INTERRAIL

REISGIDS

1993

Goedkoop per trein door Europa

K.C. WANNINGER

DE INTERRAIL REISGIDS

Bij Uitgeverij Mingus verschenen reisgidsen:

De leukste hotelletjes – Duitsland
De leukste hotelletjes – Engeland & Ierland
De leukste hotelletjes – Frankrijk
De leukste hotelletjes – Italië
De leukste hotelletjes – Oostenrijk
De leukste hotelletjes – Spanje
Frankrijks mooiste rondritten
Amsterdam: een nieuwe dimensie
3 D Amsterdam (Eng. editie)
Londen: een nieuwe dimensie
Parijs: een nieuwe dimensie
Avontuur – *België is (te) gek*
Bareham – *Voordelig wegwijs in Londen*
Turner – *Voordelig wegwijs in New York*
Gengembre e.a. – *Provence – fietstochten in de Verdon*
Collins – *Wandeltochten in Noord-Frankrijk*
Hoffmann – *Wandeltochten in Oostenrijk*
Blyth – *In Vlaamse steden*
Hansen – *Avontuurlijk reizen*
Leitch – *Slenteren in Parijs*
Leitch – *Slenteren in Barcelona*
Leitch – *Slenteren in Londen*
Stewart – *Basisreisgids Israël*
Stewart – *Basisreisgids Turkije*
Altenbach/Legrais – *Magisch reizen – Frankrijk*
Charpentier– *Magisch reizen – Spanje*
Luczyn – *Magisch Reizen – Duitsland*
Tappe – *Magisch Reizen – Turkije*
Beer – *Ontdek landelijk Oostenrijk*
Leech – *Ontdek landelijk Italië*
McGirk – *Ontdek landelijk Spanje*
Pick – *Ontdek landelijk Engeland & Wales*
Sanger – *Ontdek landelijk Frankrijk*
Sanger – *Ontdek landelijk Ierland*
Staines/Duarte – *Ontdek landelijk Portugal*
Westland – *Ontdek landelijk Griekenland*
Sanger – *De vegetariër op reis*
Wanninger – *De Interrail reisgids*

In de reeks 'Avontuurlijke reizen':
Finkelstein/London – *Eindeloze verten*
Horwitz – *Bagdad zonder kaart*
Leslie – *Gedoemde reizen, dolende zielen*
Platt & Wright – *Schateilanden*
Preston – *De maan aanraken*
Stevens – *Malariadromen*
Whittell – *Lambada Land*

K.C. WANNINGER

INTERRAIL

REISGIDS

1993

UITGEVERIJ MINGUS
BAARN

De uitgever is niet aansprakelijk voor enige schade of ongemak als gevolg van eventueel en onverhoopt voorkomende onjuistheden in deze gids.

Omslagontwerp: Chaim Mesika BNO
Omslagdia's: NV Nederlandse Spoorwegen

Verspreiding voor België: Standaard Uitgeverij, Antwerpen

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Interrail

De Interrail reisgids / [vert. uit het Duits]. – Baarn : Mingus
Vert. van: Das Inter-Rail-Reisebuch. – Frankfurt : Fischer.
Reisgids 1993 / K.C. Wanninger ; [vert. en bew. door Anne Toornvliet-Los]. – krt.
ISBN 90-6564-210-2
NUGI 471
Trefw.: treinreizen ; Europa ; gidsen / Europa ; reisgidsen.

Voorwoord

De Interrail Reisgids richt zich tot iedereen die eens lekker met vakantie wil en daarvoor niet zoveel kan uitgeven. Er wordt een overzicht gegeven van alle landen van Europa (plus Marokko en Turkije) waar je met goedkope toeristenkaarten of de Interrail fijn door kunt rondreizen en van alles en nog wat beleven.

Deze gids biedt:

- inlichtingen over alle hierin opgenomen landen,
- uitgebreide informatie over de interessantste landschappen, steden, eilanden, bad- en strandgenoegens, wegen enz.,
- uitvoerige beschrijvingen van treintrajecten en zijlijnen en verder trein-, bus- en bootverbindingen,
- talloze tips over mooie dorpen, avontuurlijke gebieden en verscholen hoekjes,
- informatie over goedkope mogelijkheden om te overnachten, gezellige kroegjes, bars, eetgelegenheden, campings, hotels, goedkope kamers, jeugdherbergen, trefpunten en aanwijzingen waar je in de open lucht kunt slapen, bijvoorbeeld aan het strand, of waar je de nacht in een station kunt doorbrengen,
- inlichtingen over valuta, enige nuttige uitdrukkingen in de taal van de landen, nuttige adressen, en bijzonderheden over de landen,
- en tenslotte: tips over alles wat je weten moet vóór je op weg gaat en wanneer je op reis bent. Informatie over goedkope treintarieven in het buitenland vind je in een aantal NS-folders.

Wat je, behalve dit boek, zou moeten meenemen is de Thomas Cook European Timetable. Hierin vind je alle gewenste informatie over de loop van de treinen.

De schrijver van dit boek reist al jarenlang om de paar weken met de trein door Europa, legt duizenden kilometers af en heeft altijd een te gekke tijd met de dolste belevenissen!

Ook jullie wensen wij dit van harte toe!

P.S.: Deze al jaren lang bestaande en steeds nieuw bewerkte gids kan niet up to date blijven zonder hulp en medewerking van de lezers en gebruikers. Als je voorstellen tot verbetering hebt, of kritiek, of tips, enz., stuur deze dan naar de uitgever van dit boek (Postbus 108, 3740 AC Baarn), die zich dan kan wenden tot de Duitse uitgevers van de gids. Voor waardevolle gegevens wordt een nieuwe uitgave in je eigen taal beschikbaar gesteld.

De opgaven hoe vaak treinen tussen twee plaatsen lopen gelden, indien niet anders vermeld, voor beide richtingen.

Omslagontwerp: Chaim Mesika bno
Omslagdia's: NV Nederlandse Spoorwegen

De Interrail reisgids / [vert. uit het Duits]. – Baarn : Mingus
Vert. van: Das Inter-Rail-Reisebuch. – Frankfurt : Fischer.
Reisgids 1993 / K.C. Wanninger ; [vert. en bew. door Anne Toornvliet-Los]. – krt.
ISBN 90-6564-210-2
NUGI 471
Trefw.: treinreizen ; Europa ; gidsen / Europa ; reisgidsen

Inhoud

Reisgenoten, jeugdorganisaties e.d.

Stichting De Spoorzoeker

Ben je op zoek naar een of meer reisgenoten om op Interrail te gaan, dan bestaat sinds kort de mogelijkheid om je op te geven bij Stichting De Spoorzoeker, Postbus 5324, 2701 GH Zoetermeer. Tel. 079-521210. Deze stichting bemiddelt op niet-commerciële basis bij het zoeken naar Interrail-reisgenoten. Ook als je alleen op zoek bent naar informatie en ervaringen van oud-Interrailers ben je van harte welkom. Dit initiatief wordt door de Nederlandse Spoorwegen van harte gesteund.
Bovendien is er dit voorjaar onder de titel *Sporen door Europa* een boek verschenen dat o.a. verhalen van Interrailers en praktische informatie bevat. Het boek is een 'must' voor iedere treinreiziger en met name voor diegenen die nog nooit per Interrail gereisd hebben. Tegelijkertijd is het een goede voorbereiding voor je Interrail-vakantie. Voor *f* 19,50 verkrijgbaar bij boekhandel en warenhuis.

YMCA-Interpoint

De YMCA biedt al jaren accommodaties aan voor jonge mensen. Speciaal voor jongeren die met een Interrailkaart reizen heeft YMCA een zomerprogramma opgesteld: INTERPOINT. Interpoints zijn goedkope accommodaties waar Interrailers kunnen overnachten. Naast een goedkope overnachting zijn er tal van andere faciliteiten voor de Interrailers.

Wat bieden INTERPOINTS?

- Activiteiten (excursies, feesten, omgeving verkennen enz.)
- Contacten, zowel met plaatselijke jonge mensen als met andere jongeren die reizen.
- Praktische hulp (verloren eigendommen, algemene informatie enz.)
- Een helpende hand voor problemen die veroorzaakt zijn tijdens het reizen.

In totaal zijn er 22 interpoints in 11 verschillende landen. Deze landen zijn: Finland, Denemarken, Engeland, Frankrijk, Duitsland, Noorwegen, Portugal, Schotland, Zweden, Zwitserland, Wales.

Interpointpas
Om gebruik te maken van deze Interpoints moet je in het bezit zijn van een Interpointpas. Met deze pas krijg je korting in een YMCA-Interpointaccommodatie en kun je van alle genoemde voordelen gebruik maken. De Interpointpas kun je kopen voor een bedrag van *f* 10,– en is een heel jaar geldig. Deze passen zijn verkrijgbaar bij alle Interpoints en bij het YMCA Landelijke Bureau. Heb je interesse voor het Interpointprogramma, dan kun je bij het YMCA Landelijke Bureau te Driebergen gratis een

Interpoint-folder aanvragen. Hierin staan de adressen en prijzen van alle Interpoints. YMCA-NEDERLAND, Postbus 115, 3970 AC Driebergen. Tel.: 03438-23333.

NJHC Stichting Nederlandse Jeugdherberg Centrale

Een opgave van alle jeugdherbergen in Europa en het Middellandse-Zeegebied vind je in **The Guide to Budget Accommodation**, vol. 1. De gids is voor *f* 19,– verkrijgbaar bij alle ANWB-kantoren en NBBS-reiswinkels, NJHC-herbergen en bij zo'n 100 VVV-kantoren.
Met een NJHC-kaart kun je in alle ca. 6000 jeugdherbergen tegen ledentarief overnachten. Dat betekent dat je per overnachting *f* 5,– korting krijgt. De jeugdherbergen bieden een internationaal netwerk van betaalbare slaapplaatsen. Daarnaast kun je in een jeugdherberg 's avonds eten of gebruik maken van de gastenkeuken. Op de bedden zijn dekens en kussen aanwezig. Het enige wat je mee dient te nemen is een lakenzak. In het hoogseizoen organiseren veel herbergen vrijblijvende activiteiten, zoals disco's, barbecues, nachtwandelingen e.d.
Voor informatie en folders: Stichting Nederlandse Jeugdherberg Centrale, Prof. Tulpplein 4, 1018 GX Amsterdam. Tel.: 020-5513133.
Voor België: Vlaamse Jeugdherbergcentrale, Van Stralenstraat 40, B-2060 Antwerpen. Tel. 03-2327218.

Exis, centrum voor internationale jongerenactiviteiten

Treinend door Europa kom je misschien in landen of steden terecht waar je weleens langer zou willen blijven. Dat kan! Er zijn vele mogelijkheden voor jongeren om naar het buitenland te gaan voor (vakantie)werk, au pair, stage, onderwijs, of uitwisseling.

Reisweg Magazine
Wat er allemaal precies mogelijk is en hoe je zelf aan zo'n internationaal avontuur deelneemt, lees je in *Reisweg Magazine*. Het *Reisweg Magazine* bevat alle informatie die je nodig hebt om je buitenland-plannen te realiseren: ervaringen van andere jongeren, tips en adressen.
Je kunt *Reisweg Magazine* bestellen bij Exis of kopen in de winkels van de ANWB. Prijs *f* 8,95 (excl. verzendkosten).

Internationale Werkvakantiekrant
Heb je plannen om van de zomer internationaal aan te pakken? Een kasteel restaureren in Frankrijk, fruit plukken in Engeland, boerderijwerk in Zwitserland of au pair in Spanje. In de *Werkvakantiekrant*, die in maart uitkomt, vind je het overzicht van alle vakantiebanen in het buitenland. Vraag de krant gratis aan bij Exis.

EXIS, Postbus 15344, 1001 MH Amsterdam. Tel. 020-6262664.

Gaan we met de auto, het vliegtuig of... met de trein?

De ene snelweg na de andere ontsluit de meest afgelegen gebieden; de ene Jumbo-Jet na de andere raast naar de uithoeken van de wereld. Waarom zou je dan nog de trein nemen?
Ondanks alle motor-freaks, gaspedaal-enthousiastelingen en liefhebbers van vliegreizen moet ik toch bekennen: ja, juist nu moeten we weer op de trein stappen, en wel om de volgende redenen:

1. Nergens kom je zo makkelijk in contact met de 'inheemse bevolking' als in de trein. In het boemeltje van Moreda naar Granada genoten wij mee met het wel en wee van een Spaans gezin: terwijl moeder de honger van de jongste spruit stilde, werden wij door oma, opa en vader volgestopt met fruit en allerlei etenswaren die ze bij zich hadden.

2. Behalve in de trein vind je nergens zoveel mensen uit alle delen van de wereld, die tijd en zin hebben om een gesprek met je te beginnen. Tijdens een reis per trein verdwijnen vooroordelen omdat de mensen elkaar beter leren kennen.

3. Reizen per trein is de goedkoopste manier om de wereld te leren kennen! Natuurlijk zijn gewone treinkaartjes duur, maar wie koopt die dan ook? Er bestaan zoveel speciale aanbiedingen, zoals bijvoorbeeld de Interrail-kaart. Folders met informatie over goedkope treintarieven zijn op stations verkrijgbaar.

4. Geen andere wijze van reizen is zo milieuvriendelijk als reizen per trein, gecombineerd met fietsen en wandelen. Voor degenen die per trein reizen geldt het volgende: in tegenstelling tot automobilisten dragen zij er niet toe bij om steden en straten te vergallen met drukte en lawaai, om bossen en velden te vergiftigen of om fietsers en voetgangers in levensgevaar te brengen. Weliswaar genieten reizigers per trein niet het voorrecht zich van huisdeur tot huisdeur te laten vervoeren, maar door zich per trein te verplaatsen, weten zij althans dat zij ook op reis rekening houden met hun medemensen. En ook al moeten wij eens een paar kilometer lopen om ons doel te bereiken, het leven van onze medemensen wordt door treinreizigers aanzienlijk minder geschaad dan dagelijks door de automobilisten geschiedt.

5. Er is nauwelijks iets te vinden dat beter geschikt is om een vriend of vriendin op te duiken dan reizen per trein. Er zijn vast wel personen die graag met zijn beiden zouden zijn, maar nog niemand gevonden hebben en dan geldt de raad: ga de eerstvolgende vakantie eens met de trein! Je hebt alle kans, dat je de daarop volgende keer er niet meer alleen op uit hoeft! Of neem natuurlijk contact op met de Interrail Reisclub.

Het Interrail ticket

Het eeuwige probleem van veel jongeren: hoe kun je met een beperkt budget toch een fantastische vakantie hebben en veel van Europa zien?
De oplossing is Interrail. Voor *f* 695,– (in België ca. 12.900 B. frs.), reis je dan een hele maand kris kras door Europa. Bovendien profiteer je van kortingen op een groot aantal bootverbindingen en op de tarieven van autobusdiensten in het buitenland. (incl. boot Brindisi-Patras).
Een Interrail is er voor jonge mensen tot en met 25 jaar die het avontuur niet schuwen en de kaart is geldig voor de meeste Europese landen; Denemarken, Noorwegen, Zweden, Finland, Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Spanje, Portugal, Marokko, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, voormalig Joegoslavië, Roemenië, Hongarije, voormalig Tsjechoslowakije, Bulgarije, Polen, Turkije, Groot-Brittannië, Ierland, Italië en Griekenland.
Zo vrij als een vogel ben je met de Interrail en je kunt dus gaan wanneer je wilt. Heb je eventueel plannen om langer weg te blijven, dan kun je vooraf meer kaarten kopen die in geldigheid op elkaar aansluiten.

Waar je op moet letten

Het is verstandig om de kaart zeker een maand van te voren aan te schaffen. Ze zijn namelijk alleen op de grotere stations meteen te koop. Bovendien is het van belang om een reis op een lang traject, bijvoorbeeld doorgaande treinen van Duitsland naar Griekenland, te reserveren. In een aantal Eurocity- of speciale Intercitytreinen is daarvoor een toeslag verschuldigd.
Denk aan een geldig paspoort (voor het Oostblok moet het bijvoorbeeld nog een half jaar geldig zijn). Informeer naar visumplicht.
De Interrail-folder met alle informatie is onder meer verkrijgbaar bij de stationsloketten.
Enkele tips van lezers betr. Oost-Europa: bij veel campings moet je je paspoort afgeven als borg. Neem dus een extra legitimatiebewijs mee t.b.v. postkantoor en/of bank. Op sommige campings wordt een studententarief gehanteerd. Een CJP-pas is al voldoende om te bewijzen dat je student bent. Voor Oost-Europa worden de volgende inentingen aangeraden: herhaling DTP-prik en gamma globuline. Informeer bij je huisarts.

Goed verzekerd op stap

Met Interrail ben je verzekerd van een avontuurlijke vakantie. Maar vergeet je niet te verzekeren tegen problemen in het buitenland. Wat doe je als je je enkel breekt, je paspoort verliest of als je vanwege familie-omstandigheden zo snel mogelijk terug

moet naar Nederland. Als je een reisverzekering hebt afgesloten worden de kosten vergoed. Een reisverzekering kun je bijvoorbeeld afsluiten bij alle NS Reisburo's.

Ben je lid van de ANWB, dan kun je als je in de problemen zit contact opnemen met gratis personenhulp en advies. Meer informatie krijg je bij de 50 ANWB-kantoren of als je belt met het hoofdkantoor: 070-3146678.

Wijs op Reis

Alle informatie over je paspoort, over de benodigde reisdocumenten en visumplichten kun je lezen in de folder 'Wijs op reis', die je gratis bij de postkantoren, bij de bibliotheken en bij de Rabobank kunt krijgen.

Een geruchtmakende zaak: het verkeer!

Autorijden is leuk, gemakkelijk en comfortabel… dat klopt allemaal. En er zijn mensen die in de auto-industrie werken, hoewel dit aantal terugloopt in verband met de thans geldende omstandigheden.
Maar waar wij eens goed aan zouden moeten denken is het volgende:
Als gevolg van het autorijden komen er dagelijks dodelijke ongelukken voor: vandaag, morgen en overmorgen… als een soort natuurwet.
Als gevolg van het autorijden worden er vele mensen, vaak voetgangers en fietsers, zo zwaar gewond, dat zij er hun leven lang problemen en handicaps aan overhouden.
Het autoverkeer, vooral in de grote steden, is zo druk dat het leven alleen nog te genieten is op rustige plekjes, ver op het platteland. De toestand in de grote steden en op de verkeerswegen is maar al te vaak chaotisch.
Als gevolg van het autorijden moeten er steeds meer verkeerswegen worden aangelegd, waardoor de toch al schaarse stukken vrije natuur bedreigd worden.
Door de auto's ben je te voet of op de fiets in de steden, en soms ook in de dorpen, je leven nauwelijks meer zeker.
Zelfs auto's met katalysator brengen nog kwalijke dampen in de lucht. Uitlaatgassen zijn mede verantwoordelijk voor long- en ademhalingsaandoeningen, allergie enz.; onze gezondheid wordt erdoor geschaad. Uitlaatgassen dragen ertoe bij dat onze bossen en akkers aangetast worden; zelfs het grondwater heeft erdoor te lijden.
Er wordt gesteld dat door de uitstoot van kooldioxyde de autorijders ertoe bijdragen dat het klimaat steeds slechter wordt, met alle rampzalige gevolgen hiervan. Eerlijkheidshalve moet echter worden opgemerkt dat auto's niet de enige boosdoeners zijn…
In ieder geval is reizen met de trein minder belastend voor de natuur en er zijn over het algemeen minder doden en gewonden te betreuren. Wij weten allemaal dat het vraagstuk autoverkeer, met de overvolle wegen en eindeloze files, de aandacht van de regering heeft. Er wordt naar mogelijkheden gezocht om méér mensen de trein in te krijgen, de verkeerschaos uit de knoop te halen en het milieu te ontlasten. Hiervoor zal nog het nodige werk verzet moeten worden, want het is geen gemakkelijke zaak…
Laten wij het zó samenvatten: wie de trein neemt doet hier goed aan en wie per trein met vakantie gaat zal hier vermoedelijk veel meer vreugde aan beleven dan hij ooit gedacht had!

Tips

● **Reis je alleen?** Of met zijn beiden? Of met een groep? Alleen reizen is aan te bevelen als je de taal van het gastland wilt leren, maar ook om met anderen in contact te komen, of gewoon om wat zelfstandiger te worden. Met zijn beiden reizen is leuk omdat je dan met elkaar kunt praten en beter kunt leren kennen en het is ook prettig omdat je je zo wat veiliger kunt bewegen, bijvoorbeeld in zuidelijke landen.
Met een groep reizen kan problemen geven omdat zich tegengestelde interesses kunnen voordoen, bijvoorbeeld waar je nu zult heengaan of wat je zult gaan bekijken, enz.

● **Moet je de reis van tevoren heel precies in elkaar zetten**, of er zó maar op uittrekken? Als braaf lid van de maatschappij ben je misschien gewend alles eerst netjes uit te kruisen, maar heb je dan wel vakantie en doe je dan eens wat anders dan anders? Verlangen wij allemaal niet juist naar vrijheid en onafhankelijkheid? En is er een onafhankelijker manier van reizen mogelijk dan met de trein: met de Toeristenpas op zak vrij om te gaan waarheen je maar wilt; als het regent neem je gewoon de eerstvolgende trein naar een ander gebied en je hoeft je nooit zorgen te maken of de auto het nog wel doet, of het ding misschien gerepareerd zal moeten worden, of dat het enige benzinestation van de hele omgeving dicht is...
Ik zou je het volgende willen voorstellen: Lees om te beginnen eens door wat je onder de ogen komt over de landen die je interesseren. Kijk eens in dit boek waar de mooiste steden en landschappen en de interessantste treintrajecten te vinden zijn en blader bovendien in het spoorboekje van het betreffende land. Echter: maak vooraf niet al te veel plannen, maar trek erop uit, met nog een paar reisdoelen in het achterhoofd, voor het geval het je hier of daar zou beginnen te vervelen.
Waar het vooral op aankomt is de bereidheid om onderweg te willen zijn en niet om van het ene doel naar het andere te vliegen; tenslotte ben je onderweg om iets te beleven. Dat is tenminste de manier waarop ik het altijd lollig heb gevonden! En mocht de trein die je had willen nemen nou eens net weg zijn, stap dan gewoon in de trein die toevallig net klaar staat... waar die heengaat is vast ook wel iets interessants te zien en te beleven!

● **Reisgidsen meenemen?** Elk jaar komen er voor haast alle landen nieuwe reisgidsen uit, maar welke moet je nou nemen? Stap gewoon eens een boekhandel in en kijk eens in de hoek van de reisliteratuur. In de meeste gevallen zul je wel iets ontdekken dat het best bij je interessen past. Ook bij kleine zaakjes hebben ze vaak te gekke dingen! Wanneer je van plan bent meerdere landen te bezoeken, sleep dan niet al te veel literatuur mee. In dit boek zijn de meest noodzakelijke aanwijzingen te vinden; alleen als je een of ander gebied bijzonder goed wilt leren kennen zou je hiervoor een speciale reisgids moeten aanschaffen.

● **Moet je spoorboekjes meenemen?** Bij de grotere reisbureaus zou je kunnen vragen of ze spoorboekjes hebben van de landen die je wilt bezoeken en of je die even mag inkijken. Bij de diverse stations zijn internationale spoorboekjes verkrijgbaar. In

deze gids kun je alle inlichtingen over de treintrajecten en het treinverkeer vinden. Alle treintrajecten in de Interrail Reisgids hebben de nummers waaronder je alle gewenste trajecten in het internationale spoorboekje kunt opzoeken. Weliswaar geeft dit boekje maar enkele treinen op het desbetreffende traject aan; meestal lopen er méér treinen. Beter op dit gebied is de Thomas Cook European Timetable.
De Zwitserse Spoorwegen leveren uitgebreide service: bij de SBB-Verkaufsstelle für ausländische Kursbücher, Postfach, CH-9001 St. Gallen (tel. 071-226180) kunnen haast alle spoorboekjes van Europa – alle landen afzonderlijk en soms zelfs volgens gebiedsdelen – schriftelijk of telefonisch besteld worden. Bijvoorbeeld: voor Frankrijk biedt de SBB niet alleen het volledige spoorboekje aan (voor Zfrs. 55.–), maar ook afzonderlijke spoorboekjes voor Oost-, Noord-, West- en Zuidwest-Frankrijk alsmede Corsica (prijs per boekje ca. Zfrs. 12,50). Wie deze methode niet wil volgen of deze uitgave te hoog vindt, moet proberen in ieder van de vakantielanden die hij bezoekt als aanvulling op het internationale spoorboekje de kleine en meestal gratis beschikbare boekjes met dienstregelingen te verkrijgen.

● **Moet je eerste klasse reizen, of zorgen voor een plaats in de slaapwagen of een couchette?** Best het overwegen waard, vooral als je lange reizen in volle treinen maakt. In zuidelijke landen zijn de kaartjes over het algemeen heel goedkoop. Als je veel met de trein onderweg bent, is het wel geruststellend om te weten dat er altijd plaats genoeg is en bij gebruik van een Toeristenpas kost 1e klasse vaak niet eens veel méér. Interrailers kunnen soms – maar niet in alle landen – tegen bijbetaling naar de 1e klasse overgaan. (Overleggen met de conducteur!) Voor degenen die lang in de trein blijven naar een verre vakantiebestemming zou het boeken van een slaapplaats zeker aan te bevelen zijn. Tijdens het hoogseizoen moet je echter wel tijdig reserveren!

● **Moet je midden in de zomer reizen?** Waar je in juli en augustus ook heen reist – naar volle steden of 'eenzame' stranden – en waar je ook komt, je zult overal al ontelbare anderen aantreffen. Tips over 'lekkere, stille plekjes' kun je in die twee maanden wel afschrijven. Wanneer half Europa op weg is, zijn overal elders reizigers te vinden. Indien enigszins mogelijk is het dus, in je eigen belang, beter in andere maanden op pad te gaan. In mei, begin juni en ook in september en oktober is het op vele stranden rustig; de steden zijn meestal minder vol en de treinen vaak – haast angstwekkend – leeg. Wie toch in het drukke seizoen wil reizen, moet tijdig voor een slaapplaats zorgen, eventueel 1e klasse nemen of uitwijken naar zijlijnen.

● **Moet je lange-afstandrecords breken?** Velen komen volkomen uitgevloerd van hun Interrail-reis terug omdat ze met alle geweld duizenden en duizenden kilometers wilden afleggen om hun Interrail-ticket zo volledig mogelijk te benutten en om overal geweest te zijn. Waarom moet dat allemaal? Jullie hebt hopelijk nog heel wat vakanties in je leven vóór je en nog vaak genoeg de kans om met de Interrail of andere goedkope reisbiljetten door heel Europa te trekken. Waarom zou je je dan zo doodmoe maken? Je kunt beter een bepaald deel van Europa als bestemming nemen en daar goed rondkijken en de rest voor later bewaren. In geval van nood, als het in het noorden steeds maar regent, kun je altijd nog per Interrail naar het zuiden trekken. Als je eens een paar dagen op één plaats blijft en deze beter leert kennen, heb je wat afwisseling en je ontmoet misschien nog nieuwe vrienden ook!

● **Zou je onderweg ook niet eens wat lopen of fietsen?** Als lichaamsbeweging en voor het genieten van pas ontdekte landschappen is dit niet te versmaden. Eindelijk eens weg uit de drukte van de steden, de vrije natuur in, en het is nog gezond ook! In

vele landen kun je aan de stations of bij de fietsenverhuur een fiets huren. Vooral in het zuiden moet je vast en zeker eens een boottocht maken; de hele dag van de zon genieten en toch onderweg! Vele bestemmingen zul je pas kunnen bereiken door in een bus over te stappen. De kusten van Spanje en Joegoslavië zul je heel goed leren kennen als je van de stations aan de kust op de bus overstapt.

● **Moet je alleen contant geld meenemen?** Alsjeblieft niet! Het gevaar dat je wat verliest of bestolen wordt is veel te groot! Het beste kun je slechts één derde van het bedrag dat je wilt uitgeven contant meenemen (een deel kun je vast in Nederland tegen vreemde valuta inwisselen) en de rest in reischeques. Deze zijn bijv. tegen geringe kosten bij de banken verkrijgbaar. Mocht je ze onderweg kwijtraken, dan kun je na overleg van het koopformuliertje nieuwe krijgen; de firma die ze heeft uitgegeven vergoedt het verlies. Dit formuliertje moet je echter niet bij de cheques maar afzonderlijk bewaren, anders heeft het natuurlijk geen zin. Je kunt ook Eurocheques gebruiken, maar dan moet je natuurlijk een rekening hebben. Hetzelfde geldt voor girokaarten. Als je geld op een girorekening hebt, kun je in de meeste landen aan het postkantoor door middel van een girokaart geld opnemen. Ook in dit geval moeten de bewijzen allicht afzonderlijk bewaard worden!

● **Moet je een pas of toeristenkaart meenemen en bovendien een studentenkaart, rijbewijs e.d.?** Het liefst allebei en ze zó bewaren dat je niet beide tegelijk kunt verliezen. Als je één van de twee verliest, dit meteen melden, maar in dat geval helpt het nóg een bewijs op zak te hebben.

● **Treinen met toeslag?** Wie ooit in Spanje met de trein heeft gereisd, kan erover meepraten. Het woord dat de conducteur het eerst over de lippen komt is 'Supplemento'! In andere landen kun je voor onaangename verrassingen komen te staan; ga dit alles dus eerst en nauwkeurig na!

Op de volgende treinen moet toeslag betaald worden:

Spanje:	Op haast alle sneltreinen (TALGO, Ter, Interotrotren) worden, naar gelang van de afstand, hoge toeslagen geheven (ca. ƒ 22,– tot ƒ 55,–). Soms ook toeslag op de Rapido en Expresso, en meestal op de nachtsneltreinen.
Duitsland:	Op Intercity en Eurocity ca. ƒ 7,– toeslag.
Italië:	Op Intercity en Rapido ca. ƒ 5,50 tot ƒ 24,– toeslag.
Frankrijk:	Op bepaalde dagen op de TGV, bovendien Rapide Eurocity-treinen (echter niet op alle).
Griekenland:	Geringe toeslag op Intercity en Exprestreinen (ook op de Peleponnesus-lijn).
Scandinavië:	Geringe toeslag op veel sneltreinen.
Portugal:	Toeslag op Rapido en Intercity.
Tsjechoslowakije:	Toeslag op exprestreinen.

● **Plaatskaartje kopen?** Is bij lange ritten tijdens het hoogseizoen aan te bevelen. In veel treinen, o.a. die naar Griekenland, is het reserveren van een zitplaats verplicht en dat is ook niet zo gek, want dan ben je tenminste van een zitplaats verzekerd. Voor treinen met toeslag moet je het bedrag van de toeslag beslist van tevoren op het station voldoen. Aan de toeslag is namelijk tevens een vaste plaats verbonden en aangezien in vele landen (bijv. Spanje of Scandinavië) de gereserveerde plaatsen niet als zodanig aangegeven zijn, zou je anders onderweg voortdurend moeten opstaan en plaatsmaken. Treinen waarop plaatsreservering noodzakelijk is staan in het spoorboekje met

een 'R' aangegeven (kosten ongeveer *f* 4,50).
● **Waar kun je goedkoop overnachten?** Het goedkoopste natuurlijk in de trein, maar 's zomers is een hele nacht in de trein niet bepaald een genoegen. De overige maanden daarentegen zijn veel treinen zo leeg dat je zonder moeite een eigen coupé kunt vinden. (In vele landen, bijv. Scandinavië, zijn haast uitsluitend lange wagons, zonder coupéverdeling.) Zijn er geen uitklapbare zitplaatsen, dan maar je rugzak tussen twee plaatsen in zetten. Geen coupé meer vrij? Dan maar je slaapzak in het bagagenet, je bagage onder de bank en welterusten in het bagagenet! (Opletten; het is officieel niet toegestaan!) Je kunt ook een plaatsje in de goederenwagen zoeken en op de betrekkelijk zachte postzakken slapen.
Treinen waarin je haast altijd ongestoord kunt slapen (behalve in juli en augustus) zijn o.a.:

Frankrijk:	Traject 25030; 22.25 uur van Bordeaux naar Lyon.
Italië:	Traject 24555; 20.40 uur van Palermo naar Rome.
Groot-Brittannië:	Traject 28050; 20.35 uur van Inverness naar Londen.
Zweden:	Traject 20180; 15.48 uur van Boden naar Göteborg.
Oostenrijk:	Traject 23000; 22.10 uur en 0.15 uur van Wenen-West naar Innsbruck.

Heel wat beter – en in ieder geval ongestoord – slaap je natuurlijk in de ligwagen/slaapwagen. Wie onderweg is in Scandinavië of tussen de Griekse eilanden, kan de nacht ook zonder kosten op het dek van een schip doorbrengen.
Afgezien van de treinen zijn de goedkoopste slaapgelegenheden de campings die in deze gids vermeld worden. 's Zomers wordt er in het zuiden (en vooral in Griekenland) echter veelvuldig op het strand overnacht, omdat alle andere gelegenheden vol zijn. In vele landen, zoals Italië, is het echter heel gevaarlijk in de open lucht te slapen, vooral in de nabijheid van een grote stad. Op Engelse stations kun je vaak gratis slapen, soms ook wel ervóór.
Jeugdherbergen worden in deze gids eveneens vermeld. In het Noorden moet je daar eerder gebruik van maken dan in het Zuiden, omdat daar goedkope hotels of onderdak bij particulieren is. Zorg in ieder geval dat je tijdig een geldige Jeugdherbergkaart hebt.
In de zuidelijke landen wordt je vaak al aan het station, de haven of de bushalte een slaapplaats bij particulieren aangeboden. Ga echter eerst de kamer bekijken, voor je je ergens toe verbindt. Een andere mogelijkheid zijn de toeristenbureaus (VVV's) die je aan een kamer kunnen helpen (tegen een kleine vergoeding, maar over het algemeen zijn dit niet de goedkoopste adressen).
Verder zijn er nog veel goedkope Jeugdhotels, meestal 'Hostel' genaamd (in Spanje 'Casa de Huespedes', 'Fondas' of 'Hostales'). Overigens zijn de gewone hotels in zuidelijke landen vaak in verhouding goedkoop te noemen.
Tweepersoonskamers zijn over het algemeen goedkoper dan eenpersoons. Als je met zijn drieën bent, is het 't goedkoopst wanneer er in een tweepersoonskamer nog een extra bed wordt gezet.
● **Op vrijdag en op zondagmiddag of -avond moet je nooit grote treinritten ondernemen!** Ook buiten het hoogseizoen zijn de treinen vrijdags en zondags vol! Deze twee dagen kun je dus beter als rustdagen gebruiken.

Vóór je vertrekt

- Een niet te zware, stevige rugzak meenemen (hoogstens 10 kg!).
- Zorgen voor een slaapzak of iets dergelijks, om bijvoorbeeld in de trein te overnachten.
- Je pas of toeristenkaart altijd in een zakje om je hals dragen. Dit geldt eveneens voor je treinkaartje(s), je geld, je girobetaalkaarten of je bankcheques. In dit laatste geval kun je het beste travellercheques nemen die bij iedere bank verkrijgbaar zijn (in guldens, B. fr. of dollars).
- Neem je studentenkaart mee; dat kan veel voordelen opleveren.
- Denk om je ziekenfondspapieren (bij het Ziekenfonds navragen!).
- Informeer of er een visum verplicht is voor de landen die je wilt bezoeken.
- Degenen die **geen** Nederlands of Belgisch paspoort hebben, moeten zich allereerst voor informatie tot hun eigen ambassade wenden.
- Neem een reisapotheekje mee (navragen bij de apotheek).
- Als je geregeld medicijnen gebruikt en deze dus meeneemt, laat de apotheek dan de scheikundige formule op het etiket vermelden, zodat duidelijk blijkt dat hier geen sprake is van 'verboden waar'. Vraag je dokter om een internationale verklaring als je gebruik moet maken van een injectiespuit.
- **Laat iedere vorm van drugs thuis!** In de meeste landen is het gebruik van soft-drugs al een misdrijf!
- Vergeet de Continental Timetable niet.
- Neem niet te veel kleren mee, maar in ieder geval wel iets warms.
- Neem eventueel een ketting en slot mee, om je bagage bijvoorbeeld in de trein te kunnen vastzetten.
- Denk vooral om deze Inter-Rail gids! (De kaartjes in dit boek zijn afkomstig uit het Auslandskursbuch van de Duitse Spoorwegen. Het is te bestellen bij DB-Kursbuch, Kaiserstrasse 3, Mainz 1.)

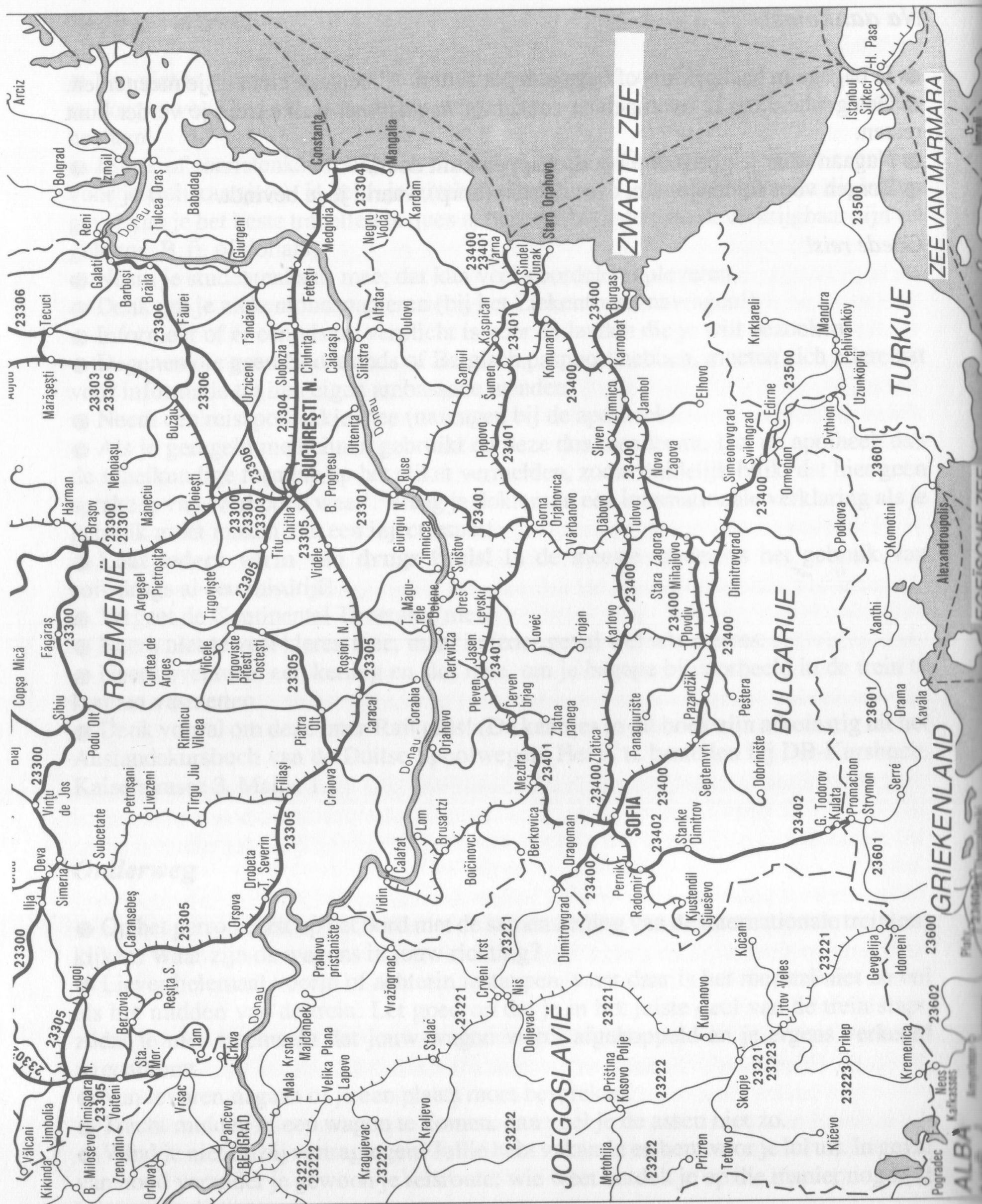
Onderweg

- Op het perron eerst op het bord met de samenstelling van de internationale trein(en) kijken. Waar zijn de wagons in jouw richting?
- Liever helemaal voorin of achterin instappen, want daar is het meestal niet zo vol als het midden van de trein. Let goed op dat je in het juiste deel van de trein stapt, zodat je niet meemaakt dat jouw wagon wordt afgekoppeld en je ergens verkeerd terechtkomt.
- Van tevoren nagaan of je een plaats moet bespreken.
- Tracht midden in een wagon te komen, dan voel je de assen niet zo.
- Wind je niet op bij vertragingen! Jullie hebt vakantie en bent voor je lol uit. In geval van nood verander je gewoon je reisroute; wie weet ontdek je op die manier nog heel bijzondere dingen.

Na aankomst

● Je bagage in bagagekluis of bagagedepot zetten. Alleen een klein tasje meenemen.
● Gelegenheid om te overnachten zoeken of nagaan met welke trein je verder kunt reizen.
● Nagaan waar je goedkoop boodschappen kunt doen.
● Zorgen voor foldertjes etc. over de stad (dorp) waarin je je bevindt.

Goede reis!

ZWARTE ZEE
ZEE VAN MARMARA
TURKIJE
BULGARIJE
ROEMENIË
JOEGOSLAVIË
GRIEKENLAND
Donau
SOFIA
BUCURESTI N.
BEOGRAD
Istanbul Sirkeci
H. Pasa
Constanta
Mangalia
Varna
Burgas
Stara Zagora
Plovdiv
Dimitrovgrad
Svilengrad
Edirne
Pythion
Uzunköprü
Alexandroupolis
Kavála
Drama
Xanthi
Komotini
Serre
Strymon
Promachon
Kulata
G. Todorov
Ruse
Giurgiu N.
Pleven
Mezdra
Vidin
Calafat
Craiova
Niš
Skopje
Titov Veles
Gevgelija
Idomeni
Kriva
Pernik
Radomir
Kjustendil
Gjueševo
Braşov
Sibiu
Ploieşti
Buzău
Brăila
Galati
Tecuci
Mărăşeşti
Medgidia
Feteşti
Jambol
Sliven
Karlovo
Tulovo
Gorna Orjahovica
Šumen
Kaspičan
Sindel
Silistra
Pazardžik
Septemvri
Kremenica
Florina
Pogradec
ALBA.
Arciz
Bolgrad
Reni
Izmail
Tulcea Oraş
Babadag
23300
23301
23305
23306
23400
23401
23402
23500
23601
23221
23222
23223

Bulgarije

Dit land tussen de Donau, de Rhodope en de Zwarte Zee wordt door het Balkangebergte in tweeën gedeeld: het laagland ten zuiden van de Donau en de Thracische Vlakte tussen Balkan en Rhodope. De hoofdstad Sofia ligt in het uiterste westen dicht bij de grens met Joegoslavië, in het heuvelland tussen de Balkan, het Vitosagebergte en het tot 2925 m hoge Rilamassief. Pas sedert de democratische revolutie in 1990 bestaat een opener verhouding ten opzichte van het Westen. Toch kennen vele Westeuropeanen al jaren lang de fijne zandstranden van dit land aan de Zwarte Zee, dat zij ook tijdens het communistische bewind als vakantiegangers konden bezoeken. Voor reizigers die niet op drukte gesteld zijn zullen deze strandgebieden echter minder interessant zijn, want er staan ontelbare grote hotelcomplexen. Wie de moeite doet om een tocht met een van de bussen te maken die de kust van de Zwarte Zee volgen, zal nog wel bekoorlijke baaien vinden, maar daar zul je heel veel en meestal heel grote campings aantreffen. Een dergelijke tocht is gemakkelijk uit te voeren vanaf de eindpunten van de spoorwegen in Varna (23401) en Burgas (23400).
Interessant is ook een treinrit van Nis in Joegoslavië via Sofia en langs het Rilamassief (misschien met een excursie per bus naar het beroemde Klooster van Rila) en vervolgens langs de westflank van de Rhodope naar Kulata en Thessaloniki (23402).
Behalve Sofia behoren tot de interessantste steden van het land Plovdiv, aan de ook door de Istanboel-Expres bereden hoofdlijn van Joegoslavië door Bulgarije naar Turkije (23400), en Ternovo aan de noordrand van het Balkangebergte, aan het treintraject dat midden door het Balkanmassief gaat, slechts 12 km verwijderd van het grote spoorwegknooppunt Gorna Orjahovica (23401).
Of je nu alleen door Bulgarije wilt reizen om in Turkije te komen, of dat je van plan bent hier ergens een tussenstop te maken, tot dusver zul je van tevoren voor een visum moeten zorgen. Regel dit via de Ambassade in Nederland (of België).
Een nieuwtje: In 1990 was het voor het eerst mogelijk om *in de trein een visum voor doorreis van Bulgarije te verkrijgen* (kosten ca. ƒ 13,50). Op de reis richting Turkije kun je je op deze wijze de omweg over Thessaloniki besparen. Of dit zo blijft? Informeer tijdig!

Belangrijke punten

De tijd: In Bulgarije geldt de Oosteuropese tijd (Middeleurop. tijd + 1 uur); 's-zomers zomertijd (eveneens + 1 uur).

Schrift: In Bulgarije wordt het cyrillische schrift gebruikt; dit geldt ook voor Zuid-Joegoslavië en Rusland.

Nederlandse Ambassade: Denkoglu 19/a, Sofia 1000.
Nederlandse Consulaat in: Sofia.

Het geld: 1 Lewa = 100 Stotinki.
Neem voor de geldende koers contact op met je bank.

Deviezenbepalingen: In- en uitvoer van Lewa is (nog) verboden. Eurocheques worden – bedragen in guldens (of B. frs. aangeven) – voor contant geld gewisseld.
Grensdocumenten: geldig paspoort en visum.

De treinen

Wat de kwaliteit betreft, zijn de treinen in Bulgarije nog op Oostblokniveau, wat het afleggen van lange trajecten niet bepaald tot een genoegen maakt. De treinen zijn over het algemeen goed bezet, ze rijden niet erg snel en ze zijn heel oud. De belangrijkste gebieden zijn echter per trein goed bereikbaar; hier en daar is zelfs sprake van geregelde diensten. Bijvoorbeeld: 's middags vertrekt ieder uur een sneltrein van Sofia naar het grote spoorwegknooppunt Gorna Orjahovica (en door naar Tarnovo); en op het traject Sofia-Kulata (Thessaloniki) loopt een 4- resp. 2-uursdienst. Op de hoofdlijnen van Sofia naar de Zwarte Zee (23400 naar Burgas en 23401 naar Varna) rijden heel veel treinen. Van Sofia richting Boekarest (23401) rijden 4 sneltreinen per dag en richting, en zelfs van Sofia naar Kulata aan de Griekse grens in beide richtingen dagelijks 5 treinen. Bij alle sneltreinen rijden overdag restauratiewagens mee en 's nachts goedkope slaapwagens/ligwagens.
Het komt soms voor dat conducteurs reserveringstickets willen verkopen, hoewel er voldoende niet-gereserveerde plaatsen over waren. Soms wordt betaling in 'soevenirs' geëist (horloge e.d.).

Onderweg in Bulgarije

Sofia
Spoorwegknooppunt; de miljoenenstad in het westen van het land en sedert 1879 de hoofdstad. De stad is ongeveer 2500 jaar oud; ze werd in de 4e eeuw v. Chr. door de vader van Alexander de Grote verwoest en daarna nog eens door de Hunnen onder Attila in de 5e eeuw na Chr. Vanaf de 14e eeuw heersten de Turken tot laat in de 19e eeuw. Pas in 1879 ontstond de zelfstandige staat Bulgarije en toen moest Tarnovo (zie hieronder) haar functie als hoofdstad aan Sofia afstaan.
Sofia, door diverse gebergtes omgeven, heeft tegenwoordig een modern uiterlijk, met brede, meestal kaarsrecht lopende straten; niet bepaald interessant. Van het hoofdstation loop je steeds rechtuit tot de brede Georgi Dimitrovstraat; deze volg je tot de Najco Canovstraat, voorbij de oude Bädermoskee. Links in de Najco Canov (met rechts daarachter de Georgi Kerk) kom je aan het voetgangersgebied van de **Boulevard Ruski**, de belangrijkste straat van de stad. Rechts achter het moderne hotel de **Grote Moskee** met negen verschillende koepels; aan de linkerkant van de Ruski drie musea: het **Nationale Museum** met schilderijen uit onze eeuw, het **Museum voor Volkenkunde** en even verder het **Natuurkundig Museum**. Vervolgens, na de zijstraat, de **Russische Nikolaaskerk**. Als je de Ruski verder afloopt, kom je bij het **Parlement** en de **Universiteit** en daarna, over de met vier bronzen adelaars afgezette brug, aan het grote **Vrijheidspark** met diverse sportvelden. Maar al lang daarvóór, kort na de Nikolaaskerk, zie je links, ongeveer 100 m verder, de beide bekendste kerken van de stad: de 6e-

eeuwse **Sofiakerk**, waaraan de stad haar naam ontleent en de **Alexander Nevski-kerk**, de kathedraal, gebouwd van 1904-1912, als dank voor de bevrijding uit de Turkse heerschappij. De enorme kerk biedt plaats aan wel 5000 personen; binnen bevindt zich een rijk voorzien **Museum van Bulgaarse Ikonen**.
Jeugdherberg: 'Tintyava', gelegen in het Nationaal Park van het Vitosagebergte (zie hieronder); bus no. 61. Aanmelden bij Toeristenagentschap 'Pirin', Alexander Stamboliiski Boulevard no. 30 (dicht bij het centrum, niet ver van de Georgi Dimitrovstraat), tel.: 881079.
Camping: bus of stadslijn richting Bankja, ca. 2 km buiten de stad; in Bankja groot openluchtbad.

Tochten vanuit Sofia
Naar het tot 2290 m hoge **Vitosagebergte**, ten zuiden van de stad. Geregelde busdiensten naar Dragalevci (30 min.), vanwaar kabelbanen je naar een hoogte van haast 2000 m brengen.
Naar het **Klooster van Rila**: diverse bussen gaan dagelijks vanuit Sofia regelrecht naar het klooster. Je kunt ook per trein tot Kocerinovo of Blagoevgrad; vandaar met de bus, opklimmend door het Rilskadal. Hier ligt op 1150 m hoogte temidden van dichte bossen het klooster, dat met zijn reusachtige omvang (meer dan 30.000 m²) de indruk van een op zichzelf staande, kleine, romantische stad maakt. Het interieur wordt gekenmerkt door ontelbare over elkaar lopende **arcades** met dunne pilaren in het midden. Behalve de **kloosterkerk** met een grote, met houtsnijwerk bedekte wand, is het bezichtigen van het **Museum** (open 9-16 uur, beh. dinsd.) en de **Bibliotheek** de moeite waard. Het klooster dateert uit de 10e eeuw, maar werd meerdere malen verwoest en weer opgebouwd. De huidige vorm dateert uit de 19e eeuw, toen het klooster het Nationale Centrum van Bulgarije tegen de Turkse bezetters was. Het verrukkelijke landschap rondom het klooster noodt tot wandelen. In de nabijheid van het klooster twee campings.

Plovdiv
Traject 23400, is op een na de grootste stad van het land, gelegen aan de hoofdlijn (23400) van Nis via Sofia-Plovdiv naar Istanboel. De stad ligt aan de voet van het Rhodopegebergte, op en tussen verscheidene heuvels, en bezit een bezienswaardige Oude Stad. Vanaf het hoofdstation halfrechts over de Canko Djustabanov kom je op de voornaamste straat van de stad, de **Boulevard Georgi Dimitroy**. Als je deze naar links volgt, kom je in de **Oude Stad**. Links op een hoogte de **Mariakerk** en de overblijfselen van een uit de Oudheid daterend **Amfitheater**. Aan de andere kant van de heuvel, halflinks, nog een Theater uit de Oudheid, prachtig gerestaureerd. Vlak hierbij de grote **Dzumaja Dzamija-moskee** met slanke minaret. Vanaf de moskee leidt de Maxim Gorkistraat heuvelopwaarts. Boven een heel mooi uitzicht over de hele stad. Wat verder naar beneden, in de Oude Stad, de oude **Poort** en de **Konstantin Elena-Kerk**. Ook de moeite waard zijn het **Archeologisch Museum** verder in het noorden van de stad, en het **Schilderijenmuseum** op weer een andere heuvel. Verder noordwaarts komt de binnenstad uit op de rivier de Marica.
Camping: 3 km oostwaarts van de stad; busverbinding.
Tocht: vanuit Plovdiv naar Pamporovo, 1650 m hoog in het Rhodopegebergte (geregelde busverbinding). Vanuit Pamporovo talrijke kabelbanen naar de toppen in de omgeving; sneeuw tot in april.

Tarnovo
Ook Veliko Turnovo (verbinding via Gorna Orjahovitza, spoorwegknoop-

punt). Een veelgeprezen kleine stad (ca. 50.000 inw.), ten noorden van het Balkangebergte, lieflijk gelegen op verscheidene heuvels tussen de diverse armen van de Jantra-rivier. De gehele Oude Stad is een Cultuurmonument.
Tarnovo ligt aan de spoorlijn die het Balkangebergte ongeveer in het midden van zuid naar noord doorsnijdt. Het 12 km verder noordwaarts gelegen spoorwegknooppunt Gorna Orjahovitza is uit alle delen van het land voortdurend goed bereikbaar. Het station van Tarnovo ligt ten zuiden van de stad; je kunt de heuvel ook snel vanaf het noordwaarts gelegen station Trapezica bereiken.
Van de ontelbare bezienswaardige bouwwerken van de stad zijn speciaal te vermelden: het **Tsarenpaleis**, middenin een groen parklandschap op de heuvel Cerevec, met in de nabijheid de resten van een middeleeuwse kerk en een moskee. Aan de noordkant van de heuvel een steile afgrond, waar vroeger de ter dood veroordeelden in geworpen werden. Boven het station Trapezice de gelijknamige heuvel met de overblijfselen van de vesting. Tussen beide heuvels diverse **middeleeuwse kerken**. Zeer schilderachtig zijn ook de trappen en straatjes, die vanaf de rivier steil naar boven lopen.
Jeugdherberg: 'Momina Krepost Ksiliphore', met bus no. 7 of 11. Aanmelden bij 'Pirin', Dimiter Blagoev no. 79 (voornaamste straat) in Tarnovo. Tel.: 20373.
Camping aan de westelijke rand van de stad.

Varna
Traject 23401 vanuit Sofia; een stad met 300.000 inw. aan de Zwarte Zee, met een eigen strand en kuurbad. Nog geen 2 minuten van het station zie je de overblijfselen van de **Romeinse Baden**, een teken dat de stad reeds in de Oudheid van belang was. Bezienswaardig zijn het **Historisch Museum**, de **kathedraal Sveta Bogorodica** en het **Primorski Park**.
Camping aan de kustweg bij Galata; busverbinding.
Stranden om te baden rondom de stad; goede mogelijkheden aan de kustweg langs de Zwarte Zee, die vanuit Varna naar het noorden en het zuiden leidt.

Burgas
Traject 23400 vanuit Sofia.
Een stad met 180.000 inw. aan de Zwarte Zee en evenals Varna een geschikt punt van uitgang voor bustochten langs de kustweg van de Zwarte Zee.

Denemarken

Dit kleine land is voor de meeste vakantiegangers niet meer dan een tussenstation op hun weg naar het hoge Noorden. Men wil hoogstens nog wel 'even Kopenhagen bekijken', maar méér dan dat schiet er niet over. En dat heeft dit land niet verdiend, want het heeft veel mooie landstreken en heel charmante stadjes. Misschien zou je er eens over moeten denken om je reis naar het Noorden enige dagen in Denemarken te onderbreken of er langer te blijven. Aangezien binnen Scandinavië alle grenscontroles afgeschaft zijn, zou het je kunnen gebeuren dat je paspoort bij de in- of uitreis niet eens gevraagd wordt.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Amaliegade 42, 1256 Kopenhagen.
Nederlandse Consulaten in: Aalborg, Esbjerg, Fredericia, Kopenhagen, Nakskoo, Odense, Rømne en Törnshavn.
Belgische Ambassade: Øster Allé 7, 2100 Kopenhagen.
Belgische Consulaten in: Aalborg, Aarhus, Esbjerg, Haderslev, Odense, Törshavn.

Het geld: 1 Deense Kroon = 100 Öre
100 D. Kr. = *f* 30,25, richtkoers mrt. 1993.

Enige nuttige uitdrukkingen

Alstublieft/dank u wel	Værsgo/Tak
Goedemorgen/goedendag	God morgen/God dag
Tot weerziens	Farvel
Is dit de weg (straat) naar…?	Er det vejen til…?
Hoe ver is het naar…?	Hvor langt er der til…?
Is dit de trein naar…?	Er det toget til…?
Wanneer gaat een personentrein naar…?	Hvornår går der et persontog til…?
Hebben wij aansluiting naar…?	Har vi forbindelse til…?
Bagagedepot	Bagage
Vertrek/aankomst	Afgang/Ankomst

1=en; 2=to; 3=tre; 4=fire; 5=fem; 6=seks; 7=syv; 8=otte; 9=ni; 10=ti; 50=femiti; 75=femoghalvfjerds; 100=hundrede; 500=femhundrede; 1000=tusind

Deviezenbepalingen: de invoer van binnen- en buitenlandse valuta is vrij, mits bij invoer aangegeven; de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot het bij invoer aangegeven bedrag of het bedrag dat (aantoonbaar) is verkregen door om-

1000=tusind

binnenlandse valuta is vrij tot het bij invoer aangegeven bedrag of het bedrag dat (aantoonbaar) is verkregen door om-

Deviezenbepalingen: de invoer van binnen- en buitenlandse valuta is vrij, maar bij invoer aangegeven; de uitvoer van

wisseling van buitenlands geld.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 999
Telefoon naar Nederland: 009-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 009-32

Treintrajecten in Denemarken

Haast alle spoorlijnen van het land komen langs groene weiden, zandige duingebieden of brede zeebochten. Maar zelden duiken bossen op en bijna nergens heuvels, laat staan bergen van enige hoogte. Toch kun je vanuit de trein bij Silkeborg en Skanderborg (20030/-20051) de hoogste punten van het land zien.
Ik zou je willen aanbevelen op je weg naar het noorden de reis één keer direct via de **Vogelfluglinie** te laten verlopen en de andere weg te kiezen via **Fünen** (Fyn) en **Jutland** (Jylland) en daarbij één of twee dagen méér maar voor lief te nemen. Uit de beschrijving van de rondtocht over Jutland kun je zien hoe je het hele schiereiland kunt bezoeken.
Omdat op zeer veel trajecten in Denemarken meestal een uurdienst bestaat, laat het land zich gemakkelijk bereizen. Op Intercitytreinen moet je toeslag betalen.
Nog een tip: op vele stations kun je fietsen huren!

Onderweg in Denemarken

O, o, die prijzen! Voor alle landen in het hoge Noorden kun je het best een rugzak vol eten meenemen. Eten en drinken, zelfs in de supermarkt, zijn in Scandinavië schreeuwend duur. Een goede tip: doe eens een yoghurtkuur! De landen van het hoge Noorden zijn veel te mooi om er, alleen om de hoge prijzen, niet heen te gaan.

Fünen (Fyn)
Deens eiland tussen **Jutland** en **Seeland**. Twee spoorlijnen voeren over het eiland: van Nyborg over Odense naar Middelfahrt en over naar Fredericia (op Jutland) en van Odense naar Svendborg (traject 20010 resp. 20013).
In **Nyborg** komt de veerboot met de trein uit **Kopenhagen** aan. De stad aan de Grote Belt heeft een beroemd kasteel uit 1170, waar de vorsten in de middeleeuwen vaak bijeenkomsten hielden. Je bereikt het door van het station af steeds rechtuit te lopen; het staat in een kleine groengordel die de oude vestingwerken markeert.
Veel groter is de stad **Odense**, met een prachtige Oude Stad waarin je het geboortehuis van de sprookjesschrijver **Hans Christian Andersen** kunt bezichtigen. Het is nu een museum en kost entree. Bij het station is een **Spoorwegmuseum**. Er is een **jeugdherberg** in Kragsbjerggården, Kragsbjergvej 121, tel.: 09/130425, te bereiken met bus 6.
Een toch van Odense naar **Svendborg** (20013) is de moeite waard. Het stadje wordt gekenmerkt door nauwe, kronkelende straatjes met mooi versierde vakwerkhuizen. Velen gaan hier vandaan op de fiets (kun je huren) naar de eilanden in de omgeving, bijvoorbeeld naar Tasinge, dat via een brug te bereiken is. **Jeugdherberg:**

Christiansmindevej 6.
Op de terugtocht naar **Odense** kun je halverwege onderbreken om in **Kvoerndrup** de **Waterburcht Egeskov**, omgeven door een bijzonder mooi park, te gaan bekijken. Via Odense verder in de richting Jutland steekt de trein tussen **Middelfart** en **Fredericia** de Kleine Belt over; de brug is 1200 m lang en de Kleine Belt is hier 81 m diep.

Jutland (Jylland)

Van Kopenhagen komend bereik je Jutland in **Fredericia**. Deze stad, in 1644 als vesting gesticht, is tegenwoordig sterk op industrie gericht. De jeugdherberg 'Pro Pace' is in de Skovløbervaenget 9. Fredericia heeft de functie van spoorwegknooppunt. Van hieruit kun je naar het noorden, westen, zuiden en oosten.
Mijn advies is verder te reizen naar het noorden, in de richting Århus (20030). Het traject voert door heuvelachtige bossen; links passeer je het hoogste punt van Denemarken, de 173 m hoge **Yding Skovhoj**; dan kom je bij **Skanderborg**, hoe lieflijk op een schiereiland gelegen, midden in een landschap dat rijk aan meren en bossen is.
Slechts weinige kilometers verder bereik je de stad **Århus**. Van hieruit is ook een treinverbinding over Kalundborg naar **Kopenhagen** (20040). In deze grote industriestad is de jeugdherberg (Østre Skovvej in Risskov) te bereiken per bus of tram 1, 2, 8.
De stad, op één na de grootste van het land, bezit een heel interessant **Openluchtmuseum**. Een hele stadswijk met vakwerkhuizen werd gereconstrueerd. Het staat bekend als **'Gamle By'** en is tegen een geringe entree te bezichtigen. Werkelijk schitterend! Omdat Århus een universiteitsstad is, valt hier altijd het nodige te beleven. Navragen bij het V.V.V.-kantoor in het stadhuis, vlakbij het station. Goedkoop eten kun je in het Jeugdhuis in de Vesteralle 15.
In noordelijke richting is een bezoek aan **Randers**, een aardig stadje aan de rivier de Gudena, de moeite waard. Verder naar **Aalborg**, de handelsstad aan de Limfjord. Hier kun je een grote witte **dom** bekijken en verder in de richting van de haven, een **burcht**, **Ålborghus** genaamd. De Bisschopsstraat (Bispensgade) dichtbij de dom is voetgangersgebied. Met de bus ga je de fjord, die overigens maar ca. 5 m diep is, over en je komt aan een groot **Vikingkerkhof**: Lindholm Høje. In de 11e eeuw was Aalborg al een handelsstad en reeds in de 13e eeuw bestonden hier kloosters, waarvan de overblijfselen nog bezichtigd kunnen worden.
Steeds noordwaarts kun je via **Frederikshavn** naar **Skagen**: de kleine stad aan de noordpunt van Denemarken (20031). In een mooi museum zul je werken van de Impressionisten aantreffen. **Oud-Skagen** aan het Skagerrak is een gemoedelijk vissersdorp en tevens badplaats, met een oude kerktoren.
Wie van Frederikshavn of Hirthals niet per schip verder wil, neemt de trein terug naar **Langå** (20061) of, wat nog beter is, tot **Skanderborg**, waar je overstapt naar **Silkeborg** (20051). Deze stad is heerlijk gelegen in een heuvellandschap met bossen en meren. Hier kun je in een museum het heel echt uitziende hoofd van een 2000 jaar oud veenlijk – de Tollundmand – bekijken. **Jeugdherberg** in de Åhavevej 55, niet ver van het station.
Mocht je al in **Langå** in westelijke richting verder willen, stap dan in **Viborg** uit (traject 20061). Deze stad was reeds sinds oude tijden een verzamelpunt voor de mensen uit Noord-Jutland. Reeds in 1063 zetelde een bisschop in deze stad, die nu nog beschikt over een machtige **dom**, die overal bovenuit torent, omdat hij op een 26 m hoge heuvel gebouwd is. Door de muurschilderingen in de dom

werd deze kerk in heel Denemarken bekend. De stad bezat niet alleen verscheidene kloosters en kerken, maar is tevens geruime tijd de plaats geweest waar de koningen gekroond werden. Er is een **jeugdherberg** in de Vinkelvej 36.
Wie langs het uiterste westen verder reist, zal daar de mooiste zandstranden van het hele land aantreffen: van de **Limfjord** tot **Esbjerg** (traject: 20050). Laatstgenoemde stad is alleen van belang als haven voor het veer naar en van Engeland.
Heel mooi is echter het wat zuidelijker gelegen stadje **Ribe** (traject: 20020), dat middeleeuws aandoet en ligt te dromen rondom de grote **dom**. Het uitstapje loont de moeite! De **jeugdherberg** in Ribe ligt in de nabijheid van het station, op de Hovedengen.
Wie eventueel van **Esbjerg** naar **Duitsland** zou willen reizen, heeft geen directe aansluiting, behalve als hij de bus van **Tønder** naar **Niebüll** neemt. Een betere oplossing is om door het oosten van Jutland te reizen en in **Tinglev** over te stappen naar **Sønderborg**, als hij tenminste de kans wil waarnemen om daar het **kasteel** uit 1256 (thans het Museum van Zuid-Jutland) te bewonderen. Verder doorreizen in de richting **Flensburg** (20010).

Kopenhagen (København)

Een heel charmante, levendige stad met 1,4 miljoen inwoners, die de moeite van een verblijf waard is! Overnachten in hotels is heel duur, maar in de **jeugdherbergen** is de prijs nog wel op te brengen. Belahøj, Herbergvejen 8, tel.: 01-289715, met bus 2 vanaf Rådhus-pladsen: en Amager, Sjaellandsbroen 55, tel.: 01-522908, met bus 16 of 37.
De beste inlichtingen over overnachtingen, etc., verkrijg je in het 'Jeugd-Tref' Huset, ook bekend als 'Use it', in de Radhusstraede 13 (vanaf hoofdstation 12 minuten te voet; door het voetgangersgebied Strøget tot Nytorf en hier naar rechts. Tel.: 01-156518. Open van 10-20 uur, maar oktober-mei maar tot 16 uur). Je kunt er goedkoop eten, je bagage gratis in bewaring geven en cultureel is er veel te doen. Wat eten betreft kun je je hoogstens eens aan het 'Danmenu' wagen; het is in veel restaurants verkrijgbaar maar je betaalt er altijd nog Kr 60 voor en dat is niet voor niets!
Je zou echter beter kunnen gaan eten in **Christiania**; dan ondersteun je de mensen en je hangt niet zomaar de toerist uit. Christiania is namelijk een van de belangrijkste attracties van de stad en bestaat sinds 1971 als een soort 'vrije plaats' voor mensen die genoeg hebben van de consumptiemaatschappij of zich hier om andere, bijvoorbeeld politieke, redenen hebben teruggetrokken. Randgroepen van de maatschappij wonen hier op een oud legerterrein en leven van alle mogelijke karweitjes die ze uitoefenen, vanaf het repareren van fietsen tot het 'runnen' van een eetgelegenheid. Er is hier een 'drug scene', maar onder druk van de regering zorgen de inwoners van Christiania er zelf voor dat er geen hard drugs voorkomen. Vegetariërs zijn hier thuis en lieden die biologisch-dynamische kost prefereren eveneens en fietsers zullen er stellig een onderkomen vinden. Deze 'vrijstaat' ligt middenin de stad, bij de Beurs over de Knippelsbrobrug, in het stadsdeel Christianshavn.
In het **Hoofdstation** zelf is ook een Infostand: Kiosk P. Als je een fiets wilt huren: meteen links van het station, Rent a Bicycle, Istegade 71. Zelfs keurig uitgedoste heren met hun aktenkoffertje achterop zie je hier fietsen!
Meteen rechts voor het station **Tivoli**, dat niet alleen een amusementspark is, maar ook rijk aan plantengroei (sluit in september). Aan de andere kant van Tivoli ligt het **Stadhuisplein** met vlak daarbij

nog een toeristen-bureau op de Andersen Boulevard 22. Het stadhuis met de meer dan 100 m hoge toren is een prachtig gebouw. Daarachter begint de bekende voetgangerspromenade **Strøget**, waar het altijd erg druk is, maar zowel hier als in de zijstraten, zoals de Laederstraede en Skindergade, heel gezellig. Als je de Skindergade volgt, kom je op een van de mooiste trefpunten van de stad, de **Gråbrødretov**, met in de nabijheid de **Universiteit** en de **Domkerk**.
Verder naar rechts kom je bij de **Ronde Toren** die je via lange gaanderijen (geen trappen!) kunt bestijgen. Vroeger plachten voorname lieden hier zelfs te paard naar boven te gaan. Niet ver achter deze toren kom je bij het **Slot Rosenborg**, met het mooie park dat tot uitrusten noodt. In het slot kun je de juwelen van de Deense vorsten bezichtigen. Interessanter zijn echter de **Botanische Tuin** (vlak naast het Slot) met een geweldig leuke plantenkas, en het **Kunstmuseum**, een ware schatkamer met veel werken van Italiaanse en Nederlandse meesters, waaronder Titiaan en Rembrandt. Het is hier vrij entree (het is een staatsmuseum) en het bezoek loont de moeite.
Wanneer je hier vandaan doorloopt, kom je aan de haven en nog een eindje verder staat het beeldje van Andersens beroemde 'Kleine Zeemeermin'.
Langs de haven in de richting van de binnenstad bereik je *het* Kasteel van de stad: het **Slot Amalienborg**, in de stadswijk Frederikstad. Het dateert uit de 18e eeuw. Op het Slotplein het ruiterstandbeeld van Frederik V, die dit gehele stadsdeel liet bouwen. Achter het Slot de prachtige **Frederikskerk** met een reusachtige koperen koepel. De kerk staat ook bekend als de **Marmerkerk** omdat hij uit kostbaar marmer uit Noorwegen is opgetrokken. Toen dit marmer te duur werd, moest de bouw in 1770 op een hoogte van 9 meter gestaakt worden. In 1849 werd de kerk, naar het voorbeeld van de St. Pieter in Rome, als particuliere onderneming voltooid.
Aan **Nyhavn**, een heel schilderachtig kanaal, staan heel mooie, kleine, bot versierde huizen. Meer stadinwaarts bereik je het **Koninklijk Theater** en het **Slot Christiansborg**, waarin tegenwoordig het Parlement vergadert.
Daarnaast bevindt zich het **Thorvaldsen-Museum**, dat geheel aan deze beeldhouwer gewijd is. Als je de brug oversteekt, kom je bij **Christiania**. In de richting van het Station lopend kom je bij het **Nationale Museum**, gewijd aan de geschiedenis van Denemarken. Iets verder staat de **Glyptothek** met moderne beeldhouwwerken, maar tevens met een Romeinse, Griekse en Egyptische Afdeling. Vooral de Etruskische Afdeling is beroemd. Maandags gesloten!
Met de stadstram kom je gratis in **Hillerød**, waar in een meer het Slot **Frederiksborg** ligt. De omgeving daar is bijzonder mooi.
Aan jonge mensen bieden de Deense Spoorwegen een bijzondere service: het **Inter-Rail-Centrum** in het station van Kopenhagen. Tijdens de zomermaanden wordt aan Interrailers van de vroege morgen tot de late avond het volgende geboden: gratis verblijf in de door jonge kunstenaars gedecoreerde ruimten; verzorging door medewerkers der spoorwegen; gratis gebruik van de in het centrum voorhanden toiletten, douches en gelegenheden om je was te doen en bovendien meertalige informatie per koptelefoon over reisschema's en bezienswaardigheden.
De **Camping** Bellahøj ligt naast de jeugdherberg aldaar: een groot terrein en altijd plaats. Juni-sept. open (ca. *f* 11,–), tel.: 01-101150. Veel Interrailers slapen ook wel op het station (ongestoord) of in het park van de voorstad Klampenborg (metroverbinding).

Vogelfluglinie
Traject 2000. Van **Puttgarden** op het eiland **Fehmarn** wordt de trein op de veerboot overgebracht naar **Rødby** op het eiland **Lolland**. De veerboten zijn zeer comfortabel. Blijf niet in je coupé zitten, maar ga de trein uit, ook 's nachts, en maak de overtocht vanaf het dek mee. Op de veerboot bestaat de gelegenheid om veel artikelen tolvrij te kopen.
Van Rødby steek je het eiland **Lolland** dwars over; het is toeristisch nog onbedorven en er zijn goede stranden. Op een gegeven moment gaat de trein over een brug die Lolland met **Falster** verbindt. Ook dit eiland is nog betrekkelijk rustig. Over een machtige brug (een adembenemend schouwspel!) gaat de trein over de Oostzee in de richting van **Seeland**, het grootste eiland van Denemarken. Een bezienswaardige stad, veel ouder dan Kopenhagen, is **Roskilde**. Deze oude, bisschoppelijke residentie heeft een prachtige **dom**, waarin de Deense koningen begraven liggen. Verder vind je er een leuke Oude Stad (vlakbij het station) en een enorme hal met oude **Vikingschepen**, waarvoor je entree moet betalen. Daarna bereikt de trein de voorsteden van **Kopenhagen**. De haven waar de treinen naar Zweden overgevaren worden is **Helsingør**, waar een heel kleine (schommelende) veerboot de dienst onderhoudt. Het ene schip na het andere passeert hier de **Øresund**.

Duitsland

Een paradijs voor automobilisten. Weliswaar heeft het laatste boerderijtje helemaal achterin het Bayrische Wald nog geen regelrechte aansluiting op de snelweg, maar dat zal ook niet lang meer duren. Dan kan iedereen er lekker op los rijden! Toch zijn er nog altijd fraaie spoortrajecten, waar je van mooie landschappen kunt genieten en er valt enorm veel te ontdekken, vooral nu er niet langer sprake is van 'West' en 'Oost', maar Duitsland weer één geheel is!

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Strässchenweg 10, 5300 Bonn.

Nederlandse Consulaten in: Aken, Bonn, Bremen, Dortmund, Duisburg, Düsseldorf, Emden, Frankfurt am Main, Hamburg, Hannover, Keulen, Kleef, München, Münster, Osnabrück, Rendsburg, Saarbrücken en Stuttgart.

Belgische Ambassade: Kaiser Friedrichstrasse 7, 5300 Bonn.

Belgische Consulaten in: Aken, Bremen, Düsseldorf, Frankfurt am Main, Hamburg, Hannover, Keulen, Kiel, München, Münster, Neurenberg, Saarbrücken, Solingen, Stuttgart.

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedemorgen/goedenavond	Gutenmorgen/Gutentag
Nee/Ja/Ja, alstublieft	Nein/Ja/Ja, bitte
Tot ziens	Auf Wiedersehen
Bedankt/tot uw dienst	Danke/Gern geschehen
Pardon	Verzeihung/Entschuldigung
Wat kost het?	Was kostet das?
Trein	Zug
Station/perron/spoor	Bahnhof/Bahnsteig/Gleis
Bagagedepot	Gepäckaufbewahrung
Vertrek/aankomst/dienstregeling	Abfahrt/Ankunft/Fahrplan
Wanneer vertrekt de trein naar…?	Wann fährt ein Zug nach…?
Stopt deze trein in…?	Hält dieser Zug in…?
Hebben wij aansluiting naar…?	Haben wir Anschluss nach…?
Moeten wij overstappen?	Müssen wir umsteigen?
Is deze plaats vrij?	Ist dieser Platz frei?
Doorgaand rijtuig/wisselkantoor	Kurswagen/Geldwechsel

1=eins; 2=zwei; 3=drei; 4=vier; 5=fünf; 6=sechs; 7=sieben; 8=acht; 9=neun; 10=zehn; 50=fünfzig; 75=fünfundsiebzig; 100=hundert; 500=fünfhundert; 1000=tausend.

Sylt
Wenningstedt
Westerland (Sylt)
Hindenburgdamm
Tønder
Tinglev
Gråsten
Alsen
Kleine Belt
Fynshav
Søby
Sønderborg
Lange-
land
Rudkøbing
Spodsbjerg
Tårs
Klanxbüll
120
Padborg
Kollund
Glücksburg
Flensburg
Ærøskøbing
Marstal
Ærø
Nakskov
Maribo
Lolland
Föhr
Hörnum
Dagebüll Mole
126
Niebüll
Wyk a. F.
Schlüttsiel
Norddorf
Amrum
Nebel
Wittdün (Amrum)
Langeneß
Hooge
Die Halligen
Pellworm
Nordstrand
Bredstedt
Husum
131
Jübek
Schleswig
120
131
145
Gelting
Kappeln (Schlei)
Süderbrarup
147
Schlei
Bagenkop
Kieler
bocht
Rødby Færge
A3
Vogelfluglinie
Puttgarden
Burg (Fehm)
Fehmarn
140
Eckernförde
145
Hbf
KIEL
Schönberger Strand
135
Schönberg (Holst)
Heiligenhafen
Großenbrode
Garding
124
Tönning
Bad St Peter-Ording
Eider-sperrwerk
Friedrichstadt
Eider
Rendsburg
Preetz
Selenter See
Lütjenburg
Oldenburg (Holst)
Dahme
Kellenhusen (Ostsee)
Grömitz
Heide (Holst)
123
Büsum
Malente-Gremsmühlen
Eutin
Ascheberg (Holst)
Plön
Gr. Plöner See
Neustadt (Holst)
Lübeckerbocht
Trischen
Meldorf
Hohenwestedt
Neumünster
N. Süd
Burg (Dithm)
Scharhörn
Neuwerk
St Michaelisdonn
Wilster
Itzehoe
Niendorf (Ostsee)
Strand
Travemünde
Hafen
Skandinavienkai
Poel
Klütz (Meckl)
Elbe
Brunsbüttel
121
Wrist
Bad Bramstedt
137
Bad Segeberg
142
Bad Schwartau
141
Cuxhaven
10040
Kaltenkirchen (Holst)
LÜBECK
Hbf
Grevesmühlen
Wismar
Hornstorf
110
Otterndorf
Barmstedt
139
Ulzburg
138
Bad Oldesloe
191
20
Schönberg (Meckl)
Herrnburg
Ratzeburger See
Rehna
Bad Kleinen
Schweriner
Blankenberg (Meckl)
Cadenberge
Wischhafen (Niedersachsen)
Glückstadt
Elmshorn
Hmb-Schnelsen
Norderstedt-Garstedt
214
10010
10011
10012
10015
10016
10020
10025
10027
10031
10040 n. Harwich
10100
10111
10114
10122
10123
10130
10131
10132
10136

Het geld: 1 DM = 100 Pfennig.
1 DM = ƒ 1,14, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: geen.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 112

Telefoon naar Nederland: 00-31 (kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 00-32

Onderweg in Duitsland

Het Noorden

Sleeswijk-Holstein

Een mooi overzicht biedt traject 120 van **Hamburg-Altona** naar **Westerland**. Bij **St. Michaelisdonn** passeert de trein via een machtige brug het **Noord-Oostzee-Kanaal**; mooi uitzicht! Vervolgens kom je langs **Friedrichstadt**, een klein, verdroomd plaatsje met veel kanalen.
Jeugdherberg: Ostdeutsche Strasse 1, tel.: 04881-7984.
In **Husum** zie je de binnenhaven, waar je goedkoop verse vis kunt krijgen.
Jeugdherberg: Schobüller Strasse 34, tel: 04841-2714.
Dan, na **Niebüll**, het hoogtepunt van de tocht: over de **Hindenburgdam** naar het eiland **Sylt**. Aangezien dit de enige toegang tot het eiland is, rijden er voortdurend autotreinen; de inzittenden blijven in hun auto's.
In **Westerland** vragen ze onbeschaamd veel om op het strand te mogen komen: DM 5,–. Maar als je 2 km verder naar het noorden loopt is het gratis.
Jeugdherbergen op Sylt: Hörnum, in het zuiden, bus van Westerland: Friesenplatz 2, tel.: 04653-294. List, in het noorden, bus van Westerland: 'Mövenberg', tel.: 04652-397. Diverse campings op Sylt!

Trajectkaart Noord-Duitsland **(z.o.z.)**

Imposant is de brug over het **Noord-Oostzee-Kanaal** in **Rendsburg**. In een reusachtige boog rijd je dwars over de stad, tot de trein eindelijk hoog genoeg komt om het kanaal over de masten van de zeeschepen heen te kunnen passeren. Traject 131, waaraan Rendsburg ligt, vind ik niet zo interessant.
Jeugdherberg in Rendsburg: Rotenhöfer Weg 48, tel.: 04331-71205.
Zeer de moeite waard is de tocht van **Flensburg** langs de **Oostzee** door het **Holsteinse Zwitserland** naar **Lübeck**; traject 145. Dit is ook het vertrekpunt van de **Vogelfluglinie** naar het eiland **Fehmarn** (140). De meren van Holsteins Zwitserland bieden een van de mooiste panorama's van het hele land. Uitstappen in **Plön**, **Malente** of **Eutin** en de 166 m hoge **Bungsberg** op gaan (traject 145).
Jeugdherbergen: Plön, Ascheberger-strasse 67, tel.: 04522-2576. Malente, Kellerseestrasse 48, tel.: 04523-1723. Eutin, Jahnhöhe 6, tel. 04521-2109, diverse **campings**!

Hamburg
Na Berlijn de grootste stad van het land, is met al haar flair, de grote parken en alle bedrijvigheid, een geanimeerde en werkelijk heerlijke stad!
De stations:
– Hoofdstation, middenin het centrum:

ontelbare winkels, geldwisselkantoren, bagagekluizen, schone toiletten met douches, op slechts enkele minuten afstand van het stadhuis. Treinen naar Lübeck, Vogelfluglinie, Hannover, Bremen, Altona.
– Station Dammtor: aan de overkant van de Alster, leuke treinrit van hoofdst. tussen Binnen- en Buitenalster naar Dammtor. Slechts enkele minuten naar westelijke Buitenalster, naar de Jungfernstieg en naar het mooie park 'Planten un Blomen'.
– Altona: in het westen, dichtbij St. Pauli, ca. 1 km westwaarts de Reeperbahn. Treinen richting Sylt, Kiel, Flensburg.
Onderweg in Hamburg: er is hier een geweldig goed net van S-Bahnen, U-Bahnen, bussen en boten (op de diverse Elbe-armen, in de haven en op de Alster). Een dagkaart biedt 24 uur gratis gebruik van alle vervoermiddelen van het Hamburger Verkehrsverbund (ca. DM 12,–); vanaf 9 uur kan de kaart door minstens 4 personen gemeenschappelijk gebruikt worden. Eventuele veranderingen bij de automaat nagaan!
Bezienswaardig: Meteen van hoofdstation naar het stadhuis gaan, wellicht het mooiste van heel Duitsland. Vlakbij de grote Beurs; aan de overkant van het kanaal de prachtige Junfernstieg, een magnifieke Promenade langs de Binnenalster. Via de Neuen Wall, een groot winkelcentrum met dure winkels, over de brede Ost-West-Strasse naar de 'Michel' – een van de symbolen van Hamburg – de St. Michaelis-Kerk met de hoge toren, waar je een schitterend uitzicht hebt. Ook van binnen is deze kerk (Protestant) heel mooi; 's avonds zijn er vaak gratis orgelconcerten. Ten zuidwesten van deze kerk kom je bij de Landungsbrücken, waar de boten voor de rondvaarten door de haven vertrekken. Het gebied van de Hamburger haven is zo reusachtig groot, dat jullie dit beslist vanaf een boot moeten bekijken. De kleine boten varen ook door de nabijgelegen kanalen waar prachtige oude pakhuizen staan.
Op zondagmorgen is bij de Landungsbrücken de befaamde vismarkt. Ten westen van deze brug de Hafenstrasse. Een paar honderd meter noordwaarts vind je de Reeperbahn, met de vele zijstraten één groot amusementsgebied. Heel mooi is een wandeling door het park ten noordoosten van de Reeperbahn, richting 'Planten un Blomen', een park dat de moeite loont. Ook sterk aan te bevelen is een wandeling langs de Buitenalster, eventueel gecombineerd met een boottocht op de Alster. Aan de oostzijde van de Buitenalster de mooie Promenade 'Schöne Aussicht'; in het westen het Alsterpark. Wie daar de tijd voor heeft, moet de S-Bahn nemen naar **Wedel** om in Schulau aan de Elbe de begroetingsceremonie voor de binnenkomende schepen te kunnen meemaken.
Jeugdherberg: 'Auf dem Stintfang', Alfred Wegener Weg 5, tel.: 040-313488; leuke ligging aan de Landungsbrücken (S-Bahn 1, 2, 3: Landungsbrücken, afvaart van passagiersschepen).
Jugendgästehaus 'Horner Rennbahn', Rennbahnstr. 100, tel.: 040-6511671, U-Bahn 3 tot Horner Rennbahn of station Wandsbek (richting Lübeck).
Camping: in Stellingen, S 3, lopen naar Kielerstrasse.
Lollige gelegenheden: niet erg duur rondom station Altona, ook richting St. Pauli. Rondom de Alster en het hoofdstation alles peperduur.
Amusement: 'Werkstatt' in Altona, Nernstweg 32: Alternatief trefpunt met koffiebar, muziek enz. (Station Altona). Bij de 'Fabrik' is ook altijd wat te doen, veel op muziekgebied, Barnerstrasse 30 (Station Altona). Inlichtingen over alles waar je heen kunt vind je in 'Oxmox' (alternatief blad).

Bremen
Spoorwegknooppunt, en een wonderschone stad aan de Weser. Vanaf het station is alles te voet goed bereikbaar.
Overnachten: **Jeugdherberg:** Kalkstr. 6, tel.: 0421-171369, ligt aan de Weser, ca. 15 min. lopen van het hoofdstation (steeds rechtuit door de Bürgermeister Smidt-Str., dan naar rechts; of met bus 26 of tram no. 6 tot Brill. Of, buiten de stad, Jeugherb. in Blumenthal (station): Bgm. Dehnkampstr. 22, tel.: 0421-601005).
Vanaf het hoofdstation bereik je via de korte Bahnhofstr. de zeer bezienswaardige Oude Stad. Deze ligt op een eiland tussen de stadsgracht en de Weser en biedt links van de Sögestrasse de kathedraal, het marktplein, het beeldschone stadhuis (samen met dat van Hamburg tot de mooiste van Duitsland gerekend), prachtige gevels en de 'Roland', het symbool van deze Hanzestad. In de plantsoenen rondom de Oude Stad is de Windmolen beroemd; in de Oude Stad moet je vooral naar de Böttcherstrasse en het prachtige 'Schnoor', een wijk met geweldig mooie huizen en talloze zeer geliefde kroegjes en knijpjes. Wat duurder worden deze gelegenheden als je van Schnoor naar het stadsdeel Ostertor gaat, een trefpunt voor studenten. Last but not least vlak bij het hoofdstation (rechts) het boeiende Überseemuseum (overzicht culturen van allerlei landen).

De Lüneburger Heide
Als de heide bloeit, ongeveer begin september, komen hier vanzelfsprekend veel toeristen. Een treinrit door dit karige landschap met heide en berken is zeker de moeite waard, het best op traject 150 Hamburg-Hannover of op traject 165 Bremen-Soltau-Velzen. Zeer aan te bevelen zijn fietstochten; je stapt ergens onderweg uit, huurt een fiets en gaat op verkenning uit.
Tot de mooiste steden op de Heide behoort Lüneburg (**Jeugdherberg**: Soltauerstr. 133, tel.: 04131-41864), met enig-leuke uit zandsteen opgetrokken gebouwen in de Oude Stad; heel goed bewaard gebleven (traject 150). En wat je ook niet mag missen is Celle (**Jeugdherberg**: Weghausstr. 2, tel.: 05141-53208), met een binnenstad vol unieke vakwerkhuizen, in één woord schitterend! (traject 150).

Het Oosten

Rostock
(Ca. 250.000 inw.); treinen vanuit Berlijn, Stralsund, Schwerin, Hamburg. Een heel mooie binnenstad met fantastisch fraaie gevels rondom het voetgangersgebied van 'Brunnen der Lebensfreude' tot het stadhuis in barokstijl. Geweldig veel sfeer in de Kröpelinerstrasse; veel studenten.
Vanaf het station ca. 500 m rechtuit, dan scherp naar links ca. 800 m ; zo kom je via de stadsmuur (nog maar een klein stukje van bewaard gebleven) in de Oude Stad.
Jeugdherberg: 'Traditionsschiff' in voorstad Schmarl, 25 min. vanaf station.

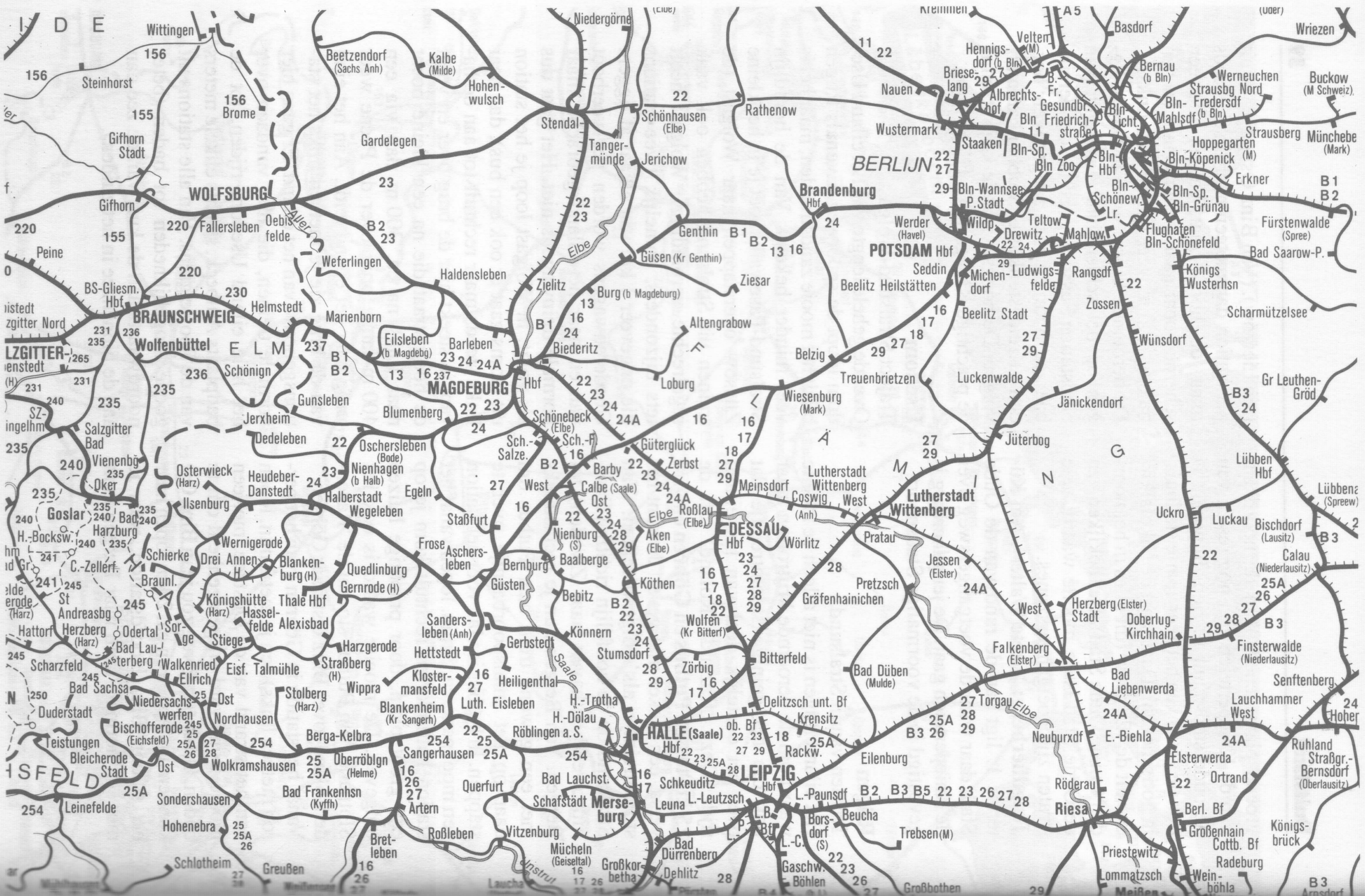
Stralsund
(Ca. 75.000 inw.); treinen vanuit Rostock, Berlijn. Heel fraaie Oude Stad, aan alle kanten door water omgeven: de zee in het noorden, de Frankenteich in het zuidoosten en de Knieperteich in het westen. Vanaf het station is het 5 min. lopen naar de Oude Stad (meteen uit het station naar rechts, over de Tribseer Damm). Beeldschoon is de hoge fontein in de Knieperteich, temidden van mooie

groene plantsoenen. Aan de noordkant van de Knieperteich zijn nog resten van de oude stadsmuur te zien. Imposant is ook de gevel van het zeer aparte stadhuis, in gotische stijl. Daarnaast de Nikolaikirche uit de 12e eeuw (dit alles in het noorden van de Oude Stad). Het bekijken van de Oude Stad is de moeite waard; vele straten zijn voetgangerszones.
Jeugdherberg: 'Grete Walter', Am Kütertor 1: ligt aan de rand van de Oude Stad, daar waar de voetgangersweg over de Knieperteich gaat. De jeugdherberg is gevestigd in de voormalige Stadspoort.

Rügen
Treinen vanuit Stralsund.
Het eiland Rügen is niet alleen de moeite waard om de beroemde krijtrotsen maar ook om het geinige stoomtreintje dat over het oostelijk deel van het eiland rijdt. Deze 'Razende Roland' tuft de 25 km tussen **Putbus** en **Göhren** en vice versa, een lekker mal geval! Je kunt het stoomtreintje als volgt bereiken: Van Stralsund op de hoofdlijn richting Sassnitz (veerboothaven naar Zweden) tot Bergen. Van Bergen kun je rechtstreeks met een gewone trein naar Putbus om daar op het smalspoorbaantje over te stappen. In Putbus is vlak vóór het station een mooi park; ca. 5 min. lopen vanaf het station halflinks en rechtuit kom je op een groot plein, door prachtige huizen omgeven. De moeite waard is ook het Slotpark. Van Putbus stoomt de 'Razende Roland' over Binz Ost naar Göhren.
Vanaf het station in Göhren (van het perron meteen links) ben je met 2 min. lopen aan het strand van de Oostzee, met een mooie Boulevard en gelegenheid om te baden. Op de terugweg zou je in Binz Ost kunnen uitstappen en ca. 2 km lopen naar het station Binz Hoofdstation, waar je met een normale trein naar Bergen kunt (via Lietzow). (Van Binz Ost ga je vanuit het station dan meteen naar links, steeds maar de hoofdstraat volgen die een scherpe bocht naar rechts maakt en dan na ong. 500 m weer scherp naar links.)
De beroemde krijtrotsen van Rügen liggen op het schiereiland Jasmund; van eindstation **Sassnitz** goed te voet bereikbaar, ca. 3 km en goed aangegeven: borden 'Kreidesteilküste Stubbenkämmer' volgen. De hoogste van de krijtrotsen is de prachtige Königsstuhl, 117 m hoog.

Usedom
Traject Stralsund-Wolgast.
Over de gehele lengte van het eiland Usedom loopt de spoorweg. Evenals Rügen biedt het mooie zandstranden, maar het is veel minder bekend. Van de hoofdlijn Stralsund-Pasewalk moet je in het kleine Züssow overstappen naar Wolgast (de treinen uit Stralsund hebben ook vaak regelrechte verbinding). Wolgast heeft iets bijzonders, namelijk twee stations die ongeveer 1 km van elkaar af liggen. Goederenwagens worden per veerboot van en naar het eiland gebracht, maar normale treinwagons niet. Het gaat dus als volgt: in Wolgast loop je het station uit (soms gaat er ook een bus), dan naar links steeds maar rechtuit tot aan de haven, je steekt hier de brug over en volgt de hoofdstraat die na een kleine bocht naar links na ca. 300 m dan via een 400 m lange brug over de Peene weer terug naar het eiland leidt. Aan het eind van de brug zie je meteen links het stationsgebouw van het eiland. Er gaan hier normale treinen, die hier vandaan over het hele eiland Usedom rijden, tot de badplaats Ahlbeck, slechts enkele meters van de Poolse grens. Van alle stations uit goede mogelijkheden tot baden (beter noordwaarts aan de kust van de zee dan aan de binnenzee in het zuiden).

BERLIJN
POTSDAM Hbf
MAGDEBURG
BRAUNSCHWEIG
WOLFSBURG
DESSAU
HALLE (Saale)
LEIPZIG
Wittingen
Steinhorst
Brome
Gifhorn Stadt
Gifhorn
Fallersleben
Oebisfelde
Peine
BS-Gliesm. Hbf
Wolfenbüttel
Helmstedt
Schöningen
ELM
Beetzendorf (Sachs Anh)
Kalbe (Milde)
Hohenwulsch
Gardelegen
Stendal
Weferlingen
Haldensleben
Marienborn
Eilsleben (b Magdebg)
Barleben
Gunsleben
Jerxheim
Dedeleben
Blumenberg
Oschersleben (Bode)
Nienhagen (b Halb)
Osterwieck (Harz)
Heudeber-Danstedt
Halberstadt
Wegeleben
Egeln
Staßfurt
Ilsenburg
Goslar
Bad Harzburg
Vienenbg
Oker
Salzgitter Bad
Wernigerode
Schierke
Drei Annen H
Blankenburg (H)
Quedlinburg
Gernrode (H)
Thale Hbf
Königshütte (Harz)
Hasselfelde
Alexisbad
Stiege
Harzgerode
Straßberg (H)
Eisf. Talmühle
Walkenried
Ellrich
Bad Lauterberg
Herzberg (Harz)
Hattorf
Scharzfeld
Bad Sachsa
Duderstadt
Niedersachswerfen
Nordhausen
Bischofferode (Eichsfeld)
Teistungen
Bleicherode Stadt
Wolkramshausen
Leinefelde
Sondershausen
Hohenebra
Schlotheim
Greußen
Stolberg (Harz)
Berga-Kelbra
Wippra
Klostermansfeld
Blankenheim (Kr Sangerh)
Sangerhausen
Oberröblingen (Helme)
Bad Frankenhsn (Kyffh)
Artern
Bretleben
Roßleben
Querfurt
Vitzenburg
Mücheln (Geiseltal)
Großkorbetha
Merseburg
Schafstädt
Bad Lauchst.
Luth. Eisleben
Röblingen a. S.
Heiligenthal
Hettstedt
Sandersleben (Anh)
Gerbstedt
Könnern
Bernburg
Güsten
Aschersleben
Frose
Nienburg (S)
Baalberge
Bebitz
Stumsdorf
Zörbig
Köthen
Calbe (Saale)
Barby
Schönebeck (Elbe)
Sch.-Salze
Biederitz
Burg (b Magdeburg)
Zielitz
Güsen (Kr Genthin)
Genthin
Tangermünde
Jerichow
Schönhausen (Elbe)
Rathenow
Niedergörne
Brandenburg Hbf
Ziesar
Altengrabow
Loburg
Güterglück
Zerbst
Roßlau (Elbe)
Aken (Elbe)
Wörlitz
Meinsdorf
Coswig (Anh)
Lutherstadt Wittenberg West
Lutherstadt Wittenberg
Pratau
Gräfenhainichen
Pretzsch
Jessen (Elster)
Wolfen (Kr Bitterf)
Bitterfeld
Delitzsch unt. Bf
Krensitz
Rackw.
Bad Düben (Mulde)
Eilenburg
Torgau
Elbe
Saale
Unstrut
Aller
Schkeuditz
Leuna
L.-Leutzsch
L.-Paunsdf
Borsdorf
Beucha
Trebsen (M)
Bad Dürrenberg
Dehlitz
Gaschw.
Böhlen
Großbothen
Belzig
Wiesenburg (Mark)
Treuenbrietzen
Beelitz Heilstätten
Beelitz Stadt
Seddin
Michendorf
Werder (Havel)
Luckenwalde
Jüterbog
Jänickendorf
Ludwigsfelde
Rangsdf
Zossen
Wünsdorf
Königs Wusterhsn
Scharmützelsee
Bad Saarow-P.
Fürstenwalde (Spree)
Erkner
Bln-Köpenick
Bln-Grünau
Flughafen Bln-Schönefeld
Mahlow
Teltow
Drewitz
Wildp.
Bln-Wannsee
P. Stadt
Staaken
Wustermark
Nauen
Brieselang
Hennigsdorf (b Bln)
Velten (M)
Albrechtshof
Bln-Sp.
Bln Zoo
Bln Friedrichstraße
Gesundbr.
Bln-Hbf
Bln-Schönew.
Bln-Licht.
Mahlsdf (b Bln)
Bernau (b Bln)
Basdorf
Strausbg Nord
Werneuchen
Bln-Fredersdf
Hoppegarten (M)
Strausberg
Müncheberg (Mark)
Buckow (M Schweiz)
Wriezen
Gr Leuthen-Gröd
Lübben Hbf
Lübbenau (Spreew)
Luckau
Uckro
Bischdorf (Lausitz)
Calau (Niederlausitz)
Herzberg (Elster) Stadt
Doberlug-Kirchhain
Finsterwalde (Niederlausitz)
Falkenberg (Elster)
Bad Liebenwerda
Senftenberg
Lauchhammer West
E.-Biehla
Elsterwerda
Ortrand
Ruhland
Straßgr.-Bernsdorf (Oberlausitz)
Großenhain Cottb. Bf
Berl. Bf
Königsbrück
Radeburg
Weinböhla
Riesa
Röderau
Neuburxdf
Priestewitz
Lommatzsch
Meißen
Arnsdorf
Harz
F L Ä M I N G

Het Mecklenburger Merengebied

Een heerlijk landschap met talloze uit de IJstijd daterende meren en daartussen met bos begroeide heuvels. Met de trein kun je een fraaie rit maken op het traject van Wittenberge naar Neustrelitz, of van Neustrelitz naar Waren-Malchow-Karow, of van Bad Kleinen naar Schwerin. Vanuit **Waren** kun je op de boten van de 'Weisse Flotte' een deel der meren leren kennen; je kunt ook zelf een boot huren. Heel mooi is ook Bad Kleinen, maar 40 km ten oosten van Lübeck. Vlak bij het station strekt zich de wijde vlakte van de Schweriner See uit (van station naar links de hoofdstraat op, deze ca. 100 m naar links volgen, daar leidt een smalle weg door een miniatuurtunnel door de treindam naar het meer.) **Jeugdherberg:** Schwerin, Waldschulenweg 3, met tram of bus.

Berlijn

Interrail geldt niet voor S-Bahn in Berlijn. Koop evt. 7-dagen-kaart voor gehele openbaar vervoer. Van het Station Zoo kom je in enkele minuten aan de **Gedächtniskirche** aan de **Kurfürstendamm**, dé boulevard van het vroegere West-Berlijn. Het station ligt vlak naast de **Zoo**, die het zijn naam verleent. Met de U-Bahn naar het noorden tot de Hansastrasse, vervolgens de Altonaer Strasse door en je ziet de **Siegessäule** (Zuil der Overwinning) in de Straat van de 17e juni. Noordwaarts, in Tiergarten, ligt het **Congresgebouw**; oostwaarts kom je bij de **Brandenburger Tor** (in 1791 herbouwd) en bij de **Reichstag** (links ernaast). Daarachter, in het vroegere Oost-Berlijn, begint **Unter den Linden**, een befaamde allee. Rechts zie je eerst het **Niederländische** en dan het **Oude Paleis**, er tegenover de **Staatsbibliotheek** en de **Humboldt Universiteit**. De moeite waard is ook het **Lindenforum** met de Koninklijke Bibliotheek, de Staatsbank en de Staatsoper (Operagebouw). Steeds verder rechtuit ga je de Marx-Engels-Brug over en komt bij het **Marx-Engels-Forum**; hier staan het **Paleis der Republiek**, het **Rode Stadhuis** (alleen om de kleur zó genoemd!), de **Mariakerk** en de **Televisietoren**. Daarna komt de beroemde **Alexanderplatz**. Op het **Museuminsel** (Museumeiland) ten noorden van Unter den Linden staan enkele wereldberoemde musea: het **Alte Museum**, het **Bodemuseum**, de **Nationalgalerie** en het **Pergamonmuseum** met het fameuze altaar, dat uit Turkije afkomstig is.
Tussen de Marx-Engels-Platz en de Spree in het zuiden ligt het in historische stijl opgebouwde **Nicolai-Viertel**, een wijk die een gunstig contrast vormt met de enorme nieuwbouwcomplexen die in de DDR uit de grond gestampt werden.
Zeer bezienswaardig is ook de Platz der Akademie met de **Franse** en **Duitse Dom** en het **Theater**. Van de vroegere jodenwijk, het Scheunenviertel, in het noorden van de binnenstad is helaas haast niets meer over.
In het uiterste westen vind je nog het **Olympische Stadion** (U-Bahn richting Ruhleben), waar tijdens Hitlers 'Derde Rijk' talloze festiviteiten plaatsvonden. Verder zie je er de **Funkturm** (Radiomast) en het **Congresgebouw**.
In Berlijn valt altijd veel te beleven, meestal in de buurt van de Kurfürstendamm en (tot dusver) in Kreuzberg. Wat er allemaal aan amusement is, kun je lezen in 'Zitty' of 'TIP'.
Je kunt tochten maken naar de diverse meren van Berlijn, zowel in het oosten als het westen (Wannsee, Müggelsee). Wie er de moed voor heeft, kan naar het concentratiekamp Sachsenhausen dat zich in het noorden van de stad bevindt.
Jeugdherbergen: Bayernallee 36, Ber-

lijn 19; ‘Franz Kiefert’, Grünau, Bezirk Köpenik, Damestr. 6.

Camping in Berlijn-Kladow

De Harz

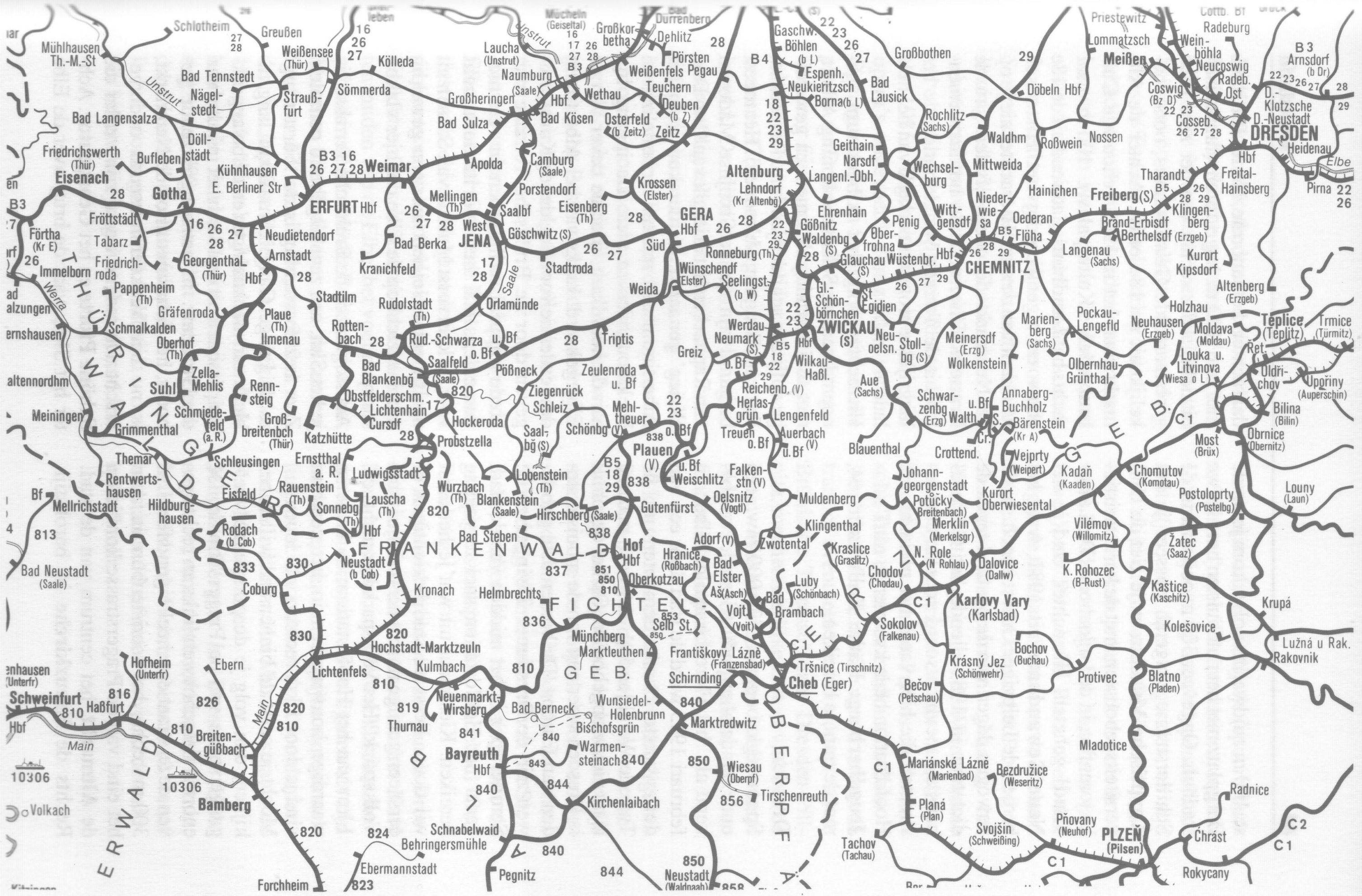
Door de Harz, een schitterend middelgebergte, rijdt de lolligste smalspoorstoomtrein van heel Duitsland (je kunt buiten op het platform van het landschap genieten). Het traject is als volgt: Nordhausen Nordbahnhof (ten zuiden van de Harz, 184 m hoog) – Eisfelder Talmühle (352 m) – Benneckenstein (530 m) – Sorge (486 m) – Drei Annen (540 m; van hieruit kun je per trein of te voet de Brocken op) – Wernigerode (234 m, aan de noordkant van de Harz). In Nordhausen aansluiting met Kassel, Göttingen, Halle en Leipzig; in Wernigerode met Maagdenburg en Halle. Beeldschone steden in de Harz zijn Wernigerode (schitterende vakwerkhuizen rondom het stadhuis) en Goslar.

Jeugdherbergen: Rammelsbergerstr. 25, tel.: 05321-22240, vanaf het station 25 min.

Jeugdherberg in Scharzfeld, een station in de Zuid-Harz aan het traject Nordhausen-Northeim: An der Jugendherberge 2, tel.: 05521-2418.

Saksen en Thüringen

Leipzig, spoorwegknooppunt, treinen naar alle grote steden van het land. Deze grote industrie- en jaarbeursstad met 600.000 inw. wordt omgeven door reusachtige gebieden met bruinkoolmijnen. Het enorme Hoofdstation ligt vlak bij het centrum, waar bezienswaardige gebouwen staan. Links vóór het station liggen temidden van een groot park de **Schwanenteich** en het **Operagebouw**. Ga meteen bij het begin van de Schwanenteich naar rechts, volg de Strasse Brühl die van het park af leidt en je komt 200 m verder links op de Sachsenplatz met toeristenbureau. Rondom dit plein staan prachtig gerestaureerde huizen, zoals het **Romanushaus** uit begin 18e eeuw. Middenop het plein een kleine vijver met fontein en bloembedden. Aan de zuidkant de imposante **Beurs** in barokstijl en het wondermooie **Oude Stadhuis**, met fraaie, spits toelopende erkers en een witte toren met een groene spits. Onder het stadhuis mooie arcades. Tegenwoordig is in het stadhuis het **Stadsmuseum** gevestigd, met allerlei wetenswaardigheden over de geschiedenis van Leipzig. Ten westen van het stadhuis ligt de Marktplatz, omgeven door de **Oude Waag**, een oud handelscentrum en het **Jaarbeurskantoor**. De zuidkant van het plein wordt gevormd door het gebouwencomplex van de Jaarbeurs, door diverse doorgangen van elkaar gescheiden. Bij de **Mädlerpassage** leiden trappen naar beneden naar **‘Auerbachs Keller’**, versierd met voorstellingen uit de ‘Faust’ van Goethe. Ten noorden van de Mädlerpassage een kleine markt met etenswaren, heel ontwapenend gelegen tussen de fraaie bouwwerken van het stadhuis, de Handelshof en de druk versierde Beurs. Ten westen van de Jaarbeursgebouwen ligt een klein park en daarachter staat de beroemde **Thomaskerk**, waarin zich het graf van Johann Sebastian Bach bevindt. Achter deze kerk het bekende cabaret **‘die Pfeffermühle’**. Als je de Burgstras-

Mühlhausen Th.-M.-St
Schlotheim
Greußen
Weißensee (Thür)
Kölleda
Sömmerda
Laucha (Unstrut)
Naumburg (Saale)
Weißenfels
Pegau
Dehlitz
Pörsten
Teuchern
Deuben (b Z)
Zeitz
Osterfeld (b Zeitz)
Bad Kösen
Wethau
Großheringen
Bad Sulza
Apolda
Camburg (Saale)
Gaschw.
Böhlen (b L)
Espenh.
Neukieritzsch
Borna (b L)
Bad Lausick
Großbothen
Rochlitz (Sachs)
Döbeln Hbf
Lommatzsch
Meißen
Priestewitz
Radeburg
Weinböhla
Neucoswig
Coswig (Bz D)
Radeb. Ost
Cosseb.
Arnsdorf (b Dr)
D.-Klotzsche
D.-Neustadt
DRESDEN
Heidenau
Pirna
Elbe
Freital-Hainsberg
Tharandt
Freiberg (S)
Nossen
Roßwein
Waldhm
Mittweida
Hainichen
Klingenberg
Kurort Kipsdorf
Altenberg (Erzgeb)
Brand-Erbisdf
Berthelsdf (Erzgeb)
Langenau (Sachs)
Oederan
Flöha
CHEMNITZ
Wechselburg
Geithain
Narsdf
Langenl.-Obh.
Altenburg
Lehndorf (Kr Altenbg)
Bad Tennstedt
Nägelstedt
Straußfurt
Bad Langensalza
Döllstädt
Friedrichswerth (Thür)
Bufleben
Kühnhausen
E. Berliner Str
Eisenach
Gotha
Weimar
ERFURT Hbf
Mellingen (Th)
Porstendorf
Eisenberg (Th)
Krossen (Elster)
GERA Hbf
Saalbf
West
JENA
Göschwitz (S)
Neudietendorf
Fröttstädt
Förtha (Kr E)
Tabarz
Georgenthal (Thür)
Arnstadt Hbf
Bad Berka
Kranichfeld
Stadtroda
Süd
Ronneburg (Th)
Gößnitz
Waldenbg (S)
Glauchau
Wüstenbr.
Penig
Oberfrohna
Wittgensdf
Niederwiesa
Immelborn
Friedrichroda
Pappenheim (Th)
Gräfenroda
Stadtilm
Rudolstadt (Th)
Orlamünde
Wünschendf (Elster)
Seelingst. (b W)
Weida
Gl.-Schönbörnchen
St. Egidien
ZWICKAU (S)
Bad Salzungen
Schmalkalden
Oberhof (Th)
Zella-Mehlis
Suhl
Plaue (Th)
Ilmenau
Rottenbach
Rud.-Schwarza
Saalfeld (Saale)
Pößneck
Triptis
Werdau
Neumark (S)
Greiz
Neuoelsn.
Stollbg (S)
Meinersdf (Erzg)
Wolkenstein
Marienberg (Sachs)
Pockau-Lengefld
Neuhausen (Erzgeb)
Holzhau
Moldava (Moldau)
Teplice (Teplitz)
Trmice (Türmitz)
Meiningen
Grimmenthal
Rennsteig
Schmiedefeld (a. R.)
Großbreitenbch (Thür)
Bad Blankenbg
Obstfelderschm.
Lichtenhain
Cursdf
Katzhütte
Zeulenroda u. Bf
Ziegenrück
Schleiz
Mehltheuer
Wilkau-Haßl.
Reichenb. (V)
Aue (Sachs)
Olbernhau-Grünthal
Louka u. Litvinova
Oldřichov
Upořiny (Auperschin)
Bílina (Bilin)
Themar
Rentwertshausen
Schleusingen
Eisfeld
Hildburghausen
Ernstthal a. R.
Ludwigsstadt
Rauenstein (Th)
Lauscha (Th)
Sonnebg (Th) Hbf
Hockeroda
Probstzella
Wurzbach (Th)
Blankenstein (Saale)
Lobenstein (Th)
Saalbg (S)
Schönbg (V)
Plauen (V)
Herlasgrün
Lengenfeld
Treuen
Auerbach
Schwarzenbg (Erzg)
Annaberg-Buchholz
Walth.
Bärenstein (Kr A)
Cranzahl
Vejprty (Weipert)
Kadaň (Kaaden)
Most (Brüx)
Obrnice (Obernitz)
Chomutov (Komotau)
Postoloprty (Postelbg)
Louny (Laun)
Mellrichstadt
Rodach (b Cob)
Coburg
Neustadt (b Cob)
Kronach
Bad Steben
Hirschberg (Saale)
Gutenfürst
Weischlitz
Oelsnitz (Vogtl)
Falkenstn (V)
Blauenthal
Johanngeorgenstadt
Potůčky (Breitenbach)
Kurort Oberwiesental
Crottend.
Muldenberg
Klingenthal
Zwotental
Kraslice (Graslitz)
Merklin (Merkelsgr)
N. Role (N Rohlau)
Dalovice (Dallw)
Vilémov (Willomitz)
Žatec (Saaz)
K. Rohozec (B-Rust)
Bad Neustadt (Saale)
Hof Hbf
Oberkotzau
Hranice (Roßbach)
Adorf (V)
Bad Elster
Aš (Asch)
Vojt. (Voit)
Bad Brambach
Luby (Schönbach)
Chodov (Chodau)
Karlovy Vary (Karlsbad)
Kaštice (Kaschitz)
Krupá
Kolešovice
Lužná u Rak.
Rakovník
Helmbrechts
Münchberg
Marktleuthen
Selb St.
Františkovy Lázně (Franzensbad)
Sokolov (Falkenau)
Krásný Jez (Schönwehr)
Bochov (Buchau)
Protivec
Blatno (Pladen)
Hochstadt-Marktzeuln
Lichtenfels
Kulmbach
Hofheim (Unterfr)
Ebern
Schweinfurt Hbf
Haßfurt
Breitengüßbach
Bamberg
Main
Neuenmarkt-Wirsberg
Thurnau
Bad Berneck
Bischofsgrün
Wunsiedel-Holenbrunn
Schirnding
Tršnice (Tirschnitz)
Cheb (Eger)
Bečov (Petschau)
Marktredwitz
Warmensteinach
Bayreuth Hbf
Kirchenlaibach
Wiesau (Oberpf)
Tirschenreuth
Mariánské Lázně (Marienbad)
Bezdružice (Weseritz)
Mladotice
Radnice
Volkach
Schnabelwaid
Behringersmühle
Ebermannstadt
Forchheim
Pegnitz
Neustadt (Waldnaab)
Tachov (Tachau)
Planá (Plan)
Svojšín (Schweißing)
Pňovany (Neuhof)
PLZEŇ (Pilsen)
Chrást
Rokycany
THÜRINGER WALD
FRANKENWALD
FICHTEL-GEB.
OBERPFALZ
ERZGEB.
FRANKENWALD
Unstrut
Saale
Werra

se 100 m zuidwaarts volgt, kom je op de Burgplatz met het raadhuis en het nieuwe stadhuis. Ongeveer 300 m oostwaarts, de Schillerstrasse volgend, passeer je het **Ägyptische Museum** en je ziet de Universiteitsgebouwen, met de karakteristieke torenflat, in de volksmond **'De Lange Tand'** geheten. Hierachter vind je het **Neue Gewandhaus** uit 1981, waar het beroemde Leipziger Orkest speelt. In de bewogen dagen van de opstand tegen de dictatuur in 1989 diende het Gewandhaus als toevluchtsoord voor de demonstranten die hier vanaf het plein bij het Hoofdstation heen kwamen.

Jeugdherberg: Käthe Kollwitzstr. 64, met de tram te bereiken.

Dresden

Spoorwegknooppunt, 530.000 inw., een oude handels- en industriestad, eens bekend als 'het Florence aan de Elbe'. In februari 1945 werd de stad door een van de zwaarste bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog verwoest, maar ze is nu nieuw opgebouwd. Op het ogenblik is Dresden weer een van de mooiste steden van Europa. De beroemdste gebouwen zijn de **Dresdener Zwinger** en de **Semperoper** in het midden van de stad, vanaf het Hoofdstation snel te voet te bereiken. Kies maar uit wat je het eerst wil doen. Eerst de stad bezichtigen of eerst een geinige rit met het treintje in het **Volkspark**? Het Volkspark ligt rechts ca. 1 km van het Hoofdstation; de bezienswaardige bouwwerken in het centrum vind je door 1 km rechtdoor te lopen.

Mocht je eerst de binnenstad willen bekijken, dan volg je de pompeuze voetgangerszone van de Prager Strasse. De enorme flatgebouwen links en rechts geven deze straat een heel eigen sfeer. Na 300 m rechts het toeristenbureau. Aan het eind van de Pragerstrasse kom je op de **Altmarkt**, het centrum van de stad. Rechts de **Kreuzkirche** in barokstijl, daarachter het enorme **Neue Rathaus** met een 100 m hoge toren (fantastisch uitzicht). Hier rechts van het zeer fraai gerestaureerde **Gewandhaus**, oorspronkelijk uit de 18e eeuw. Achter de Altmarkt staat het in 1969 gebouwde **Cultuurpaleis** (Kulturpalast). 100 m naar rechts het **Landhaus**, daterend uit de 18e eeuw en tegenwoordig het Historisch Museum van de stad. Hierachter zie je op de Neumarkt de overblijfselen van de **Frauenkirche**, vóór de bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog de belangrijkste protestantse kerk van het hele land.

Hierachter volgt het **Albertinum**, genoemd naar de Saksische koning Albert, met schitterende zalen met een geweldige collectie schilderijen (o.a. Rembrand, Rubens, Gauguin, Velasquez). Het meest befaamd zijn wel de Sixtijnse Madonna van Raphael en het drieluik van Otto Dix, 'Krieg' genaamd. Verder kun je in het Albertinum een muntenverzameling en beeldhouwwerken zien. De ingang ligt aan de noordkant, naar de oever van de Elbe gekeerd. Links van het Albertinum de Academie voor Beeldende Kunst, omgeven door de Brühlsche Terrasse met brede trappen, welig groen en veel monumenten, o.a. het **Moritzmonument** voor de keurvorst Maurits van Saksen uit de 16e eeuw. Je hebt hier een geweldig mooi uitzicht op de Elbe die hier vlakbij stroomt.

Aansluitend op de Brühlsche Terrasse zie je het Slot, een zeer uitgebreid complex. Zeer bezienswaardig is de 'Fürstenzug' in de Lange Gang: een 100 m lang tableau van alle koningen en de belangrijkste personen uit de 18e en het midden van de 19e eeuw. In het aangrenzende gebouw, het **Johanneum** op de Neumarkt, is nu het **Verkeersmuseum** ondergebracht. De moeite waard zijn verder die **Schöne Pforte** en het **Georgentor**. Achter het Slot, waar de brug over de Elbe

leidt, troont de kathedraal – ook wel Katholische Hofkirche genaamd – een heel bijzonder bouwwerk met beelden van heiligen op de dakbalkons; het werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd en is nu grotendeels weer opgebouwd. Ten westen van de kathedraal staan de mooiste gebouwen van de stad. In de richting van de Elbe de beroemde Semperoper met het ruiterstandbeeld van koning Johann op de Theaterplatz: een schitterend bouwwerk uit 1878 en na de verwoesting weer opgebouwd van 1977 tot 1985. Tegenwoordig worden hier opera's opgevoerd. Ten zuiden van het Operagebouw van Semper rijst in unieke pracht de Dresdener Zwinger op, omgeven door fijnbewerkte galerijen. Dit verrukkelijke voorbeeld van barokstijl werd omtrent 1732 voor August de Sterke gebouwd. De door de luchtvervuiling al weer aardig aangetaste paviljoenen in het Slotpark bevatten sieraden en andere kostbaarheden. Beroemd is de op een na grootste porseleinverzameling van de wereld, in het zuidelijk deel van de Zwinger (ingang Postplatz); in de noordelijke vleugel kun je een grote collectie schilderijen zien.
Aan het andere einde van de brug over de Elbe staat **der Goldene Reiter**, het ruiterstandbeeld van August de Sterke. Van de plantsoenen hier heb je een fantastisch uitzicht op de schitterende bouwwerken ten zuiden van de Elbe: het voetgangersgebied in de Strasse der Befreiung, en het **Museum für Folklore**; aan de andere kant van het standbeeld, ca. 300 m verder, het **Japanse Paleis** uit het begin der 18e eeuw; thans het **Museum voor Volkenkunde**. Van het Japanse Paleis is het nog maar 500 m naar het station Dresden-Neustadt (rechts afslaan).
In het enorm grote Volkspark rijdt – onder beheer van jongelui – het haast 6 km lange miniatuurspoorlijntje (spoorbreedte 381 mm) met 5 kleine stations, stoomlocomotiefjes en op accu's lopende locomotiefjes, met open wagentjes; er zijn hier altijd drommen liefhebbers! Vanuit het centrum kun je het park te voet in 10 min. bereiken: langs het Landhaus (zie boven), de Pirnaische Platz over, dan volg je de Grunaer Strasse tot de Richard Sorge-Strasse; hier begint het Park bij de Tentoonstellingsruimten. Vanaf het Hoofdstation ga je door de Wienerstrasse tot de Gellertstrasse en dan naar links. Ten noorden van het Park is de **Botanische Tuin** en aan de zuidkant de **Zoo**.
Wat bijzonder de moeite waard is: met de tram of eventueel per boot (stopt bij de Brühlsche Terrasse) naar Dresden-Pillnitz, met het heerlijke kasteel vlak aan de Elbe: **Wasserpalais** en landinwaarts **Neues Paleis** en **Bergpalais**; ook een fantastisch slotpark!

12 km ten noorden van Dresden ligt het Rococo-Slot **Moritzburg**, in een beschermd natuurgebied. In het door vijf meren omgeven slotpark leven veel beschermde dieren. Middenin de plaats Moritzburg (5 min. afstand van het Slot) is het stadion voor het traject met de grappige smalspoorlijn Radebeul Ost-Radeburg.
In **Radebeul** (trein of tram vanuit Dresden) interesseert je misschien het **Karl May-Museum**, met de wat kitsch-achtige voorstellingen van de figuren uit zijn boeken en een omvangrijke tentoonstelling over de cultuur der Noordamerikaanse Indianen. Het Museum staat in de Karl-May-Strasse.
Jeugdherbergen in Dresden: Hübnerstr. 11, vanaf het hoofdstation 10 min.
In Radebeul: Weintraubenstr. 12, vanaf het station 10 minuten en vanaf de tramhalte 5 min.

Treintrajecten in Saksen

Het berglandschap in het zuiden van Saksen maakt treinritten door dit gebied tot een belevenis. Bijzonder mooi is het landschap van de **'Sächsischen Schweiz'**, zuidoostwaarts in Dresden. In het hart van dit gebied ligt **Rathen**, met de trein maar een kwartier zuidoostwaarts van Dresden, aan de hoofdlijn die doorgaat naar Tsjechoslowakije. Van het station in Rathen moet je echter met de veerboot over de Elbe (ook per boot vanuit Dresden bereikbaar). Boven het stadje troont 200 m boven de Elbe het Bastion; op het lang niet makkelijke pad hierheen zul je wel eens even moeten uithijgen. Over smalle bruggen kun je ook naar de rotsburcht **Neurathen**. Vanaf het Bastion leiden trappen naar beneden naar de Amselsee.

Jeugdherbergen: Pirna-Copitz, Birkwitzerstr. 51, vanaf station 20 min.
Hohnstein, Markt 1, ca. 8 km van Rathen, of bus vanuit Dresden.
Bad Schandau, R. Hempelstr. 14 (spoorwegstation).

Ook de moeite waard is **Bautzen**, een beeldschone stad met heel bijzondere vestingwerken hoog boven de Spree en een bezienswaardige binnenstad. De stad heeft door de hier gevestigde gevangenis een slechte naam, maar verdient dit niet. Je vindt hier het Museum over de Geschiedenis der Sorben, een kleine gemeenschap die in de omgeving van de stad leeft (in het 'sorbisch' heet de stad Budysin). Bautzen ligt aan de hoofdlijn Dresden-Görlitz; hier buigt een lijn af naar Zittau in het uiterste zuidoosten. Het Zittauergebergte, dat veel aan het Zwarte Woud doet denken, wordt omsloten door Poolse en Tsjechische gebieden. Van Zittau loopt door het Zittauergebergte op smalspoor een stoomtrein naar de kuuroorden Dybin en Jonsdorf en dit is een hoogst amusant treintje!

Ook heel aardig zijn de zijlijnen die van de hoofdlijn tussen Plauen, Chemnitz en Dresden naar het zuiden afbuigen, het Ertsgebergte in; bijv. de lijn van Chemnitz naar Annaberg-Buchholz (in de omgeving de leuke **'Felsen der Greifensteine'**, in Annaberg het **Erzgebirgsmuseum**) en verder naar het kuuroord **Oberwissental**.

Treintrajecten in Thüringen

Door het lieflijke landschap van het Thüringer Woud voert het traject Erfurt-Suhl-Meiningen. Aan de hoofdlijn Weimar-Erfurt-Gotha-Eisenach liggen vier interessante steden, die van historische betekenis zijn. **Weimar**, met de tot cultuurmonument verklaarde **Oude Stad** ten westen van de rivier de Ilm, de **Herderkirche** en het **Slot** met een rijke kunstverzameling, is de stad waarin Goethe (van 1782 tot 1832) en Schiller (1802-1805) woonden. **Jeugdherbergen** in Weimar: Zum Wilden Graben 12; Windmühlenstr. 10; Humboldtstr. 17.

Erfurt is door de Universiteit en door de bezienswaardige Oude Stad al even beroemd. Bekijk in deze stad, waar Maarten Luther lange tijd woonde en studeerde in het augustijnenklooster, de **Dom**, het **neogotische stadhuis**, de **Vismarkt** en de **Krämerbrucke**. **Jeugdherberg:** Juri Gagarin-Ring, met tram 1, 2 of 11.

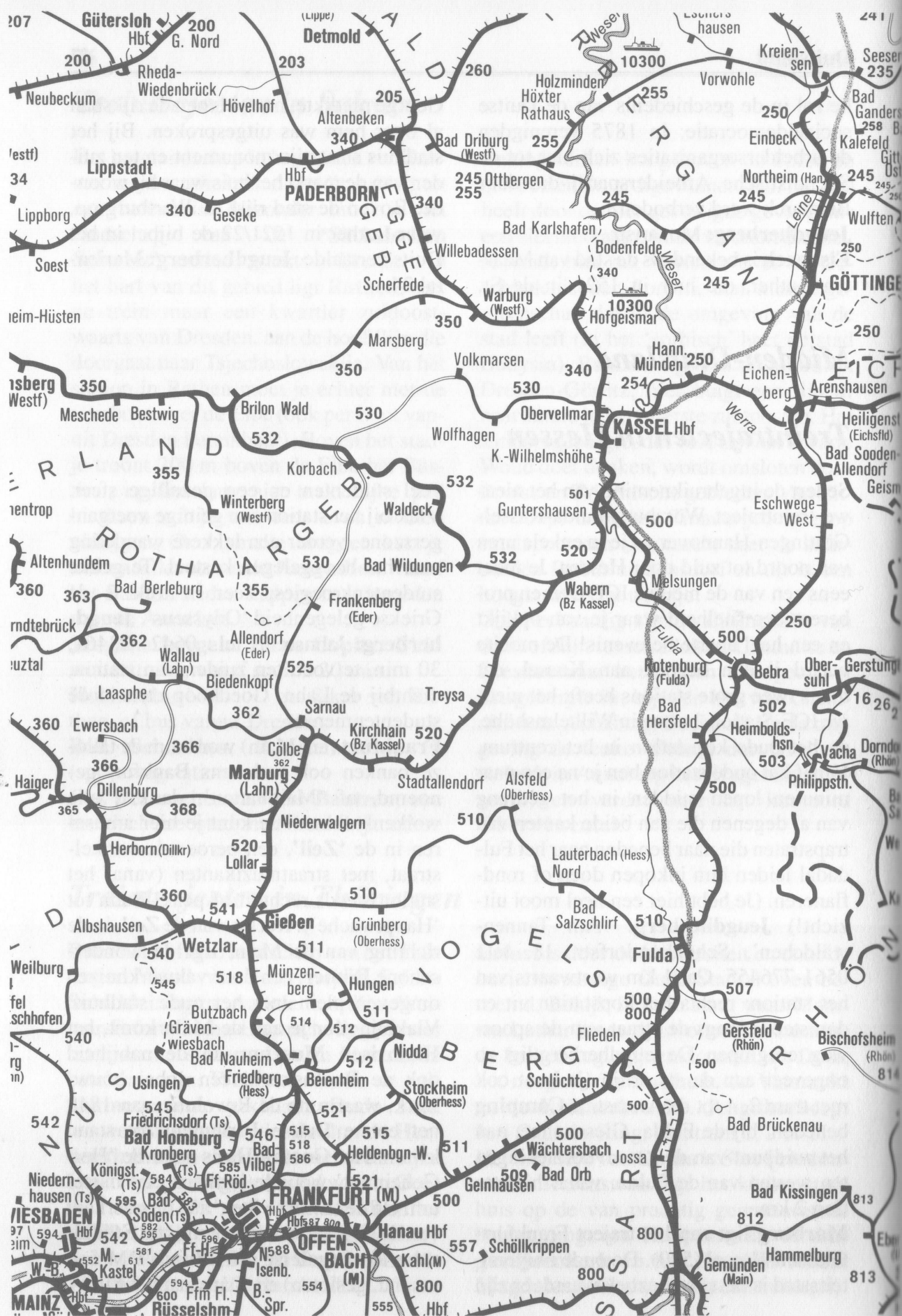
Het kenmerk van **Gotha** is **Slot Friedenstein**. Bezienswaardig: het kleine stadhuis op de van prachtig gerestaureerde huizen omgeven **Hauptmarkt**, de **Augustijnenkerk** en het **Hospital Maria Magdalena**. Gotha speelt een belangrij-

ke rol in de geschiedenis van de Duitse sociaaldemocratie: in 1875 verenigden de arbeidersorganisaties zich hier tot de Socialistische Arbeiderspartij die door Bismarck werd verboden.
Jeugdherberg: Mozartstr. 1.
Eisenach is bekend als de stad van Maarten Luther, die hier in 1521 in de St. George predikte, hoewel toen de rijksban al over hem was uitgesproken. Bij het stadhuis staat zijn monument en ten zuiden van de markt het huis waar hij woonde. Boven de stad rijst de Wartburg op, waar Luther in 1521/22 de bijbel in het Duits vertaalde. **Jeugdherberg:** Mariental 24.

Midden-Duitsland

Treintrajecten in Hessen

Sedert de ingebruikneming van het nieuwe treintraject Würzburg-Fulda-Kassel-Göttingen-Hannover ga je in enkele uren van noord tot zuid door Hessen. Je moet eens een van de nieuwe ICE-treinen proberen: een snelheid waar je van opkijkt en een heel aparte belevenis! De moeite waard is een bezoek aan **Kassel**, dat thans twee grote stations heeft: het nieuwe ICE-Station, buiten in Wilhelmshöhe, en het oude kopstation in het centrum. Vanaf het oude station ben je na een paar minuten lopen midden in het gedrang van al degenen die aan beide kanten van trapstraten die naar beneden naar het Fuldadal leiden hun inkopen doen of rondflaneren. (Je hebt hier een heel mooi uitzicht!) **Jeugdherberg:** 'Am Tannenwäldchen', Schenkendorfstr. 18, tel.: 0561-776455. Ca. 1 km westwaarts van het station: rechts het kopstation uit en dan steeds langs de straat van de spoorweg teruglopen. De jeugdherberg ligt zo ongeveer aan de spoorlijn (je kunt ook met tram 2, 4 tot de Annastr.). **Camping** beneden, bij de Fulda, Giesenallee, aan het zuidpunt van de groenvoorzieningen ten westen van de Fulda; vanaf het station 2 km.
Marburg ligt aan het traject Frankfurt-Giessen-Kassel (520). De oude universiteitsstad is best een bezoek waard; er zijn veel studenten en een gezellige sfeer. Vlak bij het station een geinige voetgangerszone, verder een lekkere wandeling naar het hooggelegen kasteel. Te gekke studentenkroegjes; zeer in trek is de Griekse gelegenheid 'Odysseus'. **Jeugdherberg:** Jahnstr. 1, tel.: 06421-23461, 30 min. te voet, ten zuiden van station, dichtbij de Lahn. Goedkoop eten in de studentenmensa.
Frankfurt (am Main) wordt om de talloze banken ook wel eens Bankfurt genoemd, of 'Mainhattan', dankzij alle wolkenkrabbers! Je kunt je hier amuseren in de **'Zeil'**, een beroemde winkelstraat, met straatmuzikanten (vanaf het station steeds rechtuit of per S-Bahn tot 'Hauptwache'). Rechts van de Zeil, in de richting van de Main, ligt de wonderschone **Römer**, een door vakwerkhuizen omgeven plein met het oude stadhuis. Vlakbij, vóór je aan de Main komt, het **Historisch Museum**. In de nabijheid ook de **Pauluskerk**, een sober bouwwerk, waarin na de Revolutie van 1848 het eerste Duitse Parlement tot stand kwam. Het **Goethe-Haus** waar de 'Herr Geheimrat' woonde is thans een museum. Op de 'Eiserne Steg' aan de overkant van de rivier staan enkele musea: **Städelsche Kunstgalerie** (10-17 uur, DM 5,–, maand. gesloten) en daarnaast het **Film-**

Gütersloh
Hbf
200
G. Nord
Rheda-
Wiedenbrück
Neubeckum
Detmold
203
Hövelhof
205
Altenbeken
260
340
Bad Driburg
(Westf)
Hbf
PADERBORN
Lippstadt
340
Geseke
Lippborg
Soest
Willebadessen
Scherfede
Warburg
(Westf)
350
Marsberg
Volkmarsen
530
Höxter
Rathaus
255
Holzminden
10300
Vorwohle
Kreien-
sen
Einbeck
Kalefeld
Northeim (Han)
Bad Gandersheim
245 Ottbergen
255
Bad Karlshafen
Bodenfelde
Weser
Leine
Wulften
GÖTTINGEN
250
245
Hofgeismar
Hann
Münden
254
Eichen-
berg
Arensenhausen
Werra
Heiligenst
(Eichsfld)
Bad Sooden-
Allendorf
Eschwege
West
Obervellmar
KASSEL Hbf
K.-Wilhelmshöhe
Wolfhagen
Guntershausen
501
500
520
Wabern
(Bz Kassel)
Melsungen
Fulda
Rotenburg
(Fulda)
Bebra
Ober-
suhl
Gerstungen
Bad
Hersfeld
Heimbolds-
hsn
502
503
Vacha
Philippsth.
Dorndorf
(Rhön)
350
Meschede
Bestwig
Brilon Wald
532
Korbach
355
Winterberg
(Westf)
Waldeck
532
Bad Wildungen
Altenhundem
360
363
Bad Berleburg
355
Frankenberg
(Eder)
Allendorf
(Eder)
362
Wallau
(Lahn)
Biedenkopf
Laasphe
525
Sarnau
Treysa
Kirchhain
(Bz Kassel)
520
Cölbe
Marburg
(Lahn)
Stadtallendorf
Alsfeld
(Oberhess)
Ewersbach
366
Haiger
Dillenburg
365
368
Niederwalgern
510
Herborn (Dillkr)
Lollar
Lauterbach (Hess)
Nord
Bad
Salzschlirf
Fulda
Albshausen
Wetzlar
Gießen
Grünberg
(Oberhess)
511
540
Weilburg
545
518
Münzen-
berg
Hungen
Butzbach
Gräven-
wiesbach
Bad Nauheim
Nidda
Friedberg
(Hess)
Beienheim
Stockheim
(Oberhess)
Usingen
Friedrichsdorf (Ts)
Bad Homburg
Kronberg
(Ts)
Königst.
(Ts)
Niedern-
hausen (Ts)
WIESBADEN
Hbf
Bad-
Soden (Ts)
Bad-
Vilbel
Ff-Röd.
FRANKFURT (M)
Hbf
Heldenbgn-W.
OFFEN-
BACH
(M)
Hanau Hbf
Gelnhausen
Wächtersbach
Bad Orb
Jossa
Schöllkrippen
Kahl (M)
MAINZ
Rüsselshm
Ffm Fl.
Isenb.
Kastel
Flieden
Schlüchtern
Gersfeld
(Rhön)
Bischofsheim
(Rhön)
Bad Brückenau
Bad Kissingen
Hammelburg
Gemünden
(Main)
812
813
814
SAUERLAND
ROTHAARGEBIRGE
EGGEGEBIRGE
WESERBERGLAND
VOGELSBERG
RHÖN
TAUNUS
SPESSART

Kunsthandwerk- und Architekturmuseum (gratis). Iets verder aan de oever van de Main wordt op zaterdagmorgen een reusachtige **Vlooienmarkt** gehouden; jammer genoeg is het er veel minder leuk dan vroeger.
De leukste wijk van Frankfurt ligt ca. 1 km verder rivieropwaarts in Sachsenhausen: heel smalle straatjes en steegjes met veel kroegjes en een geweldige sfeer, de prijzen zijn om te doen; er komen veel toeristen. Wie in oktober naar Frankfurt gaat, moet absoluut naar de Boekenbeurs (Buchmesse); er is onvoorstelbaar veel te zien. **Jeugdherberg:** Deutschherrnufer 12, tel.: 069-619058 (ligt aan de rand van Sachsenhausen; S-Bahn tot Südbahnhof).

Nordrhein-Westfalen

Een overbekend gebied met geweldig leuke steden en prachtig middelgebergte. Nergens anders in Duitsland is zoveel te doen en te beleven als tussen Duisburg en Dortmund. De mooiste stad is **Münster**, met een prachtige Oude Stad, veel studenten en een fijne sfeer. Rondom de stad ideale mogelijkheden voor fietstochten. **Jeugdherberg:** Bismarck-Allee 31, tel.: 0251-526182.
Wat je stellig zou moeten doen, is een trip door het Ruhrgebied. Volledig ten onrechte wordt de steden in dit gebied alleen maar slechte lucht en armzalige woonomstandigheden toegeschreven. Hier wordt allicht vaker en sneller Smogalarm gegeven dan bijv. in München of Stuttgart, maar de autoriteiten hier besteden meer aandacht aan de volksgezondheid dan elders om dit gebied een betere naam te kunnen bezorgen. En als je hier rondtrekt zul je al gauw merken: nergens zijn zoveel groenvoorzieningen, mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding en amusement op het water als juist in het Rijn-Ruhrgebied. Zoveel bioscopen, theaters, disco's, kroegjes enz. als hier (alles per tram of S-Bahn om de paar minuten bereikbaar) zijn nergens anders in het land te vinden, zelfs niet in Hamburg, Düsseldorf of München!
Op treintraject 300 kom je van Dortmund tot Duisburg door de hele streek. Als je een 24-uurskaart koopt voor ca. DM 13,– kun je de hele dag lang met alle vervoermiddelen het grootste deel van dit gebied doorkruisen. De moeite waard is ook een bezoek aan de werkplaatsen die nu in dit gebied nauwelijks meer voorkomen, maar wel de aanleiding tot de stedengroei hier zijn geweest.
In het **Bergbaumuseum** in **Bochum** krijg je hier een goede indruk van en het is heel geinig (inclusief toegang in de berg zelf), dagelijks behalve maand.: Bochum, Wielandstrasse. In het tijdschrift 'Guckloch' kun je zien wat er allemaal te doen is. **Jeugdherbergen: Essen-Werden:** (Station), Pastoratsberg 2, tel.: 0201-491163. **Duisburg-Wedau** (station) Kalkweg 148 E, tel: 0203-724164. **Mülheim:** Mandenerstr. 3, tel: 0208-382191.

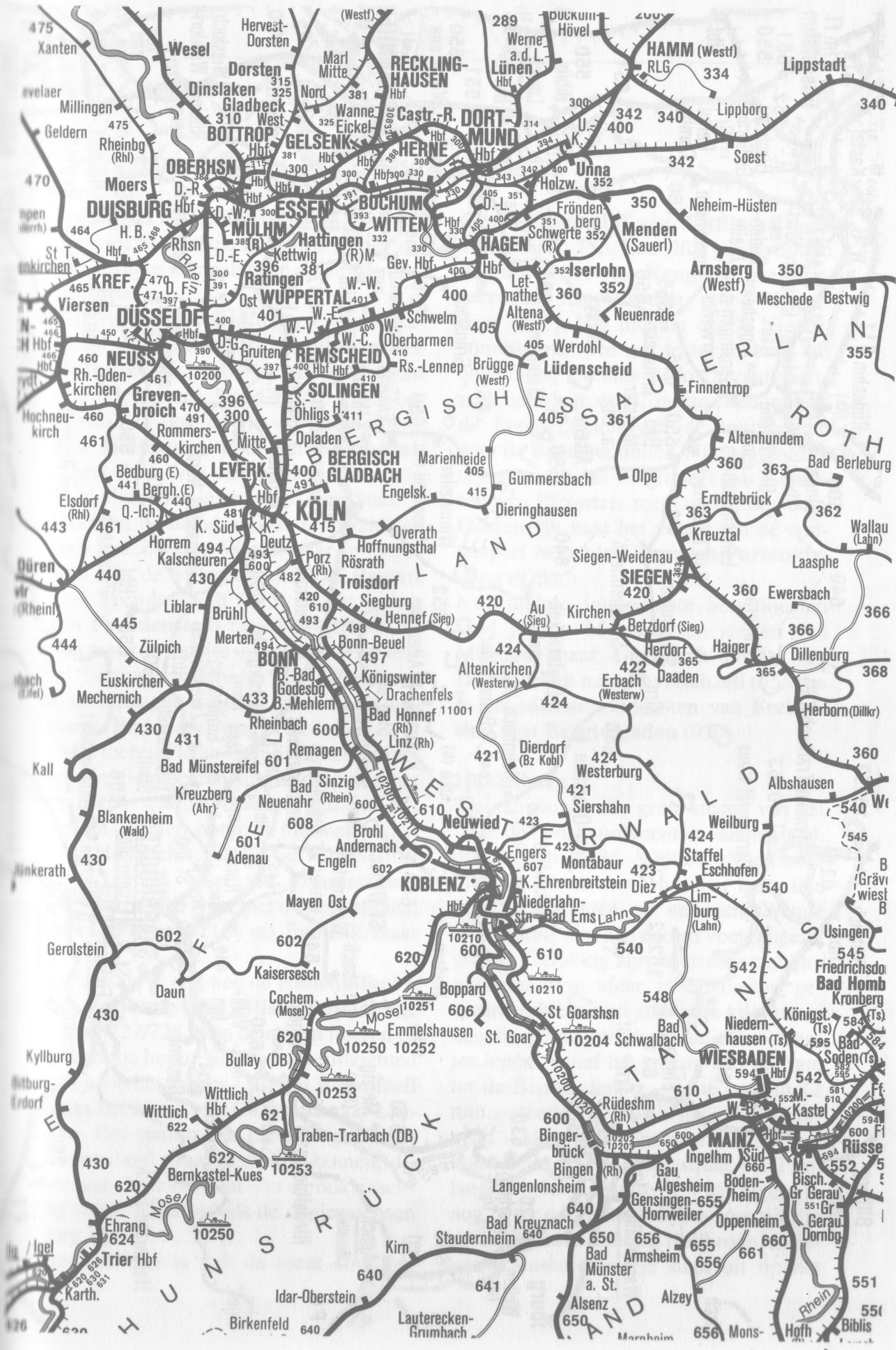
Keulen
Spoorwegknooppunt.
Allicht van het station allereerst naar de **Dom**. Zelfs voor nietgelovigen is dit 13e-eeuwse bouwwerk bijzonder imposant; alleen al de grootte en de hoogte zijn overweldigend. Van de toren af een prachtig uitzicht (ca. DM 4,–). Vlakbij het **Römisch-Germanische Museum** met interessante vondsten uit de tijd dat de Romeinen 'een reisje langs de Rijn maakten'. Daarachter de kleine, maar heel mooie Oude Stad, het **'Fischerviertel'**, leuke huisjes, te gekke kroegjes: ty-

pisch Keulen! En dan nog de Rijn; een eindje stroomafwaarts gaat er zelfs een kabelbaan overheen.
Wie inkopen wil doen, kan dit meteen rechts van de Dom in het voetgangersgebied afhandelen. Wat verder (8 min. lopen vanaf station) het **Wallraff-Richartz-Museum**, met een enorme hoeveelheid schilderijen, uniek in Duitsland (10-18 uur, behalve maand, DM 5,–). De leukste gelegenheden zijn te vinden in het 'Fischerviertel', achter de dom, dicht bij de Rijn. **Jeugdherbergen: Köln-Deutz:** Siegestr. 5a, tel. 0221-814711, niet ver van Station Köln-Deutz (3 min. lopen, rechts van de Rijn). **Köln-Riehl:** An der Schanz 14, tel.: 0221-767081, vanaf station met U-Bahn 11 + 16, ligt links van de Rijn en noordelijker, vrij ver uit de stad en duurder dan de andere.

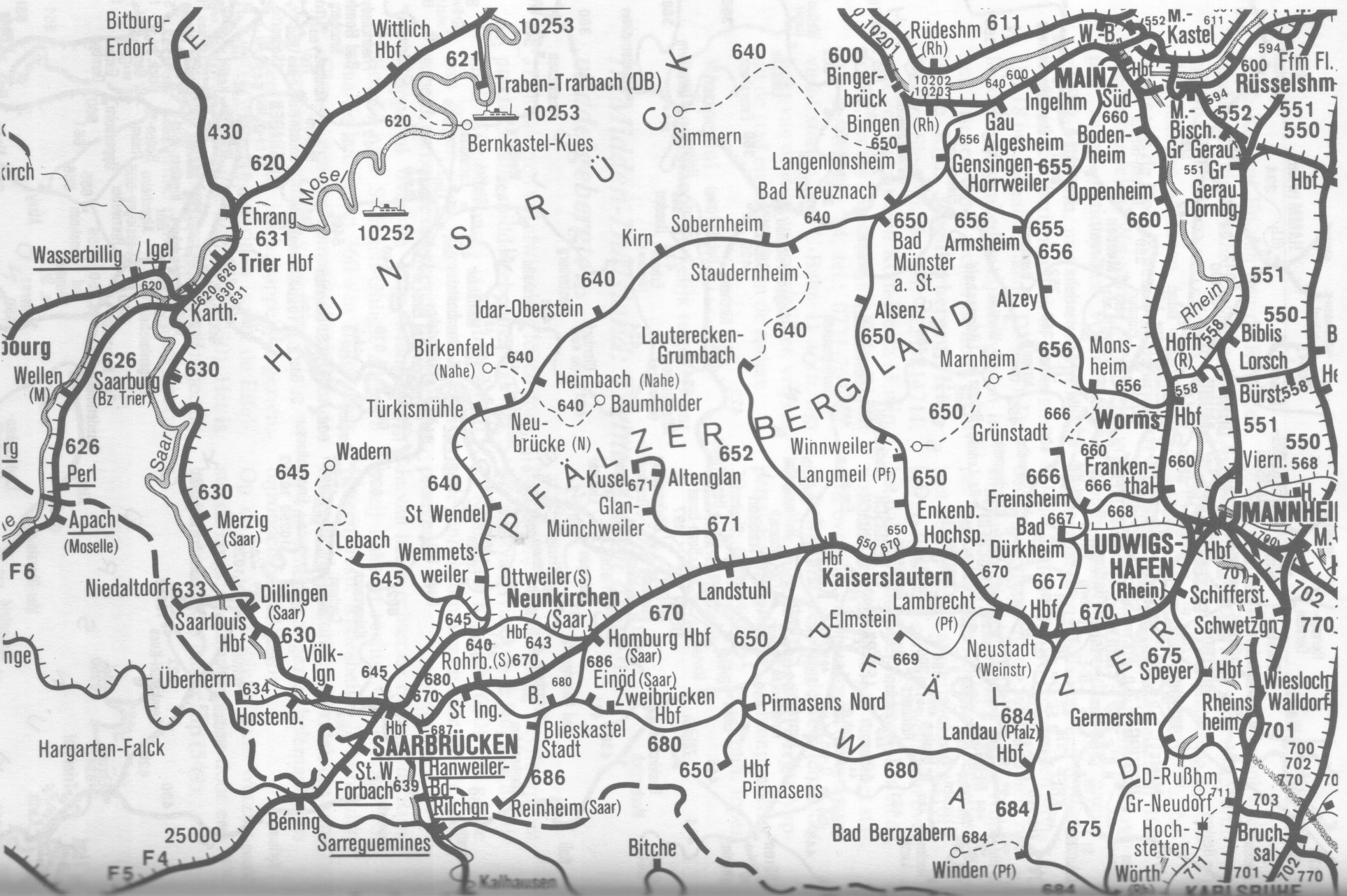
Wuppertal
De **zweefbaan** is werkelijk te gek! Waar je ook vandaan komt en waar je ook heen gaat, maak de omweg over Wuppertal om daar met de zweefbaan over de stad te gaan; een lolliger vervoermiddel bestaat niet! Het ding werkt al ruim 100 jaar, zonder ongelukken. Aangezien de vroede vaderen destijds in het nauwe Wupperdal geen plaats voor een vervoermiddel konden vinden – de huizen stonden nu eenmaal in de weg – lieten ze simpelweg aan weerskanten van de Wupper een paar stalen dragers neerzetten, met de nodige dwarsverbindingen ertussen en sindsdien suist de zweefbaan over het dal. Wie niet veel tijd heeft, kan in de voorstad Elberfeld meteen vanaf het station even op de zweefbaan overstappen en in Barmen weer op de trein terug; het loont de moeite! **Jeugdherberg:** Wuppertal-Barmen, Übere Lichtenplatzerstr. 70, tel.: 0202-552372, ca. 8 min. lopen van station Barmen.

In Midden-Duitsland: Treintrajecten door het middelgebergte

Treintrajecten vol afwisseling lopen door praktisch alle middelgebergtes van het land. Bijzonder mooi is het traject 400 van Hagen over Wuppertal naar Remscheid, en ook de onbekende lijn 410 van Wuppertal over de hoge Müngstener Brücke naar Solingen-Ohligs. Al even fraai is het traject 360 van Hagen naar Giessen, een heel romantische rit door de bergkloven van het Siegerland.
Een van de, landschappelijk gezien, overweldigendste ritten is met de Eifellijn van Keulen naar Trier (430). Het is een van de hoogtepunten op de trajecten door de Duitse middelgebergtes, vooral het laatste stuk tussen Kyllburg en Ehrang. Van Trier kun je langs de lieflijke Moezel tot Koblenz (620); een goede gelegenheid om hier en daar wijn te gaan proeven!
Je van het is echter de rit langs de Rijn, hetzij links of rechts, van Koblenz tot Bingen, resp. Rüdesheim. Je komt dan langs de veelbezongen **Lorelei**, die echter van beneden af gezien helemaal niets bijzonders is (600/610).
Op de rit van Koblenz naar Wetzlar, steeds langs de Lahn, kom je door een hoogst romantisch landschap (540).

Xanten
Wesel
Hervest-Dorsten
Marl Mitte
RECKLING-HAUSEN
Werne a.d. L.
Hövel
HAMM (Westf)
RLG
Lippstadt
Lippborg
Soest
Millingen
Geldern
Dinslaken
Dorsten
Gladbeck West
Lünen Hbf
Castr.-R.
DORT-MUND
Rheinbg (Rhl)
BOTTROP
GELSENK
Wanne Eickel
HERNE
Unna
Holzw.
Moers
OBERHSN
DUISBURG
ESSEN
BOCHUM
WITTEN
Fröndenberg
Menden (Sauerl)
Neheim-Hüsten
MÜLHM
Hattingen
Kettwig
Schwerte (R)
HAGEN
Iserlohn
Arnsberg (Westf)
Meschede
Bestwig
KREF.
Viersen
Ratingen
WUPPERTAL
Gev. Hbf
Letmathe
Altena (Westf)
Neuenrade
DÜSSELDF
Schwelm
Oberbarmen
NEUSS
REMSCHEID
Rs.-Lennep
Werdohl
Lüdenscheid
Rh.-Odenkirchen
Grevenbroich
Gruiten
SOLINGEN
Brügge (Westf)
Finnentrop
Hochneukirch
Rommerskirchen
Ohligs
Opladen
LEVERK.
Mitte
BERGISCHES LAND
SAUERLAND
ROTHAAR
Altenhundem
Bad Berleburg
Bedburg (E)
Bergh. (E)
Q.-Ich.
BERGISCH GLADBACH
Marienheide
Gummersbach
Olpe
Erndtebrück
Elsdorf (Rhl)
KÖLN
K. Süd
Horrem
Kalscheuren
Engelsk.
Dieringhausen
Kreuztal
Wallau (Lahn)
Overath
Hoffnungsthal
Rösrath
Porz (Rh)
Troisdorf
Siegen-Weidenau
Laasphe
Düren
Liblar
Brühl
Siegburg
Hennef (Sieg)
SIEGEN
Au (Sieg)
Kirchen
Betzdorf (Sieg)
Ewersbach
Dillenburg
Haiger
Herdorf
Daaden
Merten
Zülpich
Bonn-Beuel
BONN
B.-Bad Godesbg
B.-Mehlem
Königswinter
Drachenfels
Euskirchen
Mechernich
Altenkirchen (Westerw)
Erbach (Westerw)
Herborn (Dillkr)
Rheinbach
Bad Honnef (Rh)
Linz (Rh)
Remagen
Bad Münstereifel
Kall
Dierdorf (Bz Kobl)
Westerburg
WESTERWALD
Albshausen
Kreuzberg (Ahr)
Bad Neuenahr
Sinzig (Rhein)
Blankenheim (Wald)
Siershahn
Neuwied
Weilburg
Brohl
Andernach
Engers
Montabaur
Staffel
Eschhofen
Adenau
Engeln
KOBLENZ
K.-Ehrenbreitstein
Diez
Limburg (Lahn)
Jünkerath
Mayen Ost
Niederlahnstn
Bad Ems
Lahn
EIFEL
Usingen
Gerolstein
Kaisersesch
Daun
Friedrichsdorf
Bad Homb
Boppard
Cochem (Mosel)
Mosel
Emmelshausen
St Goarshsn
St. Goar
TAUNUS
Bad Schwalbach
Niedernhausen (Ts)
Königst. (Ts)
Kronberg (Ts)
Bad Soden (Ts)
Kyllburg
Bullay (DB)
WIESBADEN
Wittlich Hbf
Wittlich
Rüdeshm (Rh)
M.-Kastel
W.-B.
Bitburg-Erdorf
Traben-Trarbach (DB)
Bingerbrück
Bingen (Rh)
MAINZ
Ingelhm
Gau Algesheim
Gensingen-Horrweiler
Bodenheim
Rüsse
M.-Bisch.
Gr Gerau
Gr Gerau Dornbg
Bernkastel-Kues
Langenlonsheim
HUNSRÜCK
Oppenheim
Ehrang
Bad Kreuznach
Staudernheim
Trier Hbf
Igel
Kirn
Bad Münster a. St.
Armsheim
Karth.
Idar-Oberstein
Alzey
Alsenz
Birkenfeld
Lauterecken-Grumbach
Biblis
Rhein
Mons-
Hofh
PFALZ

Bitburg-Erdorf
Wittlich Hbf
Traben-Trarbach (DB)
Bernkastel-Kues
Mosel
Simmern
HUNSRÜCK
Ehrang
Trier Hbf
Wasserbillig
Igel
Karth.
Wellen (M)
Saarburg (Bz Trier)
Perl
Apach (Moselle)
Saar
Merzig (Saar)
Niedaltdorf
Dillingen (Saar)
Saarlouis Hbf
Völklgn
Überherrn
Hostenb.
Hargarten-Falck
Béning
Sarreguemines
SAARBRÜCKEN
Hbf
St. W.
Forbach
Hanweiler-Bd-Rilchgn
Reinheim (Saar)
Bitche
Lebach
Wadern
Wemmetsweiler
St Wendel
Türkismühle
Birkenfeld (Nahe)
Idar-Oberstein
Heimbach (Nahe)
Baumholder
Neubrücke (N)
Kirn
Sobernheim
Staudernheim
Lauterecken-Grumbach
Kusel
Altenglan
Glan-Münchweiler
PFÄLZER BERGLAND
Ottweiler (S)
Neunkirchen (Saar)
Rohrb. (S)
St Ing.
B.
Homburg Hbf (Saar)
Einöd (Saar)
Zweibrücken Hbf
Blieskastel Stadt
Landstuhl
Kaiserslautern
Hbf
Pirmasens Nord
Hbf Pirmasens
Elmstein
Lambrecht (Pf)
Neustadt (Weinstr)
Hbf
PFÄLZER WALD
Landau (Pfalz) Hbf
Bad Bergzabern
Winden (Pf)
Langmeil (Pf)
Winnweiler
Enkenb.
Hochsp.
Bad Dürkheim
Freinsheim
Grünstadt
Marnheim
Alsenz
Bad Münster a. St.
Bad Kreuznach
Langenlonsheim
Bingen (Rh)
Bingerbrück
Rüdeshm (Rh)
Gau Algesheim
Gensingen-Horrweiler
Armsheim
Alzey
Monsheim
Worms
Hbf
Frankenthal
LUDWIGSHAFEN (Rhein)
Hbf
MANNHEIM
Schifferst.
Schwetzgn
Speyer
Hbf
Germershm
Rheinsheim
D-Rußhm
Gr-Neudorf
Hochstetten
Wörth (Rh)
Bruchsal
Wiesloch Walldorf
KARLSRUHE
Viern.
Bürst.
Lorsch
Biblis
Hofh (R)
Rhein
Oppenheim
Bodenheim
Ingelhm
MAINZ
Süd
W.-B.
M.-Kastel
M.-Bisch.
Gr Gerau
Gr Gerau Dornbg
Rüsselshm
Ffm Fl.
F4
F5
F6
10253
10252
10201
10202
10203
25000

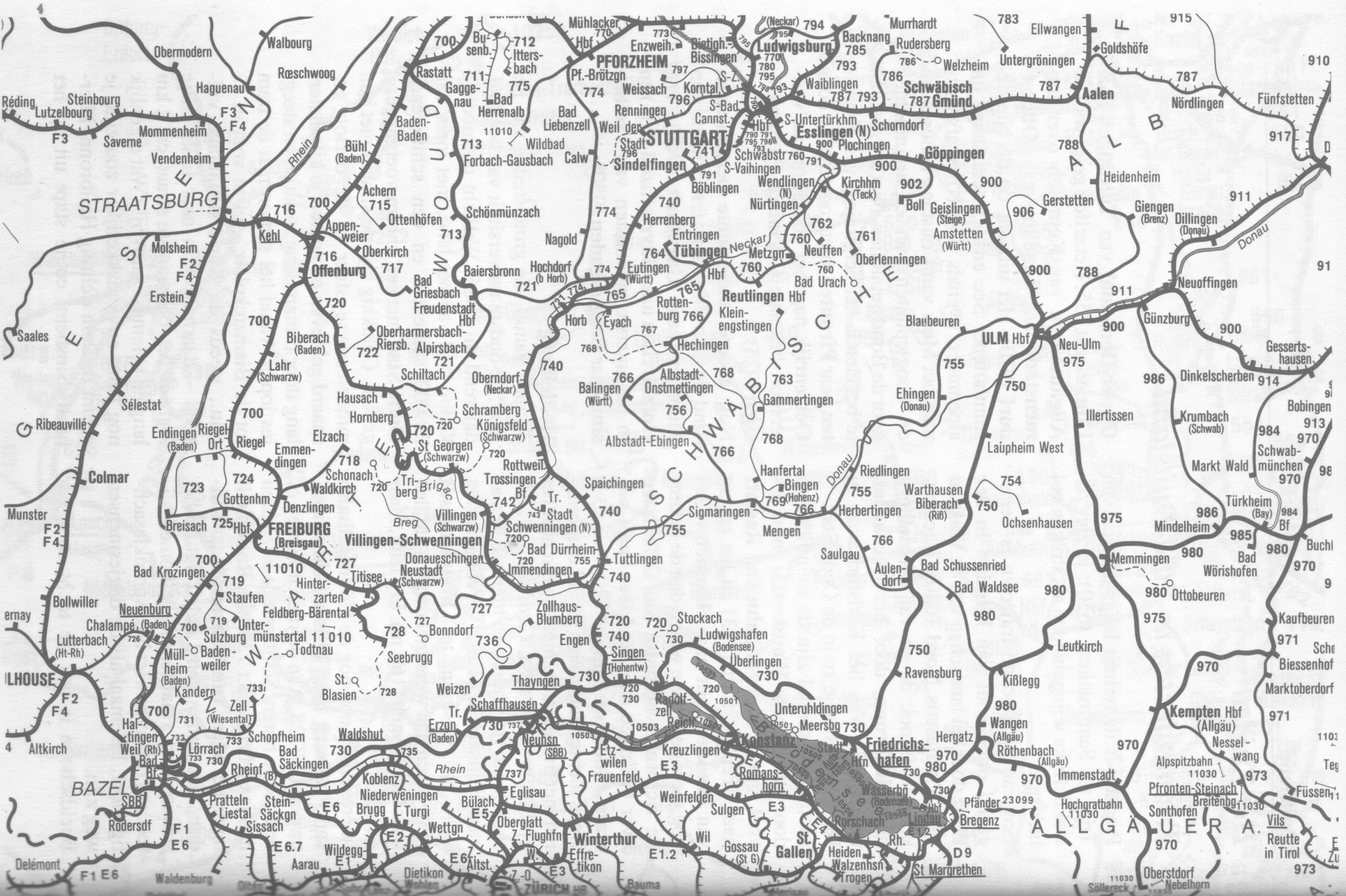
Het Zuiden

Treintrajecten in Zuid-Duitsland

Prachtig is de treinrit langs de Saar van Trier tot Saarbrücken (630); je ziet zowel lieflijke wijngebieden als streken vol industrie.
Een van de mooiste trajecten is verregaand onbekend: van **Landau in der Pfalz** door het landschap van de **Wasgau** naar **Pirmasens Nord** (680). Heel bekoorlijk is ook de rit van **Heidelberg** naar **Heilbronn**, door het **Neckardal**, traject 560. Van het Karlstorstation in Heidelberg ben je zo in de Oude Stad.
Mooi en beroemd zijn de treintrajecten door het **Zwarte Woud**: naar mijn gevoel zijn de **Murgtalbahn** van **Rastatt** naar **Freudenstadt** (713) en het traject van **Freudenstadt** naar **Hausach** (721) nog meer de moeite waard dan de bekende **'Schwarzwaldbahn'** van **Offenburg** over **Villingen** naar het **Meer van Constanz (Bodensee)**, traject 720.
Deze tochten laten zich ideaal combineren met fietstochten: met de trein naar het op 806 m gelegen **St. Georgen**, aan het station een fiets huren en hiermee bergaf naar **Hausach** (241 m); vervolgens met fiets op de trein tot **Freudenstadt** (739 m) en dan weer met de fiets afdalen naar **Gernsbach** (160 m). Erg leuk, maar wel druk.
Interessant is ook nog de **Höllentalbahn** van **Freiburg** naar **Titisee-Schluchsee**, traject 727/728. Aan de meren luieren of een bootje huren. Schitterende uitzichten heb je op het traject 730, van **Rudolfzell** langs het **Meer van Constanz** naar **Lindau**. Het station van Lindau ligt op het schiereiland, fraai tussen de bomen, direct aan de haven. Het is er sprookjesachtig mooi, helemaal als de dagjesmensen weg zijn.
Beeldschoon is ook de tocht door het **Opper-Donaudal** van **Tuttlingen** naar **Ulm**, traject 755. Hetzelfde geldt voor de **Allgäutouren** van **Kempten** over **Immenstadt** naar **Lindau**, resp. **Oberstdorf** (970). Het uitzicht op de Niedersomthofener See en de tocht langs dit alpenmeer, evenals de rit bergafwaarts naar het Meer van Constanz behoren tot de hoogtepunten van de treintochten door de Bondsrepubliek. Niet minder aan te bevelen is het bergtraject van **Kempten** naar **Pfronten**, met voortzetting door **Oostenrijk** naar het vooral om de wintersport bekende **Garmisch-Partenkirchen** (973).
Nog andere interessante bergtrajecten vind je van **Murnau** ten zuiden van München naar **Garmisch** (960), van **Holzkirchen** naar **Bayrischzell** (955) en in het uiterste zuidoosten van **Freilassing** naar **Bergtesgaden** (950).

Heidelberg

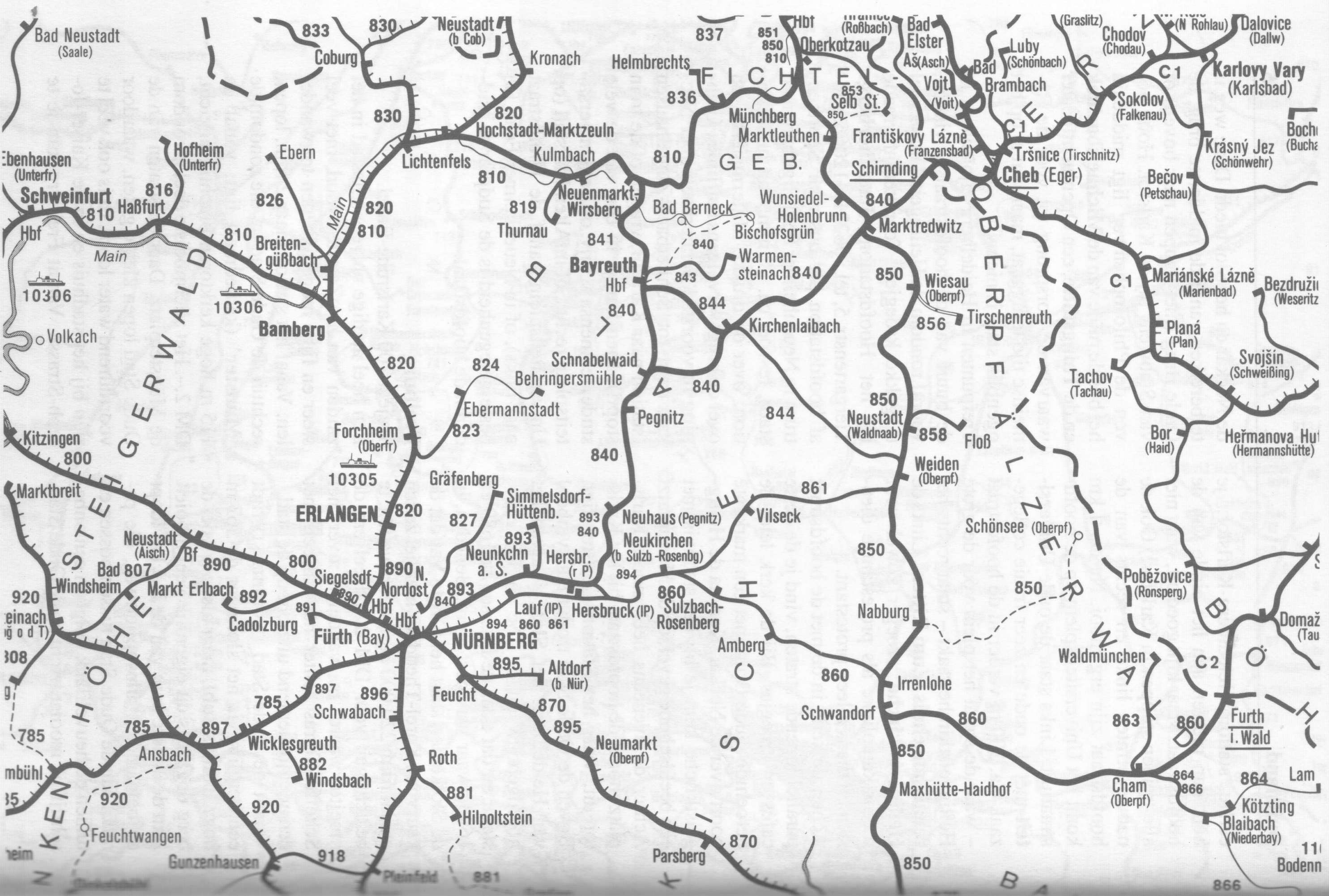
Treinen vanuit alle grote steden van het land; de oudste universiteit van het land, daterend uit 1386. Wellicht de mooiste kleine stad van het land, met meer dan 30.000 studenten en een schitterende **Oude Stad** met een enorm voetgangersgebied. Gelukkig zijn de straten met hun middeleeuwse sfeer in de oorlog gespaard gebleven en zo kun je kilometers lang door romantische straatjes en steegjes lopen. Vanaf het station met de tram tot de Bismarckplatz – of te voet in 12 min., steeds de Kurfürstenanlage volgend – daarna 200 m naar links en je komt in de voornaamste straat, ca. 2 km lang en helemaal autovrij! (Wat eigenlijk nog beter en gemakkelijker zou zijn: je neemt de trein richting Heilbronn, Eberbach, Sinsheim en je stapt uit op het

STRAATSBURG
Walbourg
Obermodern
Rœschwoog
Haguenau
Réding
Lutzelbourg
Steinbourg
Saverne
Mommenheim
Vendenheim
Molsheim
Erstein
Saales
Sélestat
Ribeauvillé
Colmar
Munster
Bollwiller
Lutterbach
ILHOUSE
Altkirch
Delémont
BAZEL
Kehl
Offenburg
Rastatt
Baden-Baden
Bühl (Baden)
Achern
Appenweier
Oberkirch
Ottenhöfen
Lahr (Schwarzw)
Biberach (Baden)
Endingen (Baden)
Riegel
Emmendingen
Breisach
Gottenhm
Denzlingen
Waldkirch
FREIBURG (Breisgau)
Bad Krozingen
Neuenburg
Chalampé (Baden)
Staufen
Sulzburg
Untermünstertal
Müllheim (Baden)
Badenweiler
Todtnau
Kandern
Zell (Wiesental)
Schopfheim
Lörrach
Weil (Rh)
Bad Säckingen
Rheinf. (B)
Waldshut
Titisee
Hinterzarten
Feldberg-Bärental
Bonndorf
Seebrugg
St. Blasien
Villingen-Schwenningen
Donaueschingen
Neustadt (Schwarzw)
Triberg
St Georgen (Schwarzw)
Schonach
Hornberg
Hausach
Schiltach
Alpirsbach
Freudenstadt Hbf
Baiersbronn
Schönmünzach
Forbach-Gausbach
Wildbad
Bad Herrenalb
Gaggenau
Pforzheim
Mühlacker
Calw
Nagold
Hochdorf (b Horb)
Horb
Eutingen (Württ)
Rottenburg
Tübingen
Reutlingen Hbf
Hechingen
Balingen (Württ)
Albstadt-Ebingen
Oberndorf (Neckar)
Schramberg
Königsfeld (Schwarzw)
Rottweil
Trossingen
Spaichingen
Tuttlingen
Immendingen
Zollhaus-Blumberg
Engen
Singen (Hohentw)
Stockach
Ludwigshafen (Bodensee)
Überlingen
Radolfzell
Konstanz
Meersbg
Unteruhldingen
Friedrichshafen
Lindau
Bregenz
Pfänder
Schaffhausen
Thayngen
Weizen
Winterthur
Frauenfeld
Kreuzlingen
Romanshorn
Weinfelden
St. Gallen
Rorschach
St Margrethen
ZÜRICH HB
Sigmaringen
Mengen
Saulgau
Herbertingen
Riedlingen
Aulendorf
Bad Schussenried
Bad Waldsee
Ravensburg
Biberach (Riß)
Ochsenhausen
Laupheim West
Ehingen (Donau)
Blaubeuren
ULM Hbf
Neu-Ulm
Illertissen
Memmingen
Ottobeuren
Leutkirch
Kißlegg
Wangen (Allgäu)
Hergatz
Röthenbach (Allgäu)
Immenstadt
Kempten Hbf (Allgäu)
Oberstdorf
Sonthofen
Pfronten-Steinach
Füssen
Reutte in Tirol
Kaufbeuren
Marktoberdorf
Mindelheim
Türkheim (Bay)
Bad Wörishofen
Buchloe
Schwabmünchen
Bobingen
Krumbach (Schwab)
Dinkelscherben
Gessertshausen
Günzburg
Neuoffingen
Dillingen (Donau)
Giengen (Brenz)
Heidenheim
Aalen
Nördlingen
Fünfstetten
Goldshöfe
Ellwangen
Schwäbisch Gmünd
Schorndorf
Göppingen
Geislingen (Steige)
Amstetten (Württ)
Gerstetten
Boll
Kirchhm (Teck)
Oberlenningen
Nürtingen
Neuffen
Metzgn
Bad Urach
Esslingen (N)
Plochingen
Waiblingen
Backnang
Murrhardt
Welzheim
Ludwigsburg
Bietigh.-Bissingen
Korntal
Weissach
Renningen
Weil der Stadt
Sindelfingen
Böblingen
Herrenberg
STUTTGART
Schwäbstr
S-Vaihingen
S-Untertürkhm
Donau
Rhein
Neckar
Breg
SCHWÄBISCHE ALB
ALLGÄUER A.
Bodensee

eerste station Heidelberg-Karlstor; je bent dan meteen aan het einde van de hoofdstraat. Maar kijk goed uit, want niet alle treinen stoppen in Karlstor!) Ook de nauwe straten links en rechts van de hoofdstraat zijn erg mooi. Na ca. 1 km komt het Universiteitsplein op de hoofdstraat uit. Links staat de oude **Universiteit** met de oude en zeer fraaie collegezaal. Ca. 300 m verder in de hoofdstraat – waar de straat het plein vóór de grote Heiliggeistkirche raakt – staat rechts het **renaissancehuis 'Zum Ritter'**. Links de **Heiliggeistkirche**, vroeger zowel voor rooms-katholieke als protestantse diensten en thans alleen protestant.
Achter de kerk, in de met de hoofdstraat parallel lopende straten, vind je de beste cafés en kroegjes. Bij de kerk leidt de beroemde Oude Brug met een markante poort over de Neckar. Kort na de Heiliggeistkirche kom je bij het stadhuis met een beeldschone gevel, op de Marktplatz. Achter de eveneens heel mooie Karlsplatz mondt de hoofdstraat bij het Karlstor uit, waar het Station Karlstor ligt. Boven de Oude Stad troont het symbool van Heidelberg: het **Slot**, waarvan het hoofdgebouw uit de 16e en 17e eeuw stamt en dat door de Fransen in 1689 en 1693 zwaar verwoest werd. Beneden, in de Slotkelder, staat het **Grote Vat** dat de keurvorst Karel-Theodoor hier liet zetten en dat ruim 220.000 liter kan bevatten; te bezichtigen voor DM 2,–. Heel erg de moeite waard is wandelen over het Scheffel-Terras achter het kasteel, met een adembenemend uitzicht op de stad.
Vanuit de Oude Stad (Kornmarkt) rijdt een berglijn via het slot naar de 563 m hoge **Königsstuhl**, maar als je te voet de berg opgaat is dit eigenlijk veel mooier. Aan de andere kant van de Neckar loopt de befaamde **Philosophenweg**, die parallel aan de Oude Stad tussen bossen en tuinen de heuvelflank volgt en een onbeschrijflijk mooi uitzicht op de Oude Stad, de Neckar en het Slot biedt. Deze weg is te bereiken vanaf de middelste brug, de Oude Brug (met trappen naar boven) of van Stauwehr bij de Karlstor. Hoog boven de Philosophenweg ligt middenin het bos de ruïne van de **Michaelsbasiliek** en de **Thingstätte**, een Openluchttheater waarvan de oorsprong tot vóór de Romeinse tijd teruggaat, maar wat er op het ogenblik staat is nieuw.
Trefpunten in Heidelberg zijn overal in de buurt van de hoofdstraat te vinden, vooral rondom de Heiliggeistkirche veel te gekke kroegjes. Toeristeninformatie bij het Hoofdstation. **Jeugdherberg:** Tiergartenstr. 5, tel.: 06221-412066, vanaf hoofdstation per bus naar Sportcentrum in Neuenheimer Feld (ligt buiten de stad), te voet ca. 35 min. van hoofdstation: over de drukke Mittermaierstr. en over de brug, vervolgens halflinks. **Camping** in voorstad Schlierbach über Neckar, trein tot Schlierbach-Ziegelhausen (station naar Karlstor, vragen of de trein stopt!). Eten kun je in een van de vele studentenmensa's, bijv. op het Universiteitsplein rechts, of in Alten Marstall (op Universiteitsplein vanaf de hoofdstraat naar links), of in Neuenheimer Feld. De beste gelegenheid is de Sudpfanne middenin de hoofdstraat.

Freiburg

Traject 700 Karlsruhe-Basel.
Een heel aardige universiteitsstad in het zuiden van het Zwarte Woud, met veel sfeer en fijne mogelijkheden tot wandelen. Vanaf het station maar 2 min. lopen, rechtuit de Oude Stad in, die rondom de **'Münster'** (kathedraal) ligt; vanaf de 115 m hoge kerktoren prachtig uitzicht, DM 2,–. Het allermooiste deel is rondom de Münsterplatz. Daar de straten van de Oude Stad lopen kleine goten, waardoor voortdurend water loopt. Er is ook veel te zien bij het stadhuis en in de Kaiser-Joseph-Strasse. Vanuit Freiburg kun je te

Bad Neustadt (Saale)
833
830
Coburg
Neustadt (b Cob)
Kronach
Helmbrechts
837
851
850
810
Hbf
Oberkotzau
(Roßbach)
Bad Elster
Aš (Asch)
Vojt. (Voit)
Bad Brambach
Luby (Schönbach)
(Graslitz)
Chodov (Chodau)
(N Rohlau)
Dalovice (Dallw)
Karlovy Vary (Karlsbad)
C1
FICHTEL-
GEB.
836
853
Selb St.
850
Münchberg
Marktleuthen
Františkovy Lázně (Franzensbad)
Schirnding
Sokolov (Falkenau)
Tršnice (Tirschnitz)
Cheb (Eger)
Krásný Jez (Schönwehr)
Bečov (Petschau)
820
Hochstadt-Marktzeuln
Lichtenfels
Ebern
Hofheim (Unterfr)
Ebenhausen (Unterfr)
Schweinfurt
816
Haßfurt
810
Hbf
Main
826
Kulmbach
810
Neuenmarkt-Wirsberg
819
Thurnau
Bad Berneck
Bischofsgrün
Wunsiedel-Holenbrunn
840
Marktredwitz
Breiten-güßbach
820
Main
10306
Volkach
Bamberg
841
840
Bayreuth
Hbf
843
Warmen-steinach
840
844
Kirchenlaibach
850
Wiesau (Oberpf)
856
Tirschenreuth
OBERPFALZER WALD
C1
Mariánské Lázně (Marienbad)
Bezdružice (Weseritz)
Planá (Plan)
Tachov (Tachau)
Svojšín (Schweißing)
STEIGERWALD
820
824
Behringersmühle
Schnabelwaid
840
Ebermannstadt
Pegnitz
844
850
Neustadt (Waldnaab)
858
Floß
Bor (Haid)
Heřmanova Huť (Hermannshütte)
Kitzingen
800
Forchheim (Oberfr)
823
10305
840
Weiden (Oberpf)
Gräfenberg
Simmelsdorf-Hüttenb.
861
Vilseck
Marktbreit
ERLANGEN
820
827
893
840
Neuhaus (Pegnitz)
Schönsee (Oberpf)
Neustadt (Aisch) Bf
893
Neunkchn a. S.
Hersbr. (r P)
Neukirchen (b Sulzb.-Rosenbg)
894
850
Bad Windsheim
807
890
800
Siegelsdf
890
N. Nordost
850
Pobězovice (Ronsperg)
920
Markt Erlbach
892
891
890
Hbf
893
840
Lauf (lP)
Hersbruck (lP)
860
Sulzbach-Rosenberg
Nabburg
Cadolzburg
Fürth (Bay)
Hbf
894
860
861
NÜRNBERG
Amberg
Domažlice (Tau)
Waldmünchen
C2
895
Altdorf (b Nür)
860
Irrenlohe
785
897
896
Schwabach
Feucht
870
Schwandorf
863
860
Furth i. Wald
785
897
Wicklesgreuth
895
860
Ansbach
882
Windsbach
Roth
Neumarkt (Oberpf)
850
785
Cham (Oberpf)
864
866
864
Lam
920
920
881
Hilpoltstein
Maxhütte-Haidhof
Kötzting
Blaibach (Niederbay)
Feuchtwangen
918
870
Gunzenhausen
Pleinfeld
881
Parsberg
850
866
Bodenmais
FRANKENHÖHE
SCHWÄBISCHE ALB
BAYERISCHER WALD
BÖHMERWALD

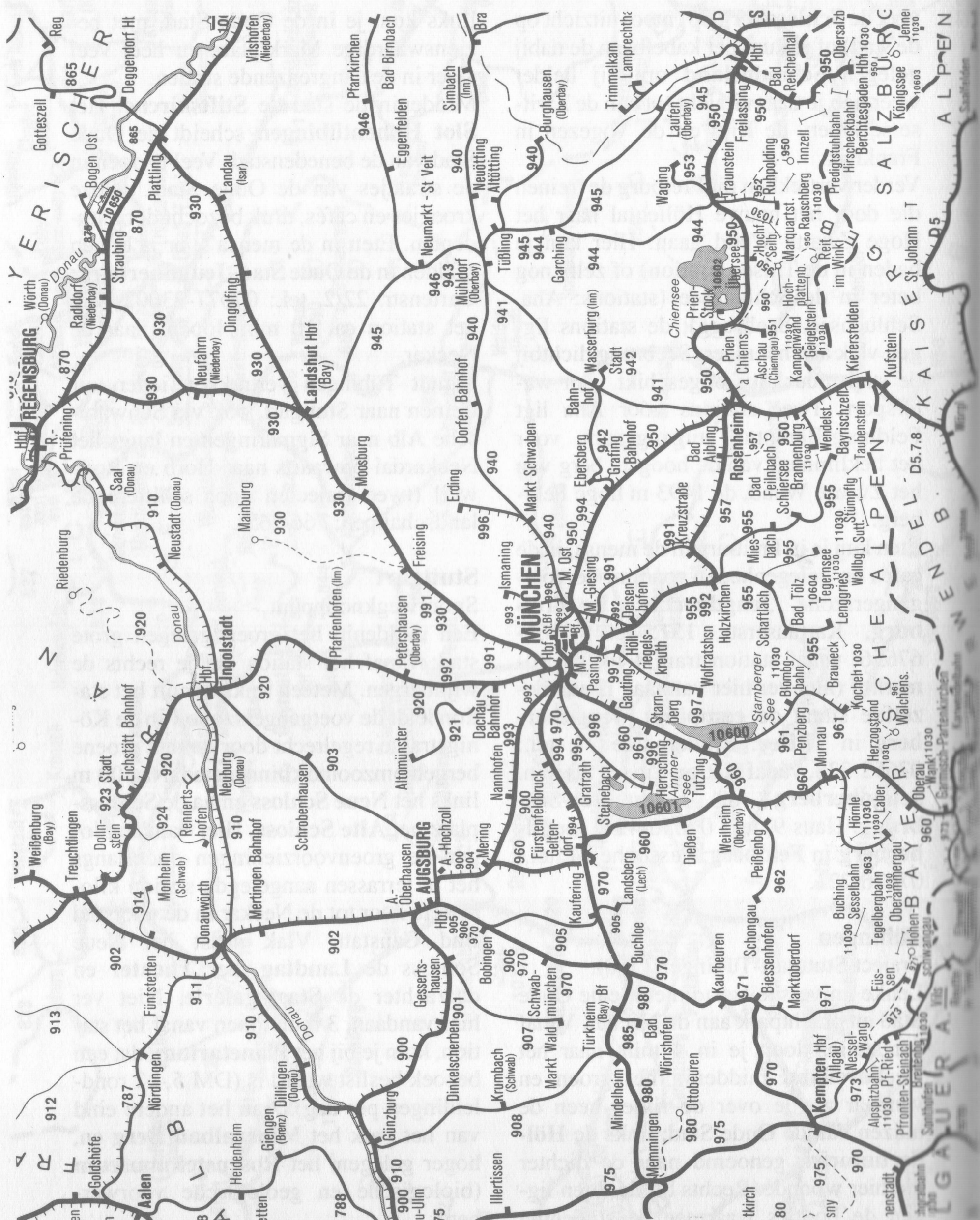
voet de **Schlossberg** op (mooi uitzicht op de stad) of je kunt per kabelbaan de nabij gelegen **Schauinsland** op: bij helder weer heb je daar uitzicht tot aan de Zwitserse alpen, de Rijn en de Vogezen in Frankrijk.
Verder vertrekken uit Freiburg de treinen die door het nauwe Höllental naar het Hoge Zwarte Woud gaan. Hier kun je baden in de Titisee (station) of zelfs nog beter in de Schluchsee (stations: Aha, Schluchsee, Seebrugg); de stations liggen vlak aan het meer; Seebrugg dichtbij de stadsmuur, dus ongeschikt voor watersport. Twee stations vóór Aha ligt Feldberg-Bärental, uitgangspunt voor het beklimmen van de hoogste berg van het Zwarte Woud, de 1493 m hoge Feldberg.
Eten kun je in Freiburg in de mensa, in de cafés en gelegenheden rondom de voetgangerszone. **Jeugdherberg** in **Freiburg**, Kartäuserstr. 151, tel.: 0761-67656; vanaf station tram 1 tot de Römerhof (niet ver hier vandaan is aan dezelfde straat de **camping**). **Jeugdherberg** in **Titisee**: Bruderhalde 27, tel.: 07652-238, vanaf station Titisee 30 min. **Jeugdherberg** in **Schluchsee-Seebrugg**: Haus 9, tel.: 07656-494. **Jeugdherberg** in **Feldberg**: Passhöhe 14, tel.: 07676-221.

Tübingen

Traject Stuttgart-Tübingen (760).
Leuke universiteitsstad met kleine Oude Stad en prachtpark aan de Neckar. Vanaf het station loop je in 4 min. naar het **Neckareiland** middenin het groen en vandaar zie je over de rivier heen de huizen van de Oude Stad; links de **Hölderlintoren**, genoemd naar de dichter die hier woonde. Rechts bij de toren liggen de bootjes waarmee de studenten 's avonds het water op gaan. Met een beetje geluk kun je misschien meevaren, rondom het eiland! Over de brug en naar links kom je in de Oude Stad, met bezienswaardige Marktplatz en heel veel sfeer in de aangrenzende straten.
Middenin de stad de **Stiftskirche**. Het **Slot Hohentübingen** scheidt de Oude Stad van de benedenstad. Veel te doen in de straatjes van de Oude Stad, talloze kroegjes en cafés, druk bezocht door studenten. Eten in de mensa's, er is er een midden in de Oude Stad. **Jeugdherberg:** Gartenstr. 22/2, tel.: 07071-23002, van het station ca. 10 min. lopen, naar de Neckar.
Vanuit Tübingen vertrekken ieder uur treinen naar Stuttgart, ook via Schwäbische Alb naar Sigmaringen en langs het Neckardal opwaarts naar Horb en Rottweil (twee trajecten door schitterende landschappen; 766/765).

Stuttgart

Spoorwegknooppunt.
Een middenin het groen gelegen grote stad; vanaf het station zie je rechts de wijnbergen. Meteen links vanuit het station leidt de voetgangerszone van de Königstrasse regelrecht door de met groene bergen omzoomde binnenstad. Na 500 m links het **Neue Schloss** en na de Schlossplatz het **Alte Schloss**. Hier vandaan lopen de groenvoorzieningen onderlangs het in terrassen aangelegde station kilometers door tot de Neckar in de voorstad Bad Canstatt. Vlak naast het Neue Schloss de **Landtag**, het **Theater** en daarachter de **Staatsgalerie**. Niet ver hier vandaan, 3 min. lopen vanaf het station, kom je bij het **Planetarium**, dat een bezoek beslist waard is (DM 5,– 2 rondleidingen per dag). Aan het andere eind van het park het **Mineralbad Berg** en, hoger gelegen, het **Rosensteinmuseum** (biologische en geologische voorwerpen).
Vanaf het Rosensteinmuseum strekt het **Rosensteinpark** zich 2 km naar het noordwesten uit, langs de **Wilhelma**, de

Regensburg Hbf
Prüfening
Saal (Donau)
Riedenburg
Neustadt (Donau)
Mainburg
Ingolstadt Hbf
Eichstätt Bahnhof
Dollnstein
Treuchtlingen
Weißenburg (Bay)
Rennertshofen
Neuburg (Donau)
Monheim (Schwab)
Donauwörth
Mertingen Bahnhof
Schrobenhausen
Altomünster
Augsburg Hbf
Nördlingen
Fünfstetten
Dillingen (Donau)
Giengen (Brenz)
Heidenheim
Aalen
Goldshöfe
Günzburg
Illertissen
Krumbach (Schwab)
Dinkelscherben
Gessertshausen
Bobingen
Mering
Dachau Bahnhof
Petershausen (Oberbay)
Pfaffenhofen (Ilm)
Moosburg
Freising
Erding
Ismaning
Landshut Hbf (Bay)
Dingolfing
Landau (Isar)
Plattling
Deggendorf Hbf
Vilshofen (Niederbay)
Straubing
Bogen Ost
Radldorf (Niederbay)
Wörth (Donau)
Neufahrn (Niederbay)
Gotteszell
Pfarrkirchen
Bad Birnbach
Eggenfelden
Simbach (Inn)
Neumarkt - St Veit
Neuötting
Altötting
Mühldorf (Oberbay)
Dorfen Bahnhof
Tüßling
Garching
Burghausen (Oberbay)
Trimmelkam
Lamprechtshausen
Waging
Laufen (Oberbay)
Freilassing
Bad Reichenhall
Berchtesgaden Hbf
Königssee
Traunstein
Ruhpolding
Inzell
Prien a. Chiemsee
Übersee
Chiemsee
Rosenheim
Bad Aibling
Wasserburg (Inn)
Ebersberg
Grafing Bahnhof
Markt Schwaben
München
Holzkirchen
Bad Tölz
Lenggries
Tegernsee
Schliersee
Bayrischzell
Kufstein
Kiefersfelden
Brannenburg
Wolfratshausen
Starnberg
Starnberger See
Tutzing
Weilheim (Oberbay)
Ammersee
Herrsching
Dießen
Fürstenfeldbruck
Grafrath
Kaufering
Landsberg (Lech)
Buchloe
Schongau
Peißenberg
Penzberg
Murnau
Oberammergau
Kaufbeuren
Marktoberdorf
Kempten Hbf (Allgäu)
Memmingen
Mindelheim
Bad Wörishofen
Türkheim (Bay) Bf
Schwabmünchen
Markt Wald
Ottobeuren
Nesselwang
Pfronten-Steinach
Donau

Zoo en de **Botanische Tuin**; aan het eind het **Löwentormuseum** (op natuurkundig gebied). De moeite waard is een bezoek aan het **Lindenmuseum** middenin de stad (overzicht culturen van vreemde landen). Per tram kun je naar de 462 m hoge **Televisietoren**. Wat je absoluut ook moet doen is met de **tandradbaan** vanaf de Marienplatz (vanaf station met de tram) naar Degerloch en daarna met de stadslijn door de wijnterrassen weer naar beneden. Je kunt alle vervoermiddelen gebruiken met een 24-uurskaart (vanaf 9 uur vrij reizen voor 4 personen gemeenschappelijk; kosten DM 11,–).

Tochtjes vanuit Stuttgart
Naar het naburige **Esslingen** (S-Bahn) met een prachtig marktplein (vanaf het station 30 m naar rechts, dan scherp links en rechtuit over het Neckarkanaal, dan zie je rechts het marktplein). Je kunt ook met ontelbare trappen langs de burchtmuur naar boven, waar je een prachtig uitzicht hebt.
Per S-Bahn naar **Schorndorf** met beeldschoon marktplein met vakwerkhuizen, vlak bij het station.
Ook de moeite waard een treintocht (traject 785) naar Schwäbisch Hall (overstappen in Hessental) met middeleeuwse binnenstad. Tussen de stad en Hessental verrijst de machtige burchtstad **Comburg**.
Jeugdherbergen: Stuttgart: Haussmannstr. 27, tel.: 0711-241583, 15 min. lopen vanaf station: naar links het park door, onder de Neckarstrasse door, dan de stenen trappen op; anders per tram (bij station) no. 5, richting Heumaden tot de Eugensplatz of bus 42 naar Gablenberg tot Eugensplatz (vóór het station).
Esslingen: Neuffenstr. 65, tel.: 0711-381848. Schwäbisch Hall; Langenfelderweg 5, tel.: 0791-41050, vanaf station 20 min.

Neurenberg
Spoorwegknooppunt.
De mooiste stad van Beieren, met een wondermooie Oude Stad met stadsmuren, burcht en kanalen. Links van station (3 min. lopen) het **Spoorweg-Verkeersmuseum**: gratis voor houders van Interrail en Tramper-Ticket. Je ziet er talloze locomotieven en wagons uit 19e en 20e eeuw en er is een reusachtige modelspoorweg. Er vlak naast vind je het **Germanische Nationalmuseum** (DM 4,–). Als je van het station rechtuit naar de binnenstad loopt, kom je langs de resten van de stadsmuren. Bezienswaardig zijn: het **Heiliggeist-Spital** dat uit de 16e eeuw dateert, de vroegere **'Mauthalle'** (het oude korenpakhuis), het **Albrecht Dürer-Haus** (thans Dürer Museum), de **Liebfrauenkirche** met het verrukkelijke uurwerk ('Männleinlaufen') en natuurlijk het grote complex van de **Kaiserburg** middenin de Oude Stad. Neurenberg, naast München het gewichtigste steunpunt voor de nazi's, werd in de oorlog heel zwaar beschadigd; des te opmerkelijker is de restauratie van de Oude Stad. Lollige kroegjes te over in de Oude Stad; het allerbeste is de sfeer onder de vesting op de Tiergärtnertorplatz. **Jeugdherberg:** Burg 2, tel.: 0911-221024, een heel geinig huis in de oude Burcht met fantastisch uitzicht en unieke ligging!

München
Spoorwegknooppunt.
Het moet het flair van deze stad zijn dat het zoveel bezoekers trekt! Van het hoofdstation rechtuit lopend kom je bij de **Stachus** en in het voetgangersgebied, dat zich tot het neo-gotische stadhuis uitstrekt. Onderweg zul je veel straatmuzikanten tegenkomen en je ziet de **Michaelskirche** met het graf van koning Ludwig II en de **Frauenkirche**, het symbool van de stad. In de buurt van het stadhuis is de **Viktualienmarkt**, de

moeite waard om te zien! Het **Hofbräuhaus**, nogal verscholen gelegen op het Platzl, is typisch toeristisch en je zult er geen echte inwoners van München aantreffen. De moeite waard is een bezoek aan de **Englische Garten** met de Chinese Toren (biertuin!), aan de **Residentie** en aan het **Olympiade-complex** met de **Televisietoren**. Het **Deutsche Museum**, een uniek Technisch museum (S-Bahn Isartor en dan Zweibrückenstrasse oostwaarts), biedt zoveel te zien dat je méér dan een dag nodig hebt om alles te bekijken.
Aan het feit dat München eens 'de hoofdstad van de nationaal-socialistische beweging' was, word je op wrange wijze herinnerd door het concentratiekamp Dachau. Je kunt hier met S-Bahn 1 heen.
De liefhebbers van kunst kunnen naar de **Alte** en **Neue Pinakothek** in de Barer Str. (op zondag vrije toegang); steeds wisselende tentoonstellingen biedt het **Stadtmuseum** (ook op zondag vrije toegang). In de Leopoldstrasse in de wijk Schwabing (U3/6 Münchner Freiheit) zie je voornamelijk toeristen; de 'inheemsen' gaan eerder naar **Haidhausen** (S/U Ostbahnhof) waar talloze leuke gelegenheden te vinden zijn. Een typische uitvinding in München zijn de toezichthouders bij de toegang tot disco's die erop letten of de haardracht van de mannen niet te lang is.
Wat er allemaal in München te doen is kun je lezen in het 'Stadtmagazin' of de 'IN' die vaak gratis in kroegjes en bioscopen ingezien kunnen worden.
Het verkeersnet is zeer uitgebreid. Het beste kun je gebruik maken van een dagkaart (voor 2 personen, vanaf 9 uur, DM 7,50 voor binnenstad, DM 15,– voor het gehele net). Er wordt gesteld dat München van alle grote steden van Duitsland het vriendelijkst ten opzichte van fietsers is. Ga zelf maar proberen of dat zo is; je kunt bij het station een fiets huren. Tenslotte: je kunt tochten maken naar de diverse Beierse Meren (met de S-Bahn).
Jeugdherbergen: Wendl-Dietrichstr. 20, tel.: 089-131156; U1 tot Rotkreuzplatz; ze gaan om 1 uur 's nachts dicht.
Thalkirchen: Miesingstr. 4, tel.: 089-7236550; U6 tot Harras, verder met tram 26 tot Boschetsriederstr.
Het allergoedkoopst overnacht je in Kapuzinerhölzl (alleen juli-augustus, alleen tot 23 jaar); tel.: 089-1414300; U1 tot Rotkreuzplatz, daarna tram 12 tot Botanische Garten.

Finland

Nergens zul je op je Inter-Rail-reis zoveel meren en wouden aantreffen als hier. Wanneer je in de jungle van woud en water doordringt, zul je nog maar zelden een mens zien. Het kan fascinerend zijn om hier je vakantiedagen door te brengen, vooropgesteld dat de zon schijnt en dat de muggen je met rust laten. (Neem vooral een middel tegen insektebeten mee!)

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Raatimichenhatu (Radmangsgatan) 2 A 7, 00140 Helsinki 14.
Nederlandse Consulaten in: Hamnie, Helsinki (Helsingfors), Kotha, Kuopio, Mariehamn, Oulu, Pori, Rovaniemi, Tampere (Tammerfors), Turko (of Åbo) en Vansa (of Vasa).

Belgische Ambassade: Kalliolinnantie 5, Helsinki 14.
Belgische Consulaten in: Kotha, Tampere, Turko, Vansa.

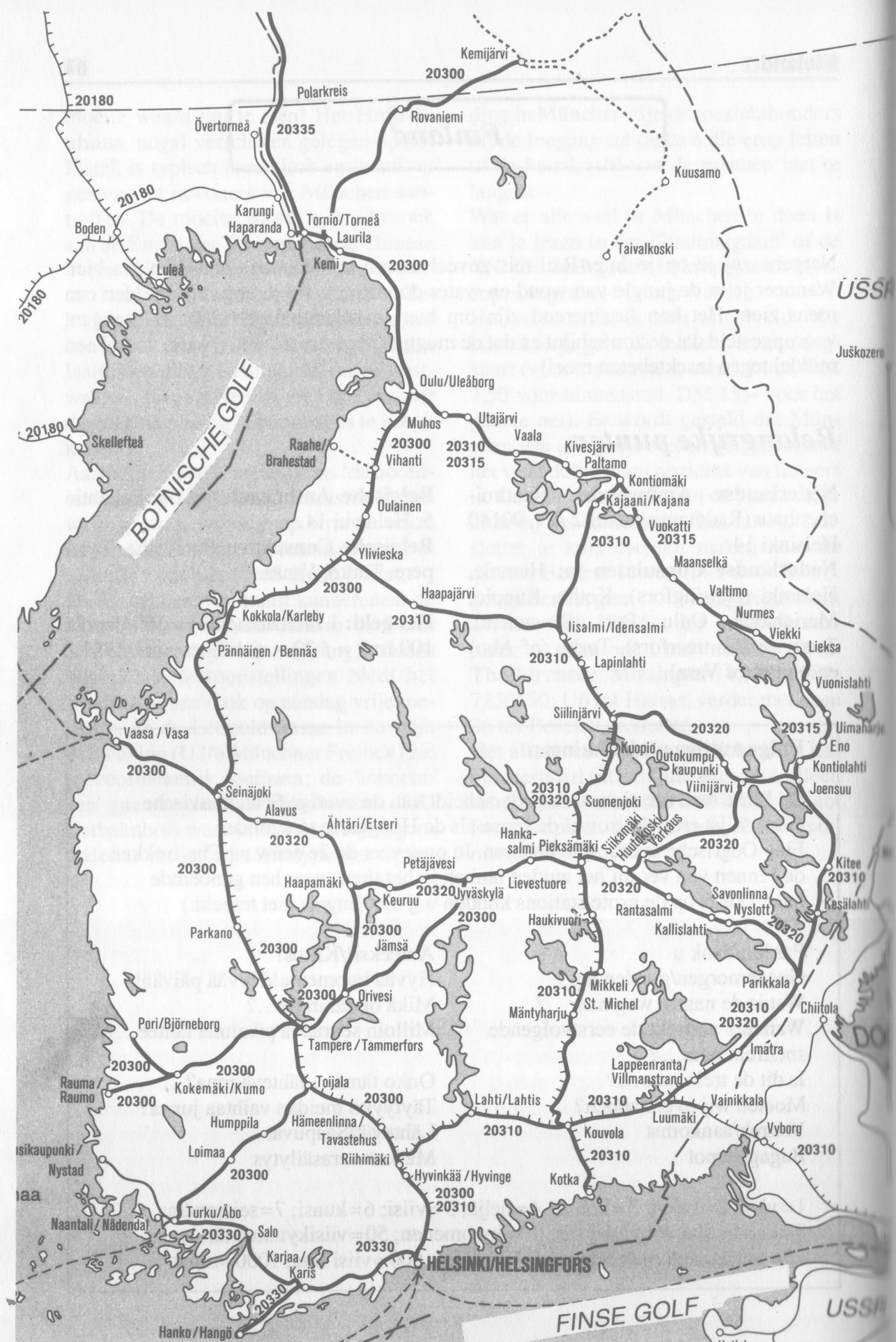
Het geld: 1 Finmark (fmk) = 100 Penniä
100 fmk = *f* 32,–, richtkoers mrt. 1993.

Enige nuttige uitdrukkingen

De Finse taal, die zich sterk onderscheidt van de overige Scandinavische talen, wijst erop dat zowel de Finse als de Hongaarse taal tot de Fins-Oegrische taalfamilie behoren. In ongeveer de 2e eeuw na Chr. trokken de Finnen van ver uit het zuiden binnen in het thans naar hen genoemde land. (Zelfs op de grote stations konden wij met Engels niet terecht.)

Pardon/dank u	Anteeksi!/Kiitos!
Goedemorgen/goedendag	Hyvää huomenta!/Hyvää päivää!
Wat is de naaste weg naar…?	Mikä on lähin tie…?
Wanneer vertrekt de eerstvolgende sneltrein naar…?	Milloin seuraava pikajuna lähtee…?
Is dit de trein naar…?	Onko tämä… lähtevä juna?
Moeten wij overstappen?	Täytyykö meidän vaihtaa junaa?
Vertrek/aankomst	Lähtevät/Saapuvat
Bagagedepot	Matkatavarasäilytys

1=yksi; 2=kaksi; 3=kolme; 4=neljä; 5=viisi; 6=kuusi; 7=seitsemän; 8=kahdeksan; 9=yhdeksän; 10=kymmenen; 50=viisikymmentä; 75=seitsemänkymmenta viisi; 100=sata; 500=viisi sata; 1000=tuhat

Kemijärvi
20300
Polarkreis
20180
Övertorneå
Rovaniemi
20335
Kuusamo
20180
Karungi
Haparanda
Tornio/Torneå
Laurila
Boden
Kemi
20300
Taivalkoski
Luleå
20180
USSR
Juškozero
BOTNISCHE GOLF
Oulu/Uleåborg
20180
Muhos
Utajärvi
Skellefteå
Raahe/
Brahestad
20300
Vihanti
20310
20315
Vaala
Kivesjärvi
Paltamo
Kontiomäki
Kajaani/Kajana
Oulainen
Vuokatti
20310
20315
Maanselkä
Ylivieska
20300
Haapajärvi
Valtimo
Nurmes
Kokkola/Karleby
20310
Viekki
Iisalmi/Idensalmi
Lieksa
Pännäinen / Bennäs
20310
Lapinlahti
Vuonislahti
Siilinjärvi
Vaasa / Vasa
20320
20315
Uimaharju
Kuopio
Outokumpu
kaupunki
Eno
20300
Kontiolahti
Seinäjoki
20310
20320
Viinijärvi
Joensuu
Suonenjoki
Alavus
Ähtäri/Etseri
Hanka-
salmi
Pieksämäki
Siikamäki
Huutokoski
Varkaus
20320
20320
20300
Petäjävesi
Kitee
20310
Haapamäki
20320
Jyväskylä
Lievestuore
20320
Savonlinna /
Nyslott
Keuruu
20300
Rantasalmi
Kesälahti
Haukivuori
Parkano
20300
Kallislahti
20320
Jämsä
20300
Parikkala
20310
Mikkeli /
St. Michel
20300
Orivesi
Mäntyharju
20310
20320
Chiitola
Pori/Björneborg
Tampere / Tammerfors
Imatra
20300
20300
Lappeenranta /
Villmanstrand
Rauma /
Raumo
Kokemäki/Kumo
Toijala
20300
20300
Lahti/Lahtis
20310
Vainikkala
Humppila
Hämeenlinna /
Tavastehus
20310
Luumäki
Kouvola
Vyborg
20310
Loimaa
Riihimäki
20310
Uusikaupunki /
Nystad
20300
Hyvinkää / Hyvinge
Kotka
20300
20310
Turku/Åbo
Naantali / Nådendal
20330
Salo
20330
HELSINKI/HELSINGFORS
Karjaa /
Karis
20330
FINSE GOLF
USSR
Hanko / Hangö

Deviezenbepalingen: de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot fmk 10.000,–; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot het bij invoer aangegeven bedrag.
Grensdocumenten: geldig paspoort.

Telefoon alarmnummer: 000
Telefoon naar Nederland: 990-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 990-32

Treintrajecten in Finland

Vanuit het Zweedse **Boden** kom je met de trein via **Haparanda** en **Tornio** het land binnen (trajecten 20180 + 20335). Er rijden in iedere richting echter slechts twee treinen per dag. Je kunt ook met de veerboot van de Silja-Lijn van **Stockholm** naar **Turku**. Gratis voor houders van het Scandinavische toeristenbiljet. In de Finse treinen kan men niet zien of een bepaalde stoel is gereserveerd.
De treintrajecten van Finland zijn landschappelijk in drie groepen te verdelen. Eén lijn gaat door zuidelijk Lapland naar het noorden van het land, naar **Kemijärvi** (20300): je komt dan door eindeloze wouden, venen, woeste landschappen met korte begroeiing en kale bergstreken. Onderweg, in **Rovaniemi**, passeert de trein de poolcirkel. Hier kun je een bewijs krijgen dat je de poolcirkel gepasseerd bent, maar dit is eigenlijk bedoeld als een lokkertje voor toeristen.
(**Jeugdherberg in Rovaniemi**: Ratak 8, vlakbij het station, tel.: 2981; of Hallitusk 16, tel.: 10644. **Jeugdherberg in Kemijärvi**: Pekankatu 2, tel.: 21262.) 's Zomers is het hier prachtig, want in juni en juli wordt het helemaal niet donker.
Een tocht die uitsluitend door wouden en open plekken in het bos leidt is de treinreis vanuit het noorden van het land naar **Helsinki** (traject 20300). Van **Tornio** komend kun je in **Kemi** aansluiting op doorgaande sneltreinen krijgen (let wel op: wij moesten destijds toeslag betalen), maar er rijden ook bussen.

In **Kemi** is het de moeite waard om de **houtzagerij** op de Kemijoki te bekijken. Duizenden boomstammen worden hier getransporteerd om in Kemi tot papier te worden verwerkt. Meteen rechtdoor vanaf het station kom je rechts, langs een opvallende **kerk**, bij het **park**, van waaruit je uitzicht over de brede rivier hebt. Bij het toeristenbureau in het station kun je inlichtingen over bezichtiging van het vlotterijbedrijf krijgen.
(**Jeugdherberg in Tornio**: Kirkkotie 1, tel.: 41682.) De enige stad op de reis naar Helsinki waar het de moeite loont om uit te stappen is **Tampere (Tammerfors)**, het middelpunt van een groot merengebied. De stad zelf wordt gekenmerkt door industrie, maar toch is er een aardige **Oude Kerk** uit 1824 op het marktplein, en verder de **domkerk**, de neogotische **Alexanderkerk** en een **klassicistisch theater** uit 1912. Op de **Pyynikki** bevindt zich een groot podium voor opvoeringen in de openlucht. In het westen ligt het stadsdeel **Pispala**, waar de arbeiders wonen. Vanuit Tampere heeft de Finse Arbeidersbeweging zich ontwikkeld. In 1918 waren hier de hevigste opstanden van het hele land. Tegenwoordig vermaken heel wat mensen zich in het Särkänniemi-Amusementspark.
Jeugdherberg: Pirkank. 12, tel.: 29460 en Tuomiokirkonk 12, tel.: 35900. Het is aan te bevelen in Tampere over te stappen in de treinen naar het oosten, naar het Merenplateau. Vanuit Tampere bereikt

de trein in twee uur **Helsinki**.
De derde groep van de treintrajecten in Finland is dan de tocht over het **Merenplateau** en dit is wel de meest bekoorlijke tocht die je in dit hele land kunt ondernemen. Wat de overige trajecten betreft, lonen sightseeing-trips voor een dag zich nauwelijks.
Vanuit **Helsinki** kun je een regelrechte **rondrit per trein over het Merenplateau** maken. Via **Riihimäki** bereik je **Lahti** (traject 20310), de stad met de drie springschansen. Hier begint het merengebied met de meer dan 55.000 meren. Dit landschap ontstond aan het eind van de IJstijd, toen de gletsjers smolten. Het wegvloeiende water bleef vaak steken in de rolstenen en de leemmassa, die duizenden jaren tevoren door de gletsjers meegevoerd waren. De tocht gaat verder in oostelijke richting.
In **Imatra** kun je 's zondags de **watervallen** bekijken, die echter op de weekdagen worden omgeleid, voor het opwekken van stroom.
Direct langs de Russische grens gaat het verder naar **Parikkala**. Je kunt doorrijden in de richting **Joensuu** of overstappen in westelijke richting, naar **Savonlinna** 20310), de mooiste stad van het merengebied.
Jeugdherberg in de Pihlajavedenkuja 6; er is ook een **camping**. Hier in Savonlinna staat de machtige, schilderachtig in het water gelegen burcht **Olavinlinna (Olofsborg)**, die in 1475 gebouwd werd om de **Zweden** (!!) in staat te stellen zich in Oost-Finland te vestigen. Hier braken steeds opnieuw conflicten tussen de Zweden en de Russen uit. Pas in 1714 gelukte het de Russen om de vesting te veroveren, waarna deze tot in de 19e eeuw in hun handen bleef. Tegenwoordig kun je de burcht bezichtigen. Savonlinna ligt middenin het gebied van de **Saimaameren**, die door het **Saimaakanaal** met elkaar verbonden werden. Van hieruit kun je mooie boottochten over de meren maken. Bezichtig ook de Oude Stad van Savonlinna! Wie in juli komt, kan ook opera-opvoeringen meemaken die in de burcht gehouden worden. Het gebied van de Saimaameren is door de spoorwegen goed ontsloten en in alle grotere plaatsen zijn jeugdherbergen.
Rijk aan afwisseling is ook een tocht met een gehuurde roeiboot naar een (of meer) van de ontelbare eilanden (het zijn er meer dan 30.000!) of langs de vele landtongen van de meren. De massa's blauwe bosbessen die daar groeien kunnen dagenlang je honger stillen. In plaats van terug te reizen naar **Helsinki** kun je het merengebied ook in noordwestelijke richting verlaten. Je bent dan des te sneller in Zweden en je bespaart je de vervelende rit via Seinäjoki en Ylivieska naar **Tornio**.

Onderweg in Finland

Wat je ogenblikkelijk zal opvallen is het verschil in tijd: in Finland geldt 's zomers Middeneuropese tijd en 's winters Oosteuropese tijd, zodat het daar 's zomers altijd een uur later is dan bijvoorbeeld in Zweden.
Eten en drinken is natuurlijk weer – zoals in heel Scandinavië – ontzettend duur! Maak voor overnachten gebruik van jeugdherbergen, hutten of kampeergelegenheden. Voor de invoer van alcohol gelden dezelfde bepalingen als in Noorwegen, te weten: 2 liter bier, 1 liter sterke drank van meer dan 22% en 1 liter wijn.

Helsinki
Bereikbaar per trein vanuit **Boden**, **Haparanda** *(Zweden)*, **Tornio** en **Kemi**

(trajecten: 20180 en 20300) of per boot vanuit **Stockholm** (naar **Turku**). **Jeugdherberg:** Pohj Stadiontie 3B, tel.: 496071; vanaf station met tram 3T (Olympiastadion). Als deze vol is: Kalliola Youth Hostel, Sturenkatu 11, tel.: 90/7532004. Inlichtingen in het station en op de Markt in de Pohjoisesplanasi 19.
Helsinki werd in 1550 door de Zweden gesticht, maar in 1640 dichter bij zee, op de plek waar de stad heden nog ligt, gevestigd. De stad heeft thans haast een half miljoen inwoners en in het centrum staan enige zeer fraaie gebouwen. Vanaf het station via het grote voorplein waar de bussen vertrekken en dan naar rechts kom je aan het **Regeringspaleis**, de prachtige, hoog boven de stad oprijzende **dom** en de **Universiteit**, alle uit de 19e eeuw. Vervolgens zie je, in de richting van de haven, aan je rechterhand, het **Stadhuis** en daarachter de schitterende **Uspenski-kathedraal**. Bij de haven ligt het **Marktplein** en daarachter de machtige façade van het **Paleis van de President**, waarin vroeger, in de Russische tijd, de Gouverneur-generaal zetelde.
Rechts langs de haven kom je bij de groene **Observatoriumberg**. In de nabijheid staat de **Duitse Kerk**, waarin een Duitse dominee in zijn eigen landstaal preekt. Meer landinwaarts het **Nationale Museum** en het **Parlement** (achter het indrukwekkende stationsgebouw) en het **Concertgebouw Finlandia** staat daar ook. Je bent nu al in een veel groenere omgeving. De trambaan volgend kom je bij het **Olympiastadion**, waar ook de jeugdherberg ligt. Als je de trambaan oversteekt, kom je bij het **Amusementspark Linnanmäki**.
De moeite waard is om met de veerboot naar het **Vestingeiland Suomenlinna** te gaan. De grote vesting werd in de 18e eeuw door de Zweden gebouwd en is tegenwoordig een museum. Het gebouw is prachtig gelegen, middenin het water, omgeven door groene weiden en parken. Met de bus kun je het eiland **Seurasaari** bezoeken, dat tegenwoordig een groot **Openluchtmuseum** is. (Eindhalte van bus 24 en verder te voet.) Je zou natuurlijk ook eens naar een sauna kunnen gaan om je over te geven aan *het* nationale vermaak van de Finnen, maar denk er wel om: mannetjes en vrouwtjes apart!
In de Mannerheimintje (aan de andere kant van het station) vind je de disco 'Silver Night' en verder nog enige aardige gelegenheden.

Turku

Bereikbaar per trein vanuit **Helsinki** (20330) of per boot vanuit **Stockholm**, een erg leuke tocht langs ontelbare kleine eilanden. Er is ook een Interrail-centrum: Lantinen Rantakatu 47 (tel. 921-304551).
Jeugdherberg: Linnankatu 39, tel.: 921/316578; 1,5 km van het station. Bus no. 1 van Marktplein (ook vanaf haven) of no. 3 vanaf station.
Camping: op de landengte van Ruisolo, 8 km met bus no. 8 vanaf Marktplein.
Turku was tot 1812 de hoofdstad van Finland; pas toen de Zweden door de Russen verdrongen werden, kwam de zetel van de regering in Helsinki. De Oude Stad van Turku is jammer genoeg door een brand in de 19e eeuw verwoest.
Voor liefhebbers van muziek is het **Museum voor Jean Sibelius** – in de nabijheid van de dom – interessant. Aan de rivier de **Aura** verheft zich de **Vardberg** met een **observatorium.** Daar ligt ook het **Apotheekmuseum**, een houten huis van slechts één verdieping.
Behalve een **Zweeds** en een **Fins Theater** is er een belangrijke **Universiteit**.
In 1280 werd de **burcht** gebouwd, die tegenwoordig een **museum** is. Door de tradities aan deze stad verbonden is Turku eigenlijk meer Fins dan Helsinki.

Frankrijk

In Frankrijk kun je vanaf de Atlantische kust via lieflijke heuvelachtige gebieden tot de bizarre bergwereld van de Alpen en Pyreneeën alle landschapsvormen van ons werelddeel ontdekken. Het land met zijn 55 miljoen inwoners kent nog veel streken waar haast geen mensen wonen of komen. In felle tegenstelling hiermee de unieke hoofdstad waarop alle verkeerswegen – ook de treintrajecten – gericht zijn: Parijs! Hier ontvouwt zich het gehele panorama van de Franse levenskunst. Gefascineerd door de overschuimende levensvreugde van deze miljoenenstad zou je haast vergeten de heerlijke landschappen van bijvoorbeeld Bretagne, de Pyreneeën of het Massif Central te leren kennen. Toch geven de Franse Spoorwegen die met hun comfort, snelheid en stiptheid wel aan de spits van het Europese treinverkeer staan aanleiding te over om het gehele land te gaan verkennen.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: 7-9 rue Eblé, 75007 Parijs.
Nederlandse Consulaten in: Ajaccio, Bordeaux, Brest, Calais, Dijon, Duinkerken, Grenoble, Hendaye, Le Havre, Lille, Lorient, Lyon, Marseille, Monte Carlo (Monaco), Nantes, Nice, Parijs, Perpignan (ook voor Andorra), Reims, La Rochelle, Rouen, Sant Malo, Sète, Straatsburg, Toulouse en Tours.
Belgische Ambassade: 9 Rue de Tilsitt, Parijs 75840.
Belgische Consulaten in: Basta, Besançon, Bordeaux, Brest, Caen, Castres, Charleville-Mézières, Duinkerken, Dijon, Hautmont, Le Havre, Le Mans, Lille, Limoges, Lyon, Marseille, Metz, Nancy, Nantes, Nice, Orleans, Perpignan, Rennes, Rouen, Straatsburg, Toulouse, Tours, Troyes, Valenciennes.

Het geld: 1 Franse franc = 100 Centimes 100 Fr. frs. = *f* 34,20, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de invoer van buitenlandse valuta is vrij tot een tegenwaarde van Fr. frs. 5.000,–; de uitvoer van binnenlandse en buitenlandse valuta is vrij tot een gezamenlijke tegenwaarde van Fr. frs. 5.000,– en **daarboven** vrij mits bij invoer aangegeven.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 17
Telefoon naar Nederland: 19-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 19-32

Enige nuttige uitdrukkingen

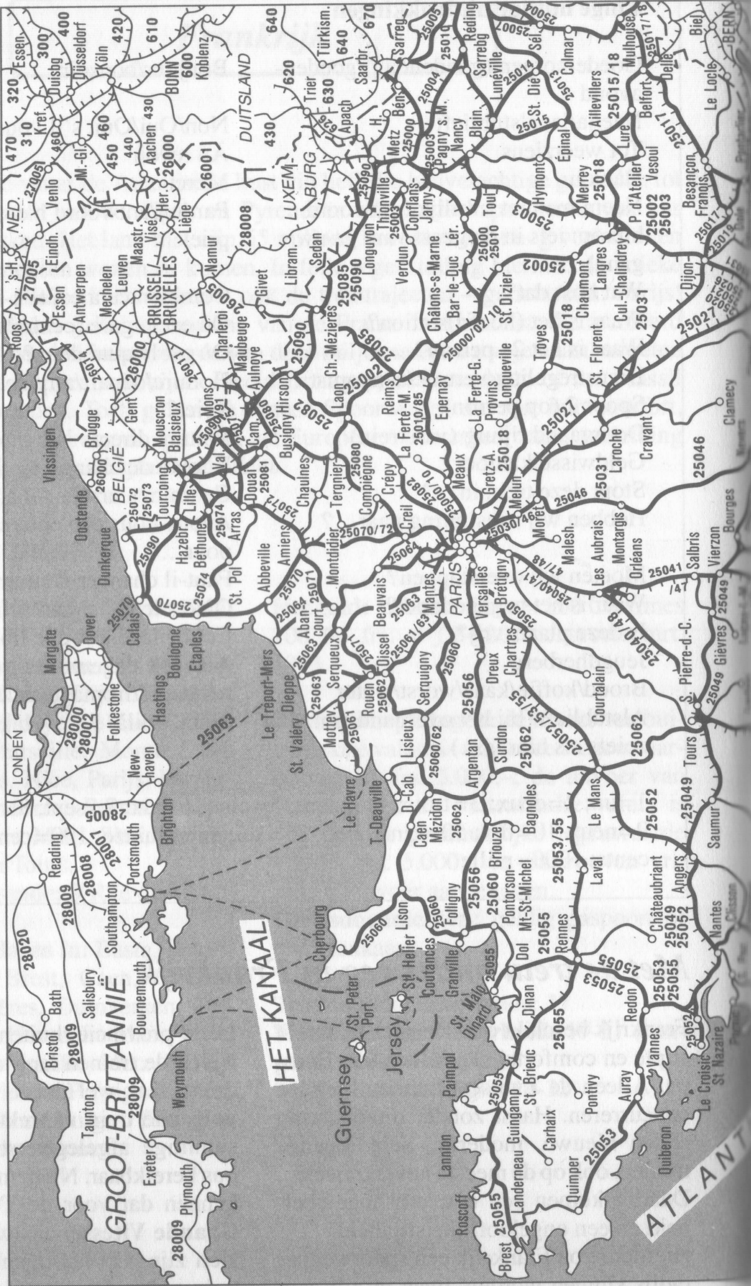
Goedemorgen (goedendag)/goedenavond	Bonjour/bonsoir
Nee/ja/ja, alstublieft	Non/Oui/Oui, s'il vous plaît
Tot weerziens	Au revoir
Dank u	Merci
Neem me niet kwalijk (antwoord hierop: iets in de geest van: ga uw gang)	Pardon/antwoord hierop: je vous en prie
Wat kost dat?	Combien cela coûte-t-il?
Waar is het (hoofd)station?	Où est la gare (centrale)?
Waar is het 2e perron?	Où est le quai deux?
Dienstregeling/vertrek/aankomst	Horaire/départ/arrivée
Spoor 2 (op perron)	Voie 2
Doorgaand rijtuig (van trein)	Voiture directe
Geldwisselkantoor	Bureau de change
Stopt deze trein in...?	Ce train, s'arrête-t-il à...?
Hebben wij aansluiting naar...?	Avons-nous une correspondance pour...?
Moeten wij overstappen?	Faut-il changer de train?
Waar is het bagagedepot?	Où est le consigne?
Is deze plaats vrij?	Cette place, est-elle libre?
Jeugdherberg	Auberge de jeunesse
Brood/koffie/kaas/worst/water	pain/café/fromage/saucisse/eau
Alstublieft (bij het overhandigen, dus zoiets als hier is...)	Voici, voilà

1=un; 2=deux; 3=trois; 4=quatre; 5=cinq; 6=six; 7=sept; 8=huit; 9=neuf; 10=dix; 50=cinquante; 75=soixante-quinze; 100=cent; 500=cinq cents; 1000=mille

Met de trein onderweg in Frankrijk

Frankrijk beschikt over de snelste, meest stipte en comfortabele treinen van Europa. Alleen de Zwitsers kunnen hiermee concurreren. Haast zonder uitzondering rijden nieuwe, moderne, licht lopende treinen, ook op de meeste neventrajecten. Daarbij komen een extreem hoge snelheid en een ongelooflijke stiptheid.

Hierdoor zou Frankrijk een spoorwegparadijs kunnen worden, maar er zijn nog enkele punten die verbetering behoeven. In de provincie, buiten de grote steden, rijden de treinen lang niet geregeld; het duurt vaak wel drie à vier uur vóór de volgende trein vertrekt. Bovendien zijn sommige afgelegen streken alleen per bus bereikbaar. Niettemin moeten wij erkennen dat voor de **TGV**, de **Train à Grande Vitesse**, nieuwe trajecten voorzien zijn. Op het ogenblik bereikt deze trein tussen Parijs en Lyon een snelheid van 270 km/u en legt dit ruim 500 km

trein tussen Parijs en Lyon een snelheid van 270 km/u en legt dit ruim 500 km

taals kunnen worden, maar er zijn nog enkele punten die verbetering behoeven.

lange traject in precies 2 uur af, terwijl dit vroeger 5½ uur duurde.
De TGV-treinen van de nieuwe generatie bereiken tussen Parijs en Rennes, Parijs en Nantes en Parijs en Bordeaux al een snelheid van 300 km. In de naaste toekomst komen de volgende TGV-verbindingen gereed: tot Nice, tot de Spaanse grens en door naar Barcelona, naar Brussel en Amsterdam, naar Keulen en naar de Kanaaltunnel. Het zullen dan wel 'dubbeldekkers' (wagons met een etage erop) zijn; deze zijn al als prototype geconstrueerd.
Gedeeltelijk onderhoudt de TGV momenteel om het half uur diensten vanuit Parijs naar het zuiden, waardoor ontelbare steden in het zuiden en oosten van het land een snelle verbinding met de hoofdstad hebben. De treinen zijn dan ook vaak uren van tevoren al volgeboekt. Bovendien kun je tijdens een rit met de TGV van bijzonder mooie uitzichten genieten.
Als je met de TGV wil, moet je voor een gereserveerde plaats zorgen (automaat en ten dele ook aan het loket, tot ca. 10 min. voor het vertrek; kost ca. *f* 5,50, B. frs. 65,–). Alleen voor bepaalde TGV's wordt toeslag verlangd; het is duidelijk in het spoorboekje aangegeven! Kijk dit eerst precies na!
Ook de restauratie-, lig- en slaapwagens van de Franse Spoorwegen verdienen lof; zij onderscheiden zich door relatief goedkope maaltijden en zeer geluidsarme wagons waarin je rustig kunt slapen (ligwagon ca. *f* 27,50 en B. frs. 550,–).
Het zal 's zomers tijdens weekeinden in de sneltreinen wel eens moeilijkheden opleveren, omdat dan half Frankrijk onderweg is.
Een belangrijke attractie bieden de Franse Spoorwegen ook met **'Loisirail'**. In bepaalde treinen vinden 's zomers de meest verscheiden culturele manifestaties plaats, die variëren van allerlei muzikale prestaties tot filmopvoeringen. In een speciale geluidsarme, verduisterde en met de beste geluidsboxen en schijnwerpers uitgeruste wagon zingen en musiceren bekende Europese kunstenaars, van country-groepen en Ierse of Griekse folkloristische ensembles tot vertolkers van het klassieke **chanson**. Dansgroepen, zowel als goochelaars, geven hun voorstellingen en verhogen het genot van de rit op deze wijze. Wij waren er telkens weer geweldig enthousiast over en hebben ontelbare uren in de **'Loisir'**-wagon van allerlei treinen doorgebracht. Voor en na het optreden van de kunstenaars sprak een trein-gastvrouw heel onderhoudend over de bijzonderheden van het landschap waar wij doorheen reden; zij liet monsters van steensoorten uit de bergen van de omgeving tussen de passagiers circuleren en gaf zo een inzicht in de geologie van de streek. Bovendien amuseerde zij de aanwezigen met het voorlezen van spannende boeken of het draaien van actuele films. Werkelijk een unieke belevenis!
De programma's voor het hele seizoen – welke kunstenaar optreedt in welke trein, en wanneer – zijn op ieder station of in de betreffende trein verkrijgbaar en alle uitvoeringen zijn geheel gratis, ook voor 2e-klasse passagiers!
In de volgende treinen bevinden zich **'Loisir'**-wagons (ook in tegengestelde richting):
'Le Cévenol': Parijs-Clermont-Ferrand-Nîmes-Marseille
'Le Valentré': Parijs-Brive-Toulouse
'l'Armor': Parijs-Rennes
'L'Aubrac': Clermont-Ferrand-Beziers
'L'Alpazur': Marseille-Grenoble
'Le Bocage': Parijs-Granville
'Le Paludier': Nantes-Bordeaux
'Le Noroit': Parijs-Dieppe
'Le Trouvère': Parijs-Calais
De dienstregelingen voor Frankrijk in het Internationale Spoorboek hebben veel hiaten. In Frankrijk zijn dienstregelingen

(horaires) gratis in alle stations te verkrijgen. Kijk echter toch nog op de dienstregelingsborden op de stations; vaak zijn veel treinen niet opgenomen in de **'Horaire'**-tabellen, omdat zij slechts een deel van het daar aangegeven traject rijden.

Treintrajecten in Frankrijk

De hoogtepunten van de Franse Spoorwegen zijn de ritten door de bergen, in de allereerste plaats de tocht met **'le petit train'**, een treintje dat van La Tour de Carol dwars door het hooggebergte van de Pyreneeën naar Villefranche bij Perpignan rijdt (25042). Geen tocht door Frankrijk of naar Spanje is compleet zonder een rit in de open houten wagon van dit ieder uur rijdende treintje, dat zijn stroom betrekt via een derde, zijwaarts aangebrachte rail! Je weet niet wat je overkomt als de trein wiebelend een van de talrijke tunnels instormt en door de nauwe kloven van de Pyreneeën stommelt. Alleen al een reis met **'le petit train'** en de TGV zijn een tocht door Frankrijk waard!

Juist dit houten treintje bereikt bij Bolqueres op 1592 m een van de hoogst gelegen stations van de Franse Spoorwegen. Het uitgangspunt **Le Tour de Carol** ligt vlak aan de Spaanse grens en noemt zich 'het paradijs van de Catalaanse Pyreneeën'; hier kun je wonderschone wandelingen maken. Het eindpunt, na 95 km, waar het treintje 2½ uur over doet, is **Villefranche**, een van de verrukkelijkste stadjes van heel Frankrijk, omgeven door een machtige stadsmuur en bekroond met een oude burcht. Landschappelijk fraai is ook de doorkruising van de Pyreneeën vanuit **Toulouse** via Tarascon en Ax-les-Thermes naar **Le Tour de Carol** (25042), waar bij het station Porte Puymorens een hoogte van 1623 m bereikt wordt. Foix, Tarascon en Ax-les-Thermes zijn prachtige bergsteden, de moeite van het bezichtigen waard.

Ook op de Alpentrajecten zul je landschappelijke hoogtepunten beleven, vooral met de **Tenda-lijn**. Deze doorkruist vanuit **Nice** de Alpes Maritimes en bereikt bij Tende, een lieflijk bergdorpje, de Italiaanse grens om door te rijden naar **Limone** (24535). Over passen en door Alpendalen werken zich de lijnen van **Briançon** en **Veynes** (25034), met fraaie voortzetting door de Provence naar **Aix** (25031) en het bijzonder interessante traject van **La Roche-sur-Foron**, ten zuiden van het Meer van Genève, naar Chamonix en verder naar het Zwitserse **Martigny** (25025).

Zeer de moeite waard is ook de rit dwars door het middelgebergte de Cevennes vanuit **Clermond-Ferrand** naar **Nîmes**, bijvoorbeeld met de Loisirail-Expres 'Le Cévenol'. Door een landschap vol kloven en verrassend karig hoogland werkt de trein zich naar een hoogte van 1022 m en bereikt bij het station La Bastide het dak der Cevennes. Over geweldige viaducten passeren wij de rivier de Gard en diverse meren en bij Grand-Combe-La-Pise zien wij een grote, nog in bedrijf zijnde mijn (25036). Een heel bijzonder gebied leer je kennen op een rit door **Auvergne**, langs de vulkaankegels van het Massif Central; bijvoorbeeld van St. Etienne naar Le Puy met zijn drie karakteristieke basaltkegels of van Brive naar Aurillac en door naar Bort.

Trajecten met strandgenoegens zijn talrijk in dit land, in de eerste plaats op de lijn langs de **Côte d'Azur**, van **Marseille** over Nice naar **Menton** en verder door naar Italië (25030). Gezien de grote hoe-

veelheden toeristen komt het strand van Menton nog het meest in aanmerking.
Aan de westkant van de Middellandse Zee bieden **Sète** en **Cerbère** in de nabijheid van het station zandstranden, waar veel minder drukte is dan aan die van de Côte d'Azur (25037).
Vanuit **Biarritz** en **Saint-Jean-de-Luz** (25040) kun je je in de warmste golven van de Atlantische Oceaan storten.
In **Bretagne** gaat het koeler toe. Hier bereikt de trein in het noorden bij St. Brieux, Paimpol, Lannion, Roscoff en Brest de zee (25055) en in het zuiden bij Quiberon en Le Croisic (25052).
Tenslotte moeten wij nog de hoogste duinen van Europa noemen, die bij **Arcachon** (neventraject in uurdienst vanuit Bordeaux, 25040) de Atlantische Oceaan omzomen en per bus goed bereikbaar zijn.
De bevalligste steden van het land liggen in het zuiden, gerangschikt langs een spoortraject als parels aan een ketting: **Aix-en-Provence** (25031) in het oosten; **Avignon** (25030), **Nîmes**, Sète, Agde, Carcassonne (25037) naar het westen, de ene stad nog mooier dan de andere.
Cultuurliefhebbers zullen eerder halt houden op de trajecten in de buurt van de kastelen aan de **Loire**: de lijn van **Les Aubrais** (ten zuiden van Parijs) naar **Tours** met de kastelen van Blois (station), Chambord en Cheverny (vanuit Blois bereikbaar) en Amboise (station) (25040) of het traject (25049) van **Angers** via Tours naar **Bourges** met de kastelen Azay-le-Rideaux (station) en Chenonceaux (station).
Let op! Wie in Tours moet overstappen, moet niet doorrijden tot het Hoofdstation, maar in St. Pierre des Corps al van trein wisselen! Wie slechts een kort oponthoud voor het aanschouwen van deze heerlijke bouwwerken wil maken, kan het best naar Blois gaan.

Onderweg in Frankrijk

Voor menumaaltijden moet je rekenen op ongeveer Frs. 60,– en meer. Aan andere maaltijden had de schrijver van dit boek nooit genoeg; hij vond de kwaliteit weliswaar uitstekend, maar de hoeveelheid te gering. De prijzen van levensmiddelen zijn in sommige gevallen hoger dan in Nederland. Daarom de raad om zelf op de markt levensmiddelen in te slaan en die ergens onderweg op te eten. Vers fruit en alle soorten kaas zijn overal te krijgen.
Jeugdherbergen zijn niet bijzonder talrijk in Frankrijk. Hotels met ster zijn natuurlijk zeer eenvoudig maar goedkoop om in te overnachten (op het platteland vanaf ca. Frs. 30,– per persoon). Wie niet het allergoedkoopste onderdak zoekt, kan beter naar een hotel met 2 sterren gaan. In de open lucht slapen is officieel verboden, maar wordt toch vaak gedaan. Overigens zijn er bijna overal goedkope campings. Overnachten op de stations of in de parken is met het oog op politiecontrole niet aan te bevelen. Overnachten in de trein heeft, gezien de airconditioning en de niet volledig uitklapbare banken, ook zijn bezwaren, maar op bepaalde sneltreintrajecten is het toch wel te doen. De moderne Franse slaapwagens zijn heel comfortabel.

Elzas-Lotharingen en Champagne

Dit gebied in het noordoosten van Frankrijk heeft de laatste twee eeuwen heel

wat te lijden gehad door de voortdurende conflicten tussen Frankrijk en Duitsland. De belangrijkste stad is Straatsburg.

Straatsburg

Universiteitsstad; treinen vanuit Karlsruhe, Parijs, Lyon, Saarbrücken.

Naast Brussel is dit Europa's tweede hoofdstad als zetel van het **Europese Parlement** en de Raad van Europa (in het Maison de l'Europe). De moeite waard is een bezoek aan de Oude Stad en aan de romantische wijk 'La Petite France'. Vanaf het station naar de **Cathédrale Notre Dame** loop je als volgt: de Rue Maire Kuss door, dan over de Ill de Rue du 22 novembre in en daarna de voetgangerszone, waar je de toren van de kathedraal al kunt zien. De kerk heeft maar één (150 m hoge) toren, aan de bouw van de tweede is men nooit toegekomen. Imposant is het grote roosvenster boven het hoofdportaal. Als de zon schijnt, straalt het interieur door de kleuren van de mooie gebrandschilderde ramen. Een bijzondere attractie is het beroemde **Horloge Astronomique**; het werkt 's middags om 12 uur (dan wordt het ook verlicht) en geeft de tijd in alle delen van het zonnestelsel weer. Je kunt ook de toren op, vanwaar je bij helder weer tot aan de Vogezen en het Zwarte Woud kunt zien. Rondom de gotische kathedraal is een autovrij gebied. Er zijn ook diverse musea vlakbij: het **Notre-Dame-Museum** (met interessante voorwerpen uit het gebied), iets verder het **Château Rohan** (met oude kunst) en in de Rue Douane het **Moderne Museum** (schilderijen van o.a. Renoir en Chagall). Junioren 50% korting op toegangsprijs van deze musea. Wat je absoluut niet mag missen is een bezoek aan **'La Petite France'**, aan de rand van de Oude Stad: vanaf de kathedraal ca. 150 m naar de rivier de Ill en deze naar rechts volgen. Je kunt hier genieten van talloze kleine kanaaltjes en bruggen, leuke vakwerkhuizen, gemoedelijke pleintjes en typisch Elzassische eethuisjes: een sfeervol geheel maar allicht, vooral 's zomers, veel toeristen. Er zijn ook aardige wandelingen langs de Rijn mogelijk: beginpunt Pont de l'Europe.

Vanuit Straatsburg heel goede treinverbindingen naar Offenburg/Karlsruhe, Parijs, Mulhouse(-Lyon), Saarbrücken, Metz. Toeristenbureau in het Station.

Jeugdherberg en Camping: René Casson, Rue de l'Auberge de Jeunesse, tel.: 88-302646; 300 bedden, voor kampeerders 60 plaatsen. Bus no. 3 vanuit de binnenstad, no. 21 van hoofdstation tot halte Hippodrome.

Nog een andere gelegenheid in de Rue des Cavaliers, tel.: 88-601020; vanaf hoofdstation met bus no. 11 tot halte Rijnbrug, vlak voor de Duitse grens.

Reims

Traject 25010 Straatsburg-Parijs (zijlijn richting Laon, traject 25002).

Hier staat een van de schitterendste gotische kathedralen van heel Europa, met fantastisch beeldhouwwerk en wonderschone gebrandschilderde ramen. Heel befaamd is het roosvenster, waar tegen de namiddag de zonnestralen door vallen. In deze kathedraal werden de Franse koningen gekroond. Beroemd is de kroning van Karel VII, door toedoen van Jeanne d'Arc. De kroning van Karel X is afgebeeld in het naast de kathedraal gelegen Palais du Tau (best een bezoek waard). Reims is bovendien dé stad van de champagne; er zijn veel champagnekelders te bezichtigen in onderaardse gewelven. **Jeugdherberg:** Parc Léop Lagrange, tel.: 26405260, 's zomers alleen voor groepen. **Camping** aan de rand van de stad.

Parijs

Er zijn 6 belangrijke grote stations, alle

onderling verbonden door de **Métro**:
Gare de l'Est (Oost-Station): treinen naar Straatsburg, Saarbrücken;
Gare du Nord (Noord-Station, vlakbij Gare de l'Est): treinen via België naar Nederland en naar de Kanaalkust;
Gare de Lyon: treinen naar Marseille en Italië; ook de TGV vertrekt hier vandaan;
Gare d'Austerlitz: treinen naar Clermont-Ferrand en doorgaand naar Spanje;
Gare Montparnasse (waarboven een hoog gebouw is opgetrokken): treinen naar Brest en West-Frankrijk, TGV's naar Nantes en Rennes;
Gare St. Lazare: treinen naar Cherbourg en Noordwest-Frankrijk.
Let op: In Parijs vergt het overstappen veel tijd. Houd hier rekening mee als je hebt gereserveerd voor aansluitende treinen.

De toeristenbureaus op alle stations, behalve St. Lazare, verstrekken plattegronden van Parijs.

Onderweg in Parijs

De stad is onderverdeeld in **Arrondissements**, waarvan het eerste het centrum van de stad omvat. Straten, hotels, jeugdherbergen enz. worden in het adres ook altijd met het nummer van het Arrondissement aangegeven.
Een dicht net van Metrolijnen doorkruist de hele stad. De om de paar minuten rijdende metro's (90 seconden-8 minuten) onderhouden de dienst van 5.30 's morgens tot 's nachts 0.30 uur ('s nachts rijden in alle hoeken van de stad nachtbussen). Computers geven in veel stations tips over het bereiken van de bestemming waar je heen wil. Tickets voor de Metro in alle stations verkrijgbaar.
Een enkele reis in de metro kost ca. *f* 2,50 en je kunt er zoveel mee reizen als je wilt, ook met overstappen, zolang je maar 'ondergronds' blijft. Alleen voor een busrit is een nieuw ticket nodig. Waarschijnlijk loont het de moeite om de kaart 'Formule 1' te kopen, waarmee je voor ca. *f* 9,– een dag lang gebruik mag maken van alle metro's, bussen en RER-treinen in de binnenzone. Nog beter is de kaart 'Paris Sésame', met meerdere dagen gratis reizen op alle metro's, bussen en RER's: 2 dagen voor ca. *f* 22,–, 4 dagen voor ca. *f* 33,–. Zeer in trek is ook het zogenaamde 'Carnet', dat geldt voor 10 ritten met metro's en bussen voor een bedrag van slechts ca. *f* 15,–. Je moet je kaartjes bewaren tot je de stations weer verlaat; zwartrijders krijgen een zware boete!
De **RER-voorstad-treinen** verbinden Parijs met de voorsteden. De diverse lijnen worden met hoofdletters aangegeven. Een van de centrale stations van de RER is Châtelet-Les Halles. RER A en RER B behoren niet tot de Franse Spoorwegen, maar *wel* RER C (Versailles-Eiffeltoren-Mont St. Michel-Gare d'Austerlitz en vandaar verder naar het zuiden) zodat je de RER C met Interrail of Toeristenpas gratis gebruiken kunt. Je moet alleen zorgen, dat je vóór je reis aan het loket een gratis kaartje voor de ingangen afhaalt!
De **voorstadtreinen** van de Franse Spoorwegen (SNCF) zijn voor houders van Interrail en Toeristenpas eveneens gratis.
Metrokaartjes zijn ook op de bus geldig, maar je kan niet op hetzelfde kaartje zowel onder- als bovengronds reizen. Door de trajectindeling op de bussen is reizen per bus wel omslachtig. Overigens: als je de bus neemt, zie je Parijs; met de metro heb je alleen een snelle wijze van vervoer. Het is wel zo, dat rijden met de bus duurder komt dan met de metro, omdat je voor één traject vaak meerdere kaartjes gebruiken moet.
Bezienswaardigheden zijn er, naar ieders smaak, zo veel dat het de moeite loont je een speciaal gidsje aan te schaffen als je van plan bent wat langer in Parijs te blijven. Hierbij een idee voor

een rondtocht door het hart van de stad: beginnend bij het **Gare du Nord** of het **Gare de l'Est** kom je rechts in het strategewemel van **Montmartre**, waarboven de beroemde **Sacré-Coeur** oprijst. Vanaf het plein voor de kerk leiden trappen naar beneden naar de **Place Pigalle**, het uitgaanscentrum, waar onder andere de veel bezongen **Moulin Rouge** te vinden is. Even verder, voorbij de **Gare St. Lazare**, kom je bij de **Opera**. Afslaand in westelijke richting bereik je de **Champs Elysées** met de **Arc de Triomphe** die aan de veldslagen van Napoleon herinnert. Deze grandioos aangelegde boulevard is de beroemdste van Parijs en je ziet er winkels met allerlei kostbaarheden, enorme banken en verzekeringsmaatschappijen en luxe cafés en eetgelegenheden. Als je ver genoeg doorloopt kom je in het **Bois de Boulogne**, met aan de noordwestkant een groot amusementscentrum. Nog verder naar het westen kom je in de futuristische betonstad **La Défense** met een gigantische nieuwe Triomfboog (toegang van de boog is duur; te bereiken vanaf Gare St. Lazare). Van hieruit een oostelijke richting aanhoudend kom je weer in het hart van de stad terug. Langs het **Palais de Chaillot** en aan de andere kant van de Seine kom je bij **Eiffeltoren**, die in 1989 100 jaar oud is geworden. Je kunt te voet of per lift naar boven; de toegang is duur, maar het is de moeite waard om het schitterende uitzicht.
Achter de Eiffeltoren ligt het **Champs de Mars** met de **Militaire Academie** en de gebouwen van de U.N.E.S.C.O. Vanaf de Militaire Academie kom je na een paar honderd meter aan het **Hôtel des Invalides**, opgericht door Lodewijk XIV als tehuis voor zijn oude soldaten. Het beroemdste deel van dit complex is de **Dome des Invalides** waarin zich het praalgraf van **Napoleon** bevindt.
Aan de andere oever van de Seine staan het **Grand** en Het **Petit Palais**, beide gebruikt voor tentoonstellingen. Bij de **Place de la Concorde** eindigt de Champs d'Elysées. Midden op het geweldige plein staat de **Obelisk**: een geschenk van Mehemet Ali, vice-koning van Egypte, aan Karel X; een plaquette op de voet toont het vervoer van de zuil. Noordwestwaarts, achter het groen, ligt het **Palais d'Elysée**, waar de Franse president woont. Tegenover het huidige **Hôtel Crillon** op de Place de la Concorde stond in de tijd van de Franse Revolutie de guillotine; hier werd Lodewijk XVI terechtgesteld en later ook Danton en Robespierre. Aan het einde van de Rue Royale, uitgaande van de Place de la Concorde, staat de **Madeleine**, door de revolutionairen als Nationaal Monument bedoeld en later veranderd in een katholieke kerk. De **Rue Royale** is zeer sfeervol, met prachtige winkels.
Meteen bij de Place de la Concorde beginnen de tuinen van de **Tuilerieën**. Hierdoor kom je regelrecht bij het **Louvre**, het oude koningspaleis. Het is nu een museum met zo'n reusachtige hoeveelheid schilderijen, beeldhouwwerk en allerlei kunstschatten dat je dagen nodig zou hebben om alles te bekijken. Het herbergt o.a. een afdeling Grieks-Romeinse, Oosterse en Egyptische kunst. Wat praktisch iedereen gaat zien, zijn de wereldberoemde beelden 'Venus van Milo' en 'Nike: de Overwinning bij Samotrace' en verder de befaamde 'Mona Lisa' van Leonardo da Vinci, en schilderijen van bijv. Rubens en Rembrandt. (Het is dagelijks open van 10-18 uur beh. dinsdag.)
Als je vanaf het Louvre of de Tuilerieën naar de overkant van de Seine kijkt, zie je daar het vroegere station **Gare d'Orsay**, dat op grootscheepse wijze in een fantastisch mooi en supermodern museum veranderd is. Een van de trekpleisters is de Afdeling Impressionisme met wer-

ken van o.a. Renoir en Cézanne, hierheen overgebracht uit het **Musée du Jeu de Paume** (van 10-18 uur).
Ten oosten van het Musée Gare d'Orsay begint het stadsdeel **St. Germain-des-Prés**, o.a. befaamd als trefpunt van de 'Existentialisten' (Jean-Paul Sartre enz.). Je ziet hier nog veel oude cafés die aan deze tijd herinneren en er zijn veel winkels die kunstvoorwerpen verkopen. Ten zuiden van St. Germain-de-Prés volgen het **Paleis** en de **Jardin du Luxembourg**, een fraai aangelegd 18e-eeuws park, waarin oud en jong zich vermaakt en dan de wijk Montparnasse; het station hier is een enorm complex, waarboven de hoogste wolkenkrabber van Europa oprijst (prachtig uitzicht, vooral 's avonds als de lichten opgaan!). In dit stadsdeel zijn talloze Aziatische restaurants. Ten oosten van St. Germain-des-Prés kom je in de beroemdste studentenwijk van Parijs, het **Quartier Latin**, zo genoemd omdat Latijn vroeger nu eenmaal de taal van de geleerden was. Aan de andere kant van de Boulevard St. Michel staat de **Sorbonne**, de oudste Universiteit van het land, daterend uit de 13e eeuw, maar het huidige hoofdgebouw is pas ca. 150 jaar oud. Ten zuidwesten van de Universiteit ligt het **Panthéon**, met de praalgraven van belangrijke personen uit de Franse geschiedenis, zoals Voltaire.
De moeite waard is een bezoek aan de oostwaarts van het Quartier Latin gelegen **Jardin des Plantes**, met zeer bezienswaardige plantenkassen en volières. Ten zuidoosten van de Jardin des Plantes ligt het **Gare d'Austerlitz** en aan de andere kant van de Seine het **Gare de Lyon**.
Het **Ile de la Cité**, het Seine-eiland ten noorden van het Quartier Latin, is het oudste deel van de stad. Het bekendste bouwwerk hier is de kathedraal **Notre Dame**, een wonder der gotiek met heerlijke ramen en ontelbare beeldhouwwerken. Meer naar het westen op het eiland ligt het **Palais de Justice**, een geweldig bouwwerk dat vroeger een koninklijk paleis was, maar thans door de rechterlijke macht gebruikt wordt. Op een binnenplaats aan de zuidkant van het paleis staat de oude en zeer bezienswaardige **Sainte Chapelle** met wereldberoemde gebrandschilderde ramen. Aan de noordzijde, op de Quai de l'Horloge, is de gevangenis uit de Franse Revolutie, de **Conciergerie**, waarin ook koningin Marie-Antoinette gevangen werd gehouden vóór haar terechtstelling (10-18 uur, toegang gratis).
Vóór het Palais de Justice ligt de **Place Dauphine**; van hier kom je o.a. voorbij het standbeeld van Hendrik IV (Hendrik van Navarre, 'le Vert Galant') aan de beroemdste en oudste Seinebrug van Parijs: de **Pont Neuf**. Ten noorden van het Ile de la Cité, op de rechter Seine-oever, ligt het **Centre Georges Pompidou**: een heel bijzonder en werkelijk te gek geval: een combinatie van museum en vermaakcentrum. Op het grote plein ervoor is altijd van alles en nog wat te zien: kunstenaars van allerlei slag: vuurvreters, marionettenspelers, trottoirschilders… In dit futuristische geheel van glas, kunststof en staal bevinden zich een modern museum, een museum, een bibliotheek en een Centrum voor Industriele Vormgeving waar voortdurend tentoonstellingen van nieuwe ontdekkingen, produkties enz. te zien zijn. Je wordt vervoerd via roltrappen die door glazen buizen lopen.
Ten westen van het Centre Pompidou ligt het gebied van de vroegere **Halles** (de enorme markt die thans naar de voorstad Rungis is overgebracht). Het draagt nu de naam Beaubourg en omvat een oppervlak van zo'n 45.000 m², met onder- en bovengronds gelegen winkels en allerlei gelegenheden, plantsoenen, zitjes en wat niet al: een trekpleister voor het grote

publiek.
Tussen het Centre Pompidou en de Seine staat het stadhuis van Parijs: het **Hôtel de Ville**, een schitterend bouwwerk, van 's morgens 10 uur af te bezichtigen. Als je de Rue St. Antoina oostwaarts volgt, kom je in het **Marais**, een oud stadsdeel waar nauwe straatjes aan het verleden herinneren. Het hoogtepunt is hier de **Place des Vosges**, het oudste monumentale plein van Parijs, omgeven door arcades met wondermooie oude en fraai gerestaureerde huizen.
Aan het eind van de Rue St. Antoine kom je op de Place de la Bastille. Waar nu de groene zuil met het vrijheidsbeeld staat, was vroeger de gevangenis, **Bastille** genaamd. Op de 14e juli 1789 bestormde het dol geworden volk de gevangenis en bevrijdde de gevangenen: dé dag van de Franse Revolutie die nog altijd op 14 juli jaarlijks wordt herdacht. Al spoedig stond er geen steen van de oude gevangenis meer op elkaar; alleen de omtrekken van de buitenmuren zijn in het patroon van het plaveisel nog te onderkennen. Thans is hier het nieuwe **Operagebouw** verrezen.
Wat heel aardig is: een bezoek aan de markt op de Rue d'Aligre (Metrostation Ledru-Rollin, ten oosten van de Place de la Bastille). De oude markthal huisvest niet alleen ontelbare kramen met vers fruit, groentes, en allerlei kazen en vleeswaren, maar ook met kleding, schoeisel enz. enz.
Het eten: goed uitkijken want het kan aardig duur worden! Hoe voornamer de wijk, des te duurder de gelegenheden. Het beste is vermoedelijk om gebruik te maken van de vele Aziatische, Turkse en Griekse eethuisjes en de snackbars, die vooral te vinden zijn rondom het station Montparnasse en ten noorden van Montmartre. Fruit, kaas en stokbrood uit kleine winkels zullen nog het goedkoopst zijn. Er zijn zelfbedieningsrestaurants, o.a. naast het Gare St. Lazare, in de gelijknamige straat. Er zijn beroemde en traditionele restaurants, waar vroeger alleen de Parijzenaars kwamen maar sindsdien ook door de toeristen ontdekt werden, zoals 'Quartier' in de Rue Faubourg-Montmartre (Metro Rue Montmartre); 'Casa Miguel' in de Rue St. Georges 48 (Metro Saint-Georges); 'Virage Lepic' in de Rue Lepic 61 (Metro Abbesses) en natuurlijk ook de befaamde 'Le Train Bleu' op de bovenverdieping van het Gare de Lyon.
Parijs bij nacht: Kijk in de stadskrant 'Pariscope'. Heel veel te doen is 's avonds in de cafés in St. Germain-des-Prés, waar veel kunstenaars komen. Beroemd is 'Saint Germain-des-Prés' in de Rue Comédie (Metro Odéon) met een ongelooflijk rijke keus aan dranken en ontelbare 'nachtzwalkers'. Wie 'in' wil zijn, gaat naar de gelegenheden rondom het Metrostation Halles. Ook massa's nieuwe bistro's rondom het Metrostation La Bastille.
Vlooienmarkten:
– Seine-oever, dagelijks, van het Louvre tot de Notre Dame.
– Porte de Montreuil, bij het gelijknamige Metrostation in het uiterste oosten, Avenue Girardot. Een geweldig aanbod!
– St. Ouen, bij Metrostation Porte de Clignancourt, eindstation van lijn 4 in het noorden. Ook fantastisch aanbod!
Overnachten: Het beste kun je je wenden tot **Accueil de Jeunes de France**, waar men over ontelbare kamers in en om Parijs beschikt. Inlichtingen Gare du Nord, in de stationshal tegenover perron 19, geopend van 9-18 uur, 's zomers tot 21 uur.
De Centrale ligt tegenover het Centre Pompidou in de Rue St. Martin 119; geopend 9-19.30 uur, behalve zondag; Metrostation Châtelet-Les Halles, tel.; 42778780. Tevens: Hôtel de Ville, Rue

du Pont Louis Philippe 4, geopend maand.-vrijd. 9.30-18.30 uur; Metrostation Hôtel de Ville, tel.: 2780482.

Jeugdherbergen (ten dele met mogelijkheden tot camping):

– Le d'Artagnan, Rue Vitruve 80, Arr. 20; 400 bedden, alleen halfpension; tel.: 1-43610875; Metrostation Ports de Montreuil of Porte de Bagnolet.

– Jules Ferry, Boulevard Jules Ferry 8, Arr.11; 100 bedden; tel.: 1-43575560; Metrostation République.

– Choisy-le-Roi, Avenue de Villeneuve-St. Georges 125; tel.: 1-48909230; alleen halfpension; ligt buiten de stad, bereikbaar met RER C (zie boven) tot station Choisy-le-Roi, dan 20 min. wandelpad, de Seine over, dan naar rechts in de Rue de Villeneuve-St. Georges. Bij deze jeugdherberg hoort tevens een heel goedkope **camping**.

– Cité Universitaire; alleen in juli, augustus en september; kamers worden bemiddeld via Jeugdherberg Jules Ferry (zie boven).

– Butte Rouge, Voie du Loup Pendu 3 in voorstad Chatenay-Malabry (Hauts de Seine); met RER B vanaf Gare du Nord richting Robinson; tel.: 1-46321743. Er zijn kampeerplaatsen beschikbaar.

– Jeugdhuis in de Rue Marcel Duhamel in Arpajon; tel.: 1-64902885; met RER C 4 richting Dordan, nog geen 8 min. van station; ook **camping** mogelijk, indien jeugdhuis vol.

Andere hotels zijn heel duur, 's zomers niet onder de ƒ 55,– per persoon. In de openlucht slapen is gevaarlijk, hoewel men het wel eens vóór het Gare du Nord doet; gezien de overvallen en strenge politiecontrole is het echter niet aan te bevelen! **Camping** is bij de genoemde jeugdherbergen mogelijk. De camping in Versailles (zie daar) geniet de voorkeur boven de zeer dure gelegenheid in het Bois de Boulogne.

Versailles

Traject 25050 Parijs Montparnasse-Chartres, en RER C, gratis met Interrail en Toeristenpas. Het kasteel ligt ca. 5 min. lopen van het RER-station, maar 2 km vanaf het Station Chantiers (traject 25050 Parijs-Chartres). Toegang tot kasteel (park gratis) dagelijks behalve maand. 10-17.30 uur. Op zon- en feestdagen altijd heel druk.

Het kasteel van Versailles, een van de meest grandioze paleizen ter wereld, werd door de Zonnekoning Lodewijk XIV gebouwd als symbool van zijn glans en macht. Tot 1789 woonden hier de Franse koningen, maar toen haalden de revolutionairen zijn nazaat Lodewijk XVI met zijn hele gezin naar Parijs. Na de Duits-Franse Oorlog werd in 1871 in de 'Spiegelzaal' van het kasteel het Tweede Duitse Rijk uitgeroepen: een zware belediging van de Duitsers ten opzichte van hun buurland. Na de Eerste Wereldoorlog werd het Verdrag van Versailles, dat de capitulatie van de Duitsers inhield, hier eveneens ondertekend. Behalve aan de schitterende zalen van het kasteel kun je je ogen ook vergasten aan het heerlijke park: een bezoek hieraan mag je niet missen! Voor overnachten (ook voor degenen die Parijs bezoeken) wordt de mogelijkheid geboden op de **camping** in de voorstad Porchefontaine in de Rue Berthelot (RER C-Station Porchefontaine of ca. 20 min. lopen van Versailles; vrij duur: 70 franc voor 2 personen met een tent.

Chartres

Traject 25050 Parijs Montparnasse-Chartres.

Ten westen van Parijs en met een treinrit van ca. 1 uur te bereiken ligt deze stad met de wereldberoemde kathedraal. Zelfs degenen die over het algemeen niets voor kerken voelen, moeten nu eens van hun principe afstappen en deze onge-

looflijk mooie kerk van binnen gaan bekijken. De reusachtige ruimte ligt in schemerdonker, slechts verlicht door het unieke kleurenspel van de gebrandschilderde ramen, die tot de allerschoonste van de wereld behoren. Ook de zandstenen kooromgang is van een ongekende schoonheid. Wie hier toevallig op zondag is, moet zich de kans niet laten ontgaan om een van de orgelconcerten in de kerk bij te wonen; de akoestiek in de haast angstwekkend hoge ruimte is onbeschrijflijk!

Normandië

Het noordwestelijke punt van Frankrijk heeft een echt zeeklimaat met regen en wind, maar het bezit dan ook een heerlijk groen landschap met malse weiden en hoge heggen, die het een heel kenmerkende sfeer verlenen.
De 'hoofdstad' van Normandië is het prachtige **Rouen** (traject 25061: Parijs-Rouen-Le Havre). Er staat een reusachtige gotische kathedraal, de **Notre Dame** en de mooie Oude Stad heeft nog meer bezienswaardige kerken, zoals de **St. Maclou** en de **St. Godard**. Verder is er de **Tour Jeanne d'Arc**, waar zij werd heengebracht met de bedreiging gefolterd te zullen worden. In 1431 werd zij op de **Place du Vieux Marché** verbrand.
Sindsdien is dit plein voor de Fransen een symbool voor de strijd om hun nationale vrijheid. De Rue de Jeanne d'Arc in de binnenstad en ook de Tour Jeanne d'Arc (behorend tot de vesting waarin zij gevangen werd gehouden) zijn een herinnering aan haar. De voetgangerszone voert van de kathedraal naar **le Gros Horloge**, een markante toren. Het Station Rive-Droite ligt ten noorden van de Seine (busverbinding met binnenstad). **Jeugdherberg:** Avenue Diderot 17, tel.: 720645; vanaf station ca. 2 km per bus.

De treinen vanaf Parijs Montparnasse rijden haast ieder uur. Vanaf het station Chartres is het ca. 6 min. lopen naar de al van verre zichtbare kathedraal. Rondom de kerk ligt de kleine Oude Stad met kleine huisjes. Hier overnachten is heel duur en slechts aan te bevelen in de jeugdherberg of op de camping. **Jeugdherberg:** Avenue Neigre 23; 2 km van station; tel.: 37342764. **Camping** ten zuiden van de binnenstad; ongeveer 2,5 km van het station.

Kamers ook via Toeristenbureau bij de kathedraal.
Het hoogtepunt aan de kust is de druk bezochte **Mont St. Michel**, te bereiken vanuit **Parijs** (traject 25060 of 25056), vanuit **Cherbourg** (25060) of uit **Bretagne** vanuit **St. Malo**. Het station voor Mont St. Michel is **Pontorson** (25060).
Mont St. Michel is een middeleeuwse abdij, op een hoog, rotsig eiland voor de kust gelegen. Bij vloed ligt de hele berg in het water; bij eb kun je zonder meer te voet oversteken; er is trouwens ook nog een dam!

Le Havre
Traject 25061 van Parijs St. Lazare.
Deze belangrijkste havenstad van Noord-Frankrijk werd in de Tweede Wereldoorlog geheel verwoest en het stadsbeeld is thans modern. De stad ligt ten noordwesten van de monding der Seine. Vanuit Le Havre vertrekken de veerboten naar Portsmouth/Engeland en naar Rosslare en Cork in Ierland. Het station is ca. 12 min. lopen van de haven. In de buurt van het station zijn verscheidene betrekkelijk goedkope hotels. **Camping** in Honfleur.

Honfleur
Om de 2 uur bussen vanuit Le Havre en Caen.
Ten zuiden van de Seinemonding ligt deze romantische kleine stad met bezienswaardige haven en zeer schilderachtige straatjes. **Camping** ca. 8 min. van de haven. Jammergenoeg geen gelegenheid tot baden.

Deauville
Zijlijn vanaf Lisieux (traject 25060/62) om de 3 uur.
Deze bekende badplaats in Normandië, tussen Caen en Rouen, biedt mogelijkheid tot overnachten op diverse **campings** in het stadsdeel Trouville.

Caen
Traject 25060 Parijs St. Lazare-Cherbourg, ieder uur een trein.
Deze havenstad is door een kanaal met de zee verbonden. Door de verwoestingen uit de Tweede Wereldoorlog is er niet veel van het oude stadsbeeld over. Hier vlak bij, richting Bayeux (zie hieronder), kwamen tijdens de Invasie Amerikaanse en Engelse troepen aan land in juni 1944. Hier vind je veel herinneringen aan die tijd.

Bayeux
Traject 25060 Parijs St. Lazare-Cherbourg.
Deze stad met bezienswaardige binnenstad en een beroemde gotische **kathedraal** ligt 20 km ten westen van Caen. De voornaamste attractie is hier het beroemde **Tapijt van Bayeux**, dat als een stripverhaal de inval van de Normandiërs onder Willem de Veroveraar in 1066 in Engeland weergeeft. Dat het tapijt door zijn echtgenote, koningin Mathilde, omtrent 1075 zou zijn vervaardigd, wordt niet meer aangenomen omdat de techniek daarvoor te ingewikkeld is; het stamt echter wel uit de 11e eeuw. Het is te zien in het **Centre Guillaume** bij de kathedraal (toegang voor junioren met 50% korting; geopend van 10-18 uur). Van het station loop je in ca. 5 min. naar de kathedraal. Goedkoop 'Hostel' in het centrum: Avenue Général Dais 38, tel.: 92-1522. **Camping** aan de rand van de stad, 2 km van station.

Cherbourg
Traject 25060 van Parijs St. Lazare.
Havenstad op het schiereiland Cotentin; bootverbindingen naar Weymouth/Portsmouth/Engeland (Interrail 30%) en naar Rosslare en Cork. De stad die in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd werd heeft nu een modern uiterlijk.
Helaas huisvest Normandië ook nog een minder aangename gast: ten westen van Cherbourg, aan het uiterste einde van het schiereiland **Cotentin**, ligt **La Hague**, waar atomair afval opgeslagen en herbewerkt wordt. Op zijn zachtst gezegd: een zeer omstreden zaak.

Bretagne

St. Malo
Traject 25055 Parijs Montparnasse-Brest. Zijlijn vanuit Rennes.
Belangrijke havenstad met bezienswaardige Oude Stad, leuke sfeer en oude huizen, na de oorlog gedeeltelijk weer opgebouwd. Allicht komen er veel toeristen, vooral in augustus, de vakantiemaand van de Fransen. Wat je zeker moet bekijken zijn het **Château**, de oude vesting met het lollige **Wassenbeeldenmuseum** en vraag verder informaties bij het Toeristenbureau. Rondom de stad liggen veel stranden met uitzicht op eilanden

voor de kust. Bij eb zie je tallozen mosselen verzamelen op het kleine eiland met de oude burcht **Frand-Blé**. In juli en augustus hebben hier wel eens trekkers overnacht, zoals Interrailers ons verteld hebben. **Jeugdherberg** in de Av. du Père Umbricht 37, ten oosten van de Oude Stad; tel.: 99-402980: door Interrailers zeer geloofd. Van het station bus 1, 2 of 5 naar Courtoisville. Buiten de stad veel campings. Van station naar centrum der stad via de Rue L. Martin ca. 12 min.

Dinan

Station aan de zijlijn van (Rennes) Dol-St. Brieuc; dagelijks 4 treinen vanuit St. Malo over Dol. Ook bussen vanuit St. Malo.

Zeer de moeite waard en een toeristische trekpleister door alle romantische straatjes en huisjes en de gezellige sfeer. De stadsmuur is behouden gebleven en geeft het stadje iets middeleeuws. **Jeugdherberg:** Vallée de la Fontaine des Eaux, tel.: 96-39183. Vanuit het station ca. 30 min. lopen heuvelopwaarts. Ook **camping** aan de rand van de stad.

St. Brieuc

Traject 25055 Parijs Montparnasse-Brest.

Deze stad is een uitgangspunt voor bustochten langs de noordkust, bijv. naar **Sables d'Or les Pins** met een groot zandstrand en heide in de omgeving. Er zijn daar ook **campings**. Ook bussen vanuit Lamballe.

Lamballe

Traject 25055 Parijs Montparnasse-Brest.

Ligt op ca. 10 km afstand van **Erquy**, een klein haven- en vissersstadje met mooi strand. **Campings** rondom Erquy. Dagelijks 2 bussen van Lambal resp. St. Brieuc.

Paimpol

Eindpunt van de zijlijn die in Guingamp van de hoofdlijn Parijs-Brest afbuigt, 3 treinen per dag.

's Zomers veel toeristen die naar de twee voor de kust gelegen eilanden gaan (geregelde bootdiensten). Prachtige omgeving: dennenbossen en heide. **Jeugdherberg:** Château de Kerraoul, tel.: 90-208360; van station 1,5 km. Veel kleine baaien om te baden; ook een **camping** ('s zomers) verhuur van fietsen – ga naar ver afgelegen baaien!

Lannion

Zijlijn van Plouaret (traject 25055), 's zomers 3 treinen per dag.

Kleine stad in heidelandschap. **Jeugdherberg:** Rue du 73e Territorial no. 6, tel.: 95-379128, vlakbij station. Vanuit Lannion met bussen verder langs de steile kust, bijv. naar **Trégastel**. Hoge klippen met bruinrode rotssteen; daartussen kleine baaien.

Roscoff

Zijlijn van Morlaix (25055), 's zomers 3 treinen per dag.

Havenstadje in het noordwesten. Van hieruit ook bootverbinding naar Plymouth/Engeland en 's zomers ook naar Cork in Ierland. Voornaamste attractie voor trekkers is het kleine **Ile de Batz**, met weinig toeristen, mooie stranden en ook een **jeugdherberg** die tevens plaats voor tenten biedt: Ecole de Mer, Ile de Batz, tel.: 98-419041. In juli en augustus wordt ook in de open lucht op het eiland overnacht. Het is per boot vanuit Roscoff bereikbaar.

Brest

Eindpunt van traject 25055 van Parijs Montparnasse, zijlijn van Quimper. Havenemplacementen en industrieën verhinderen het zicht op de machtige oude wallen. Vanaf Cours Dajot mooi uitzicht

op de haven, je staat hier dan ook op de oude muur. Wie naar het uiterste westen van Frankrijk verder wil, moet in Brest op de bus overstappen. **Jeugdherberg:** Rue de Kerbriant in voorstad Moulin Blanc; van station met bus 3, 7 of 8 tot Moulin Blanc; tel.: 98-419041.

Quimper
Traject 25053 van Parijs Montparnasse, zijlijn van Brest.
Vanaf het station naar rechts ben je na ca. 500 m in de prachtige Oude Stad, zeer sfeervol, met bezienswaardige vakwerkhuizen, en een mooie kathedraal.
De trots op de Bretonse tradities is vooral goed merkbaar op de feestdag van de 20e juli, met Keltische muziek en volksdans. **Jeugdherberg:** Av. des Oiseaux 6, tel.: 98-554167, ook mogelijkheid voor tenten. Bus 1 van station (2 km). Van Quimper kun je per bus naar het uiterste westpunt van Frankrijk: de Pointe Du Raz: een schilderachtig punt aan deze schitterende rotskust.

Concarneau
Bussen vanuit Rosporden bij Quimper (traject 25053).
Alleraardigste en druk bezochte kleine vestingstad aan zee. De door machtige muren omsloten Oude Stad bereik je over een ophaalbrug. Aan het einde van de vesting het tussen groen gelegen kasteel. **Jeugdherberg:** Place de la Croix, tel.: 970347.

Quimperlé
Traject 25053 Parijs Montparnasse-Quimper.
Een kleine stad ca. 20 km ten oosten van Quimper, met een schilderachtige Oude Stad en een wildromantische omgeving.

Lorient
Traject 25053 Parijs Montparnasse-Quimper.
Haven- en industriestad, in de oorlog sterk beschadigd. In begin augustus een bezoek waard voor degenen die van Keltische folklore houden; er is dan een groot feest, net als in Quimper. **Jeugdherbergen:** Rue Victor Schoelcher 41, tel.: 97-371165. Bovendien van eind maart tot eind september op het eiland: Le Méné, Ile-de-Croix, tel.: 97-058138; hier tevens 100 plaatsen voor tenten. Per boot vanuit Lorient naar dit eiland.
Treintraject Auray (25053 Parijs Montparnasse-Quimper)-Quiberon: ongeveer ieder uur treinen in juli en augustus, verder alleen bussen.
Direct in nabijheid van volgende stations zijn **campings:**
– Sables Blancs (ligt aan een baai die bij eb droog valt; niet geschikt om te baden).
– Penthièvre (tenten en station vlak aan zee, heerlijke stranden).
– Isthme (heel leuk gelegen op een maar 50 m brede landtong, met aan beide kanten strand).
– Kerhostin (camping bij station).
– St. Pierre-Quiberon (station van Quiberon: Interrailers overnachten in tenten op het 2e perron).

Quiberon
Eindpunt van zijlijn uit Auray (alleen in juli en augustus ieder uur trein, anders bussen). Een lang badstrand, natuurlijk geliefd bij veel toeristen! In de klippen in de omgeving veel grotten. Met boten naar het eiland Belle-Ile, waar mogelijkheid tot **camping**, bijv. bij het romantische oord Sauzon. **Jeugdherberg** in Quiberon: Rue du Roch Priol 45, tel.: 97-501554, ca. 8 min. van station, ook mogelijkheid voor tenten.

Carnac
Bussen vanuit Auray en Quiberon.
Beroemd is Carnac om de ongeveer 2,5 km noordelijk van het strand gelegen

Menhirs: grote natuurstenen die zich 4 km lang uitstrekken en de restanten zijn van een openluchtheiligdom uit de Keltische tijd. Om een beter inzicht in deze unieke plaats te krijgen zou je naar het museum van Carnac moeten gaan, dat een goed overzicht van prehistorische culturen biedt (junioren 50% korting; geopend 10-18 uur, 's middags en dinsd. gesloten). Er zijn diverse campings, in de buurt van de menhirvelden en ook aan het strand.

Vannes
Traject 25053 Parijs Montparnasse-Quimper.
In de Oude Stad met allerlei eet- en drinkgelegenheden geweldig veel sfeer. Opvallende kerk in het centrum van de Oude Stad. De moeite waard is ook het **Zeemuseum**. Vanaf het kanaal in de stad bootverbinding met diverse eilanden in de baai.

Le Croisic
Traject 25052 van Parijs-Montparnasse.
Le Croisic ligt enkele km westwaarts van de luxueuze badplaats La Baule. Hoewel 500 km van Parijs verwijderd is Le Croisic in slechts 3 uur bereikbaar vanaf het station Montparnasse, want er is een directe TGV-verbinding (25052). Door deze nieuwe TGV-lijn zal het hier heel wat drukker worden en het is de vraag of dan de sfeer van een bescheiden vissers- en strandplaatsje nog bewaard zal blijven. Overnachten op **campings**. Verdere treinverbinding ook vanuit Quimper.

Nantes
Traject 25052 Parijs Montparnasse-Le Croisic.
Hoewel 400 km van Parijs verwijderd is Nantes met de nieuwe TGV-lijn in precies 2 uur vanaf Parijs Montparnasse te bereiken. Gelegen aan de monding van de Loire bezit de stad een belangrijke handelshaven en veel industrie. De grootste attractie hier is het machtige kasteel, vroeger de residentie van de hertogen van Bretagne. De bezichtiging van dit gebouwencomplex met de daarin ondergebrachte musea (Bretonse Kunst) is dagelijks beh. dinsd. mogelijk (10-18 uur, junioren 50%). Om er lang te blijven is de stad misschien minder geschikt, maar er zijn uitstekende treinverbindingen met de hele kust van Bretagne en ook zuidwaarts langs de Atlantische kust. **Jeugdherberg:** (alleen in juli en augustus geopend), Place de la Manu 2, 400 m van het station, tel.: 40-205725.

De Atlantische Kust

Les Sables d'Olonne
Traject 25054 van Nantes, ten dele maar 3 treinen.
Tot dusver zijn de stranden hier niet overvol, maar het is de vraag of dit zo blijft zodra de nieuwe snelle TGV-verbinding Parijs-Nantes meer algemeen bekend wordt. Het zijn mooie stranden met fijn zand en er zijn diverse **campings**.

La Rochelle
Traject 25054 Nantes-Bordeaux; ook over Poitiers te bereiken (25040). Het is beslist de moeite waard een bezoek te brengen aan deze heel mooie en druk bezochte havenstad, met de bekende en befaamde Promenade langs de haven en een heel aparte sfeer. (Van het station via de Rue Général de Gaulle ben je in ca. 8 minuten aan de haven.) De stadspoorten aan de haven, die in vroeger eeuwen de stad 's nachts beschutten moesten tegen indringers vanuit zee, zijn tot symbool geworden. In zijn lange en bewogen ge-

schiedenis stond La Rochelle bekend als een protestants bolwerk, een schuilplaats voor degenen die tijdens de Franse godsdienstoorlogen vervolgd werden. In *De drie Musketiers*, het bekende boek van Alexandre Dumas, wordt een en ander beschreven. Er is een geanimeerde voetgangerszone rondom de haven en in een deel van de Oude Stad, waar altijd veel te zien en te doen is. **Jeugdherberg:** Les Minimes (met plaats voor tenten); tel.: 46-444311; bus 10 vanaf station. Vanaf het station en de haven gaan bussen naar de landingsplaats Pallice; hier vandaan vertrekken ieder half uur boten naar het voor de kust gelegen **Ile de Ré**. Dit eiland heeft veel zandstranden en romantische vissersplaatsjes; er zijn ook diverse **campings** (heel vol in juli en augustus). Het zuidwaarts gelegen **Ile d'Oléron** is door een brug met het vasteland verbonden. Er zijn hier eveneens heerlijke zandstranden, maar het is er 's zomers niet minder vol dan op het Ile de Ré. Het Ile d'Oléron is per bus te bereiken vanuit La Rochelle of Rochefort (station ten zuiden van La Rochelle). Er zijn diverse **campings** ('s zomers heel druk).

Bordeaux
Spoorwegknooppunt.
Een moderne, levendige haven- en industriestad aan de Garonne, maar met een prachtige Oude Stad. (Van het station ca. 5 min. te voet naar de binnenstad, of met bus 7.) Het indrukwekkendste gebouw is hier het **Theater** op de Place de la Comédie, met ten noorden hiervan de enorme boulevard, de **Esplanade**.
Na het Theater volgt, verder aan de Garonne, de oude **Beurs**. Beroemde kerken zijn de **Cathédrale St. André** en de **Sainte Croix**. In de nabijheid van de imposante brug over de Garonne (de **Pont d'Aquitaine**) staat de basiliek **St. Michel** met de 140 m hoge toren. De stad heeft twee stations: het hoofdstation St. Jean ten zuiden van de Garonne en het voorstadsstation Orléans ten noorden van de rivier. **Jeugdherberg:** Foyer des Jeunes, Cours Barbey 22, tel.: 56-915951; geen 5 min. lopen van station: eerst rechtuit (Cours de la Marne), dan naar links. Etenswaren kun je op weg door de binnenstad in de Markthallen rechts van de hoofdstraat inslaan.

Arcachon
Traject 25034 Bordeaux-Arcachon.
Ligt midden in dichte bossen. De omgeving is bekend om de reusachtige duinen die een hoogte van 100 m bereiken. Jammergenoeg dringen de zandheuvels steeds meer op in de richting van de bossen die zich hier tot ver in het binnenland uitstrekken. Arcachon zelf is, vooral in juli en augustus, heel druk. Het is echter de moeite waard om met de bus ('s zomers ca. ieder uur vanaf station) naar het hoogste duin van Europa te gaan: **Dune du Pilat**, ca. 8 km zuidwaarts. Een overweldigende aanblik en je kunt er met trappen op. Verder zijn er lange zandstranden, 's zomers vooral eerst heel vol, maar verder naar het zuiden minder druk. In de nabijheid van het Duin diverse **campings**, wel duur en in juli en augustus vol. **Jeugdherberg:** Cap Ferrat, Av. de Bordeaux 87, tel.: 56-606462; jeugdherberg ligt aan de andere kant van de zeearm die ten noorden van Arcachon het land insteekt; per veerboot in 25 min. bereikbaar (maar alleen in juli en augustus open).

Bayonne
Trajecten 25040 Bordeaux-Hendaye en 25043 Toulouse-Hendaye.
Hoofdstad van Frans Baskenland aan de brede rivier de Adour, waar hier de uit de Pyreneeën komende Nive in uitmondt. Weinig toerisme en nog betrekkelijk onaangetaste sfeer in de leuke Oude Stad. Bezienswaardige oude vakwerkhuizen

en de prachtige, al van verre zichtbare kathedraal **Sainte Marie** met mooie ramen en een romantische kloostergang, verder nog de resten van een oude burcht; dit alles aan de overkant van de Adour. In vergelijk met de veel drukkere en toeristische buurtstad **Biarritz** is het ontspannend door Bayonne te flaneren. Wie zich voor de tradities der Basken interesseert (volgens hen is hun taal de oudste van heel Europa), kan naar het **Musée Basque** bij de brug St. Esprit (alle dagen beh. zondag). Vanaf het station 3 min. lopen naar de brug. De **camping** ligt iets ten noorden van het station aan de rand van de stad. De hotels zijn hier heel wat goedkoper dan in Biarritz. Naar het zandstrand kom je het beste met de lokaaltrein richting Bordeaux tot Labenne (15 km), dan nog ca. 5 km naar het strand (eventueel een taxi vanuit Labenne). Er zijn hier weinig toeristen en er zijn **campings**.

Biarritz
Trajecten 25040/43 Bordeaux/Toulouse-Hendaye.
Een befaamde badplaats met fijne zandstranden, oude villa's en moderne flatgebouwen. Het is hier zowel vol als duur. Zuidwaarts, aan de rand van de stad, veel kleine baaien met rotsen in het water, waar druk gebaad wordt. Iets ten zuiden van het centrum allerlei mogelijkheden tot sport en bovendien het casino. Van station naar het centrum (rechtuit) 4 km; naar de strandbaaien verder zuidwaarts ca. 3 km. Van het station eerst ca. 800 m rechtuit en dan halflinks de straat door nog ca. 1 km naar de **camping** en nog 1 km verder de baai om te baden. **Jeugdherberg:** 6 km ten noorden van station, bus BAB (Ligne Bleue) vanaf Hôtel de Ville: Route des Vignes 19, Quartier Chiberts, tel.: 59-638649 (stadsdeel Anglet).

St. Jean-de-Luz
Traject 25040/25043 Bayonne-Irun.
Een heel mooi Baskisch kuststadje met romantisch aandoende haven, een meestal druk zandstrand en veel oude bezienswaardige villa's. Geweldig veel sfeer in de voetgangerszone in het centrum en op de Promenade. Station dichtbij het stadje, 5 min. lopen vanuit centrum. Dure hotels en restaurants over het algemeen ook heel duur. **Campings** ten noorden en zuiden van het plaatsje, ca. 15 min. lopen vanaf station.

Hendaye
Het laatste Franse station op de hoofdlijn 25040/25043 naar Spanje. Er is hier niet veel te zien; het is alleen geschikt om te gaan baden (15 min. lopen vanaf station) en er zijn **campings**.

Het Loire-gebied

De kastelen
Dit is het gebied bij uitstek waar in de 15e en 16e eeuw door de Franse koningen lustsloten gebouwd werden. Ze lagen binnen bereik van de hoofdstad en niettemin in een rustige landelijke omgeving, wat ook nu nog het geval is. Tussen Orléans en Angers ontstonden in de loop van de tijd magnifieke bouwwerken, elk met eigen stijl en karakter: wie van kunst houdt kan volop genieten! De meeste kastelen zijn per trein goed bereikbaar.

Tours
Traject 25040/48 vanuit Parijs Austerlitz.
Een grote stad, vooral geschikt als overstapstation naar de kastelen. In de niet al te grote Oude Stad veel oude huizen, een geanimeerd voetgangersgebied en een immense kathedraal, waaraan eeuwen

lang gebouwd werd. Er zijn twee stations: het hoofdstation dichtbij het centrum en het voorstadsstation St. Pierre des Corps, waar veel sneltreinen stoppen. Directe treinen vanaf Parijs (25040/-25048), Bordeaux, Le Mans (25062), Nantes en Lyon (25049). Vóór het station Toeristenbureau met inlichtingen over alle Loire-kastelen. **Jeugdherberg:** 4 km vanaf hoofdstation, over de rivier de Cher; Parc de Grandmont, tel.: 47-251445, bus 2 en 6 (bussen alleen op werkdagen).

Ten oosten van Tours:

Amboise
Traject 25040/48 Parijs Austerlitz-Tours.
Een kleine stad met een aardige Oude Stad en een schitterend kasteel: een geweldig bouwwerk dat boven de stad oprijst en met torens en gedeeltelijk nog muren afgesloten is. Bezichtiging mogelijk ('s zomers, junioren 50%). **Camping** op het eiland, vanaf kasteel over de brug te bereiken.

Chenonceaux
Traject 25049 Nevers-Tours (maar 2 treinen per dag stoppen hier).
Een sprookjeskasteel, waarvan een deel als een brug over de Cher ligt. Niet alleen van buiten is het prachtig, het interieur is ook zeer luxueus (het is particulier bezit) en lijkt één groot museum met talloze kunstvoorwerpen. De tuinen zijn in stijl aangelegd en het geheel, vanaf de brug tot en met de zalen binnen, is een bezoek meer dan waard ('s zomers te bezichtigen). Overnachten op de **camping** in het stadje Chenonceaux, waar ook het station is, ca. 20 min. lopen van kasteel.

Blois
Traject 25040/48 Parijs Austerlitz-Tours (veel treinen).
Een leuke stad aan de Loire, met als pronkjuweel het kasteel, met o.a. een wonderschone renaissance-trap. Het ligt 5 min. lopen van het station; bezichtiging ook in het Duits en Engels ('s zomers). Behalve het kasteel is er ook een zeer bezienswaardige Oude Stad met leuke huizen en een hoog oprijzende kathedraal, gemakkelijk bereikbaar vanaf station. Halflinks, gezien vanaf het kasteel, de oude brug over de Loire. Aan de andere oever ook de **camping**, buiten de stad. **Jeugdherberg** ver van kasteel: Rue de l'Hôtel Pasquier 18, tel.: 54-782721, bus no. 70 alleen op werkdagen; ligt 4 à 5 km van Blois, maar wordt door Interrailers aanbevolen.

Cheverny
Bus vanuit Blois, 4 × per dag.
Ongeveer 6 km van Blois verwijderd is het intieme maar fraaie Cheverny een van de kleinere Loire-kastelen. Het wordt gebruikt om hoge buitenlandse gasten te ontvangen en/of te huisvesten. Het wordt ten dele nog bewoond, maar kan bezichtigd worden.

Ten westen van Tours:

Azay-le-Rideau
Traject 25049 Tours-Angers.
Het kasteel in dit kleine stadje is minder statig dan vele andere van de Loire-kastelen. Het ligt verscholen in het heerlijke groen van het park en het maakt een haast 'huiselijke indruk'. Het mooie gebouw, door water omgeven, is een bezoek waard. Overnachten op een **camping** in de nabijheid van het slotpark.

Ten zuiden van Tours:

Poitiers
Traject 25040 Parijs Austerlitz-Bordeaux.
Een stad met 90.000 inw. De Oude Stad ligt boven het station op een plateau,

waar in het oosten de rivier de Clain omheen loopt. Poitiers werd beroemd door de Slag van de Frankische veldheer Karel Martel (in het jaar 732) tegen de uit Zuid-Spanje opdringende Moren die hier een halt werd toegeroepen. De stad heeft een uit 1431 daterende universiteit. In de Oude Stad is bezienswaardig het Palais de Justice dat oorspronkelijk het kasteel was. Hier werd in 1429 **Jeanne d'Arc** verhoord en het oordeel luidde toen dat zij 'een brave christenvrouw' was. Het standbeeld van Jeanne d'Arc staat achter het Palais de Justice, waar je ook de door haar geschreven brief aan de Engelse koning kunt zien. Je komt hier als volgt: vanaf het station de hoofdstraat oversteken en naar links de omhoog lopende Boulevard Solferino volgen, die na ca. 300 m vervolgt als Rue Boncenne. Aan het eind van deze straat staat het Palais de Justice. Noordwaarts hiervan de kerk **Notre-Dame-la-Grande**; hier begint de Grand'Rue die oostwaarts naar de Clain leidt. Ten zuiden van deze straat, nabij de rivier, de **cathédrale St. Pierre** en in de Rue Jean-Jaurès de **St. Jean**, de oudste kerk van Frankrijk.
Hier in de buurt het **Musée Sainte Croix**, met vondsten uit de Oudheid, met als beroemdste de uit de 1e eeuw na Chr. daterende **'Minerva van Poitiers'**, gemaakt van puur wit marmer. Toeristeninformatie vóór het station; goedkope gelegenheden en hotels in de drukke hoofdstraat meteen vóór het station. **Jeugdherberg:** Rue de la Jeunesse 17, tel.: 49-580305, vanaf station 3 km, bus 3 naar Bellejouanne.

Massif Central

Een ruw landschap met kenmerkende vulkaankegels, in het midden van Frankrijk. Het beste punt van uitgang: **Clermont-Ferrand**, met directe aansluiting vanuit Parijs (25046), vele hotels en **jeugdherberg** in de Av. de l'URSS, tel.: 73/922639. Van Clermont met de trein naar Le Mont-Dore, waar de gelijknamige berg temidden van een heuvellandschap met veel meren tot wandelen noodt, of met de bus van Clermont naar **Puy de Dome**, karakteriserend voor de hele omgeving, steil uit het landschap oprijzend, met heerlijk uitzicht.
Prachtig is ook de treinrit van Clermont of St. Etienne naar **Le Puy**, de stad met de drie basaltkegels; op twee hiervan zijn in de middeleeuwen kerken gebouwd. Bijzonder mooi is de kerk **St. Michel d'Aiguille** op een van de bergkegels; 268 treden leiden naar boven. De derde berg wordt bekroond door een reusachtig Mariabeeld. De **kathedraal** van Le Puy staat op enige hoogte boven de daken van de stad en is het doel van veel processies. De moeite waard is ook de weinig bereden nevenlijn van **Brive** of **Arvant** over Aurillac naar **Bort**. Hier zie je ruwe, verlaten landschappen aan de rand van het Massif Central.

Bourgondië

Dijon

Spoorwegknooppunt.
Een leuke stad middenin een van de bekendste wijnbouwgebieden van het land en een bezoek best waard. Leuke sfeer (veel studenten). Dijon kan terugzien op grote tijden, toen het als hoofdstad van het hertogdom Bourgondië een belang-

rijke rol speelde. Thans heeft men veel moeite gedaan om oude huizen te restaureren en het stadsbeeld te verfraaien. Het belangrijkste gebouw is het **Paleis van de Hertogen van Bourgondië**, in het hart van de stad, waarin ook een schilderijenmuseum is opgenomen. Dijon is per trein vanuit Parijs, Lyon, Straatsburg, Mulhouse rechtstreeks bereikbaar (de meeste TGV's van Parijs naar Lyon stoppen echter niet in Dijon!). **Jeugdherberg:** Centre de Rencontres Internationales op de Boulevard Champellien 1, tel.: 80-713212; 4 km van station, vanaf station bus 6 nemen; vanaf Place de la République bus 5.

Taizé
Spoorbus vanaf Maçon (spoorwegknooppunt) of van Chalon-sur-Saône (traject 25031 Dijon-Lyon).
De befaamde protestantse **Communauté de Taizé** is al jarenlang een trefpunt voor jongelui uit alle delen van de wereld. De gemeenschap werd opgericht door Prior Roger Schutz, een protestantse dominee uit Zwitserland. Haast het hele jaar en in het bijzonder in de zomermaanden loopt de tentenstad van Taizé over van jongeren. Ze komen hier voor ontmoetingen, gesprekken en de gelegenheid tot mediteren en nadenken, in een hiervoor zeer geschikte omgeving. Taizé is het symbool geworden voor het samenzijn van mensen die naar meditatieve gemeenschap zoeken. De deelnemers aan de hier jaarlijks plaatsvindende 'Concilies der Jeugd' hebben al meerdere malen verzoeken gericht tot de verantwoordelijken van deze wereld om toch milieubewuster te leven. Een groot probleem vormt echter de enorme toeloop die Taizé van mei tot oktober moet doorstaan en waarbij de zaak soms uit de hand dreigt te lopen.
Voor degenen die niet bereid zijn zich in te laten met zaken op een geestelijk, intellectueel en meditatief vlak heeft een bezoek aan Taizé weinig zin. Wie dit wèl wil, kan in Taizé heel goedkoop in een van de tenten wonen. Men verlangt dan dat je zult medewerken aan de verzorging van de bezoekers, aan het schoonhouden en aan het voorbereiden van de meditatiediensten. Het opstellen van een eigen tent is toegestaan.

Lyon
Op één na de grootste stad van Frankrijk en 530 km van Parijs verwijderd, maar met de TGV in precies 2 uur te bereiken. De stad wordt doorsneden door de Rhône en de Saône. **Vieux Lyon** (de Oude Stad) ligt in een bocht van de Saône onder de heuvel van La Fourvière en kan bogen op bijna 300 historische burgerhuizen. Op de berg ligt de basiliek Notre Dame de la Fourvière, te bereiken via trappen of met twee tandradbanen.
Overige bezienswaardigheden: de kathedraal St. Jean, het stadhuis, het **Musée historique des Tissus** (een zeer goed overzicht van de weefkunst) en het **Musée de la Civilisation Gallo-Romaine** (met antieke vondsten) in de Rue Cléberg. Dure hotels; **jeugdherberg** in de Rue Roger Salengro in het stadsdeel Vénissieux, tel.: 78-763923. Van station Perrache 4 km, metro tot Place Bellecour, dan met bus 35 tot Georges Lévy. Na 21 uur rijdt bus 53 van station Perrache tot Etats-Unis/Viviani. Van station Part Dieu rijdt bus 36 naar Viviani/Joliet Curie. In het station Perrache wordt 's zomers vaak door trekkers geslapen, in de kleine wachtruimtes en ook wel in de stationshal.
Er zijn twee stations: het hoofdstation Perrache, dicht bij de binnenstad, supermodern maar sfeerloos en Part Dieu, waar je moet overstappen naar het zuiden en noorden. Let op! Mocht een TGV van Parijs naar Lyon-Perrache volgeboekt zijn, probeer dan eens Lyon-Part Dieu; naar dit station zijn vaak nog plaatsen

vrij omdat enkele TGV's naar Marseille alleen via Part Dieu rijden. Beide stations

Het Alpengebied

Dit reikt van het Meer van Genève tot aan de Middellandse Zee en het grootste deel van dit gebied is sterk toeristisch van inslag.

Chamonix
Traject 25021 van Lyon/Dijon.
Op zichzelf een heel leuk plaatsje, met als extra attractie de hoogste berg van de Alpen (en van Europa!), de **Mont Blanc**. Geen wonder dat het hier wemelt van de toeristen. Als je er geld genoeg voor hebt, kun je hier blijven en met een of meer van de talloze bergsporten of kabelbanen mooie tochten maken. Een van de hoogtepunten is de tocht per kabelbaan via het Mont Blanc-massief naar Italië: eerst met de kabelbaan naar de ca. 3780 m hoge **Aiguille du Midi** en dan verder een grootse tocht met de kabelbaan over en langs vele toppen van de Mont Blanc naar **Le Palud**. Hieronder en per bus te bereiken ligt het station Pré St. Didier aan het Italiaanse treintraject 24536, naar Turijn. Duur! Hou er in ieder geval wel rekening mee dat je 's zomers uren zult moeten wachten bij het vertrekpunt van deze kabelbaan in Chamonix.
Goedkoper en ook buitengewoon mooi is een tocht met de bergbaan naar de ca. 2000 m hoge Montenvers (met **la Mer de Glace**): verrukkelijke uitzichten. Wie verder door wil naar Zwitserland, kan tot de grens in Vallorbe gratis reizen met Interrail en Toeristenpas. Een beeldschone rit door de bergen! Van Vallorbe kun je met een Zwitserse privé-lijn een adembenemend steile rit naar beneden in het Rhônedal naar Martigny maken.
Jeugdherberg: stadsdeel Les Pelerins d'en Haut, Montée J. Balmet 103, tel.: 50-531452; op een hoogte van 1085 m gelegen; per trein vanuit Chamonix de hoofdlijn richting St. Gervais (25021) tot Les Pelerins (of hetzelfde stuk per bus) en dan nog 600 m lopen.

kunnen op de TGV-automaat afzonderlijk ingeprogrammeerd worden.

Annecy
Traject 25021 Chamonix-Lyon/Dijon.
Een van de mooiste steden in de Franse Alpen met een heerlijke Oude Stad, vol leuke straatjes, sfeervolle pleintjes en romantische kanalen. Boven de stad staat een bezienswaardig kasteel. Door de fraaie ligging aan het gelijknamige meer (bekend om de goede kwaliteit van het water) trekt Annecy natuurlijk veel toeristen; het is een bezoek ook meer dan waard!
Als extra attractie is er een regelrechte TGV-verbinding Annecy-Parijs en vice versa.
Jeugdherberg: 'La grande Jeanne', Route du Semnoz 15, tel.: 50-453319; van station 4 km bergopwaarts tot 670 m, bus 1 richting 'Paradis' (maar rijdt slechts zelden). Onderweg passeer je ook een **camping**.

Grenoble
Traject 25023 Genève-Valence.
Stad bekend om de Olympische Winterspelen van 1968. Niet zo interessant door industrie en moderne hoogbouw, maar omgeven door schitterende bergen. Vanaf het station meteen halfrechts ben je in 10 min. in de gezellige, vrij kleine binnenstad: rondom de Place Grenette, met aardige smalle straten. Er is een beroemd **Musée des Beaux-Arts** met schilderijen van o.a. Renoir, Matisse en Gauguin. Van Grenoble kun je een sprookjesachtig

mooie treinrit maken, zuidwaarts naar **Veynes** (er rijden jammer genoeg maar weinig treinen). Hier eventueel overstappen in treinen richting Briançon. Ook aan te bevelen is de lijn van Veynes door de Provence naar **Aix-en-Provence** (25035). Onderweg zou je in St. Auban

Provence

Het land tussen de Middellandse-Zeekust en de Alpen kenmerkt zich door verlaten, door de zon verdorde gebieden met karige vegetatie. Hoogtepunten zijn de reeds beschreven steden **Avignon** en **Aix-en-Provence** en ook **Nîmes**, **Arles** en **Tarascon**. Het interessantste treintraject door de Provence is dat van **Marseille** richting **Grenoble** (25035).

Orange
Traject 25031/37 Lyon-Avignon-Narbonne/Marseille.
Een kleine stad in het Rhônedal, door keizer Augustus gesticht en van talloze gelegenheden tot sport en amusement voorzien, ten genoegen van de Romeinse soldaten. De belangrijkste herinnering aan die tijd is het zeer goed bewaard gebleven **Romeinse Theater**, gebouwd tegen de heuvel Saint-Eutrope, om deze natuurlijke heuvelronding voor de zitplaatsen te kunnen benutten. Het biedt plaats aan 7000 personen en wordt 's zomers nog altijd voor concerten gebruikt. Verder vind je in Orange een **Romeinse Triomfboog**. In het museum aan het begin van de voetgangerszone bevinden zich plattegronden van de stad in de Romeinse tijd.
Er zijn twee **campings:** de ene achter de Triomfboog in het noorden van de stad, de andere (en betere) op de heuvel Saint-Eutrope bij het Theater.

ook kunnen overstappen op de privé-lijn naar Nice (Interrailers 50%).
Jeugdherberg: in de voorstad Echirolles (van Grenoble), Av. du Grésivaudan, tel.: 76-093352; van station bus 8 naar La Quinzaine.

Avignon
Trajecten 25031/37 Lyon-Marseille/Narbonne.
Een mooie oude stad in het zuiden met veel sfeer en veel jonge mensen uit de hele wereld. Hotelbemiddeling in het station; vaak volgeboekt; betrekkelijk duur. De stadsparken worden 's nachts door de politie 'schoongeveegd'; in de open lucht slapen is op zijn hoogst raadzaam onderaan bij de Rhône of op de kampeerplaatsen aan de rivier. Twee **campings** op het eiland Barthelasse en daar is ook een 'Hostel'.
Het station ligt vlak voor de hoofdpoort van de goed bewaard gebleven **stadsmuur**. Door deze poort (Porte de la République) heb je een mooie blik vanaf het station op de voornaamste straat, de Rue de la République, die doorloopt tot de **Place de l'Horloge**, met het stadhuis, het theater en de kerk St. Agricol links erachter. Hier is ongelooflijk veel te doen: muziek, theatergroepen en openluchtcafés. Half naar rechts daarachter voert de Rue G. Philippe naar de Place du Palais, het plein vóór het Pausenpaleis, waar sedert 1309 de pausen resideerden. Er vinden geleide rondtochten (in diverse talen) door het paleis plaats. Naast het paleis de verscheidene malen verbouwde kathedraal **Notre Dame des Doms**. Zowel de tuin van het pauselijk paleis, de **Rocher des Doms**, als de kathedraal zijn gratis te bezichtigen.
Je hebt hier prachtig uitzicht over de stad

en de Rhône die vlak onder de rotsmuren van de tuin voorbijstroomt. Hier steekt ook vanuit de stadsmuur de befaamde **Pont St. Bénézet** uit in de Rhône; oorspronkelijk was de brug 900 m lang en telde 19 bogen, waarvan er nog maar vier bewaard zijn gebleven. Op deze brug slaat het bekende 'Sur le Pont d'Avignon', omdat hier vroeger aan de oever onder de brug volksfeesten werden gehouden. In de stad nog heel wat bezienswaardige straten en huizen, helaas overvol toeristen en auto's. In juli en augustus een groot sfeerrijk theaterfestival. Doe net als vroeger de kardinalen en steek de Rhône over naar Villeneuve-les-Avignon, gelegen op een heuvel, onder een machtig fort. Bezienswaardige **kardinaalspaleizen**.

Arles
Traject 25031/37 Lyon-Narbonne resp. Nîmes-Marseille.
Een aardige stad aan de Rhône, met veel smalle straatjes, musea en herinneringen aan de Romeinse tijd. Het beroemde Romeinse Theater – **Les Arènes** – dateert uit de eerste eeuw na Chr. Het staat midden in de stad en biedt plaats aan 26.000 personen! Tegenwoordig vinden in dit imposante bouwwerk stierengevechten plaats, maar op de Franse wijze: de stier wordt niet gedood.
Ten zuiden van Les Arènes vind je de overblijfselen van een Theater uit de Oudheid en even verder de middeleeuwse kerk **St. Trophime**. Ten westen van deze kerk zijn diverse musea: het **Musée d'Art Paien** (Vondsten uit de Oudheid), **Place de la République**; het **Musée Arlaten** in de Rue de la République, met indrukwekkende gegevens over de Folklore van de Provence en het museum in de Rue du Prieuré aan de Rhône-oever met schilderijen uit de Provence en de Camargue, o.a. van Gauguin. **Jeugdherberg:** Av. Foch 20, tel.: 90-961825; van station 2 km met de bus of te voet. **Camping** buiten de stad, 1,5 km oostwaarts vanaf station.

Camargue

Het gebied waar de Rhône in de Middellandse Zee uitmondt is plat en moerassig, met grote meren en rietlanden. Het is een Nationaal Park, vermaard om de flamingo's en de in het wild levende witte paarden. Jammer genoeg is het toerisme hier ook al doorgedrongen. Er worden je overal ritten te paard aangeboden (Het zwermt daar van de paardevliegen die groot en heel gemeen zijn!) en de 'cowboy-business' bloeit er.
Een van de attracties van de Camargue is de kleine badplaats **les Saintes-Maries-de-la-Mer**, beroemd om de bedevaart die zigeuners uit alle landen samengestroomd hier jaarlijks maken naar de kathedraal: een heel bijzondere gebeurtenis! Het plaatsje is allicht een trekpleister voor toeristen, met heel veel winkeltjes, veel **campings** (de grote camping in het oosten heeft geen schaduw!) en een lang strand. Overnachten zul je hier best kunnen; veel trekkers slapen op het strand, wat overigens niet ongevaarlijk is, met het oog op diefstal! Er is een **jeugdherberg**, 6 km buiten het plaatsje: Hameau de Pioch Badet, tel.: 90-979172; bus van les Saintes-Maries tot Pioch Badet.
Het ideale vervoermiddel in de Camargue is de fiets, zelfs als de zon fel brandt (zet dan wel een hoed op!). Wie niet met de bus van Arles naar les Saintes-Maries wil ('s zomers rijden er 5 bussen), kan al in Arles een fiets huren en daarmee naar les Saintes-Maries en vervolgens dwars door de Camargue rijden. In Arles kun je

bijv. aan het station een fiets huren, je kunt dit natuurlijk ook in les Saintes-Maries doen.

Aix-en-Provence
Traject 25035 Veynes-Marseille.
Een prachtige stad met veel studenten. Te bereiken vanuit Marseille met het buurtverkeer (ieder uur) of vijfmaal per dag vanuit Grenoble-Veynes (25035). **Jeugdherberg:** Quartier du Jas de Bouffan, Av. Marcel Pagnol, bij de Fondation Vasarely, tel.: 42-201599; van station 2 km, bus 8 tot Estienne d'Orves, of 12 tot Vasarely. In de Oude Stad veel hotels, maar vrij duur. **Campings** aan de rand van de stad.
Vanaf het station 100 m rechtuit, daarna 100 m naar links en je komt op de **Place Général de Gaulle**, waar links de VVV de gratis plattegrond van de stad verstrekt. Aan de andere kant van het drukke plein begint de sfeerrijke Oude Stad, met veel nauwe straatjes en prachtige gevels. Door de Universiteit is de stad een trefpunt voor jonge mensen. In de Avenue Cézanne bevindt zich het atelier van Paul Cézanne, die haast zijn hele leven in de stad en de omgeving heeft doorgebracht. Bijzonder is ook de Place de l'Hôtel de Ville, met fontein en stadhuis en tevens de **kathedraal** St. Sauveur waaraan diverse bouwstijlen door de eeuwen heen merkbaar zijn.

Les Gorges du Verdon

Over een lengte van ruim 25 km heeft de rivier de Verdon zich een weg door het gebergte uitgeslepen. De woeste kloven zijn honderden meters diep en staan bekend als **'de Grand Canyon van Europa'**. Wie dit zien wil, kan 's zomers vanuit Aix-en-Provence op zaterdag, maandag en woensdag met de bus in de nabijheid van de Gorges komen. Je kunt bijv. naar **Castellane**, een plaatsje dat op een hoogte van ruim 700 m gelegen is onder een machtige bergwand, die haast 200 m diep in de kloof afdaalt. Buiten het stadje een **camping** om te overnachten.
Verder kun je naar het kleine **Moustiers**, bekend om het beschilderde aardewerk. Er is hier een aardig museum. Vanuit Moustiers voert een weg naar een van de kloven. Buiten het plaatsje twee **campings**, op ca. 500 m afstand een heel idyllische gelegenheid om te kamperen.

Middellandse-Zeekust

De **Côte d'Azur**, de Franse Rivièra, is een droomschoon kustgebied tussen Marseille en de Italiaanse grens bij Menton/Ventimiglia. Via het traject 25031 dat de hele kust aandoet zijn alle hopeloos overvolle toeristische trekpleisters te bereiken. Weliswaar ontvangt **Marseille** de bezoekers met een gezellig groot station en vóór het stationsgebouw prachtig uitzicht over de binnenstad, maar de stad wordt gekenmerkt door de industrie die haar tot op twee na de grootste stad van Frankrijk heeft gemaakt. Interessant is echter de omgeving rondom de **Vieux Port** (oude haven), snel bereikbaar via de trappen links vóór het station St. Charles. Steeds naar beneden over de Boulevard d'Athènes bereik je de brede Canebière, waarover je direct naar rechts bij de haven komt. Hier staat rechts het **Musée du Vieux Marseille**, met voorlichting over de scheepvaart en het meubilair uit de

streek, en het **Musée des Docks Romains**, met overblijfselen van de Romeinse haven en Romeinse vondsten. Links van de haven kom je bij de basiliek St. Victor, met catacomben en grotten, en het fort St. Nicolas. Hoog boven op de berg het van verre zichtbare kenteken van Marseille: de kerk **Notre Dame de la Garde**, gemakkelijk te bereiken. Veerboten naar Corsica vertrekken uit de haven van Marseille en vanuit Toulon. Ook de moeite waard een tochtje naar het **Château d'If**, gelegen vóór de kust van Marseille. Hier zat de Graaf van Monte Christo, de held uit het boek van Alexandre Dumas, gevangen.

Jeugdherbergen: (beide buiten het centrum) Château de Boiz-Luzy, Allée des Primevères; van station St. Charles met bus 6+8, tel.: 91-490618. Avenue J. Vidal 47, tel.: 91-732181; met metro vanaf station St. Charles tot Rond Point du Prado, dan met bus 44 tot Place Bonnefons. Bij het station, richting Oude Stad, goedkope hotels.

Toulon, de nabij gelegen industriestad en militaire haven, is minder interessant. Daartussen liggen echter prachtige stukken kust bij de stations Cassis, Bandol, Sanary sur Mer; aan de kust bij **Cassis** de bekende **calanques**, fjordachtige, diep in het rotsachtige vasteland binnendringende zeebaaien, vanuit Cassis met de boot te bezoeken. De mooiste baaien zijn Port en Vau, Port Pin en Port Miou.

Bij Cassis is een **camping**. Een beeldschone **Jeugdherberg** bij Cassis, maar alleen te voet bereikbaar, is La Fontasse de Calanques, ca. 4 km van Cassis gelegen; tel.: 42-010272. De weg hierheen is lang niet gemakkelijk, maar diverse lezers schreven, dat ze er zo laaiend enthousiast over waren dat ze een week gebleven zijn en ontelbare wandelingen in de omgeving gemaakt hebben.

Let op: de bus van het station naar Cassis rijdt zelden.

Een goeie tip: loop vanuit **Bandol** (mooie kerk aan het grote Marktplein) door de wijngaarden in de heuvels omhoog naar **Le Castellet**, een klein stadje met beeldschone uitzichten over kust en zee.

Vanuit Toulon voert de spoorlijn het binnenland in (25030). Wat je daardoor aan de kust mist is het toeristenparadijs **St. Tropez**, een leuk vissersplaatsje, maar propvol (bus vanuit St. Raphael).

In St. Tropez zijn zelfs de **campings** (meerdere aanwezig) vol. Hier wordt door velen in de openlucht geslapen.

Het volgende station aan de kust is **St. Raphael**. Hier begint de schitterende rode rotskust, steil afdalend naar zee. Helaas is alles hier erg duur. Daarna passeert de trein de grote toeristencentra **Cannes**, **Juan-les-Pins**, **Antibes**, **Nice**, steeds de kust volgend.

Hier moeten eigenlijk alleen degenen uitstappen die geen bezwaar hebben tegen ten top gevoerd toerisme, met alle gevolgen vandien. Alles is peperduur; het is er natuurlijk vreselijk vol en druk en de politie let streng op 'openluchtslapers' want het is nu eenmaal verboden. Wie het er toch op waagt, kan op het openbare strand in bijv. Cannes althans gratis douchen, dat is nooit weg, nietwaar? Naar ons bericht werd, sliepen op het station van **Juan-les-Pins** een hele massa Interrailers ongestoord en zonder moeilijkheden met de politie.

Je zou eens een bezoek aan **Antibes** kunnen brengen dat, hoewel ook heel duur en vol toeristen, de moeite loont. Smalle straatjes; aan de kust een geinige vuurtoren waarvan, naar men zegt, het licht 100 km ver uitstraalt; een zandstrand met gratis douches; veel musea, maar jammergenoeg geen camping! Er is een 'Hostel' (maar volgens berichten van lezers altijd vol) op de Boulevard de Géroupe, tel.: 93-613440; 3 km van Antibes, met de bus tot Cap d'Antibes.

Nice
Traject 25031.
Een enorme stad met veel chic, hotels als paleizen, auto's, drukte en… toeristen. Buiten het hoogseizoen is Nice met de leuke smalle straatjes van de Oude Stad en de prachtige Promenade des Anglais nog wel om te doen, maar in het hoogseizoen kun je er beter vandaanblijven. Vanaf het station ben je in 5 min. op de Promenade en de Oude Stad is hier vlakbij. **Jeugdherberg:** 4 km van station: Route Forestière du Mont Alban, tel.: 93-892364; bus 5 naar Centraal Station en verder met bus 14 richting Mont Boron. In de buurt van station veel goedkope 'Hostels', maar 's zomers meestal vol.
Van Nice voert een alleraardigste privélijn door een wild stuk van de Provence, dat tamelijk bergachtig is, naar Digna. (Interrailers 50%.) Van Digne kom je verder op het traject Aix-en-Provence-Veynes (25035).
Veel charmanter is de tocht met de **Tenda-lijn** van Nice in de richting van Italië, hoog over de Alpes Maritimes; het beste kun je tot het leuke plaatsje Tende gaan. Gratis voor Inter-Railers en voor bezitters van het **France-Vacances**-ticket en een van de hoogtepunten van de Franse Spoorwegen.
In Breil sur Roya kun je overstappen in treinen die langs de kust verder rijden naar het Italiaanse Ventimiglia. Andere treinen gaan door de Alpen naar Limone (24535) en verder via Fossano naar Turijn.
Op de hoofdlijn langs de kust, richting Italië, kom je vervolgens aan **Monaco-Monte Carlo**, de stad van de miljonairs en mensen die de belastingen ontduiken willen. De kleine Oude Stad verzinkt hier haast in het niet bij alle hoge en luxueuze flatgebouwen. Supermarkt aan boulevard t.o. zwembad. Wie graag chique en dure winkels wil aanschouwen, kan hier zijn hart ophalen! Bij de haven ligt het **Zeemuseum**, ingericht door de bekende diepzeeonderzoeker J. J. Cousteau. Een beetje rustiger wordt het dan eindelijk in de grensstad **Menton**, met palmen-boulevard met badstrand, niet ver van het station (steeds rechtuit). Van hieruit, zoals ook langs de hele kust, bestaan veel directe treinverbindingen met Italië, waarvan het dichtstbijzijnde oord, Ventimiglia, een kleine 10 km verwijderd, tot baden en boemelen noodt.
Jeugdherberg in Menton: Plateau St. Michel, iets boven de stad gelegen, tel.: 93-359314; van station ca. 1 km een flinke klimtocht, maar met schitterend uitzicht over de kust (een gedeelte kun je hier ook met de bus). Niet ver van de Jeugdherberg ook een **camping** (ca. 37 franc per dag voor 2 pers. met tent).

Steden aan het Traject 25037 Arles-Cerbère/Port Bou

In het westelijke deel van het Franse Middellandse-Zeegebied, over het algemeen veel minder door het toerisme geplaagd dan de Côte d'Azur, liggen talrijke bezienswaardige steden en brede zandstranden, alle goed met de trein bereikbaar (25037).

Tarascon
In **Tarascon** aan de Rhône splitst de spoorlijn komend van **Lyon/Avignon** zich naar het oosten en westen (25030/25037). De stad zelf, hoewel door industrieën omgeven, heeft een heel mooie binnenstad, gekroond door een van verre zichtbare burcht, vanuit het station snel bereikbaar na het oversteken van de Rhône.
Van bovenaf mooi uitzicht op de omgeving. Evenals Arles (zie boven) is ook

Tarascon een goed uitgangspunt voor fietstochten naar en in de Camargue. Bovendien is deze stad lang niet zo vol en druk als de steden in de omgeving. **Jeugdherberg:** Boulevard Gambetta 31, tel.: 90-910408; maar 6 min. lopen vanaf station. In de buurt van de burcht ook een **camping**.

Nîmes

Vanuit Nîmes buigt een fraaie spoorlijn naar de Cevennes af (25036).
Nîmes heeft een heel goed bewaard gebleven Romeins amfitheater nog geen 5 minuten lopen van het station: over de brede laan, die vlak vóór de stationshal begint, tot de grote, al van verre zichtbare fontein; dan zie je half naar links al de omtrekken van het theater. Tegenwoordig is het de belangrijkste arena voor stieregevechten van Frankrijk. Bezienswaardig ook het **Maison Carrée**, een tempel waarvan de binnenruimte thans een museum is. De stadspoort Porte d'Auguste vormt een deel van de in 15 v. Chr. gebouwde stadsmuur; de kathedraal **Notre Dame et St. Castor** stamt met haar oudste delen uit de 11e eeuw. Eveneens een bezoek waard zijn de Mont Cavalier, het uitzichtspunt van de stad, met de Jardin de la Fontaine, en het oude Romeinse **Aquaduct Pont du Gard**. Het Aquaduct ligt ongeveer 20 km van Nîmes. ('s Zomers 3 bussen per dag vanaf station Nîmes, bij het Aquaduct ook **campings**). **Jeugdherberg** in Nîmes: Chemin de la Cigale, tel.: 66-232504; in de tuin ook plaats voor tenten; 3 km van station, met bus 6 tot La Cigale (bus rijdt echter maar tot 20 uur).

Montpellier

50 km ten zuiden van Nîmes. Ligt tussen heuvelachtige wijngaarden en lagunes, heeft een modern stadsbeeld, maar biedt toch talloze gebouwen met prachtige gevels. Er is een grote Universiteit, de bezienswaardige **kathedraal** St. Pierre, de **Jardin des Plantes** (een heel mooie botanische tuin) en vooral het park **Promenade du Peyrou** is heel bijzonder, met een ruiterstandbeeld (prachtig uitzicht) en een nagebouwd 800 m lang aquaduct. Het zeer moderne station van Montpellier ligt vlak bij de binnenstad. **Jeugdherberg:** Rue de la Petite Correterie, tel.: 67-796166; maar 10 min. lopen vanaf station, in de nabijheid van de Promenade 'Esplanade'. Openbare **camping** iets zijwaarts van centrum (Camping Municipal), per bus.
Ten zuiden van Montpellier bereikt de trein weer de zee. Oostwaarts zie je de Rivièra en westwaarts, vlak naast de rails, de lagune. **Sète** is een bezoek waard; weliswaar liggen rondom industriegebieden, maar de met kanalen doorsneden, ietwat vervallen stad is toch heel sfeervol. Vanaf het station rechtuit over het kanaal, langs de huizen en weer over een kanaal: dit volg je dan naar rechts tot de Haven in de Oude Stad, het bezienswaardigste deel. Talrijke visserskroegen langs het water en ongeveer 500 m verder beukt de branding tegen de rotsen. Van de berg boven Sète heel mooi uitzicht over stad, zee en lagune. Als je het Hoofdkanaal naar zee volgt en daarna in zuidelijke richting langs de kust gaat, kom je na ca. 800 m aan een klein, maar mooi zandstrand tussen de rotsen en nog wat verder buiten de stad kilometers lange stranden.
Jeugdherberg: 'Villa Salis', Rue du Gén. Revest, tel.: 67-534668; heel mooi gelegen, prachtig uitzicht vanaf de berg, autovrij; vanaf station ca. 2 km (eerst naar rechts, dan de berg op). Ten zuiden van de stad diverse **campings**, waar bussen heen rijden.
Ten zuiden van Sète rijdt de trein een hele tijd op een lange smalle dam tussen lagune en zee. Helaas wordt het lange zandstrand inmiddels iedere zomer door dui-

zenden auto's 'afgegrendeld'. Na enige kilometers komt het leuke vissersstadje **Agde**, met romantische plaatsen aan het water. Goede gelegenheden tot baden aan zee, maar in de nabijheid ligt een nieuw vakantiecentrum. Er zijn **campings**.
Béziers ligt weer wat verder landinwaarts en levert, met de oude brug en hooggelegen kathedraal, een mooi silhouet op. De stad heeft een lange en zeer bewogen geschiedenis. Béziers was al een stad toen de Romeinen er in 35 v. Chr. een kolonie van maakten. In de 3e eeuw van onze jaartelling werd de stad door muren omgeven. Toen paus Innocentius III in 1209 de Kruistocht tegen de Albigenzen afkondigde, werd Béziers na een beleg en bloedige gevechten ingenomen en uitgemoord.
In Béziers buigt een zijlijn door de Cevennes af naar het Massif Central en naar Clermont-Ferrand (25036).

Narbonne
Spoorwegknooppunt. Van de hoofdlijn (25037) Nîmes-Perpignan buigt hier de lijn naar Carcassonne-Toulouse af (25038). Narbonne is een mooie stad; erg leuk vooral in de omgeving van het oude kanaal **(Canal du Midi)** met de vele kroegjes. Overweldigend ook de **kathedraal** St. Just, de belangrijkste gotische kerk van het zuiden, en het aangrenzende paleis van de aartsbisschop – **Palais des Archevèques** – thans het stadhuis. Daarachter enige musea, bijv. het **Museum voor Emailwerk** en het **Museum over de Oudheid in Zuid-Frankrijk**. Een **camping** ligt ten oosten van de stad, 3 km van het station. Bij de kathedraal een goedkoop 'Hostel'.
Ten zuiden van Narbonne rijdt de trein langs lagunen en gedeeltelijk langs de zee. In de strandmeren kun je soms veel flamingo's zien. Pas kort voor Perpignan rijdt de trein weer meer het binnenland in.
In **Perpignan** heerst al een ietwat Spaanse – of eerder Catalaanse – sfeer. Bezienswaardig is de Oude Stad met de hoge pleinen en nauwe straatjes. Zeer de moeite waard is het **Palais des Rois de Majorque**. Het symbool van de stad is **Le Castillet**, het poortgebouw van de vesting. Er is een klein museum met vondsten uit de omgeving in gevestigd en je kunt de toren beklimmen. De oude Beurs, de **'Loge de Mer'**, ligt naast het stadhuis met de prachtige arcades, op het hoofdplein van de stad: la Place de la Loge. Hier 200 m vandaan staat de **cathédrale** St. Jean, met een beroemd 14e-eeuws uit hout gesneden kruis.
Jeugdherberg: Parc de la Pépinière, Av. de Grande-Bretagne, tel.: 68-346322; vanaf station 10 min.; naar links over de Valette. De jeugdherberg ligt achter het politiebureau in de Grande-Bretagne. **Camping** 8 min. van station, richting gebergte.
Wie van Perpignan door wil naar Spanje, komt voor een moeilijke keus. Langs de kust bereikt de hoofdlijn bij Cerbère en Port Bou de Spaanse grens (leuk strand om te baden, 500 m van het station). Wat echter ook heel erg de moeite waard is: de treinrit via Villefranche naar de Pyreneeën, verder met de ontzettend leuke 'Petit Train' opwaarts naar La Tour de Carol en door naar Barcelona (25042).

Carcassonne
De indrukwekkendste vestingstad van Frankrijk, tussen **Toulouse** en **Narbonne** (25038) op een heuvel hoog boven het dal van de Aude gelegen. **Jeugdherberg** boven in de Oude Stad: Rue du Vicomte Trencavel, tel.: 68/252316. Veel hotels en camping buiten de stad. Vanaf het station rechtuit tot het eind van het voetgangersgebied, dan scherp naar links over de Boulevard du Rd. Roumens en de Rue des Couronnes naar de Vieux Pont

(oude brug) over de Aude; zo kom je direct naar de vesting; over de trappen naar de westelijke zij-ingang of door de Rue Trivalle naar oostelijke hoofdingang. Carcassonne ontstond uit een Romeinse militaire nederzetting, die later door de Westgoten en vervolgens door de Arabieren werd veroverd. In de Albigenzenoorlogen was de stad op de hand van de ketters, die de praal en het machtsmisbruik van de katholieke kerk verwierpen en in eenvoudigere levensstijl de zin van het bestaan trachtten te doorgronden. Daarop werd Carcassonne, zoals ook vele andere steden, door de troepen van Lodewijk IX (de Heilige) verwoest. Gelukkig werd de gehele stad echter in de 19e eeuw weer hersteld en ze straalt nu in nieuwe luister. Omgeven door machtige dubbele muren en meer dan 50 torens kijkt ze wijd over de omgeving uit. De nauwe kronkelstraatjes, een bezienswaardige **kathedraal** en het **Comtal** – een vesting in de vesting – verlenen Carcassonne een unieke bekoring. Straatmuzikanten op veel plaatsen en ontelbare openluchtcafés en terrasjes scheppen een heel bijzonder beeld.
's Avonds, als de dagjesmensen eenmaal weg zijn, wordt het veel rustiger in Carcassonne en daarom is het best de moeite waard om in de jeugdherberg te overnachten.

De Pyreneeën

Dit grensgebergte tussen Frankrijk en Spanje is verrassend woest en bovendien lang niet zo druk als de Alpen. Verscheidene spoorlijnen rijden in of door de Pyreneeën en bijzonder de moeite waard is het traject met **'le petit train'** van **Perpignan-Villefranche** naar **Le Tour de Carol** (25042). Deze avontuurlijke tocht in de openluchtwagon, ratelend door kloven en tunnels en over gedurfde bruggen, vormt samen met een rit met de TGV het hoogtepunt van je reizen met de Franse Spoorwegen. Onderweg zijn fantastische mogelijkheden voor wandeltochten en ga in ieder geval het heerlijke **Villefranche** bekijken! Het ligt in een nauwe kloof. Het stadje wordt omgeven door oude muren en het heeft veel schilderachtige huizen en een gezellige sfeer. Gezien de bekoorlijkheid zijn er natuurlijk veel toeristen en souvenirwinkeltjes. Vanaf de spoorlijn ietwat boven het station voert een grappige oude stenen brug over de rivier en door de stadsmuur regelrecht naar de Oude Stad.

Le Tour de Carol

Bekoorlijk is ook de rit van **Toulouse** naar **Le Tour de Carol** (25042), op een hoogte van 1250 m; de Catalaanse naam is **Enveitg**. Tussenstation in het mooie Foix, in Tarascon-sur-Ariège en in Axles-Thermes (met doorgaand rijtuig van en naar Parijs).
In Le Tour de Carol buigt niet alleen het traject van de 'Petit Train' af, maar er gaat ook een prachtige lijn door de Spaanse Pyreneeën naar Barcelona (25502). Bovendien rijden bussen ('s zomers 1 à 2 maal per dag) over diverse passen in de Pyreneeën vanaf Le Tour de Carol (voor het station) naar Andorra. De hoofdstad La Vella is helemaal niet bezienswaardig, maar je kunt hier vandaan mooie tochten maken (de rit duurt 2 uur).
In Le Tour de Carol slapen 's zomers veel trekkers in de plantsoenen in de omgeving van het station, maar zorg voor wat warms: het wordt koud want je bent hier op een hoogte van 1250 m. Er is in de omgeving ook een officiële **camping**.

Toulouse
Spoorwegknooppunt.
Moderne grote stad op 50 km afstand van de Pyreneeën, met veel industrie, een universiteit – en dus veel jongeren – maar verder niet veel bezienswaardigs.
Uitstekende treinverbindingen naar Carcassonne-Narbonne (25038), Parijs (25041), Lourdes-Bayonne (25043) en La Tour de Carol-Barcelona (25042).
Jeugdherberg: Av. Jean Rieux 125, tel.: 61-804993, van station bus 14 tot Place Dupuy, verder met bus 22 tot Armand Leygues. Het moderne station Matabiau is 8 min. lopen van het centrum; toeristenbureau in het station.

De Westelijke Pyreneeën

De steden aan het traject Toulouse-Hendaye (25043)

In **Montrejeau** buigt een deels alleen door spoorbussen onderhouden traject af naar het oude kuuroord **Luchon**, gelegen in een stil dal van de Pyreneeën en uitgangspunt voor mooie tochten. Hoewel niet regelmatig zijn er zelfs directe treinen Luchon-Parijs en vice versa.
De hoofdlijn volgt de noordrand van het gebergte en bereikt Lourdes.

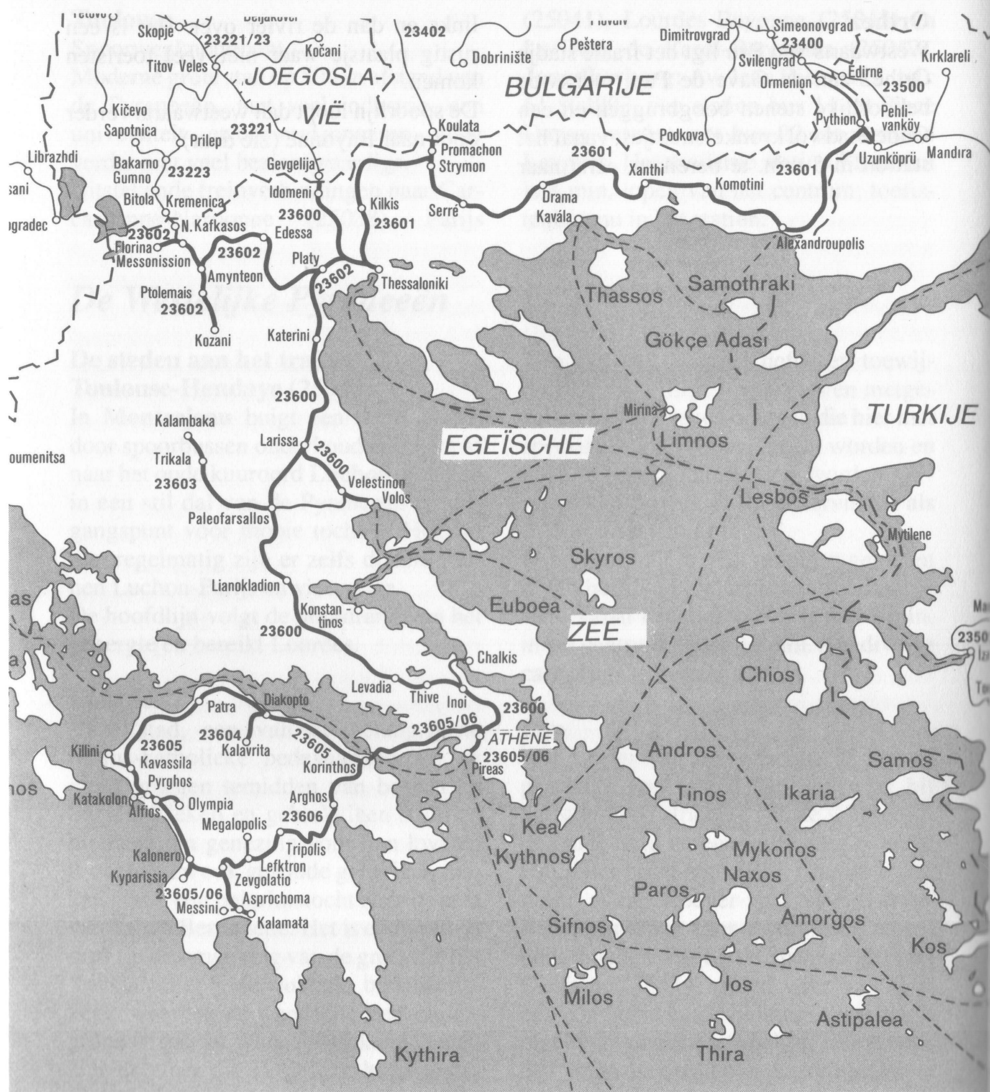
Lourdes
Deze stad, een van de belangrijkste rooms-katholieke bedevaartsoorden, is mooi gelegen temidden van bossen en bergen. Zieken en gebrekkigen stromen hierheen om genezing voor hun kwalen te zoeken en ook gezonde gelovigen maken graag een pelgrimstocht naar de stad van Sainte Bernadette. Het is er dus altijd druk, in de omgeving van de grot, van het 'bassin' en bij de dubbele bedevaartskerk, waarvan één gedeelte een ondergrondse hal is. Vanzelfsprekend heerst hier de sfeer die dergelijke bedevaartsplaatsen kenmerkt: er zijn ontelbare winkels die kaarsen, relieken, beeldjes en wat al niet verkopen… de commercie heeft van de omstandigheden gebruik gemaakt en Lourdes, ééns een onbeduidend gehucht, is tot bloei gekomen. Toch is het ook voor andersdenkenden een boeiende plaats al was het alleen al om de mensenliefde die hier in praktijk wordt gebracht. Wie ziet met hoeveel liefde en toewijding de vrijwillige verzorgers en metgezellen met de zieken omgaan die hier met speciale treinen heengebracht worden en vaak in rolstoelen moeten worden vervoerd kan dit misschien ondervinden als 'het wonder van Lourdes'.
Overigens valt er veel moois te genieten in het lieflijke berglandschap rondom de stad. Vanaf het station ben je met 5 min. in het centrum. In ca. 10 min. zijn diverse **campings** te bereiken.

Pau
Wat verder van het gebergte af ligt de prachtige vestingstad Pau, met vlak bij het station de straatjes van de schitterende Oude Stad en een oude brug over de Pau. Hier buigt een zijlijn naar de Pyreneeën af die vroeger naar Spanje doorliep, maar thans door spoorbussen wordt onderhouden. Pas bij de Spaanse grens in Canfranc (25534) rijden weer vier treinen per dag in beide richtingen, een zelfs regelrecht door naar Madrid. De rit door de Pyreneeën op dit bus- en treintraject is landschappelijk vol afwisseling en zeer de moeite waard (ca. 2 uur met de bus; voor Interrailers gratis). Het is een alternatief voor de hoofdlijnen door de Pyreneeën. (Pau-Oloron-Canfranc-Tardienta en verder door naar Barcelona of Zaragoza.)

Orthez

Westwaarts van Pau ligt het fraaie stadje Orthez aan de Gave de Pau, met twee bekoorlijke stenen boogbruggen en een Oude Stad vol kronkelstraatjes; vanaf het station in 5 min. te bereiken, eerst naar links en dan de rivier over. Het is een rustig plaatsje waar niet veel toeristen komen.

De spoorlijn loopt dan westwaarts verder door naar Bayonne (zie daar).

Skopje
23221/23
23402
Kočani
Dobrinište
Peštera
Dimitrovgrad
Simeonovgrad
23400
Svilengrad
Kırklareli
Titov Veles
JOEGOSLA-
VIË
BULGARIJE
Ormenion
Edirne
23500
Kičevo
Sapotnica
Prilep
23221
Koulata
Promachon
Strymon
Podkova
Pythion
Pehli-
vanköy
Librazhdi
Bakarno
Gumno
23223
Gevgelija
23601
Xanthi
23601
Uzunköprü
Mandıra
Bitola
Kremenica
Idomeni
Kilkis
Serré
Komotini
Drama
N. Kafkasos
23600
Edessa
23601
Kavála
23602
Florina
Messonission
23602
Platy
Alexandroupolis
Amynteon
23602
Thessaloniki
Ptolemais
23602
Thassos
Samothraki
Kozani
Katerini
Gökçe Adası
23600
Mirina
TURKIJE
Kalambaka
Larissa
Limnos
EGEÏSCHE
Trikala
23603
23600
Velestinon
Volos
Lesbos
Paleofarsallos
Mytilene
Skyros
Lianokladion
Konstan-
tinos
Euboea
23600
ZEE
Chalkis
Chios
Levadia
Thive
Inoi
Patra
Diakopto
23600
23604
23605/06
Kalavrita
ATHENE
Killini
23605
23605
23605/06
Kavassila
Korinthos
Pireas
Andros
Samos
Pyrghos
Katakolon
Olympia
Arghos
Tinos
Ikaria
Alfios
23606
Megalopolis
Kea
Tripolis
Mykonos
Kaloneró
Lefktron
Kythnos
Kyparissia
Zevgolatio
Naxos
23605/06
Paros
Messini
Asprochoma
Kalamata
Amorgos
Sifnos
Kos
Ios
Milos
Astipalea
Kythira
Thira

Griekenland

Veelbezongen, algemeen geloofd en geliefd als vakantieparadijs, met nog altijd verrassend veel onaangetast gebleven gebieden, lage prijzen en uitzonderlijk vriendelijke mensen. Griekenland biedt een enorme verscheidenheid aan landschappen: overal fantastische stranden, de mooiste in het westen van de Peloponnesus rondom Kyllini en op de eilanden; de woeste bergpieken rondom de Olympus die zich in het noorden tot haast 3000 m verheft; eenzame bergstreken in het westen rondom de Pindus, in het binnenland van de Peloponnesus rondom de Taygetus, of het berglandschap van Arcadië; talloze overblijfselen getuigend van de cultuur van het Oude Griekenland, zoals Mycene, Olympia en Delphi; uitgestorven landschappen waar geen mens te zien is en dan nog de eilanden… bijna 2000 in de Egeïsche en Ionische Zee… ongeveer 170 bewoonde… het ene nog sfeervoller dan het andere: met ontelbare bootverbindingen gemakkelijk te bereiken.
Ondanks de steeds toenemende stroom van toeristen – de voornaamste bron van inkomsten – zijn de meeste mensen nog altijd ongelooflijk vriendelijk. Zelfs 's zomers zijn de grootste hoeveelheden vakantiegangers vooral te vinden in en om Olympia, Delphi, Mycene, Epidauris, Athene en op Korfoe, Rhodos, Kreta en de bekendere eilanden. Desondanks zijn er, met slechts weinig uitzonderingen, geen door een onnoemelijk aantal reuzenhotels verstoorde landschappen, zoals in Spanje en Italië. Maar allicht is het vooral in het hoogseizoen niet zo goed mogelijk om zelfs op ver verwijderde eilanden nog eenzame en door mensen onbetreden plekjes te vinden. De beste tijd om naar Griekenland te gaan is daarom mei/juni of september/oktober; wie hier 's zomers komt moet maar zijn best doen de minder toeristische oorden op te zoeken.

Belangrijke punten

Openingsuren:
Banken: alleen 's morgens tot 13.30 uur. Winkels 's morgens en 's middags tot 20.30 uur, maar met een lange middagpauze tot 17.30 uur (maandags en zaterdags slechts tot 14.30 uur geopend).

Nederlandse Ambassade: 5-7 Leoforos Vassileon Konstantinou, Athene TT-138.
Nederlandse Consulaten in: Athene, Irakleion (Kreta), Kalamata, Kavalla, Kerkyra (Korfoe), Metelin, Patras, Piraeus, Rhodos, Samos, Syra, Thessaloniki en Volos.

Belgische Ambassade: r. Sékéri 3, Athene.
Belgische Consulaten in: Irakleion (Kreta), Korfoe, Metelin, Patras, Piraeus, Rhodos, Saloniki, Volos.

Het geld: 1 Drachme = 100 Lepta.
100 Dr. = ƒ 0,92, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: De invoer van Griekse drachmes per persoon bedraagt 25.000 Dr., terwijl men per persoon 10.000 Dr. mag uitvoeren. Buitenlandse valuta mogen worden ingevoerd tot een

bedrag dat gelijkstaat aan US $ 1000,–. Grotere bedragen dienen bij aankomst bij de douane te worden aangegeven. Cheques, op naam, mogen onbeperkt worden in- en uitgevoerd.

Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 171 (speciaal voor toeristen)

Telefoon naar Nederland: 00-31 (kengetal 0 draaien)

Telefoon naar België: 00-32

Enige nuttige uitdrukkingen

Neem me niet kwalijk/dank u	Me sinchorite/Efcharisto
Goedemorgen/goedendag	Kalimera/Chairete
Tot weerziens	Jasu
Ja/nee	Nä/Ochi
Waar gaat deze straat heen?	Pros ta pu pai afti i odos?
Waar is de trein naar…?	Pu ine to treno ja…?
Hoeveel stations zijn het nog tot…?	Posi stathmi ine akoma oos…?
Is deze plaats vrij?	Ine elefteri afti i thesis?
Bagagedepot	Filakis aposkeuon

1=ena; 2=dio; 3=tria; 4=tessera; 5=pente; 6=hexi; 7=efta; 8=ochto; 9=ennia; 10=deka; 50=peninda; 75=eftominta; 100=ekato; 500=pentakosia; 1000=chilja

Met trein, bus of boot onderweg in Griekenland

Nergens kun je zo gemakkelijk nauw in contact komen met de vriendelijke Grieken als in een van de waggelende en schommelende wagons van de smalspoorbaan op de Peloponnesus. Schrik niet als voor enkele treinen sneltreintoeslag wordt verlangd, het kost maar weinig.

De paradepaarden van de Griekse Spoorwegen zijn de nieuwe Intercity-treinen die tussen Athene, Thessaloniki en Alexandroupoli rijden. Restauratiewagens zijn heel vaak aanwezig en zeer goedkoop; zelfs in de kleine treintjes van de Peloponnesus-lijn kun je voor een prikje een lekkere souvlaki kopen. In Athene in het Larissa-station kun je een couchette boeken, maar een plaats in de slaapwagen kun je alleen bestellen via het kantoor van de OSE (Organismos Sidirodromin Hellados = Griekse Spoorwegen), Karoloustr. 1, Athene (10 min. lopen vanaf Larissa-station richting Omoniaplein, het is een opvallend, grijs, modern gebouw).

De treinen worden 's zomers over het algemeen pas vol tussen Athene-Korinthe-Patras. Op de Peloponnesus-lijn worden vaak slechts zoveel treinkaartjes uitgegeven als er zitplaatsen voorhanden zijn; in dat geval moet je maar de vloer in de gang van de trein voor lief nemen. Tussen Patras, Korinthe en Athene wordt door de conducteurs altijd verlangd dat je je rugzak aan het bagagenet vastbindt, zodat hij er niet uit kan vallen. Dus dit maar meteen na het instappen doen; zo-

dra de trein erop los wiebelt, zul je zien dat het een verstandige maatregel is! In alle stations kun je meestal je rugzak bij de beambten achterlaten; er wordt dan heel vriendelijk op gepast (dit geldt echter niet in het hoogseizoen en als er heel veel toeristen zijn!). Diefstal komt in Griekenland eigenlijk heel weinig voor, behalve door toeristen onderling!
Een dienstregeling van de Griekse Spoorwegen is in alle stations gratis verkrijgbaar: 'Synoptika Dromologia' en bij de Griekse Nationale Organisatie voor Toerisme, Leidsestraat 13, 1017 NS Amsterdam.
Op bussen en boten heb je met Interrail geen korting. Ze zijn allemaal heel goedkoop, de spoorkaartjes verreweg het goedkoopste. Bussen rijden naar zelfs de kleinste dorpen; je kunt een kaartje kopen bij de conducteur, de chauffeur of in het busstation.
De schepen naar de eilanden vertrekken van:
Alexandroupolis (naar Samothraki), Kavala (naar Thassos), Volos (Sporaden), Piraeus (overal heen, in het bijzonder naar Cycladen, Saronische Eilanden, Dodecanesus, Kreta), Lavrion (Kea), Rafina (Andros, Tinos, Mykonos), Kyllini (Zakynthos), Patras (Ionische Eilanden), Neapolis (Kithira).

Op weg naar Griekenland

Met de trein door Joegoslavië

Een echt avontuur: met de Hellas-, de Acropolis- of de Venetië-Expres via Oostenrijk en Joegoslavië naar Thessaloniki-Athene. Of, wie van comfort houdt, met de voor het Balkan-traject verrassend schone Attika-Expres (rijdt alleen begin juni tot eind september en met Kerstmis). De treinen rijden door het boeiende alpenlandschap van Oostenrijk naar Slovenië. Na Zagreb wordt de reis tot Belgrado eentonig, maar daarna biedt het Servische bergland weer meer afwisseling. Door het door politieke spanning geteisterde Kosovo rijdt alleen de Acropolis-Expres (dit deel van het traject alleen 's nachts of in de vroege ochtend), de overige treinen gaan via Niš, waar de treinen via Bulgarije naar Istanboel afbuigen. In Skopje bereiken ze allemaal de Macedonische hoofdstad. Daarna vol afwisseling door het klovendal van de rivier de Vardar tot de Griekse grens en de eindeloze vlakte van Macedonië. Ten zuiden van Thessaloniki volgen de treinen de kust en passeren de Olympus, de berg der Goden, bij Litochoron. In Larissa buigt het traject af naar Volos en in Paleofarssalos naar Kalambaka aan de voet van de kloosters van Meteora. Bij Domokos gaat het dan het gebergte in en na Lianokladion volgt dan het ongelooflijk steile stuk bij Thermopylae om Attika, de omgeving van Athene, te bereiken. Met uitzondering van de Attika-Expres die alleen wagens met couchettes en slaapwagens heeft (met altijd schone toiletten!) zijn al die treinen heel geschikt om contacten aan te knopen met Joegoslaven of met andere Interrailers. Het uitwisselen van inlichtingen zowel als eet- en drinkwaren volgt dan als het ware vanzelf.
's Nachts krijg je vaak te maken met overvolle en verlate treinen, met vuile gangen en toiletten. Wie hieraan wil ontkomen, kan veel beter met de reeds vermelde Attika-Expres gaan of zorgen voor een couchette of plaats in de slaapwagen in de andere treinen. Jammergenoeg biedt de Joegoslavische restauratiewagen maar geringe keus aan maaltijden, die dan nog betrekkelijk duur zijn.
Prijs voor een couchette (in cabine voor

6 personen) kost per nacht ca. *f* 26,50, in een cabine voor 4 personen per nacht ca. *f* 38,50. Een slaapwagenbed kost per nacht in een 3-persoons cabine ongeveer *f* 60,–. Behalve het zeer comfortabele bed heb je dan de hele dag in je eigen cabine stromend water.

’s Zomers alle plaatsen flink van tevoren boeken. Ook voor de normale plaatsen beslist tijdig voor reservering zorgen!

Tijden van de vier treinen

Attika-Expres: vertrekt uit München ca. 19.24 uur, aankomst in Thessaloniki de volgende dag om 21.17 uur (kosten voor couchette of slaapwagen dus maar voor één nacht tot Thessaloniki). In Athene op de daarop volgende morgen ca. 6.03 uur. **Verreweg de comfortabelste trein** rijdt begin juni tot eind september en met Kerstmis; heeft alleen couchettewagens en slaapwagens.

Acropolis-Expres: vertrekt uit München ca. 8.14 uur, rijdt het boeiende traject door de alpen overdag, aankomst in Thessaloniki de volgende dag om 14.26 uur, in Athene om 23.20 uur. (Heeft geen slaapwagens, maar wel couchettes; ook tot Athene maar één nacht te betalen.) ’s Zomers kan het door het late aankomstuur in Athene gebeuren, dat de ‘Hostels’ al volgeboekt zijn; dan eventueel slapen op eerste perron.

Hellas-Expres: rijdt van eind september tot eind mei en ’s zomers in de weekeinden. Vertrekt uit München ca. 21.41 uur. Komt in de nacht van de volgende dag in Thessaloniki aan: 3.05 uur en is om 12.20 uur de daarop volgende dag in Athene. Heeft couchettes en een slaapwagen maar is alleen de moeite waard voor wie rechtstreeks naar Athene wil (anders kom je midden in de nacht in Thessaloniki aan).

Istanboel-Venetië-Expres: vertrekt uit München 17.42 uur; de volgende dag in Belgrado overstappen op de uit Venetië komende Venetië-Expres. Vertrekt uit Belgrado om 9.30 uur. In Belgrado wordt de trein door de Attika-Expres ingehaald, hoewel deze bijna 2 uur later uit München is vertrokken. (Let goed op! De Attika stopt alleen op Belgrado Centraal!) Je bent ’s avonds om 22.30 uur in Thessaloniki en de volgende dag om 7.45 uur in Athene. Istanboel- en Venetië-Expres hebben eveneens couchettes en slaapwagen.

Op de meeste stations onderweg kun je op de perrons gratis water halen (flessen meenemen!); de treinen blijven lang genoeg staan om dit te kunnen doen. In Joegoslavië kun je eventueel met Duitse marken, Oostenrijks geld of francs betalen maar zorg dat je kleine munten bij de hand hebt, met het oog op het wisselgeld. Misschien kun je de reis zó onderbreken dat je de werkelijk heel mooie rit door Griekenland overdag kunt maken.

Met de boot van Joegoslavië naar Igoumenitza

Van Rijeka uit biedt Rederij Jadrolinja een voordelige en mooie tocht langs de Joegoslavische kust tussen de vele eilanden door. De schepen varen van midden maart tot midden oktober 1 tot 3 maal per week (vertrekken steeds op zaterdagavond vanuit Rijeka). Prijzen: op dek ca. *f* 80,– resp. *f* 100,– (voor- resp. hoogseizoen); duur 2 dagen. Schepen leggen aan in Dubrovnik en op Korfoe. Afgezien van het hoogseizoen altijd plaatsen vrij; ze hebben aardig personeel.

Vraag inlichtingen bij reisbureau in Nederland.

Agentuur van de rederij in Rijeka: Jugosl. Mernarice 16, tel.: 22356 en in Igoumenitza: Catsios Bros., Tourism Bureau, Central Port, tel.: 65-22409.

Met de boot van Italië naar Griekenland (Korfoe/Igoumenitza/Patras)

Vanuit diverse Italiaanse havens vertrekken talloze schepen naar Korfoe, naar Igoumenitza op het Griekse vasteland (busaansluiting naar Kalambaka/Meteora of naar Athene) en naar Patras op de Peloponnesus (station Peloponnesus-lijn meteen aan de haven). Deze wijze van reizen is speciaal geschikt voor degenen die naar de Ionische Eilanden willen. Door de snelle Italiaanse treinen is de overvaart vanuit het uiterste zuidpunt van Italië bijzonder interessant. Vanuit de havensteden in het noorden van Italië (Venetië, Ancona) kost de boottocht veel meer en neemt ook veel tijd. Voor Interrailers is de bootverbinding Patras-Brindisi gratis.

Aangezien de concurrentie steeds groter wordt, treedt er voortdurend verandering in vertrektijden, prijzen en voorwaarden op. 's Zomers kan het dus moeilijk worden om binnen korte tijd plaats op een boot te krijgen.

Het volgende overzicht kan als uitgangspunt dienen; de adressen der rederijen worden genoemd:

Vanuit Venetië: Rederij: British Ferries en Adriatica ca. 2 maal per week; 2 dagen tot Piraeus.

Vanuit Ancona: 35 uur tot Patras.

Karageorgis Lines: op woensdagmiddag en zaterdagavond, 's zomers bovendien maandag- en vrijdagavond. Agentuur: Hellas-Touristik.

Marlines: maart tot eind december naar Igoumenitza en Patras. Afvaart Ancona woensdag 13 uur, donderdag 13 uur (alleen 's zomers), vrijdagavond (alleen 's zomers), zaterdag- en zondagavond (alleen 's zomers). In het hoogseizoen varen de schepen van Patras verder naar Heraklion op Kreta en Kussadasi in W.-Turkije. Agentuur: IKON.

Minoan Lines: woensdag en donderdag om 14 uur, zondag 21 uur en 's zomers dagelijks buiten dienst en vrijdag steeds om 21 uur naar Korfoe, Igoumenitza en Patras. Agentuur: Seatours International.

Strintzis Lines: naar Korfoe, Igoumenitza en Patras, in voorseizoen dinsdag- en zaterdagavond, van eind juni tot eind september dagelijks, vrijdag en zondag ook via Dubrovnik. Agentuur: Via Mare Seatourist.

Annek Lines: naar Korfoe, Igoumenitza en Patras. Van eind mei tot eind december op woensdag en donderdag steeds om 14 uur en op zaterdag en zondag steeds om 21 uur. Agentuur: IKON.

Vanaf Bari: Ventouris Ferries: Vanaf midden maart om de dag, vanaf juni iedere dag naar Korfoe, Igoumenitza en Patras. Afvaart 21.30 uur. Agentuur: IKON.

Vanaf Brindisi: De ideale vertrekhaven voor treinreizigers, met de meeste mogelijkheden. Let op kwalijke geldwisselpraktijken.

Anco Line: vanaf april dagelijks naar Patras, 's zomers over Igoumenitza. Agentuur: Fargo-Reizen.

Adriatica Lines: bijna dagelijks naar Patras. Agentuur: Seatours International.

Agapitos Line: om de dag naar Korfoe, Igoumenitza en Patras. Agentuur: Camacaris Reizen.

Fragline: vanaf midden maart dagelijks naar Korfoe, Igoumenitza en Patras. Agentuur: Hellas Middellandse Zee Toerist.

Hellenic Mediterranean Lines: vanaf midden maart dagelijks, 22 uur, 's zomers bovendien nog om 20 uur, naar Korfoe, Igoumenitza ('s zomers naar Kefallonia), Patras. Agentuur: Via Mare Seatourist.

Vanaf Otranto: R-Line: vanaf juni tot midden september dagelijks, behalve zondag, om 22 uur naar Korfoe en Igoumenitza. Agentuur: Isaria.

Na Otranto met de trein naar Lecce, van-

daar overstappen op privé-lijn. Vanaf Lecce laatste trein om 18.15 uur.

Niet vergeten

– De schepen bij genoemde agenturen of reisbureaus boeken. Vooral in het hoogseizoen, in juli en augustus, moet je tijdig boeken omdat de schepen dan helemaal vol zijn.

– Extra te betalen een havenbelasting van ca. *f* 13,–, bij de havenpolitie te voldoen.

– Beslist op tijd, d.w.z. ca. 3 uur vóór de afvaart, moet je je met je kaartje bij de desbetreffende rederij aan de haven melden en je overtocht laten bevestigen (bijv. in Brindisi zijn alle rederij-agenturen in de nabijheid van de haven). Vervolgens de kaart bij de havenpolitie laten afstempelen. (In Brindisi vind je de havenpolitie in het laatste huis op de Corso Garibaldi, direct rechts van de haven, trap op naar eerste etage.) Afvaart van de schepen meteen rechts hiernaast.

– Voor deeltrajecten krijg je meestal geen korting. Onderbreking is zonder toeslag mogelijk, maar moet reeds bij de boeking aangegeven worden; bovendien moet je ook havenbelasting over de extra 'stops' betalen. Met retourbiljetten ca. 20% korting.

– Op alle schepen maaltijden en taxfree inkopen aan boord, bovendien zitmogelijkheid in Pullmanstoelen tegen een van te voren geboekte toeslag. Bedden in méérpersoonshutten kosten ongeveer tweemaal zo veel als dekpassage.

– In Brindisi is het van het station ca. 1 km naar de haven; weg gemakkelijk te vinden. Bovendien rijden veel treinen door tot de haven.

– Wie van Brindisi uit een schip neemt moet met de nachttrein gaan die laat in de ochtend in Brindisi aankomt. De dagtrein is vaak te laat.

– In Patras ligt het station meteen rechts van de haven; hier vertrekken de treinen van de grappige Peloponnesus(smalspoor)baan direct naar Korinthe-Athene, resp. rondom de gehele Peloponnesus.

Treintrajecten in Griekenland

Het spoorwegnet is niet erg uitgebreid; bovendien zijn er diverse spoorbreedten en de treinen rijden allemaal langzaam. Desondanks kun je vanuit de trein veel van de mooiste delen van het land zien en je komt er makkelijk in contact met de vriendelijke Grieken. Niet per trein bereikbare gebieden kun je goed en goedkoop met bussen of schepen leren kennen.

De Griekse Spoorwegen zijn in drie groepen te verdelen:

De hoofdlijn van **Thessaloniki** naar **Athene** (23600) met zijlijnen naar **Volos**, **Kalambaka/Meteora** (23603) en naar **Chalkis**. De treinen rijden heel vaak, haast ieder uur en op het ogenblik worden de lijnen uitgebouwd en gecorrigeerd, zodat de rijtijden korter worden. De sinds korte tijd rijdende Intercity-treinen doen het traject in slechts 6 uur. Ten zuiden van Katerini gaat de lijn kilometers lang vlak langs zee en de berglandschappen ten noorden en zuiden van Lianokladion zijn zó beeldschoon dat het zonde zou zijn dit stuk 's nachts af te leggen. Onmiddellijk vanaf het station Litochoron vind je kiezelstranden om te baden of je kunt naar de Olympus om daar van het landschap te genieten. Van Paleofarssalos kun je met smalspoortrein regelrecht naar Kalambaka en naar de

kloosters van Meteora.
De tweede hoofdlijn is het traject van **Thessaloniki** naar **Alexandroupoli-Pythion-Dikea** (23601) aan de Turks-Bulgaarse grens. Het hele noorden van Griekenland wordt erdoor ontsloten. Met de treinen van Thessaloniki richting Florina leer je het noordwesten van Macedonië kennen.
De derde is de beroemde **Peloponnesuslijn**: een geinige trein die wiebelend en schuddend over smalspoor rijdt: over de hele Peloponnesus en in machtige serpentinebochten opwaarts door verlaten berglandschappen. Je rijdt urenlang langs de kust van de Golf van Saronië en Korinthe, passeert in het westen de lege en sprookjesachtig mooie stranden bij Kyllini en ook de schatten der Oudheid in Olympia en Mycene zijn op deze wijze gemakkelijk te bereiken. In Diakopton buigt het grappige tandradbaantje af dat het adembenemende traject naar Kalavrita maakt.

Onderweg in Griekenland

Eten en drinken is hier overal heel goedkoop; hoe verder je van de toeristische centra af komt, des te goedkoper wordt het. Over het algemeen kan de gast in een eetgelegenheid zelf naar de keuken gaan en daar aanwijzen wat hij wil eten; in vele gevallen komt daar geen menu aan te pas. In meer op toeristen ingestelde gelegenheden zul je wel een menu vinden, maar dat is soms alleen in het Grieks gesteld. Het Griekse gebruik is om 's-avonds pas warm te eten – met het oog op de hitte – je zult dus wel meemaken dat je tussen 12 en 19 uur in taverna's geen warme maaltijd kunt krijgen. Griekse koffie wordt in kleine mokkakopjes geserveerd en met veel suiker gedronken (Kaffee eliniko). Je krijgt er in het **kafeneion** altijd een glas water bij. De kafeneions zijn typische 'mannenclubs', waar druk gediscussieerd wordt, vooral over politiek. Griekse vrouwen zul je er maar zelden aantreffen.
De beroemde Retsinawijn waar voor de conservering hars aan toegevoegd wordt, heeft een heel aparte scherpe nasmaak en vele vakantiegangers wennen er nooit aan, zelfs niet na een wekenlang verblijf in Griekenland en herhaalde pogingen om 'in' te zijn! Zoeter en vriendelijker zijn de Samoswijn en de Maphrodaphne, maar wees er voorzichtig mee… ze zijn behoorlijk sterk! Ook zeer befaamd is de Grieks-nationale drank: de **Ouzo**, een naar anijs smakende borrel, die met water verdund gedronken wordt en enigszins doet denken aan Franse anijsdranken als 'Pastis' en 'Ricard'… maar dan sterker! Het smaakt heerlijk, maar kijk uit… het stijgt je maar al te snel naar het hoofd!
Overnachten is in Griekenland ook heel goedkoop: in Athene zijn er bijvoorbeeld veel Jeugdhotels ('Hostels'), waar je zelfs ook wel op het dak overnachten kunt. Overal in het land worden je door particulieren kamers aangeboden: je wordt bestormd bij de stations, de aanlegsteigers van schepen en de busstations (probeer af te dingen: veel meer dan 1.000 Dr. hoef je echt niet te betalen). (Ga wel kijken wat men aan te bieden heeft, vóór je accepteert!) Je zult trouwens overal bordjes met 'Rooms to let' zien. Er zijn veel campings (meestal ongeveer ƒ 5,50 à ƒ 7,– per nacht), maar vaak zonder veel schaduw en stoffig, want het regent er nu eenmaal weinig. Jeugdherbergen zijn in Griekenland niet talrijk. Ergens in de open lucht slapen of je tent opzetten is streng verboden. Dat heeft ook een goede reden, want sommi-

ge van de vele bosbranden die de toch al karige vegetatie teisteren waren aan nonchalante kampeerders te danken! Bovendien laten dergelijke trekkers veel rommel achter, zodat sommige stranden niet meer aan te zien zijn! Dus: alleen maar in de open lucht slapen als er 's zomers werkelijk nergens meer plaats te krijgen is; dan zal de politie ook soepeler optreden, maar anders kun je in ernstige moeilijkheden komen. De Grieken zijn een heel gastvrij volk, maar vooral de laatste jaren hebben ze slechte ervaringen opgedaan. 's Zomers zul je bijvoorbeeld op de meeste eilanden van de Cycladen wel in de open lucht moeten slapen, omdat alles er zo propvol zit dat er geen plaats meer te veroveren is. Maar wees heel voorzichtig, maak geen vuur en laat geen troep achter! Water is overal in Griekenland en vooral op de eilanden zeer schaars. Zoals gezegd... het regent er haast niet. Ga dus heel spaarzaam met water om! En nog iets: naakt baden is officieel niet toegestaan. Richt je naar de gewoontes van het land en mocht je graag naakt willen zwemmen of zonnebaden, doe dit dan alleen op plaatsen waar niemand anders is.

Het Noordoosten

Thessaloniki

Spoorwegknooppunt. Deze op één na grootste stad van het land (ca. 600.000 inw.) ligt aan een baai. Na een verwoestende brand in het begin van deze eeuw werd de stad nieuw opgebouwd, zodat het stadsbeeld overwegend modern is.

Vanuit het station kom je op de brede Egnatiastraat die dwars door de binnenstad loopt. Links aanhoudend ben je in 5 min. in het centrum. De Egnatia en de zijstraten zijn vol taverna's, winkels en kafeneions (de eetgelegenheden hier zijn goedkoop). Als je de straten volgt die haaks op de Egnatia naar rechts leiden, kom je in het bezienswaardigste deel van de stad: de Boulevard langs de zee, heel fraai aangelegd (het zeewater is helaas vuil). Aan het einde een van de kenmerkendste gebouwen: de Witte Toren uit de 15e eeuw, die zich 30 m hoog verheft. Eens was dit een deel van de stadsmuur en het gebouw werd door de Turkse overheersers als gevangenis gebruikt. Rondom de Witte Toren liggen kleine parken waar 's avonds druk geflaneerd wordt. Tussen de havenpromenade en de Egnatiastraat ligt de markt. Daar dichtbij (richting Toren) vind je ook het post- en telefoonkantoor (OTE).

In de Egnatiastraat, ongeveer ter hoogte van de Witte Toren, staan de overblijfselen van de Triomfboog van Galerius, in het jaar 303 door de Romeinse keizer Galerius opgericht als teken van zijn overwinning op de Perzen. De Triomfboog is versierd met afbeeldingen van strijdtonelen. Niet ver hier vandaan kom je bij de Rotonde, oorspronkelijk het mausoleum van Galerius dat eerst in een kerk en vervolgens in een moskee veranderd werd. Aan die tijd herinnert nog de minaret. Tegenwoordig huisvest de Rotonde een museum en een kerk. Als je de Egnatia nog verder volgt kom je in de handelswijk van de stad, waar het heel bedrijvig is. De Egnatiastraat was eens de Via Egnatia: de weg van Rome naar Constantinopel. Daterend uit de tijd van Alexander de Grote werd Thessaloniki de oostelijke voorpost van het Romeinse Rijk. Aan die periode herinnert het interessante Archeologische Museum aan de zuidkant van het Jaarbeursterrein (richting zee), geopend dagelijks, beh. dinsd., 9-18 uur. De grootste attractie zijn de

vondsten uit het pas enkele jaren geleden ontdekte graf van Philippus II, in de 4e eeuw v. Chr. koning van Macedonië (en de vader van Alexander de Grote). Je ziet hier niet alleen zijn gebeente, maar zelfs zijn krukken, want hij was mank. In dit museum wordt een goed overzicht van alle vondsten uit de Oudheid van Noord-Griekenland gegeven. Als je de Promenade zuidoostwaarts volgt, kom je aan het Folkloristisch Museum in de Vass. Olgasstraat (ca. 150 m van de oever) met o.a. interessante modellen van typisch Griekse huizen (gratis toegang). In dit deel van de stad, nog ca. 10 min. lopen in noordoostelijke richting, vind je ook de bushalte naar Chalkidike.
Waar je ook zeker heen moet is de Oude Stad met kleine, nauwe straatjes, gedeeltelijk vervallen huisjes, resten van de oude stadsmuur en een prachtig uitzicht op het nieuwe stadsdeel en de zee. Van de Universiteit bij het Jaarbeursterrein gaat de weg over trappen en straatjes naar boven; je kunt ook met bus 23. De Oude Stad is heel wat leuker dan de nieuwe benedenstad en ligt ten noordwesten ervan (de straten naar links vanaf de Egnatia volgen).
Vervoer: Thessaloniki heeft directe treinverbindingen naar Joegoslavië-Oostenrijk-Duitsland, Athene (haast elk uur), Florina (Noordwest-Griekenland) en naar Promachon (verder door naar Bulgarije) en Drama-Xanthi-Alexandroupolis-Istanboel. In het kopstation bagagedepot; schone toiletten en zelfs douches; OTE-telefoonkantoor en toeristenbureau waar gratis plattegronden van de stad verkrijgbaar zijn. De eetgelegenheid op het station is erg duur. 's Zomers slapen veel trekkers in het station.
De spoorbussen (OSE) vertrekken vlak vóór het station. De bussen naar het schiereiland Chalkidike vertrekken van de andere kant van de binnenstad (zie boven): uit de Karakassistr. Busverbinding met stadsbussen vanaf station. Toeristenpolitie met Inlichtingen in het hoofdstation en aan het begin van de Egnatiastraat (na de grote kruising). Je kunt goedkoop eten rondom de Egnatiastraat, in de binnenstad, en in de nabijheid van de markt. Je kunt goedkoop overnachten in de zijstraten van de Egnatiastr. Links van de Egnatiastr. en op Aristoteloupplein tussen markt en Boulevard zijn vooral veel eenvoudige hotels te vinden.
Jeugdherberg: Svoloustr. 44, tel.: 031-225946 (aan oostrand van de binnenstad, 15 min. van station te voet of met bus 10). Alleen voor meisjes is de Jeugdherberg in de Ag. Sofiastr. 11, tel.: 031-276144 (in de binnenstad). **Campings** alleen buiten de stad, richting Chalkidike: in Asprovolta, kort voor het vliegveld (busverbinding). 's Avonds is het grote trefpunt op de Boulevard, rondom de Witte Toren. Om te baden is het water te smerig.

Chalkidike

Bussen vanuit Thessaloniki. Het schiereiland ten zuidoosten van Thessaloniki, met de uitlopers Kassandra, Sithonia en de Kloosterrepubliek Athos, is – voor Griekse omstandigheden – verrassend welig begroeid. Op het ogenblik is dit een zeer toeristisch gebied; eenzame stranden zul je er 's zomers nauwelijks meer aantreffen. Het schiereiland kan alleen met de bus vanuit Thessaloniki bereikt worden (ongeveer elk uur). De busrit is vrij duur maar heel mooi.
Kassandra, de westelijke 'vinger' van het schiereiland, is zeer in trek bij de toeristen en heeft, voor Griekenland overigens niet gebruikelijke, grote hotelcomplexen. Een mogelijkheid is in ieder geval het kleine Paliouri aan de uiterste zuidpunt, met door bosbranden beschadigd bos en kleine baaien waar je kunt baden; er zijn **campings** die 's zomers vol zijn.

Sithonia, de 'middenvinger', is sinds enkele jaren één grote kampeergelegenheid. Vooral in **Nikitas** in het noorden van Sithonia zijn veel baaien met faciliteiten om te baden (ten zuiden van de plaats, de kustweg volgen). In Nikitas is een camping met eigen strand en goede busverbinding met Thessaloniki. De allermooiste baai is die aan het uiterste zuidoosten van de 'vinger'. Er is hier een camping met schone toiletten, tennis en andere sport en veel drukte. Vlakbij de bushalte is nog een andere kampeergelegenheid.
De derde 'vinger' wordt gevormd door de monnikenrepubliek op de **berg Athos**. Je komt er per bus vanuit Thessaloniki. Eerst via **Arnea** (beroemd om de wijnen en de tapijten; deze laatste worden overal op straat aangeboden en in de zijstraatjes zie je oude vrouwen bezig met spinnen of weven). Vervolgens **Stagira**, met in het park een standbeeld voor de beroemdste zoon van dit oord: Aristoteles. Na een rit van ca. 3 uur ben je in **Ouranopoli**, aan het uiterste noordwesten van de uitloper. Dit oord, bekroond door een oude vestingtoren waarin tegenwoordig tapijten vervaardigd worden, wordt druk bezocht, heeft een aardige zeeboulevard en aan de zuidkant kleine baaien om te baden. In het plaatsje kamers bij particulieren en kleine hotel/pensions. Ouranopoli is voor vrouwen het eindpunt, want zij mogen de monnikenrepubliek niet betreden. Wel is een boottocht vanuit Ouranopoli rondom de berg Athos mogelijk: met schitterend uitzicht op de kloosters. Voor mannen die de monnikenrepubliek willen leren kennen geldt het volgende: ga eerst naar een kerk in je eigen woonplaats – of naar de kerk waar je lid van bent – en probeer hier een aanbevelingsbrief te krijgen, waarin je interesse voor een bezoek aan de berg Athos omschreven wordt. Dit schrijven dien je voor te leggen aan het Ministerie voor Macedonië en Thracië in Thessaloniki (Platia Dikitirioi, tel.: 931-260429) of anders aan de Afd. Kerken van het Griekse Ministerie voor Buitenlandse Zaken in Athene (Zalokostastr. 2, tel.: 3626894). Daar verstrekt men een document dat je bij het betreden van Athos, in Karyes, moet tonen om op deze wijze in het bezit te komen van de vergunning voor een bezoek van vier dagen (Diamonitirio). De schepen naar Athos vertrekken vanuit Ouranopoli 's zomers 2 à 3 maal per dag, anders alleen 's morgens om 7.30 uur; het is een tocht van 2 uur en je landt in Daphni. Van Daphni ga je dan per bus of per ezel opwaarts naar **Karyes**; hier rond omheen liggen de kloosters, over de hele berg Athos verspreid. In Karyes kun je je aanmelden bij de Hiera Epistasis en na betaling van ongeveer *f* 9,– mag je de kloosters gaan bezichtigen. Overnachten in de kloosters is vaak gratis, maar het is gebruikelijk een overeenkomstig bedrag als gave te overhandigen. Bij zonsondergang begint de rusttijd van de kloosterlingen; je hoort dan niet meer onderweg te zijn. Op Athos mag niet gerookt worden en je moet fatsoenlijk gekleed zijn (geen 'bloot' tonen!); verder moet je de monniken niet fotograferen!
De eerste kloosters op Athos dateren uit de 10e eeuw. Vanaf die tijd is Athos ook een zelfstandige monnikenrepubliek. De meeste andere kloosters ontstonden hier van de 12e tot de 15e eeuw. Tegenwoordig lijden ze alle door gebrek aan geld en nieuwelingen met een kloosterroeping. De belangrijkste kloosters zijn thans het Megistis Lavras aan de zuidoostkust (dit is tevens het oudste) en het betrekkelijk moderne Moni Vatopedou, waar de monniken naar vrijere regels leven dan die aan de westkust. Met uitzondering van het Vatopedou-klooster volgen de kloosterlingen de Juliaanse Kalender, die ongeveer 13 dagen van onze tijdrekening afwijkt; de feestdagen liggen dus anders; het officiële begin van de dag gaat uit van zonsopgang.

Macedonië en Thracië

Treintraject Thessaloniki-Alexandroupoli (23601)

Het traject loopt eerst noordwaarts tot kort voor de Bulgaarse grens, waar het bij Sidirokastro naar het oosten afbuigt. Vanuit Promachon naar de Bulgaarse hoofdstad Sofia rijden twee treinen per dag (de ene 's morgens ca. 9 uur vanuit Thessaloniki, de andere 's nachts ca. 23.10 uur vanaf Thessaloniki en eveneens 2 treinen uit de andere richting). Vóór binnenkomst in Bulgarije eerst attentie voor de (nog bestaande) visumplicht. De rit naar het oosten, richting Turkse grens, voert door toeristisch nog onaangetaste bergstreken en kustvlaktes van Oost-Macedonië en Thracië. **Serres** ligt aan de voet van het Menikio-gebergte en wordt bekroond door een oude vesting. Op de markt in de Oude Stad worden veelsoortige landbouwprodukten uit de streek aangeboden. Interessant museum met vondsten uit de Oudheid. Station waar Intercity stopt. **Drama** is 50 minuten met de Intercity oostwaarts van Serres en wordt omgeven door wijde tabaksvelden. Veel interessants is hier niet te zien (oude stadsmuur uit de middeleeuwen in de binnenstad); vooral van belang omdat je hier moet overstappen op de bus richting Kavala: een drukke havenstad, per bus vanuit Drama in ca. 50 min. bereikbaar (vanuit Thessaloniki directe busverbinding). In vele straten van deze stad kun je voelen dat Turkije dichtbij ligt. Het Imaret verheft zich vlakbij zee als een typisch moslemgebouw boven de Turkse stadswijk Panagia; het is tegenwoordig een bejaardenhuis. Het is erg de moeite waard om te dolen door de smalle straatjes van de Turkse Oude Stad. Het kenmerk van de stad is de hoog erboven tronende vesting (10-13 en 15.30-19 uur dagelijks). Ten zuiden van de berg zie je het ruiterstandbeeld van de hier geboren stichter van de laatste Egyptische koningsdynastie: Mehmet Ali. Heel goedkope eetgelegenheden op het Eleftheriasplein, in de nabijheid veel eenvoudige hotels. Diverse **campings** ten westen en oosten van de stad, bijv. bij Nea Karvali, met stadsbussen geregelde verbindingen. Baden ten zuidwesten van Kavala: zandstranden. Vanuit Kavala vertrekken schepen meerdere malen per dag ('s zomers om de 1½ uur) naar **Thassos** (Skala Prinos). Hoewel hier de laatste jaren vaak bosbranden hebben gewoed, is dit eiland nog altijd welig begroeid. Rondom het eiland lokken talrijke zandstranden. Bussen op de rondweg die over heel Thassos loopt doen alle plaatsjes aan en maken het mogelijk rustigere baaien in het zuidwesten en zuidoosten te bezoeken. De belangrijkste plaatsen op Thassos zijn Thassos-Stad (Limenas) in het noordoosten, Limenaris in het zuidwesten en Glifada. In het zuiden en midden heeft het eiland verlaten bergstreken waar het heerlijk dolen is.

De overblijfselen van de stad uit de Oudheid **Philippi** liggen precies in het midden tussen Kavala en Drama, bij het kleine oord Krinides. Hier kun je uit de (regelmatig rijdende) bus stappen als je het betrekkelijk goed bewaard gebleven Romeinse Theater uit de 3e eeuw na Chr. wil zien (ten oosten van de hoofdstraat). Overblijfselen van twee kerken en van het marktplein uit de Oudheid bevinden zich oost- en westwaarts van de hoofdstraat; op een heuvel staat een klein museum.

Treintraject Drama-Alexandroupoli (23601)

Ten oosten van Drama bereikt de spoorlijn het gebergte en – bij Paranesti – de beroemde rivier de **Nestos**, die hier van-

uit het Bulgaarse bergland naar de kustvlakte loopt. Het traject volgt de Nestos door talloze kloven van het Lekanis-gebergte tot het plaatsje Toxotes. Het gebied van de Nestos, die dwars door Noordoost-Macedonië stroomt en daarbij door een grote verscheidenheid aan landschappen komt, kenmerkt zich door een flora en fauna die voor heel Europa uniek zijn. Zuidwaarts van Stavropolis volgt de spoorweg de rivier door verlaten gebieden en komt uiteindelijk in de oost-Griekse provincie Thracië. De eerstvolgende stad van betekenis is **Xanthi**, met een kleine oosterse moslemwijk. De stad ligt tegen een bergflank en leeft van de verwerking van de in de omgeving verbouwde tabak. Nog een half uur verder oostwaarts met de Intercity en je komt in de hoofdstad van Thracië, **Komotini**, jammer genoeg voorzien van veel nieuwbouw. Overblijfselen van de oude burcht, veel moskeeën en ook Grieks-Orthodoxe kerken verlevendigen het stadsbeeld (van het station ca. 15 min. lopen naar het centrum). Na Komotini verlaat de spoorlijn het gebergte en rijdt door de kustvlakte in de richting van de zee, die bij **Alexandroupoli** bereikt wordt. Deze stad, even dicht bij Istanboel als Thessaloniki gelegen, wordt over het algemeen alleen bezocht door trekkers die door willen reizen naar Turkije of naar het nabij gelegen eiland Samothraki willen. Niet ver van het station strekt zich een mooie Boulevard langs het water uit, met talloze eetgelegenheden. Vlak bij het station een goedkoop hotel. Vele trekkers slapen echter in het station. Ongeveer 1,5 km ten westen van de binnenstad een **camping** aan zee, met strand (goedkoop).

Samothraki wordt dagelijks door 2 schepen vanuit Alexandroupoli aangedaan. Dit rustige eiland dat niet door stromen toeristen bezocht wordt is alleen aan de westzijde 'ontsloten'; het grootste deel wordt in beslag genomen door het ruwe bergland van het 1611 m hoge Fegari-massief. Dit is een geschikt eiland voor degenen die, ver weg van alle drukte en toeristen boeiende landschappen willen ontdekken. Kiezelstranden, een camping, en goedkoop eten en overnachten noden tot een bezoek. Na Alexandroupoli gaat de trein weer naar het noorden om bij Pithion de Turkse grens te bereiken. Elke nacht een trein naar Istanboel en vice versa! Vanaf Alexandroupoli duurt de rit 9 uur, met een hele tijd oponthoud aan de grens. Tip! Na het passeren van de grens uit de ene volle wagon overstappen in de pas in Turkije aangekoppelde lege wagon. Meer plaats!

Het Noordwesten

Treintraject Thessaloniki-Edessa-Kozani-Florina (23602)

Dit traject volgt de lijn naar Athene tot Platy, om hier naar het westen af te buigen, waarbij je in een nog zeer onontdekt stuk van Griekenland komt. Eerst rijden de korte treinen (tot Edessa 9 per dag) door de Macedonische vlakte, maar komen bij Veris in de uitlopers van het ruim 1800 m hoge Vermoin-gebergte. Veris biedt een Romeinse stadsmuur aan de rand van het stadje, verder een beetje vervallen huizen en kerken en een museum over de Oudheid. Tot Edessa volgt het traject de voet van het gebergte; je ziet ontelbare vruchtbomen.

Edessa is veel meer de moeite waard dan Veris. Omringd door heerlijk groen ligt het stadje aan de rand van het gebergte, dat Edessa zelfs in het heetst van de zomer nog van water voorziet. De grootste

attractie van het met bloeiende planten gesierde Edessa zijn een wirwar van beekjes en een grote waterval in het noorden van het plaatsje. In de binnenstad diverse goedkope hotels.
Enkele kilometers ten westen van Edessa bereikt de spoorlijn bij Arnissa (station) het Vegeritismeer, bekend om de visrijkdom en tot dusver nog door toeristen ongemoeid gelaten. Het meer noodt tot baden, met zijn kilometers lange door planten en schelpen omzoomde stranden. In Arnissa niet alleen veel kamers bij particulieren en kleine hotels, maar ook de mogelijkheid aan de oever van het meer te slapen. 's Zomers wordt dit door trekkers gedaan even buiten het plaatsje. Na Arnissa buigen in Amynteon twee verschillende trajecten af. Noordwaarts rijden treinen richting Florina en naar de Joegoslavische grens, vanwaar je verder door kunt naar Skopje. Een landschappelijk zeer fraaie rit door het bergland van Macedonië en een goed alternatief voor de gewone hoofdlijn. (Naar Joegoslavië in Messonission overstappen in de treinen naar Kremenica/Bitola: naar beide een trein per dag, in de namiddag.) Florina is een bezoek waard; het ligt aan de voet van het tot 2180 m opstijgende Vernongebergte en heeft een machtige kloof, oude huizen en een paar kleine fabriekjes. Van Amynteon in het zuiden rijden de treinen naar Kozani, dat eigenlijk alleen van belang is voor het overstappen op de bus naar Kalambaka en de kloosters van Meteora. Een prachtige tocht door het hooggebergte!

Midden-Griekenland

Traject Thessaloniki-Athene (23600)

De hoofdlijn van Thessaloniki naar het zuiden biedt zulke bekoorlijke landschappen, dat je dit stuk niet alleen met een nachttrein, maar minstens ook een keer overdag moet afleggen! Van Thessaloniki rijd je door de vlakte van Macedonië om in **Methoni** de zee te bereiken. Stranden op 10 min. lopen van het station; veel kamers bij particulieren; campings ten noorden en zuiden van de plaats. In Methoni stoppen geen sneltreinen. Ten zuiden hiervan, in **Katerini**, stoppen ook expres-treinen. Goedkope eethuisjes bij het station; busverbinding naar Litochoron aan de Olympus haast elk uur. Katerini ligt ongeveer 8 km van zee, die echter door de spoorlijn meteen zuidwaarts bij het station **Litochoron** bereikt wordt. Hier kilometerslange kiezelstranden en ontelbare campings. Litochoron is het ideale uitgangspunt voor tochten naar en rondom de Olympus die hier vlak bij de kust tot een hoogte van bijna 3000 m oprijst. Het station van Litochoron ligt weliswaar vlak aan zee, maar nog ongeveer 4 km van de plaats zelf verwijderd. De tocht naar Litochoron kan met een zware rugzak behoorlijk inspannend worden. Eventueel kun je beter in Katerini al de bus nemen of van het station Litochoron een taxi bestellen.
In Litochoron is een kleine **Jeugdherberg** die wij kunnen aanbevelen (de leider, Irandos Costas, doet heel veel moeite): Kosma Doumpioti 2, tel.: 0352/-81311 en 82176; ca. 500 m achter het grote plein middenin de plaats, richting Olympus, daarna 20 m naar links; je moet wel van tevoren opbellen. Als je geen plaats meer kunt krijgen, zoek dan in de buurt een kamer bij particulieren. Toeristeninformatie over Olympus aan de bushalte waar je gratis kaart/plattegrond kunt krijgen.
Vanuit Litochoron zou je de bijna 3000 m hoge Olympus langs een onge-

looflijk mooie route kunnen beklimmen; het neemt ongeveer 2 dagen in beslag. Wat je liever niet moet doen is eerst een taxi nemen om je tot aan Priona te laten brengen. Wie dit gedeelte per auto aflegt, mist het verreweg mooiste stuk van de hele tocht. Vanuit Litochoron kun je namelijk meteen de welig begroeide, groene kloof in, waar je de beek volgt en daarna opwaarts naar links. De weg stijgt en daalt afwisselend, dan weer eens naar links en dan weer naar rechts, vaak midden door het water. Onderweg kun je water uit de beek drinken en je af en toe wat opfrissen. Je ziet ontelbare vlinders en er zijn steeds schaduwrijke plekjes te vinden. Ga niet helemaal in je eentje deze klimtocht maken; je zult zelfs 's zomers urenlang geen sterveling zien. Wie onderweg halt wil maken zou kunnen overnachten in het rechts boven de kloof gelegen klooster Palea Agios Dionysos (gedeeltelijk verwoest bij een Duitse aanval in 1944). Je kunt hier in het keldergewelf slapen en het kost niets, maar een kleine gave in het offerblok is zeer welkom. Tot het klooster is het zo'n 4 à 5 uur lopen. Kijk goed dat je het klooster niet voorbij loopt; je bereikt het ongeveer 1 km na het kleine kapelletje in de grot. Ongeveer 2 km na het klooster kom je kort vóór Priona op de autoparkeerplaats. Hier worden dranken en lichte maaltijden verkocht, maar er is geen gelegenheid tot overnachten.

Nu begint pas de eigenlijke bergtocht. Wat je absoluut moet hebben is goed schoeisel, warme kleren en een dikke slaapzak om in de open lucht te kunnen overnachten. Van Priona klim je in 2 à 3 uur naar de hut van Spilios Agapitos (2100 m) en vandaar is het nog een uur of 2 om de Olympus-toppen Mytikas (2916 m), Skala (2866 m) en Skolio (2910 m) te bereiken. De berghut is alleen vanaf mei open en is vaak vol (van tevoren opbellen: 0352-81800). Zelfs in het heetst van de zomer kan het hierboven heel koud zijn en vol laaghangende wolken... niet voor niets geloofden de Oude Grieken dat deze berg de geheimzinnige verblijfplaats der goden was. Ten zuiden van het station Litochoron worden de stranden heel vol. De trein rijdt vlak langs de kust. Uitstappen in Leptokaria en Platamonas waar de Grieken zelf in groten getale vakantie houden, heeft niet veel zin. Buiten Platamonas zie je de overblijfselen van een middeleeuwse burcht. In zuidelijke richting gaat de trein nu door het dal dat in de Oudheid Tempe heette en thans Tembi genoemd wordt en komt uiteindelijk op de vlakte van Thessalië waar hij de oninteressante, grote stad Larissa bereikt. Vanuit Larissa en ook verder zuidwaarts vanuit Paleofarssalos gaat een spoorlijn naar Volos. (Vanuit Larissa ca. elk uur verbinding; vanuit Paleofarssalos 3 treinen per dag.) Het enige interessante aan het 75.000 inw. tellende Volos is de kleine Oude Stad (Ano Volos). Verder is Volos alleen geschikt om van hieruit per bus naar het schiereiland Pilion te gaan of per schip naar de Sporaden te vertrekken. In de buurt van de haven in Volos diverse goedkope hotels en onderdak bij particulieren. Het schiereiland **Pilion** biedt verrassend groene, rijk begroeide bergstreken met lieflijke landschappen; in het noordoosten zowel als overal in het westen en zuidoosten zijn mooie zandstranden. De bussen uit Volos doen alle gebieden van Pilion aan. Vooral de plaatsjes in het noordoosten liggen bekoorlijk temidden van de bossen, maar 's zomers zijn hier veel vakantiegangers (meestal Grieken). Je kunt naar **Horefto** (diverse regelrechte bussen, 3 uur rijden vanuit Volos); de campings, hotels en kamers bij particulieren zijn hier duur) of naar **Agios Ioannis** (diverse bussen, 3 uur rijden; 2 campings). De plaatsjes in het westen van het schiereiland hebben het nadeel

dat het water in de Baai van Volos niet erg schoon is, maar desondanks zijn er veel Griekse toeristen. Daarentegen biedt **Platania** in het uiterste zuidoosten schoner water (door de ligging aan open zee), veel minder drukte dan in de gebieden in het noorden en goede stranden (buiten het plaatsje en onder de rotsen). Vanuit Volos rijden hierheen dagelijks 3 bussen; de hotels zijn er duur, er zijn kamers bij particulieren of je zou eventueel in de open lucht kunnen slapen. Vanuit Platania vertrekt ('s morgens) een schip dat in nog geen 40 minuten naar het nabij gelegen en tot de Sporaden behorende eiland Skiathos vaart.

De Sporaden

Diverse veerboten vertrekken dagelijks vanuit Volos naar Skiathos, Skopelos en Alonissos.
Skiathos: Een heel groen eiland met veel pijnbomen en ontelbare zandstranden. Over het gehele eiland rijden bussen, maar het is zeer in trek bij de toeristen en dus erg druk. Alleen in het noorden vind je nog rustige, lege stranden. Er zijn overal campings en er wordt ook in de openlucht geslapen.
Ook op **Skopelos** begint het toerisme te woeden, maar het is er nog niet zo 'overlopen' als Skiathos. Ook hier groeien veel pijnbomen; in het zuiden enkele fijne stranden en in het binnenland bergen. Een rondtocht met de bus over het eiland van de havenplaats Loutraki tot de haven van het charmante hoofdplaatsje Skopelos-Stad is zeer de moeite waard. Op de stranden van dit eiland wordt 's zomers veel door trekkers geslapen. De schepen leggen aan in Loutraki en Skopelos-Stad.
Op **Alonissos** is het stiller. Alleen rondom de havenplaats Patitiri heerst veel drukte; overigens is het er verlaten. Bezienswaardig is de oude hoofdstad Alonissos. Eenzame baaien waar je lekker baden kunt zijn per boot of te voet bereikbaar. De camping ligt afgelegen; er wordt in de openlucht geslapen; kamers bij particulieren niet zo duur als op de andere eilanden.
Op het eiland **Skiros** kom je het best vanuit Euboa. Trein tot Chalkis (vanaf Athene, om de 2 uur), dan per bus naar het mooie Kimi in het oosten van Euboa. Van Kimi dagelijks 2 schepen naar Lineria op Skiros. Een heel mooie hoofdplaats Skiros-Stad; in het noordoosten en noordwesten goede stranden; in het zuiden nog volkomen onontdekt, woest bergland. Rondom de hoofdplaats 's zomers wel druk. Er zijn campings en er is busverbinding.

De Kloosters van Meteora

Van de hoofdlijn Thessaloniki-Athene buigt in Paleofarssalos een grappige smalspoorlijn af naar **Kalambaka** en de **Kloosters van Meteora** (6 treinen per dag). Het station Kalambaka ligt aan de voet van de bizarre, hoog oprijzende rotspieken waarop de beroemde kloosters staan. Het is absoluut de moeite waard hierheen te gaan; het is een unieke belevenis! Rondom het station goedkope hotels en onderdak bij particulieren en diverse **campings** aan weerskanten van Kalambaka. (Bijvoorbeeld: Camping Kastraki: met de bus van Kalambaka richting Meteora of 1 km te voet vanaf station; de camping ligt aan de voet van

de kloosterrotsen. De volgende camping ligt 2 km verder. Er is ook een camping richting Trikala: vanaf station Kalambaka ca. 2 km teruglopen.) In Kalambaka vind je talloze goedkope eethuisjes rondom het centrale plein.
De **Kloosters van Meteora** werden, onbegaanbaar voor de buitenwereld, op hoge, steile rotspunten gebouwd: 'zwevend tussen hemel en aarde' (dit is de betekenis van het woord 'Meteora'). Oorspronkelijk was dit één groot bergmassief, maar in de loop van miljoenen jaren werd het gesteente door de kracht van het stromende water en de wind zó uitgeslepen, dat slechts enkele rotspunten overbleven. Vanaf de 12e eeuw bouwden monniken 24 diverse kloosters op de rotspieken om hier in alle eenzaamheid nader tot God te komen. Het is niet langer zo dat ze geheel van de wereld afgescheiden zijn en daarom kun je een of meerdere van de kloosters bezoeken en op de hoge steile bergweg langs de kloosters wandelen. Vroeger moesten de monniken en hun levensmiddelen met sterke touwen omhooggehesen worden, maar thans zijn de kloosters door smalle voetgangersbruggen met de bergweg verbonden. Vanuit Kalambaka rijden bussen zo ongeveer elk uur via het kleine Kastraki naar Meteora en de kloosters: eerst **Agios Nikolaos** (niet zo druk), vervolgens **Meteoron Metamorphosis** ook bekend als **Megalon Meteoron** (het grootste klooster, met steile trappen en een interessant interieur met museum, maar wel zéér toeristisch en dus ook heel vol) en niet veel verder het **Verlaamklooster**, met het beroemde kloosterhospitaal en een kerk met fresco's. De andere kloosters (Agios Stefanos en Agios Trias) liggen aan de bergweg en zijn eveneens te bezichtigen (een prachtig uitzicht vanhier op de kloosters en naar Meteora). Als je de bergweg rondom de hele berg volgt, ben je na ca. 3 km weer in Kalambaka. Bij een bezoek moet je fatsoenlijk gekleed zijn, d.w.z.: armen en benen bedekt en vrouwen moeten een rok dragen. Het geringe entreegeld is bestemd voor het levensonderhoud van de weinige hier nog levende monniken.

West-Griekenland

Van Kalambaka rijden meerdere malen per dag bussen naar het westen van Griekenland: het door de bergmassieven van de Pindus gekenmerkte Epirus. Het is een berglandschap dat aan de Alpen doet denken, met toppen die tot in het voorjaar met sneeuw bedekt zijn. De interessantste stad in dit gebied is **Ioannina**, met de resten van een Turkse Bazaar, een alleraardigste Oude Stad met nauwe straatjes en de voormalige moskee en bovendien een Archeologisch Museum.
Je kunt per boot een eiland bezoeken met vier kloosters die een geheimzinnige verborgen gang bezitten en in het begin van de 19e eeuw het laatste toevluchtsoord van de Turkse Pasja waren. (In Ioannina kamers bij particulieren en aan het meer een camping.) Van Ioannina kun je met de bus verder westwaarts naar **Igoumenitza** aan de Ionische Zee: de havenstad waar de boten van en naar Korfoe/Italië resp. Patras aanleggen. (Ca. 4 bussen per dag en een rit van 3 uur.) Igoumenitza is lieflijk gelegen aan een door groen omzoomde baai, met daarachter bebost bergland. De stad leeft van de haven en heeft veel goedkope eethuisjes, een camping, hotels, en diverse kamers bij particulieren; trekkers slapen in de openlucht bij de haven. Wie in Igoumenitza niet per boot verder wil, kan per bus (ca. om de 2

uur) een prachtige rit zuidwaarts ondernemen, richting **Parga**: een indrukwekkend gelegen havenstad aan de Ionische Zee. De stad heeft erg leuke straatjes, met veel bloemen om de huizen en een gezellige sfeer, maar er komen veel toeristen. Hotels en kamers bij particulieren zijn duur; er zijn campings aan het eind van het strand. Zuidwaarts van Parga kom je in **Preveza**, een druk door toeristen bezochte havenstad. Van Preveza vervolg je de bustocht naar het in het binnenland gelegen **Arta**, een leuke stad met een machtige burcht en een oude, stenen brug. Arta kan ook direct vanuit Ioaninna met bussen bereikt worden. Van Arta rijden dagelijks meerdere bussen door naar Athene. Tegenover Patras, in Andirrio, zou je kunnen uitstappen om met de veerboot de Golf van Patras over te steken naar Rio, een plaats met een station aan de Peloponnesus-lijn richting Athene of Patras (6 km van Patras verwijderd; camping in Andirrio en Rio). De overvaart duurt ongeveer een kwartier.
De weg die langs de noordkust van de Golf van Korinthe verder loopt, komt ten noorden van het kleine Itea uit in **Delphi**.

Delphi
Bussen van Arta of Patras (zie boven), van Athene (vertrek Liossionstr., duurt ca. 4 uur, of van Levadia aan het treintraject 23600 Thessaloniki-Athene (4 bussen per dag vanaf het station of de binnenstad, duurt ca. 1½ uur). Let op en neem geen excursiebus, want die zijn heel duur!
Temidden van een wonderschoon landschap ligt het allerberoemdste heiligdom der Oude Grieken: het aan Apollo gewijde tempelcomplex van Delphi. De uitzichten zijn hier adembenemend mooi, maar allicht zul je ze moeten delen met heel veel toeristen. Hier stromen van april tot september drommen auto's en bussen heen.

Van ongeveer de 9e tot de 4e eeuw v. Chr. huisvestte het Heiligdom van Delphi het befaamde **Orakel**, geraadpleegd door de machtigen uit de Oudheid. Koningen en heersers over stadstaten schonken enorme bedragen, in de hoop gunstige uitspraken te verkrijgen. Officieel spraken de goden door de mond van de profetes Pythia, wier orakelspraak door de priesters voor gewone stervelingen verstaanbaar werd gemaakt. In ieder geval was het resultaat, dat grote rijkdommen het Heiligdom toestroomden en hier de **Schathuizen** deden ontstaan, geschonken door de machtigen van de Oude Wereld. Enkele van deze Schathuizen zijn nog te bezichtigen langs de Heilige Weg uit de Oudheid die naar de **Apollotempel** (nu nog slechts overblijfselen) voert.
In deze tempel zat Pythia, door rook omhuld, en uitte haar profetieën. Boven de Tempel ligt het beroemde **Theater**, met de onovertroffen akoestiek; een hoogtepunt van een bezoek aan Delphi met een onbeschrijflijk mooi panorama! Hoger op de berg ligt het **Stadion** uit de Oudheid, waar elke zomer wedstrijden plaatsvonden. Lang niet iedereen heeft er de klim voor over; het ligt op een hoogte van 640 m. Niet ver verwijderd van de Apollotempel ligt het Museum van Delphi, met vele schatten uit de Oudheid, o.a. het indrukwekkende beeld van de 'Wagenmenner'. Het is over de hele wereld beroemd en ontvangt – hoe kan het ook anders? – heel veel toeristen. In de buurt van de **Tholos**, een zeer opvallend rond bouwwerk, ligt de met legendes omgeven **Kastalische Bron**, waar zowel de priesters als de bezoekers zich moesten reinigen alvorens zich tot het Orakel te wenden. Toegang dagelijks vanaf 8 tot 19 uur; museum dinsd. gesloten; zondags en 's winters alleen 's middags open.
Hotels en kamers bij particulieren zijn duur in Delphi; **Jeugdherberg** in Apollonosstr. 31 in het dorp Delphi: zeer aan

te bevelen; 's zomers heel erg vol; tel.: 0265-82268. Campings met heerlijke ligging en schitterend uitzicht over het dal en op zee: ca. 800 m voor Delphi, richting Itea (bushalte vlakbij plein) Apollon Camping en wat verder buiten de plaats nog andere campings. Als je maar één dag wil blijven, kun je je bagage ter bewaring geven in het 'Busstation Delphi'.

Athene

Stations:
Station Larissa (Stathmos Larissis): naar Midden- en Noord-Griekenland, Joegoslavië, Oostenrijk en Duitsland. Bagagedepot, verkoop van treinkaartjes, plaatsreservering, geld wisselen en café. Links ernaast Toeristen-Informatie met stadsplattegronden en bemiddeling voor kamers.
Station Peloponnesus: 200 m ten zuiden van Station Larissa. Treinen naar Peloponnesus (bijv. Patras) en naar Piraeus ('s zomers tot Korinthe en Patras vaak heel vol). Naar Piraeus ca. 1 trein per uur. Wie direct van de trein naar de haven wil, kan hier vandaan vertrekken of de metro nemen (ca. 10 min. lopen; rijdt om de 5 min.).
Van Station Larissa naar de binnenstad: te voet in 15 min. zuidoostwaarts naar **Omoniaplein**, of met bus no. 1 (geel) van Station Larissa naar Omonia- of Syntagmatosplein. Naar metrostation Viktoria 10 min. lopen: van station steeds rechtuit door de Filadelfiasstr. en dan naar links over de Tritis Septemvrou. Het metrostation ligt wat verscholen onder het park; per metro ga je dan richting **Monastiraki.**

Onderweg in Athene
De metro: Rijdt om de 5 minuten (van 5 uur 's morgens tot middernacht). Er is maar één lijn, van het noorden van Athene naar Piraeus. Belangrijke stations zijn:
Viktoriaplein (dicht bij Station Larissa); Omoniaplein (inkoopcentrum), Monastiraki (toegang tot Plaka, straat naar Syntagmatosplein en Nationaal Park); Thission (naar het Athene der Oudheid en de Acropolis); Piraeus (direct naar de landingssteigers van de schepen).
Stadsbussen: Een groot aantal bussen die de hele stad bereikbaar maken. Belangrijke lijnen voor het centrum: no. 1 (gele bus, verbinding met Hoofdstation), no. 3 (verbindt centrum vanaf de Universiteit met het Noorden) en no. 23 (blauwe bus, rijdt naar Lykabettos-heuvel). De belangrijkste halteplaats in het centrum is, behalve Omonia en Syntagmatos, de Universiteit (Akadimias). Kleingeld gereedhouden om te betalen! Bij overstappen opnieuw betalen!
Streekbussen met de volgende belangrijke halteplaatsen:
Station Larissa: spoorbussen naar het noorden van Griekenland.
Station Peloponnesus: spoorbussen over de Peloponnesus (o.a. Patras). (Spoorbussen zijn comfortabeler dan andere bussen. Alle bussen zijn echter duurder dan de trein.)
Liossionstraat 260: bussen naar Midden-Griekenland. Te bereiken met bus 24, vanaf de toegang tot het Nationale Park achter Syntagmatosplein: Amaliasstraat.
Kifissoustraat 100: bussen over de Peloponnesus, naar Igoumenitza, Ioannina, Thessaloniki. Te bereiken met bus 51, vanaf Vilarastraat (ten westen van Omoniaplein).
Mavromateonstraat: bussen naar Attika (omgeving van Athene), bijvoorbeeld

naar Rafina (schepen naar de Cycladen, Andros, Tinos) en Lavrion (schepen naar Kea en Kythnos) en ook naar Kaap Sounion. Halteplaats dichtbij het Nationale Museum.
Schepen vanuit Piraeus: De enorme haven van Athene sluit aan op het zuidelijk deel van de stad. Het is fijn dat het station van de Peloponnesus-lijn (gratis) en dat van de metro (ca. 60 cent) meteen aan de haven liggen, zodat je het onplezierige stuk door het gebied met fabrieken en opslagplaatsen kunt vermijden. De verkoopkantoren voor de reisbiljetten van de scheepvaartmaatschappijen liggen ongeveer 150 m links van het station. In het hoogseizoen moet je zorgen minstens één uur vóór het vertrek van de schepen aan de haven te zijn! De dienstregelingen voor de schepen veranderen voortdurend en daarom moet je aan de haven precies kijken hoe de laatste nieuwe dienstregeling is (je kunt dit ook nagaan in Athene, in het Toeristenbureau van de EOT dat zich bevindt in de Nationale Bank op het Syntagmatosplein; daar hangt ook altijd de meest recente dienstregeling).

Bezienswaardigheden in Athene

De hoofdstad van Griekenland heeft 1 miljoen inwoners; in de hele agglomeratie wonen ca. 3,5 miljoen mensen, wat neerkomt op ongeveer ⅓ van alle inwoners van het land. Vergeleken met vele andere Europese hoofdsteden heeft de stad op het eerste gezicht niet veel karakter, want het is een zee van over het algemeen hoge flatgebouwen die zich steeds verder naar het nog openliggende land in de omgeving uitbreidt. Athene, met het radeloos drukke en lawaaierige verkeer, zal veel bezoekers eerst afschrikken. Pas als je de moeite neemt er wat beter rond te kijken zul je de vele attracties ontdekken.
Van zowel het Larissa- als Peloponnesusstation loop je in ca. 10 min. (halfrechts) naar het Omoniaplein.
Tussen **Omoniaplein**, **Syntagmatosplein** en **Monastiraki** ligt het belangrijkste deel van de stad. Rondom Omonia (metrostation) zijn ontelbare winkels, waar over het algemeen de Atheners zelf hun inkopen doen. Op dit plein komen van alle kanten oneindige stromen verkeer, zodat het er altijd chaotisch druk, vol en lawaaierig is. Als je de kaarsrecht lopende Athinasstr. richting Monastiraki volgt (waar je al zicht krijgt op de zich hoog boven de stad verheffende Acropolis), kom je bij de hallen van de vis-, vlees-, groente- en fruitmarkt, met een onafzienbare hoeveelheid aan kleurige waren. De hallen zijn 's morgens open. De wijk rechts van de Athinas heeft nog veel oorspronkelijke straten en wordt minder door toeristen bezocht.
Het **Monastirakiplein** (metrostation) aan de voet van de Acropolis vormt de toegang tot **Plaka**, de Oude Stad van Athene, gebouwd op de overblijfselen van het Athene der Oudheid. Veel smalle (trap)straatjes met oude huisjes en ontelbare restaurants, taverna's en souvenirwinkeltjes voeren heuvelopwaarts, richting Acropolis. Je zou haast denken dat je hier opeens in een klein, typisch-Grieks dorp terecht bent gekomen en als je steeds verder opwaarts gaat, zul je ook niet zoveel toeristen meer aantreffen. Maar 's avonds zitten vakantiegangers uit alle delen van Europa op de genoeglijke pleintjes van Plaka en luisteren naar de bouzoukimuziek. Helemaal boven in Plaka, vlak onder de Acropolis, zijn nog wel stille straatjes en minder toeristen. Op Monastiraki wordt ook de **Vlooienmarkt** gehouden en elke dag opnieuw wordt hier alles wat zich maar verkopen laat aangeboden. In Griekenland is kopen altijd een zaak van loven en bieden en vooral in winkels die sterk op toeristen ingesteld zijn, moet je goed op de prijzen letten en niet ogenblikkelijk 'happen'.

Befaamd zijn hier de vele winkels die sandalen verkopen en wie naar de eilanden gaat, zou zich hier van passend schoeisel kunnen voorzien.
Ten noordoosten van Plaka ligt **Syntagmatos**, het plein van de regeringsgebouwen, banken, dure winkels en hotels. Hier vind je het meer vermogende publiek. Achter Syntagmatos begint het **Nationale Park**, met schaduwrijke bomen, kleine dierenparkjes en vijvers. Noordwaarts rijst **Lykabettos** op: een steile heuvel, bekroond met een helwitte kapel. Van Syntagmatos uit loop je er in ca. 10 min. heen en daarna kun je over de trappen naar boven, of met het bergbaantje. Boven heb je een fantastisch uitzicht over de stad (tenzij er 'smog' is…). Vanaf het Monastirakiplein en dwars over de Vlooienmarkt kom je bij de opgravingen van het antieke Athene. De **Agora** was het verzamelpunt van het oude Athene, waar men elkaar ontmoette, discussieerde en waren verkocht.
Rondom de Agora zie je het voormalige stadhuis – het **Buleuterion** – waarvan alleen nog brokstukken zijn overgebleven; het **Metroion**, de resten van een tempel; en het **Theseion**, de Tempel van Hephaistos, die als de bestbewaarde van heel Griekenland beschouwd wordt en uit de 4e eeuw v. Chr. dateert. De **Attalos-Stoa** is een prachtige reconstructie van een antieke zuilengalerij en huisvest thans het Agora-Museum waarin ontelbare vondsten uit de Agora der Oudheid te zien zijn. (Toegang dagelijks van 9-15 uur, op zondag tot 14 uur). Vervolgens kom je aan de Aeropagus.
En helemaal boven troont de grote attractie van de stad: de **Acropolis**, gratis bij vertoon van CJP-kaart/OV-studentenjaarkaart (en zeggen dat je uit Nederland komt), natuurlijk wemelend van de toeristen. Al duizenden jaren bewoond stond op de Acropolis (= 'Hoge Stad') reeds in 1300 v. Chr. een groot paleis, waarvoor later een tempel voor Athene en een voor Poseidon in de plaats kwam. Volgens de legende wilden zowel Athene, de godin der wijsheid, als Poseidon, de god van de zee, de gunst van de Atheners verwerven en daarom schonken beiden de stad een heel bijzondere gave: Poseidon liet op de Acropolis een bron ontstaan en Athene schonk de stad de olijfboom. De Atheners waren hier zó verrukt over, dat zij Athene tot beschermgodin van hun stad uitriepen. Na de verovering en verwoesting van het tempelcomplex door de Perzen in 480 v. Chr. liet Perikles het Parthenon in de huidige vorm bouwen. Sedert de 19e eeuw tracht de Griekse regering met internationale hulp de bouwwerken op de Acropolis weer te reconstrueren. Maar ook al heeft men sommige zuilen prachtig gereconstrueerd en diverse beelden weer schoongemaakt, de 'smog' die boven de stad hangt en de ontelbare toeristen die de Acropolis bezoeken doen deze overblijfselen uit de wereld der Oudheid natuurlijk geen goed… Zeer bezienswaardig is de toegangshal, de Propylaeën, met de machtige zuilen en zware dekbalken, alles van het fijnste marmer gemaakt. Daarnaast staat de Nike-Tempel, gewijd aan de overwinnende Athene.
Het middelpunt van de Acropolis is het **Parthenon**, de Athenetempel die in de 17e eeuw door de Venetianen verwoest werd. Er zijn alleen resten van overgebleven maar toch is het bouwwerk overal ter wereld bekend om de met opzet tot stand gebrachte afwijking in het lijnenspel, die de tempel tot een levendig en sierlijk architectonisch geheel maakt. Aan het zuidpunt van de Acropolis verheft zich het **Erechtheion**, waarin destijds meerdere goden vereerd werden. Figuren van jonge vrouwen vormen de zuilen die het afdak dragen. Het zijn thans kopieën, de oorspronkelijke klassieke beelden zijn naar het Acropolismuseum overgebracht

om ze te beschermen tegen vernieling door uitlaatgas. Een van de figuren werd destijds door de Engelsen 'meegenomen' en staat in het Brits Museum; de Grieken zijn al een hele tijd bezig om het terug te krijgen. Het **Acropolismuseum** (gratis voor bezoekers van de Acropolis) bevat de bezienswaardigste delen van de tempel, waaronder stukken van het Parthenon-fries, en is een bezoek absoluut waard.
Het allerbelangrijkste museum van de stad is natuurlijk het **Nationale Museum voor Archeologie**, in de Patissionstr. (ca. 5 min. lopen noordwaarts van het Omoniaplein); hier is een overweldigend aantal vondsten uit de Griekse Oudheid te zien. Wie zich hiervoor interesseert, mag een bezoek niet verzuimen! Heel interessant voor degenen die naar de eilanden willen zijn de vondsten uit Thira (Santorini) die in het museum te zien zijn. Bij de uitbarsting van de vulkaan in de 15e eeuw v. Chr. werden zij onder de as bedolven en zijn daardoor duizenden jaren goed bewaard gebleven. De muurschilderingen geven inzicht in een volkomen onbekende cultuur (toegang dagelijks van 9-15 uur, beh. maand.). Wie van plan is de Cycladen te bezoeken zal zich wel interesseren voor het nieuwe, pas in 1986 geopende, **Cycladenmuseum** in de Neofitou Douka 4 (niet ver van Syntagmatos, volg de Vassilissis Sofias). Je ziet hier vondsten uit de cultuur der Cycladen uit de tijd tussen 3000 v. Chr. en het begin der christelijke jaartelling.
In het **Folkloristisch Museum** in Plaka (Kidathineonstr. 17) zie je religieuze en ambachtelijke volkskunst uit heel Griekenland, o.a. prachtig snijwerk en schitterende sieraden (dagelijks geopend van 9-14 uur, beh. maand.).
Bezoek ook het eiland **Aegina** eens. Heerlijk zwemwater. Met de boot van Piraeus.
Toeristeninformatie: Links van het Station Larissa en in de Nationale Bank op het Syntagmatosplein (beide open van 8-20 uur; gratis plattegronden van de stad verkrijgbaar).

Het eten

De groente-, fruit- en vleesmarkt noodt 's morgens tot 13 uur met een enorm aanbod in de Hallen in de Athinasstraat (tussen Omonia en Monastiraki). In Plaka zijn massa's restaurants en eethuisjes, maar gedeeltelijk zijn het speciale 'toeristentrekkers' met daarbij aangepaste (verhoogde) prijzen. Sfeervol zijn de eethuisjes in de smalle straatjes in het zuiden van Plaka; vele hebben zalige terrassen en tuinen om buiten te zitten. Bij de Souflaki-'stalletjes' kun je heel goedkoop vlees-van-het-spit krijgen.
Typisch Griekse eetgelegenheden zijn midden in Athene te vinden: bijvoorbeeld in de Hallen van de Vleesmarkt aan de linkerkant van de Athinasstr.; je zit dan wel midden tussen de vleeskramen van de slagers!
Bijzonder lekker én goedkoop eet je ook in de geinige eetgelegenheid van Konstantin Tasipoulos in de Aischiloustr. 12, rechterkant van de Athinas, kort voor Monastiraki. Maar evenals de eethuisjes op de vleesmarkt is deze gelegenheid maar tot ca. 17 uur open.

Overnachten in Athene

Zelfs in het hoogseizoen zal overnachten in Athene geen problemen opleveren. Al in de trein van Patras en op de stations storten de door de hotels uitgezonden 'wervers' zich in drommen op de adspirantklanten! Voor degenen die betrekkelijk goedkoop overnachten willen, zijn er 'Guest Houses': eenvoudige hotels zonder comfort, meestal alleen 2-pers. kamers, maar altijd met douche en nette, schone kamers. Als ze 's zomers vol zijn, bieden zij de mogelijkheid voor een gering bedrag op het dak te overnachten. Je

wordt dan wel vaak 's morgens vroeg al wakker gemaakt (omdat het eigenlijk illegaal is). Veel trekkers slapen 's zomers ook op het eerste perron van het hoofdstation.

Guest Houses/Hostels

In de buurt van Hoofdstation (Larissa- en Peloponnesusstation):

'Olympos', Deligiannistr. 38, tel.: 5223433. Ca. 250 m rechts van Larissast. Schone kamers. Daktuin. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'San Remo', Nisirionstr. 8, tel.: 5833245. Vlak achter 'Olympos' Daktuin. Slechts ca. *f* 10,– p.p.

'Athens Connection', Ioulianoustr. 20, tel.: 8213940. Van Larissast. de Filadelfiasstr. en dan de Ioulianoustr., ca. 8 min. lopen. Schone kamers. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'Joy's', Ferronstr. 38, tel.: 8231012. Van Larissast. Filadelfiasstr. en Ioulianou, dan links de Acharnonstr.; daar op de hoek met Ferronstr. (ca. 7 min. lopen). Schone kamers. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'Aphrodite', Einardoustr. 12, tel.: 8810589. Van Larissast. Filadelfiasstr. tot Alkamenous, deze links tot Einardou. Schoon. 2 pers.-kamer ca. *f* 24,50.

'Larissiakon', Filadelfiasstr. 2, tel.: 8834751. Meteen vóór Larissast. Schoon. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'Diethnes', Peonioustr. 52, tel.: 8832878. Van Larissast. naar links, 2 minuten, rechtsaf de Peonioustr. Schoon. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'Alex', Mezonosstr. 4, tel.: 5240657. Van Larissast. Filadelfiasstr. tot Liossionstr., deze naar rechts volgen tot Vathisplein. Te voet ca. 10 min. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50.

'Orpheus', Chalkokondilistr. 58, tel.: 5224996. Direct achter hotel 'Alex'. 2 pers.-kamer *f* 36,–.

'Eva', Vict.-Ougostr. 31. Schone kamers. Van Larissast. de Deligiannistr. naar rechts volgen tot na ca. 5 min. links de Vict.-Ougostr. afbuigt. 2 pers.-kamer *f* 27,50.

In Plaka

'sAvonds is hier heel veel lawaai, maar wie gaat hier dan ook vroeg naar bed…?

'Georges', Nikistr. Schone kamers. 2 pers.-kamer ruim *f* 36,–. Voor kamers met meerdere bedden: voor ieder bed ca. *f* 11,– meer.

'Kouros', Kodroustr. 11, oud huis, schoon. 2 pers.-kamer ca. *f* 27,50. Voor ieder bed meer ca. *f* 11,–.

Jeugdherbergen

Buiten het centrum, in het noorden van de stad!

Kypselisstr. 57, tel.: 8225860. Van tevoren aanmelden! Er komen hier massa's mensen. Niet bepaald schoon. Prijs ca. *f* 9,–. Van Larissast. met bus 1 naar Omoniaplein, verder met bus 2 tot Zakenthou. Je kunt echter beter in de buurt van het station of in Plaka overnachten.

Voor paren en vrouwen: **Amerikistr. 11,** bij Syntagmatos. Tel.: 3624291.

Voor mannen: **Omiroustr. 28**, in de buurt van Syntagmatos, tel.: 3626970. Alleen met jeugdherbergkaart overnachten. Deze kan men krijgen in de Dragatsanioustr. 4.

Campings

Buiten de stad, richting Delphi. Daar, waar juli-september het grote wijnfeest gevierd wordt. De beste camping is in Delphi zelf (12 km van Athene). Bussen 853 en 864 vanaf Platia Eleftherias.

De Peloponnesus

Trajecten Athene-Patras-Kalamata (23605) en Athene-Tripolis-Kalamata (23606)

Met deze smalspoorbaan wordt de Peloponnesus haast geheel omrond. Vanaf het Peloponnesusstation in Athene (een fraai gebouw 250 m achter het Larissastation) rijden de meestal korte treinen langs de Golf van Saronië, met prachtig uitzicht op de kust (links gaan zitten!). Rugzak vastbinden aan bagagenet; de kleine restauratiewagen bezoeken met heel lekkere souflaki's. Ongeveer 2 uur van Athene bereikt de trein (alleen langzamere stoppen hier) het station 'Istmus', vlak bij het Kanaal van Korinthe, dat de Peloponnesus van het vasteland scheidt. Beslist een avontuur, wanneer de trein over de korte brug over het 75 m in de diepte gelegen kanaal gaat. Kort voor Korinthe komt de trein dan aan de Golf van Korinthe die rechts naast de rails opduikt.

Korinthe is tegenwoordig een stad met veel verkeer en lawaai. De hotels zijn er duur. De moeite waard is eigenlijk alleen de Promenade langs de zee. Voor overnachten leent zich alleen de **camping** ca. 3 km ten westen van de stad, met busverbinding.

Veel leuker dan nieuw-Korinthe is **Oud-Korinthe**, een groot dorp aan de voet van een hoge berg waarop zich de overblijfselen van de Oude Hoge Stad: Acrokorinthe bevinden. Naast Oud-Korinthe vind je de resten van de stad uit de Oudheid, in de Romeinse tijd een van de belangrijkste steden van het Oosten. Zeer indrukwekkend is het uitzicht vanaf de 575 m hoge berg waarop de Acrokorinthe troont. Bij de toegang tot de Hoge Stad zijn zelfs kamers bij particulieren te huur. Bussen naar Oud-Korinthe en de overblijfselen van het Korinthe uit de Oudheid vertrekken elk uur uit de binnenstad van het moderne Korinthe: van het station naar links en vierde zijstraat naar rechts tot Ermoustr.: hier aan de hoek is de halte.

In Korinthe splitst de Peloponnesus-lijn: de zijlijn 23606 gaat zuidwaarts door het bergland, via Mycene naar Kalamata; de hoofdlijn 23605 gaat westwaarts over Patras, Pirgos (Olympia) naar Kyperissis-Kalamata. Op beide lijnen kom je door schitterende landschappen en ze leiden naar bestemmingen die zeer de moeite waard zijn, zodat het absoluut aan te bevelen is hier gebruik van te maken.

De hoofdlijn volgt de Golf van Korinthe: rechts zitten, dan heb je een pracht uitzicht op de kust! Dit stuk van de kust heeft veel nieuwbouw én toeristen. De welige plantengroei met ontelbare sinaasappelbomen en bloeiende struiken is een lust voor het oog.

Het eerste tussenstation dat de moeite loont is **Diakopton**. Van dit gemoedelijke, door eethuisjes en kafeneions omgeven station vertrekt de smalspoortandradbaan naar Kalavrita (23604) en gaat moeizaam door een nauwe kloof opwaarts. Op slechts 23 km bestaat een hoogteverschil van 200 m. De 'locomotief' – eigenlijk een motor op wielen – bevindt zich in het midden met een wagon ervoor en een erachter, en zo schuift dit zeldzame geval bergopwaarts. De rit duurt 1 uur en 10 minuten (voor Interrailers gratis). Onderweg zie je het klooster **Mega Spileon** als het ware tegen de bergwand hangen; je kunt het bereiken vanaf het gelijknamige station. **Kalavrita** zelf is een aardig plaatsje, in heel Griekenland bekend omdat hier in de 19e eeuw de opstand tegen de Turken begon. Er is echter aan ditzelfde stadje nog een andere en zeer tragische herinnering verbonden. In december 1943 schoten de Duitsers hier alle mannelijke inwoners tot en met jongens van 13 jaar dood. De

vrouwen en kinderen werden in de kerk gestopt die vervolgens in brand werd gestoken. Doordat een van de soldaten medelijden kreeg, konden de vrouwen en kinderen uiteindelijk ontkomen. Op korte afstand van Kalavrita herinnert een gedenkteken aan het drama uit 1943.
Na Diakopton en verder langs de kust bereikt de trein het stadje **Rio**, waar over het smalste deel van de Golf van Korinthe een veerboot de dienst met Andirrio op het vasteland onderhoudt (vertrekt elk uur, duurt 15 min.). Aan de andere kant kun je met bussen verder naar Igoumenitza, Ioannina of Delphi (zie boven). In Rio is ook een camping, niet ver van de haven.
Enkele km ten westen van Rio volgt **Patras**, de belangrijkste stad van de Peloponnesus, met de haven waar de schepen uit Italië/Korfoe aanleggen (vlak bij het station; de rails volgen en dan door het havenemplacement). Daar beneden vind je talloze bureaus voor scheepsbiljetten, cafés, restaurants, winkels en grote drukte. De stad daarachter heeft veel moderne huizen en weinig sfeer.
De moeite waard om het fantastische uitzicht is de Venetiaanse vesting boven de stad: vanaf station meteen de Ag. Nikolaoustr. volgen. Vlak onder de burcht kun je zuidwestwaarts de Georgioustr. volgen, dan kom je na 300 m op het Georgiouplein waar je het Romeinse Odeon (ook thans nog als theater gebruikt) kunt zien. Het beroemdste wijngoed van de Peloponnesus is het door een Duitser gestichte Achaia-Clauss, ca. 7 km ten zuiden van Patras, romantisch aan de kust gelegen; met gratis rondleiding en wijnproeven!
De hotels zijn hier duur. **Jeugdherberg:** Heroon Polytechnioustr. 68, tel.: 061-427278; ca. 1 km ten noorden van station, de havenstraat volgen. De beste **camping** is in Rio (zie boven); anders ca. 2 km oostwaarts van Patras, de kustweg volgend; hier zijn nog 2 campings. De stranden ten zuidwesten van Patras zijn erg vol; beter zijn die wat verder weg, richting Kato Achaia.
Enkele km ten zuidwesten van Patras bereikt de trein (23605) **Kato Achaia**. Drie kilometer van het station ligt de camping 'Golden Sunset', die aan Interrailers een korting geeft van 50%. Er wordt een bus ingezet om gasten van het station te halen (tel. 0693-71276, 71590).
Verder zuidwaarts buigt in het kleine Kavasila de zijlijn naar Killini af (8 treinen per dag; rit duurt 30 min.). **Killini** is een havenplaats zonder charme; hier vertrekken de schepen naar het eiland Zakynthos. De mogelijkheden tot baden zijn ook maar gering; het strand is smal, maar misschien geschikt voor niet-zwemmers.
Het wat verder zuidwaarts gelegen **Loutra Killinis** is veel meer de moeite waard, door de lange zandstranden met hoge duinen. Het is een mooi kuuroord met dennenbossen in de omgeving en twee grote campings buiten de stad. Het is er wel behoorlijk toeristisch. Stiller dan in Loutra Killinis is het aan de stranden vlak bij de spoorweg, ten zuiden van Pirgos (zie onder). Wie naar Loutra Killinis wil, kan via Vartholomio (spoorstation aan de zijlijn vóór Killini) en verder per bus (alleen om 7 uur 's morgens!) of per taxi.
Pirgos is dan de eerstvolgende grotere stad: typisch Grieks, veel winkels en veel drukte; niet erg de moeite waard. Hier buigt een traject af naar **Katakolon**, een aardige havenstad met zandstranden en veel (Griekse) toeristen. (5 treinen per dag, rit duurt 25 minuten.) Belangrijker is echter het traject naar Olympia, dat van Pirgos naar het oosten voert (5 treinen; 35 minuten).
Olympia is het interessantste oord uit de Oudheid op de Peloponnesus, veel boeiender dan andere gebieden met opgravingen. Dit is de 'wieg' van de Olympische

Spelen. Sedert 776 v. Chr. deden deelnemers uit het gehele land aan de hier gehouden wedstrijden mee. Destijds waren de Spelen alleen ter ere van de goden. Gevechten waren gedurende deze tijd streng verboden en alles was uitsluitend een zaak voor mannen. Vrouwen mochten niet eens toekijken, laat staan meedoen!
Onder de invloed van het christendom werden de Spelen verboden. Pas in 1766 werden de ruïnes van Olympia teruggevonden; ze lagen begraven onder een rivierbedding. Bij deze reusachtige opgravingen, gelegen in een sprookjesachtig mooi groen landschap, is heel veel te zien: de zeer goed bewaard gebleven **Zeustempel**, het **Stadion** met de startbanen en het rijk voorziene **museum**, met een model van het Olympia uit de Oudheid (een heel goede gelegenheid om inzicht in de opgravingen te krijgen). Geopend van 8-18 uur, beh. dinsd., zondag tot 15 uur. Olympia wordt natuurlijk druk bezocht, vooral 's zomers!
Campings: Alfios, ca. 1 km boven de stad; nieuw (uit 1988); je wordt van station afgehaald; weinig schaduw, schone douches en wasruimtes, zwembad. Diana, ca. 500 m van station, ietwat boven de stad gelegen; met terrassen, schaduw en zwembad, maar vrij vol. Olympia, vóór de stad richting Pirgos; met zwembad en veel schaduw.
Er is ook een **Jeugdherberg:** midden in Olympia; Prayitelous-Kondylistr. 18, tel.: 0624-22580.

Treintraject Pirgos-Kalamata (23605)

Ten zuiden van Pirgos komt de trein langs lange en heerlijk lege sprookjesstranden: de mooiste van heel Griekenland! Er zijn weliswaar geen campings, maar in de openlucht slapen is hier 's zomers gebruikelijk. De moeite waard is uitstappen in **Loutra Kaiafa**, een heilbad met zwavelhoudend water, gelegen op een eiland in een lagune. Zuidwaarts volgen lange zandstranden met duinen, waar dennen schaduw verspreiden en waar het zelfs 's zomers niet erg druk is. Ook fijne stranden bij het piepkleine **Thole** (station) en hier, niet ver van het station, een camping. In Kalo Nero buigt het traject naar Kalamata af. Voordien rijden de treinen echter nog verder zuidwaarts tot **Kiparissia**, een kleine stad met een machtige burcht op een kale rots. Het is een zeer vruchtbare streek met lange zandstranden. **Camping** Chani aan het strand, met schaduw, maar smerige douches en toiletten. Van Kiparissis gaan de treinen weer naar het noorden om bij Kalo Nero het gebergte in te klimmen. Over een lange pas gaat het moeizaam opwaarts, met heel veel bochten en een prachtig uitzicht. In Zevgolatio bereikt de trein de afbuiging naar Tripolis-Korinthe. Vervolgens gaat het bergafwaarts, tot Kalamata aan de zuidkust van de Peloponnesus bereikt wordt.
Kalamata biedt weinig te zien, want het draagt nog steeds de sporen van de zware aardbeving die hier in 1986 grote verwoestingen aanrichtte. Vanaf het station rechts naar de hoofdstraat, deze naar rechts volgen tot het park ('s avonds zijn hier concerten); je steekt het park dwars door en dan kom je bij de haven waar goedkope eethuisjes zijn. De stad is alleen geschikt om hier over te stappen op de bus naar het schiereiland Mani dat destijds door de inwoners zo moedig verdedigd werd dat de Turken het nooit hebben kunnen veroveren. Er gaan 3 bussen per dag naar Areopolis en **Pirgos Dirou**. Van Pirgos Dirou volg je de weg langs de kust (25 min. lopen); je kunt hier met boten de onderaardse wereld van de grotten van Dirou in ('s zomers vol; lange wachttijden). In de nabijheid van de grotten mogelijkheid tot baden. Van Kalamata uit kun je ook over het 2400 m hoge

Taygetusgebergte naar Sparta (3 bussen per dag; het busstation in Kalamata ligt 2 km van het station: van het station steeds rechtuit). Aan het moderne Sparta is niet veel te zien, maar het ligt maar 5 km weg van de beeldschone middeleeuwse kloosterstad **Mistra** (om de 1½ uur pendelbussen). In de Oudheid was **Sparta** de tegenspeler van Athene. Het was maar een kleine stadstaat, maar toch wist deze grote macht te ontplooien. Dit was te danken aan de spreekwoordelijk geworden 'Spartaanse levenshouding': men leefde hier uiterst sober, met strenge zelfdiscipline en een leger dat door een ongenadige training bereid was zich tot de laatste man in te zetten. Het resultaat was dat de Spartanen niet alleen over de hele omgeving heersten, maar in 404 v. Chr. zelfs het machtige Athene een nederlaag wisten toe te brengen. In Sparta vertrekken de bussen naar Mistra niet vanaf het grote busstation. Je moet vanaf de halte de met palmbomen omzoomde hoofdstraat naar links volgen, dan door de tweede zijstraat rechts de heuvel op en langs het grote plein tot de derde zijstraat. Hier is links om de hoek de duidelijk met een bordje aangegeven halte richting Mistra. De bussen gaan eerst naar het dorp Mistra (met leuke cafés in de schaduw), dan naar de parkeerplaats, waar je 500 m hoger de toegang tot het Oude Mistra ziet (open van 8-17 uur). De stad is rondom de berg gebouwd, met vele nog goed bewaard gebleven kerken en kloosters. De kerken met hun koepeldaken tonen de typisch-Byzantijnse stijl. Helemaal boven, bij de vesting, heb je een verrukkelijk uitzicht over de gehele stad en in de richting van Sparta.
Vanuit Sparta is een geregelde busdienst met Tripolis (ca. om de 2 uur; Tripolis is het eerstvolgende station en gemakkelijker te bereiken dan Kalamata).

Treintraject Kalamata-Tripolis-Korinthe (23606)

De spoorlijn kronkelt opwaarts, het binnenland van Peloponnesus in, met schitterende landschappen. Een afbuiging naar Megalopolis loont de moeite niet. **Tripolis** is een echt Griekse en heel drukke stad (bussen naar Sparta). De trein daalt in brede haarspeldbochten naar de kust af en bereikt Myloi (station hier vlak aan zee met daarnaast schaduwrijke camping). In **Argos** kun je overstappen in de bus naar **Nafplion** (elk uur, 6 km). Het is een heel aardig en toeristisch stadje, vlak aan zee gelegen. De Oude Stad heeft gezellige kronkelstraatjes en erboven ligt een machtige vesting die langs steile trappen te beklimmen is en een heel mooi uitzicht biedt. Voor de haven ligt het kleine vestingeiland Bourtzi. De **Jeugdherberg** van Nafplion ligt in het niet zo aantrekkelijke nieuwe stadsdeel: Synikismos Neon Vyzantion, tel.: 0752-27754. In het 10 km verder zuidwaarts gelegen **Tolo** (dagelijks diverse bussen vanuit Nafplion) vind je campings en een goed strand, maar ook hier is het druk. Bijzonder de moeite waard is een uitstapje van Nafplion naar **Epidauris**, met het indrukwekkende, 2100 jaar oude Theater, dat als het best bewaard gebleven theater uit de Oudheid geldt (4 bussen per dag; ca. 1 uur). Van Epidauris vertrekt 's middags om 14 uur een bus die dwars door het gebergte naar Galata rijdt, gelegen voor het eiland Poros.
Het volgende station na Argos is **Mycene**, met de beroemde Burcht. De door Heinrich Schliemann opgegraven bouwwerken zijn zo'n 3500 jaar oud. Je kunt hier de beroemde en nog goed bewaarde Leeuwenpoort zien, met in de nabijheid graven waarvan vooral de grafgiften overweldigend waren (kostbare gouden voorwerpen die zich nu in het Nationale Museum in Athene bevinden). Tevens

kun je de Schatkamer van Atreus zien; het was feitelijk een graf en werd tot schatkamer door de waardevolle grafgiften. Het gehele complex kenmerkt zich door ongelooflijk dikke muren. Dat er heel veel toeristen komen is vanzelfsprekend.
Van het station Mycene is het ca. 3 km naar de Burcht, waar ongeveer om de 90 min. bussen vanaf Nafplion-Argos heen gaan. Deze stoppen overigens niet bij het station, maar op de plaats waar de Allee naar Mycene van de hoofdweg afbuigt. Enkele km ten noorden van Mycene bereikt de trein Korinthe.

De Griekse Eilanden

Voor de meeste vakantiegangers naar Griekenland betekenen de Cycladen met de kale bergtoppen, de vriendelijke felwitte huisjes en blauwwit geschilderde kapelletjes *het* symbool van de Griekse eilanden. Het is dus geen wonder dat deze middenin de Egeïsche Zee gelegen eilandengroep een enorme trekpleister werd en dat de bekendste ieder jaar weer en vooral in het hoogseizoen door hele drommen toeristen bezocht worden.
Vanaf Piraeus vertrekken dagelijks meerdere schepen naar de voornaamste eilanden en iedere dag gaat er een veerboot naar de kleinere eilanden. De prijzen lopen van ca. ƒ 11,– tot ƒ 27,50 en Interrailers krijgen geen korting.

Serifos
Dit eiland van de Westelijke Cycladen biedt, met de hoofdplaats, een verrukkelijke aanblik. Er zijn mooie stranden, ook dicht bij de haven. Een heel fijn zandstrand in Paili Ammos, 40 min. lopen van de haven. 's Zomers slapen in de openlucht op het strand bij de haven is gebruikelijk. Vanuit Piraeus ca. 5 uur.

Sifnos
Een eiland met mooie landschappen, vruchtbare tuinen, ontelbare kerken en kloosters en kleine, witte dorpen, die door autovrije en van trappen voorziene weggetjes met elkaar verbonden zijn. In het zuiden mooie zandstranden en natuurlijk ook veel toeristen. Van de havenplaats Kamares te voet opwaarts, of met de bus, 3 km naar de lieflijke voornaamste plaats Apolonia die samen met het stralendwitte Artemonas één geheel vormt. 2 km van Apolonia verwijderd ligt de oude hoofdstad Kastro. Mooie stranden bij Faros, Plati Gialos en Vathi.

Milos
Een eiland dat duidelijk de sporen van mijnbouw draagt en nog niet door toeristen wordt overstroomd. Er zijn twee wonderschone witte dorpen: Tripiti en Plaka, hoog boven de zee gelegen. Beneden de dorpen zijn graven (catacombes) uit het vroeg-christelijke tijdperk en veel scherven uit de Romeinse tijd vlak bij het Theater uit de Oudheid. Hier is ook de beroemde Venus van Milo gevonden, die nu in het Louvre in Parijs staat. In de openlucht kamperen op het strand bij de havenplaats Adamas is gebruikelijk. Vanuit Piraeus ca. 8 uur.

Tinos
Dit bedevaartseiland wordt het hele jaar door Griekse pelgrims uit het hele land bezocht, met als doel de bedevaartskerk Evangelistria in Tinos-Stad. Er is een schaduwrijke camping bij de haven.

Stranden in het zuiden, maar ook in het eenzame noorden van het eiland. Schepen naar Tinos niet vanuit Piraeus, maar vanuit Rafina (met de bus vanuit Athene in ca. 40 min. te bereiken). Vanuit Rafina ca. 4 uur.

Mykonos ✗
Het vakantieparadijs in de Egeïsche Zee met massa's bezoekers uit alle delen van de wereld, prachtige stranden, een lieflijke hoofdplaats als uit een sprookjesboek, en een algemeen trefpunt. De nachten worden hier tot dag en de straatjes zijn propvol. Overnachten op de stranden, ook buiten de camping, is gebruikelijk. Ondanks het massatoerisme heeft Mykonos – in tegenstelling tot Spaanse en Italiaanse toeristencentra – zijn eigen karakter en schoonheid weten te bewaren. Vanuit Piraeus ca. 6 uur.

Paros ✗
Ligt middenin de Cycladen-archipel en is 's zomers heel vol. Een heerlijke hoofdplaats, Parikia, met witte huisjes, nauwe straatjes, campings en strand. Nog een toeristencentrum in het noorden: Naoussa met mooie stranden en campings; slapen in de openlucht gebruikelijk. Er is een mooi binnenland met Petaloudes: het Dal der Vlinders en er zijn onderaardse marmergangen die je kunt verkennen. Goede busverbinding op het eiland. Vanuit Piraeus ca. 7 uur.

Naxos ✗
Een groot, droomschoon en zeer vruchtbaar Cycladen-eiland met reusachtige zandstranden en een binnenland met hoge bergen en veel bossen. In het bergland nog veel verrassend onbedorven dorpen die je kunt leren kennen als je met de bus van Naxos-Stad naar Apollon gaat (zeer de moeite waard!). De hoogste berg van de hele Cycladen-groep, de Zas, verheft zich hier tot een hoogte van ruim 1000 m. De hoofdplaats Naxos is zeer bekoorlijk, met een tempel, een Venetiaanse vesting en geinige smalle kronkelstraatjes. De vriendelijkste Toeristeninformatie van heel Griekenland – met mevrouw Despina Kitini en meneer Ramzi Jaafar – vind je vlak aan de haven! Er zijn meerdere campings rondom Naxos-Stad: zuidwaarts langs 20 km lange en ook 's zomers niet volle zandstranden – met bussen en boten bereikbaar – er wordt ook in de openlucht geslapen. Jammer genoeg is er pas een nieuw vliegveld op het eiland gekomen. Van Piraeus uit ca. 8 uur.

Amorgos ✗
Een van de mooiste eilanden en altijd nog heel rustig. Schitterende landschappen met een prachtige, hoog in het binnenland gelegen, hoofdplaats. Aan de andere kant van het eiland het gedurfd op een steile rots boven de kust gelegen Klooster Chozoviotissa. Vlak daaronder het kleine strand van Agia Anna. Prachtig uitzicht vanaf de lange weg die de verbinding tussen het noorden en zuiden van het eiland vormt. Er zijn niet zoveel goede stranden en daarom zijn er ook alleen in het hoogseizoen veel toeristen. Vanuit Naxos ca. 7 uur.

Ios
Dit is als het ware het Mykonos voor de Jongeren, met veel heisa! Een prachtige helwitte hoofdplaats op een hoogte gelegen, te gekke zandstranden bij de haven en in Milopotamos. Hier worden de nachten doorgefuifd… ongelooflijk wat hier allemaal te doen is! Alleen 's morgens en in de hitte van de middag wordt het rustig en normaal. Goede campings in Milopotamos en aan de haven. Ontelbare disco's, bars, restaurants enz… en nog maar weinig te bekennen van het oorspronkelijk leven op het eiland. Vanuit Piraeus ca. 10 uur.

Folegandros
Heel mooi eiland met beeldschone kleine hoofdplaats, maar dreigt 's zomers overspoeld te worden met toeristen. Ontelbare 'in-de-openlucht-slapers' aan de haven; camping buiten het stadje. Schitterend uitzicht vanaf de hoog boven het hoofdplaatsje staande kerk. Veel stranden, te voet of per boot bereikbaar. Vanuit Piraeus ca. 11 uur.

Santorini
Dit eiland en het naburige eiland Thirassia vormen samen het restant van de rand van een vulkaankrater die tot een hoogte van 565 m uit zee oprijst. Het binnenste van de krater, de Caldera, verdween door een geweldige uitbarsting die omtrent 1450 v. Chr. plaatsvond, honderden meters diep onder de waterspiegel. Later ontstond door andere vulkanische activiteiten een aantal eilanden rondom Santorini, die thans betreedbaar zijn. In 1956 was er opnieuw een aardbeving en ontelbare huizen op Santorini werden meegesleurd in de diepte. Desondanks – of misschien wel juist daardoor – wordt het eiland door massa's toeristen bezocht. Het is overigens een bezoek zeer zeker waard: vele plaatsjes zijn uniek gelegen hoog boven de steile kraterrand, aan de oostkust liggen kilometers lange stranden met donker zand en dan zijn er nog de fantastische opgravingen van Akrotiri, waarbij een ongeveer 3500 jaar oude stad die onder de vulkanische as bedolven lag aan het licht is gekomen. Indrukwekkend mooi is het binnenvaren met het schip in de kraterrand. Er zijn campings bij Kamari en in Perissa. Vanuit Piraeus ca. 11 uur.

Kreta
Dit grootste van de Griekse eilanden, gelegen in de uiterste zuidhoek van Europa, heeft tegenwoordig duidelijk twee gezichten: in het binnenland liggen verlaten en onaangetaste berggebieden met een vriendelijke bevolking, maar aan de noordkust tussen Heraklion en Malia heerst het massatoerisme, met alle gevolgen vandien. 's Zomers zijn alleen in het westen en zuiden nog enkele rustige dorpen te vinden. Op Kreta kun je vanaf het vroege voorjaar tot in de herfst zwemmen. De hoogtepunten op het eiland zijn de steden **Chania** en **Rethimnon** in het westen, de bergdorpen in de uitlopers van de Witte Bergen in het westen, de **Samaria-kloof** in het zuiden van de Witte Bergen en natuurlijk het **Paleis van Knossos**, waar eens de Minoïsche koningen resideerden, gelegen in de nabijheid van **Heraklion**, de razenddrukke hoofdstad van het eiland. Er zijn over het hele eiland verspreid campings. **Jeugdherbergen** in Heraklion, Chania en Rethimnon; veel slapen in de openlucht in het zuiden van het eiland. Goede busverbindingen in het noorden, in eenzame streken meestal 1-3 bussen per dag. Schepen (enorme, comfortabele veerboten) vanuit Piraeus: elke avond na 18 uur 2 veerboten naar Heraklion en 1 veerboot naar Souda bij Chania (altijd busverbinding naar Chania).
Bij Georgioupoli liggen kilometers lange zandstranden (bussen van Chania/Souda richting Rethimnon). Van Chania uit ook regelrechte bussen naar Samaria-Kloof (fantastische wandeltochten door het gebergte aan de zuidkust). De veerboten vanuit Piraeus doen er ca. 12 uur over.

Rhodos
Het grootste eiland van de Dodecanesusgroep, overstroomd door toeristen. Een beeldschone Oude Stad in Rhodos-Stad, met schitterende stadsmuren, een Turkse wijk, en de Ridderwijk. Heel veel sfeer en veel eet- en drinkgelegenheden. Ten zuiden van Rhodos aan weerskanten van het eiland lange zandstranden, maar wel kilometers lang ontsierd door hoge hotel-

complexen. Alleen in het zuiden en het berggebied van het binnenland is weer rust te vinden. In het zuidoosten het toeristencentrum **Lindos**: een heel mooie, spierwitte stad met een Acropolis op een rotspunt en bovendien twee – vaak volle – stranden. De moeite waard ook een bezoek aan het **Dal der Vlinders**. Dagelijks 2 bussen vanuit Rhodos-Stad naar het uiterste zuiden van het eiland waar het nog stil is: naar Messanagros en Katavia. Hier dichtbij lange zandstranden, waar in de openlucht geslapen wordt. Verder is overnachten op Rhodos betrekkelijk duur; gewoon 'legaal' kamperen is er nauwelijks mogelijk. Vanuit Piraeus ca. 20 uur per schip.

Patmos
Aan de noordkant van de Dodecanesus het grootste eiland, gekenmerkt door een machtige heuvelrug en brede, diep in het land snijdende baaien. Het is overweldigend wanneer de veerboot vanuit Piraeus hier kort vóór middernacht de smalle baai van de hoofdplaats Skala binnenglijdt. Als een plaatje uit een sprookjesboek staan de verlichte huizen van Skala rondom de kleine haven. Hoog erboven torent de imposante burcht van het **Johannesklooster** bij Chora op de berg. De contouren van het klooster bij nacht dragen bij tot de middeleeuwse sfeer die hier heerst. Boven, rondom het klooster, heerlijke smalle straatjes en kleine witte huisjes, zoals op de Cycladen. Beneden, in Moloi, een camping vlak aan zee. Veel stranden in het noorden en zuiden van het eiland. Een indrukwekkend uitzicht vanaf de oude weg van Skala opwaarts naar Chora. Ondanks de steeds grotere aantallen toeristen is Patmos nog steeds een van de mooiste eilanden. Vanuit Piraeus ca. 11 uur.

Hydra
Het boeiendste van de Saronische eilanden: één groot brok rotsen voor de kust van de Peloponnesus met een charmante hoofdplaats rondom een smalle baai. Als bijzonderheid geldt hier een algemeen rijverbod: geen auto;'s, brom- of motorfietsen... maar rust en een idyllische sfeer! Het is niet te geloven wat hier allemaal per ezel vervoerd wordt over trappen, door smalle steegjes en steile straatjes, wel kilometers ver weg! Er zijn weinig stranden, maar fantastische mogelijkheden tot wandelen door het binnenland. Overnachten is er betrekkelijk duur; 's zomers zijn er veel toeristen.
Per boot vanuit Piraeus in 3½ uur of per 'raketboot' de 'Flying Dolphin' in 1½ uur. Bovendien schepen vanuit Ermioni in het zuidoosten van de Peloponnesus (bussen vanaf Nafplion) ca. 45 minuten.

De Ionische Eilanden
Deze eilanden liggen ten westen van Griekenland in de Adriatische Zee. Ertoe behoren de eilanden: **Korfoe**, **Paxi**, **Lefkas**, **Kefallonia**, **Ithaka**, **Zakynthos** en **Kithira**. Ze hebben alle steile bergen die zich meestal tot aan de kust uitstrekken, een aangenaam, warm klimaat en een cultuur die van de 12e tot de 18e eeuw Venetiaanse invloed heeft ondergaan. Verder is Italiaanse, Franse en Engelse invloed merkbaar. Wie op zoek is naar 'typisch Grieks' zal het hier niet vinden. De eilanden zijn heel verschillend wat vegetatie en toeristische omstandigheden betreft. Op Korfoe en delen van Kefallonia groeit en bloeit alles, terwijl Ithaka en Zakynthos onvruchtbare gebieden hebben. Wie rust en verkwikking zoekt, zal dit op de meeste eilanden vinden. Alleen op Korfoe en in delen van Zakynthos woedt het toerisme, met massa's mensen op de stranden en in de dorpen.

Korfoe
Dit grootste van de Ionische Eilanden is met welig groen bedekt en heeft veel

mooie stranden, maar ook veel toeristen. Aan de oostkust, ten noorden en zuiden van de hoofdstad Kerkyra, is het 's zomers ondraaglijk vol. In het noorden, rondom Sidari, is het wel minder druk, maar toch nog aardig vol, want er zijn prachtige stranden (waar in de openlucht overnacht wordt). Maar echt rustig is het nog in het noordwesten bij Agios Stefanos en Afionas, met stranden en mogelijkheden om in de openlucht te slapen. Een toeristencentrum in het westen is Paleokastritsa, sprookjesachtig mooi in het bergland boven de kust gelegen. Er zijn veel baaien om te baden, maar het is er druk. Een heel fijn zandstrand vind je bij Mirtiotissa (bus tot Vatos of Glifada), dan onderweg uitstappen en ca. 25 minuten lopen naar een stil strand. Ook leuk in het zuiden van het eiland de betrekkelijk rustige oorden Agios Gordia en Agios Georgios, met stranden en weinig drukte (en veel slapers-in-de-openlucht). Zeer mooi zandstrand in Magoulades tegen rotskust. Over het hele eiland goede busverbinding. Schepen vanuit Brindisi, Igoumenitza, Patras. Vanuit Igoumenitza elk uur een schip; duurt ca. 1½ uur. Busaansluiting naar Athene en Thessaloniki.

Groot-Brittannië

Het klimaat is min of meer te vergelijken met dat van ons eigen land; misschien regent het er iets vaker, maar daar staat tegenover dat het er 's winters (de bergachtige gebieden uitgezonderd) wat minder koud is dan op het vasteland. Groot-Brittannië kent een grote variatie aan landschappen. Haast subtropische plantengroei en steile rotskusten in Cornwall, met prachtige stranden; als contrast het rauwe, woeste berglandschap van de Schotse Hooglanden. En verder romantische heuvels met groene weiden en velden; in het oosten en westen steile kusten; in Wales een wilde bergwereld met eenzame, groene dalen en noordwaarts het unieke landschap van het Merengebied. Je vindt er verrassend goed bewaard gebleven steden en stadjes die van een rijk verleden getuigen en leuke, vaak heel kleine dorpen met de kenmerkende kleine huisjes.
De schaduwzijde van de gevoerde politiek is merkbaar in de grote steden van het midden en het noorden, waar veel werkeloosheid heerst.
Londen is een ware smeltkroes van mensen van allerlei ras, een bont en wervelend geheel waar heel veel te zien en te beleven valt: het leven van een miljoenenstad vol drukte en beweging, maar waar je toch terecht kunt komen in stille, verdroomde wijken waar de tijd lijkt stil te staan.
Het eiland heeft heel veel te bieden en is een bezoek meer dan waar.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: 38 Hyde Park Gate, Londen SW 75 DP.
Nederlandse Consulaten in: Aberdeen, Belfast, Birmingham, Boston, Bristol, Cardiff, Dover, Dundee, Edinburgh, Falmouth, Fowey, Glasgow, Goole, Great Yarmouth, Grimsby, Harwich, St. Peter in the Wood (Guernsey), St. Helier (Jersey), Hull, King's Lynn, Kirkwall, Leeds, Lerwich, Liverpool, Londen, Lowestoft, Manchester, Middlesbrough, Newcastle upon Tyne, Penzance, Plymouth, Sheffield, Southampton, Whitehaven en – voor wie ook Spanje op zijn programma heeft staan – Gibraltar.
Belgische Ambassade: 103 Eaton Square, Londen SW1 W9AB.
Belgische Consulaten in: Belfast, Birmingham, Bradford, Bristol, Cardiff, Dover, Edinburgh, Glasgow, Harwich, Kinston-upon-Hull, Liverpool, Lowestoft, Newcastle, Plymouth, St. Helier, Sheffield, Southampton.

Het geld: 1 Pond Sterling (£) = 100 Pence.
1 £ = *f* 2,78, richtkoers mrt. 1993.

N.B.: De valuta van Noord-Ierland, Guernsey, Jersey, Man, Sark en Alderney worden in de overige delen van Groot-Brittannië vrijwel niet geaccepteerd; deze zullen dus bij de bank ingewisseld moeten worden.

Deviezenbepalingen: de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij, mits bij invoer aangegeven.

Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 999
Telefoon naar Nederland: 010-31 (kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 010-32

De tijd: Middel-Europese tijd en zomertijd minus 1 uur.

Maten en gewichten:

1 inch = 2,54 cm	1 mile = 1,6 km
1 foot = 0,31 m	1 pound = 450 gr.
1 yard = 0,91 m	1 pint = 0,56 liter

Enige nuttige uitdrukkingen

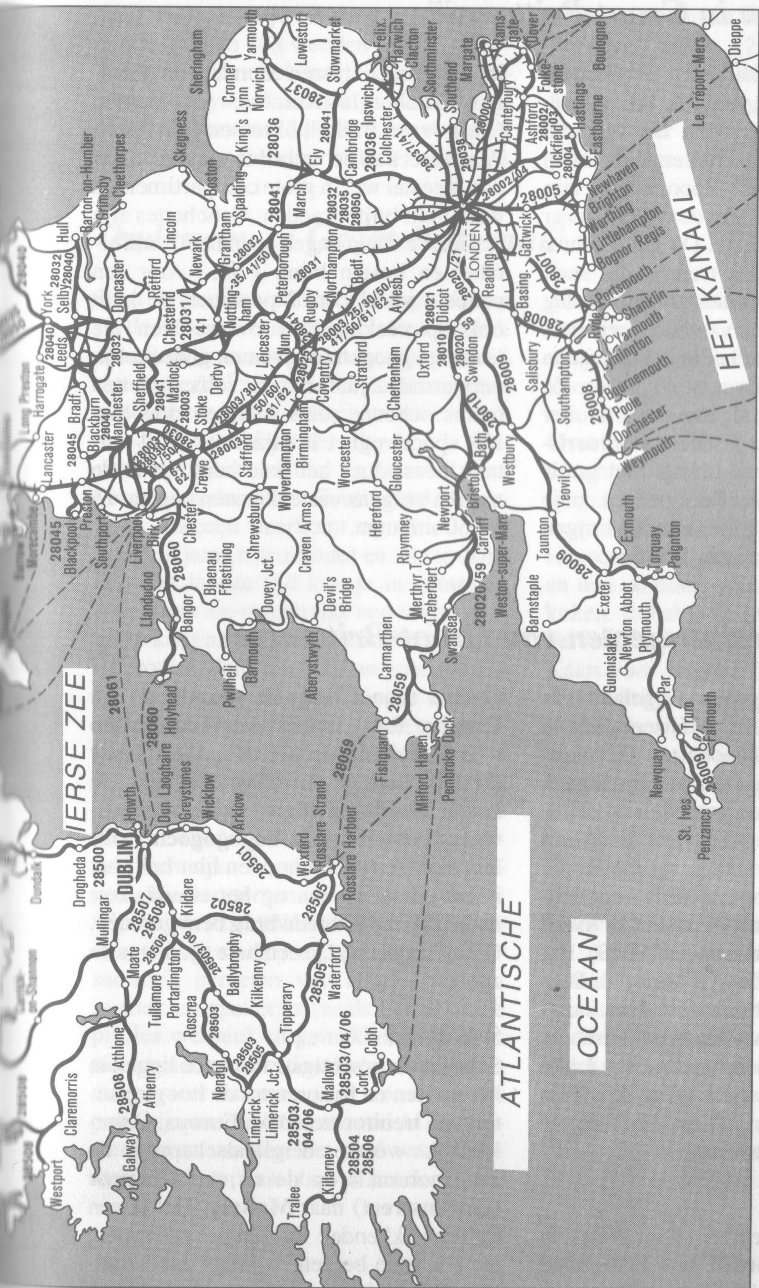
Geeft u mij, alstublieft/dank u	Give me...please/Thank you
Goedemorgen/goedemiddag/goedenavond	Good morning/afternoon/evening
Waar is het (hoofd)station?	Where is the (main)station?
Informatiebureau/perron/dienstregeling	Information office/platform/timetable
Bagagedepot/toiletten	Left-luggage office/lavatories
Wisselkantoor/doorgaand rijtuig/toeslag	Exchange office/through carriage/supplement
Hebben wij aansluiting naar...?	Is there a connection for...?
Moeten wij overstappen?	Do we have to change?
Is deze plaats bezet?	Is this seat taken?
Brood/koffie/worst	Bread/coffee/sausage
Hoe ver is het naar...?	How far is it to the...?
In welke richting ligt...?	What direction is... in?

1=one; 2=two; 3=three; 4=four; 5=five; 6=six; 7=seven; 8=eight; 9=nine; 10=ten; 50=fifty; 75=seventy-five; 100=one hundred; 500=five hundred; 1000=thousand

Hoe kom je in Engeland?

Hij is nog niet klaar: de tunnel! Maar er wordt aan gewerkt... de Britten en de Fransen hebben elkaar onder het Kanaal ontmoet! Als alles volgens de oorspronkelijke plannen verloopt, zullen we nog eens per trein naar Groot-Brittannië kunnen. Maar voorlopig gaat het nog per veerboot.

Van **Oostende** (België) naar **Dover** en **Folkestone**: 3½ uur.
Van **Calais** (Frankrijk) naar **Dover**: 1½ uur.
Van **Hoek van Holland** naar **Harwich**: 4 uur.
Met de **Hovercraft** van **Boulogne/Calais** naar **Dover**: 30 minuten.

IERSE ZEE
ATLANTISCHE
OCEAAN
HET KANAAL
LONDEN
DUBLIN
Hull
York
Leeds
Selby
Doncaster
Harrogate
Bradf.
Lancaster
Blackpool
Preston
Southport
Blackburn
Manchester
Sheffield
Liverpool
Birk.
Llandudno
Bangor
Holyhead
Chester
Crewe
Stoke
Derby
Matlock
Chesterfd
Retford
Lincoln
Newark
Grantham
Nottingham
Leicester
Nun.
Stafford
Wolverhampton
Birmingham
Coventry
Rugby
Northampton
Peterborough
March
Ely
Cambridge
Spalding
Boston
Skegness
Grimsby
Cleethorpes
Barton-on-Humber
King's Lynn
Cromer
Sheringham
Norwich
Yarmouth
Lowestoft
Stowmarket
Ipswich
Felix.
Harwich
Clacton
Colchester
Southminster
Southend
Margate
Rams-gate
Canterbury
Dover
Folke-stone
Ashford
Hastings
Eastbourne
Uckfield
Boulogne
Le Tréport-Mers
Dieppe
Newhaven
Brighton
Worthing
Littlehampton
Bognor Regis
Gatwick
Basing.
Reading
Portsmouth
Ryde
Shanklin
Yarmouth
Lymington
Southampton
Bournemouth
Poole
Dorchester
Weymouth
Salisbury
Westbury
Swindon
Didcot
Oxford
Aylesb.
Bedf.
Stratford
Cheltenham
Gloucester
Worcester
Hereford
Bath
Bristol
Newport
Cardiff
Weston-super-Mare
Taunton
Yeovil
Exmouth
Exeter
Barnstaple
Torquay
Paignton
Newton Abbot
Plymouth
Gunnislake
Par
Truro
Falmouth
Newquay
St. Ives
Penzance
Shrewsbury
Craven Arms
Blaenau Ffestiniog
Dovey Jct.
Devil's Bridge
Aberystwyth
Barmouth
Pwllheli
Rhymney
Merthyr T.
Treherbert
Swansea
Carmarthen
Fishguard
Milford Haven
Pembroke Dock
Howth
Dun Laoghaire
Greystones
Wicklow
Arklow
Wexford
Rosslare Strand
Rosslare Harbour
Drogheda
Dundalk
Mullingar
Kildare
Moate
Tullamore
Portarlington
Athlone
Athenry
Galway
Claremorris
Westport
Roscrea
Ballybrophy
Kilkenny
Waterford
Tipperary
Nenagh
Limerick
Limerick Jct.
Mallow
Cork
Cobh
Killarney
Tralee
28045
28040
28032
28060
28061
28059
28009
28008
28036
28041
28037
28038
28005
28020/59
28500
28507
28508
28502
28501
28505
28503
28504
28506

Treintrajecten in Groot-Brittannië

In oude treinstellen kan het je overkomen dat de deuren alleen vanaf de buitenzijde te openen zijn; dus eerst het raampje neerlaten en dan van buitenaf de knop omdraaien. De Britse Spoorwegen zijn weliswaar de oudste van de wereld, maar zeker niet de modernste. Dit geldt echter niet voor de Intercity-treinen die snel, comfortabel en bovendien zonder toeslag zijn. Voor liefhebbers van oude treinen is veel te beleven: door het hele land rijden nog stoomtreinen over smal spoor. Ze zijn echter over het algemeen particulier bezit, zodat ze voor houders van toeristenpassen en Interrail-tickets niet gratis zijn. Inlichtingen over deze treinen zul je in Engeland in de stations kunnen krijgen (Guide of Steam trains in Britain).

In de treinen tussen Londen en Glasgow/Edinburgh/Inverness, of tussen Glasgow en Bristol, of tussen Londen en Penzance kun je 's nachts slapen, maar dan meestal wel in grote compartimenten waar licht blijft branden. Couchettes zijn er niet; de slaapwagens zijn heel comfortabel en kosten bijna *f* 50,– voor een coupé voor slechts 2 personen. Je kunt ook op veel stations overnachten die 's nachts geopend blijven en gedeeltelijk verwarmd zijn; er zijn zelfs toiletten (soms schoon, soms niet) en douches. Het spoorwegnet is bijzonder wijd vertakt; haast door het hele land rijden de treinen volgens vaste diensten van ca. 15 tot 60 minuten.

De mooiste treintrajecten van Groot-Brittannië

Het heuvelachtige, groene Engeland is in zijn hart dicht bevolkt, zelfs zeer dicht in de omgeving van Manchester. De mooiste treintrajecten lagen naar mijn smaak in de meer afgelegen gebieden en de allermooiste zijn zeer zeker die in **Wales** en **Schotland**.

Het mooiste Engelse traject is ongetwijfeld dat door **Dartmoor** naar **Cornwall** met het eindpunt **Penzance** (28009). Het hoogtepunt is hier de rit – kort vóór Penzance – van **St. Erth** naar **St. Ives**, langs de woeste klippen van de noordkust.

Naar het droomlandschap van het **Lake District** (Merendistrict) voert de zijlijn van Oxenholme (Londen-Glasgow 28050) naar **Windermere**.

Wales

Interessanter zijn de lijnen door Wales: in het zuiden over **Cardiff** naar **Fishguard** (28059) en dwars door het bergland van **Shrewsbury** naar **Aberystwyth**.

Op het traject langs de noordkust van **Chester** (heel mooi) over **Llandudno** naar **Holyhead** op het eiland **Anglesey** (28060) kom je door het oord met de naam: **Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwillllantysiliogogogoch!** De langzamere treinen houden hier halt; het is het eerste station op het eiland, kort nadat je over de brede brug bent gereden. Op dit traject rijd je een hele tijd langs de zee.

Schotland

Schotlands prachtigste trajecten liggen in het westen en behoren tot de hoogtepunten van treintochten door Europa. Ongelooflijk woeste berglandschappen en zeepanorama's op de rit van Glasgow **(Queenstreet)** naar **Mallaig**. Het is een indrukwekkende rit langs zeearmen, over woeste bergen en langs zandstranden die een haast zuidelijke indruk maken: meer dan vijf uur lang weet je niet

naar welke kant je het eerst je bewonderende blikken zult wenden (28053). Eveneens zeer bekoorlijk is de lijn **Inverness-Kyle of Lochalsh** (28052) **en Perth-Inverness** (28050). Leeg en verlaten, maar op den duur vrij vervelend, is de tocht helemaal naar het noorden: **Inverness-Thurso** (28052). Het oosten van het land vind ik saai, behalve **Edinburgh** en de **Brug over de Firth of Forth** (over die brug moet je stellig rijden!).

Onderweg in Groot-Brittannië

Eten en drinken zijn hier niet goedkoop en de kwaliteit van het gebodene is sterk afhankelijk van het soort eetgelegenheid dat je bezoekt. Fish and chips zijn het goedkoopst, maar misschien niet ieders smaak. Het befaamde, uitgebreide Engelse ontbijt wordt hier en daar wel eens vervangen door het 'Continental Breakfast', hetgeen neerkomt op brood met boter en jam (marmelade) en iets te drinken. De laatste tijd kun je in sommige quick-service-restaurants een verrassend grote keus aan salades aantreffen. Wie in de grote steden eten wil, kan goed terecht bij een van de talrijke Chinese of Indische restaurants die heel goede en goedkope maaltijden bieden. Bovendien kun je in Engeland ook vaak lekkere vegetarische gerechten tegen betaalbare prijzen krijgen. In de 'pubs' hebben ze niet alleen een rijke verscheidenheid van Engelse biersoorten, maar ook sterke drank, wijnen en frisdranken. Verder kun je er eten (lichte maaltijden, snacks, of plateservice), genieten van allerlei soorten muziek en spelletjes (zoals het bekende pijltjes werpen) en gemakkelijk in contact komen met de klanten (over het algemeen meer mannen dan vrouwen). De pubs zijn meestal onderverdeeld in minstens twee ruimtes: het deel waar iedereen aan de tapkast staat en het deel waar men kan zitten, beide in trek bij een kring van stamgasten uit alle lagen van de maatschappij. Slechts één ding is voor alle pubs gelijk: ze sluiten onverbiddelijk om 11 uur 's avonds.

Overnachten is, evenals eten en drinken, niet bepaald goedkoop. Er zijn veel jeugdherbergen. In de grote steden zijn ze duur. Het ontbijt in de jeugdherbergen is voor Britse omstandigheden rijkelijk en niet zo duur; soms kun je er ook zelf koken. Behalve de Internationale Jeugdherbergkaart bestaat er ook nog een Kaart voor Engelse Jeugdherbergen (aldaar te krijgen).

De hotels zijn er heel erg duur en zelfs logies met ontbijt (Bed and Breakfast) zal ongeveer *f* 30,– per persoon kosten. Kijk naar de bordjes aan de huizen die 'Bed and Breakfast' aangeven, of vraag aan voorbijgangers, of ga naar de Toeristenbureaus die je aan een kamer helpen (deze rekenen echter bemiddelingskosten die later van de prijs afgetrokken worden). Laat je goed uitleggen hoe je de adressen bereiken kunt. In universiteitssteden worden de kamers van studenten tijdens de vakanties verhuurd, maar ook niet zo goedkoop (minstens *f* 27,50 per nacht). Hierover zijn informaties bij de Britse Organisatie voor Vreemdelingenverkeer te verkrijgen.

Zuid-Engeland

Ten zuiden van de spoorlijn Londen-Bristol liggen de groene heuvels, lieflijke dorpen en steile rotskusten van de graafschappen Kent, Surrey, Sussex, Hampshire, Dorset, Wiltshire, Avon, Somerset, Devon en Cornwall: droomschone landschappen die wij als 'typisch Engels' ondervinden.

Dover

Treintraject 28000/02 vanuit Londen Victoria/Charing Cross. De belangrijkste veerboothaven van het land die pas als er geregeld treinverkeer door de Tunnel mogelijk is zijn betekenis zal verliezen. Al van ver zijn de befaamde witte krijtrotsen te zien, bekroond door het kasteel dat de moeite van een bezoek waard is. Je kunt er diverse ondergrondse gangen en ruimtes zien en er is een Romeinse toren (Pharos) waarop de zeevaarders uit de Oudheid zich oriënteerden. Dover zelf is niet bezienswaardig. De meeste veerboten leggen aan bij de westelijke dokken, direct bij het station weer de treinen naar Londen vertrekken. Er zijn twee lijnen richting Londen: via Canterbury (28000) naar Londen Victoria-Station: elk half uur een trein en 's zondags ieder uur. De andere lijn rijdt een eind langs de kust via Folkestone (28002) naar Londen Charing Cross-Station: elk half uur een trein en 's zondags ieder uur. Deze treinen vertrekken vanaf Dover Priory. De treinen vanaf de haven richting Canterbury stoppen aan het Station Dover Priory dat dicht bij de stad ligt. Inlichtingenbureaus zowel aan de haven als in Station Dover Priory. Van de aanlegsteiger oostelijke dokken (die echter weinig gebruikt wordt) rijden bussen naar Station Dover Priory.

Jeugdherberg: 'Charlton House', 306 London Road, tel.: 0304-201314; geopend van 1 jan.-31 okt.; ligt ca. 500 m ten noorden van Station Dover Priory en ca. 1½ km van de haven. Rondom Station Dover Priory ook veel gelegenheden voor 'Bed and Breakfast.'

Ten noorden van Dover

Treintraject Dover-Ramsgate-Margate. Zeer de moeite waard is de tocht naar **Sandwich** (spoorstation tussen Dover en Ramsgate): een romantisch, middeleeuws aandoend stadje aan de rivier de Stour, met veel vakwerkhuizen, met 'kinderhoofdjes' geplaveide straatjes en veel sfeer.

In de middeleeuwen was Sandwich een van de belangrijkste kustplaatsen van het land. Na jarenlange gevangenschap op het vasteland van Europa betrad Richard Leeuwenhart hier weer voor het eerst Britse bodem. Op het ogenblik is zo goed als de hele binnenstad een beschermd cultuurmonument: één groot openluchtmuseum van middeleeuwse bouwkunst.

Ramsgate en het wat noordelijker gelegen **Margate** zijn druk bezochte badplaatsen in het uiterste noordoosten van Kent; elk uur direct van Londen Victoria-Station of vanuit Dover (traject 28000) bereikbaar.

In tegenstelling tot Margate wordt Ramsgate door een smalle landtong beschut tegen de soms krachtige noordenwind. Tussen beide steden ligt Broadstairs (eveneens een spoorstation) waar men leeft van de herinnering aan de schrijver Charles Dickens, die hier eens zijn vakantie heeft doorgebracht. In juni wordt de grote auteur hier een week lang herdacht met toneelopvoeringen en films.

Canterbury

Treintraject 28000 Dover-Londen Victoria; ieder half uur, 's zondags ieder uur. Deze bisschopsstad is beroemd om de kathedraal en de herinneringen aan de

hier ruim 800 jaar geleden vermoorde aartsbisschop van Canterbury: Thomas Becket. Hij was een jeugdvriend van de Engelse koning Hendrik II die hem tot kanselier benoemde. Later verhief Hendrik hem bovendien tot aartsbisschop van Canterbury met de bedoeling zijn vriend, die hem altijd volledig trouw was geweest, in te zetten in de strijd tegen de paus. Becket stelde zich echter aan de zijde van de paus en toonde zich een voorvechter van de katholieke belangen. Als gevolg hiervan moest hij uitwijken naar Frankrijk. Toen hij in december 1170 weer naar Engeland terugkeerde, werd hij in zijn eigen kathedraal door koningsgezinde edellieden vermoord (de plaats is in de kerk aangegeven). Zo werd Becket tot martelaar en in de daaropvolgende eeuwen trok zijn graf ontelbare bedevaartsgangers. Achter het hoofdaltaar, waar vroeger de schrijn van Becket stond, zijn de marmeren vloertegels door de voeten van de talloze bezoekers volledig uitgesleten. Op de gebrandschilderde ramen van de Trinity Kapel in de kathedraal is Thomas Becket afgebeeld (de ramen dateren uit het begin van de 13e eeuw).
Zo'n 350 jaar na Becket liet koning Hendrik VIII zich door de aartsbisschop van Canterbury van zijn eerste vrouw, Katharina van Aragon, scheiden, omdat hij een huwelijk met Anne Boleyn wilde aangaan. Hij hief hiermede het katholieke sacrament van het huwelijk op en maakte de Engelse kerk los van Rome. Zo ontstond de Anglicaanse kerk, met de koning zelf aan het hoofd, terwijl de voormalig katholieke aartsbisschop van Canterbury de eerste aartsbisschop van deze nieuwe kerk werd.
De imposante kathedraal ligt op 10 min. lopen van het Oost Station: eerst naar links en dan scherp naar rechts, steeds de Castle Street volgend. Vanaf het West Station is het eveneens 10 min. lopen.

Even ten zuiden van de kathedraal loopt de voornaamste straat van de stad, de High en St. Peter's Street, van zuidoost naar noordwest. Waar de High Street de rivier de Stour overgaat, bevinden zich aan de andere kant, ten noorden van de brug, de oude wevershuizen: prachtige vakwerkhuizen uit de 16e eeuw. De St. Peter's Street verlaat het centrum door de oude stadspoort – de West Gate – waar je een mooi uitzicht op de stad hebt. Niet ver van de West Gate ligt het West Station, minder fraai gelegen als het Oost Station met het mooie uitzicht op de oude stadsmuur en de vesting. **Jeugdherberg:** New Dover Road 54, tel.: 0227-462911; ca. 10 min. lopen vanaf Oost Station. De New Dover Road is de naar het zuidoosten lopende verlenging van de hoofdstraat: High-, St. Peter's en St. George's Street. Er zijn diverse gelegenheden voor logies-met-ontbijt te vinden.

Ten zuidwesten van Dover

Folkestone is niet alleen belangrijk als grote veerhaven vanaf het vasteland, maar krijgt extra betekenis door het feit dat de nieuwe Kanaaltunnel hier vlakbij uitkomt. Een grote attractie van de stad is de lange strandboulevard, The Leas, waar je bij helder weer over het Kanaal het vasteland kunt zien liggen. Folkestone heeft directe treinverbinding met Londen Charing Cross-Station (elk half uur), veel gelegenheden voor logies-met-ontbijt en een camping ten zuiden van de stad. Van Folkestone rijden dagelijks diverse bussen naar het 10 km verder zuidwaarts gelegen kustplaatsje **Hythe**. Hier kun je het Royal Military Canal zien, in het begin van de 19e eeuw aangelegd als verdediging tegen eventuele aanvallen van Napoleon. Dit kanaal is echter niet de grootste attractie van het stadje; de echte trekpleister is het smalspoorlijntje dat van hier via Romney naar het zuidwaarts gelegen Dungeness tuft. De

spoorbreedte bedraagt slechts 38 cm (normale breedte is 143,5 cm!) maar toch legt het kleine treintje 21 km af, meestal vlak langs de kust rijdend. De miniatuurlocomotiefjes trekken grappige kleine wagons voort en een tochtje hiermee is echt leuk, hoewel niet goedkoop; rijdt alleen van eind april tot eind oktober.

De zuidkust

Het grootste deel van deze kust is per trein bereikbaar, hoewel langs de kust niet zoveel treinen rijden. De verbindingen van Londen met de kust zijn echter uitstekend.

Rye

Traject Ashford-Hastings, om het uur. Rye ligt tussen Ashford en Hastings (beide met regelrechte verbinding met Londen). Het is een schilderachtig stadje, met straatjes en huisjes als uit een sprookjesboek. Het lag oorspronkelijk aan zee, maar in de loop der eeuwen is de baai van Rye dichtgeslibd. De vele vakwerkhuizen en met groen begroeide muren maken ronddolen in het sfeerrijke plaatsje tot een genoegen. Een 14e-eeuwse stadspoort, de Landgate, is bewaard gebleven en boven de daken troont de kerk van St. Mary. Het stadje 'doet' in handgemaakt aardewerk. In de Mermaid Street noodt de uit het begin van de 15e eeuw daterende Mermaid Inn tot een maaltijd. Het is geen wonder dat hier 's zomers veel toeristen komen.

Hastings

Traject 28004 van Londen Charing Cross/Victoria; om het half uur. Deze kleine badplaats aan de Kanaalkust is ook vanuit Londen Victoria-Station – via Eastbourne – bereikbaar en 6 maal per dag vanuit Ashford. In de wijk **The Stade** zie je de oude schuren waarin de vissers van oudsher hun netten bewaren. Achter de kerk van **St. Mary** rijzen de overblijfselen van een oude burcht op. In het White Rock Pavilion is de **Hasting's Embroidery** te zien: een 74 m lang wandtapijt waarop episodes uit 900 jaar geschiedenis zijn afgebeeld.

Jeugdherberg: Guestling Hall, Rye Road, tel.: 0424-812373; in de voorstad Guestling, ca. 5 km van het station.

Brighton

Traject 28005 van Londen Victoria, om het kwartier. Eens de allerberoemdste badplaats van het land en thans natuurlijk een oord des vermaaks voor de vele toeristen. Brighton, met de reputatie van het 'helende' zeewater, werd in de 18e eeuw druk bezocht door leden van de Engelse koninklijke familie, die hier vele fraaie bouwwerken lieten zetten. De grote attracties van de stad zijn nog steeds de brede Promenade; de lange kiezelstranden; de beide ver in zee uitstekende pieren; de befaamde, met welig groen omzoomde Marine Parade; de alleraardigste **Lanes:** de straatjes van de Oude Stad en last but not least het unieke **Royal Pavilion**. Van het Centraal Station kun je het best rechtuit de Queen's Road volgen die, evenals de hiermee parallel lopende straten, regelrecht naar de Promenade leidt. Hier wordt het oog meteen getroffen door de meer dan 500 m in zee uitstekende **Palace Pier**, die bij eb hoog boven de waterspiegel ligt en bij vloed door de golven omspoeld wordt. De op gietijzeren dragers rustende pier herbergt ontelbare op toeristen gerichte gelegenheden, speelautomaten, een museum, een casino en een theater. Bij redelijk weer kun je hier half Engeland zien rondflaneren. Langs het water loopt de oudste Engelse Elektrische Spoorweg: de **Seafront Railway**. Het alleropvallendste gebouw van Brighton is zonder enige twijfel het **Royal Pavilion**, dat in opdracht van de latere koning George IV gebouwd werd als nabootsing van het Kremlin. Behalve

de buitenzijde met de vele Russisch aandoende uivormige koepels is ook het interieur heel bijzonder: een mengeling van kunst en kitsch, waarin de toenmalige Prins-Regent zijn fantasie uitleefde en in ieder geval aanleiding heeft gegeven tot een heel eigen meubelstijl, denk maar eens aan de 'Pavilion-chairs'. Je kunt de geneugten van een bezichtiging met talloze bezoekers delen. Wie na het Pavilion zin mocht hebben in heel iets anders kan naar de Art Gallery en Museum (in Church Street, dicht bij het Pavilion) waar een overzicht over moderne kunst gegeven wordt. Je kunt eventueel gaan baden in de Regent Swimming Pool in de Church Street, voor het geval dat er te veel wind op het strand staat. Ook heel erg de moeite waard is ronddolen door de **Lanes** van de Oude Stad, waar je veel dure winkels en restaurants zult aantreffen.

Ten oosten van de Palace Pier staat aan de Madeira Drive het Aquarium dat de moeite van een bezoek loont. In de Upper Gardener Street wordt op zaterdag een grote vlooienmarkt gehouden. De gezelligste gelegenheden zijn in de Lanes te vinden.

Overnachten kun je het goedkoopst op de **camping** ten oosten van de jachthaven, busverbinding vanaf het station. **Jeugdherberg:** Patcham Place, tel.: 0273-556196; 5 km van het station, je kunt er met de bus heen maar die is meestal vol. Je kunt Brighton per trein niet alleen regelrecht vanuit Londen maar ook van het oosten en westen bereiken.

Arundel

Traject Horsham-Littlehampton; elk half uur. In de smalle straatjes van deze plaats schijnt de tijd stil te staan. Boven alles uit troont een kasteel dat teruggaat tot de 11e eeuw, maar in de 19e eeuw opnieuw gebouwd werd. De bezienswaardige vesting kan 's middags bezocht worden. In High Street vind je een kostelijk museum met opgezette dieren: 'Potter's Museum of Curiosities'. Levende dieren zijn in de buurt van Arundel ook te zien, namelijk in het nabij gelegen vogelnatuurpark, waar je de vogels uit verscholen, hiervoor expres aangelegde plaatsen, kunt waarnemen. Het ligt in een beeldschoon landschap met bos, weiden en een meer. **Jeugdherberg:** Warningcamp, tel.: 0903-882204; 2 km van station, gedeeltelijk busverbinding.

Chichester

Traject Brighton-Portsmouth, elk half uur. Deze oude Romeinse stad draagt ook thans nog sporen van haar verleden: in het centrum komen de vier door de Romeinen aangelegde hoofdstraten op elkaar uit. Ook vind je in het centrum het karakteristieke marktkruis uit het begin van de 15e eeuw. De middeleeuwse stadsmuur is ten dele zeer goed bewaard gebleven. Buiten de muur de resten van een Romeins Theater, door archeologen opgegraven.

De bezienswaardige kathedraal dateert uit de 12e tot 14e eeuw. In de 15e eeuw kwam op de toren nog een 'Campanile': uniek in Engeland. In de noordelijke zijbeuk bevinden zich ramen van Marc Chagall en in het middenschip boven het altaar hangt een wandtapijt dat in abstracte beelden de schepping en het door atoombommen veroorzaakte eind van de wereld weergeeft. Chichester is tevens beroemd om het Theaterfestival in het Oakland Park dat elke zomer plaatsvindt. Kamerbemiddeling in Info, Station in de West Street. Bed & Breakfast vanaf ruim *f* 30,–.

Fishbourne

Traject Chichester-Portsmouth. In deze kleine stad, ca. 6 km van Chichester, bevindt zich de grootste Romeinse residentie ooit in Engeland gevonden: het **Paleis**

van Fishbourne. Het stamt uit de eerste eeuw na Chr. en werd vermoedelijk bewoond door de Romeinse gouverneur die over Brittannië heerste. Het bouwwerk telt ongeveer 100 vertrekken; het lag destijds vlak aan zee en is slechts gedeeltelijk opgegraven. Het indrukwekkendst zijn de prachtige mozaïekvloeren (open 11-18 uur).

Portsmouth

Traject 28007 van Londen Waterloo, elk half uur. Een belangrijke havenstad, centrum van de Britse Marine en de stad van waaruit Engelse ontdekkingsreizigers vertrokken. De stad ligt op de zuidpunt van een in zee uitstekend schiereiland, omgeven door havenemplacementen, kranen en schepen.

Bezienswaardig zijn de oude vestingwerken (uit de 15e tot 18e eeuw) met de Square Tower en de Round Tower – daar waar de Oude Stad op de haven uitloopt – en verder de koningsburcht, het Southsea Castle en het Cumberland Fort in de stadswijk Eastney. Tegenwoordig leeft Portsmouth voornamelijk van de Koninklijke Marine.

In het Droogdok op de Koninklijke Werf ligt de 'Victory': het schip waarop admiraal Nelson in 1805 bij Trafalgar zegevierde tegen de schepen van Napoleon. Je kunt het schip bezichtigen; er wordt je vol eerbied de plaats getoond waar Nelson door een kogel werd getroffen. Zeer de moeite waard is ook een bezichtiging van de 'Mary Rose' die 300 jaar vóór de Slag bij Trafalgar opvoer tegen de Franse erfvijand, maar voor de ogen van de Engelse koning met een paar honderd man aan boord onderging. Door een archeologisch hoogstandje gelukte het om in 1982 de 'Mary Rose' boven te halen. Daarna werd het schip weer in de oorspronkelijke vorm teruggebracht en het is thans te bezichtigen.

De architectuur van de stad wordt gekenmerkt door de donkerrode baksteen van de havengebouwen en kantoren. Veel toeristen maken van een bezoek aan Portsmouth gebruik om over te varen naar het eiland Wight. **Jeugdherberg:** Wymering Manor, Cosham, tel.: 0705-375661; per bus naar Cosham, ca. 6 km noordoost van de binnenstad. Portsmouth kan ook van Brighton en Southampton bereikt worden. Het hoofdstation is dicht bij het centrum; voor het eiland Wight kun je beter doorrijden naar het Station Haven (eindstation).

Het eiland Wight

Schepen: Portsmouth-Ryde (om het half uur, duurt 35 minuten). In het westen van het eiland veerboten van Lymington (zijlijn aan het traject Londen-Bournemouth 28008) – Yarmouth (5 maal per dag, duurt ongeveer 45 minuten).

Zo'n 5000 jaar geleden raakte dit gebied los en werd een eiland. Wight, 25 km lang en 32 km breed, is tegenwoordig een van de meest geliefde strandcentra van de Britten; 's zomers is vooral het oosten van het eiland overvol. Het landschap is 'typisch Engels': groen en heuvelachtig; het klimaat is zeer mild; de dorpen zijn bekoorlijk en de kusten vaak avontuurlijk steil. Er is zelfs een spoorlijn: van Ryde (de havenstad) via Sandown naar Shanklin, steeds langs de oostkust. Hier zijn ook de mooiste zandstranden. Geliefd zijn wandeltochten langs de zuidkust, bijv. in het westen van het eiland naar **Freshwater Bay**, hoog boven de zee op de kalkrotsen. Zeer indrukwekkend zijn de wilde kalkrotsen, de 'Needles' in het uiterste westen.

De prachtige zomerresidentie van koningin Victoria, **kasteel Osborne**, staat in het noorden van Wight, bij East Cowes, het is met de hele pompeuze inrichting te bezichtigen. Aan de noordkust boven East Cowes ligt de voormalige vesting **Norris Castle**, waar de Duitse keizer

Wilhelm II vakantie hield (koningin Victoria was zijn grootmoeder van moederszijde). Het geweldige complex van **Carisbrooke Castle** met zijn machtige verdedigingsmuren ligt precies in het midden van Wight, bij Newport.
De meeste plaatsen op Wight zijn door busdiensten met elkaar verbonden. Een fiets huren is er ook populair en doelmatig.
Je kunt overnachten op **campings** aan de rand van Yarmouth, bij Shanklin, of in het oosten bij Bambridge of in een van de volgende **jeugdherbergen:** Totland Bay, Hurst Hill, Summers Lane, tel.: 0983-752165 (W. van Yarmouth); Sandown, The Firs, Fitzroy Street, tel.: 0983-402651 (aan de oostkust; Sandown heeft een spoorwegstation; de herberg is vaak vol).
Whitwell, Ventnor, tel.: 0983-730473. Ventnor ligt aan de zuidoostpunt, 10 k Z. van Sandown.
Er zijn op Wight talloze gelegenheden voor Bed & Breakfast.

Southampton
Traject 28008 van Londen Waterloo, elk uur. Uit deze grote industrie- en havenstad vertrok in 1912 het destijds allermodernste en veiligste schip naar Amerika, maar daar zou het helaas nooit aankomen. Na enkele dagen liep de 'Titanic' op een ijsberg en zonk met ruim 1500 mensen.
De stad die tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar door Duitse bommen werd getroffen is in moderne stijl opgebouwd en heeft op het ogenblik niet veel bezienswaardigs meer. De enige oude bouwwerken die de Duitse bombardementen overleefd hebben zijn de St. Michael's kerk in het hart van de stad, delen van de stadsmuur met de God's House Tower aan de haven en de Bargate, de stadspoort aan het andere eind van de stad. **Jeugdherberg:** Winchester Road 461, tel.: 0703-790895; ca. 4 km ten N. van het hoofdstation; de jeugdherberg ligt ten N. van het Dierenpark; er is een busverbinding. Southampton is ook vanuit Portsmouth, Salisbury en Bournemouth te bereiken.

Winchester
Traject 28008 Londen Waterloo-Southampton, elk uur. Na de aftocht van de Romeinen was Winchester tot in de middeleeuwen de hoofdstad van Engeland. De kleine stad heeft nog altijd veel dat aan dit verleden herinnert en is een bezoek zeker waard. Het middelpunt is hier de **kathedraal** die weliswaar 170 m lang, maar betrekkelijk laag is. Rondom de kerk ligt een park, waar uit de vele grafstenen blijkt dat het oorspronkelijk een kerkhof moet zijn geweest. Het interieur heeft veel te bieden: een zeer imposant waaiergewelf, een Normandisch doopbekken van diepzwart, glanzend marmer (Vlaamse middeleeuwse kunst), de smeedijzeren Pilgrims' Gate die naar het dwarsschip leidt en muurschilderingen en gebrandschilderde ramen in het noord-dwarsschip van de kathedraal. In de bibliotheek van de kathedraal bevindt zich de beroemde 'Winchester Bible', een rijk verlucht manuscript uit de 12e eeuw, waaraan 6 verschillende monniken jarenlang een onvoorstelbare hoeveelheid werk hebben verricht (het is te bezichtigen).
In de kathedraal rust het gebeente der Angelsaksische koningen zowel als dat van diverse Engelse bisschoppen. Een uniek monument in een kerk is het gedenkteken voor William Walker: een bouwmeester die vanaf 1906 zes jaar gewerkt heeft in het grondwater dat de fundamenten van de kathedraal zó had aangetast, dat er gevaar voor instorting bestond. Dankzij zijn arbeid is het voortbestaan van de kerk verzekerd. Het blijft echter oppassen, want bij zware regenval

komt er nog steeds grondwater op de vloer. Naast de kathedraal staat het **Winchester College**: een kleine stad op zichzelf, daterend uit de 14e eeuw, met schoollokalen, een kerk en een kruisgang met zuilen waarin de leerlingen al eeuwen lang hun naam hebben gegrift. Achter de West Gate staat aan het eind van de High Street het overblijfsel van de **burcht van Willem de Veroveraar** uit de 11e eeuw. Veel bezoekers komen hier vooral om de zaal waar koning Arthurs beroemde en met sagen omweven Ronde Tafel staat. Inmiddels is archeologisch vastgesteld, dat deze tafel niet ouder dan 600 jaar kan zijn. Of de Ridders van de Tafelronde hier inderdaad samenkwamen blijft een open vraag (10-17 uur). Ongeveer een kwartier lopen ten Z. van Winchester ligt het oudste armenhuis van Engeland: the Hospital of St. Cross dat in de 12e eeuw werd gebouwd. Je kunt het tegen een gering bedrag bezichtigen en de in traditionele kledij gestoken mannen van St. Cross bieden iedere bezoeker als symbolische gave een stukje brood aan. **Camping** aan de rand van de stad; lollige **jeugdherberg** in een oude molen: The City Mill, Water Lane 1, tel.: 0962-53723; 20 min. van het station.

Bournemouth
Traject 28008 Londen Waterloo-Weymouth. Een badplaats uit de 19e eeuw gelegen aan de zuidkust, met veel groen en oude villa's. De kust met de steile klippen is bekoorlijk en op het strand zijn 's zomers hele massa's toeristen uit alle delen van de wereld. Het milde klimaat zorgt voor een sfeer die aan zuidelijke landen doet denken. Er zijn veel gelegenheden met Bed & Breakfast en aan de rand van de stad liggen twee campings.

Salisbury
Trajecten Westbury-Southampton en Basingstoke-Exeter; vanuit Londen in Basingstoke overstappen. Een aardige kleine stad met een heel ongewoon verleden. In 1220 beval de bisschop de inwoners hun stad te verlaten en deze 3 mijl verder weer op te bouwen en zo gebeurde het ook. Er was een grondige reden: de oude, al in de prehistorie bewoonde stad lag op een heuvel en had daardoor te weinig grondwater en veel te lijden van de wind. Bovendien had de bisschop bezwaren tegen de nabijheid van de soldaten des konings in de oude heuvelstad. Op enkele km afstand van het huidige Salisbury ligt de vroegere stad, Old Sarum genaamd, waar de fundamenten van de oude kathedraal nog duidelijk zichtbaar zijn; de kerk werd steen voor steen afgebroken en in de nieuwe stad weer opgebouwd. Salisbury zelf is een typisch volgens stadsplan aangelegde stad, met parallel lopende straten, een groot marktplein met een karakteristiek marktkruis en een schitterende **kathedraal** met een van de hoogste torens van het land. Temidden van grote gazons, enorme loofbomen en sprookjesachtig mooie huizen aan de andere zijde ligt de kerk met de elegante zuilen, een fraaie kruisgang en de opvallende graftombe van de 14e-eeuwse bisschop Wyville. Behalve de kathedraal kun je ook het vlak daarnaast gelegen **Mompesson House** bezichtigen, met een kenmerkend 18e-eeuws interieur. **Jeugdherberg**: Milford Hill House, Milford Hill, tel.: 0722-27572; 10 min. van station. Ook veel Bed & Breakfast-gelegenheden.

Stonehenge
Bussen vanuit Salisbury: 's morgens, 's middags en in de namiddag. Een heel geliefde excursie is met de bus van Salisbury naar Stonehenge, het befaamdste prehistorische heiligdom van heel Engeland, zo'n 15 km ten N. van Salisbury gelegen. Stonehenge rijst op midden in de wijde vlakte van het graafschap Wilts-

hire, al duizenden jaren lang door mensen bewoond, zoals uit ontelbare vondsten is gebleken. Twee hoefijzervormige steengroepen, omgeven door twee concentrische steencirkels, hebben als middelpunt de zogenaamde altaarsteen. De buitenste steencirkel heeft een doorsnede van 30 m en wordt gevormd door 30 paarsgewijs gerangschikte steenzuilen, die oorspronkelijk door dorpelstenen verbonden werden. Er zijn nog maar zes van deze dekstenen overgebleven; de andere werden door weer en wind en ook door mensenhanden aangetast. Aan deze dekstenen is ook de naam van het geheel te danken: 'hanging stones' = hangende stenen.

Een deel van deze stenen zou afkomstig zijn uit een meer dan 300 km verwijderd gebergte in Zuid-Wales. Als dit inderdaad waar is, zou dit naast de bewerking en opstelling van de megalieten het derde grote vraagstuk betreffende Stonehenge vormen. Vele geleerden hebben zich al het hoofd gebroken over het probleem hoe het transport en de oprichting van de steenklompen te verklaren is... het blijft een wonder uit de grijze Oudheid. Wat het doel van Stonehenge was, werpt eveneens veel vragen op: gezien de tijd waarin het heiligdom ontstond (omtrent 2000 jaar v. Chr.) is de meest voor de hand liggende verklaring dat het aan de verering van de zon gewijd moet zijn geweest, vermoedelijk met waarneming van de hemellichamen bij de wisseling der jaargetijden, in verband met de periodes voor zaaien en oogsten. De oorspronkelijke 'avenue', nu nog vaag herkenbaar, was in ieder geval gericht op de steen waarboven op 21 juni, de dag van zonnewende, de zon opkwam. Elk uur vertrekt er een bus van Salisbury naar Amesbury en daarna is het nog ca. 35 minuten lopen. Een betere oplossing is de regelrechte bussen die van het station Salisbury naar Stonehenge en vice versa rijden: ze vertrekken 's morgens, 's middags en in de namiddag.

Dorchester

Traject 28008 Londen Waterloo-Weymouth. De hoofdstad van het graafschap Dorset, als Durnovaria door de Romeinen gesticht.

Het plein aan het zuidpunt van de stad was in de Romeinse tijd een amfitheater dat plaats bood aan 10.000 personen, de prachtige rijen bomen die de stad omgeven staan op de plaats van de Romeinse stadsmuren, die later afgebroken werden. De gemoedelijke straatjes worden bekroond door de kerk van St. Peter; er is ook een bezienswaardig Folkloristisch Museum met schatten uit het verleden en prehistorische vondsten uit de omgeving. De grootste attractie van Dorchester ligt echter buiten de stad. Aan de rand van het heel mooie dorp Cerne Abbas, ca. 9 km ten N. van Dorchester (en ca. 3 km ten O. van de spoorlijn Weymouth-Yeovil) staat **'The Giant of Cerne Abbas'**. Al van ver is de figuur van de reus, in de heuvel gegrift en met witkalk bestreken, te zien. Van de top van het hoofd tot de voeten meet de reus 60 m. Waarschijnlijk dateert de figuur uit het voorchristelijke tijdperk en moet het doel geweest zijn van vele lieden die hier niet alleen om vruchtbaarheid voor hun velden, maar ook voor zichzelf, kwamen smeken. Gezien de lichamelijke gesteldheid waarin de reus is weergegeven valt aan *zijn* vruchtbaarheid bepaald niet te twijfelen! Echt iets voor een foto om later aan vrienden en bekenden te tonen!! (Je kunt het best een fiets huren, als je naar Cerne Abbas wilt.)

In Dorchester zijn veel Bed & Breakfast-gelegenheden.

Weymouth

Treinen van Londen Waterloo (elk uur) en Yeovil. Een gezellige bad- en haven-

plaats aan een brede baai. Een mooie strandboulevard met 's zomers veel bezoekers, maar niet te vergelijken met de drukte in Brighton en Bournemouth. In de Oude Stad bezienswaardige huizen; op alle kaarten ('groeten uit Weymouth') zie je de klokketoren voor koningin Victoria en het standbeeld voor koning George III. Veel gelegenheden met Bed & Breakfast; een **camping** buiten de stad.

Exeter
Trajecten 28009 Londen Waterloo-Salisbury-Exeter Central-Exeter St. David's: ca. alle 2 uur (rit van 3¼ uur) en 28010 Londen Paddington-Taunton-Exeter St. David's: ca. elk uur (rit van 2¼ uur). Ook weer een stad met een Romeins verleden: Exeter was de westelijkst gelegen stad van het Romeinse Rijk. Meteen bij het Centraal Station kun je in de groengordel Northernhay overblijfselen van Romeinse vestingwallen zien. De uit de middeleeuwen daterende stadsdelen werden in 1942 door Duitse bombardementen verwoest. Thans toont alleen het gebied rondom de grote kathedraal nog het oorspronkelijke beeld. De kathedraal heeft een imposante, met ontelbare manshoge figuren versierde westgevel. De twee machtige kerktorens stammen nog uit de Normandische tijd en werden in de 'nieuwbouw' uit de 13e eeuw opgenomen. The Close, het terrein vlak om de kathedraal, wordt verlevendigd door veel cafés en pubs. Hiertoe behoort de Ship Inn, waar Sir Francis Drake – de Elizabethaanse zeevaarder en wereldreiziger – placht te komen. Vlakbij staat de Guildhall, een gebouw uit de middeleeuwen. Interessante musea zijn: de Bibliotheek van de kathedraal met oude manuscripten; het Zeevaartmuseum met ontelbare oude scheepsmodellen en het Royal Albert Museum met schilderijen. **Jeugdherberg**: Countess Wear Road 47, tel.: 039287-3329; ca. 4 km van Central Station; bus richting Topsham. Er zijn veel Bed & Breakfast-gelegenheden. Er zijn 2 stations: zuidwaarts Centraal Station (binnenstad) en noordwaarts St. David's Station.
De moeite waard is een excursie vanuit Exeter naar het beroemde en beruchte **Dartmoor**, een boeiend en vaak enigszins dreigend landschap met heuvels, woeste gronden en moerassen. Niet voor niets spelen veel Engelse *thrillers* en *detectives* in deze geheimzinnige en vaak nevelige omgeving. Het landschap is imposant; veel met heide begroeide heuvels, veel water en talrijke prehistorische overblijfselen als menhirs en grafheuvels. De spoorlijn loopt langs de zuidrand van Dartmoor; de wat verder noordwaarts gelegen weg voert door het zuidelijke deel. Wie naar kleine plaatsjes in het hart van Dartmoor wil, kan met bussen vanuit Exeter naar Moretonhampstead, Two Bridges en Princetown (hier staat de beroemde strafgevangenis). Let op waar je moet uitstappen, de bussen rijden door naar Plymouth. 5 km ten W. van Moretonhampstead is een **Jeugdherberg**: Castle Farm in Gidleigh bij Chagford, tel.: 06473-2421. Nadere informatie bij toeristenbureau in Exeter.

Torquay (ook bekend als Torbay)
Traject 28010 van Londen Paddington, elk uur. Een bekende badplaats, bijzonder fraai gelegen aan de 'Engelse Rivièra', met een haast Italiaans aandoende sfeer, veel groen, prachtige villa's en dure hotels. Hier werd in 1890 Agatha Christie, de koningin van de detectiveromans, geboren. 's Zomers is het hier heel geanimeerd, met natuurlijk talloze toeristen. Er is een camping aan de rand van de stad. Bed & Breakfast is hier duur.

Plymouth
Traject 28010 Londen Paddington-Pen-

zance, elk uur. Een stad met een rijk verleden. Vanuit Plymouth vertrok Sir Francis Drake voor zijn reis om de wereld (1577-1580). In 1588 vertrok hij wederom uit Plymouth om slag te leveren tegen de door de Spaanse koning Philips II uitgezonden Armada: een reuzenvloot waarvan het aantal oorlogsschepen dat van de Engelsen ver overtrof. Niet alleen dankzij de pogingen van Drake en de zijnen maar ook door een vliegende storm en ruwe zee zou de Armada vernietigd worden.
Zo'n 32 jaar later zou Plymouth een afvaart met een vreedzamer doel aanschouwen: toen vertrokken de 'Pilgrimfathers' op hun 'Mayflower' om in Amerika vrijheid voor het uitoefenen van hun godsdienst te zoeken. In de 18e eeuw begon vanuit Plymouth opnieuw een ontdekkingsreis: James Cook voer uit op zoek naar het onbekende continent in het zuiden van de wereld. En zelfs in het begin van onze eeuw was Plymouth het uitgangspunt voor een antarctische ontdekkingstocht.
Ook in Plymouth richtten Duitse bombardementen gedurende de Tweede Wereldoorlog afschuwelijke verwoestingen aan; het centrum werd totaal met de grond gelijk gemaakt en veel is niet meer uit het verleden overgebleven. Tot de weinige bezienswaardigheden behoort **Hoe Park**: de schitterende Boulevard die hoog boven de stad en langs de haven loopt. De brede Armada Way voert kaarsrecht naar Hoe Park; vanaf het station over de North Road ben je er in een paar minuten. Naar verluidt zou Francis Drake in 1588 met zijn kapiteins in Hoe Park bowling gespeeld hebben toen de ruim 120 schepen tellende Armada al voor Plymouth verscheen en het verhaal wil, dat hij eerst het spel heeft beëindigd alvorens op de Spanjaarden los te trekken. Je ziet in het Hoe Park een bronzen beeld van Sir Francis, met zijn rechterhand fier op de wereldbol die hij als eerste Engelsman geheel omzeild had. Van Hoe Park kom je snel aan de uit de 17e eeuw daterende **Citadel**. Wie in de buurt van de oude haven – de **Barbican** – rondkijkt, zal hier veel cafés en pubs ontdekken die met hun namen aan het verleden herinneren... 'Pilgrim', 'Mayflower' enz.
De camping ligt oostwaarts van de stad: Riverside Camping. **Jeugdherberg**: Belmont House, Devonport Road, Stoke, tel.: 0752-562189; vanaf station ca. 2 km noordwestwaarts, ook per bus vanaf station bereikbaar. In de buurt van het station (in en om de North Road) veel gelegenheden met Bed & Breakfast.

Cornwall

De zuidwesthoek van Engeland, omgeven door de Atlantische Oceaan. Dankzij de Golfstroom is het klimaat hier ongewoon mild. De plantengroei is dan ook verrassend: reusachtige fuchsiastruiken groeien hier in het wild en er zijn zelfs palmen. De kusten zijn ruw en woest, maar vaak eenzaam en verlaten: ze noden tot lange wandelingen. Tussen de rotsen duiken zandstranden op, die vooral 's zomers door massa's toeristen bezocht worden. In de vakantieplaatsen van dit gebied heerst in het hoogseizoen een drukte en beweging die aan de propvolle toeristenoorden van het Middellandse-Zeegebied doen denken.
Cornwall was de streek waar de Kelten zich terugtrokken voor de oprukkende Angelsaksen. Andere Keltische groepen namen in deze zelfde periode de wijk naar Wales en zelfs naar Bretagne, zodat er nog heden ten dage taalverwantschap bestaat tussen deze groepen. Cornwall is per trein via het traject 28010 vanuit Londen Paddington haast ieder uur bereikbaar; de rit duurt 4 à 5 uur. Enkele zijlijnen wijken af naar de noord- en zuidkust.

Polperro
Zijlijn van het traject 28010 (Londen Paddington-Penzance), van Liskeard naar Loos (elk uur), daarna nog 40 min. lopen. Een schilderachtig vissersdorp, 's zomers bestormd door toeristen. De schilder Oskar Kokoschka heeft hier gewoond nadat hij op de vlucht was geslagen voor de nazi's. Eten en overnachten zijn hier duur. Er is één camping aan de rand van Loos, ca. 2 km.

Truro
Traject 28010 Londen Paddington-Penzance. Een kleine stad met een grote kathedraal, die pas zo'n 100 jaar geleden gebouwd werd, nadat de stad de zetel van een bisschop was geworden. Het is een prachtige kerk die in tegenstelling tot veel nieuwere bouwwerken geen 'jeugdig uiterlijk' heeft. Het museum in deze stad geeft een overzicht van de rijke bodemschatten die in de loop der eeuwen in Cornwall gedolven zijn. Uit het tin en koper uit Cornwall werden al in de Bronstijd wapens gemaakt. Later werden eeuwenlang tin en koper uit grote mijnbouwwerken gehaald, die steden als Truro veel rijkdom en macht verleenden. Op het ogenblik worden wolfram en kaolin uit de bodem gehaald, zoals blijkt uit de grote afvalhopen ten noordoosten van Truro, richting St. Austell. Je kunt de mijnen bezoeken: 10-17 uur. Er zijn veel Bed & Breakfast-gelegenheden in Truro.

Falmouth
Zijlijn vanuit Truro, elk uur. Een kleine haven- en badplaats aan een door de natuur gevormde haven. De mooie stranden en de leuke Oude Stad zijn in het hoogseizoen – allicht – vol.
Falmouth ligt aan een ver het land insnijdende baai, die aan beide kanten door een vesting bewaakt wordt. Ze zijn alle twee uit het midden van de 16e eeuw en je hebt er een prachtig uitzicht over de kust. Vlak bij Falmouth het **Pendennis Castle**; er tegenover, aan de andere kant van de baai, **St. Mawes Castle** (per veerboot bereikbaar). Vanuit St. Mawes, waar veel minder toeristen komen, kun je het gelijknamige schiereiland goed verkennen; er zijn fijne baaien om te baden.
Een waar paradijs voor wandelaars is het ten zuiden van Falmouth gelegen schiereiland **Lizard**, met Lizard Point: de uiterste zuidpunt van Engeland. In Coverack helemaal in het oosten van het schiereiland, is een kleine **Jeugdherberg** (met 36 bedden): Parc Behan, School Hill, tel.: 0326-280687 (maandags gesloten). 's Zomers kun je wel eens met excursieboten naar Lizard; overigens met bussen of op de fiets (in Falmouth te huren). **Jeugdherberg** in Falmouth: bij de burcht, Pendennis Castle, tel.: 0326-311435. Het station van de voorstad Dell ligt dicht bij de Oude Stad.

Penzance
Traject 28010 van Londen Paddington. Hier wachten je mooie zandstranden vlak bij het station, veel winkels voor toeristen en 's zomers een ongelooflijke drukte. In de stad rondom de kerk subtropische plantengroei, eveneens in de **Morab Gardens**. Het in 1830 gebouwde **Egyptische Huis** in de Chapel Street is getooid met gele papyruszuilen. Bij de haven is het enorm vol en de lange Boulevard is 's zomers één grote mensenmassa. Toch is Penzance een bezoek beslist waard. Vlak bij het station liggen zandstranden waar de vloed ongelooflijk snel opkomt; de St. Michael's Mount is een bekoorlijk doel voor een uitstapje en er zijn beeldschone landschappen langs de kust, richting Land's End. Bovendien zijn er goede mogelijkheden voor overnachting. Er zijn diverse campings, bijv. 5 min. lopen vanaf het station. De **Jeugdherberg** biedt mogelijkheden tot kamperen en wordt algemeen geloofd: Castle

Horneck, Alverton, tel.: 0736-62666, 20 min. vanaf het station, de Market Street steeds volgen.
Vanaf het strand beneden het station zie je hem al liggen: **St. Michael's Mount**: het burchteiland middenin zee. Je kunt ca. 2 km langs het strand lopen en dan bij eb over de dam (of per bus naar Marazion en vandaar de dam op). In de 8e eeuw van onze jaartelling werd op het kleine rotseiland een klooster gebouwd, dat later onder beheer van de benedictijnen kwam. Het is op het ogenblik particulier bezit en wordt door de familie gedeeltelijk opengesteld ter bezichtiging. Bij vloed, die hier heel snel opkomt, heb je de mogelijkheid er met een boot heen te gaan. De berg heeft enige gelijkenis met de Mont St. Michel in Frankrijk, alleen is het hier nog niet zo op toeristen gericht als daar.
Vanuit Penzance voert het beroemde **Cornwall Coast Path** naar het zuiden: een hele wandeltocht langs de steile rotsen en klippen van de kust. Als je er alleen een deel van wilt afleggen, kun je per bus richting Land's End rijden en dan verder lopen. Zeer de moeite waard is het kleine en voor Cornwall karakteristieke vissersdorp **Mousehole**, waar je nog de oorspronkelijke granieten huisjes uit langvervlogen tijden zien kunt. De restaurants en pubs trekken hier natuurlijk veel toeristen.
In het uiterste zuidwesten rijst dan de rots uit de zee op die als Land's End bekendstaat en de verste westpunt van Engeland vormt. Als je erheen gaat, zul je merken dat je toerist onder hele massa's toeristen bent. Bij heel helder weer zie je toch nog land uit de Atlantische Oceaan opdoemen: de **Scilly Eilanden**, een groep van 5 kleine, bewoonde eilanden met een schitterende, subtropische plantengroei. Je kunt erheen varen (duur!).
Op een half uur lopen afstand van Land's End ligt het kleine plaatsje Sennan, per bus vanuit Penzance bereikbaar. Hier is een kleine camping en een fijn strand om te baden.

De noordkust van Cornwall en het Kanaal van Bristol

Zijlijn van St. Erth (hoofdlijn 28010), elk half uur.

St. Ives
Een werkelijk wonderschone badplaats aan de noordkust van Cornwall, met een verrukkelijke omgeving. Een sfeer als aan de Middellandse Zee, ook wat plantengroei en klimaat betreft. Er zijn nauwe straatjes die steil langs de heuvel oplopen, een fantastisch zandstrand, veel soevenirwinkeltjes en tentoonstellingsruimten. Er wonen hier veel kunstenaars: schilders, schrijvers en beeldhouwers. In het hoogseizoen wemelt het hier van de toeristen; de kamers zijn volgeboekt en de restaurants propvol, maar de sfeer is geweldig! Overnachten op aan het strand gelegen campings, ca. 3 km buiten de stad.

Newquay
Zijlijn van Par (hoofdlijn 28010), 6 treinen per dag. Een volle en drukke badplaats met fijne stranden en massa's hotels: een Engels Rimini. Wie graag veel mensen ziet en niet buiten disco's en bars kan, moet hierheen! Overnachten op diverse campings (vaak heel weinig ruimte!) en er is een **Jeugdherberg**: Alexandra Court, Narrowcliff, tel.: 0637-36381; niet ver van station.

Tintagel
Bussen vanuit Penzance en Exeter. Een klein dorp aan het mooiste en wildste

gedeelte van de noordkust, dat leeft van de legendes rondom koning Arthur. Gedomineerd door een oude burchtruïne (12e eeuw) loopt Tintagel over van de winkels die aan koning Arthur herinnerende souvenirs verkopen. In de 12e eeuw stelde een Engelse geschiedschrijver dat de burcht van Tintagel de geboorteplaats van koning Arthur moest zijn (hoewel uit bewijzen blijkt, dat de burcht pas omtrent de 12e eeuw gebouwd werd). Voordien stond op deze plaats een Keltisch klooster. Hoe het nu met de legendarische koning Arthur zit, zullen we in het midden laten. De legende is boeiend en in ieder geval brengt koning Arthur thans nog het dorp Tintagel veel geld in het laadje. Wie hierheen gaat, zal vooral van de woeste kust kunnen genieten. De **wandelweg langs de klippen** van Tintagel naar het ca. 9 km verder noordwaarts gelegen Boscastle is ook buiten Cornwall befaamd om de steile afgronden, de verlaten baaien en steeds nieuwe kustpanorama's. **Jeugdherbergen**: in Tintagel: Dunderhole Point, tel.: 0840-770334.

In Boscastle: Palace Stables, tel.: 08405-287 (maandags gesloten). Wie de wandeltocht langs de kust nog ca. 25 km noordwaarts van Boscastle wil uitstrekken, heeft in Bude weer busaansluiting naar Exeter.

Barnstaple

10 treinen per dag vanuit Exeter (28009/28010). Een oude handelsstad aan de brede monding van de Taw, met een bezienswaardige Beurs in de Queen Anne's Walk en zandstranden ten noorden van de stad: bij Braunton en Woolacombe (2 bussen per dag vanuit Barnstaple). Erg leuk is een tocht naar het tussen Barnstaple en de noordkust gelegen Exmoor, een Nationaal Park met een lieflijk, heuvelachtig landschap. Schapen grazen op de heidevelden, maar de streek is vooral bekend om de Exmoor-pony's. Er komen niet veel toeristen. Je kunt erheen per fiets (huren in Barnstaple) of met de bus richting **Lynmouth**: een kleine, maar drukke badplaats aan de noordkust. Het kustlandschap is prachtig, met een wandelpad westwaarts in de richting Ilfracombe (ca. 20 km) en oostwaarts in de richting Minehead, door de beroemde 'Valley of the Rocks' met de grillig gevormde rotsblokken en steenklompen, de ongelooflijk ruwe rotskust helemaal volgend tot het badplaatsje Minehead. Vanuit Lynmouth gaat een oud tandradbaantje opwaarts naar Lynton, waar een **Jeugdherberg** is: Lynbridge, tel.: 0598-53237. Beneden, in Lynmouth, is een camping.

Taunton

Traject 28010 Londen Paddington-Exeter. De hoofdstad van het graafschap Somerset met als middelpunt de kathedraal van St. Mary-Magdalene. Boven de stad liggen de overblijfselen van een oude Normandische burcht, waarin een museum met archeologische en geologische vondsten gevestigd is. Taunton heeft veel Bed & Breakfast-gelegenheden. Het is een geschikt uitgangspunt voor tochten door het bekoorlijke heuvellandschap van de Quantock Hills die zich van hier uitstrekken tot aan Minehead aan de noordkust (ca. 25 km). Bij helder weer heb je hier uitzicht tot aan Wales (fietsenverhuur in Taunton).

Weston-super-Mare

Traject Taunton-Bristol. Een badplaats aan het Kanaal van Bristol, met lange stranden. Het is een geliefd oord voor uitstapjes voor de inwoners van Bristol en het is er meestal druk en vol, net als het naburige Burnham-on-Sea. Buiten de stad liggen campings. Het landschap is er betrekkelijk vlak. Een interessante excursie is een bustocht naar Cheddar in de

Mendip Hills (ca. 15 km verder oostwaarts), waar de Cheddar Gorge, een smalle, diepe kloof, bezoekers trekt. Over de kloof een heel mooi uitzicht op de kust en eronder een grot met stalagmieten.

Bristol

Treinen vanuit Londen Paddington (elk half uur), Taunton, Cheltenham, Cardiff. Het hoofdstation in Bristol is Bristol Temple Meads, 20 min. naar de binnenstad. Een grote industriestad aan de Avon, niet ver van de brede monding van de Severn die de scheiding tussen Engeland en Wales vormt (op het traject naar Cardiff rijdt de trein hier in een lange tunnel onderdoor). In de 18e eeuw was Bristol dankzij de drukke haven en de rijkdom van de vele kooplieden de belangrijkste stad des lands na Londen. Er is niet veel meer dat aan deze tijd herinnert, want de stad werd door de Duitse bombardementen zwaar beschadigd. De twee imposantste bouwwerken zijn: de **kathedraal** met een koor dat kunstkenners in verrukking brengt (begonnen in de 12e eeuw en voltooid in de 14e eeuw) en de kerk **St. Mary Redcliffe**, vlak bij het station. De kerk troont op een rode rots aan de oever van de Avon en is met het prachtige beeldhouwwerk van het noordportaal en de slanke zuilen een lust voor het oog. Het immense gebouw van de Universiteit ligt op een heuvel.

In de richting van de kathedraal staat de Cabot Tower, een uitzichtstoren met een geweldig panorama. Door de aanwezigheid van talloze studenten heeft de stad veel gezellige kroegjes en pubs, bijvoorbeeld in de lange Park Street in de buurt van de universiteit, en ook rondom de King Street. Op veel briefkaarten zie je de afbeelding van de hangbrug over de Avon in het westelijke stadsdeel Clifton, daterend uit het midden van de vorige eeuw. De architect Brunel die deze brug construeerde legde tevens het treintraject Londen-Bristol aan en liet het eerste door een schroef aangedreven stoomschip bouwen dat vanaf 1845 op Amerika voer. Het heette 'Great Britain' en was de trots van de natie; je kunt het in de haven bezichtigen. Er is een camping, centraal in het hart van deze grote stad gelegen.

Jeugdherberg: St. John Reads Hall of Residence, Redland Green, tel.: 0722-337464, geopend van 17/7 tot 13/8; vanaf station met bus 4.

Bath

Treinen vanuit Bristol en Londen Paddington (elk half uur). Zodra je hier aankomt, krijg je het gevoel dat je plotseling in de 18e eeuw terecht bent gekomen. Wel 5000 bouwwerken zijn beschermde cultuurmonumenten. De stad met zijn vele fraaie parken en pleinen ligt zachtglooiend tegen een helling, met uitzicht op overblijfselen uit de Romeinse tijd. Reeds in die dagen was Bath met zijn warme bronnen een druk bezocht kuuroord. De in het midden der stad gelegen Baden getuigen hiervan; in het museum zijn vondsten uit die periode te zien (10-18 uur). Onder koning George III werd Bath eind 17e en begin 18e eeuw in aangepaste stijl opgebouwd, zelfs compleet met Forum en Circus. Zeer bezienswaardig is ook de brug over de Avon: de uit 1770 daterende Pulteney Bridge, die aan de Ponte Vecchio in Florence doet denken met de rijen winkels aan weerszijden. Als je deze brug overgaat, kom je op Queen's Square: het om een rechthoekig plein gebouwde koninklijke verblijf, waar de gevels van de huizen op het front van een paleis lijken.

De Gay Street volgend kom je aan het **Circus**: een cirkelvormig woonblok, van waaruit 3 straten in drie verschillende richtingen gaan. Van het Circus kom je via de Brock Street aan **Royal Crescent**: een complex van 30 huizen in halve-

maanvorm, met ruim honderd machtige zuilen en een verrukkelijk uitzicht over het groene landschap rondom de stad. Verder noordwaarts is nog een dergelijke bouwvorm te zien: de **Landsdown Crescent**. Ten westen van Royal Crescent ligt het bijzonder mooie **Royal Victoria Park**, met daarachter de Botanische Tuin. In de benedenstad, rechts van de Pulteney-Brug, zie je de schitterende **Abdijkerk** met een zeer fraaie glasfaçade boven het altaar en straatmuzikanten op het voorplein. Niet ver hier vandaan vind je de door archeologen opgegraven Romeinse Baden en de Drinkhal waar men behalve bronwater ook thee en koffie kan drinken (Roman Baths en Pump Room).

Jeugdherberg: Bathwick Hill, tel.: 0225-65674, ligt 20 min. lopen ZO van het station (dus in tegengestelde richting tot binnenstad); bus vanaf busstation voor het station: richting American Museum (bus naar Bathwick Hill).

Ten zuiden van het station, in de Pulteney Road aan de overkant van de Avon, zijn veel Bed & Breakfast-gelegenheden. Camping westwaarts beneden Royal Victoria Park, ca. 3 km van het station, bus vanaf busstation.

Het station Bath Spa ligt dicht bij het centrum; via de Manvers Street loop je in 5 min. naar Parade Gardens, ten westen van de Abdijkerk. Toeristeninformatie achter Abdijkerk.

Londen

De stad heeft 8 grote stations: **Victoria Station**: naar Dover; **Paddington** (het station van Miss Marple, uit de boeken van Agatha Christie!): naar Cornwall, Wales; **King's Cross**: naar Schotland en het noordoosten van Engeland; **Euston**: Schotland, het noordoosten van Engeland en Noord-Wales; **Waterloo**: het zuiden van Engeland; **Charing Cross**: het zuidoosten van Engeland; **St. Pancras** (een prachtig gebouw, veel mooier dan een kerk): naar het midden van Engeland; **Liverpool Street**: Cambridge, Norwich.

Onderweg in Londen

Alle treinen naar voorsteden in en om Londen zijn gratis voor houders van Interrail en Britrail-toeristenpas. Op het Thameslink-traject van Elephant and Castle in het zuiden via Blackfriars naar Farringdon en King's Cross in het noorden kun je Londen van zuid tot noord met de trein doorkruisen zonder de Underground te benutten. Het beste verkeersmiddel in de stad zelf is de Undergrond, algemeen bekend als de 'Tube'. Het Underground-net is goed, maar de prijzen voor de Tube en de bussen zijn hoog, er bestaan echter speciale tickets tegen gereduceerde prijs.

De Underground

Een zeer uitgebreid net, tot aan de randen van de wereldstad; treinen rijden tot na middernacht. Kaartjes zijn uit automaten en aan de loketten te krijgen. De prijs is afhankelijk van de af te leggen afstand. Bewaar je kaartje(s) tot je aan je bestemming komt, want ze worden ingenomen! Als je de tube ingaat je kaartje bij de toegang in de sleuf steken en aan de andere kant er weer uithalen. Als je dwars door Londen wil, zul je ongeveer 3 à 4 zones moeten gebruiken, dat is ca. *f* 5,50.

Het is de moeite waard om je een **Travelcard** voor 1 dag, 7 dagen of 1 maand aan te schaffen. Deze geldt vanaf 9.30 uur (na de morgenspits), zaterdag en zondag de hele dag voor alle zones, uitgezonderd de uiterste zone 3C, voor een willekeurig aantal ritten met de Underground en in haast alle dubbeldekbussen en ook voor de snelbussen (die ééndeks zijn). Tegen verhoogde prijs is er ook een Travelcard inclusief de zone 3C. Bovendien is er

voor toeristen de **London Explorer Pass** voor resp. 1, 3, 4 of 7 dagen, die wel wat duurder is dan de Travel Card, maar extra kortingen biedt.

De bussen
Vanaf de dubbeldekbussen heb je het beste uitzicht over de stad. Ook hier zijn de prijzen naar de zones die je wilt afleggen gerekend en Travelcards gelden. Een enkele reis kun je bij de chauffeur of de conducteur kopen. Bij de vaste haltes (aangegeven met symbool op witte achtergrond) stoppen de bussen altijd; bij de haltes met het symbool 'Request' op rode achtergrond stoppen ze alleen als je je hand opsteekt, resp. in de bus op het knopje 'Stop' drukt.
De snelbussen (ééndeks), de 'Red Arrow', rijden meestal naar de grote stations. 's Nachts rijden vanaf Trafalgar Square nachtbussen naar alle delen van de stad, meestal 1 maal per uur.

Docklands Rail
Volautomatisch rijdende trein door de nieuwbouwwijken met enorme kantoorflats in de Docklands, vanaf Tower Hill (Tube). Met Travelcard gratis.

Bezienswaardigheden in Londen
De hoofdstad van het Verenigd Koninkrijk is vermoedelijk wel de meest Kosmopolitische stad van Europa. Nergens anders zie je zoveel mensen van verschillende herkomst; gezien de toeloop uit de gebieden die vroeger tot het British Empire behoorden is dit ook niet verwonderlijk. Londen telt meer dan 8 miljoen inwoners en met de agglomeratie erbij zijn het er ruim 11 miljoen! Het is een immense stad met talloze gezichten, met veel historische stadswijken en veel groene parken in het hart van het drukke verkeer. De bekendste bezienswaardigheden in de binnenstad kun je vanaf het Victoria Station te voet bekijken. Meteen rechts van dit station kom je in de wijk van de regeringsgebouwen, met de **Westminster Abbey**, de kerk waarin haast alle Britse koningen sedert Willem de Veroveraar (1066) gekroond en later begraven werden. Ook zijn hier de graven van de beroemdste zonen des lands zoals Darwin en Dickens te vinden. Verder kun je er o.a. de kroningszetel uit 1307 zien, waarop de meeste koningen gekroond werden, en de kapel van Hendrik VII. (Voor het vóórstuk van de abdij wordt geen entree geheven.) Achter de abdij liggen aan de Thames de **Houses of Parliament** met de wijd en zijd vermaarde **Big Ben**. In deze gebouwen vergaderen zowel het **House of Commons** als het **House of Lords**. De Big Ben is genoemd naar de 13 ton zware klok met de karakteristieke klank. Achter de Westminster Bridge rijst **Whitehall** op: eens een koninklijk paleis en thans zetel der regering. Hier achter komt Downing Street, met op het algemeen bekende nummer 10 het huis dat altijd bewoond wordt door de **Prime Minister**. Hier vlak bij ligt het centrale plein **Trafalgar Square**, met het standbeeld gewijd aan admiraal Nelson die in 1805 Napoleon bij Trafalgar versloeg maar hierbij zelf sneuvelde. Aan dit plein ook de uit 1838 daterende **National Galery** met een reusachtige collectie schilderijen, van de 13e tot de 19e eeuw (dagelijks geopend 10-18 uur, zondag 14-18 uur; gratis toegang!).
Als je vanaf Trafalgar Square Charing Cross Road naar het noorden volgt, kom je links – kort na de Shaftesbury Avenue – in de **Chinese wijk** met ontelbare goedkope restaurants. Ten noorden van Chinatown ligt de befaamde wijk **Soho**, lopend van Picadilly Circus tot Oxford Street. Het vroeger ietwat sinistere Soho, waarin alleen avontuurlijk aangelegde lieden zich waagden, is thans één grote amusementswijk met kroegjes en eet-

huisjes uit alle delen van de wereld. Hier vind je de goedkoopste eetgelegenheden en er is dagelijks markt in de Berwick Street.
Links van Piccadilly ligt het **Green Park** (naar Whitehall lopend) en het **St. James's Park** met vijver. Achter het Green Park **Buckingham Palace**, met de brede toegangsweg de **Mall**. Via **Hyde Park Corner**, waar alle zeepkistredenaars kunnen vertellen wat ze willen als ze maar niets ten nadele van het koningshuis zeggen, kom je in het **Hyde Park** met de **Serpentine** – de grote vijver – waar 's zondags duizenden komen flaneren. Daarachter **Kensington Gardens**, met het Paleis van dezelfde naam. Vandaar kom je bij het station **Paddington**. Metten ten zuiden van Kensington Gardens zie je het **Albert Memorial** en de **Royal Albert Hall**, waar concerten plaatsvinden. Zuidwaarts hiervan kom je bij het Natuurhistorisch Museum en dan oostwaarts door de Brompton Road bereik je het beroemde en reusachtig grote warenhuis **Harrod's**.
Als je van Trafalgar Square in oostelijke richting het Strand volgt, passeer je rechts station Charing Cross en daarna, enige straten verder, zie je links **Covent Garden**, de vroegere markt van de stad waar het bonte gewemel van karren vol groente, fruit, vis en bloemen plaats heeft gemaakt voor (dure) winkeltjes, restaurants, straatmuzikanten en... toeristen. Wat verder naar het oosten gaat het Strand over in de vermaarde **Fleet Street**, waar tot kort geleden alle kranten van de stad gedrukt werden. Inmiddels zijn de grote krantenconcerns weggetrokken naar nieuwe bouwwerken in de Docklands. Aan Fleet Street ligt het Hooggerechtshof, the **Law Courts**, en iets verder zuidwaarts, in de richting van de Thames, ligt de historisch nog volkomen intact gebleven wijk **The Temple** waar van oudsher de tot het gerechtshof toegelaten advocaten – de **barristers** – hun kantoren hebben.
Fleet Street voert regelrecht naar een van de belangrijkste kerken van de stad, de **St. Paul's Cathedral**, met de befaamde koepel. Na een van de vele grote branden (oorspronkelijk waren alle huizen van hout) werd deze kerk in de 17e eeuw uit steen opgetrokken. De Duitse bommenregen op Londen heeft gelukkig weinig schade aan de kerk aangericht (alleen de ramen). Behalve van een bezoek aan de bekende fluistergalerij in de koepel kun je ook genieten van het leuke uitzicht vanaf de toren. Even ten noorden van de St. Paul's vind je het **Museum of London**, met een interessant overzicht van de geschiedenis der stad en het leven van de bewoners. Als je vanaf de St. Paul's verder oostwaarts loopt, passeer je links The Bank of England. Nog verder oostwaarts, vlak aan de Thames, staat de **Tower**, in de 11e eeuw door Willem de Veroveraar als paleis gebouwd, maar later bekend en berucht als staatsgevangenis. Aan de vele belangrijke en hooggeplaatste personen, vaak van koninklijken bloede, die hier gevangen hebben gezeten en/of terechtgesteld zijn, zouden bladzijden te wijden zijn. Tot de bekendste personages behoren zeker twee vrouwen van koning Hendrik VIII, die hier onthoofd werden: Anna Boleyn en Katherine Howard. Wie de Tower wil bezoeken (10-18 uur, op zondag pas vanaf 14 uur), kan daarin o.a. een geweldig wapenarsenaal zien en zich vergapen aan de zwaarbewaakte Britse Kroonjuwelen. Een attractie op zichzelf vormen de bewakers: **the Yeomen**, gestoken in hun traditionele, uit de Tudortijd stammende kledij. Ten oosten van de Tower rijst de karakteristieke, uit 1894 daterende **Tower Bridge** op; de rijbanen zijn opklapbaar om grote schepen te kunnen laten passeren. Hoog in de brug voert een voetgangersweg van toren naar toren (entree). De kanten zijn met een hoge

betimmering afgesloten, want deze plaats had altijd een grote aantrekkingskracht voor zelfmoordenaars die zich van hieraf in de Thames wilden storten.
Ten oosten van de Tower ligt tegenwoordig langs de Thames een nieuwbouwwijk met dure flats en kantoren. Vroeger was de wijk rondom de dokken befaamd en berucht, met een wirwar van kronkelstraatjes en steegjes waar vooral 's avonds een lugubere sfeer heerste. Er staan nog oude en vervallen huurkazernes die door de armen bevolkt worden, maar deze huizenblokken moeten steeds meer het veld ruimen voor de nieuwbouw. Het beste overzicht over dit gebied heb je vanuit de treinen van de Dockland Railway die vertrekt vanaf het Underground-station Tower Hill.
Verdere interessante bezienswaardigheden zijn: **Madame Tussaud's** – het Wassenbeeldenmuseum – op de Marylebone Road (tube: Baker Street), waar met griezelige nauwgezetheid ontelbare bekende (en beruchte) persoonlijkheden zijn weergegeven; **Kew Gardens**, een verrukkelijk Botanisch Park met 80.000 planten, drie meren, weiden en bos en reusachtige glazen kassen met een grote verscheidenheid aan tropische gewassen (tube: Kew Gate) en het **British Museum**, ten zuiden van de Universiteit, met schatten uit het gehele gebied dat eens het Britse Imperium vormde (tube: Goodge Street of Tottenham Court Road; dagelijks geopend 10-17 uur, zondag 14-17 uur; gratis!).
Disco's vind je in Londen als zandkorrels aan het strand; tenslotte ben je hier in het wereldcentrum voor popmuziek. Wat er allemaal te doen is kun je lezen in de weekbladen 'City Limits' (ca. *f* 3,50) en 'Time Out' (ca. *f* 4,50). Tot de bekendste – en tevens volste – disco's behoren: Dingwall, Camden Look, iedere avond stampvol (tube: Camden Town); Delirium, Charing Cross Road, erg vol (tube: Charing Cross); Hippodrome, Charing Cross Road, heel duur en futuristisch van opzet, met veel heisa (tube: Leicester Square).
Uit eten gaan of eten inslaan kun je goed in Soho; alle dagen van de week is hier een grote markt in Berwick Street (tube: Oxford Circus). Overal zijn verrassend goedkope restaurants met Aziatische keuken, waar vaak ook eten om mee te nemen verkrijgbaar is. In het aangrenzende Chinatown is een geweldige verscheidenheid aan Chinese eetgelegenheden. De reusachtige vismarkt wordt dagelijks gehouden aan de Westindia Quay (bereikbaar met de nieuwe Dockland Railway vanaf Tower Hill).
Wat de **pubs** betreft: heel Londen wemelt ervan en ze zijn vaak tot middernacht open. Die in het westen van de city (dus rondom Victoria Station, Piccadilly en British Museum) zijn in trek bij toeristen en duur, daarbij komt dat er weinig oorspronkelijks meer aan over is. Geschikter zijn de pubs in het oosten van de stad, ten noordoosten van de Tower of ten zuiden van de Thames, waar de echte Londenaars nog komen.
De grote **Vlooienmarkt** van de stad wordt alle werkdagen gehouden in de Portobello Road in het westelijke stadsdeel Notting Hill (tube: Notting Hill of Bayswater). Alles wat maar enigermate te verkopen is, wordt hier in honderden kraampjes aangeboden. Op zondag is er in het oosten van de stad in Middlesex Street ook nog een grote markt, maar die is zeer toeristisch, met veel rommel (tube: Aldgate East). Een heel geinige markt is die van Brixton, waar de inwoners zelf – en vooral mensen uit Midden-Amerika – hun inkopen doen (spoorwegstation ten zuiden van Victoria Station, richting Orpington; ook per underground).

Overnachten in Londen
Kamers zijn er betrekkelijk duur (vanaf ca. *f* 27,50) en 's zomers erg vol; kamerbemiddeling in Victoria Station bieden alleen kamers tegen hoge prijs aan. Aangezien de Jeugdherbergen meestal volgeboekt zijn (vooral 's zomers) kun je nog het beste gebruik maken van 'Hostels'; de Info in het Victoria Station verkoopt een goed bijgehouden overzicht.

Jeugdherbergen
Charter Lane, Charter Lane 36, tel.: 01-2364965; haast 300 bedden; snackbar aanwezig. Tube: Blackfriars of St. Paul's (bij de gelijknamige kathedraal). Open tot 23.30 uur.
Earl's Court, Bolton Gardens 38, tel.: 01-3737083; 110 bedden. Tube: Earl's Court, dichtbij binnenstad. Open tot 23.30 uur.
Hampstead Heath, Wellgarth Road 4, tel.: 01-4589054; ligt een beetje achteraf, 220 bedden, niet zo vol. Tube: Golder's Green en daarna bus no. 210.
Highgate, Highgate West Hill 84, tel.: 01-3401831; 75 bedden; de goedkoopste gelegenheid, maar ligt wat achteraf. Tube: Archway en daarna bus 210 of 271.
Holland House, Holland Walk, tel.: 01-9370748; 200 bedden, ligt aan de rand van Highgate Park; is duur. Tube: High Street Kensington of Holland Park.
White Hart Lane, White Hart Lane, tel.: 01-8853234; 170 bedden; alleen van juli tot 10 sept. open; ligt buiten station White Hart Lane.
Wood Green, Brabant Road, tel.: 01-4589054; 160 bedden, open 's zomers en eind maart/begin april; ligt wat buitenaf; tube: Wood Green (in noordoosten).
De **YMCA Accommodation Service** in Great Russel Street 16, tel.: 01-6371333 biedt diverse goedkope Hostels aan, vanaf ongeveer *f* 24,–; de lijst is ook verkrijgbaar bij de Info in Victoria Station. Een van de grootste en goedkoopste Hostels is Max Rayne House, Camden Road 109, tel.: 01-4859377, bus 29 van Victoria Station. Ook zeer geprezen wordt Globetrotter Hostel, Warwick Street 60, tel.: 01-7484834; tube: Earl's Court.
Campings zijn zeer talrijk rondom Londen te vinden. Bij Interrailers zeer geliefd is de camping meteen bij het station in Crystal Palace, met de Thameslinklijn (Interrail en Britrailpas geldig); vanaf Kings Cross Thameslink of Blackfriars elk uur bereikbaar. Een overzicht van alle campings in de Info Victoria Station. Slaap vooral niet in de openlucht; dat is veel te gevaarlijk! Als het helemaal niet anders kan… veel trekkers brengen de nacht door in het Victoria Station.

Windsor
Traject: Londen Paddington-Slough (overstappen)-Windsor, Bergstation of Londen Waterloo-Windsor, Dalstation (om de paar minuten op beide trajecten).
Een schitterend kasteel van het Engelse Koningshuis, daterend uit de 14e eeuw. Af en toe kun je zelfs de staatsievertrekken bezoeken. In de 17e eeuw werd de oorspronkelijke burcht tot kasteel omgebouwd. In de **St. George's Chapel** (15e eeuw) bevinden zich de graven van Hendrik VIII en Karel I. Windsor ligt aan de Thames, tegenover Eton.

Engeland ten noorden van Londen

Oxford
Treinen van Londen Paddington-Reading, elk uur.
Een mooie universiteitsstad met een Universiteit uit de 12e eeuw.
De fraaie oude gebouwen van de **Colle-**

ges hebben een bijzondere bekoring door de binnenplaatsen: de **quadrangles**. Zeer de moeite waard zijn de **kathedraal**, de straat die bekendstaat als **The High**, de **Bibliotheek** (de uitgebreidste in de Engelse taal van het hele Verenigde Koninkrijk) en het **Ashmolean Museum**.
Jeugdherberg: Jack Straw's Lane, tel.: 0865-62997, vanaf station 30 min. lopen dwars door de stad: New Road, High Street, Clements en Marston Road volgen. **Camping** aan de zuidkant buiten de stad, busverbinding; Oxford Camping.

Cambridge

Traject 28036 Londen Liverpool Street-King's Lynn, elk uur. Een wonderschone Universiteitsstad met meer dan 20 'Colleges' die op een lange traditie kunnen bogen. Het grootste is **Trinity College** met de beroemde bibliotheek. Daarop volgt **King's College** met een bezienswaardige kerk. De gebouwen worden omgeven door de rivier de Cam en wijde grasvlaktes, steeds door jongelui bevolkt. Er heerst hier een geweldige stemming! Een lievelingssport hier is 'punten': een bootje voortbewegen door middel van een lange stok.
Jeugdherberg: Tennison Road 97, tel.: 0223-354601, maar 400 m van het station. **Camping:** in de naburige plaats Great Shelford, ca. 6 km; busverbinding.

Norwich

Traject 28037 Londen Liverpool Street-Norwich, elk uur. Een leuke stad met smalle straatjes, veel kerken, gedeeltelijk nog eèn middeleeuwse sfeer. Bezienswaardige kathedraal; oude burcht op een rotspunt; veel sfeer in de Oude Stad.
Jeugdherberg: Turner Road 112, tel.: 0603-627647, 3 km van station.

Chester

Traject 28060 Londen Euston-Holyhead, elk uur; van Manchester ook elk uur. Beeldschone middeleeuwse Oude Stad met goed bewaard gebleven in Georgiaanse stijl. Onder de overdekte balkons kun je ook op de 1e verdieping langs de winkels lopen.
Op de restanten van de Romeinse vesting werd de stadsmuur gebouwd die, compleet met torens, nog steeds in goede staat is. Hier ligt ook de van rood zandsteen gebouwde **Kathedraal**. Bovendien kun je nog een groot **Romeins Amfitheater** bezichtigen.
Absoluut in Chester uitstappen om de stad te bekijken wanneer je op weg bent naar Wales of Schotland!
Jeugdherberg: Hough Green 40, tel.: 0244-680056, 3 km van station: dwars door de Oude Stad, over Grosvenor Bridge over de rivier Dee, dan op de grote kruising rechtsaf in Hough Green (of met de bus). Hostel 'Old Palace', St. John's Street, niet ver van station.

Midden-Engeland

Liverpool

Het industriële en aardrijkskundige hart van het land is door de in de jaren '80 gevolgde regeringspolitiek in een kommervolle toestand gekomen, gekenmerkt door werkloosheid, vervallen straten en leegstaande industriële gebouwen. Misschien zou je eens in Liverpool moeten uitstappen en naar de haven lopen. Dan zul je beter kunnen begrijpen waarom zoveel Engelse jongeren tot blinde gewelddaden komen (zoals bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden). Misschien geen wonder als je de hopeloosheid van hun toestand en de omgeving waarin ze moeten leven in aanmerking neemt. Een tref-

punt voor fans van de Beatles is de Penny Lane Bar (in de Penny Lane) met 'live music'. Minder bekend is de Kathedraal van Liverpool, overigens een van de grootste van het land. Aan de haven staat een museum met informatie over de omgeving.
Diverse spoorlijnen vanuit Londen naar Noord-Engeland/Schotland voeren door het landschap van Midden-Engeland.

Wales

Dit gebied in het westen laat zich van allerlei zeer verscheidene kanten zien: vuil van het kolenstof in het zuiden, wild en bergachtig in het binnenland, zandstranden en trotse kastelen in het noorden.

Zuid-Wales

Als je je wilt verplaatsen in de periode aan het begin van de Industriële Revolutie, neem dan de trein naar **Cardiff**, de hoofdstad van Wales (28059). Door een tunnel onder de monding van de Severn bereik je de stad met een bezienswaardig **kasteel**, niet ver van het station. **Jeugdherberg** in Cardiff: Wedal Road 1, Roath Park, tel.: 0222-462303, 2 km van station, ook busverbinding.
Van **Cardiff** naar **Merthyr Tydfil** rijdt een zijlijn, met ongeveer ieder half uur een trein. Eentonige oude mijnwerkersnederzettingen begeleiden je op deze tocht; steenhopen, deels nog grauw en deels al groen geworden; en bouwvallige mijnschachten, waarin eens niet alleen de mannen uit de omgeving maar ook veel kinderen lange jaren gesloofd hebben.
Op de zijlijn van Cardiff naar Rhymney zie je bij de stad Caerphilly (elk half uur een trein, rit duurt 10 min.) het reusachtige **Caerphilly Castle** met dikke muren, een verdedigingswal en een ophaalbrug: zeer bezienswaardig (11-17 uur).
De hoofdlijn loopt van Cardiff naar **Swansea**, weer een centrum van zware industrie met steeds toenemende problemen op het gebied van economie en milieu. Voorbij Swansea buigt in Whitland een zijlijn naar de zuidkust af: elke 90 min. Deze leidt naar **Tenby**, een mooi bad- en vissersplaatsje met een leuke Oude Stad, smalle straatjes, een stadsmuur en de resten van een vesting. Het eindpunt van dit traject is de kleine havenstad **Pembroke**, met een goed bewaard gebleven binnenstad en een middeleeuwse burcht. Er zijn 2 stations; Pembroke dicht bij de stad en Pembroke Dock, waar de schepen naar Ierland vertrekken. Als je hier per boot naar de overkant van de baai gaat, kun je daar in **Milford Haven** overgaan op een trein van de zijlijn die terugvoert naar de hoofdlijn (Milford Haven-Carmarthen, om het uur; Carmarthen ligt aan het hoofdtraject Cardiff-Fishguard, even voor Fishguard).
Fishguard is het eindpunt van de hoofdlijn vanuit Cardiff. Hier vertrekken de schepen naar Rosslare in Ierland (na aankomst van de treinen; 30% korting met Interrail). De rotskusten en groene dalen rondom Fishguard noden tot wandeltochten, bijvoorbeeld langs het Pembrokeshire Coast Path dat met een lengte van 269 km langs de hele rotskust in het westen van Wales loopt.

Midden-Wales

Dit gebied leer je het beste kennen op het traject Shrewsbury-Aberystwyth; dwars door het boeiende en afwisselende landschap van de **Cambrian Mountains** (om het uur een trein). 7 km van Machynlleth, niet ver van de kust, ligt een centrum voor alternatieve energie, met installaties voor wind- en zonne-energie (rondleiding met verklaring mogelijk). Vanaf station Machynlleth rijden 3 bussen per dag (7 km). Vlak na Machynlleth, in Dovey Junction, splitst de spoorlijn zich: zuid-

waarts richting Aberystwyth en de westkust in noordelijke richting volgend naar Pwllheli.
In Aberystwyth – met strand en grote zeeboulevard – is veel te doen. Er is een Universiteit en dus ook vele en gezellige kroegjes en pubs. De **Jeugdherberg** ligt in Borth, het station vóór Aberystwyth: Morlais, tel.: 0970-871498 (donderd. gesloten). In Borth mooi strand. **Camping** aan de rand van Aberystwyth. Veel Bed & Breakfast-gelegenheden. Uit Aberystwyth vertrekt een van de opwindendste zijlijnen van Wales: de **Vale of Rheidol** naar Devil's Bridge, die door het woeste berglandschap naar de watervallen van Mynach gaat. Jammer genoeg gelden Interrail en Britrailpas niet meer op dit traject; maar het is de ca. *f* 13,– meer dan waard.
Het noordelijk traject van **Machynlleth** en **Dovey Junction** vervolgt als 'Cambrian Coast Railway' zijn weg naar **Barmouth** (met een mooi strand) en **Harlech** (met een schitterende vesting). **Jeugdherberg** in Harlech: Pen-y-Garth, tel.: 0766-780285, niet ver van station. Wat verder noordwaarts, in Minffordd, kun je overstappen op de privé-lijn van de **Ffestiniog Railway** die door de bergen naar **Blaenau** rijdt (een heerlijk treintje). In Blaenau Ffestiniog kun je overstappen op de trein naar Llandudno (zie hieronder). Het traject langs de westkust eindigt in Pwllheli (van Dovey Junction resp. Machynlleth ca. om het uur).

Noord-Wales

De noordkust is een zeer toeristisch gebied. Via Chester kom je in Llandudno, een druk bezochte badplaats. In het station Llandudno Junction buigt de zijlijn naar **Blaenau Ffestiniog** af (gratis met Interrail en Britrailpas; om het uur een trein, 's zondags alleen in de zomer). Het is een heel mooie tocht langs de rivier de Conwy en opwaarts naar de bergen ten oosten van de Snowdon. Blaenau Ffestiniog is een oude mijnstad, waar leisteen gewonnen werd. Ten noorden van de stad staat een museum (Gloddfa Ganol Mountain Centre) dat inzicht in de activiteiten van deze streek geeft. De vele kleine bergbaantjes die hier in Wales bewaard zijn gebleven dateren nog uit de tijd dat zij voor transport vanuit de mijnen moesten zorgen.
Jeugdherberg in Blaenau Ffestiniog: Caerblaidd, Llan Festiniog; tel.: 0766-762765. In Blaenau Ffestiniog bestaat mogelijkheid tot aansluiting op de boven reeds genoemde beroemde smalspoorlijn met stoomtreintjes naar Minffordd (hier aansluiting op Cumbrian Coast Railway, zie boven).
De hoofdlijn 28060 Londen Euston-Chester-Llandudno gaat door naar **Bangor**, een druk door toeristen bezochte stad aan het Kanaal van Anglesey met een kleine universiteit en een oude kathedraal. **Jeugdherberg** in Bangor: Tan-y-Bryn, tel.: 0248-353516, vanaf station 2 km, per stadsbus. Van Bangor uit kun je met de bus naar **Caernarvon**, met een beroemd kasteel; misschien wel het mooiste van het hele land, met reusachtige afmetingen. Op deze zelfde plaats bouwden de Romeinen in 78 na Chr. het **Fort Segontium**. Het huidige kasteel werd tussen 1283 en 1330 door de Engelsen gebouwd om Wales beter onder controle te kunnen houden (entree, 9-18 uur; zeer bezienswaardig interieur). Twee km hierbuiten een camping.
Van hieruit met de bus verder naar **Llanberis** en je bent aan de voet van de hoogste en bekendste berg van Wales, de 1085 m hoge Mount Snowdon. Vanuit Llanberis vertrekken 2 bijzonder leuke smalspoorbaantjes: de ene rijdt langs het meer; de andere en bekendste (Snowdon Mountain Railway) gaat de berg op, door het gelijknamige Nationale Park, met

schitterende uitzichten en een indrukwekkend landschap (een privé-lijn). Hoewel maar 1085 m hoog, is de berg in zijn hogere regionen zo kaal en eenzaam dat je er praktisch niemand zult tegenkomen.
Jeugdherbergen: Llanberis, Llwyn Celyn, tel.: 0286-870280. In het Nationale Park: Snowdon Ranger, Rhyd Ddu, tel.: 028685-391. Capel Curig, Plas Curig, tel.: 06904-225, 8 km van station Betwys-y-Coed, aan traject Llandudno Junction-Blaenau Ffestiniog. Pen-Y-Pas, Nant Gwynant, tel.: 0286-870428, in de buurt van Caernarvon.

Als je op de hoofdlijn 28060 vanaf **Bangor** verder reist, kom je op het eiland **Anglesey**. Het eerste station op het eiland draagt de naam: Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllantysilliogogogoch, hetgeen betekent: De kerk van de Heilige Maria in het dal van de witte hazelnootstruik dichtbij de stroomversnelling en de kerk van Tysilio bij de rode grot. Hier worden perronkaartjes verkocht die gretig aftrek vinden.
Het traject eindigt in het oninteressante **Holyhead**, waar de veerboot naar het Ierse Dun Laoghaire vertrekt.

Noord-Engeland

York
Traject 28035 Londen King's Cross-Edinburgh, elk uur. Eén van de schitterendste middeleeuwse steden van het land en zeer goed bewaard gebleven. De enorme kathedraal – de grootste ten noorden van de Alpen – werd in 1984 door een brand ernstig beschadigd, maar is nu weer heel fraai gerestaureerd. Onder meer zijn de wonderschone gebrandschilderde ramen bezienswaardig. Rondom de stad loopt de stadsmuur die de plaats van de oude Romeinse versterkingswerken heeft ingenomen. Je kunt er overheen lopen en van het uitzicht genieten. De smalle straatjes zijn met 'kinderhoofdjes' geplaveid en er staan prachtige, vaak hellende vakwerkhuizen. Ontelbare winkels wachten op de toeristen die hier in grote aantallen komen. In het **Burchtmuseum** is de folklore van de streek in de loop der eeuwen te zien. Van de burcht zelf zijn nog maar enkele resten over. Ook de moeite waard is het **Spoorwegmuseum** met een overzicht van de eerste spoorwegen in Engeland (dagelijks 10-18 uur). **Jeugdherberg:** Haverford, Water End Street, stadsdeel Clifton, tel.: 0904-653147, 2 km van station, per bus, of te voet door de binnenstad: Bootham Street naar links steeds volgen tot Water End Street en deze links inslaan. Camping 4 km buiten de stad: Manor Caravan Park; met busverbinding.

Scarborough
Treinen vanuit York (elk uur) en vanuit Hull. Een bekende badplaats aan de oostkust, niet ver van York. Mooie stranden, veel souvenirwinkels en massa's restaurants en pubs. 's Zomers is het er heel druk.
Aan de kust staat een vervallen burcht. Het is ideaal om er te kamperen: diverse campings ten noorden en zuiden van de stad. **Jeugdherberg:** The White House, Burniston Road, tel.: 0723-361176.
Een zijlijn loopt zuidwaarts langs de kust via de badplaats Bridlington naar Hull. Vanuit Scarborough rijden bussen noordwaarts langs de steile kust richting Whitby, waar weer aansluiting op de trein is.

Durham
Traject 28035 Londen King's Cross-Edinburgh, ca. elk half uur, maar niet alle

treinen op dit traject stoppen hier! Deze stad is beroemd om het Folkloristische Zang en Dans Festival dat hier jaarlijks in augustus plaatsvindt. Karakteristiek zijn de dicht opeengebouwde burcht en kathedraal, beide uit de 11e eeuw. De kerk behoort tot de fraaiste van heel Engeland en heeft schitterend snijwerk in de zijbeuk. De Oude Stad heeft leuke kleine straatjes, gezellige pubs en andere gelegenheden en een genoeglijke sfeer (veel studenten). De stad ligt op een heuvel, steil aflopend naar het dal en biedt al van ver een fraaie aanblik. **Jeugdherberg:** Gilesgate Sixth Form College, Providence Row, tel.: 091-2847473, open van 25/7-31/8, 20 min. lopen van station. In de universiteitsvakanties worden veel studentenkamers aangeboden.

Het Merengebied

Van Oxenholm (traject 28050 Londen-Glasgow) ca. elk uur naar Windermere, vandaar bussen naar alle delen van het gebied (ook fietsen te huur). Een droomlandschap: zachtglooiende heuvels met groene weiden, lieflijke meren, kleine dorpen en de hoogste bergen van het hele land. Er zijn ook schaduwzijden: veel regen, heel veel toeristen en in het westen de Engelse opwerkingsfabriek voor atoombrandstof: Windscale/Sellafield, met alle gevolgen vandien. Wie van de schoonheid van het landschap wil genieten, moet uit de buurt van de grote wegen en de drukke centra blijven; je kunt het best er te voet op uitgaan of een fiets huren.
Er staan 26 jeugdherbergen ter beschikking (vrij duur) en er zijn ontelbare Bed & Breakfast-gelegenheden en vele campings. In vele dorpen van het district worden fietsen verhuurd. De toeristenbureaus van de plaatsen en in het bijzonder in toeristische oorden als Windermere en Ambleside kunnen je voorzien van al het gewenste materiaal over jeugdherbergen, campings, wandeltochten enz.
De **Cumbrian Coast Line** loopt aan de zuid-, west- en noordzijde om het Merengebied en is van daaruit te bereiken. Dit traject buigt in Carnforth van de hoofdlijn af (overstappen in Preston of Lancaster) en gaat via Ulverston, Barrow-in-Furness, Millom, Ravenglass, Sellafield (zie boven!), Whitehaven en Workington naar Carlisle aan de hoofdlijn. Onderweg, in Ulverston, kun je overstappen op de bus en naar Haverthwaite gaan. Hier rijdt 's zomers een smalspoorlijntje naar Lakeside, gelegen aan de zuidkant van Windermere (het meer), met bussen naar Windermere en bootverbinding over het meer. (De Sealink-schepen bieden Interrailers korting.) Of je het, in verband met de opwerkingsfabriek van Sellafield, raadzaam acht aan de talrijke stranden langs de Cumbrian Coast Line te baden zul je zelf moeten bekijken.
Van Windermere uit kun je per boot naar de overkant van het meer. Hoe verder je van Windermere af komt, des te rustiger wordt het.
Jeugdherbergen: Windermere: High Cross, Bridge Lane, Troutbeck, tel.: 09662-3543; 3 km ten noorden van Windermere in voorstad Troutbeck; vaak vol. Ambleside: Waterhead, tel.: 05394-32304; 15 min. lopen van de boot. Coniston (ten W. van Windermere): Coppermines House, tel.: 05394-41261 en: Holly How, Far End, tel.: 05394-41323. Grasmere (ten N. van Ambleside): Butherlyp How, tel.: 09665-316 en: Thorney How, tel.: 09665-591.

Schotland

Je van het op het gebied van treintochten door Groot-Brittannië! Meteen al het gewone traject van **Londen** naar **Schotland** is vanaf **Lancaster** zeer de moeite waard, maar echt prachtig wordt het na **Pitlochry** (28050), overigens een zeer toeristisch oord. In **Blair Atholl** moet je

uitstappen, want **Blair Castle** (een van de allermooiste kastelen die er bestaan) mag je je niet laten ontgaan. De bezitter, de hertog van Atholl, beschikt over het enige privéleger van Europa.
De trein kronkelt opwaarts door de **Grampian Mountains** en bereikt **Kingussie**, waar een leuke jeugdherberg is (Viewmont, tel.: 506). Je kunt daar in het Museum een boerderij bezichtigen, zoals deze eenmaal placht te zijn.
Inverness in de nabijheid van het **Loch Ness** is een spoorwegknooppunt in het noorden. Er is een mooie **burcht** vlak boven de **rivier de Ness**. Deze volgend kom je aan het niet eens zo drukke **Loch Ness**, waarin het zogenaamde Monster van Loch Ness – in de wandeling Nessy genoemd – zou leven. Het beste kun je een fiets huren!
Jeugdherberg in Inverness; Old Edinburgh Road 1, tel.: 0463-231771; van station 5 min. lopen: links Academy Street, dan rechts High Street, weer links Castle Street en vervolgens links Culduthel Road. De camping ligt ongeveer 1½ km buiten de stad.
Door een heel verlaten landschap kom je op de tocht van **Inverness** naar het noordelijkste eindpunt: **Thurso** (28052). De rit is echter wel eentonig. Zelfs in Thurso rijden nog de rode dubbeldekbussen. Van hier naar **Dunnet Head**, het meest noordelijke punt van het land, nog slechts enkele kilometers.
Op het traject tussen Inverness en Thorso ligt na een rit van ca. 40 minuten een geweldig leuke **jeugdherberg**: **Carbidale Castle** in de gelijknamige schitterende burcht. Het station – **Culrain** – ligt in een heel verlaten landschap, fijn voor wandeltochten! Van station Culrain loop je in 7 min. naar het kasteel: heel stijlvolle zalen en een geweldige hal; de **jeugdherberg** is echt fantastisch! (tel.: 054-982232; van tevoren reserveren!!). Let goed op: de trein stopt alleen op Culrain als je dit van tevoren bij de conducteur gevraagd hebt!
Beeldschoon is het traject 28052 van **Inverness** naar **Kyle of Lochalsh**. De tocht voert door het eenzame bergland, langs meren en zeearmen. Van Kyle kun je met de veerboot naar **Skye**, een van de schitterendste eilanden van Schotland (overtocht voor voetgangers gratis). In **Kyleakin**, waar de veerboot aanlegt, is een nieuwe **jeugdherberg:** tel.: 0599-4585, maar 200 m van de haven af. Op het eiland torent het machtige **Cuillinsgebergte** op, meer dan 1000 m hoog. Een ideaal gebied voor tochten! Diverse jeugdherbergen op Skye. Je kunt over het eiland per fiets of bus (3 bussen per dag) naar het zuiden, richting Ardvasar en Armadale (hier is een **jeugdherberg**: Sleat, tel.: 04714-260 ca. 10 min. lopen van de veerboot). Vanuit Armadale kun je met de veerboot naar **Mallaig** op het vasteland. Van hier naar Glasgow rijd je over het allermooiste traject van heel Schotland. Een onovertroffen, woest landschap: een van de mooiste treintochten in Europa (28053). Van **Mallaig**, een kleine vissershaven met veel schapen, rijdt de trein langs een prachtig zandstrand via Morar naar Arisaig.
Jeugdherberg 5 km van station Morar (het eerste station na Mallaig): Garramore (klein dorp) tel.: 06875-268. De tocht gaat verder langs baaien, opwaarts het gebergte in, door veengebieden, moerassen en weiden, langs meren (Lochs), wouden en bergen, door kloven, weer naar beneden naar **Fort William**, gelegen bij de hoogste berg van Schotland, de eeuwig witte Ben Nevis (1343 m). Fantastische wandelwegen! **Jeugdherberg** Glen Nevis, 6 km van station Fort William, tel.: 0397-2336; in de buurt is een camping. Zowel jeugdherberg als camping zijn ideale punten van uitgang voor de inspannende beklimming van de Ben Nevis (het weer is hier heel ongewis en

je kunt gietregen verwachten). Vervolgens naar **Spean Bridge** (van hier is het met de bus of de fiets ca. 28 km naar **Loch Ness**) en weer opwaarts naar **Kinloch Rannoch**, een oord met slechts één enkel huis bij het station, in een schitterende omgeving. Hier buigt het fraaie traject naar **Oban** af, dat door eenzame dalen aan de voet van de 1124 m hoge Ben Cruachan voert. De trein rijdt om het noordelijk uiteinde van Loch Awe en bereikt bij Oban de zee. Oban is een mooie havenstad aan het uiteinde van de Firth of Lorne en uitgangspunt voor boottochten naar het piepkleine eilandje Kerrera of naar het eiland Mull. (Heerlijke bergstreken, met fijne mogelijkheden voor wandeltochten.) **Jeugdherberg** in Oban: Esplanade, tel.: 0631-620256; prachtige ligging aan zee, 10 min. lopen van station. **Jeugdherberg** op eiland **Mull**: in Tobermory (noordwestelijk uiteinde van eiland, vanaf Craignure waar de veerboot aanlegt meerdere malen per dag per bus bereikbaar, ca. 15 km). Tel.: 0688-2481.
Het traject vanuit Oban resp. Mallaig gaat naar Crianlarich en komt langs het mooie Loch Lomond, het bekendste van de Schotse meren; het eindpunt is Glasgow, Station Queen's Street.

Glasgow
Stations: Central Station: naar Londen (ligt niet ver van de rivier de Clyde).
Queen's Street: naar Mallaig, Oban, Edinburgh (ligt 500 m ten noorden van Central Station).
Aan Glasgow, de grootste stad van Schotland en een lelijk industriegebied, valt niet veel te beleven. De moeite waard is een bezoek aan de **Art Gallery** in Kalvingrove Park, met ontelbare schilderijen, waaronder je Van Gogh en Cézanne zult aantreffen. De **kathedraal** van Glasgow heeft een bezienswaardig interieur en de naaste omgeving is de laatste tijd opgeknapt om Glasgow een wat betere reputatie te verschaffen. Daardoor zie je het stadhuis met de omliggende gebouwen en het fraaie voorplein (in de nabijheid van het Station Queen's Street) thans in nieuwe glans.
Befaamd is de **Botanische Tuin** van de stad. **Jeugdherberg**: Woodlands Terrace 11, tel.: 041-3323004; vanaf station ca. 2 km, bus no. 10, 11, 44 en 59.

Edinburgh
Treinen vanuit Londen via oost- en westkust (resp. 28035 en 28050). Een van de mooiste steden van Europa. Het hoofdstation Waverley ligt middenin de stad en van hieruit is alles gemakkelijk bereikbaar. Ten zuiden van het station en tegen de bergflank ligt de Oude Stad met nauwe straatjes, trappen en pubs. Hier loopt ook de hoofdstraat **Royal Mile**, die van het **slot Holyrood** naar het **kasteel** voert. Het Castle, al van verre te zien, troont majestueus boven de stad. Tegen een flink entreegeld kun je daar allerlei militaire zaken bezichtigen en je verdiepen in het leven van Maria Stuart die hier eens gewoond heeft.
Het grote plein in de Oude Stad is de **Grassmarket**. Verdere bezienswaardigheden zijn: de **kathedraal St. Giles** die uit de 12e eeuw dateert; het **Walter Scott-Monument** (de Schotten zijn dol op hun dichters) en een enorm rotsblok, genaamd **Arthur's Seat**, ca. een half uur lopen vanaf de Oude Stad. In augustus en september vindt hier het beroemde **Festival** plaats, met folklore, muziek, dans en toneelopvoeringen.
Jeugdherbergen: Bruntsfield Crescent 7, bus 11, 15 en 16, tel.: 4472994. Eglinton Crescent 18, meteen bij station Haymarket, tel.: 3371120.
Camping aan de Firth of Forth: Municipal Camping, met busverbinding.

De Oostkust van Schotland
Traject Edinburgh-Aberdeen. De steden

en het landschap in het oosten des lands stellen zeer teleur vergeleken met de Highlands in het westen en zijn een bezoek nauwelijks waard. Er zijn een paar hoogtepunten, namelijk met de trein over de grote zeearmen. Van Edinburgh kom je over de imposantste brug van heel Europa: de **spoorbrug over de Firth of Forth**, die al meer dan 100 jaar oud is. Probeer in de laatste wagon te komen en kijk dan naar achteren door de (hopelijk glazen) deur aan het eind van het compartiment... een unieke belevenis! Meteen aan het noordeinde van de brug is een station voor buurtverkeer; stap hier uit om de brug van vlakbij te kunnen bekijken. Kort vóór de stad Dundee volgt dan de tweede reusachtige brug: die over de **Firth of Tay**: ruim 3 km lang en eveneens al meer dan 100 jaar oud. De voorganger van deze brug had een tragisch einde: in 1879 veroorzaakte een zware storm uit zee het instorten van de pijlers, waardoor een hele trein in het water verdween.

Dundee, met de vele industrieën en havenemplacementen, heeft niets te bieden en ditzelfde geldt ook voor Aberdeen, de 'oliestad' van Schotland. **Jeugdherberg** in Aberdeen: The King George VI Memorial Hostel, Queen's Road 8, tel.: 0224-646988; 2 km van station, bus no. 4 en 5.

Noord-Ierland (Ulster)

Veerbootverbindingen: Stranraer (ten zuiden van Glasgow) – Larne (ten noorden van Belfast): 2 uur, 2 maal per dag. Interrail 30% korting. Liverpool-Belfast: 6 uur, 1 maal per dag, geen korting.

Op het platteland van Noord-Ierland zul je weinig van de op burgeroorlog lijkende omstandigheden merken, maar wel in Belfast en Londonderry. Daar wordt door soldaten gepatrouilleerd, er worden papieren gecontroleerd en soms zijn er straten versperd. Het is als buitenstaander heel moeilijk hier een oordeel over te vellen, want er zijn te veel interne omstandigheden die tot het geheel bijdragen. In ieder geval is het een kwestie van politieke en economische verhoudingen, verder van de tegenstelling tussen katholieken en protestanten. Hoe je het ook bekijken mag... een zeer tragische aangelegenheid, waarvan het einde nog niet in zicht is.

Belfast

Een industriestad die de sporen van de burgeroorlog draagt. In het oosten leven voornamelijk de protestanten en in het westen eerder de katholieken. In het zuidelijk deel van de stad woon je het beste want daar leven de goed gesitueerden. In het noorden daarentegen worden de diverse groepen niet alleen door hun instelling maar ook door afrasteringen van elkaar gescheiden. In het hart van Belfast is van dit alles niets te merken: rondom de Universiteit, de kathedraal en de Botanische Tuin is het levendig en gezellig. **Jeugdherberg**: Saintfield Road 11, tel.: 0232-647865; 3 km van station, bus no. 38 en 83.

Aan de spoorlijn Belfast-Larne (28062) ligt **Carrickfergus**, met een imposante burcht. Op het traject naar het noorden, richting Londonderry, kom je vanaf Coleraine door het verlaten landschap van de **Sperrin Mountains**.

Ten zuiden van Belfast, richting Dublin (28500), vind je eveneens een bergachtig gebied; vanuit Newy kun je de **Mountains of Mourne** beklimmen.

Hongarije

In geen enkel ander land in Oost-Europa is de aanpassing aan de markteconomie zo ver gevorderd als in Hongarije. Daarom is de verscheidenheid aan aangeboden waren ook verrassend groot, terwijl de prijzen voor ons zeer betaalbaar zijn. Je zult hier dan ook naar betere restaurants kunnen gaan zonder al te diep in de beurs te hoeven tasten. Het veelbezongen landschap van de poesta stelt teleur, want dit bestaat tegenwoordig voornamelijk uit reusachtige graanvelden. **Boedapest** is echter beslist een bezoek waard en dit geldt ook zeer zeker voor de bezienswaardige stad **Eger** in het oosten van het land. En verder kun je nog naar de **Plattensee (Balatonmeer)** waar je stranden vindt om te baden. Het is verstandig om vóór je reis bij de ANWB (Afd. Centrale Informatie, tel. 070-3141420) te informeren naar deviezenbepalingen e.d.

Belangrijke punten

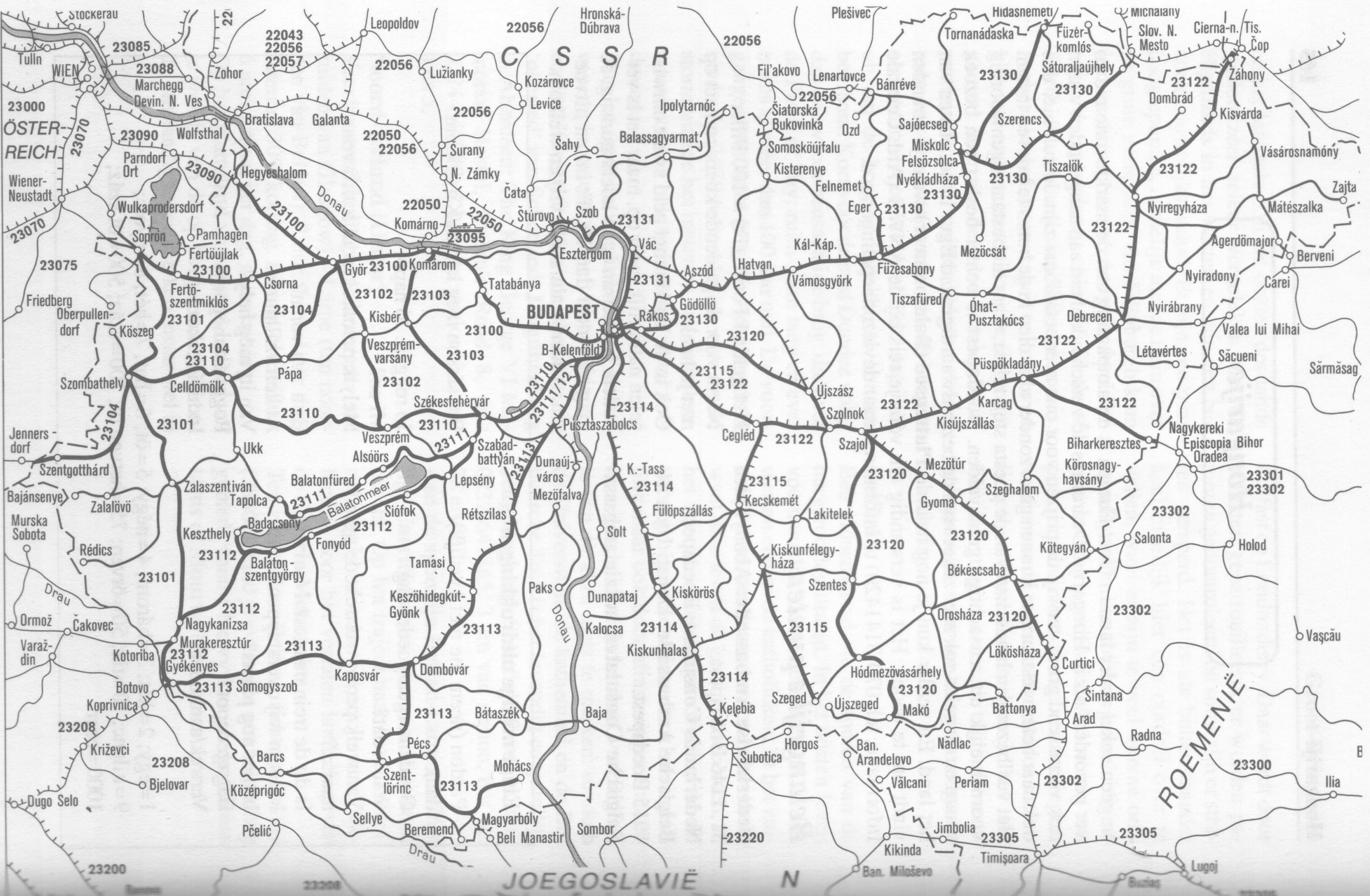
Nederlandse Ambassade: Abonyi utca 31, 1146 Boedapest.
Nederlands Consulaat: Boedapest.
Belgische Ambassade: Donati Utca 34, 1015 Boedapest.
Belgische Consulaten in: zie ambassade.

Het geld: 1 Forint (Ft) = 100 Filler
Neem voor de geldende koers contact op met je bank.
Ook in dit land brengt geld zwart omwisselen natuurlijk meer op, maar het is verboden. Niettemin is de koers gunstig. Je mag niet meer dan 100 Ft in- en uitvoeren. Andere valuta zijn vrij en welkom.

Enige nuttige uitdrukkingen

Pardon (neem me niet kwalijk)/dank u	Bocsásson meg kérem/Köszönöm
Goedemorgen/goedendag	Jó reggelt. Jó napot
Wat is dat?	Mi ez?
Van welk perron vertrekt de trein naar…?	Melyik peronról indul a … i vonat?
Is dit de trein naar…?	Ez a … i vonat?
Moeten wij overstappen?	At kell szállnunk?
Is hier nog plaats?	Van itt még hely?
Bagagedepot	Poggyászmegörzö
Vertrek/aankomst	Indulás/érkezés

1=egy; 2=két; 3=három; 4=négy; 5=öt; 6=hat; 7=hét; 8=nyolc; 9=kilenc; 10=tiz; 50=ötven; 75=hetven öt; 100=száz; 500=öt száz; 1000=ezer

C S S R
ÖSTERREICH
JOEGOSLAVIË
ROEMENIË
BUDAPEST
Donau
Drau
Balatonmeer
Stockerau
Tulln
WIEN
Wiener-Neustadt
Marchegg
Devin. N. Ves
Zohor
Bratislava
Wolfsthal
Parndorf Ort
Hegyeshalom
Wulkaprodersdorf
Sopron
Pamhagen
Fertöújlak
Friedberg
Oberpullendorf
Köszeg
Fertöszentmiklós
Csorna
Györ
Komárom
Komárno
Tatabánya
Esztergom
Štúrovo
Szob
Vác
Leopoldov
Galanta
Lužianky
Surany
N. Zámky
Čata
Kozárovce
Levice
Šahy
Hronská-Dúbrava
Balassagyarmat
Ipolytarnóc
Fil'akovo
Lenartovce
Šiatorská Bukovinka
Somosköújfalu
Kisterenye
Plešivec
Bánréve
Ozd
Felnemet
Eger
Kál-Káp.
Hatvan
Aszód
Gödöllö
Rákos
Vámosgyörk
Füzesabony
Tiszafüred
Mezöcsát
Nyékládháza
Miskolc
Felsözsolca
Sajóecseg
Szerencs
Tornanádaska
Hidasnemeti
Füzérkomlós
Sátoraljaújhely
Michalany
Slov. N. Mesto
Cierna-n. Tis.
Čop
Záhony
Dombrád
Kisvárda
Tiszalök
Nyiregyháza
Vásárosnamény
Mátészalka
Zajta
Agerdömajor
Berveni
Carei
Nyiradony
Nyirábrany
Valea lui Mihai
Săcueni
Sărmăsag
Létavértes
Debrecen
Óhat-Pusztakócs
Püspökladány
Karcag
Kisújszállás
Nagykereki
Episcopia Bihor
Oradea
Biharkeresztes
Körösnagyharsány
Szeghalom
Mezötúr
Gyoma
Kötegyán
Salonta
Holod
Vașcău
Békéscsaba
Orosháza
Lökösháza
Curtici
Sintana
Arad
Radna
Ilia
Lugoj
Timișoara
Jimbolia
Kikinda
Ban. Miloševo
Periam
Nădlac
Vălcani
Ban. Arandelovo
Battonya
Makó
Hódmezövásárhely
Újszeged
Szeged
Horgoš
Subotica
Kelebia
Szentes
Kiskunfélegyháza
Lakitelek
Kecskemét
Cegléd
Szolnok
Szajol
Újszász
Fülöpszállás
Kiskörös
Kiskunhalas
K.-Tass
Pusztaszabolcs
Dunaújváros
Mezöfalva
Solt
Paks
Dunapataj
Kalocsa
Baja
Bátaszék
Mohács
Sombor
Magyarbóly
Beremend
Beli Manastir
Pécs
Szentlörinc
Sellye
Barcs
Középrigóc
Pčelić
Dugo Selo
Bjelovar
Križevci
Koprivnica
Botovo
Gyékényes
Murakeresztúr
Kotoriba
Nagykanizsa
Čakovec
Ormož
Varaždin
Somogyszob
Kaposvár
Dombóvár
Keszöhidegkút-Gyönk
Tamási
Rétszilas
Lepsény
Szabadbattyán
Székesfehérvár
B-Kelenföld
Veszprém
Alsóörs
Balatonfüred
Siófok
Fonyód
Balatonszentgyörgy
Badacsony
Tapolca
Keszthely
Zalaszentiván
Ukk
Celldömölk
Pápa
Veszprémvarsány
Kisbér
Szombathely
Jennersdorf
Szentgotthárd
Bajánsenye
Zalalövö
Murska Sobota
Rédics
23000
23070
23075
23085
23088
23090
23095
23100
23101
23102
23103
23104
23110
23111
23111/12
23112
23113
23114
23115
23120
23122
23130
23131
23200
23208
23220
23300
23301
23302
23305
22043
22050
22056
22057

Deviezenbepalingen: zelf nog verder navragen!
Grensdocumenten: geldig paspoort.

Telefoon alarmnummer: 07

Treintrajecten in Hongarije

Erg veel afwisseling biedt het Hongaarse spoorwegnet niet. Wie gelooft dat hij, zodra hij de Hongaarse grens gepasseerd is, verder alleen nog door het zacht-romantische landschap van de poesta zal tuffen, komt bedrogen uit. Ook in Hongarije schrijdt de beschaving op brute wijze voort en de landbouw maakt zich meester van de poestavlaktes waarop steeds meer monoculturen verschijnen. Niettemin is er een uitgebreid spoorwegnet, zodat je bijna alle interessante streken met de trein kunt bereiken.
Het voornaamste aansluitpunten naar Hongarije zijn: in Hegyeshalom op het traject 23100 van *Wenen* naar *Boedapest*; in Gyékényes op de traject 23112 van *Zagreb* naar *Boedapest* en in Kelebia op het traject 23114 van *Belgrado* naar *Boedapest*.
Wanneer je door wilt reizen naar Roemenië kun je gebruik maken van het traject 23122 van *Boedapest* over Püspökladány en Biharkeresztes naar *Boekarest* of de ietwat snellere verbinding (traject

Onderweg in Hongarije

Eten en drinken zijn zeer goedkoop en nog heel goed ook. Zolang je maar niet naar binnen gaat in de super-toeristische gelegenheden in de hoofdstad, zul je best kunnen uitkomen. Voor overnachten zijn er talrijke jeugdherbergen en studentenhotels, die echter vaak door groepen in beslag genomen worden. En van tevoren laten reserveren is eigenlijk niet het ware

Telefoon naar Nederland: 00-31. Dit gaat echter alleen vanuit enkele telefooncellen in Boedapest; anders laten aanvragen in postkantoor.
Telefoon naar België: 00-32.

23120) van *Boedapest* over Lökösháza naar *Boekarest*. Op deze ritten kun je nog de gemoedelijkheid van een reis door de poesta beleven, want hier in het oosten des lands is deze nog bewaard gebleven. Het beeld is overwegend vlak; er zijn maar weinig bergen te zien. Een van de weinige uitzonderingen is de tocht van *Boedapest* naar **Eger** in het noordoosten (traject 23130).
Eger is een prachtige kleine stad met een grote vesting, herinnering voor vele Hongaren aan de strijd tegen de Turken. In Eger hoef je je niet alleen bezig te houden met het drinken van de lekkere wijn; er zijn ook schitterende berglandschappen (middelgebergte) in het **Massief van Bükk** dat een hoogte van 1000 m bereikt. De moeite waard is een rit op de zijlijn van **Eger** naar **Szilvásvárad** en verder het dal van de **Szalajka** in. Ver weg van de stromen toeristen kun je hier genieten van een verrassend-woeste natuur.

voor een vrij Inter-Rail leventje. De voor vakantiegangers uit het Westen bestemde toeristenhotels zijn erg duur.

Balaton/Plattensee
Het landschap van dit grootste meer van Midden-Europa is optimaal door de spoorwegen ontsloten. Vanuit Boedapest gaan twee lijnen naar de Noord- en Zuid-

oever van het meer, zodat je alle badplaatsen kunt bereiken. In het zuiden is het landschap langs de oever vlak, maar in het noorden heuvelachtig en overgaand in de hellingen van het Balkonywoud. Wijn is overal te vinden en campings eveneens. Bijzonder de moeite waard is het schiereiland **Tihany**, met een oude kerk en een door natuurbehoud behoede plantengroei. (Te bereiken vanuit Szantód: 23112.)

Boedapest
Stations:
– Keleti pu (ten oosten van de Donau, in het stadsdeel Pest): naar Wenen (23100), Belgrado (23114); treinen in alle richtingen; belangrijkste station.
– Déli pu (ten westen van de Donau, in het stadsdeel Buda): naar de Plattensee, ook naar Oostenrijk.
– Nyugati pu (ten oosten van de Donau, niet ver van de rivier, in het noordelijk deel van Pest): naar Bratislava (23131), naar het oosten.

Onderweg in Boedapest
Er zijn veel trams en bussen en drie metrolijnen (geel: in Pest; rood: van Pest naar Buda; blauw: van zuid-Pest naar noord-Pest). De kaartjes zijn spotgoedkoop; de dagkaarten voor alle vervoermiddelen kosten ongeveer *f* 2,20!

Bezienswaardigheden in Boedapest
Boedapest heeft in de loop van de eeuwen heel wat indringers zien komen en gaan; achtereenvolgens werd de stad veroverd door de Kelten, Romeinen, Magyaren, Turken, Duitsers en Russen. Desondanks is het een ongelooflijk levendige stad. Er hebben al 2000 jaar lang mensen gewoond, maar pas in 1872 ontstond door samenvoeging van Buda, Óbuda en Pest één stad. Gelukkig heeft men tot de naam besloten die de stad thans draagt. Men heeft namelijk ook gedacht aan de naam 'Honderü' en dat betekent zoveel als 'Vaderlandse vrolijkheid', hetgeen overigens niet eens zo'n gekke naam voor deze geanimeerde stad zou zijn geweest… Buda ligt ten westen van de Donau, en Pest ten oosten.
Mocht je op het *Keleti-Station* in Pest aankomen, dan kun je hier meteen de zogenaamde **Binnenstads-Parochie** uit het jaar 1064 zien (vlak aan de Donau). Het is het oudste bouwwerk van de stad. Donau-opwaarts het met een koepel gekroonde **Parlement**: indrukwekkend en representatief. Slechts georganiseerd te bezoeken. Boekingen: IBUSZ. Het is overigens haast net zo groot als het Engelse pendant in Londen en groter dan alle andere Parlementsgebouwen in Europa.
In Pest vind je ook nog het **Kunstnijverheidsmuseum** en het **Nationale Museum**, beide in het zuidelijk deel, in de nabijheid van de Donau. Verder van de rivier af, ten noorden van het Keleti-Station, ligt het **Stadspark** met meer en daar dichtbij het **Museum voor Beeldende Kunsten**, met onder andere werken van Dürer, Rembrandt en Rafael. Meteen daarnaast **Het Mineraalbad**, slechts een van de vele schitterende bronbadcomplexen van Boedapest, dat zich als enige hoofdstad van de wereld ook 'badplaats' zou mogen noemen.
In het noordelijk deel van de binnenstad blijvend, zie je midden in de Donau het **Margaretha-eiland**, dat hier dicht begroeid opduikt; het heeft een **kloosterruïne en openluchtbaden met bronwater** te bieden. Entree tot de baden – er zijn er hier ongelooflijk veel – is heel goedkoop. Men kan hier zelfs verscheidene woningblokken verwarmen met het warme water dat uit de grond komt.
Over de beroemde **Kettingbrug** of **Elisabethbrug** kom je in Buda. Meteen aan de rivier de **Burchtberg** met het **Barokslot van Maria Theresia**, waar thans

overigens het **Museum van de Arbeidersbeweging** in gevestigd is. Ten zuiden hiervan de **Gellertberg** met de **Citadel der Habsburgers**, van waaruit je een fantastisch uitzicht over de stad hebt. En meteen hieronder weer een mineraalbad. Vóór je eventueel verder reist naar het noorden, moet je toch beslist de **Burchtberg** op. 's Avonds kun je je vermaken in het gebied onder de burcht; daar is machtig veel te doen. Aan de noordzijde vind je de gotische **Matthiaskerk**, waarin de Hongaarse koningen gekroond werden. Daarnaast het **Vissersbastion** uit 1901. Onder, aan de rivier, de **St. Annakerk**. Noordwaarts volgen weer mineraalbaden, vervolgens de **Grafkapel** van de Turkse Derwisj **Baba** uit de 16e eeuw. Ten slotte vind je in Buda, even ten westen van het Margaretha-eiland, ook nog de overblijfselen uit de Romeinse tijd: delen van het **Amfitheater van Aquincum**, de toenmalige Romeinse stad. Nog een laatste tip: maak gebruik van het openbaar vervoer; het is belachelijk goedkoop!

Overnachten

Het goedkoopst zijn **kamers bij particulieren**, die je aan alle kanten aangeboden zullen worden in en om de stations. Als je naar een **jeugdherberg** wil, moet je je wenden tot de 'Express', een agentuur die hiervoor bemiddelt. Deze 'Express'-agentuur bevindt zich in het Keleti-Station en is tot 22 uur open; alle nadere inlichtingen daar te krijgen. Jeugdherbergen staan echter ook gasten te werven op het station (Keleti pu).Bovendien kun je aan een kamer komen via het staatsreisbureau IBUSZ, eveneens in het Keleti-Station; deze kamers zijn echter wat duurder dan die van de 'Express'.

Er zijn talrijke **campings**. Het meest aan te bevelen is die van de Harshegyistraat, aangezien deze goed bereikbaar is en meestal wel plaats heeft: neem bus 22 vanaf busstation in Buda en zeg tegen de chauffeur: 'Harshegyi-Camping'.

Camping Niche: met metrolijn 2 naar Moskva Tèr en met bus 158 naar het eindpunt. Deze camping is gelegen op een berg. In hotel Gellart (onderaan de Citadel) is een mooi, groot kuurbad (open voor toeristen).

Eten en drinken zijn in Boedapest goedkoop en goed! Zowel in Buda als in Pest zijn talloze eetgelegenheden, cafés, koffiehuizen en gelegenheden om wijn te drinken (net als in Wenen).

Waarschuwing: wissel nooit zwart geld op straat. De kans is groot dat je het slachtoffer wordt van een wisseltruc.

Ierland

Het groene **Erin**, met slechts weinig inwoners en veel regen, behoort tot de armste gebieden van Europa. Eeuwenlange conflicten met de Engelsen en periodes van hongersnood hebben hiertoe bijgedragen. Reeds in de 5e eeuw na Chr. tot het christendom overgegaan was Ierland een zelfstandige staat, tot het in de 12e eeuw door Engeland onderworpen werd. Sindsdien is het een lange aaneenschakeling van verzet en opstand van de kant van de Ieren en steeds hernieuwde onderwerping aan de macht van de Engelsen geweest tot tenslotte in 1921 de Vrijstaat Ierland ontstond. Het Noordoosten van het eiland – Ulster – bleef echter in Engelse handen.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: 160 Merrion Road, Dublin 4.
Nederlandse Consulaten in: Cork, Dublin, Limerick, Sligo en Waterford.
Belgische Ambassade: Shrewsbury House, 2 Shrewsbury Road, Ballsbridge, Dublin 4.
Belgische Consulaten in: Cork, Galway, Limerick.

Het geld: 1 Iers Pond = 100 nieuwe Pence.
1 Ir. £ = *f* 2,85. Richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot Ir. £ 100.–; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot een tegenwaarde van Ir. £ 500,–; **daarboven** vrij mits bij invoer aangegeven.

Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 999
Telefoon naar Nederland: 16-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 16-32

Veerboten naar Ierland
– **Le Havre/Cherbourg** (Frankrijk)-**Rosslare**.
– **Le Havre-Cork**.
– **Pembroke Dock** (Wales)-**Rosslare:** 3½ uur.
– **Fishguard** (Wales)-**Rosslare:** 3 uur.
– **Stranraer** (Schotland)-**Larne** (Noord-Ierland).

Voor lijst nuttige uitdrukkingen: zie Groot-Brittannië.

Treintrajecten in Ierland

Door dit ongewoon karig bevolkte land te reizen heeft zijn eigen bekoring. Je rijdt heel gemoedelijk door het soms vlakke en soms heuvelachtige of bergachtige landschap. Wat de omgeving betreft lijken veel treintrajecten in Ierland op elkaar. Alle zijn gericht op het oosten, op de hoofdstad Dublin. Er rijden natuurlijk niet zoveel treinen door dit dun bevolkte gebied. In combinatie met bussen

(de staatsbussen zijn voor Interrailers gratis) of eventueel op de fiets (haast overal te huur) kun je alle delen van het land toch leren kennen.

Dublin
Spoorwegknooppunt. Karakteristiek voor de stad zijn de lange trottoirbanden van de O'Connel Street, waar zich talrijke zaken en restaurants bevinden. Van hieruit lopen voetgangersgebieden waar de meeste winkels en grote warenhuizen te vinden zijn. Als je de Liffey oversteekt – de rivier die dwars door de stad loopt – kom je in de Oude Stad met het **Trinity College**, de oudste Universiteit van het land. Beroemd is de **Bibliotheek** van Trinity College, want hier kun je het oude keltische manuscript **'The Book of Kells'** zien, met ontelbare illustraties verlucht (dagelijks behalve zondag van 10-16 uur). Midden in de stad staan de **Christ Church Cathedral** en de **St. Patrick's Cathedral**. Hier vlakbij staat het kasteel, waarin tot 1920 Engelse soldaten gestationeerd waren. Om wat beter inzicht in de geschiedenis van Ierland te krijgen, is een bezoek aan het National Museum aan te bevelen; het ligt niet ver van Trinity College (het is gratis).
Jeugdherbergen in Dublin:
Morehampton Road 78, Donnybrooke, tel.: 01-680516; 3½ km van station, bus 10 Mountjoy Square 39, tel.: 01-363111; dichtbij centrum, 5 min. lopen vanaf Connolly-Station;
Scoil Lorcáin, Monkstown, tel.: 01-801946; alleen in juli en augustus open, ligt 7 km zuidwaarts, met trein naar station Seapoint, ook goed vanaf de boot te bereiken als je in Dublins haven Dun Laoghaire aankomt (2 km van haven).

Het zuiden van Ierland

Rosslare
Treinen van Dublin en uit West-Ierland (28501/28505). Alleen van belang als haven voor de veerboten vanuit Fishguard, Cherbourg en Le Havre. Zoals de meeste havensteden in Ierland is er weinig aan. **Jeugdherberg:** Rosslare Harbour, tel.: 053-33399; ca. 2 min. lopen naar de boot en het station.

Cork
Treinen van Dublin (28503), via Mallow; ook in het westen naar Tralee (28506). Een heel drukke grote stad, die niet in Ierland lijkt thuis te horen. Er is veel industrie en een belangrijke haven, waar de veerboten vanuit Le Havre aankomen. Tijdens de gevechten tegen de Engelsen in 1920 brandde een deel van de stad af, zodat er niet veel bijzonders te zien is. Heel erg mooi is overigens wel – vooral 's avonds, als er ontelbare lampen branden – de Oude Stad, gelegen op een eiland tussen de beide rivierarmen die de Patrick's Street omgeven. **Jeugdherberg:** Redcliffe 1-2, Western Road, tel.: 021-43289. Vanaf station 2½ km, met bus 5, 6, 8.

Kilkenny
Traject 28502 Dublin-Waterford, om het uur. Een van de mooiste kleine steden van Ierland, met een schitterende burcht oprijzend boven de smalle straatjes. Er zijn heel veel fraaie oude huizen te zien en de hele stad is sfeerrijk. De kathedraal stamt uit de 15e eeuw, evenals vele andere gebouwen er omheen. Het museum biedt een terugblik op de geschiedenis van het zuidoosten van het eiland, tot in de voor-christelijke tijd. Vroeger was Kilkenny de hoofdstad van Ierland.

Killarney
Traject 28506 Dublin-Tralee, 4 treinen per dag. Een wonderschone omgeving, in talrijke Ierse ballades bezongen. Er zijn wilde rotsmassieven, rivieren, een groot meer, veel sappige weiden (niet voor niets heet Ierland 'Het groene eiland') en hier middenin ligt de kleine stad. Men is hier op het toerisme ingesteld en dat is ook geen wonder, gezien het wijd en zijd vermaarde landschap. Je vind er ontelbare winkels, restaurants en pubs en er zijn diverse gelegenheden waar je een fiets kunt huren. **Jeugdherberg:** Aghadoe House, tel.: 064-31240, het ligt buiten de stad, op 5 km afstand van het station. Wie erheen wil wordt echter per bus van het station afgehaald (zodra er een trein uit Dublin aankomt). Er is een **camping** aan de rand van de stad.
Er zijn twee befaamde excursies te maken: op de **Ring of Kerry**, een ook door bussen bereden weg langs de kust en de **Gap of Dunloe**, een beeldschone kloof. Je kunt er te voet door maar het is nogal een afstand, zodat je beter een fiets kunt huren. Aan het einde van de kloof, ongeveer 20 km van Killarney verwijderd, staat de **jeugdherberg** Black Valley, Beaufort, tel.: 064-32300.

Limerick
Treinen van Dublin (28503) en Rosslare (28505). Het hoofdstation is Limerick Station; Limerick Junction ligt 30 km verder. Uit deze stad stammen de beroemde 5-regelige versjes. Er zijn een bezienswaardige burcht en kathedraal. Van hieruit kun je met de bus naar het noordelijk gelegen Galway (dat het eindpunt van een ander spoorwegtraject is). **Jeugdherberg** in Limerick: Pery Square 1, tel.: 061-314672.

Galway
Treinen van Dublin (28508). De glorietijd van deze stad in het westen is al lang voorbij; de grote koopmanshuizen wijzen op een rijk verleden. Tegenwoordig leeft Galway van het toerisme, de kleine Universiteit en van de textielverwerking. Er zijn diverse goedkope hostels en je kunt er een fiets huren. Vanuit Galway kun je per fiets (en er rijden ook enkele bussen) tochten ondernemen naar het eenzame gebied van de Maumturk Mountains en het bergland van Connemara. Je kunt ook met de veerboot naar de Aran-eilanden met hun woeste klippen (ze zijn bewoond).

Het noordwesten van Ierland

Traject 28507 vanuit Dublin.
De trein richting Donegal naar Sligo vertrekt vanaf Dublin Connolly. Je rijdt 3½ uur dwars door het land, langs groene heuvels en talloze meren (**Lough** in het Iers), tot je bij **Sligo** de woeste Atlantische kust bereikt. De ongeveer 600 m hoge bergen zijn kaal. Het is een overweldigend gezicht hier de hoge golven van de Atlantische Oceaan te zien aanbruisen. Van Sligo verder met bus of fiets kom je in het westwaarts gelegen **Carrowmore** aan **Dolmen** van ongeveer 3500 v. Chr. Bij **Bridgend**, dicht bij de grens met Noord-Ierland, staat de **Grianan of Eilach**, een aan de zon gewijd heiligdom van omtrent 1700 v. Chr.: een 5 m hoge steenkring met een doorsnede van 23 m.
In de buurt van het aardige kustdorp **Mullaghmore** staat op een heuvel het kasteel **Classiebawn**, een bezit van het geslacht Mountbatten.
Het kleine stadje **Donegal**, in de gelijk-

namige streek, heeft een kasteelruïne en vier kerken: een voor de methodisten, een voor de presbyterianen, een voor de anglicanen en een voor de katholieken. **Jeugdherberg** in Donegal: Ball Hill, tel.: 073-21174. In Killybegs worden de Donegal-tapijten gemaakt en uit de omgeving komt tweed.

Wie zijn tocht niet zo ver wil uitstrekken, heeft in en om Sligo wel iets om te bekijken. Het ligt romantisch aan de rivier de Garavogue. In de Baai van Sligo ligt het kleine **Coney Island**. Hier uit de omgeving kwam ook de Ierse dichter William Butler Yeats, die overal bekend is en algemeen vereerd wordt. Je hebt hier in dit gebied maar weinig toeristen; het is er rustig en nooit heet, maar daar staat tegenover dat het er vaak regent.

Italië

Dit land is nog altijd een uniek openluchtmuseum. Ondanks de toeristen die al jaren lang in hele hordes naar het zuiden trekken, heeft Italië haar kunstschatten en de schoonheid van de natuur goed weten te bewaren. Weliswaar word je op veel stranden bijna doodgedrukt door al die naar de zon smachtende Duitsers, Engelsen en Amerikanen die er liggen te braden, maar tenslotte dwingt niemand je juist daarheen te gaan. Er zijn ontelbare baaien en dalen, waar je praktisch geen mens ziet. Je doet er in ieder geval goed aan je reis naar het zuiden van Italië uit te strekken; met het Inter-Rail Ticket kost je dat geen cent extra.
Benut je ticket zo volledig mogelijk in Italië: stel je niet tevreden met de volgepropte paradijzen voor toeristen in het noorden, maar dring in het binnenland door. Bewonder de kunstschatten in **Venetië** en **Florence**, maar vergeet de droomschone landschappen van **Calabrië** en **Sicilië** niet, waar je niet over de mensen zult struikelen!
Geen enkel ander land biedt zulke voortreffelijke mogelijkheden om overal per trein te komen; neem dus vooral de tijd om Italië te verkennen! En als de trein zó vol is dat je er geen lol meer aan beleeft, stap dan gewoon op het eerste het beste station uit. Ten eerste valt er in Italië in (bijna) elke plaats wel iets bijzonders te zien en ten tweede vertrekken overal vandaan zoveel treinen, dat je altijd weer verder komt.
Buon viaggio!

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Via Michele Mercati 8, Rome 00197.
Nederlandse Consulaten in: Ancona, Bari, Brindisi, Cagliari, Catana, Florence (ook voor San Marino), Genua, La Spezia, Livorno, Messina, Milaan, Napels, Palermo, Rome, Savona, Syracuse, Taranto, Triëst, Turijn en Venetië.
Nederlandse Ambassade Vaticaanstad: Piazza della Cita Leonina 9, 000193 Rome.
Belgische Ambassade: Via dei Monti Parioli 49, Rome 00197.
Belgische Consulaten in: Ancona, Bari, Bologna, Cagliari, Catana, Florence, Genua, Milaan, Napels, Palermo, Pescara, Tarento, Triëst, Turijn, Venetië.

Het geld: Lire (Lit.)
100 Lit = *f* 0,12, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: De in- en uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot Lit 400.000,–. De uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot een tegenwaarde van Lit 1.000.000,– of het bij invoer aangegeven bedrag.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.
Telefoon alarmnummer: 113
Telefoon naar Nederland: 00-31 kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 00-32

Enige nuttige uitdrukkingen

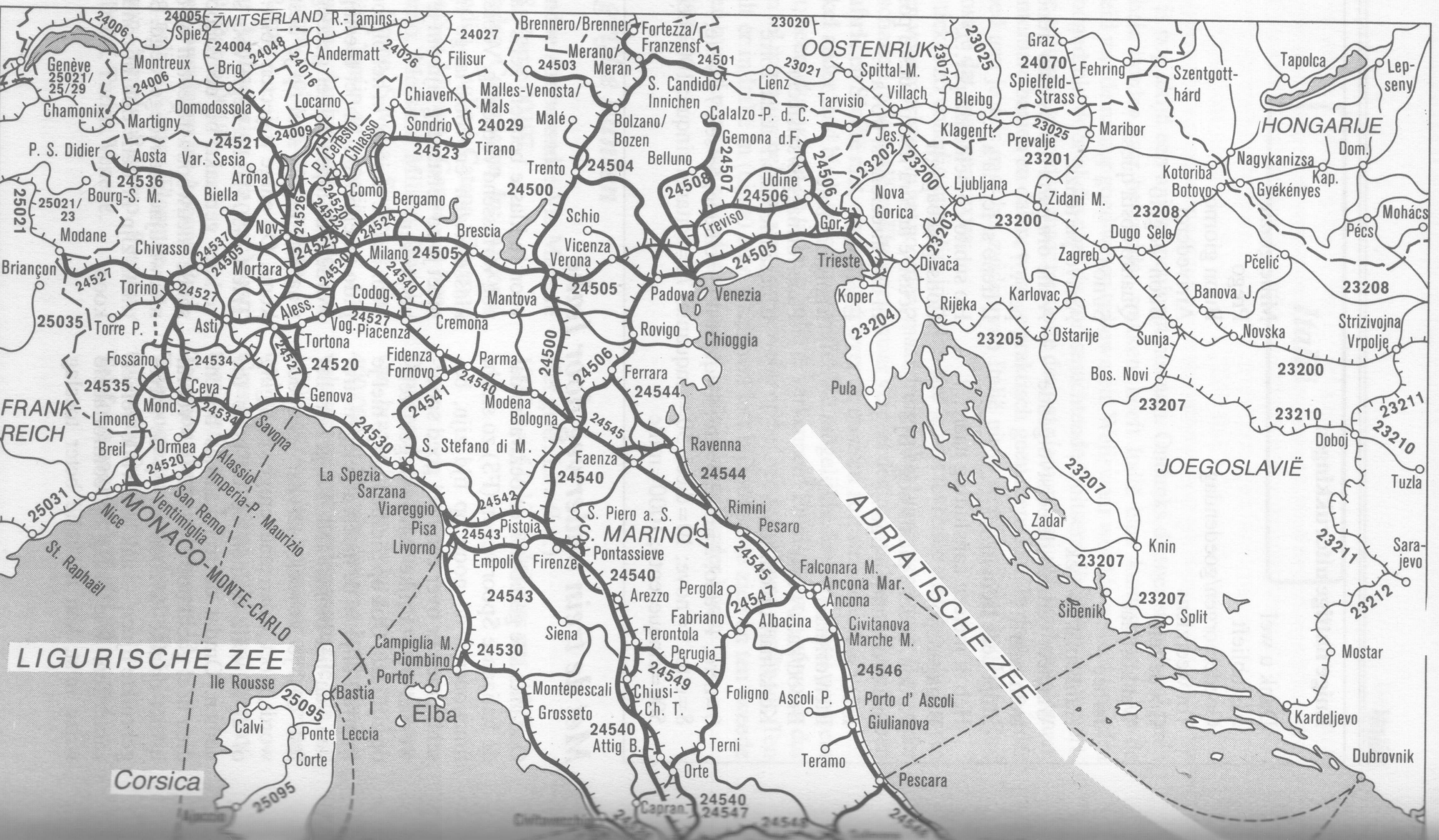
Dank u wel	Mille grazie
Alstublieft	Prego
Goedemorgen/goedendag	Buon giorno
Tot weerziens	Arrivederci
Goede reis	Buon viaggio
Wat kost dat?	Quanto costa questo?
Ja/nee	Si/no
Aankomst/vertrek	Arrivo/partenza
Wanneer vertrekt de eerstvolgende trein naar...?	A che ora parta il pròssimo treno per...?
Stopt deze trein in...?	Il treno si ferma a...?
Heb ik meteen aansluiting naar...?	Ho subito coincidenza per...?
Bagagedepot	Consegna bagagli
Pardon, is deze plaats nog vrij?	Scusi, è ancora libero questo posto?
In welke richting ligt...?	In che direzione si trova...?
Is het ver?	È lontano?
Eten/drinken	Mangiare/bere
Brood/kaas/worst	Pane/formaggio/salsiccia
Kerk/markt/plein/toren	Chiesa/Mercato/Piazza/Torre

0=zero; 1=uno; 2=due; 3=tre; 4=quattro; 5=cinque; 6=sei; 7=sette; 8=otto; 9=nove; 10=dieci; 50=cinquanta; 75=settanta cinque; 100=cento; 500=cinquecento; 1000=mille

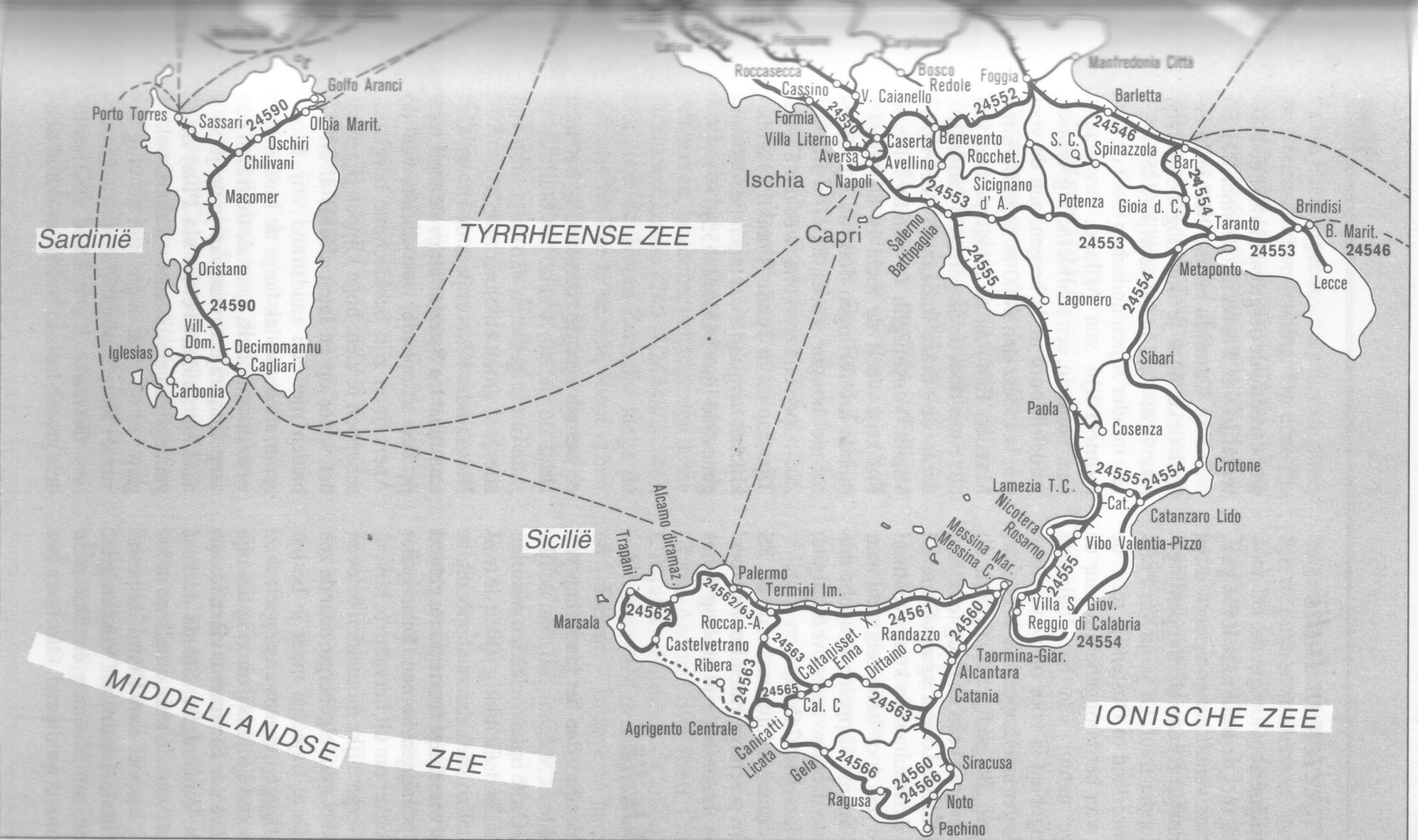
Met de trein onderweg door Italië

Ondanks alle geruchten en bezwaren dat de Italiaanse Spoorwegen (FS) zo slecht functioneren en nooit op tijd zijn, beschikt men er over een heel goed spoorwegnet met talrijke aansluitingen, zelfs op zijlijnen. Ook op Sicilië kom je met je Interrail-biljet in de meest afgelegen streken van het binnenland. En gezien het feit dat je zoveel 'service' geboden wordt, moet je dan maar enige vertraging of al te volle treinen op de koop toe nemen. Omdat de treinkaartjes bovendien heel goedkoop zijn, zul je – vooral in het drukke seizoen en op de meest gebruikte lijnen – vaak heel volle treinen aantreffen. Wie graag op comfortabele wijze reist, kan in Italië beter toeslag voor 1e klasse betalen, zelfs dan reis je nog verrassend voordelig. Vooral voor 2e klasse-reizen en voor lange treinritten moet je zo verstandig zijn om je plaats te bespreken.

Voor enkele treinen, in het bijzonder **Rapido** (sneltreinen), moet **toeslag** betaald worden. Er lopen echter genoeg andere, waarmee je ook snel op je bestemming komt. Op enige trajecten (bijv. **Turijn-Triëst** 24505) is het begin voor stoptreinverkeer gemaakt; bij de voltooiing van snelle nieuwbouwtrajecten worden hier nieuwe lijnen aan toegevoegd. Bussen en trams zijn in Italië ook bijzonder goedkoop.

ZWITSERLAND
OOSTENRIJK
HONGARIJE
JOEGOSLAVIË
FRANK-REICH
MONACO-MONTE-CARLO
S. MARINO
ADRIATISCHE ZEE
LIGURISCHE ZEE
Corsica
Elba
Genève
Montreux
Chamonix
Martigny
Spiez
Brig
Domodossola
Andermatt
Locarno
Filisur
Chiaven.
Sondrio
Tirano
Malles-Venosta/Mals
Brennero/Brenner
Merano/Meran
Fortezza/Franzensf
S. Candido/Innichen
Lienz
Spittal-M.
Villach
Tarvisio
Graz
Spielfeld-Strass
Fehring
Szentgott-hárd
Tapolca
Lep-seny
Bleibg
Klagenft.
Prevalje
Maribor
Nagykanizsa
Gyékényes
Kotoriba
Botovo
Dom.
Kap.
Mohács
Pécs
P. S. Didier
Aosta
Var. Sesia
Arona
Biella
Bourg-S. M.
Modane
Briançon
Chivasso
Torino
Torre P.
Asti
Fossano
Ceva
Mond.
Limone
Breil
Ormea
Nice
St. Raphaël
Ventimiglia
San Remo
Imperia-P. Maurizio
Alassio
Savona
Genova
Como
Chiasso
P. Ceresio
Nov.
Mortara
Aless.
Tortona
Vog.
Piacenza
Codog.
Milano
Bergamo
Brescia
Cremona
Mantova
Fidenza
Fornovo
Parma
Modena
Bologna
Malé
Trento
Bolzano/Bozen
Schio
Vicenza
Verona
Belluno
Calalzo-P. d. C.
Gemona d.F.
Udine
Treviso
Padova
Venezia
Chioggia
Rovigo
Ferrara
Ravenna
Faenza
Rimini
Pesaro
S. Piero a. S.
Gor.
Nova Gorica
Trieste
Jes.
Ljubljana
Zidani M.
Divača
Koper
Pula
Rijeka
Karlovac
Oštarije
Zagreb
Dugo Selo
Pčelić
Banova J.
Sunja
Novska
Strizivojna Vrpolje
Bos. Novi
Doboj
Tuzla
Sara-jevo
Knin
Zadar
Šibenik
Split
Mostar
Kardeljevo
Dubrovnik
La Spezia
Sarzana
Viareggio
Pisa
Livorno
Pistoia
Empoli
Firenze
Pontassieve
S. Stefano di M.
Arezzo
Siena
Campiglia M.
Piombino
Portof.
Montepescali
Grosseto
Terontola
Perugia
Chiusi-Ch. T.
Foligno
Terni
Orte
Attig B.
Capran.
Fabriano
Pergola
Albacina
Falconara M.
Ancona Mar.
Ancona
Civitanova Marche M.
Ascoli P.
Porto d' Ascoli
Giulianova
Teramo
Pescara
Bastia
Ile Rousse
Calvi
Ponte Leccia
Corte

Sardinië
Porto Torres
Sassari
24590
Oschiri
Chilivani
Olbia Marit.
Golfo Aranci
Macomer
Oristano
24590
Vill.-Dom.
Decimomannu
Iglesias
Cagliari
Carbonia
TYRRHEENSE ZEE
Ischia
Capri
Napoli
Aversa
Villa Literno
Formia
Cassino
Roccasecca
V. Caianello
24550
Caserta
Avellino
Benevento
Bosco Redole
Foggia
24552
Manfredonia Città
Barletta
24546
S. C.
Spinazzola
Rocchet.
Sicignano d' A.
24553
Salerno
Battipaglia
Potenza
Gioia d. C.
Bari
24554
Taranto
Brindisi
B. Marit.
24546
24553
Lecce
Metaponto
24555
Lagonero
24554
Sibari
Paola
Cosenza
Crotone
24555
24554
Lamezia T.C.
Cat.
Catanzaro Lido
Nicotera
Rosarno
Vibo Valentia-Pizzo
Messina Mar.
Messina C.
24555
Villa S. Giov.
Reggio di Calabria
24554
Sicilië
Alcamo diramaz.
Trapani
Marsala
24562
Palermo
24562/63
Termini Im.
Roccap.-A.
Castelvetrano
Ribera
24563
Caltanisset. X.
Enna
24561
Randazzo
24560
Dittaino
Taormina-Giar.
Alcantara
Catania
24565
Cal. C
24563
Agrigento Centrale
Canicatti
Licata
Gela
24566
Ragusa
24560
24566
Siracusa
Noto
Pachino
IONISCHE ZEE
MIDDELLANDSE ZEE

Treintrajecten in Italië

De Alpenlijnen
Hoe je ook met de trein naar Italië gaat, alle trajecten vanuit het noorden, westen en noordoosten zijn, landschappelijk gezien, bijzonder fraai. Of je nu via Frankrijk, Zwitserland of Oostenrijk reist, de overgang van het hooggebergte naar de weelderige natuur van het Italiaanse Vooralpengebied is voor op zon beluste Noorderlingen steeds weer een heel aparte belevenis. Ik geef je de tip om op diverse manieren heen en terug te reizen, bijvoorbeeld heen over Lugano/Como en terug via de Brenner. Je kunt eventueel ook aan je reis door Italië een tocht naar Frankrijk/Spanje koppelen: je hebt dan doorgaande treinen over Ventimiglia, richting Marseille (24520).
Behalve deze hoofdlijnen biedt de FS nog andere prachtige ritten door de bergen. Zelfs 's zomers rijd je nog langs witbesneeuwde bergtoppen als je de **Pustertalijn** van **Fortezza** (Brenner-traject) naar **San Candido** neemt. Met je InterRail ticket kun je ook nog doorreizen naar Oost-Tirol in Oostenrijk (24501).
Iets minder Alpenlandschap biedt de **Comomeer-lijn** van **Milaan**, oostwaarts naar **Sondrio**, een schilderachtig, typisch zuidelijk oord in de bergen, aan de voet van het meer dan 4000 m hoge Bernina-Massief. Eén van de hoogtepunten van alle ritten door de bergen is de **Tendalijn**, door de Frans-Italiaanse Zee-Alpen. Vanuit **Ventimiglia** of vanuit Nice in Frankrijk voert de tocht in adembenemende kronkelingen door de bij toenemende hoogte steeds kaler wordende Zee-Alpen en bereikt na twee uur Turijn. Tip: stap uit in **Tende** (Frankrijk) en bekijk het bergstadje dat tegen de rotswand genesteld ligt (24523/24535).

Noord-Italië

Iets vervelenders dan het landschap van de Po-vlakte is, volgens mij, nauwelijks denkbaar. Grote industriesteden wisselen af met vlak land. Gelukkig rijden de treinen meestal zo snel, dat ze al spoedig in het aan afwisseling veel rijkere gebied van de Apennijnen komen. Daar is het een stuk leuker om uit het raam te kijken. Je zult onvergetelijke momenten beleven daar waar het middelgebergte naar de zee uitloopt. Deze trajecten moet je beslist overdag afleggen, ergens uitstappen en er misschien een tijdje blijven. Geniet bijvoorbeeld van de **Bloemenrivièra** tussen **Genua** en **Ventimiglia**. Steeds de kust volgend passeert de trein ontelbare mondaine badplaatsen: **San Remo**, Imperia, Alasso, **Finale Ligure** en **Ventimiglia**. De weelde aan bloemen en bloeiende heesters is overweldigend. Ofschoon het er wemelt van de toeristen, is het toch altijd de moeite waard om hierheen te gaan om te genieten van de geuren van alles wat groeit en bloeit (24520).
Niet minder bekoorlijk is de rit van **Genua** naar **La Spezia**: langs de steil naar de zee aflopende rotswanden van de Apennijnen zijn beeldschone berglandschappen te zien: hoge klippen rijzen uit het water op en laten slechts af en toe baaien met een zandstrand vrij. Moeizaam, nu eens vlak langs de kust en dan weer door tunnels, baant de trein zich een weg. Een traject, waarvan je op je weg naar het zuiden (verder via **Pisa**) ontegenzeglijk gebruik moet maken, ook al gaat het op deze wijze niet zo vlug als met de **Direttissima**: *Bologna – Florence – Orvieto – Rome*. Deze lijn, inmiddels grotendeels in bedrijf, wordt al tien-

tallen jaren uitgebouwd als nieuwe directe Noord-Zuid-verbinding. Op deze lijn bereiken de treinen van de FS hun hoogste snelheden. Het interessantste deel is daar waar de lijn bij **Florence** de Apennijnen doorsnijdt. in **Florence**, waar je vast wel zult uitstappen voor een kort (of langer) bezoek, buigt ook een gemoedelijk zijlijntje naar **Siena** af, dat je dwars door het zachtglooiende heuvelland van **Toscane** voert. Wanneer je er de tijd voor hebt, moet je zeker niet nalaten deze romantische stad te gaan bekijken (24530/-24540/24543).

Midden-Italië

De treintrajecten door het midden van 'de Laars' leiden verrassend vaak door berglandschappen. De uitzichten zijn fantastisch mooi. Dit blijkt zowel op het traject **Rome** over **Spoleto** – **Foligno** naar **Ancona** als ook van Rome naar **Sulmona** en **Pescara**. De Noord-Zuid-lijn **Rimini-Bari** langs de Adriatische Zee biedt over het algemeen steeds hetzelfde, niet zo bijzonder interessante beeld. Daarentegen zijn de berglijnen door de **Umberische Apennijnen**, resp. de **Abruzzen**, landschappelijk gezien des te indrukwekkender (24547/24548/24546). Om toch de Noord-Zuid-lijn langs de Adriatische Zee te nemen, loont echter de moeite door twee zijlijnen, die van de hoofdlijn afbuigen naar het binnenland: de kleine zijlijn van **Fano** (traject Rimini-Ancona) naar de verdroomde bergstad **Urbino** en het traject van **Porto d'Ascoli** (lijn Ancona-Pescara) naar het betoverende **Ascoli Piceno**. Deze beide uitstapjes beveel ik dringend aan: ware schatten die niet aan de grote weg liggen! Niet minder mooi is de rit van **Foligno** (Rome-Ancona) naar **Assissi** – de heerlijke kloosterstad van Umbrië – en door naar **Perugia** (24549).

Het hoogtepunt van alle reizen door Midden-Italië wordt gevormd door een haast volledig onbekende route: door tunnels en over duizelingwekkende bruggen baant de trein zich, ver van alle drukte, een weg door de **Abruzzen**: van **Terni** (Rome-Ancona) over **Rieti**, Cittaducale-**L'Aquila** – Sulmona – Campo di Giove – Alfedena (914 m hoog!). **Pescolanciano** – **Isernia** – Benevento naar **Napels**. Stap onderweg uit en bekijk wat er allemaal te zien is; ga vanuit **Isernia** naar de meer dan 2000 m hoge **Matesibergen**. Je zult plekjes ontdekken die nog maar zelden door een toerist betreden zijn, cultureel zeer aantrekkelijk en wat landschap betreft overweldigend!

Zuid-Italië

Ook hier is de voornaamste verbinding de **Direttissima**, resp. de doorgetrokken lijn, die vanuit **Rome** over **Napels** naar **Reggio di Calabria** voert. Ongelooflijk met welk tempo en met hoeveel comfort de FS hier in het armste deel van het land, de zogenaamde **Mezzogiorno**, doordringt. Ook hier zijn de onbekende trajecten buitengewoon mooi. Door een landschap van onvergelijkelijke bekoorlijkheid gaat de **Trulli**-lijn een zijlijn in **Apulië**, vanuit **Bari** –aan de hiel van 'de Laars' – het binnenland in over **Alberobello** en Locorotondo naar **Taranto** of **Francavilla** (Tarento-Brindisi). Bewonder de leuke Trulli-huisjes, die met hun witte muren liggen te blinken in de felle zon (eveneens te zien op het traject Ta-

ranto-**Brindisi**. Op de tocht over de voetzool van 'de Laars', via **Taranto** (een lelijke haven- en industriestad die je zo vlug mogelijk weer moet vergeten) naar **Reggio di Calabria** (24554) zul je nog onbedorven kusten aanschouwen. Ontelbare bloemen bloeien hier in alle kleuren. Op welk eenzaam stuk van de kust je zou moeten uitstappen is een moeilijke beslissing. In ieder geval moet je in **Sibari** overstappen. Daar buigt een lijn af die door het haast 2000 m hoge **Sila-gebergte** naar **Cosenza** en **Paola** gaat (traject Napels-Reggio (24555)). Dit is een van de weinige bosgebieden van Italië en je komt langs kleine stuwmeren (24554).

Treintrajecten op Sicilië

Op Sicilië daarentegen zul je weinig bossen aantreffen. De trein rijdt in **Villa San Giovanni** de veerboot op, die je naar **Messina** brengt. Het is zeker de moeite waard om Sicilië te leren kennen, ook al gaan hier veel toeristen heen. De kusten, zowel westwaarts naar **Palermo** als naar het zuiden, richting **Catania**, zijn een ware belevenis. Avontuurlijker wordt het echter als je in het bergachtige, eenzame binnenland doordringt, bijvoorbeeld van **Palermo** naar **Caltanissetta** en verder over **Ragusa** naar **Syracuse**. Onderweg kan het je gebeuren dat de machinist een paar boeren op een akker ziet en de trein laat stoppen om eens een uitgebreid gesprek met hen te voeren. Dat ieder levend wezen dat zich in het binnenland van Sicilië vertoont de machinist ertoe zal bewegen enige lang aangehouden fluitsignalen ten beste te geven staat als een paal boven water. Ga dus liever in het achterste deel van de trein zitten. Een haast Afrikaanse sfeer kun je proeven als je over Palermo doorreist naar **Marsala**. In deze stad, gelegen in het grootste wijnbouwgebied van Italië, is de nabijheid van het andere werelddeel al merkbaar. Als je toch op Sicilië bent, moet je niet nalaten ook een blik te werpen op de vele antieke overblijfselen die dit eiland rijk is, bijvoorbeeld de tempels van **Syracuse** – traject Messina – Catania – Syracuse –; **Segesta** (station **Segesta Tempio** aan het traject Palermo-Trapani); **Selinunte** (station **Marinella di Selinunte** aan het traject Palermo-Castelvetrano-Agrigento, maar als de trein niet verder gaat dan Castelvetrano moet je een stukje met de bus) en in het bijzonder **Agrigento**. Je zult verrassend goed bewaard gebleven bouwwerken uit het Hellenisme kunnen bewonderen. En al deze kunstschatten staan bovendien in heerlijk-mooie landschappen (24560-24666).

En de absolute kroon van Sicilië is **Taormina** (24560 **Messina-Syracuse**). Wij vonden een bijzonder gunstig adres om te overnachten op de hoofdlijn Messina-Palermo in **San Agata di Militello** (24561), waar alle treinen stoppen: vanaf het station eerste straat links (50 m), derde huis aan de linkerkant: overnachting met douche.

Er is ook een leuke **jeugdherberg** in de burcht van Scilla, ca. 10 km ten noorden van Villa San Giovanni op het vasteland. De lokaaltreinen stoppen in Scilla; je kunt het best van Villa San Giovanni terugrijden; de jeugdherberg ligt 500 m van het station.

Als je ook naar Sardinië wilt, zie verder Sardinië.

Onderweg in Italië

Dat je in Italië niet hoeft te verhongeren zal wel algemeen bekend zijn. Toch is het beter niet zonder meer in onverschillig welk restaurant binnen te stappen; de prijzen willen er wel eens minstens zo gepeperd als het eten zijn. Het voordeligste eet je in de **Pizzerias**, waar je vanaf een gulden of drie, 60 B. frs., tamelijk veel krijgt. In de snackbars, aangeduid met **Rosticceria** en **Tavola calda**, kun je allerlei deegwaren (macaroni, spaghetti enz.) en een stukje kip eten. Duurder, maar ook beter, ben je uit in een **Trattoria** *of* **Hosteria**.
Let goed op! Waar je ook eet, er wordt altijd gerekend voor couvert (coperto) en bediening (servicio) en dit maakt de rekening zeker 20% hoger. De winkels voor levensmiddelen zijn meestal ook 's zondags open, maar ze zijn iedere dag van 12.30 tot 15.30 uur gesloten. Als je wilt overnachten en wanneer de jeugdherberg vol is (of misschien helemaal niet aanwezig), let er dan goed op dat men zich in je pension of hotel aan de juiste prijs houdt. Deze moet – volgens voorschrift – altijd op een kaartje in je kamer vermeld zijn. De musea in Italië sluiten bijna allemaal rond 13.30 uur. Overigens is het in Italië officieel toegestaan om in de open lucht te overnachten, maar middenin een stad (park of iets dergelijks) of in de nabijheid van een stad moet je dit liever niet in je eentje gaan doen, met het oog op dieven.

Noord-Italië

Verona

Traject 24500: *Brenner-Bologna* en 24505: *Milaan-Venetië*. Studentenhotels om in te overnachten.
Romantische Oude Stad. Stad van de jeugd. Trefpunt: **Piazza del Erbe**, omgeven door prachtige gebouwen. In het westen de basiliek **San Zeno**, een mooie, romaanse kerk. Aan de **Piazza Bra** de **Arena**, een enorm amfitheater waarin 20.000 mensen kunnen. 's Zomers vinden hier operavoorstellingen plaats. Op de **Piazza dei Signori** staan veel paleizen, verbonden door arcades. Het huis van Romeo's Julia bevindt zich in de Via Capello. Bezienswaardig is het **Castel Vecchio**, een middeleeuwse burcht.
Jeugdherberg: Salita Fontana del Ferro 15, tel.: 045-590360; van station over de Adige, onder de San Pietro-vesting, ca. 3 km, of met bus 2. **Camping** aldaar of in de vesting (in het voorseizoen, tot half juni, gesloten).

Milaan/Milano

Miljoenenstad en *knooppunt van spoorwegen* in het noorden van Italië. **Jeugdherberg** in de Via Martino Bassi 2, tel.: 367095; bus 90, 91 vanaf het *Centraal* Station of met metro 1. Goedkope pensions in de Via Lazzaretto links van *Centraal* Station. Met tram 1 of te voet naar **Galleria Vittoria Emanuele**, een door een hoog glazen dak overwelfde winkelgalerij uit de 19e eeuw. Daarnaast het beroemde operagebouw, de **Scala**, dat in 1945 herbouwd werd. Aan de andere kant van de Galleria ligt de **dom**, het grootste gotische bouwwerk van Italië, waaraan reeds in 1386 begonnen werd, met de grootste kerkramen die ooit gemaakt zijn. Ga met de lift naar het dak; daar heb je een prachtig uitzicht. In de Oude Stad zijn zeer de moeite waard: de **Corso Garibaldi** met veel kleine winkeltjes en de **Piazza Mercanti** met middeleeuwse gebouwen. Van de dom met

bus 60 naar het **Castello Sforzesco**, een reusachtig bouwwerk uit de 15e eeuw, waarin het Museum gevestigd is. Wie graag **Het Laatste Avondmaal** van **Leonardo da Vinci** wil bewonderen gaat met de tram naar de **kerk Santa Maria delle Grazie**.

Genua/Genova
Traject 24520: *Milaan-Genua*. **Jeugdherberg** (Via Costanzi 120; redelijk prijzig). Er zijn ook veel pensions rondom het station. **Camping** Vesima, in Arenzano, ca. 2,5 km vanaf het station.
De grootste havenstad van Italië, met veel industrie. In de Oude Stad de **Piazetta Lavagna**, waar op werkdagen geïmporteerde artikelen uit het Verre Oosten (billijk!) verkocht worden. In de **Via Balbi** veel paleizen; eveneens in de **Via Garibaldi**, meestal uit de 17e eeuw. Vele trappen leiden langs de bergwand omhoog, waar je een mooi uitzicht over zee hebt. Vanuit de haven, bij het station *Principe*, kun je overvaren naar Bastia op Corsica, Olbia en Porto Torres (Sardinië).

Monterosso
Traject 24530: *Genua-Pisa*. Gelegen in het wonderschone landschap van de **Cinque Terre**. De rotsige kusten en baaien vormen hier een van de mooiste landschappen van Italië.

Finale Ligure
Traject 24520: *Genua-Ventimiglia*. **Jeugdherberg** 500 m van het station: Via Generale Caviglia, tel.: 690515. Een reusachtige strand waar je kunt baden. De Oude Stad, **Borgo**, heeft middeleeuwse gebouwen.

San Remo
Traject 24520: *Genua-Ventimiglia*. Schitterende (dure) badplaats aan de 'Rivièra' met een heel mooi strand en veel palmen. Prachtig uitzicht vanaf de Monte Bignone (1250 m). Een mooie, kleine Oude Stad.

Ventimiglia
Traject 24520: *Genua-Frankrijk*. **Jeugdherberg** in het nabijgelegen Menton in Frankrijk. Grensstad aan de Rivièra. Mooie markt meteen voor het station. Promenade langs de zee: 500 m rechtuit vanaf het station. Mooie Oude Stad op een kleine heuvel: half rechts vanaf station. Beneden bevinden zich de resten van een Romeins theater. Als je over de Via Aurelia in de richting van de grens loopt, vind je ca. 5 km verder, bij Cap Mortola, de **Giardino Hanbury**, een schitterend-mooi tropisch park. In Ventimiglia buigt ook een zijlijn van de beroemde Tenda-lijn af.

Bologna
Spoorwegknooppunt. Nieuwe **jeugdherberg:** Via Viadagola 14, tel.: 051-519202; van station 6 km, bus 19. Bij de Toeristeninformatie in het station is kamerbemiddeling en je kunt er ook een plattegrond met de precieze plaats van de jeugdherberg krijgen.
De Universiteit van Bologna, gesticht in 1088, is de oudste van Europa. De binnenstad is reusachtig groot en helemaal autovrij! Geweldig leuk! Bijzonder gezellige sfeer! Door de vele studenten zijn er talrijke kleine, goedkope eetgelegenheden te vinden. **Arcades** lopen door de gehele Oude Stad. In de **dom**, waaraan men in 1390 begon te bouwen, maar die nog steeds niet voltooid is, bevindt zich in een van de liefst 22 zijkapellen het graf van **Elisa Bonaparte**, een zuster van Napoleon. De torens op de **Piazza Porta Ravegna** leunen naar elkaar over. De overlevering wil dat dit toe te schrijven is aan grote liefde tussen de leden van twee elkaar vijandig gezinde families die daar woonden.

Het trefpunt voor de studenten is de **Piazza Maggiore**.

Ferrara
Traject 24506: *Bologna-Venetië*. De **jeugdherberg**, Via Benvenuto Tisi da Garofalo 5, tel.: 21098, ligt maar 1 km van het station. Ook busverbinding: nrs. 1, 2 en 9.
Vele paleizen uit de 15e en 16e eeuw verkondigen de macht en de rijkdom van het geslacht d'Este. De rotsige romaansgotische kathedraal staat naast het **Castello Estense**, een machtige burcht, later omgebouwd tot paleis. De fraaiste paleizen van de stad staan aan de **Corso Ercole**. Het hoogtepunt is wel het **Palazzo dei Diamanti**, met prachtig aangelegde tuinen.

Venetië
Traject 24505: *Milaan-Venetië*. **Jeugdherberg** op het eiland Giudecca, recht tegenover het San Marco-plein. Verbinding per boot vanaf station *San Lucia* naar San Marco, dan oversteken naar Giudecca (tel.: 38211). Er zijn goedkope pensions in het stille stadsdeel Cannaregio, vanaf het station meteen links. Let goed op: niet in station *Mestre* uitstappen, want dat ligt nog op het vasteland! Je kunt goedkoop eten als je gelegenheden zoekt die buiten de stroom der toeristen liggen, links van het station Lucia of in de mensa's van de Universiteit. (juli en augustus gesloten). Uiteindelijk is Venetië noch zo duur, noch zo propvol toeristen als vaak beweerd wordt.
Venetië is gebouwd op 118 eilanden en het heeft 90.000 inwoners. De sfeer, zonder auto's en zonder lawaai van verkeer, is sprookjesachtig, als je tenminste niet in de buurt blijft van het Canal Grande en naaste omgeving. Ontelbare nauwe, bochtige straatjes met scheve straatstenen leiden je weg van de drukte, naar plaatsen waar je haast geen mens ziet… steeds maar langs allerlei kanalen. Er zijn 170 kanalen en 400 bruggen! Laat een gondel regelen door het pension/hotelpersoneel. Dat is véél goedkoper. De belangrijkste waterweg, het **Canal Grande**, wordt omgeven door de paleizen van rijke kooplieden. Hier te varen met de 'Vaporetto' is niet duur en erg leuk. Op het San Marco-plein vind je toeristen, duiven en de basiliek **San Marco**, gebouwd in 1070. Indrukwekkend is het **Dogenpaleis** uit de 15e eeuw. De dogen waren gekozen vorsten die over Venetië heersten. In het Dogenpaleis **Tintoretto's** reusachtige schilderij: **Het Paradijs**. In de nabijheid de **Accademia di Belle Arti** met veel schilderijen van oude meesters. Bovendien zijn er veel bezienswaardige kerken, ook in de kleinste, ver afgelegen straatjes.

Midden-Italië

Pisa
Traject 24530: *Genua-Pisa*. **Camping** aan de rand van de stad.
Pisa: de stad van de **Scheve Toren**! De Oude Stad (steeds rechtuit vanaf het station) is heel klein, maar de aanblik van de toren vergoedt alles. De toren kan helaas niet meer worden beklommen. Naast de toren blinkt de **dom**, van marmer uit Carrara. In het interieur de gotische kansel van Pisano. In de dom moeten mannen lange broek dragen. Vrouwen: bedekte schouders en knieën. Naast de dom het **Baptisterium**: de doopkapel.

Florence
Traject 24540: *Bologna-Rome*. Een enorme **jeugdherberg** in de Viale Augusto

Righi 2, tel.: 601451; 3 km van het station, bus 17B tot Augusto Righi. **Gratis overnachten** bij de **Villa Favard** (Via Aretina, richting Arezzo), ca. 3 km buiten de stad. Van eind mei tot september kunnen Interrailers hier gratis overnachten: in de buitenlucht, maar wel overdekt (zonder tent!). Vanaf 18 uur open; er zijn kosteloze douches en er is gelegenheid om je kleren te wassen. Met bus 14A vanaf station; wel navragen of overnachting hier nog steeds gratis is!! Bemiddeling voor het vinden van onderdak: in het station, bureau voor toerisme. De goedkoopste pensions liggen ten oosten van het station in de Via Nazionale, Via Fiume en Via Guelfa.

Florence loopt altijd over van de toeristen en dat is ook geen wonder, want deze stad is het pronkjuweel van de Renaissance in Italië. De Medici's, een rijk, adellijk bankiersgeslacht, beheersten vanaf de 15e eeuw de politiek van de stad. Zij bevorderden de schone kunsten en trokken ontelbare kunstenaars aan die de stad tot één groot pronkstuk maakten. Dichtbij het station de **dom**, met geweldige koepel. Daarnaast het **Baptisterium**, de Doopkapel, met drie opvallende **bronzen deuren**, waaraan gedurende honderd jaar gewerkt is. Zelfs Michelangelo loofde het hoofdportaal als 'Ingang van het Paradijs'. Verder, in de richting van de **Arno**, de **Piazza della Signoria** ('s avonds hét trefpunt voor jongeren). Het bekendste in heel Florence is het **Palazzo Vecchio** met het Stadhuis, omgeven door talrijke grote paleizen. Hier werd in 1498 de monnik **Savonarola** verbrand, die gepoogd had om van Florence 'een christelijke stad' te maken en de 'zondige' kunstwerken uit te bannen. Verder de **Uffizi** (duur!), met werken van o.a. **Botticelli**, **Leonardo da Vinci**, **Rafael** en **Michelangelo** (zondagmiddag en maandag gesloten!). Niet ver hier vandaan de **Santa Croce**, waarin zich de graven van **Michelangelo**, **Galilei**, **Machiavelli** en **Dante** bevinden. Achter de Uffizi de Arno en hierover de beroemde **Ponte Vecchio**: rijen winkels en huisjes, allemaal samengedrongen op de brug! Aan de andere kant van de Arno het park van **Boboli**. Daar weer achter, steeds omhoog, ligt de **Piazzale Michelangelo**: *Het* uitzichtspunt over Florence. **Camping** Michelangelo. Bovendien kun je voor een luttel bedrag met bus 7 naar de heuvel van **Fiesole**, 300 m boven de stad, waar men nog een uitgebreider panorama heeft en je kunt er tevens een Romeins amfitheater bezichtigen.

Siena

Traject 24543: *Florence-Empoli-Siena.* **Jeugdherberg** in de Via Fiorentina, tel.: 52212; 2 km van het station. Deze stad is een soort museum der middeleeuwen. Ze ligt op drie heuvels en is daarom verdeeld in **Terzi** (derde delen). De **Torre dei Mangia**, een meer dan 100 m hoge toren, beheerst de stad. Hij vormt een onderdeel van het Palazzo Publico, een paleis aan het plein middenin de stad, de **Piazza del Campo**. De in 1348 gebouwde toren kan beklommen worden. De stad Siena wedijverde met Florence. De inwoners van Siena wilden nóg meer en nog mooiere kunstwerken binnen hun muren hebben dan de Florentijnen. Dit ging echter de middelen van de kleine stad te boven. De ligging van Siena en de rust van het groene landschap er omheen zijn een bezoek waard.

Arezzo

Traject 24540: *Florence-Rome.* Een mooie, kleine **jeugdherberg** in de Via Borg Unto 6, slechts 700 m van het station verwijderd. Interessant is het uit de middeleeuwen daterende oude stadsdeel rondom de **Piazza Grande**, met de kerk **San Francesca**. De stad is fraai gelegen op een berg. Op het eerste weekeinde van

de maand is er een grote vlooienmarkt.

Castiglione del Lago
Traject 24540: *Florence-Rome*. Romantisch stadje aan het **Trasimeense Meer**, met een mooi strand. Heuvelachtige omgeving. Er liggen veel eilanden in het meer; beeldschoon is **Isola Maggiore**. In en om Castiglione is kamperen mogelijk.

Orvieto
Traject 24540: *Florence-Rome*. Al vanuit de verte te zien door de ligging op een langgerekte, steile rots boven het dal van de Paglia. Een Etruskische nederzetting. Sedert 1450 vaste zetel van de pausen, die hier toevlucht zochten. Mooie Oude Stad met prachtige gotische **dom**, afwisselend uit lagen kalksteen en basalt opgetrokken en van 1300-1600 gebouwd. Daarnaast het **Palazzo dei Papi**. Op het terrein van de vroegere vesting bevinden zich diepe trappen, mooie straten en paleizen.

Perugia
Traject 24549: *Foligno-Terontola*. De stad ligt in de nabijheid van **Assisi** op een heuvelkam en bezit verscheidene **kathedralen**, waaronder de **dom** met een groot voorplein.
Het is, cultureel gezien, een van de belangrijkste plaatsen van Italië. In de nabijheid van de dom vind je goedkoop onderdak in de Via Bontempi 20. Al vanaf het in het dal gelegen station zie je daar boven de stad liggen. Een heerlijk panorama over de Umbrische vlakte biedt het uitzichtsterras in de Oude Stad, met haar vele kleine straatjes. Onder de **Piazza Italia** een woongebied uit de middeleeuwen, dat pas gerestaureerd is. Het werd in de 16e eeuw verwoest, toen de stad door de pausen tot vesting werd omgebouwd.

Assisi
Traject 24549: *Foligno-Perugia-Terontola*. Geboorteplaats van de H. Franciscus van Assisi, de schutspatroon van Italië, die hier in 1208 de Orde van de Franciscanen stichtte. Het middeleeuwse stadje ligt op de heuvels en wordt beheerst door het **Franciscanerklooster** met de **Basilica S. Francesco**, een in 1228 gebouwde kerk, bestaande uit een boven- en onderkerk. In de bovenkerk kun je een serie van 28 fresco's van **Giotto** bewonderen, die het leven van de H. Franciscus uitbeelden. Vanaf de buitenste omgang van het Franciscanerklooster heb je een schitterend uitzicht over het Umbrische heuvelland. In de stad met al die schilderachtige straatjes en trappen vind je de **Doopbron**, waar de H. Franciscus en ook de Staufenkeizer Frederik II, die een deel van zijn jeugd in de burcht van Assisi doorbracht, gedoopt werden. Vlak bij het station, dat aan de rand van het stadje ligt, bevindt zich de **renaissance-basiliek S. Maria degli Angeli** uit de 16e eeuw. Hierin kun je de bidkapel van de beroemdste zoon van de stad aanschouwen en daarnaast de cel waarin hij gestorven is.

Rieti
Traject: *Terni-Sulmona* (Abruzzenlijn). **Jeugdherberg** (tel.: 61169) in Terminillo in de Anello Panoramico, 1614 m hoog gelegen. Bus vanaf Rieti. Hoofdstad van de provincie Sabina in een vruchtbaar landschap; graan, olijven, kastanjes, wijn. Antieke bouwwerken en middeleeuws aanzicht. Boven de stad torent de Monte Terminillo (2213 m), de hoogste berg van de Monit Reatini, waar je zelfs met een kabelbaan heen kunt.

L'Aquila
Traject: *Terni-Sulmona*. Stad in het midden van de Abruzzen; werd in 1240 door Frederik II gesticht. Ligt op een heuvel boven het dal van de Aterno met mooi uitzicht tot aan de **Gran Sasso** (2914 m

hoog). In de stad groot plein met **dom**; veel kerken; aan de noordoostrand van de stad het **Kasteel van Aragon**.

Pescolanciano
Traject: *Sulmona-Benevento* (Abruzzenlijn). Een klein plaatsje in Midden-Italië. Interessant als uitgangspunt voor een voettocht van 5 km naar het dorp Pietrabbondante, dat schilderachtig tussen geweldige rotsen ligt. Even vóór dit dorp liggen uitgestrekte ruïnes van een door de Romeinen (Sulla) verwoeste Samnitische stad, waarvan de naam niet bekend is (Ruderi Samnitici), met de restanten van een groot theater.

Isernia
Traject: *Sulmona-Benevento*. Gelegen in heuvelland vóór de Matesi-bergen. **Dom**, restanten van een **Acropolis**, **vóór-Romeinse stadsmuur**.

Civitavecchia
Traject 24530: *Pisa-Rome*. Een lelijke industriestad, alleen van belang als kortste verbinding van Sardinië. Een schip van de FS brengt je naar Golfo Aranci. Je kunt ook oversteken naar Olbia, maar dat is duurder.

Urbino
Traject: *Fano (Rimini-Ancona)-Urbino* (zijlijn van 24545). Bergstad in de oostelijke Apennijnen, omgeven door een kale hoogvlakte. Veel sfeer omdat de jeugd uit alle delen van de wereld elkaar ontmoet in de nauwe straatjes rondom het **Hertogelijk Paleis**. Veel pleinen met een rijk cultureel leven. Hoogtepunt van de renaissance. In afgelegen straatjes heerst ook heden nog het echte landleven.

Ancona
Traject 24545/24546: *Rimini-Bari*. Belangrijke havenstad, met fraaie ligging op een voorgebergte aan de Adriatische Zee. Reeds in 400 v. Chr. door de Grieken gesticht. Als symbool van de stad rijst de **dom, S. Ciriaco**, hoog tussen de haven en de zee op. De Oude Stad werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar verwoest. Boven het strand staat het **Monumento di Caduti** (monument voor hen die in de oorlog vielen).

Ascoli Piceno
Traject 24546: *Porto d'Ascoli-Ascoli Piceno*. Kleine **jeugdherberg:** Via Soderini 26, Palazzetto Longobardo, ongeveer 800 m van het station, tel.: 50007. In dit sprookjesoord, gelegen vóór de bergreuzen van de Midden-Apennijnen, aan de samenvloeiing van de Tronto en de Castellano, vind je veel bouwwerken uit de middeleeuwen. Er zijn kerken, torens en smalle straatjes, vol leven. Het plaatsje stamt uit de 3e eeuw v. Chr. De hoogtepunten zijn: **Piazzo del Popolo**, een verrukkelijk plein, alleen voor voetgangers, en de **Ponto Romano**, een Romeinse brug uit de tijd van keizer Augustus.

Rome
Bij de 'Informatie' in het station *Termini* gratis kaart van de stad verkrijgbaar. Verder bemiddeling voor logies bij de V.V.V. tegenover het station. Goedkope pensions in de buurt van station Termini in de Via Calatafimi, de Via Cavour en de Via Volturno. Vaak goedkoper dan de jeugdherberg! Bovendien staan er in Termini vaak lieden die zelf een kamer aanbieden, maar ga een en ander eerst heel goed na! De **jeugdherberg** (vaak vol!) is in de Viale delle Olimpiadi 61, tel.: 3964709; met metro A tot Ottaviano, dan bus 32 tot Foro Italico.
Eten is duur in Rome; daarom moet je gelegenheden zoeken waar zo min mogelijk toeristen komen. Het best geschikt zijn daarvoor de Pizzerias waar je aan de toonbank staat. De beste en voordeligste Pizzerias en Trattorias vind je in Traste-

vere, aan de overkant van de Tiber.
De voornaamste bezienswaardigheden: **kerken**, zoals de **S. Maria Maggiore**, links van het Station Termini in de Via Cavour. De **S. Giovanni in Laterano** – naast het **Lateraanpaleis** – is de oudste basiliek van Rome. Verder de **S. Maria della Concezione**, waar in de crypte de botten van veel monniken in hun graven te zien zijn. En natuurlijk de **St. Pieter**, (gratis, maar lange broek of rok aan en, dames, bovenarmen bedekken).
Om de muur van het Vaticaan heen leidt de weg naar de **Vaticaanse Musea**, met schilderijen van beroemde Italiaanse meesters. Aan de andere kant van de Tiber de **Engelenburcht**, het toevluchtsoord van vele pausen. In de tuinen van de **Villa Borghese** het **Etruskische Nationale Museum van de Villa Giulia** en de **Galleria Borghese**, een museum met schilderkunst uit de Barok.
Tegenover het Station Termini het **Romeinse Nationale Museum** met Griekse en Romeinse vondsten. In de richting van het Etruskische Museum: de **Nationale Galerie voor Moderne Kunst** in de Via delle Belle Arti. De **Nationale Galerie voor Oude Kunst** bevindt zich in het **Palazzo Barberini** in de Via Fontane 13.
Beroemde pleinen, waar men elkaar ontmoet, zijn: de **Spaanse Trap**, met daaronder (op de **Piazza di Spagna**) een bootvormige fontein; de **Piazza Navona** met drie fonteinen en veel muzikanten; de **Piazza Della Rotonda** waar geen auto's mogen komen; de **Piazza del Popolo**, het trefpunt van de 'chic', en de **Trevi-Fontein**, waarin men munten werpt (wie dit doet zou, volgens het volksgeloof, hier eenmaal terugkeren). Er zijn lieden die, zodra het donker is, op eigen risico in de fontein vissen om de munten eruit te halen!
Bezienswaardigheden uit de tijd dat Rome over de wereld heerste: het **Forum Romanum** met overblijfselen uit het Romeinse Keizertijdperk; duur entreebiljet, is alleen de moeite waard voor speciaal geïnteresseerden; je kunt alles ook van buitenaf bekijken, vooral vanaf het **Capitool** dat boven de afgravingen troont. Hier stond vroeger de burcht. Van het Capitool langs het Forum kom je bij het **Palatino** (waar entree moet worden betaald, maar dat inbegrepen is bij bezichtiging van het Forum). Vanaf de Palatijnsheuvel mooi uitzicht over het Forum en de stad. Hier woonden eens de rijken van de wereldstad; de restanten van hun huizen zijn nog te zien.
Aan de andere kant van het Forum het **Colosseum**, de plaats waar de oude Romeinen heen gingen om zich te vermaken. Hier moesten gevangenen tegen dieren vechten, terwijl een duizendkoppige menigte toezag. Vanaf het Colosseum leidde de **Via Appia** tot **Brindisi**. Het was een van de belangrijkste wegen van het Romeinse Rijk. over de Via Appia kom je aan de **Thermen van Caracalla**, een geweldig complex van Romeinse badhuizen. In de nabijheid ook de **Catacomben van Calixtus** en **St. Sebastiaan**, de onderaardse begraafplaatsen, waarin de christenen zich in de eerste eeuwen n. Chr. verborgen om aan vervolging te ontkomen.
In precies tegenovergestelde richting, langs Colosseum, Forum en Capitool, ligt het monument voor Victor Emanuel II, dat van alle kanten te zien is; het is allesbehalve antiek en doet een beetje aan een suikertaart denken. Het dateert uit de vorige eeuw en is een herinnering aan de nationale eenwording van Italië.
Aan de **Piazza della Rotonda** vind je het **Pantheon** uit 27 v. Chr. dat zeer goed bewaard is gebleven. Van hieruit kom je gemakkelijk door de binnenstad over de Tiber naar de Engelenburcht en het Vaticaan. **Camping** aan rand van stad; folders worden op station uitgedeeld.

Zuid-Italië

Mezzogiorno

Het onderste deel van 'de Laars' is het armste van heel Italië. De centrale regering bundelde alle gebieden in het zuiden tezamen en verleende financiële hulp bij de structurele politiek. Tot de Mezzogiorno behoren: de Abruzzen, Molise, Campania, Apulië, Basilicata, Calabrië, Sicilië en Sardinië.

Napels/Napoli

Traject 24550: *Rome-Napels*. **Jeugdherberg** in de voorstad Mergellina; Salita D'Grotta, tel.: 685346, met de metro vanaf station tot Mergellina: ca. 500 m achter station. Er zijn daar ook veel pensions met een mooi uitzicht over de golf van Napels. Toeristenbureau met bemiddeling kamerverhuur in het station. De goedkoopste pensions liggen dicht bij het station, maar daar zit je beslist niet rustig!

Nergens is de tegenstelling tussen arm en rijk zo duidelijk als in Napels. In de nauwe straatjes van de Oude Stad wonen de armen en werklozen en wat verderop zie je prachtige paleizen en villa's. In ieder geval moet je in Napels dubbel op je hoede zijn wat diefstal betreft. Vóór het station de schitterende **Corso Umberto**, met oude paleizen.

In de Oude Stad nauwe straatjes, steegjes en trappen, waarboven het wasgoed hangt te drogen; schilderachtig om te zien, maar primitief om er te moeten wonen. Toch weigeren veel inwoners om hier weg te trekken en zich te vestigen in de nieuwe, aan de buitenkant van de stad gebouwde woonkazernes. Misschien valt uit de armoede van de mensen hun geloof te verklaren dat het bloed van de H. Gennaro ieder jaar opnieuw zal vloeien. Hij is als martelaar gestorven en aan hem is de zijkapel van de dom gewijd. Het interieur van de dom is vol pracht en praal. Aan de winkelstraat **Via Roma** ligt het **Archeologische Nationale Museum**, waarin zich veel vondsten uit het nabijgelegen **Herculanuem** en **Pompeji** bevinden (maandags gesloten!). Liefhebbers van kunst kunnen naar het **Museo di Capodimonte**, met een grote schilderij- en- en porseleinverzameling. Het ligt op de berg, in het verlengde van de Via Roma.

Het uitzichtspunt van Napels is de **Vomero**, waar je ook per kabelbaan heen kunt. Een van de fraaiste promenades langs het water is de **Via Caracciolo** met het openbare park **Villa Communale**. Via de **Corso Garibaldi** bereik je regelrecht van het station de **Piazza del Mercato** dichtbij de zee. Hier werd in 1268 de laatste Staufenkeizer Konradin onthoofd.

Pompeji

Traject 24533/24555: *Napels-Sicilië*. De vermaarde opgegraven stad aan de voet van de **Vesuvius**. Vanaf de 18e eeuw hebben archeologen hier gewerkt en hun resultaten leveren een uniek inzicht in de Romeinse beschaving van de 1e eeuw n. Chr. Het entreegeld is hier beslist goed besteed. Rond het begin van onze jaartelling was Pompeji een rijke handelsstad met 20.000 inwoners. In 63 n. Chr. werd zij tijdens een aardbeving zwaar beschadigd, maar weer opgebouwd. Terwijl deze restauratie nog aan de gang was, kwam in 79 n. Chr. de grote uitbarsting van de Vesuvius die de stad volkomen in de as legde. Men ziet de gipsafdrukken van mensen en van een hond; verscheidene woonhuizen **(Casa di Venere)**; bijzonder mooie muurschilderingen; baden van een geraffineerde luxe en bordelen verlucht met wulpse afbeeldingen. Ietwat verder weg ligt de **Villa dei Misteri** met antieke wandschilderingen.

Positano
Traject: *Napels-Sorrento* (zijlijn). **Jeugdherberg** in Sorrento, bij het station, in de Via Capasso 5, tel.: 081/8781783 en in Praiano-Vettica in de Via Gennaro Capriglione. Positano is met de bus vanuit Sorrento te bereiken. Een wonderschone plaats aan de steile kust met veel kleine baaien waar gebaad kan worden.

Salerno
Traject 24555: *Napels-Sicilië*. **Jeugdherberg** in de Lungomare Marconi 34, tel.: 238520; nauwelijks 1 km van het station. De stad heeft een prachtige zeepromenade, een steil opstijgende Oude Stad en lijkt een miniatuuruitgave van Napels. Boven de stad troont een kasteel.

Bari
Traject 24546: *Rimini-Ancona-Bari*. **Jeugdherberg** in Bari-Palese, Via Nicola Massaro 33, tel.: 320282. Je moet er wel met de bus heen, want hij ligt 8 km van het station af. De Oude Stad die op een in de zee uitstekend schiereiland ligt, heeft leuke kleine straatjes. Hier vind je de **S. Nicola** uit de 12e eeuw. Langs het strand loopt een moderne promenade. In Bari is het **Nationale Archeologische Museum** gevestigd.

Alberobello
Traject: *Bari-Taranto*. Een kleine stad in Apulië. Centrum van de **Trulli**-huisjes: merkwaardige, witte ronde stenen bouwwerkjes, met stenen daken. De oudste Trulli zijn echter slechts uit de vorige eeuw. Van buiten zijn ze cirkelvormig en van binnen vierkant. Ze hebben kunstige ronde daken. In Alberobello is de kerk eveneens in Trulli-stijl. Om Alderobello te bezoeken, moet je een privé-lijn nemen (geen korting).

Brindisi
Traject 24546: *Bari-Brindisi*. **Jeugdherberg:** Via Nicola Brandi 2, tel.: 0831-413100, op het schiereiland met het moderne monument aan de haven, bussen 3, 4, 5. De stad is belangrijk door de veerbootverbinding met Griekenland. Let op: geld moet je uitsluitend wisselen bij een bank. De haven ligt ongeveer 2 km van het station; veel treinen rijden regelrecht naar de haven. Voor boottickets: naar een HMC of Adriatico-office (laat je niet in met andere 'bemiddelaars'). HMC in de hoofdstraat (van station naar haven), Adriatico bij de haven (naast politiebureau). Vervolgens ga je met met je ticket naar het politiebureau voor een stempel.

Lecce
Traject 24546: *Brindisi-Lecce*. **Jeugdherberg** in San Cataldo, tel.: 650026; 12 km met de bus vanuit Lecce. Lecce ligt in het zuidelijkste punt van 'de hiel' en wordt het Florence van de Barok genoemd. Bezienswaardigheden: de **Piazza Sant Oronzo** met standbeeld van de heiligen van de stad; de **Piazza delle Prefetura** met de **S. Croce** en het **Celestijner Klooster**; de dom **Sant Oronzo** en daarnaast het **Bisschoppelijk Paleis**. Aan de rand van de stad de **Noormannenkerk S. Nicola e Cataldo** uit 1180.

Otranto
Traject: Lecce-Otranto (zijlijn). Gelegen in het uiterste zuiden van Apulië, met **Staufenkasteel** en **Romaanse dom**. Op de vloer staan geen kerkbanken, want over de gehele lengte van de kerk is een mozaïek gelegd, dat een grote boom voorstelt, aan de takken waarvan als vruchten kleurige afbeeldingen hangen, die zinnebeelden en scènes uit het leven van heiligen weergeven. Alle culturen van het avondland zijn hier ver-

mengd, vanaf de Byzantijnen die de stad lang beheerst hebben tot aan de Noormannen die Otranto later veroverden.

Metaponto
Traject 24554: *Taranto-Reggio di Cal.* Badplaats aan de Golf van Taranto. **Dorische Tempel** van omtrent 500 v. Chr. In het oosten de **Tempel van Apollo Lykeios** en een klein **Theater**. Naar verluidt zou de beroemde filosoof en mathematicus **Pythagoras** zijn laatste levensjaren in Metaponto hebben doorgebracht en er in 497 v. Chr. gestorven zijn.

Catanzaro
Traject 24554: *Reggio di Cal.-Bari*. De stad zelf is 13 km van het Lido-station verwijderd, maar is per trein via een mooie zijlijn te bereiken. **Camping** vanuit station naar rechts, ca. 10 min. lopen aan rechterkant camping 'San Leo', aan zee, vrij goedkoop. De gedurfd aangelegde weg vanaf de zee naar boven gaat over het hoogste viaduct van Europa. In de nabijheid van het Lido-station ligt een schitterend zandstrand.

Reggio di Calabria
Traject 24555: *Rome-Reggio di Cal.* De hoofdstad van Calabrië met een mooie promenade langs de zee: een dubbele palmenallee. Achter de dom het **Castello Aragonese** (burcht) met uitzicht over Calabrië, de zee en Sicilië. Rondom de stad schaduwrijke bergamotplantages; het uit de planten gewonnen olie-extract wordt geëxporteerd.

Sicilië

Messina
Traject 24555: *Rome-Sicilië*. Stad in het noordoosten van Sicilië, waar de treinen uit Rome met de veerboot vanuit San Giovanni aankomen. Reeds in 730 v. Chr. door Griekse emigranten gesticht. Na zware aardbevingen heeft de stad nu een modern aanzicht. In het centrum van de stad: **de dom, kerken** en het **Nationale Museum**. Vanaf de berghelling een mooi uitzicht over stad en zee.

Taormina
Traject 24560: *Messina-Syracuse*. De droomstad van Sicilië. Station: Taormina-Giardini. Vanuit het vlak aan zee gelegen station naar rechts, de straat 100 m volgen en daarna de weg volgend de berg op; je komt dan in 10 minuten gaans (met prachtig uitzicht op de zee en de kust) in de mooie binnenstad van Taormina, met een zee van bloemen en leuke huizen. Helemaal boven het overweldigende **Griekse Amfitheater**, met uitzicht op de met sneeuw gekroonde Etna, de zee en de omgeving. Het kost je entree, maar dit is zeer stellig de moeite waard! Volgens Goethe was dit de schoonste plaats van de wereld.

Etna
Traject 24560: *Messina-Catania*; vandaar met de bus verder. Vulkaan is 3340 m hoog, de middellijn is ca 40 km! De gebieden aan de voet zijn zeer vruchtbaar: citroenen en sinaasappels tot 500 m, daarna wijn- en olijfgaarden, vervolgens bos en dan zwarte lavavelden. Ga zo vroeg mogelijk! Boven de 2000 m is alles kaal en tot in de zomer met sneeuw bedekt. Vanaf de rand van de krater heb je 's morgens een beeldschoon uitzicht op de zee en over Sicilië.
Van **Alcantara** rijdt een charmante zijlijn van het noordstrand der Etna naar **Randazzo**. Zeer de moeite waard is ook

de rit met de **Etna-Ringlijn** Ferrovia Circumetna (Interrail niet geldig). Van Catania-Station maak je een tocht van meer dan 110 km, waarbij je op een hoogte van ruim 1000 m komt; de tocht duurt 4 uur tot Giarre-Riposto: hier aansluiting op staatsspoor.

Syracuse
Traject 24560: *Messina-Syracuse*. Stad in het zuidoosten van Sicilië, in 740 v. Chr. door de Korinthiërs gesticht. Gedurende de heerschappij van de dictator Dionysus I, van 406-367 v. Chr. had de stad 80.000 inwoners! Als partner van Carthago kwam de stad in conflict met de Romeinen, die haar in 212 v. Chr. veroverden. Hierbij werd ook de beroemde mathematicus, filosoof en ingenieur **Archimedes** gedood. Aan de rand van de Oude Stad de resten van een **Diane-tempel** uit de 6e eeuw v. Chr. Wat verderop het ruïnen-complex van de **antieke stad** met een **Romeins amfitheater** en een **Grieks theater** met een middellijn van 140 m. Daarnaast de **Latomia**: reusachtige steengroeven waarin in de Oudheid gevangenen de stenen voor de tempels moesten uithakken. Een van deze grotten heeft een verbluffend galmeffect en staat bekend als het **'Oor van Dionysus'**; naar verluidt zou de dictator hier de gevangenen ondervraagd en/of afgeluisterd hebben.

Cefalu
Traject 24561: *Messina-Palermo*. Een sprookjesachtig mooi gelegen badplaats aan de noordkust van Sicilië. De stad ligt aan de voet van een steile rots, waarop zich de restanten van een **burcht van de Noormannen** bevinden. Hier staan eveneens de grondvesten van een heiligdom uit de Oudheid; het zou uit de 9e eeuw v. Chr. dateren, hoewel dit niet vaststaat en het wordt de **Templo di Diana** genoemd, hoewel deze naam onjuist is. De dom werd in 1132 onder Roger II gebouwd en troont oostwaarts boven de nauw aangelegde Oude Stad. Vanaf het station ga je rechtsaf naar de binnenstad. Naar het strand: eerst links, eerste straat rechts en dan steeds rechtdoor.

Palermo
Traject 24561: *Messina-Palermo*. De hoofdstad van Sicilië, met een rijk verleden. Gesticht door de Feniciërs (wier gebied in het huidige Libanon/Israël lag) kwam de stad achtereenvolgens in handen van de Carthagers, Romeinen, Oostgoten, Byzantijnen, Saracenen en Noormannen. Vervolgens oefenden de Staufenkeizers er de macht uit en nog later de Spanjaarden. Zij allen lieten sporen in het stadsbeeld na. Tengevolge van verwoestingen in de Tweede Wereldoorlog moest de stad gemoderniseerd worden. Van het station steeds rechtuit kom je in de Oude Stad. Ga linksaf en je komt na ca. 500 m bij de **dom** uit 1185, met een mooi Zuidportaal en Arabische versiering. In het Marionettentheater **Teatro dei Pupi** worden door middel van in harnas gestoken poppen die bepluimde helmen dragen en soms wel 1 m groot zijn de avonturen van de Paladijnen van Karel de Grote uitgebeeld. Vanaf de burcht die uit de tijd van de Saracenen dateert, heb je een mooi uitzicht over de stad. Daarnaast ligt de **S. Giovanni degli Eremiti** uit 1132; de bouwstijl toont een vermenging van motieven van de Noormannen met Arabische elementen.

Marsala
Traject 24562: *Palermo-Marsala*. Afrikaans ogende stad in het westen van Sicilië: het Lilybaeum van de Carthagers en de Romeinen. Middelpunt van het grootste wijnbouwgebied van Italië (de dessertwijn Marsala). Centrum van de stad: **dom**, **kerk S. Maria**, **Thermen** uit de 3e eeuw.

Agrigento
Traject 24563: *Palermo-Agrigento*. Vanaf het station over de Via F. Crispi en de Passegiata Archeologica naar de **Vallei der Tempels**. Daar vind je de **Tempel der Dioscuri** met vier een hoekbalk dragende zuilen; de **Zeustempel** uit de 5e eeuw v. Chr.: meer dan 100 m lang en op een na het grootste hallenbouwwerk uit de Griekse Oudheid; het Graf van Theron; de tempel van **Herkules** uit 530 v. Chr.; de **Concordiatempel** uit 460 v. Chr. die als het best bewaard gebleven Griekse bouwwerk geldt en de **Junotempel** uit 480 v. Chr.
Agrigento zelf is prachtig gelegen tegen een helling boven de zee. In de Oudheid gold zij als 'de schoonste stad der sterfelijken'. In 582 v. Chr. gesticht, werd zij in 406 v. Chr. door Carthago veroverd. In de stad de **dom** uit de 14e eeuw. Antieke vondsten in het **Museo Civico**. Vanaf de **Rupe Atena** (Rots van Athene) een heerlijk uitzicht over Sicilië, de zee en de Vallei der tempels.

Selinunte
Traject 24562: *Palermo-Castelvetrano-Agrigento*. Aangezien het traject van Castelvetrano buiten gebruik gesteld zal worden, moet je van hieruit een klein stukje met de bus. Selinunte, in het uiterste zuidwesten van Sicilië, is het grootste ruïnencomplex van Europa. De stad werd in 628 v. Chr. door de Grieken gesticht. Nu vind je er alleen nog de restanten van acht enorme tempels. Ze liggen op twee heuvels, waartussen zich eens de niet meer bewaard gebleven stad uitstrekte.

Caltanisetta
Traject 24563: *Palermo-Catania*. Goedkope kleine hotelletjes. Provinciehoofdstad en belangrijke handelsplaats, met grote markt, in het binnenland van Sicilië. Ligt in een gebied met veel zwavelmijnen. De in 1622 gewijde dom aan de Piazza Garibaldi vormt het middelpunt van deze op een rots gelegen stad in het verlaten binnenland.

Ragusa
Traject 24566: *Caltanisetta-Syracuse*. Een tegen de berghelling gelegen stad in het zuiden van Sicilië, terrasvormig opstijgend boven het dal van de Irminio. Nauwe straatjes, barok stadsbeeld.

Catania
Traject 24560: *Messina-Syracuse*. Stad aan de oostkust van Sicilië met uitzicht op de Etna. In 730 v. Chr. door de Grieken gesticht en meerdere malen door aardbevingen verwoest. De dom uit de 18e eeuw staat naast het **Castel Ursino**, de burcht van Frederik II, die in 1240 gebouwd werd en destijds vlak bij de zee lag. Naast de overblijfselen van een Grieks theater bevindt zich een klein Romeins Odeon (muziekzaal).

Sardinië/Sardegna
Met de *boot* vanuit *Civitavecchia*, *Genua* of *Napels*. Met de trein doorsnijd je het hele eiland van Olbia in het noorden tot Cagliari in het zuiden en voor Inter-Railers is dit gratis (24590). Het is een heel mooie tocht, door steppen en bosschages, langs zand en rotsen. Onder de blote hemel overnachten is bijna overal toegestaan. Interessante plaatsen zijn: **Olbia** aan een rotsige baai; **Sassari** (overstappen in Chilivani!) met een mooie Oude Stad; **Oristano** als uitgangspunt van een mooie zandige kust (met de bus verder!). **Cagliari**, de hoofdstad van het eiland, is daarentegen een echte industriestad. Naast de grote toeristencentra vind je ook nog niet ontdekte kusten met geweldige mogelijkheden om te baden.

Voormalig Joegoslavië

Op het moment van bewerking van deze editie wordt het land nog steeds geteisterd door een burgeroorlog. Situatie wijzigt voortdurend.De hierna volgende, oude tekst is daarom ongewijzigd opgenomen.
Het voordelige vakantie- en strandland met een sprookjesachtig-mooie rotskust, waarvan het zuiden nauwelijks bekend is. We hebben maar zelden zó weinig toeristen gezien als in het binnenland van Joegoslavië. Daarbij komt dat het land daar heel mooie en verrassend groene gebieden bezit.
De provincies zijn Slovenië (hoofdstad Ljubljana), Kroatië (Zagreb), Bosnië-Herzegowina (Serajewo), Servië (Belgrado), Montenegro (Titograd) en Macedonië (Skopje). Tot Servië behoren de twee gebieden Vojvodina (met Novi Stad) en Kosovo (met Pristina).
In het noorden loopt de kust over van de toeristen. In het zuiden daarentegen zijn zowel aan zee als in het binnenland veel lieflijke oorden te vinden. Er zijn eindeloos veel eilanden die goedkoop te bereiken zijn. Het enige nadeel: de trein komt slechts op bepaalde plaatsen aan de kust; als je alle baaien wilt bezoeken zul je met de bus moeten gaan.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Srinina 29, 11000 Belgrado (Beograd).
Nederlandse Consulaten in: Belgrado, Dubrovnik, Ljubljana, Rijeka, Skopje, Split en Zagreb.
Belgische Ambassade: Proleterskih Brigada 18, Belgrado.
Belgische Consulaten in: Ljubljana, Skopje.

Het geld: 1 Dinar = 100 Para
Neem voor de geldende koers contact op met je bank.
Let goed op: Joegoslavië heeft geweldige schulden in het buitenland. De dinar wordt dus nog al eens gedevalueerd en de inflatie grijpt om zich heen. Kijk daarom in ieder geval de koers bij de bank na!

Deviezenbepalingen: de in- en uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot Din. 2500,– de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij, mits bij invoer aangegeven.
Grensdocumenten: geldig paspoort.
Telefoon alarmnummer: 92
Telefoon naar Nederland: Vanuit het postkantoor bellen! 99-31 (kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 99-32

Enige nuttige uitdrukkingen

OOSTENRIJK
HONGARIJE
ROEMENIË
ALBANIË
GRIEKENLAND
ITALIË
ADRIATISCHE ZEE
Unzmarkt
Leoben
St. Michael
Zeltweg
Friedberg
23075
Graz
Gleisdorf
23070
Jennersdorf
23071
23025
Spielfeld-Straß
Klagenfurt
Bleiburg
Prevalje
23201
Maribor
Ormož
Kamnik
Velenje
Pragersko
Grobelno
Celje
Stranje
Varaždin
23200
Zidani Most
Sevnica
Trebnje n. Dolenjskem
Pivka
23203
Rijeka
Karlovac
Ogulin
Oštarije
Oštarije-Ravnice
Krk
Rab
Pag
Gospić
Lička Kaldrma
Zadar
Benkovac
Dugi Otok
Knin
23207
Šibenik
Perković
Split
23240
Brač
Hvar
Vis
Makarska
Vela Luka
Korčula
Dubrovnik
Kardeljevo
Metković
Mostar
Sarajevo
Podlugovi
Vareš
Zenica
Zavidovići
23211
23212
Doboj
Grapska
Banja Luka
23210
Prijedor
Bihać
Bos. Novi
Sunja
Sisak-predgrade
Zagreb
Sav. Marof
Dugo Selo
Gor. Stubica
Zabok
Golubovec
Koprivnica
Križevci
Bjelovar
Pčelić
Banova Jaruga
Novska
Nova Kapela
Pleter-nica
Velika
Našice
Osijek
Beli Manastir
Strizivojna-Vrpolje
Vinkovci
Županja
Tuzla
Bos. Poljana
Zvornik grad
Bijeljina
Čakovec
Kotoriba
Gyékényes
Murakeresztúr
Lendava
Rédics
Murska Sobota
Szentgotthárd
Szombat.
Celldömölk
Pápa
Veszprémvarsány
Veszprém
Székesfehérvár
Zalaszentiván
Tapolca
Siófok
Rétszilas
Balatonszentgyörgy
Plattensee
Paks
Dombóvár
Bátaszék
Szentlőrinc
Pécs
Mohács
Sellye
Baja
Kiskunhalas
Kelebia
Subotica
Horgoš
Szeged
Makó
Hódmezővásárhely
Kiskunfélegyháza
Kecskemét
Cegléd
Újszász
Szolnok
BUDAPEST
Donau
Püspökladány
Kisújszállás
Sãcuieni
Biharkeresztes
Oradea
Holod
Salonta
Kötegyán
Békéscsaba
Lökösháza
Curtici
Arad
Radna
Vaşcău
Ilia
Lugoj
Timişoara
Jimbolia
Kikinda
Vălcani
Ban. Arandelovo
Caransebeş
Stamora Moravita
Vršac
Bela Crkva
Orşova
Sombor
Apatin
Bogojevo
Ban. Miloševo
Čurug
Vrbas
Zrenjanin
Orlovat-stajal
Rimski
Dalj
Vukovar
Šid
Novi Sad
Ruma
Stara Pazova
BEOGRAD
Pančevo
Smederevo
Mala Krsna
Majdanpek
Prahovo pristanište
Bor
Zaječar
Resavica
Velika Plana
Lapovo
Markovac
Mladenovac
Lajkovac
Valjevo
Kragujevac
Čačak
Svetozarevo
Kraljevo
Stalać
Titovo Užice
Pozega
Priboj
Bijelo Polje
Crveni Krst
Niš
Medurovo
Doljevac
Dimitrovgrad
Kos. Mitrovica
Priština
Metohija
Kosovo Polje
Peč
Prizren
Kumanovo
Beljakovci
Kočani
Tetovo
Skopje
Titov Veles
Kičevo
Prilep
Sapotnica
Bakarno Gumno
Bitola
Ohrid See
Kremenica
N. Kafkassos
Florina
Messonission
Amyntheon
Kozani
Kalambaka
Katerini
Gevgelija
Idomeni
Nikšić
Titograd
Bar
Skutari See
Shkodra
Laçi
Vore
TIRANA
Durresi
Rrogozhina
Peqini
Librazhdi
Elbasani
Pogradec
Prespa See
Fieri
Ballsh
Kerkyra
I. Tremiti
Rodi Gargánico
Termoli
Manfredonia
Campobasso
Foggia
Bosco Redole
Barletta
Benevento
Bari
Salerno
Battipaglia
S. d' Alburni
Potenza
Metaponto
Taranto
Brindisi
Lecce
Lagonegro
Sapri
24552
24553
24554
24555
24546
23101
23102
23104
23110
23111
23112
23113
23114
23115
23120
23122
23220
23221
23222
23223
23230
23300
23301
23302
23305
23600
23602
23603

Ja/nee	Ocu/necu
Dank u wel/alstublieft	Hvala/izvolite
Goedemorgen	Dobro jutro
Goedendag	Dobar dan
Tot weerziens	Dovidenja
Waar is de trein naar…?	Gdje stoji voz za…?
Stopt deze trein in…?	Staji li ovaj voz u…?
Hebben wij aansluiting naar…?	Da li cémo imati vezu za…?
Bagagedepot	Prtljaznica
Is deze plaats vrij?	Dali je li ovo mjesto slobodno?

1=jedan; 2=dva; 3=tri; 4=èetiri; 5=pet; 6=šest; 7=sedam; 8=osam; 9=devet; 10=deset; 50=pedeset; 75=pedestisedam; 100=statina; 500=pedsto; 1000=tisuča

Met de trein door Joegoslavië

Speciale toeristenkaarten of -abonnementen zijn er jammer genoeg niet. Laat dit je overigens niet weerhouden om in Joegoslavië zo veel mogelijk de trein te benutten en dan liever 1e klasse, want de 2e klasse is meestal propvol. Zelfs de gewone treinkaartjes 1e klasse (pas in het land zelf kopen, want daar zijn ze het goedkoopst) zijn bijzonder goedkoop: 100 km voor ca. *f* 10,–!

Treintrajecten in Joegoslavië

Velen kennen alleen de minder interessante spoorlijnen van het land: die door het toeristisch overbevolkte Istrië naar **Pula** of die door het verlaten, eentonige, altijd even vlakke laagland van de Sava. Het blijft vervelend tot Griekenland eindelijk bereikt is. Beide lijnen zou je niet moeten gebruiken, resp. alleen 's nachts benutten. De heerlijke bergtrajecten zou je daarentegen des te intensiever moeten bereizen, bijvoorbeeld die van **Ljubljana** naar **Rijeka**, langs de beroemde **Adelsberger Grot**, over het Karstgebergte. Of de landschappelijk heel mooie tocht van **Zagreb** langs de **Meren van Plitwitz** door dalen en over bergen naar de kust bij **Split**. Niet minder interessant is de berglijn van **Zagreb** over Serajevo en Mostar naar **Kardeljevo**. Het hoogtepunt van alle Joegoslavische spoorwegen is echter de pas enige jaren geleden aangelegde lijn van **Belgrado** naar **Bar**, niet ver van de grens met Albanië. Vooral het laatste stuk is onvergelijkelijk: door ontelbare tunnels en onvoorstelbaar diepe kloven kronkelt de spoorlijn naar beneden naar het **Meer van Skutari** bij Virpazar. Langs het meer en dan door een lange tunnel aan het meer bij Sutomore, een droomschone rotsige baai. Kort daarna bereikt de trein Bar. Het is de moeite waard om van hieruit de bus te nemen naar Kotor, Dubrovnik en Kardeljevo en het is nog heel goedkoop ook!

Onderweg in Joegoslavië

Eten en overnachten zijn hier niet erg luxueus, maar daarentegen wel goedkoop en netjes. Nationale gerechten zoals **Cevapcici** en **Rasnjici** krijg je in kleine gelegenheden voor zo'n gulden of vier à vijf (ca. 80 B. frs.). De prijzen van de dranken liggen hoger, behalve in de staatswinkels. Om te overnachten hebben wij altijd de voorkeur gegeven aan onderdak bij particulieren. Bij ieder station en aan elke bushalte duiken meteen mensen op die je een kamer aanbieden. Ga hier op in. Bied niet meer dan een tegenwaarde van *f* 5,– (90 B. frs.), dan kom je over het algemeen voor ongeveer *f* 7,– (125 B. frs.) klaar. Natuurlijk moet je wel eerst gaan kijken hoe die mensen wonen. Is het ver weg? Zijn de bedden goed (en schoon)? Hoe toeristischer het desbetreffende gebied is, des te meer zullen de mensen voor onderdak vragen. Breng de nacht dus het liefst in kleinere plaatsen door.

Openingsuren:
Banken: op werkdagen, behalve zaterdag, 9-13 uur: in grote steden ook 's middags.
Postkantoor: 7-20 uur; postzegels ook te verkrijgen in winkels waar rookartikelen verkocht worden.
Winkels: de hele dag, met een middagpauze, ook 's zaterdags en zondagmorgen.
Een goeie tip bij het binnenkomen in of het vertrekken uit Joegoslavië: in het stationsrestaurant van Jesenice hebben ze verrukkelijke pizza's (ook heel geschikt om mee te nemen). Laat je door de rokerige zaal beneden niet afschrikken; boven is een betere ruimte.

Slovenië en Kroatië

Ljubljana
Traject 23200 *Villach-Zagreb*. De hoofdstad van Slovenië heeft een mooie Oude Stad rondom de rivier Ljubljanica. De barokkerken en fraaie gevels herinneren aan de tijd toen dit gebied tot Oostenrijk behoorde. Naar de Oude Stad loop je als volgt: 300 m rechts van het station en dan naar links de brede Titova Ceste in. Steeds rechtuit tot het leuke plein voor de kerk van **St. Ursula**, waar 3 bruggen over de rivier leiden. Aan de overkant links de **markt en de dom** en recht voor je uit het **stadhuis**. Boven de huizen troont de burcht. Overnachten in studentenhotels is mogelijk: info in de Titova Ceste 11.

Adelsberger Grot (Postojna jama)
Traject 23303 *Ljubljana-Rijeka* (station Postojna). De weg van station Postojna naar de grot is duidelijk aangegeven (ca. 25 min. lopen). Toegangsprijs. De grot is werkelijk schitterend-mooi, maar meestal belegerd door hele scharen toeristen. In de grot rijdt een treintje. De gangen hebben tezamen een lengte van meer dan 20 km en meren en beken lopen door de grot. Trek vooral iets warms aan! In een grot in de nabijheid zul je een waar wonderwerk aantreffen: **Predjamski Grad**, een soort burcht waarin ridders zich plachten terug te trekken. Een ongelooflijke onderaardse wereld en zeer de moeite waard! (Per bus van Postonja bereikbaar.)

Rijeka
Traject *Ljubljana-Rijeka* (23203) en *Ogulin-Rijeka* (23205/23207). Overnachten bij particulieren of **camping** bui-

ten de stad, bijvoorbeeld in het zuiden, in Kostrena.
Rijeka is de belangrijkste haven van het land. Het is de moeite waard om de **vesting** te gaan bekijken, die via een lange trap te bereiken is. In de Oude Stad: het oude **stadhuis**, de **stadstoren** en de **dom Sveta Marija**. Toeristische informatie in de Trg Republike in het voetgangersgebied.

Pula
Traject 23203/23204: *Ljubljana-Pula*. **Jeugdherberg** in de Zaliv Valsaline 4, vanaf het station ca. 3 km. Stad in het zuiden van het schiereiland Istrië. Propvol toeristen. Ook de **campings** (er zijn er verscheidene) zijn vaak vol.
Misschien zou het handiger zijn om al op het kleine station Kanfanar de trein te verlaten om met de bus aan de Adriatische Zee te komen. Bij Porec en Rovinj (met recht het Venetië van Istrië genoemd) zijn heel veel campinggelegenheden voor iedereen die zijn eisen niet al te hoog stelt.
De stad heeft niets bijzonders te bieden. De enige uitzondering is de grote Romeinse **Arena** voor 20.000 mensen. Te bereiken via de Vladimira Gortana. In Pula bevindt zich eveneens een **Augustus-tempel**, ook uit de Romeinse tijd. In de nabijheid staat de **dom**.

Zagreb
Traject 23200: *Villach-Belgrado*. **Jeugdherberg** 'Omladinski Hotel', Petrinjska 77, tel.: 441405, vanaf het station rechtuit, ongeveer 500 m. Toeristische informaties in het station. **Camping:** Mladost, tram 10.
Rechts van het station, steeds rechtuit door de *Parks*, kom je in de Trg Republike, waar de **dom** staat. Daarachter kom je in de Oude Stad: **'Kaptol'**. Er zijn in Zagreb echter twee stukken Oude Stad en de mooiste hiervan ligt boven en heet **Gornji Grad**. Je kunt hier ook naar toe met een kabelbaan, links op het Plein van de Republiek.
Boven zie je de oude straatjes en veel kerken, waaronder de prachtige **Markuskerk**. 's Zomers biedt deze studentenstad veel culturele evenementen. Behalve op de markten (boven en beneden) is er ook gelegenheid tot het doen van inkopen meteen onder het station.

Plitwitzer Meren
Station: òf **Bihaè** (traject *Zagreb-Bos. Novi-Split*) of nog beter: Vrhovine (traject *Zagreb-Oštarije Vrhovine-Split*, beide nr. 23207) en in beide gevallen verder met de bus. Omdat de bussen op deze beide trajecten maar zelden rijden, kun je beter al in Zagreb een regelrechte bus naar de meren nemen. Het **Nationale Park Plitvièka** jezera wordt overstroomd met toeristen en hetzelfde geldt voor de beide campings. Desondanks is het de moeite waard om dit gebied tegen een minimale entreeprijs te bezichtigen. Er liggen hier 16 meren die door watervallen of beken met elkaar verbonden zijn en bovendien door heerlijke bossen omgeven worden. Het water blinkt soms diepgroen en dan weer blauwachtig. Het entreebiljet geeft ook recht op een bezichtiging per boot.

Zadar
Traject 23207: *Zagreb-Split/Zadar*. **Jeugdherberg** 'Borik', bus 5 vanaf station; tel.: 22100. Ook camping. De stad is niet bijzonder interessant; alleen de **dom**, de ronde **Donatskerk** en het **Forum**, alle in de Oude Stad gelegen, zijn een bezoek waard. Verder is er nog het **Scheepvaartmuseum**. Zadar is voornamelijk belangrijk als uitgangspunt voor tochten naar de eilanden, zoals bijvoorbeeld de Koronaten, waar nog niet zoveel toeristen komen.

Šibenik
Traject 23207: *Zagreb-Perkoviè-Šibenik.* **Jeugdherberg** Letovaliste FSH, Šubičevac, tel.: 26410. Ook voordelige kamers bij particulieren en goedkope **campings**. Een plaats met een mooie Oude Stad, die tegen de berghelling opstijgt. Van bovenaf, bij de vesting **tvrdjava sveta Ana**, een heerlijk uitzicht. Daaronder de prachtige kathedraal **svetog Jakova** en de burcht **Subičevac**. De **Krk**, die in Šibenik in zee uitmondt, heeft verder landinwaarts een aantal **watervallen**. Van deze prachtige aanblik kun je genieten op een excursieboot die vanuit Šibenik vaart, behalve wanneer het water juist door turbines wordt gevoerd om stroom op te wekken.

Split
Traject 23207: *Zagreb-Split*. Kamers bij particulieren of camping. Of overnachten in Mimice, ten zuiden van Split. Het station ligt vlak aan zee. Vanaf het station rechts achter de brug de markt. Hoge prijzen!
Split is een industriestad die het bezichtigen nauwelijks waard is. Alleen het **Paleis** van de **Romeinse keizer Diocletianus** uit de 4e eeuw n. Chr. (aan de haven) verlokt de toeristen om niet meteen aan het strand te gaan liggen. Het paleis is tegenwoordig in een groot woongebied veranderd.

Bosnië-Herzegowina en Montenegro

Serajevo
Traject 23211: *Zagreb-Serajevo.* **Jeugdherberg** in de Zadrugina 17, ca. 800 m van het station, via de Ulica Kranjevica; tel.: 36163. Of privé-kamerbemiddeling voor het station. Deze stad van de Olympiade '84 heeft een heel mooie **Basarwijk** van origineel Turkse opzet. In de straatjes vind je talloze goudsmeden, koperbewerkers en pelsbewerkers. Er zijn veel moskeeën, waaronder ook de grootste van het land: de in 1532 voltooide **Gazi Husrev Bey**. Het interieur, vol pracht en praal, is te bezichtigen.
Daarnaast bevindt zich de **Sahatkula**, een klokketoren die niet de verkeerde tijd aangeeft, al zou je dat misschien denken. Er wordt namelijk uitgegaan van de gebruiken van de moslims, voor wie de nieuwe dag reeds bij zonsondergang begint; zodra de zon ondergaat is het dus op de Sahatkula al 12 uur. Daarom wordt de klok verscheidene malen per jaar bijgesteld, om zich aan te kunnen passen aan de tijden van zonsondergang. Om 12 uur is het in ieder geval tijd voor het gebed.
In Serajevo bevonden zich ook nog de voetstappen van **Gavrilo Princip** die hier de Oostenrijkse troonopvolger Franz-Ferdinand en diens vrouw neerschoot, hetgeen de aanleiding tot de Eerste Wereldoorlog zou worden. Vóór het museum **Mlada Bosna** is een gedenkteken aan hem gewijd en zijn voetstappen zijn hier op een tegel in de grond te zien.

Mostar
Traject 23212: *Serajevo-Kardeljevo.* Overnachten bij particulieren. Vanaf het station links steeds rechtuit kom je in de Oude Stad met veel moskeeën en een prachtige markt: boven fruit en daaronder, in de kelder, kaas en worst. Achter de markt de schitterende **Basar** in Turkse stijl. En als absoluut hoogtepunt: de beroemde **Turkse Brug**, de **Stari Most**, die in unieke boogvorm boven de woeste Neretva hangt. Middenin de Basar met zijn winkels en de vele moskeeën is dit een van de mooiste punten van alle Inter-Rail-reizen. Haast iedere dag gebeurt er wel iets adembenemends: een of andere

Tarzan-figuur haalt op de brug geld op en springt daarna, onder het slaken van een rauwe kreet, in de diepte. Het ziet er gevaarlijk uit en dat zal het wel zijn ook, want er liggen heel wat rotsblokken in de bedding van de Neretva.
Het Bureau voor Toerisme bevindt zich halfweg tussen station en Oude Stad op de Trg Republike 3.

Kardeljevo
Traject 23212: *Serajevo-Kardeljevo.* Is nauwelijks de moeite van een langer verblijf waard. Kardeljevo (vroeger Ploce) is een kleine oorlogshaven met lelijke flatgebouwen. Het is alleen interessant als uitgangspunt voor bustochten (rechts van het station) naar *Makarska-Split* of *Dubrovnik-Bar*, of trips met een boot. Als je rechts van het station doorgaat tot het park, kom je links aan het water en dan rechts nog ca. 200 m naar de haven. Je kunt met de boot naar **Trpanj** op het schiereiland **Peljesac**, waar zich een leuke **jeugdherberg** bevindt. Ook op het eiland **Korcula**, dat van hieruit per boot bereikbaar is, bevindt zich een **jeugdherberg**. Er zijn daar ook goede stranden om te baden.

Dubrovnik
Met de *bus* vanuit *Bar* of *Kardeljevo*. **Jeugdherberg** in Put Oktobarske Revolucije 25, vanaf het busstation richting Oude Stad.
De schoonste stad van het hele land en dan ook overstroomd door toeristen. Meteen bij het busstation word je al opgewacht en overvallen door hele hordes kamerverhuurders. De rit vanaf Kotor de stad binnen is al een belevenis: onder je ligt de Oude Stad, half in zee uitgebouwd. Al even mooi is het uitzicht vanuit de **kabelbaan** die uit de stad naar boven voert. Wat echter alles overtreft is een wandeling over de **stadsmuur** die rondom de hele Oude Stad loopt; het is een unieke belevenis, maar je moet er entree voor betalen. Binnen de muur rijden geen auto's en alles speelt zich in de nauwe straatjes en op de trappen af. Door de **Pile-Poort** kom je op de **Placa**, de grote straat door de Oude Stad; meteen links bij de toegang naar de stadsmuur. Daarachter het **Klooster St. Klara** (uit de 13e eeuw), een Franciscanenklooster, en dan **Velika Gospa**, *de* kerk van Dubrovnik. In het **Sponza-paleis** zaten de voorzitters van de stadsraad, die in het **Rectorenpaleis** vergaderde. Aan het eind van de Placa staat de **Klokketoren**, die vroeger door het luiden van de klokken de inwoners waarschuwde als er gevaar dreigde. Daarachter ligt de **haven**; om de **vesting** heen (daarvóór bevindt zich in de kelder een Aquarium) kom je aan de zee. Hier is in het water een ruimte voor waterpolo afgebakend, waar je goed kunt oefenen. Het eiland **Lokrum**, dat je van hieruit ziet, is vanuit de haven bereikbaar. Er is daar een mooie plantengroei en de gelegenheden tot baden zijn er veel beter dan in Dubrovnik zelf.
Jeugdherberg: Vinka Sagrestena 3, tel.: 050-23241; ligt buiten de Oude Stad, vanaf busstation de Titastraat door, dan de Put Oktobarske naar rechts.

Kotor
Met de bus van *Bar* of *Dubrovnik*. **Jeugdherberg** in Budva of Tivat. Overnachten ook bij particulieren die kamers aanbieden.
Kotor ligt schitterend-mooi aan een op een fjord lijkende zee-arm, die tot diep in het land doordringt. Als je uit de richting Bar met de bus komt aanrijden, zie je het stadje Kotor onder je liggen tussen de berghelling en het water. Naast de bushalte ligt meteen de markt. En daaronder begint de fjord reeds. Ongeveer 200 m verder, steeds langs het water, kom je rechts bij de ingang tot de door aardbevingen zwaar verwoeste Oude Stad. De

wederopbouw is in volle gang. Boven de stad, tegen de bergflank genesteld de rotskerk en de ver opwaarts lopende stadsmuur. Vóór de toegang tot de Oude Stad ligt een klein park. Bijzonder mooi is een bustocht van Kotor langs de fjord naar Hercegnovi. Halthouden of zelfs overnachten in Perast, vlak aan het meer gelegen, is aan te bevelen. Hier baden is minder geschikt, want het water is minder schoon dan in open zee.

Bar
Traject 23230: *Belgrado-Bar*. Eindpunt van de grandioze berglijn vanuit Belgrado. In het station inlichtingen inwinnen en voor overnachting zorgen, of doorgaan naar **Ulcinj** om daar te overnachten. (Bus staat voor het station.) De stad heeft een mooie ligging aan zee, in olijfgaarden, aan de voet van machtige bergen. De binnenstad is nieuw en lelijk, met hoge flatcomplexen. Het strand is mooi. Vanuit Bar zou je per bus verder moeten reizen naar Budva, **Kotor**, want dat is de mooiste streek van het land. Maak vooral gebruik van de heerlijke stranden bij Bar, Ulcinj en Budva!

Sutomore
Traject 23220: *Belgrado-Bar*. **Jeugdherberg:** Letovalište FS 'Boro i Ramiz', Naselje 'Gorelac'. Laatste station vóór Bar. Bij Sutomore verlaat de trein de tunnel en bereikt de zee; een overweldigende aanblik. De Baai van Sutomore is echter vol toeristen aangezien hier geweldig mooie zandstranden zijn. Ook kamers bij particulieren en camping. Anders doorreizen naar Bar of Ulcinj.

Virpazar
Traject 23230: *Belgrado-Bar*. Kleine stad aan het **Meer van Skutari**, vlak voor de reusachtige tunnel waardoor de trein komt op zijn weg naar Bar. Dit meer, het grootste van het land, is bedekt met planten en waterlelies. Er leven hier veel watervogels. Jammer genoeg werd ook deze plaats beschadigd tijdens een aardbeving. Daar waar de toeristen nog niet doorgedrongen zijn, is de bevolking nog heel arm. We hebben ontelbare uit riet of blik opgetrokken hutten gezien waarin veel mensen woonden. Het hoeden van schapen of geiten is hier voor velen de enige bezigheid. Onderdak bij particulieren is beslist anders dan anders, maar naar onze maatstaven bijzonder eenvoudig.

Ulcinj
Van *Bar* met de *bus*, ieder halfuur, vanaf plein vóór station. **Jeugdherberg** 'Bratstvo-Jedinstvo', niet ver van het strand af, tel.: 81857. Goedkope kamers bij particulieren. Ulcinj is een heel mooi klein stadje, dicht bij de Albaanse grens, met een aardige Oude Stad die echter door een aardbeving zwaar beschadigd werd. Er zijn veel **moskeeën met minaretten**; het stadje is haast Turks van uiterlijk. En dan het strand! Ulcinj heeft wel de mooiste en langste zandstranden van heel Joegoslavië en niettemin komen er lang niet zulke massa's toeristen als in het noorden van het land.

Servië en Macedonië

Belgrado/Beograd
Traject 23200: *Zagreb-Belgrado*. **Jeugdherberg** 'Mladost', Bulevar JNA 56a, bus 47, tram 9 + 10, halte: Kapetam Zarisica. Het is er altijd erg vol! Informaties voor en in het station. De kamers zijn er duurder dan overal elders in het land, Mensen die kamers aan te bieden hebben

staan meestal meteen in het station en ook ervoor. Etenswaren kun je het beste in een winkel kopen. Bagagedepot en geldwisselkantoor rechtuit in het stationsgebouw vóór de rails, dus niet naar rechts! Daar worden de treinkaartjes verkocht. Wie door wil reizen naar Roemenië moet met bus 34 naar het *Staniva Dunav*: het Donaustation.

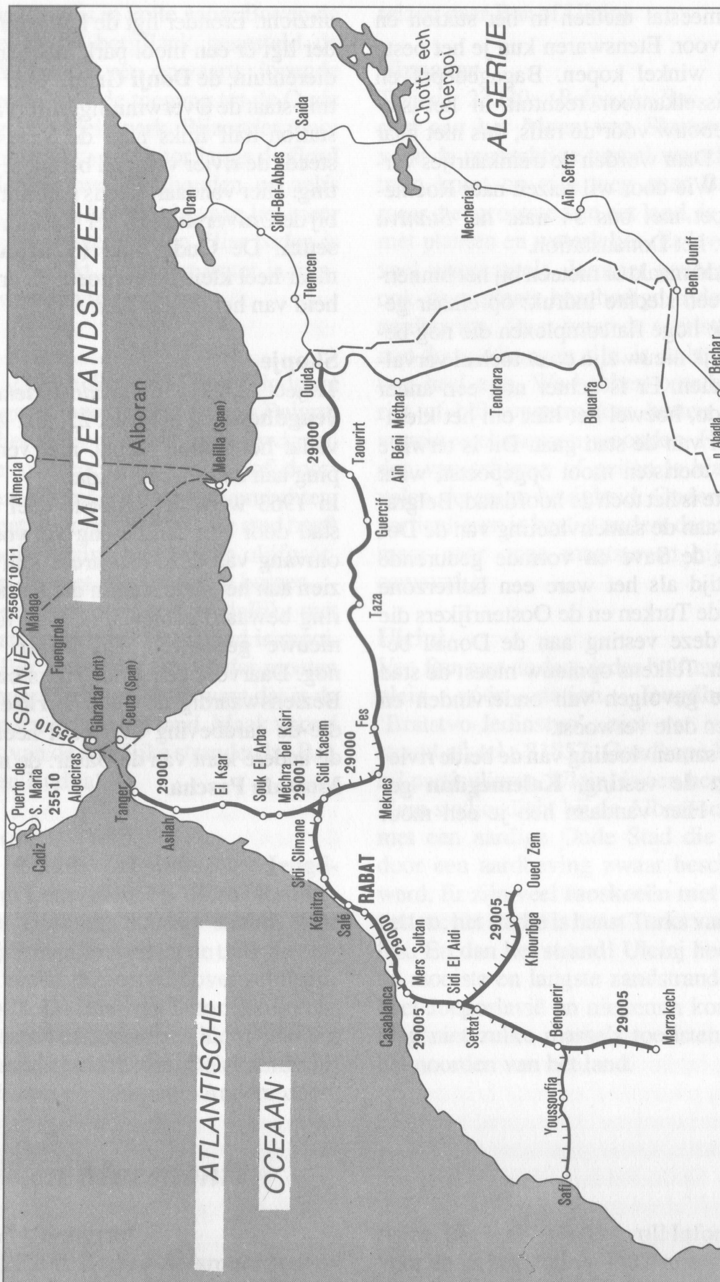
Belgrado maakt al meteen bij het binnenrijden een slechte indruk: op elkaar gebouwde hoge flatcomplexen die nog betrekkelijk nieuw zijn en er toch al vervallen uitzien. Er is echter nog een ander Belgrado, hoewel het hier om het kleinste deel van de stad gaat. Dit is terwille van de toeristen mooi opgepoetst, want tenslotte is het toch de hoofdstad. Belgrado ligt aan de samenvloeiing van de Donau en de Save en vormde gedurende lange tijd als het ware een bufferzone tussen de Turken en de Oostenrijkers die elkaar deze vesting aan de Donau betwistten. Telkens opnieuw moest de stad daar de gevolgen van ondervinden en werd ten dele verwoest.

Aan de samenvloeiing van de beide rivieren ligt de vesting, **Kalemegdan** genaamd. Hier vandaan heb je een mooi uitzicht. Eronder ligt de kathedraal. Verder ligt er een mooi park met een kleine dierentuin, de **Donji Grad**. Vóór de vesting staat de Overwinningszuil. Vanaf het station half links naar de Save en dan steeds de rivier volgend bereik je de vesting. Hier vandaan steeds rechtuit kom je bij de **Universiteit** en het **Nationale Museum**. De Oude Stad (**Skardalija**) is maar heel klein en vergoedt de armelijkheid van het geheel niet.

Skopje

Traject 23221: *Belgrado-Griekenland.*
Jeugdherberg in Prolet 25, tel.: 233866, vanaf het station rechts, niet ver. Camping aan de rivier de Vadar.

In 1963 werd het grootste deel van de stad door een aardbeving verwoest. De omvang van deze catastrofe kun je nog zien aan het oude station dat ter herinnering bewaard gebleven is, vlak naast de nieuwe gebouwen. De **Basar** bestaat nog. Daarvóór een groot Turks **badhuis**. Bezienswaardig de oude **Turkse Brug**, die de aardbeving overleefd heeft. Aan de andere kant van de Basar: de **moskee Mustafa Pascha**.

MIDDELLANDSE ZEE
Alboran
SPANJE
ATLANTISCHE
OCEAAN
ALGERIJE
Chott ech
Chergui
Cadiz
Puerto de
S. Maria
25510
Algeciras
Gibraltar (Brit)
25510
Ceuta (Span)
Fuengirola
Málaga
25509/10/11
Almeria
Melilla (Span)
Oran
Sidi-Bel-Abbès
Saida
Tlemcen
Oujda
29000
Taourirt
Aïn Beni Mathar
Guercif
Taza
Fes
29000
Meknes
Tanger
Asilah
29001
El Ksar
Souk El Arba
Mechra bel Ksiri
29001
Sidi Kacem
Sidi Slimane
Kénitra
Salé
RABAT
29000
Casablanca
29005
Mers Sultan
Sidi El Aïdi
29005
Khouribga
Oued Zem
Settat
Benguerir
29005
Marrakech
Youssoufia
Safi
Mecheria
Aïn Sefra
Ben Ounif
Bechar
Bouarfa
Tendrara

Marokko

Behalve Turkije is Marokko het enige niet-Europese land dat je met je Inter-Rail Ticket kunt bezoeken. Het is ook het land dat het meest afwijkt van de levensvormen waaraan wij gewend zijn. Hoe verder je naar het zuiden doordringt, des te geheimzinniger zullen talrijke dingen je voorkomen, de huizen, maar ook de helemaal 'ingepakt' rondlopende vrouwen, die alleen door een spleet in alle omhullingen de wereld kunnen aanschouwen.
Op je (geldige!) paspoort mogen geen Algerijnse, Israëlische of Zuidafrikaanse stempels voorkomen. Mocht dit wel het geval zijn, schaf je dan een andere pas aan. Voor de goede orde: zorg dat je bij binnenkomst in het land er behoorlijk en niet smerig uitziet, anders zou je wel eens teruggewezen kunnen worden.
Wat eventuele inentingen betreft: pleeg overleg met je dokter.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: 40, rue de Tunis, Rabat.
Nederlandse Consulaten in: Casablanca, Rabat en Tanger.

Het geld: 1 Dirham (DH) = 100 Centimes, ook wel Francs genaamd.
Neem voor de geldende koers contact op met je bank.

Deviezenbepalingen: de in- en uitvoer van binnenlandse valuta is verboden; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot een tegenwaarde van DH 5.000,–, **daarboven** vrij, mits bij invoer aangegeven.
N.B.: banken en postkantoren verstrekken een bewijs van aankoop; alleen met dit bewijs kan overgebleven geld ingewisseld worden.

Grensdocumenten: geldig paspoort en visum (het visum is **niet** aan de grens te verkrijgen!).

Telefoon alarmnummer: 19
Telefoon informatienummer: 16
Regelrecht telefoneren met Europa is niet mogelijk! Gesprekken moeten in een postkantoor aangevraagd worden en het duurt lang; na de aanvraag moet je vaak nog urenlang wachten tot het gesprek eindelijk doorkomt.

Wat de taal betreft: Arabisch is voor ons zeer gecompliceerd. wie Frans of Spaans spreekt, zal in alle grotere steden begrepen worden.

Hoe kom je naar Marokko

Per boot van **Algeciras** (Spanje) naar **Tanger**: regelrechte treinen van Madrid naar Algeciras. Daar van het station ca. 1 km naar de haven: vanaf station ca.

100 m naar links, dan 500 m naar rechts, de rails van de haventram volgen, over de brede boulevard, rechts zijn de ticketbureaus. De schepen vertrekken om de 3 uur, duurt ca. 2½ uur, kost ca. *f* 55,–. Voorzichtig!! Pas op voor de hasjverkopers en de ongure types in Algeciras!! Bij de terugtocht Tanger-Algeciras moet je, om de 30% Interrail-korting voor de overtocht op de boot te kunnen krijgen, een kopie van je Interrail-Ticket overleggen. Bij de enige gelegenheid in Tanger waar je kunt laten kopiëren moet je echter ca. *f* 27,50 betalen; je kunt dus beter voordien in eigen land een kopie maken (laten maken).
Per boot van **Algeciras** naar **Ceuta** (Spaans gebied in Afrika): de schepen vertrekken om de 2 uur, duurt 1½ uur, kost ca. *f* 27,50; voor Interrail geen korting.
Ceuta loont de moeite van een bezoek niet. Van de Paseo de las Palmeras in de buurt van de haven van Ceuta kun je per bus naar de grens en te voet erover (de passencontrole kan echter meer dan een uur duren!). Vervolgens met een gemeenschappelijke taxi (indien mogelijk met 5 à 6 andere Interrailers) 10 km verder naar F'nideq. Overstappen in bus naar Tetouan of meteen met de gemeenschappelijke taxi doorrijden naar Tetouan (let goed op voor woekerprijzen!!).
Per boot van **Malaga** en **Almeria** (Spanje) naar **Melilla** (Spaans gebied in Afrika): de schepen varen bijna dagelijks in de zomer; kost ca. *f* 38,50; Interrail 30% korting. Duurt 5 resp. 7 uur. Vanuit Melilla rijden om de 2 uur bussen naar Oujda (spoorwegstation). Of je kunt te voet of per bus van de haven richting 'Frontera' (3 km), dan te voet over de grens (500 m). Aan de Marokkaanse kant bus of taxi naar Nador (10 km). Daar kom je aan op een reusachtige bus- en taxistandplaats. Met bus of taxi nu naar Taourirt (ca. 80 km), een spoorwegstation ten westen van Oujda (29000).

Waar je bij je reis door Marokko vooral op moet letten

– In verband met de enorme werkloosheid die in Marokko heerst hebben veel mensen en ook kinderen zich gespecialiseerd in bedelen of stelen. Laat nooit in het openbaar je geld zien! Wees voorzichtig overal waar het vol en druk is: let op je geld in volle treinen en bussen, in de bazaar en ook vooral in een gemeenschappelijke taxi.
– Neem je in acht voor mensen die je hun hulp opdringen! Ontelbare Interrailers hebben ons over slechte ervaringen geschreven. Die 'behulpzame' personen duiken bijvoorbeeld in de trein of op straat op met officiële documenten – bijvoorbeeld als medewerker van een toeristenbureau – en bieden gratis rondleiding door de stad aan; uiteindelijk eisen ze echter hoge bedragen en worden nog handtastelijk ook! Wat ze je ook mogen aanbieden, wijs het altijd af! Meteen al in de haven van Tanger word je bestormd.
– Voorzichtig met drugs! Handelaren bieden voortdurend drugs aan, hoewel dit verboden is. Vaak werken deze handelaren samen met corrupte politieagenten, die je tegen betaling van een groot bedrag vrijwaren tegen 'straf'. Neem geen pakjes aan waarvan je gevraagd wordt ze mee te nemen of er even op te passen! Als er drugs in zouden zitten, kom je in vreselijke moeilijkheden. Kijk ook uit dat ze je niet in het gedrang drugs in je zak steken!
– Op de boot tijdig je inreisbiljet invullen en samen met je pas afgeven, anders moet je eindeloos wachten! Geef als adres een jeugdherberg op.
– Wissel geen geld in Spanje, dat is heel ongunstig! In Marokko krijg je er veel

meer voor. Maar wissel **absoluut nooit** geld op straat; vaak zijn de geldwisselaars er al vandoor vóór je je geld hebt!
– Pas goed op je gezondheid! Tegen diarree helpt bijvoorbeeld het in Marokko verkrijgbare Immodium.
– Vrouwen en meisjes, wees dubbel voorzichtig! Talloze lezeressen schreven ons dat ze op alle mogelijke wijzen lastig gevallen en bang gemaakt werden.

Treintrajecten in Marokko

In de trein zitten in Marokko is altijd een bijzondere belevenis. De wagons zijn zo oud en de rails zo oneffen dat je zo'n rit niet gauw zult vergeten. De treinen hebben gedeeltelijk drie klassen; als je de inheemse bevolking wilt ontmoeten zul je dat in de derde klasse moeten doen. Aangezien je maar heel langzaam vooruit komt en de hitte ook niet bepaald animerend werkt, zou je het bij korte bezoekjes aan de derde klasse moeten laten en je voor alle zekerheid een eersteklassekaartje moeten aanschaffen. Voor de beide noord-zuid-sneltreinen wordt een kleine toeslag geheven, maar ze bieden dan ook aansluiting op de schepen in Tanger. Aan de eindpunten van de trein, bijvoorbeeld in Marrakech, kun je overstappen op de goedkope, maar volle lijnbussen om verder het binnenland in te komen. De bekende, prachtige koningssteden zijn alle per trein bereikbaar. In principe zijn er twee hoofdverbindingen; één naar het zuiden, met afbuiging door het binnenland en langs de zee naar **Safi**, en één tot **Fes** en verder door naar **Oujda**, aan de Algerijnse grens, vanwaar dan nog een traject diep het binnenland in, naar **Bouarfa**, afbuigt. Op deze lijn – die een heel aparte belevenis biedt – rijdt wel elke nacht een goederentrein, maar hij is alleen op zaterdag in zuidelijke richting en op zondag in noordelijke richting voor reizigers beschikbaar, omdat er dan een personenwagon aangekoppeld wordt.
Zaterdag: vertrek uit Oujda 22.05 uur, aankomst in Bouarfa 5.57 uur.
Zondag: vertrek uit Bouarfa 17.35 uur, aankomst in Oujda 1.39 uur.
Wie graag eenzame bergstreken en de woestijn wil zien, moet in oostelijke richting reizen. Anders is in ieder geval de route naar Marrakech te prefereren. Hoogtepunten van het land: de koningssteden Marrakech en Fes!

Onderweg in Marokko

In Marokko heerst vreselijke armoede. Daarom wil ik je aanraden er niet 'opgedirkt' bij te lopen en geen geld, fototoestellen of andere waardevolle zaken ten toon te spreiden. Desondanks zul je het doelwit van bedelaars zijn, want zelfs Inter-Railers behoren in dit land tot de rijkaards.
Trek geen korte broek aan (dit geldt voor mannen, maar in nog sterkere mate voor vrouwen) want in dit land heersen andere zeden dan bij ons. Vrouwen moeten ook niet alleen rondlopen, dat 'hoort' daar niet en als je het wel doet, kun je op complicaties rekenen.
Vóór je ergens gaat overnachten, moet je eerst de kamer grondig bekijken en de prijs exact overeenkomen. Zelfs in kleine hotels is het nog heel goedkoop. Je moet dan ook beslist niet de nacht onder de

blote hemel doorbrengen. Je zou overvallen kunnen worden en bovendien is zo maar ergens kamperen verboden.
Water moet je alleen drinken als het van te voren gekookt is. Neem medicijnen tegen darmbezwaren mee! In de eettentjes op de markten hebben wij nooit iets gegeten. Het zag er weliswaar smakelijk uit, maar toch gaven wij de voorkeur aan de uitstekende salades en vlees van het spit in de gewone eetgelegenheden, waar je normaal gesproken een gulden of acht (145 B. frs.) betaalt. Je moet de prijs echter van te voren nauwkeurig bedingen!
Als je iets op een markt wilt kopen, moet je handelend optreden! Wij betaalden nooit méér dan de helft en soms zelfs een derde van de oorspronkelijk gevraagde prijs en toch waren de kooplieden uiteindelijk altijd tevreden.

Tanger
Haven aan de Straat van Gibraltar: uitgangspunt voor alle treintochten door Marokko. Tegenover de haven, waar je aankomt, ligt het station. Hier zijn ook het busstation en goedkope plaatsen om te overnachten te vinden, bijvoorbeeld in de Avenue d'Espagne. Maar wees op je hoede! Het stationsplein in Tanger is *het* punt voor bedelaars en handelaars van allerlei slag. Als je er goed en wel uit wilt komen, kun je het beste haastig de benen nemen. De criminaliteit moet hier hoogtij vieren en vergeleken met het binnenland van Marokko zijn de prijzen hier sterk overtrokken. Denk er dus goed over na of je Tanger lang wilt bezichtigen of liever meteen verder reist.
Het uitzicht vanuit de bovenstad op zee en het nabij gelegen Spanje is echter heel mooi. Het beste is dat je inlichtingen inwint op no. 29 in de Boulevard Pasteur, die parallel loopt met de spoorbaan in de richting van de stad. Vervolgens naar de **Place Grand Socco**, waar de markt plaatsvindt en dan naar de poort: **Bab Fes**.
In de **Medina** worden drugs tegen hoge prijzen verhandeld. Langs de **Petit Socco** naar de **Grote Moskee** en dan naar het andere einde van de Medina, naar de **Kasbah**. De gehele Medina ligt op een heuvel en van hieruit heb je het reeds vermelde uitzicht op zee en naar Spanje. Baden kun je overigens meteen in de nabijheid van het station.

Tetouan
Met de *bus* vanuit *Tanger*.
Van het station naar de **Place Hassan**, waar ook goedkoop onderdak te vinden is. Hier vormt de grote poort, **Bab el Rouah**, de toegang tot de **Medina**. Nergens anders in Marokko zul je zulke toestanden aantreffen als hier.

Rabat
Traject 29001/29000: *Tanger-Rabat*.
De **jeugdherberg** ligt in de Rue Marassa 43, niet ver van Bab El Had in het zuidwesten van de Medina; verder ook goedkope hotels in de buurt van de toegangspoort tot de Medina.
Rabat is een oude koningsstad en tegenwoordig de hoofdstad van het land. Tot 1957 was Rabat de hoofdstad van het Franse Protectoraat en het middelpunt van Franse cultuur.
Van het station over de Avenue Mohammed naar het toeristenbureau (34 Rue Patrice Lumumba), daarna verder links over de Avenue Mohammed en je bent al bij de **Medina**. De hoofdstraat hier is de **Rue Souika**. Daar liggen de **grote Moskee** (14e eeuw) en de **Moskee Moulay Soliman**, dan volgt de **Place Souk el Ghezel** met de **Oudaia-Kasbah**, een burcht. Daarnaast het Museum voor Marokkaanse Volkskunst.
Vanaf het **kerkhof** aan het einde van de Medina heb je een verrukkelijk uitzicht op zee. Ook vanaf de **stadsmuur** heb je een mooi uitzicht, maar dan op de rivier.

Dichtbij de rivier, de Bou Regrek, ook de fijnbewerkte façade van het **Mohammed-Mausoleum** en de 44 m hoge **Hassantoren**, een minaret.
Bij het station is de regeringswijk, met 's morgens aflossing van de wacht. In de nabijheid ligt ook het **Archeologisch Museum**.
Aan de overzijde van de rivier ligt de **Medina** van **Salé**, een mooie kleine stad, waar je goedkoper kunt overnachten dan in Rabat. Je kunt er, evenals in Rabat, in de Atlantische Oceaan baden; het water is heel schoon! Salé heeft een eigen spoorwegstation, één halte vóór Rabat.

Casablanca
Traject 29000/29001: *Tanger-Casablanca*.
Het station, *Gare du Port*, ligt gunstig ten opzichte van de **jeugdherberg** die zich bevindt in de Admiral Philibert 6, aan de haven. Daar zijn ook goedkope hotels. In Casablanca, de grootste stad van Marokko, bestaat naast de Mohammedaanse Oude Stad ook een modern Europees stadsdeel.

Safi
Traject: *Casablanca-Benguerir-Safi* (zijlijn).
Een mooi vissersplaatsje aan de Atlantische Oceaan, ten zuiden van de grote steden van Marokko. Er zijn hier visfabrieken, maar de haven is heel leuk, evenals de kleine Medina met veel pottenbakkers. Dit uitstapje loont alleen de moeite als je veel tijd voor Marokko beschikbaar hebt.

Marrakech
Traject 29005: *Casablanca-Marrakech*.
Het zuidelijkste spoorwegnet van het land. (Er wordt echter een nieuw traject aangelegd, dat verder zuidwaarts komt.)
Jeugdherberg meteen rechts van het station in de Route Al Jahidh, Quartier Industriel. Goedkope hotels in de buurt van het busstation op de **Place Djemaa el Fna** (in het zuiden kun je alleen met de bus verder reizen!). Dit plein is ook het centrum van de stad, het zuidelijkste punt dat je per trein kunt bereiken.
Marrakech, met zijn uitzicht op de witte reuzen van de Hoge Atlas (meer dan 4000 m hoog!), is voor mij de mooiste stad van Marokko. Het station ligt niet ver van de Oude Stad; de **Medina**. Eerst over de **Place du 16 Novembre** en dan over de **Place de la Liberté** en je staat voor de **Bab Larissa**, de toegangspoort tot de Medina.
De belangrijkste wegwijzer door de ontelbare straatjes van de Oude Stad is de **Rue du Souk Smarine**, met daaromheen de **Souks** van de talrijke handwerkslieden en handelaars. Er zijn diverse moskeeën, onder andere de **Koutoubia Moskee**, met zijn hoge minaret, en sprookjesachtige **paleizen** in de oude sultansstad. Hier schijnt de tijd werkelijk stil te staan. Steeds weer zul je echter terugkomen op de **Place Djemaa el Fna**, het centrale punt van de Oude Stad.
Buiten de stad en ten noorden ervan bevindt zich de unieke palmenoase **(Palmerie)** met ongeveer 150.000 dadelpalmen. De stad Marrakech is verder nog van belang als uitgangspunt van bustochten (vanaf de Place Djemaa el Fna) naar het Atlasgebergte.

Ouarzazate
Alleen met de *bus* vanuit *Marrakech* te bereiken: over een bergpas voert de tocht in de **Hoge Atlas** met zijn gapende leegte en bizarre landschapsvormen. Van hieruit bustochten naar zijdalen met **oases** (bijvoorbeeld het Dades-dal).

Meknes
Traject 29000/29001: *Tanger-Fes*.
Jeugdherberg in de Nieuwe Stad op de Boulevard Oukba Bnou Nafi; camping

bij het paleis van de sultan; goedkope hotels in de buurt van het centrale plein van de Oude Stad: de **Place el Hedim**.
Hier bevindt zich de beeldschoon versierde **Bab Mansour** en daarnaast het **Museum Dar Jamai**, een groot paleis uit de vorige eeuw, met Marokkaanse kunst. Achter het museum de markten met veel tapijten en metaalwerk. Daarna de **moskee** en de **medersa** (religieuze school) en vervolgens de **Markt van de Pottenbakkers**.
In Meknes heb je overigens aansluiting per bus naar de heilige stad van het land, **Moulay Idris**, gelegen in een mooie omgeving.
Buiten de Medina van Meknes bevinden zich hier nog de overblijfselen van twee vorstelijke paleizen, dat van **Moulay Ismail** en van **Dar el Makhzen**.

Fes

Traject 29001/29000: *Tanger-Fes*.
Jeugdherberg in de Rue Moussa Bnou Noussair 18. Het hoofdstation van Fes ligt in het nieuwe stadsdeel: in de Oude Stad is nog een kleiner station *(Gare du Bab Ftouh)* en in de nabijheid hiervan zijn ook goedkope hotels te vinden.
Fes is het culturele middelpunt van Marokko. Ontelbare studenten studeren aan de Universiteit en de religieuze scholen. Fes is lange tijd de residentie van de koning geweest en is daarom bekend als de **Koningsstad**.
De Oude Stad **Fes el Bali**, gelegen aan beide zijden van de rivier Oud Fes, wordt door middeleeuwse vestingwerken van de moderne stad gescheiden. De grote poort naar de Oude Stad, de **Bab Boujeloud**, ligt in het westen. In de nabijheid vind je het belangrijkste deel van de markt van de stad. In de nauwe straatjes van de **Bazar** of **Souk** zijn ontelbare kooplieden in de weer. Middenin de Oude Stad ligt de **Moskee el Kairaouine**, de grootste van het hele land. De Oude Stad is tevens het centrum van de nijverheid door de zijde-, leer- en metaalbewerking en het maken van tapijten en mozaïeken. De handwerkslieden werken gewoon in het openbaar met hun (vaak giftige) materialen. De centrale straat temidden van al die wirwar van huizen is de **Tala Kebira**. Vraag hier altijd naar als je mocht verdwalen.
Verder heeft Fes een nieuw stadsdeel, met de wijken **Ville Nouvelle** en **Fes el Djedid**, die beide Europees aandoen en niet erg interessant zijn.

Noorwegen

De mooiste treintrajecten van heel Europa zijn in Noorwegen te vinden. Dit grote land, met slechts 4 miljoen inwoners, biedt onvergelijkelijk mooie uitzichten over de bergen. Alleen al om de woeste landschappen zou je naar Noorwegen moeten gaan.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Oscargate 29, Oslo 3.
Nederlandse Consulaten in: Bergen, Bodø, Drammen, Frederikstad, Halden, Hammerfest, Kragerø, Kristiansand-S en idem-N, Larvik, Narvik, Oslo, Skien, Stavanger, Tønsberg, Tromsø en Trondheim.
Belgische Ambassade: Drammensveien 103c, Oslo.
Belgische Consulaten in: Bergen, Kristiansand, Stavanger, Tromsø, Trondheim.

Het geld: 1 Noorse Kroon = 100 Öre
100 N. Kr = ƒ 27,40, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot N. Kr. 5.000,–.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 11 00 11
Telefoon naar Nederland: 095-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 095-32

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedemorgen/goedendag	God morgen!/God dag!
Pardon/dank u	Unnskyld!/Takk!
Wat is de naaste weg naar…?	Hva er nærmeste vei til…?
Is dit de trein naar…?	Er det toget til…?
Wanneer heb ik een trein naar…?	Når går det et tog til…?
Is hier nog plaats?	Er det noen ledig plass her?
Bagagedepot	Oppbevaring
Vertrek/aankomst	Avgang/ankomst

1=en; 2=to; 3=tre; 4=fire; 5=fem; 6=seks; 7=sju; 8=åtte; 9=ni; 10=ti; 50=femti; 75=sytti fem; 100=hundre; 500=fem hundre; 1000=tusen

Treintrajecten in Noorwegen

Eigenlijk kan ik de Noorse spoorwegen niets anders dan lof toezwaaien. In de sneltreinen is reserveren verplicht. Kosten N. Kr. 15 p.p. Nachtelijke tochten per

trein door het noorden zijn overweldigend, want 's zomers wordt het niet donker. In vele treinen wordt via luidsprekers informatie over het landschap gegeven.
Je kunt op verschillende manieren in Noorwegen komen: via **Göteborg-Oslo** (20200), of van **Stockholm** naar **Oslo** (20240), of per schip van **Hirtshals** naar **Kristiansand** (maar dat is wel duur) of via de nog onontdekte en zeer charmante lijn van **Östersund** (zie Zweden) naar **Trondheim** (20170).
Waar je je ook bevindt op je treintochten door Noorwegen, de panorama's zijn haast overal even prachtig. Hoogtepunten zijn ongetwijfeld de **Bergenbaan** en de **Nordlandbaan**. Als je met de Bergenbaan reist, moet je absoluut niet nalaten om de tocht naar **Flåm** te maken! Heel mooi zijn echter ook de **Dovrebaan** (20230), de **Raumabaan** (20230) en de **Rørosbaan** (20230). Wat minder de moeite waard is alleen de **Sørlandbaan** van **Oslo** naar **Stavanger** (20210).

Voor de kaart van treintrajecten in Noorwegen: zie Zweden.

Onderweg in Noorwegen

Eten, drinken, overnachten, kortom alles is even duur! Neem zoveel mogelijk eten en drinken in je rugzak mee. Overnacht in de trein, maar doe diezelfde trajecten ook overdag, want ze zijn te mooi om bij te slapen. Je kunt overdag ook rustig in een park een dutje doen, zolang er zon is om je warm te houden, en dan 's nachts verder reizen. Het wordt 's zomers eigenlijk nooit donker, tenminste niet in het noorden van het land. Een nachtelijke rit met de Nordlandbaan is heel indrukwekkend en zomaar ergens uitstappen in de lichte midzomernacht is een unieke belevenis!
Ook voor Noorwegen gelden ongeveer dezelfde bepalingen voor de invoer van alcohol als in Zweden, te weten: 2 liter bier, 1 liter sterke drank van meer dan 22% en 1 liter wijn.
Let op: de meeste jeugdherbergen sluiten eind augustus.

Oslo

Traject 20130: *Helsingborg-Oslo*. Oslo heeft 2 stations: het Oost-station en het West-Station. Het Oost-station is eigenlijk het hoofdstation, want van daaruit vertrekken alle treinen behalve die naar Stavanger (die gaan namelijk via het West-Station). In het hoofdstation kun je bij de Toeristen-Info de 'Oslo Guide' gratis krijgen. Een 24-uur-ticket voor alle openbare vervoermiddelen kost je ongeveer *f* 15,50. Onder het station bevindt zich (evenals in Trondheim) een Interrail-centrum.
Als je uit het Oost-Station komt (waarin zich ook een toeristeninformatie bevindt) bereik je meteen de **dom**, die bijzonder fraaie deuren heeft. Steeds maar rechtuit door de voetgangerszone **Karl Johans Gate** bespeur je al iets van de sfeer van de stad. Steeds rechtdoor kom je langs het **Nationale Theater** en de **Universiteit** regelrecht bij het **Slotpark**. Voor je daarin gaat, kom je rechts langs de **Nationale Galerie** en het **Historisch Museum** met Noorse kunst (zoals bijv. die van Edvard Munch). Nu echter het heerlijke, groene Slotpark in, waar de wachten paraderen. Het **Kasteel** maakt een sympathieke, bescheiden indruk, zonder pracht en praal. In het park is plaats in overvloed om uit te rusten. Terug, weer in de richting van het station, rechts van het Slotplein af, kom je bij het West-Station en het **Stadhuis** dat wel bekend, maar geen

mooi gebouw is. Maar binnen kun je verrassend mooie zalen zien en het is gratis! Van het Stadhuis verder in de richting van de fjord kom je bij de Vesting **Akershus**, die tot de rand van het water gebouwd is. Hier heb je een leuk uitzicht op de haven. Het interieur bezichtigen is de moeite waard, want het bouwwerk dateert uit de 13e eeuw. In de Tweede Wereldoorlog werd de vesting als Duits Hoofdkwartier in Noorwegen gebruikt en een gedenkteken herinnert aan deze vreselijke tijd. Van het Raadhuisplein kun je met de veerboot naar het schiereiland **Bygdøy**. Je kunt ook omlopen langs de haven **Frognerkilen**, dan ben je in ca. 40 minuten op het schiereiland. Je vind hier het **Expeditieschip Fram** van de poolvorser **Nansen**. Hij wilde de Noordpool bereiken door zich met de ijsschollen mee te laten drijven naar het Noorden, maar het is niet helemaal gelukt. Hiernaast zie je de schepen van **Thor Heyerdahl**: de **Ra II**, waarmee hij de Atlantische Oceaan is overgezeild en **Kon-Tiki**, een vlot waarmee hij van Zuid-Amerika naar de eilanden van Polynesië 'voer' (een afstand van 8000 km) om te bewijzen dat de cultuur van het Oude Peru invloed heeft gehad op deze eilanden.

Verder vind je op Bygdøy het **Scheepvaartmuseum** en nog iets verder doorgaand het **Vikingschiphuis**, met oude Vikingschepen van haast 1000 jaar oud, die van de bodem van de zee zijn gehaald. Op één van deze schepen was een vorstin der Vikingers begraven en om haar gezelschap te houden werd haar een dienares meegegeven die voor dit doel gedood werd. Harde tijden!

Hierna kom je aan het **Noorse Volksmuseum** met een absoluut een bezoek lonende **stafkerk**, in de 12e eeuw geheel uit hout gebouwd en bijzonder fraai versierd. Bovendien werden, speciaal voor dit museum, ontelbare gebouwen uit het hele land naar deze plaats overgebracht. Ook aanbevelenswaardig is het **Munch-Museum**; van het station naar rechts naar de Tøyengate 53. In het stadsdeel Skøyen ligt het **Vigelands-Complex** met werken van de gelijknamige beeldende kunstenaar.

Bij **Holmenkollen** zie je de schans en het **Skimuseum** en het Bogstadmeer, met camping. Daar in de buurt, 20 minuten te voet, de toren **Tryvannstårn**, waar je met de lift naar boven kunt. Je hebt daar een geweldig panorama, helemaal tot Zweden. (Je kunt de metro nemen tot de toren.) **Jeugdherberg** in het stadsdeel Grefsen, bereikbaar per trein vanaf station, in de Haraldsheimvn. 4, tel.: 218359. Mooi uitzicht. Of, goedkoper 's zomers: Trondheimsvn. 271, ca. 1 km van Station Grefsen, tel.: 579933. Kamerbemiddeling in het station, maar wel duur! Camping en hutten in de nabijheid van vertrekpunt Holmenkollen in Bogstadt, bus 41.

Sørlandbaan

Traject 20210: *Oslo-Stavanger*. Lengte: 585 km; duur: 8 uur. Het traject voert meestal door een heuvelachtig, bosrijk landschap of land dat voor landbouw gebruikt wordt. Landschappelijk gezien zijn er in Noorwegen echter mooiere treintochten te maken dan deze.

Na het verlaten van het industriegebied rondom Oslo bereikt de trein **Hokksund**. Daarachter liggen de meren **Fiskumvatn** en **Eikeren**, met aan de oever de **Olavskerk** uit de 13e eeuw. In **Kongsberg** is een zilvermijn.

Na via een tunnel door het Hjerpetjernshov-gebergte te zijn gekomen, ligt de **Telemark** voor je. De trein rijdt hoog boven het dal. De toppen van de **Gausta** en de **Lifjell** liggen boven je. Daarna begint een landschap met meren en venen.

Je passeert de **Herefoss-waterval** en je ziet de **Herefoss-fjord** liggen. Bij **Ogge-**

vatn zie je het gelijknamige meer. **Kristiansand** werd in 1641 volgens plannen van Christaan IV gebouwd en alle straten zijn er kaarsrecht. Hier komt de veerboot uit Denemarken aan.
Nu gaat de tocht weer door bergachtiger gebied. Over berg en dal kronkelt de spoorlijn en passeert de 8,5 km lange **Hagebostadtunnel** en de 9 km lange **Kvinesheitunnel**. Daarna bereik je **Dalane**, in een woest berglandschap. In **Egersund** komt de trein in de nabijheid van de zee, die tenslotte in **Stavanger** bereikt wordt. De in 1125 gestichte stad is een industriestad, maar bezit mooie straten met versierde huizen in **Gamla Stavanger**: de Oude Stad. De **dom** is ook interessant. De **Jeugdherberg** is in de Tjensvold 1b, tel.: 532976.

Bergenbaan
Traject van **Oslo** naar **Bergen** (20220). Duur ongeveer 7 uur; lengte 470 km; hoogste punt van de lijn 1301 m; begin- en eindstation ongeveer op zeeniveau; 203 tunnels, 300 bruggen, 50 km onder een dak van sneeuw (met vensters voor het uitzicht). Dit is wel de allerboeiendste treintocht die je maken kunt! Vanuit Oslo, aan een zee-arm gelegen, werkt de trein zich door typisch Middeneuropees aandoende landschappen met bossen en meren langzaam omhoog. Geleidelijk worden de bomen lager, struikgewas en kleine pijnbomen duiken op en daarna wijkt de plantengroei steeds verder terug. Uiteindelijk rijdt de trein door een gebied met niets anders dan kale rotsen en ijs, met daartussen veel uit smeltwater ontstane meren. De mensen van de spoorwegen zitten dan ook het hele jaar door met het probleem om de rails vrij van sneeuw te houden. In **Finse**, waar zich het hoogst gelegen station van het hele land bevindt, bereik je de **Hardangerjökul Gletsjer**. Je bent hier op een hoogte van bijna 1300 m, terwijl de sneeuwgrens op 1000 m ligt. Hier boven eindigt de beschaving.
Na het passeren van de waterkering gaat het bergaf naar **Myrdal**, het station voor het hooggebergte. Bij het binnenrijden zie je rechts diep onder je het **Flåmdal**, waarin van Mydal uit de **Flåmbaan** zich rollend en glijdend voortjacht. De lijn is maar 20 km lang, maar overwint op zijn rit een hoogteverschil van 865 m voor hij zijn bestemming bereikt in **Flåm** aan de **Aurlandfjord**, een zijarm van de reusachtige Sognefjord. Overstappen op de lijn naar Flåm is een absolute 'must'! Het perron waar je dan moet vertrekken ligt aan de andere kant van het stationsgebouw. De Flåmlijn is voorzien van vijf remsystemen, wees dus niet bang zodra je de kloof te zien krijgt. Het treintje kronkelt door tunnels en kloven tegen de bergflank op, met enige foto-stops op plaatsen die zó adembenemend zijn dat ze een kort oponthoud verdienen. Mocht het je overkomen dat het treintje stopt terwijl je alleen maar zwarte tunnelwanden ziet, loop dan snel de trein door en ga eruit, want dan staat slechts één enkele wagon nog in de tunnel terwijl de andere er al uit zijn!
Beneden in Flåm zijn slechts een paar huizen, de haven en een **camping**. Naast het station de **jeugdherberg:** Heimly, tel.: 056-32241, ca. 5 min. van station. Goedkoop is ook het Svingen Pensjonat. Wie daar lust in heeft, kan met de boot door de fjord naar **Gudvangen** en vandaar met de bus verder naar **Voss**, dat aan de Bergenbaan ligt. Je kunt natuurlijk ook langs de fjord lopen. Wat ons betreft, we zijn in Flåm gebleven, hebben gebaad in water dat koud maar nog wel te verdragen was en overnacht in het Svingen Pensjonat.
Je kunt vanuit Flåm ook per schip naar Bergen varen. De Sognefjord is met zijn lengte van 180 km de langste van Noorwegen.

Zeer boeiend is echter ook weer de tocht met de Flåmbaan terug naar Myrdal. Daar komt de trein op de Bergenbaan door de lange tunnel Gravahalsen en bereikt in een mooie omgeving de stad **Voss**. Hier is bij het station een **jeugdherberg**. Een zijlijn leidt van **Voss** naar **Granvin** aan een arm van de Hardangerfjord.

De hoofdlijn werkt zich moeizaam langs fjorden naar **Bergen**, de op één na grootste stad van Noorwegen. Er is een mooi havencomplex aan de **Torget**: vanaf het station steeds rechtuit, langs het toeristenbureau. Aan de ene kant van de haven zie je de mooie gevels van de **Bryggen** (pakhuizen). In één ervan is het **Hansa-Museum** gevestigd. De dichtbij gelegen **Mariakerk** werd door kooplieden van de Duitse Hansa gesticht. Bezienswaardig zijn de straatjes van de **Övregate** – de Oude Stad – links van de Bryggen. Aangezien in Bergen het gebergte in zee uitloopt, loont het de moeite om de **Ulriken** op te gaan, hetzij te voet of met de kabelbaan om van het uitzicht te genieten. **Jeugdherberg** in de stadswijk Landås, (tel. 292900), met een mooi uitzicht. Te bereiken met bus 4.

Dovrebaan

Traject 20230: *Oslo-Dombås-Trondheim*. Mooi traject door het bekende **Gudbrandsdal**. Duur 7 uur; 550 km. Door wouden en langs heuvels en daarna opklimmend naar het middengebergte bereikt de trein het lange Mjösameer. In **Hamar** is een groot **Spoorwegmuseum**. Bij **Lillihammer** in het Gudbrandsdal – een landschap dat aan het Duitse Zwarte Woud doet denken – ligt het **Openluchtmuseum** in **Maihaugen**, met oude boerenhuizen. Daarna passeert de trein de met sagen omgeven bergwereld van **Jotunheimen** in het westen en **Rondane** in het oosten. Hier ligt het stadje **Otta**. In **Dombås** buigt de **Raumabaan** af. De trein rijdt nu nog verder omhoog het gebergte in. In de keertunnel 'Grönbogen' maakt hij een grote lus. Nu gaat de tocht door de **hoogveengebieden van Fokstus**, een beschermd natuurgebied. Hjerkinn op 1026 m is het hoogste station. Naar het westen verheft zich de Snöhetta tot haast 2300 m. Hier zijn veel wilde rendieren, die vaak vanuit de trein te zien zijn. Muskusossen zijn hier eveneens inheems geworden. Op de rit door het woeste **Drivdal** zie je de bergtoppen van **Trollheimen**: een schitterend mooi panorama. Tenslotte gaat het steil bergafwaarts naar **Trondheim**.

Raumabaan

Traject 20230: *Dombå-Åndalsnes*; 114 km lang; duur: net geen twee uur. Het traject voert vanuit **Dombå** door een landschap dat aan de Alpen doet denken over bruggen en door kloven de diepte in. Bij **Bjorli** een heerlijk uitzicht op het **Romsdal**: uit gletsjerwater ontstane watervallen storten honderden meters langs de steile rotswanden naar beneden. In de 1340 m lange **Staven-tunnel** maakt de trein een lus en komt er in tegenovergestelde richting weer uit. Nu zie je de **Waterval van Vermafoss** haast 400 m het dal in storten. Daarna maakt de trein in de **Kylling-tunnel** opnieuw een lus en rijdt even later over de **Kylling-brug**; 60 m onder je stroomt de **Rauma** door de kloof. Nu volgt de ene waterval na de andere; de bekendste is de **Brudesløret** (de bruidssluier) die zich bij **Flatmark** in de kloof stort. Hoog boven je troont de beroemde **Romsdalshorn**, die vaak met de Matterhorn vergeleken wordt. Eindelijk kronkelt de spoorweg helemaal naar beneden, het dal in. Je ziet sappige weiden met enkele boerderijen en bereikt kort daarna **Åndelsnes**, dat aan een uitloper van de **Romsdalsfjord** in een Alpenlandschap gelegen is. Dankzij de Golfstroom is hier een rijke plantengroei en

dit oord is een centrum voor toeristen. Per bus of per schip kun je van hieruit naar de befaamde **Geirangerfjord**: adembenemend mooi! In Åndelsnes is de **jeugdherberg** Setnes (tel.: 21382), 2 km van het station. **Kamperen** is ook mogelijk.

Rørosbaan

Traject: Oostelijk paralleltraject van Dovrebaan *Oslo-Røros-Trondheim*.

Lengte: 562 km; duur: 8 uur. Van *Oslo* komend buigt de lijn bij **Hamar** naar het oosten af. **Elverum**, de belangrijkste stad van het **Österdal**, dat de trein nu volgt, werd in de Tweede Wereldoorlog met de grond gelijk gemaakt. De Duitse bezetters hebben overal hun sporen nagelaten. Je rijdt nu door oneindig grote wouden en je ziet maar zelden een boerenhoeve. De omgeving van **Koppang** is bekend om de rijkdom aan wilde dieren: naast elanden, vossen en lynxen zouden hier ook nog wolven en beren voorkomen. Bij Alvdal de 1666 m hoge **Tronfjell**. Daarna voert de tocht door het hoogland van **Rørosvidda**. Vervolgens bereikt de trein de mijnstad **Røros** die in 1644 ontstond omdat hier koper gewonnen werd. Rondom de stenen kerk uit de 18e eeuw kun je de huizen van de rijken aanschouwen naast de grauwe hutten van de mijnwerkers. De Oude Stad is een beschermd stadsdeel. In de nabijheid van de stad leven de Lappen met hun rendierkuddes. Bij **Harborg**, kort na Røros, bereikt de trein op 670 m het hoogste punt van de lijn. Daarna wordt het dal bij **Ålen** weer nauwer en tot **Haltdalen** gaat het bergaf. Nu volgt de spoorweg de rivier de **Gaula** en komt bij **Stören** op de Dovrebaan uit. Daarna bereikt de trein al spoedig het vruchtbare landschap in de omgeving van **Trondheim**.

Trondheim

Bereikbaar vanuit **Oslo** met de *Dovre-* of *Rørosbaan* (20230) of van *Stockholm-Östersund* (20170). **Jeugdherberg** in de Weidemannsvei 41, tel.: 30490.

In de stad, rechtuit vanaf het station, kom je bij de **dom** uit de 12e eeuw, *de* kerk van het Noorden. Voor entree moet je betalen, maar het is de moeite waard. Linksaf ga je over de **oude brug** naar de haven, waar mooie oude pakhuizen staan. Daarna kom je bij het grote burchtcomplex **Kristiansen**, met een mooi uitzicht. Een goede tip: neem vanaf de haven aan de fjord, aan de andere kant van het station, de boot naar het eiland **Munkholmen**. Daar kun je ook baden. Het uitzicht vanaf het havenhoofd is heel mooi.

Nordlandbaan

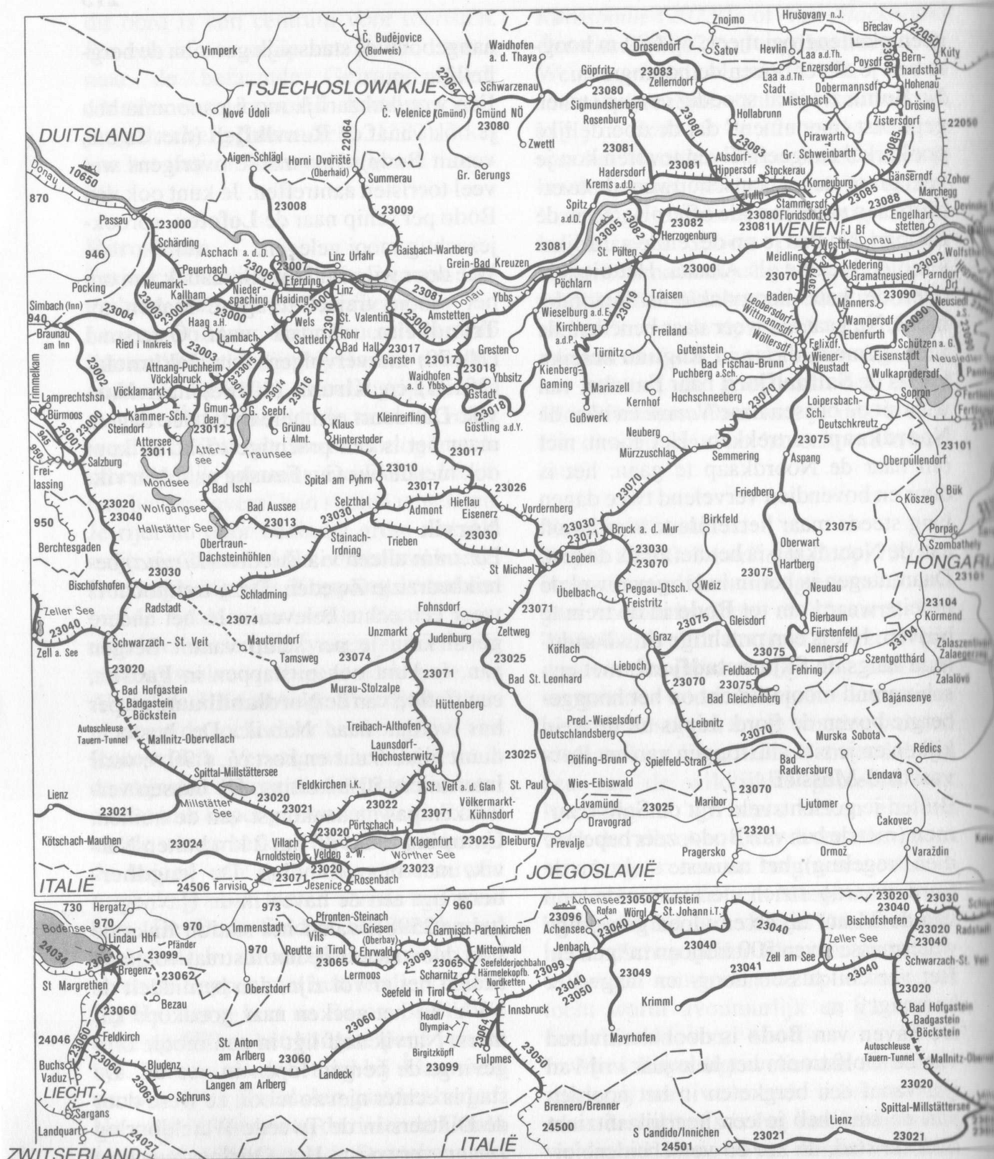
Traject 20230: *Trondheim-Bodø*; 730 km lang; duurt elf uur; hoogteverschil: het gaat voortdurend op- en afwaarts. Van **Trondheim** rijdt de trein op zeeniveau door een vruchtbare omgeving, met veel verspreide nederzettingen. Langzaam begin je te stijgen en de wouden worden uitgestrekter. Hier, in het Namsendal, ligt een van de wildrijkste gebieden van Noorwegen. 's Winters steken elanden vaak de rails over. Over diverse bergpassen, langs venen en bergmeren en door kloven bereikt de trein **Mosjøen**, aan een baai gevormd door de zee. Daarna wordt het landschap steiler. Met sneeuw bedekte bergen omzomen de spoorbaan; de tocht wordt avontuurlijk en gaat door tunnels en kloven.

In **Mo i Rana** ligt weliswaar een ijzersmelterij met walmende schoorstenen, maar desondanks is het landschap overweldigend. Hoog boven de stad troont de op één na grootste gletsjer van Noorwegen: de **Svartisen**. Hierna wordt het traject begeleid door het wilde water van de **Rana**. De trein rijdt door het **Dunderlandsdal** de hoogvlakte van **Saltfjell** tegemoet en passeert de **Svartisen**. Hier is

geen plantengroei meer; op 680 m hoogte ben je al ver boven de boomgrens.
Na **Bolna** zie je al spoedig een op stenen geplaatst 'monument' dat de noordelijke poolcirkel aangeeft. Even tevoren kon je veel grote stenen aanschouwen: de overblijfselen van een oude offerplaats van de Lappen. Nu ben je op dezelfde aardrijkskundige breedte als Alaska. Het uitzicht over de kale hoogvlakte is bijzonder mooi. Nu gaat het weer naar beneden, de zee tegemoet, die je in **Rognan** bereikt. Langs de **Saltdalfjord** naar **Fauske**, van waaruit de bussen naar *Narvik* en naar de **Noordkaap** vertrekken. Het loont niet om naar de Noordkaap te gaan: het is duur en bovendien vervelend twee dagen lang steeds maar hetzelfde te zien, want aan de Noordkaap is het net zoals de rest. Daarentegen is het in ieder geval wel de moeite waard om tot **Bodø** in de trein te blijven. Het is een prachtige rit, voortdurend langs de **Skjaerstadfjord**, met een schitterend mooi uitzicht op het hooggebergte boven de fjord. Links uit de trein kijken en je ziet alle toppen van het **Børvasstind-Massief**!
Buiten je gezichtsveld ligt de **Saltstraumen** (met de bus van Bodø, zeer beperkte dienstregeling), het nauwste stuk van de fjord, waardoor zich viermaal in de loop van de 24 uur bij eb en vloed geweldige watermassa's van 500 miljoen m^3 persen. Het verschil tussen hoog- en laagwater bedraagt 3 m.
De haven van **Bodø** is door de invloed van de Golfstroom het hele jaar vrij van ijs. Vanaf een bergketen in het noorden van de stad heb je een heerlijk uitzicht over de stad, de zee en verscheidene eilanden. Om er te komen ga je vanaf het station in noordelijke richting, voorbij de **jeugdherberg** (Rønvik krysset; tel.: 25666; slechts een paar maanden per jaar geopend) en vervolgens door de nieuw aangebouwde stadswijk gewoon de berghelling op.
Een wonderbaarlijk mooi panorama heb je ook vanaf de **Rønvikfjell** (met de bus vanuit Bodø). Hier zul je overigens wel veel toeristen aantreffen. Je kunt ook van Bodø per schip naar de **Lofoten**, sprookjesachtig mooi gelegen.
Wie door wil naar **Narvik** raad ik aan om het mooie traject terug te maken tot **Trondheim**, vandaar naar Östersund (20170) en vervolgens via **Jokkmokk** (20173) en **Kiruna** (20180) naar **Narvik**. Dat duurt een hele tijd, twee dagen, maar het is een prachtige tocht. Je kunt ook met de bus van **Fauske** naar **Narvik**.

Narvik

Per *trein* alleen via *Zweden (Kiruna)* bereikbaar: zie Zweden. Deze treintocht is weer een echte belevenis. In het andere geval kom je per schip vanuit Bergen aan. Je kunt ook uitstappen in **Fauske**, een station van de **Nordlandbaan**, en per bus verder naar Narvik. De bustocht duurt bijna 6 uur en kost ca. *f* 70,–; voor Interrailers 50% korting. De bussen vertrekken pas na aankomst van de treinen. **Camping** 'Narvik' ligt 2 km buiten Narvik, met busverbinding. De **jeugdherberg** ligt aan de haven in de Havnegt 3 (tel.: 42598); vanaf het station links de stad door, steeds de hoofdstraat volgend. Mocht het er vol zijn, dan bemiddelt de VVV bij het zoeken naar goedkope kamers. Narvik zelf ligt in een mooie omgeving; de bergen lopen in zee uit. De stad is echter niet zo mooi; ze werd door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog zwaar verwoest. Het **Oorlogsmuseum** herinnert hieraan. Het is heel erg de moeite waard om te voet of per kabelbaan de meer dan 1000 m hoge **Fagernesfjell** op te gaan; boven heb je een onbeschrijflijk mooi uitzicht.

TSJECHOSLOWAKIJE
DUITSLAND
HONGARIJE
JOEGOSLAVIË
ITALIË
ZWITSERLAND
LIECHT.
WENEN
Donau
Č. Budějovice (Budweis)
Vimperk
Nové Údolí
Waidhofen a. d. Thaya
Schwarzenau
Č. Velenice (Gmünd)
Gmünd NÖ
Zwettl
Gr. Gerungs
Aigen-Schlägl
Horni Dvořiště (Oberhaid)
Summerau
Znojmo
Drosendorf
Šatov
Hevlin
Hrušovany n.J.
Břeclav
Laa a.d.Th.
Laa a.d.Th. Stadt
Enzersdorf
Poysdf
Bern-hardsthal
Hohenau
Kúty
Dobermannsdf
Mistelbach
Drösing
Zistersdorf
Göpfritz
Zellerndorf
Sigmundsherberg
Rosenburg
Hollabrunn
Pirawarth
Gr. Schweinbarth
Gänserndf
Zohor
Marchegg
Absdorf-Hippersdf
Hadersdorf
Krems a.d.D.
Stockerau
Korneuburg
Tulln
Stammersdf
Floridsdorf
Engelhart-stetten
Spitz a.d.D.
Herzogenburg
St. Pölten
FJ Bf
Westbf
Meidling
Kledering
Gramatneusiedl
Parndorf
Passau
Schärding
Aschach a.d.D.
Linz Urfahr
Gaisbach-Wartberg
Grein-Bad Kreuzen
Pöchlarn
Traisen
Baden
Leobersdorf-Wittmannsdf
Wöllersdf
Manners.
Wampersdf
Ebenfurth
Neusiedl a.S.
Pocking
Neumarkt-Kallham
Peuerbach
Nieder-spaching
Eferding
Haiding
Linz
Ybbs
Amstetten
Wieselburg a.d.E.
Kirchberg a.d.P.
Freiland
Gutenstein
Felixdf.
Wiener-Neustadt
Schützen a.G.
Eisenstadt
Wulkaprodersdf
Sopron
Simbach (Inn)
Braunau am Inn
Ried i Innkreis
Haag a.H.
Wels
Lambach
St. Valentin
Rohr
Bad Hall
Sattledt
Garsten
Gresten
Ybbsitz
Türnitz
Bad Fischau-Brunn
Puchberg a.Sch.
Hochschneeberg
Kienberg-Gaming
Mariazell
Kernhof
Gußwerk
Loipersbach-Sch.
Deutschkreutz
Attnang-Puchheim
Vöcklabruck
Vöcklamarkt
Waidhofen a.d. Ybbs
Gstadt
Göstling a.d.Y.
Kleinreifling
Lamprechtshsn
Bürmoos
Trimmelkam
Kammer-Sch.
Steindorf
Gmunden
G. Seebf.
Grünau i. Almt.
Klaus
Hinterstoder
Neuberg
Mürzzuschlag
Semmering
Aspang
Oberpüllendorf
Salzburg
Freilassing
Attersee
Traunsee
Mondsee
Wolfgangsee
Bad Ischl
Spital am Pyhrn
Hieflau
Eisenerz
Vordernberg
Friedberg
Kőszeg
Bük
Berchtesgaden
Hallstätter See
Bad Aussee
Obertraun-Dachsteinhöhlen
Selzthal
Stainach-Irdning
Trieben
Admont
Bruck a.d. Mur
Leoben
St Michael
Birkfeld
Oberwart
Porpác
Szombathely
Bischofshofen
Schladming
Radstadt
Zeller See
Zell a. See
Schwarzach - St. Veit
Mauterndorf
Tamsweg
Fohnsdorf
Unzmarkt
Judenburg
Zeltweg
Übelbach
Peggau-Dtsch. Feistritz
Weiz
Gleisdorf
Hartberg
Neudau
Bierbaum
Fürstenfeld
Jennersdf
Körmend
Szentgotthárd
Zalaszentivan
Zalalövő
Bad Hofgastein
Badgastein
Böckstein
Autoschleuse Tauern-Tunnel
Mallnitz-Obervellach
Murau-Stolzalpe
Köflach
Bad St. Leonhard
Graz
Lieboch
Feldbach
Bad Gleichenberg
Fehring
Bajánsenye
Hüttenberg
Treibach-Althofen
Launsdorf-Hochosterwitz
Pred.-Wieselsdorf
Deutschlandsberg
Leibnitz
Murska Sobota
Bad Radkersburg
Rédics
Lendava
Spittal-Millstättersee
Millstätter See
Lienz
Feldkirchen i.K.
St. Veit a.d. Glan
St. Paul
Pölfing-Brunn
Spielfeld-Straß
Wies-Eibiswald
Lavamünd
Dravograd
Maribor
Ljutomer
Čakovec
Ormož
Kötschach-Mauthen
Pörtschach
Völkermarkt-Kühnsdorf
Klagenfurt
Bleiburg
Prevalje
Villach
Arnoldstein
Velden a. W.
Wörther See
Pragersko
Varaždin
Tarvisio
Jesenice
Rosenbach
Hergatz
Bodensee
Lindau Hbf
Pfänder
Bregenz
St Margrethen
Immenstadt
Oberstdorf
Pfronten-Steinach
Vils
Reutte in Tirol
Griesen (Oberbay)
Ehrwald
Lermoos
Garmisch-Partenkirchen
Mittenwald
Scharnitz
Seefelderjochbahn
Härmelekopfb.
Nordketten
Seefeld in Tirol
Achensee
Rofan
Achensee
Würgl
Kufstein
St. Johann i.T.
Jenbach
Zell am See
Krimml
Mayrhofen
Innsbruck
Hoadl/Olympia
Birgitzköpfl
Fulpmes
Bezau
Feldkirch
Buchs
Vaduz
Bludenz
St. Anton am Arlberg
Langen am Arlberg
Landeck
Schruns
Sargans
Landquart
Brennero/Brenner
S Candido/Innichen
Schwarzach-St. Veit
22050
22064
23000
23001
23002
23003
23004
23006
23007
23008
23009
23010
23011
23012
23013
23014
23015
23016
23017
23018
23019
23020
23021
23022
23023
23024
23025
23026
23030
23040
23041
23049
23050
23060
23061
23062
23063
23064
23065
23070
23071
23074
23075
23079
23080
23081
23082
23083
23085
23088
23090
23092
23095
23096
23099
23101
23104
23201
24027
24034
24046
24500
24501
24506
10650
730
870
940
945
946
950
960
970
973

Oostenrijk

Een klein land met beeldschone alpenlandschappen, heuvelachtige gebieden waar slechts weinig mensen komen en de natuur nog onaangetast is, en warme meren om in te baden. Zelfs in de zomer zijn hier veel lieflijke streken te vinden, nog onontdekt door het toerisme, bijvoorbeeld in de richting van de Tsjechische grens of in de randgebieden van Stiermarken en Karinthië. Mooie kleine steden, zoals Graz, St. Veit aan de Glan en Krems aan de Donau, om er een paar te noemen, dragen hun eigen attracties bij en de bekroning wordt gevormd door de hoofdstad Wenen, met haar prachtige bouwwerken. Wie bovendien nog de verrassend comfortabele treinen van dit land leert kennen, zal met geestdrift van de spoorwegen gebruik maken en heel veel plezier beleven.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Untere Donaustrasse 13-15, 1020 Wenen.
Nederlandse Consulaten in: Bludenz, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Linz, Salzburg en Wenen.

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedemorgen/goedenavond	Gutenmorgen/Gutenabend
Nee/Ja/Ja, alstublieft	Nein/Ja/Ja, bitte
Tot ziens	Auf Wiedersehen
Bedankt/tot uw dienst	Danke/Gern geschehen
Pardon	Verzeihung/Entschuldiging
Wat kost het?	Was kostet das?
Trein	Zug
Station/perron/spoor	Bahnhof/Bahnsteig/Gleis
Bagagedepot	Gepäckaufbewahrung
Vertrek/aankomst/dienstregeling	Abfahrt/Ankunft/Fahrplan
Wanneer vertrekt de trein naar…?	Wann fährt ein Zug nach…?
Stopt deze trein in…?	Hält dieser Zug in…?
Hebben wij aansluiting naar…	Haben wir Anschluss nach…?
Moeten wij overstappen?	Müssen wir umsteigen?
Is deze plaats vrij?	Ist dieser Platz frei?
Doorgaand rijtuig/wisselkantoor	Kurswagen/Geldwechsel

1=eins; 2=zwei; 3=drei; 4=vier; 5=fünf; 6=sechs; 7=sieben; 8=acht; 9=neun; 10=zehn; 50=fünfzig; 75=fünfundsiebzig; 100=hundert; 500=fünfhundert; 1000=tausend

Belgische Ambassade: Operngasse 20b, 1040 Wenen.
Belgische Consulaten in: Graz, Innsbruck, Linz, Salzburg.

Het geld: 1 Ö Schilling = 100 Groschen
100 Ö Sch. = ƒ 16,20, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot Ö Sch. 15.000,–.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.
Telefoon alarmnummer: 927101
Telefoon naar Nederland: 00-31 (kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 00-32

Treintrajecten in Oostenrijk

Er zijn niet veel landen die zoveel prachtige spoorlijnen te bieden hebben als Oostenrijk. En daar komt nog bij dat alle treinen in dit land zeer comfortabel zijn. Met de Bundes-Netzkarte, het Austria-Ticket of Inter-Rail kun je van haast alle lijnen gebruik maken; slechts voor enkele privé-lijnen, zoals bijvoorbeeld de Zillertalbahn, wordt aankoop van een biljet geëist. Op alle stations is een leuke treingids te krijgen: 'Österreichs Berge – Die Bahn bringt Sie hin' ('De bergen van Oostenrijk – je komt er met de trein').

De mooiste treintrajecten

De Arlbergbahn (23060)
Een van de mooiste bergsporen van het land! Deze begint in **Bregenz** aan de Bodensee (Meer van Constanz) – vlak bij het station een mooie Promenade aan het meer; schitterend uitzicht vanaf de 1064 m hoge Pfänder, te voet gemakkelijk toegankelijk – en voert over Feldkirch (heel mooi Marktplein; indrukwekkende burcht boven de stad; vanaf het station links en dan steeds langs de spoorweg) en Bludenz (ook een mooie burcht; vanaf het stations recht vooruit) naar **Langen am Arlberg**, waar je de grote **Arlbergtunnel** inrijdt. Aan de andere kant van de meer dan 10 km lange tunnel ligt **St. Anton am Arlberg**, een duur vakantieoord met mooie wandelwegen (1303 m hoog). Ook het verdere traject in de richting van Landeck levert unieke, lieflijke panorama's op. Over ontelbare bruggen, door kloven en langs geweldige bergmassieven baant de trein zich moeizaam een weg naar **Innsbruck**. Ongeveer een kwartier vóór je de hoofdstad van Tirol bereikt, zie je links boven in het steil aflopende massief van het Karwendelgebergte de avontuurlijke, in de rotsen uitgehouwen Karwendelbahn vanuit Seefeld naar het dal afdalen.

De Karwendelbahn (23065)
Een interessante berglijn tussen **Mittenwald** (Duitsland) en **Innsbruck**. Deze bereikt in het zeer dure **Seefeld** in Tirol het hoogste punt (1181 m) om daarna op adembenemende wijze over een deels in de rotsen uitgehouwen en deels uitgezet traject het dal van de Inn met Innsbruck tegemoet te gaan. Station Hochzirl (922 m), met heel mooi uitzicht op het dal van de Inn en ideale wandelwegen.

De Brennerbahn (23050)
Algemeen bekende spoorlijn van **Innsbruck** over de Brenner Pas naar **Zuid-**

Tirol. Een aardig traject, maar omdat zowel de gewone weg als de snelweg parallel lopen, lijdt dit hele gebied aan een voortdurende overlast van lawaai en uitlaatgassen. Hier moet een nieuwe treintunnel worden aangelegd, maar dit project bevindt zich nog in het planstadium. Met het Austria-Ticket, de Bundes-Netzkarte of Inter-Rail mag ook gebruik worden gemaakt van de Korridortreinen vanuit Innsbruck over de Brenner door Italië (Pustertal) naar Oost-Tirool (Lienz). Prettige reis!

De Zillerbahn (23049)
Een veel geprezen privé-lijn op smalspoor van **Jenbach** in het dal van de Inn naar **Mayrhofen** in het Zillertal; dagelijks rijden hier 4 stoomtreinen met uurdiensten. De mogelijkheid bestaat om zelf voor machinist te mogen spelen! Landschappelijk is het Zillertal echter minder interessant dan bijvoorbeeld het gebied van de Mariazeller- of de Waldviertelbahnen; het is trouwens erg druk en bovendien is het voor degenen die met Bundes-Netzkarte of Inter-Rail reizen niet gratis.

Achenseebahn
Vanuit **Jenbach** in het dal van de Inn gaat nog een andere smalspoorlijn steil, en deels zelfs als tandradbaan, hoog de bergen op naar de schilderachtige, maar zeer druk bezochte **Achensee**. Een prachtig landschap en heerlijk uitzicht over het meer. Een blitse privé-lijn!

Korridorbahn
Vanuit **Kufstein** (indrukwekkende burcht, om 12 uur 's middags orgelspel in de vesting boven de stad, waarbij de muziek in alle straten doordringt; ontzettend veel toeristen; fantastische mogelijkheden voor tochten in het 'Wilden Kaiser'-gebergte) rijden Korridortreinen om de 2 uur door Beieren regelrecht en zonder te stoppen door naar **Salzburg**; dit gaat namelijk sneller dan door Oostenrijk. Met Inter-Rail, Bundes-Netzkarte en Austria-Ticket kan hier gratis gebruik van worden gemaakt, maar het langzamere traject door Oostenrijk is veel mooier!

Tiroler Bahn (23040)
Prachtig bergtraject van **Wörgl** in het Inntal (ideaal oord voor inkopen, veel winkels in de Hauptstrasse die kaarsrecht naar het station leidt) via haarspeldbochten hoog naar boven naar Hopfgarten en Kirchberg in Tirol (820 m) met heel veel toeristen, maar uitstekende, gemakkelijke wandelwegen naar groene, met gras bedekte bergen met een heerlijk uitzicht op het hooggebergte en in het vooralpengebied. Vervolgens via **Kitzbühel** en St. Johann (663 m), beide heel druk en duur, maar het veel lieflijker Fieberbrunn en opwaarts naar Hochfilzen (970 m). Dan afdalend, met heel mooie panorama's, naar Saalfelden en **Zell am See**. De trein rijdt hier vlak langs het meer, koud water, maar leuke stranden; enorm uitzicht vanaf de 'Schmittenhöhe'. Heel goede **jeugdherberg** aan het zuideinde van het meer; tel.: 7185.

Krimmler Bahn (23041)
Van **Zell am See** naar **Krimml** voert de lollige smalspoorbaan van de Oostenrijkse Spoorwegen, ten dele nog met stoomtreinen, gratis te benutten. In Krimml de **Reuzewatervallen van de Salzach**.

Salzachbahn (23040)
Van **Zell am See** steeds langs de snelstromende Salzach, door nauwe kloven, een fantastisch traject! In Schwarzach-St. Veit buigt de Tauernbahn af. In Bischofshofen eindigt de Steiermarkbahn vanuit Bruck an der Mur. Het overige traject dat langs de burcht Werfen naar **Salzburg** leidt mag je vooral niet missen!

Tauernbahn (23020)
Een prachtige berglijn met ontelbare gedurfde viaducten, aan de rotsen 'klevende' trajecten en een heerlijk uitzicht vanaf Schwarach-St. Veit over Badgastein hoog naar Böckstein (1171 m), daarna door de lange Tauerntunnel naar Mallnitz (1182 m) en hoog boven het Mölltal hangend, naar het Drautal afdalend, naar **Villach** (500 m). Onderweg, in Spittal, buigt de Osttiroler-bahn af. In Villach van het Hoofdstation over de Drau naar de **Paracelsushof** met fraaie arcades; kerk St. Jacob met stenen kansel. Let op! Vele doorgaande treinen van/naar Joegoslavië rijden niet naar het Hoofdstation, maar stoppen aan de andere kant van de Drau, dichtbij de binnenstad, in het Wester Station.

Osttirolerbaan (23021)
Een landschappelijk prachtige lijn van **Spittal** naar **Lienz** in Oost-Tirool en hoog naar **San Candido/Innichen** (1178 m) in het Pustertal en met de Pustertalbahn doorgaand in het Italiaanse Zuid-Tirool. Gebruik maken van de Korridortreinen is met een Oostenrijks treinkaartje gratis. Het volgende station waar de trein stopt in de richting Innsbruck is Brenner.

Ossiacherseebahn (23022)
Vanuit **Villach** rijden treinen van het buurtverkeer langs de Ossiacher See, waaraan veel badplaatsen liggen; vanaf de stations Sattendorf, St. Urban of Bodensdorf. Ook bij mooi weer is het hier meestal niet zo overvol als aan de warmere Wörthersee. Het eindpunt van de lijn is het betoverende St. Veit an der Glan, aan de Kärtnerbahn.

Kärtnerbahn (23020/23071))
Landschappelijk een heel fraai traject, vooral het noordelijke deel. Van **Villach** langs de Wörthersee, met warm water en veel mogelijkheden tot baden (bijvoorbeeld vanaf de stations Velden, Pörtschach of Krumpendorf) naar **Klagenfurt** (van het station steeds rechtuit naar voetgangersgebied en dan naar links naar de Lindwurmbrunnen; verder het 'Gurker'-Haus met leuke Rococo-façade, het 'Landhaus' met 2 torens en mooie arcadenhof en de sierlijke **'Alte Platz'**). Noordwaarts komt nu **St. Veit** an der Glan (vanuit het station links, langs de Hauptstrasse: goed bewaard gebleven stadsmuur; heel fraaie 'Oberer Platz' met Schlüsselbrunnen, marmeren **Pestzuil**, prachtige patriciërshuizen, bezienswaardig stadhuis met schitterende arcadenhof). Het volgende station is **Hochosterwitz** met de machtige burcht van dezelfde naam, een van de schoonste burchten die nog bestaan. Vanaf het station is het te voet ca. 3 km, het prachtige complex is al van verre te zien. Verder noordwaarts **Friesach**, met vele deels vervallen grachten en een oude stadsmuur. Vanaf het station half links en dan naar rechts, naar het centrum van de kleine stad: Dominicanerkerk, Italiaanse renaissance-fontein, kerk van de Duitse Orde. Op de Petersberg de Peterskerk. Over de Pas naar Wildbad Einöd, een dromerige, bosrijke streek 'aan het eind van de wereld', bereikt het traject zijn hoogtepunt. In Neumarkt in Stiermarken (841 m) komt hij dan in Unzmarkt in het Murtal. De rivier volgend bereikt hij vervolgens bij **St. Michael** en **Leoben** de Steiermarkbahn.

Steiermarkbahn (23030)
Van **Bischofshofen** leidt het traject door lieflijke landschappen over Schladming naar Stainach-Irdning, waar de Hallstättersee-lijn afbuigt. Verder naar Selzthal, het aansluitpunt met de Pyhrnbahn en de Gesäusebahn. Door een ongelooflijk mooi landschap vervolgen wij de weg naar de Schoberpas om dan weer lang-

zaam, de Liesing volgend, in het Murtal te komen. Bruck an der Mur met een geweldige burcht is de verbinding met de Kärtnerbahn en de Semmeringbahn. De Mur volgend komt de trein in **Graz**.

Hallstätterseebahn (23013)
Een prachtig traject van **Stainach-Irdning** over Bad Aussee en Hallstatt, langs de Hallstätter See (van station Hallstatt een heerlijke weg langs het meer, de spoorbaan volgend, tot station Steeg-Gosau), naar Traunkirchen, langs de Traunsee tot **Attnang-Puchheim** aan de Westlijn. Een verrukkelijk mooi traject!

Pyhrnbaan (23010)
Vanaf **Selzthal** (kleine stad, maar reusachtig station) een traject met veel mooie uitzichten over het landschap van het hooggebergte naar het noorden, naar het heuvelland bij **Linz**. Niet zo overweldigend als de Hallstätterseebahn of de Gesäusebahn, maar niettemin zeer fraai.

Gesäusebahn (23017)
Vanaf **Selzthal** langs het Klooster Admont middenin het wilde Gesäuse-gebergte, steeds de loop van de Enns volgend, bereikt de trein de stations Gesäuse-Eingang, Johnsbach en Gstatterboden. Zij bieden alle, regelrecht vanaf het station, wonderschone wandelwegen temidden van onbedorven natuur, bijvoorbeeld van Johnsbach naar Hesshütte in drie uur; boven kan men goedkoop op een matras overnachten. Van station Gstatterboden bovendien mogelijkheid tot baden in de snelstromende Enns. In **Hieflau**, uitgangspunt van de Eisenerzbergbahn, verlaat de trein het Gesäusegebergte en volgt verder de avontuurlijk kronkelende en ten dele ook van stuwen voorziene loop van de Enns. Directe sneltreinen naar Wenen volgen dit gehele traject, een van de prachtigste van het hele land!

Eisenerzbergbahn (23026)
Een beeldschoon traject van **Hieflau** (517 m) naar Eisenerz en door de Erzberg, waar nog steeds erts gewonnen wordt, hoog opstijgend naar Präbichl (1206 m), waar de passagiers zich steeds opnieuw sidderend afvragen of het treintje de steile helling wel zal opkomen. Daarna weer afdalend naar het Murtal, naar **Leoben** (Steiermarkbahn). In beide richtingen rijden nog maar twee treinen per dag, maar het is beslist de moeite waard!

Semmeringbahn (23070)
Een mooi bergtraject vanuit Stiermarken **(Bruck an der Mur)** naar **Wenen-Zuid**, door de dichte wouden rondom Krieglach en Mürzzuchlag hoog over de Semmering (896 m) en daarna met ontelbare haarspeldbochten over de noordelijke zijde weer naar het dal. Heerlijke wandelwegen door de bossen vanuit de stations rondom de Semmering. Ontelbare viaducten en tunnels.

Westbahn (23000)
De hoofdlijn door Oostenrijk vanaf **Wenen-West** over **St. Pölten**, **Melk** (prachtig klooster, vanuit de trein al op kilometers afstand te zien; richting Salzburg rechts!), **Linz** (schitterende binnenstad; vanaf station rechts langs de spoorweg, daarna bij het kleine park naar links door het voetgangersgebied) naar **Salzburg**. Landschappelijk teleurstellend.

Mariazeller Bahn (23019)
Smalspoorweg van **St. Pölten** (Westbahn) naar **Mariazell**. Een van de avontuurlijkste trajecten van Oostenrijk; in het zuidelijke deel van een uniek landschap. De trein baant zich vanuit het vlakke land door kloven en in grandioze haarspeldbochten met moeite een weg naar het hooggebergte, steeds het dal van de Pielach volgend. De eerste hoogte-

punten doen zich voor na het station Kirchdorf, waar het dal van de Pielach zich sterk vernauwt. Na station Laubenbachmühle gaat het steil opwaarts; rechts blijft Mühle im Tal nog lang zichtbaar. Na het passeren van de Gösingtunnel (2,4 km) bereikt de trein een hoogte van 892 m, in een betoverend mooi en onbedorven landschap. De vele stuwen en reusachtige wouden leveren, samen met de bergen Otscher (1893 m) en Gemeindealm, heerlijke panorama's op. Tot Mariazell, een bedevaartsoord, maar verder niet zeer attractief, gaat de trein in het totaal over 75 bruggen en door 21 tunnels. Het is zeer zeker de moeite waard!

Donautalbahn (23081)
Een leuke lijn die de linkerkant van de Donau volgt van **St. Valentin** bij Linz naar het **Franz Josef-Station** in **Wenen**. Hoogtepunten: Grein met mooie binnenstad en uitzicht op de Donau; Dürnstein-Oberloiben met de leuke burcht Dürnstein; **Krems an der Donau**, een van de prachtigste steden van Oostenrijk met een middeleeuwse sfeer, stadspoorten en kerken! Dit is een treintraject met echt Oostenrijkse gezelligheid.

Waldviertelbahn (23080)
Een traject vanuit het **Franz Josef-Station** in **Wenen** naar het 'eind van de wereld'; onderweg kun je ooievaars zien en er heerst hier nog ouderwetse rust. Het eindpunt is **Gmünd** in Neder-Oostenrijk, waar verscheidene smalsporen naar het zuiden, noorden en noordoosten afbuigen: Gmünd-Gross Gerungs, Gmünd-Litschau, Gmünd-Heidenreichstein. Ten dele lopen hier zelfs nog stoomtreinen, maar er wordt wel aan opheffing gedacht. Een gezellige rit dicht bij de grens met Tsjechoslovakije. Eén van de genoeglijkste gebieden van het land en zeer goedkoop, nauwelijks toerisme.
Het landschap wordt gevormd door middelgebergte en heuvelgebieden.

Schneebergbahn
Privé-smalspoorlijn met stoom en tandrad van **Puchberg** (vanuit Wiener Neustadt per buurtverkeer te bereiken) naar de 1796 m hoge **Hochschneeberg** met geweldig uitzicht en heel goede wandelwegen. Niet te benutten met Inter-Rail, Austria-Ticket en Bundes-Netzkarte.

Burgenlandbahn (23090)
Van **Wenen-Zuid** naar **Neusiedl** (station buiten de stad; ca. 3 km naar het meer) en naar **Pamhagen** ten oosten van de Neusiedler See, resp. naar **Eisenstadt** met het kasteel Esterházy en veel wijnkelders.

Onderweg in Oostenrijk

De prijzen voor het levensonderhoud liggen zo ongeveer gelijk aan die in Duitsland. Veel gelegenheid tot overnachten bij particulieren. Er zijn veel jeugdherbergen en goede plaatsen om te kamperen, maar je van het zijn de goedkope berghutten, waar je voor een gulden of zes op een matras kunt overnachten. Mocht dit allemaal niet lukken, dan zijn er nog vaak lege coupés in de comfortabele treinen, vooral 's nachts.

Innsbruck
Traject: 23060/23040 *Bregenz-Innsbruck-Wörgl*.
Jeugdherberg en studentenhuis in de Reichenauerstrasse 147, allebei te bereiken onder tel.: 46179. Bus nr. O, R vanaf het hoofdstation. Of de **jeugdherberg** op de Rennweg 17b, tel.: 25814, bus nr. C.
Camping, in Innsbruck-Kranebitte, is nog open (buslijn Lk-vertrek Botzner-platz).
In de Oude Stad, rechts van hoofdstation

tot de kruising, daarna steeds links, zie je vlak vóór de Inn de oude, gedecoreerde **Herrschaftshäuser** in de Maria-Theresiastrasse. Heel sfeerrijk, bij het **Goldene Dachl**. Zie verder nog de **Hofburg** en de **Dom**.
Tochten vanuit Innsbruck: naar Hochzirl, Leithen, Seefeld (op 1181 m) traject 23065, voor Inter-Railers gratis. Fantastisch mooi uitzicht over de stad en het dal van de Inn. Niet te geloven hoe de trein tegen de rotswand hangt. Wat je wél betalen moet, is de rit met de Stubaitalbahn naar Fulpmes: een heel mooi dorp en een grappig treintje. goedkoper is de tandradbaan naar het Hungerburgplateu, met een mooi uitzicht over het dal.

Salzburg
Traject: *Innsbruck/München-Wenen* (23000).
Jeugdherbergen: Glockengasse 8, Bus 1, 3, 5; tel.: 76241 – Hinterholzer Kai 8, Haus der Jugend (open juli en augustus); Eduard-Heinrich-Strasse 2, Bus 3; tel.: 25976 – Josef-Preis-Allee 18, Bus 3, 5; tel.: 42670 – Aignerstrasse 34, tel.: 23248.
Een leuke stad, die echter meer op rijkere gasten ingesteld schijnt te zijn. Vanaf het hoofdstation links langs de spoorweg en bij de 2e tunnel onder de spoorweg door, dan ben je middenin de stad. Rechts de ingang van de **Mirabellgarten**, een mooi park met **Slot**, **Münzbrunnen** en uitzicht op de **Festung**. Wanneer je nu de Salzach oversteekt, kom je in de **Getreidegasse** met mooie huizen, waarin echter heel dure zaken gevestigd zijn (het ruikt er naar parfum!). Aan het eind van de straat links de **Uniplatz**. **Mozarts geboortehuis** bevindt zich ook hier. De **Festung Hohensalzburg** biedt een mooi uitzicht; ga er echter te voet heen, het openbaar vervoer is in verhouding duur. Daarboven is het echter zo druk, dat ik als alternatief voorstel om de **Kapuzinerberg** op te gaan: aan de andere kant van de Salzach, onmiddellijk boven de stad.
Het mooiste panorama heb je echter van de **Gaisberg**: links van de stad, 1300 m hoog, er staat een zendmast op. Je kunt er van Bahnhof Aigen uit komen, na een inspannende mars. Je kunt er ook met de bus heen.

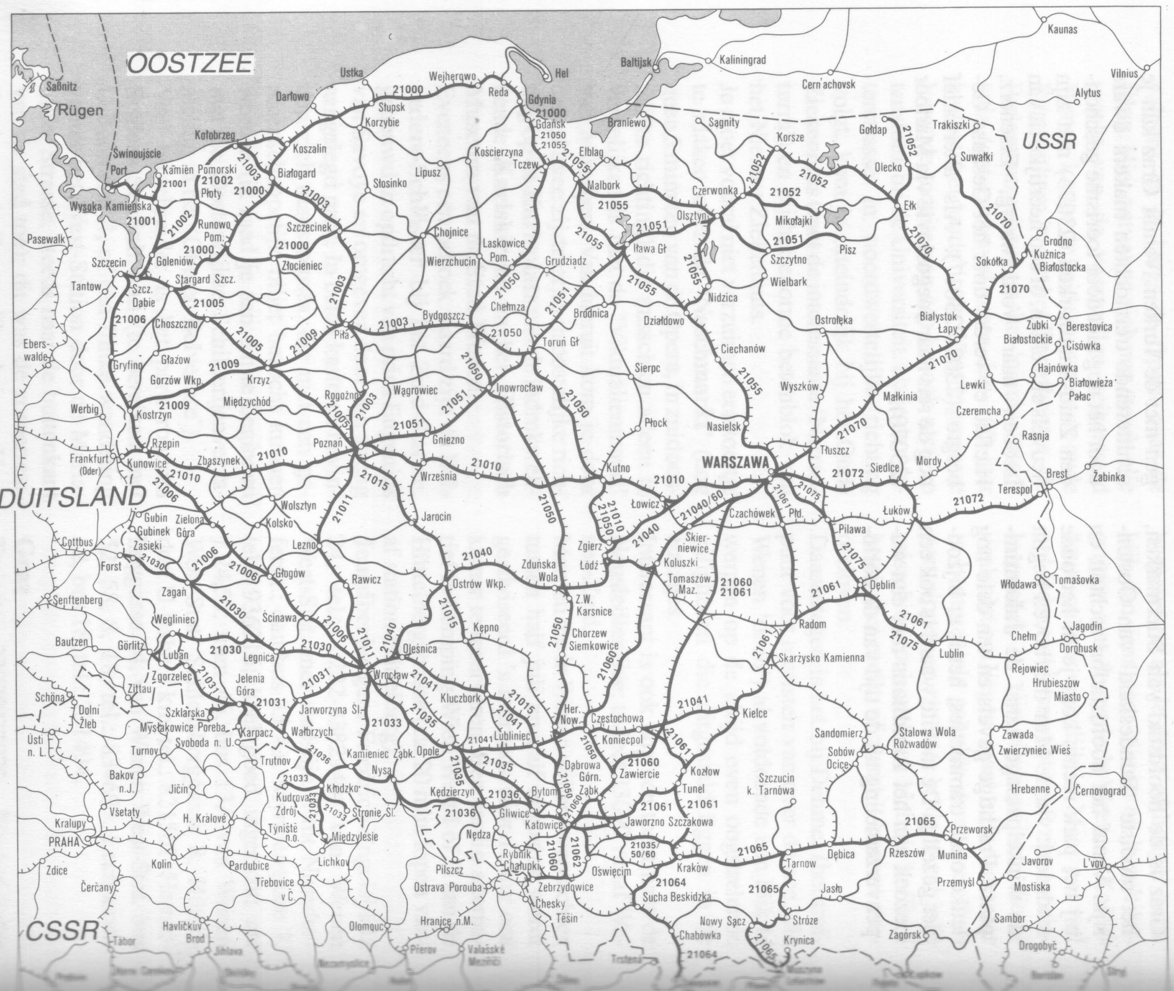
Wenen
Stations: *Westbahnhof* naar Salzburg; *Südbahnhof* naar Semmering, Graz; *Franz-Josefs-Bahnhof* naar Nederoostenrijk. Van het West- naar het Südbahnhof rijdt tram no. 18.
Toeristeninformatie: In alle stations. Vraag naar de brochure 'Wien live'! Netkaart voor alle openbare vervoermiddelen kost voor 3 dagen ca. *f* 19,–. Het loont de moeite.
Vanaf het Westbahnhof even rechts naar Mariahilfer Strasse, steeds rechtuit tot **Kunsthistorisch Museum** (geweldige schilderijenverzameling), vervolgens langs het Natuurhistorisch Museum (ligt erachter) en je staat voor de **Neuen Hofburg**. De **Alte Hofburg** daarachter was de zetel van de regering van de Oostenrijkse keizers.
Rechts de **Staatsopera** en het beroemde **Hotel Sacher** met de dure taart! Rechtuit door de **Kärtner Strasse**. Je komt bij de **Stephansdom**, die niet zo'n pompeuze en overladen indruk wekt als andere kathedralen. Aan de zeer fijn bewerkte kansel zie je het zelfportret van de beeldhouwer.
Verder in noordoostelijke richting kom je door de Rotenturmstrasse aan het Donaukanaal en aan de andere kant ligt het **Prater** met Reuzenrad en Lunapark. Het is een heel eind en dus is het de moeite waard de U-Bahn te nemen (tot Praterstern). Vanaf 'Steffl' in tegengestelde richting kom je bij de **Kapuzinerkirche** met de catacomben waarin de Oostenrijkse heersers begraven liggen, en ver-

volgens ga je langs de Opera naar de **Ring**. Hier ontvouwt zich nog steeds alle pracht van de voormalige keizersstad Wenen. Langs de beide musea en de oude Burgtor kom je aan het **Burgtheater**, de Parlementsgebouwen, het 'nieuwe' stadhuis (dat echter al meer dan 100 jaar bestaat; het 'oude' in de Wipplingergasse loont de moeite van een bezoek niet) en tenslotte bij de Universiteit. als je de Alsterstrasse in noordwestelijke richting volgt, kom je uiteindelijk bij het Oude Ziekenhuis (met de interessante 'Narrenturm') en bij het enorme betonblok van het Nieuwe Ziekenhuis.
Je moet vooral niet verzuimen een toertje te maken over de **'Naschmarkt'** (nog geen 5 minuten van de Opera, in zuidoostelijke richting) die misschien alleen te vergelijken is met de 'Viktualienmarkt' van München. Van hieruit kom je door een of twee zijstraatjes in oostelijke richting op de **Karlsplatz** met de indrukwekkende **Karlskirche** en het **Historisch Museum van de Stad Wenen**.
Eveneens een bezoek waard zijn de **Belvedere-Schlösser** bij het Zuid-Station, gebouwd in opdracht van prins Eugenius van Savoye en omgeven door een streng aangelegd park. In beide kastelen bevinden zich thans musea, die met een gemeenschappelijk biljet bezocht kunnen worden (ik raad je aan om te beginnen met de Oostenrijkse Schilderijenverzameling in het 'Oberen Belvedere').
Veel uitgebreider is het park rondom **Schloss Schönbrunn** (te bereiken met U-Bahn lijn 4, of een flinke wandeling vanuit het West-Station door de Mariahilfer Strasse, steeds naar de buitenkant van de stad toe); dit was de zomerresidentie van de Oostenrijkse keizers. Hoewel het er eigenlijk altijd vol is, is een geleide tocht door de diverse zalen toch de moeite waard.
Nog een tip tot besluit: waar je ook maar op of in de buurt van de Ring een café bespeurt en als je dorst of honger hebt, kijk dan eens naar binnen en je zult begrijpen wat de typisch Weense 'Kafeehaus'-cultuur eigenlijk is. Maar pas wel op! Ieder etablissement heeft zijn speciale publiek en zijn eigen prijzen, die er vaak niet om liegen, maar zelfs daar waar in bontmantels gehulde dames aan hun port nippen en zitten te bridgen zul je je misschien toch wel een kleintje koffie – hetzij met melk, of zwart – kunnen veroorloven.
Daarentegen is het bij Dehmel (het trefpunt voor toeristen van over de zee, die Wenen 'doen') al voldoende een blik te werpen op de altijd even oogstrelende zaligheden die uitgestald liggen in de etalages.
Interessant is ook nog een tocht naar de **Neusiedler See**: traject 23090 vanaf Wenen-Zuid.
Mensen die in Wenen willen overnachten tussen half juli en half augustus wordt geadviseerd 's morgens vóór 11 uur een kamer te reserveren. Een aardig alternatief is Camping Wien West I of II aan de Hüttelbergstrasse (ca. 20 min. lopen vanaf station Hüttelberg).
Jeugdherbergen: Friedrich Engelsplatz 24, tel.: 0222-3382940; van Wenen West-Stat. met stadslijn 6 tot Nussdorferstr.; dan bus 35 Ax. Myrthengasse 7, tel.: 936316; heel goed ingericht; ca. *f* 24,50; tram 46, bus 13A van Wenen West-Stat. Schlossberggasse 8, Hütteldorf U-Bahn 1 km, tel.: 821501. Hamerlinggasse 24, van Wenen West-Stat. bus 52, 58, 8, 18; tel.: 834693. Lechnerstr. 12, bus 18, tel.: 731494.

Graz

Traject: 23030/23070 *Bischofshofen resp. Wenen-Graz.*
Jeugdherberg in de Idlhofgasse 74, tel.: 914876, van hoofdstation rechts door de Hauptstrasse, dan links door de Hubergasse die naar de Idlhofgasse leidt.

Graz is de hoofdstad van Stiermarken, het mooiste 'Bundesland' van Oostenrijk. Vanaf het hoofdstation rechtuit en bij het park rechts kom je in het oude stadsdeel: via de **Mur** daarboven begint de winkelpassage vanaf de **Jakominiplatz**. Prachtige gevels en ten dele nog leuke oude trammetjes; het is er bijzonder gezellig. De moeite waard is ook een bezoek aan het **Landhaus** met een wapenverzameling uit de tijd van de oorlogen met de Turken. Vanuit Graz kun je schitterende treintochten maken: dwars door het nog niet door toerisme geschonden Zuid-Stiermarken (23075) met zijn heuvels en velden, of een heerlijke rit van Leoben naar Vordernberg, Eisenerz, Hieflau en verder door het Gesäuse Gebergte (23026/23017). Als alternatief nog de reis naar **Joegoslavië** via Maribor (23070).

OOSTZEE
USSR
DUITSLAND
CSSR
WARSZAWA
PRAHA
Kaliningrad
Baltijsk
Hel
Gdynia
Gdańsk
Szczecin
Rügen
Kołobrzeg
Koszalin
Słupsk
Elbląg
Malbork
Olsztyn
Ełk
Suwałki
Grodno
Białystok
Bydgoszcz
Toruń Gł
Poznań
Gniezno
Kutno
Łódź
Wrocław
Opole
Katowice
Kraków
Tarnów
Rzeszów
Przemyśl
Nowy Sącz
Kielce
Radom
Lublin
Dęblin
Siedlce
Brest
Terespol
Kaunas
Vilnius
L'vov
Frankfurt (Oder)
Görlitz
Legnica
Częstochowa
Olomouc

Polen

Nu dit land zich van de communistische dictatuur bevrijd heeft en democratisch is geworden, mogen wij erop rekenen dat het in de komende jaren ook uitgebreider voor toeristen zal worden opengesteld. Op het ogenblik geldt nog de visumplicht en de verordening dat dagelijks een bepaald bedrag moet worden omgewisseld. Het zal nog wel jaren duren voor Polen in staat is grotere aantallen vakantiegangers op te nemen. Er rijden overal treinen die in combinatie met de staats-(PKS)-bussen alle delen van het land toegankelijk maken. Het reiscomfort is niet te vergelijken met de bij ons gebruikelijke normen: de treinen rijden langzaam en zijn niet bepaald comfortabel, restaurants en eetgelegenheden zijn hier en daar maar dun gezaaid en de hotels zijn er òf duur òf niet aanwezig. Daarentegen zijn er verrassend veel jeugdherbergen, die principieel voor alle reizigers openstaan en bovendien zijn er kamers bij particulieren te krijgen. Voor het inreizen wordt een geldige pas verlangd.

Belangrijke punten

Het is verstandig om vóór je reis bij de ANWB (Afd. Centrale Informatie, tel. 070-3141420) te informeren naar recente veranderingen m.b.t. deviezenbepalingen, e.d.

Nederlandse Ambassade: U1. Chocimka 6, Warschau.
Nederlandse Consulaten in: Warschau, Gdynia.

Telefoon naar Nederland en België: soms geen regelrechte telefoonverbindingen mogelijk.

De koers van de Poolse Zloty is sedert de omschakeling in de Poolse economie zó onvast geworden, dat het geen zin heeft hier een vaste wisselkoers te vermelden. Het beste kun je bij een bank de op dat ogenblik geldende koers aanvragen.

Met de trein door Polen

De normale treinkaartjes zijn erg goedkoop; in Polen zelf gekocht is de prijs voor 100 km ca. *f* 7,– (bij ons ligt de prijs hoger).

Onderweg in Polen

Polen is voor een groot deel vlak. Aan de Oostzee zijn zandstranden, duinen en steile kusten. De Pommerse en Masoerische meervlaktes zijn overblijfselen uit de IJstijd: morenen met meren en bossen. In Midden-Polen zie je voornamelijk velden met enkele beboste heuvels en bergen. In het zuiden rijzen de bergen van de

Karpaten en Sudeten tot haast 2000 m op en de Hoge Tatra aan de andere kant van de Tsjechische grenst bereikt zelfs een hoogte van meer dan 2600 m.
De bezienswaardigste steden zijn de hoofdstad Warschau, Danzig (Gdansk) aan de kust, Breslau aan de Oder en Krakau in het zuiden.
De treinen in Polen rijden zeer vaak (althans op de belangrijke trajecten), maar erg langzaam (bijv. over de ca. 500 km van Frankfurt a/d Oder naar Warschau doet een exprestrein 6 à 7 uur) en bovendien is de 2e klasse vaak heel erg vol. Wie op zijn comfort gesteld is, kan beter een kaartje 1e klasse nemen. (Treinen van het buurtverkeer hebben echter vaak alleen 2e klasse.) Hier en daar is al een begin van geregelde treindiensten te bespeuren (bijv. op het traject 21015 van Posen naar Kattowicz). Voor veel exprestreinen moeten plaatsen gereserveerd worden; kijk naar de 'R' in het spoorboekje! De nachttreinen zijn meestal voorzien van couchettes en slaapwagen (ca. *f* 16,50 tot *f* 33,–). De sneltreinen hebben overdag vaak een restauratiewagen met eten van diverse kwaliteit.
Unieke treinverbinding door deel Oekraïne (geen visum nodig): Van Przemyst naar Sanok.

Waar je in Polen heen kunt

Warschau
Directe treinen vanuit Duitsland (21010). De hoofdstad, aan beide kanten van de Weichsel (Wisla) gelegen, heeft op het ogenblik ca. 1,8 miljoen inwoners. Vanaf september 1939 was de stad in handen van de Duitse bezetters, die er een vreselijke terreur uitoefenden. Vooral de strijd in het getto waar de joden uitgemoord werden, zal bekend blijven als een bloedige bladzijde in de geschiedenis van de stad die tegen het einde van 1944 zo ongeveer met de grond gelijk gemaakt was: 90% ging verloren. Op het ogenblik wordt een groot gedeelte van het nieuwe Warschau weer volgens oude plannen opgebouwd; de grote markt bijvoorbeeld is weer in al zijn vroegere glorie gerestaureerd.
Van het hoofdstation (Warszawa Centralna) ten westen van de Weichsel is het niet ver naar het hart van de stad. Volg de Jerozolimski Allee noordoostwaarts (ca. 7 min. lopen), dan links de Nowy Swiat in. In het verlengde van de Jerozolimski staat rechts het **Nationaal Museum**, van 10-16 uur geopend. Als je de Nowy Swiat volgt, zie je rechts het **Staszic-Paleis**, waarin zich delen van de Poolse Academie der Wetenschap bevinden. Links staat de **Heiligekruiskerk** (Kosciól S. Krzyza) met een gedenksteen voor de componist Frédéric Chopin. De Nowy Swiat krijgt hier de naam Krakowskie Przedmiescie en loopt in rechte lijn verder. Rechts zie je gedeeltes van de Universiteit en daarnaast de **Kerk Wizytek** uit de 18e eeuw, die als een der zeer weinige bouwwerken de handelingen van de Tweede Wereldoorlog overleefd heeft.
Iets verder, eveneens rechts, staat het **Paleis Radziwill**, de tegenwoordige zetel van de ministerraad, met daarvoor het ruiterstandbeeld van generaal Poniatowski. In een parallel lopende straat, westwaarts, staat het Monument voor de Onbekende Soldaat, waarbij twee soldaten de wacht houden. Na het Paleis Radziwill volgen **Kerk en Klooster der Karmelieten** en wat verder de **St. Annakerk**, oorspronkelijk uit de 15e eeuw.

Rechts leidt de Slasko-Dabrowski over de Weichsel. Je kunt beter rechtdoor lopen, dan kom je meteen op het **Slotplein** Plac Zamkowy, waarop de hoofdstraat Krakowskie Przedmiescie uitloopt. Midden op dit plein staat de Zuil van koning Sigismund (Kolumna Zygmunta), gereconstrueerd na de oorlog. Hierop troont Sigismund III, die in 1596 Warschau tot koninklijke residentie maakte. Rechts ligt het herbouwde slot, waaraan tot 1984 gewerkt is. Rechtuit lopend kom je bij de **St. Johannes-kathedraal** uit de 14e eeuw, waarvan de herbouw tot 1966 duurde. Daarnaast de **Mariakerk** (Kosciól Jezuitów) en dan komt het marktplein van de Oude Stad: Rynek Starego Miasta. Ten noorden van de markt het **Historisch Museum**, met een indrukwekkend overzicht over de dramatische geschiedenis van de stad; open 12-19 uur, maand. gesloten. Nog verder noordwaarts de **Barbakane**, een oude vesting bij de stadspoort; de restauratie duurde tot 1954. En dan nog weer wat verder naar het noorden zie je de oorspronkelijk middeleeuwse **Markt**, met schitterend gerestaureerde huizen. Aan het noordeinde van dit marktplein de kerk **Marii Panny**.

De trefpunten in de stad zijn de Nieuwe en de Oude Markt en de Krakowskie Przedmiescie. **Jeugdherbergen:** Ul. Karolkowa 53 a, tel.: 328829, tram 5, 22, 24 van hoofdstat., ca. 12 min. lopen ten noordwesten van station. Ul. Smolna 30, tel.: 27 8952, bus 175 van hoofdstat., ligt ca. 10 min. lopen van station. **Camping** Gromada, richting luchthaven.

Danzig/Gdansk

Treinen o.a. vanuit Duitsland (21000). Deze stad aan de Danziger Bucht (enkele km van zee) heeft tegenwoordig 500.000 inw. Vanaf 1309 behoorde de stad aan de Duitse Orde; als souvereine vrije stad stond zij lang onder de protectie van de Poolse koningen. In 1793 kwam Danzig aan het koninkrijk Pruisen en volgens het Verdrag van Versailles werd het in 1920 een vrijstaat onder protectie van de Volkerenbond. Begin september 1939 kwam de stad in handen van de Duitsers. De stad ligt aan beide kanten van de Stara Motlawa en de Nowa Motlawa; het belangrijkste deel van de stad ligt ten westen van de Stara Motlawa. Van het hoofdstation steeds rechtuit kom je in de Oude Stad (Stare Miasto) met de **Wielki Mlyn**: de Groene Molen, vanaf de 14e eeuw in bedrijf en thans een museum. Niet ver daar vandaan het **Oude Stadhuis** (Ratusz Staromiejski) uit de 16e eeuw. Over het kanaal kom je in de Glowne Miasto: de rechts van de kleine rivier de Radunia gelegen 'Middenstad' met de **Katharinakerk** uit de 14e eeuw, na de oorlog weer opgebouwd. Niet ver weg de **Nicolaaskerk** uit de 12e eeuw en daar tegenover het **Jacek-Bastion**, een machtige vesting uit de 14e eeuw. Ten zuiden ervan het na de oorlog weer opgebouwde **Grote Theater**, waar verder de Zbrojownia, het **Grote Arsenaal** met de Kunstacademie, de Zlota Brama, de **Gouden Poort**, een Renaissance-triomfboog van de hand van de Hollander Van den Blocke. Bij de Radunia ligt Brama Wyzynna: de **Hoge Poort**, waardoor hoge bezoekers de stad binnenkwamen. Als je hier vandaan de Dlugastraat oostwaarts volgt, kom je aan Ratusz Glowny: een raadhuis uit de 14e eeuw. Hierachter en noordwaarts staat de reusachtige **Mariakerk**, een kolossaal bouwwerk dat 25.000 personen kan bevatten.

Naast het raadhuis op het mooie marktplein staat de **Artushof**, de vroegere zetel van de koophandel en wat verder, aan het eind van het plein, de **Brama Zielona**: de **Groene Poort**.

Trefpunten in de stad zijn de zoëven genoemde marktplaats en het Gorkiego-

plein bij het hoofdstation. **Jeugdherbergen**: Ul. Smoluchowskiego 11, tel.: 323820; 1½ km van station, tram 12 + 13. Ul. Dzierzynskiego 11, tel.: 414108, 1 km vanaf Station Danzig-Wrzeszez, tram 8.

Breslau/Wroclaw
Treinen o.a. van Berlijn (21006) en Leipzig (21000). Deze stad met 700.000 inw. ligt links en rechts van de Oder. Bezienswaardig zijn het in het hart van de Oude Stad gelegen 14e-eeuwse **stadhuis**, het ca. 500 m zuidelijk gelegen **Slot** met Folkloristisch Museum en de beroemde 15e-eeuwse **Maria Magdalena-kerk**, opnieuw opgebouwd (rechts van het stadhuis). De na 1945 moeizaam herbouwde **Zandkerk** ligt op een eilandje in de Oder. Trefpunten in de stad zijn het marktplein voor het prachtige stadhuis, het Slotplein en het park op het kleine eiland in de Oder. **Jeugdherberg**: Ul. Na Grobli 30, tel.: 37402, 3 km van het station, tram O.

Krakau/Kraków
Treinen van Warschau en Berlijn (21035). Deze stad in het zuiden van het land, met 800.000 inw., ligt aan de bovenloop van de Weichsel en staat, dankzij de prachtige Oude Stad, bekend als de mooiste stad van Polen. De Oude Stad werd in de 13e eeuw gebouwd en bezit ook thans nog zo'n 700 gebouwen die in de oorlog geen schade hebben opgelopen. In 1945 hadden de Duitsers overal in de stad springstoffen geplaatst, maar door de verrassend vlugge opmars van de Russen bleef Krakau gespaard.
Het hoofdstation ligt vlak bij de Oude Stad en na een paar minuten lopen heb je alle bezienswaardigheden voor ogen. Via de Lubicz- en Basztowastraat kom je bij de **Florianpoort** uit het jaar 1307. Daarnaast de **Barbakane**, een machtige, ronde vesting met 130 schietgaten. Binnen de stadsmuur staat het **Czartoryski-Paleis** waarin thans een deel van het Krakauer Museum is gevestigd. Rechtuit lopend kom je op het **marktplein**, omgeven door wonderschone paleizen. In het midden staan de **Lakenhallen** (Sukiennice) waar in de middeleeuwen de kooplieden hun waren aanboden. De Lakenhallen hebben arcades; boven de restaurants bevindt zich een schilderijenmuseum. Naast de Lakenhallen staat de Raadhuistoren en aan de andere kant de 14e-eeuwse **Mariakerk**, met het beroemde Maria-altaar van Veit Stoss. Rechts achter het marktplein de **St. Annakerk**, daarachter het Collegium Maius met een mooie binnenhof met arcades. Als je vanaf de markt rechtdoor gaat, passeer je links de franciscanerkerk. Links, in een parallel lopende straat, zie je het dominicanerklooster met kerk. Na de Petrus- en Pauluskerk gepasseerd te zijn, kom je aan de **Wawelheuvel**, een gebied dat al in de prehistorie bewoond werd. Sedert de 9de eeuw staat hier een vesting. Als je de **Wasapoort** door gaat sta je voor de kathedraal, waar de Poolse koningen gekroond werden. Vanaf de toren van de kathedraal heb je een prachtig uitzicht. Naast de kathedraal staat een kasteel met een heerlijke arcadehof.
In het zuidelijk deel van de Oude Stad, omsloten door een lus van de Weichsel, vind je nog de **Katharinakerk**, het oude **Stadhuis** en de oude **Synagoge** waarin nu een museum is dat een overzicht over het geloof en de geschiedenis van de joden geeft. Het trefpunt is het marktplein, met een geweldige sfeer en veel studenten.

Jeugdherbergen: Ul. Oleandry 4, tel.: 338822, tram 15 vanaf station (Glowny). Ul. Kosciuszki 88, tel.: 221951, ten westen van de Oude Stad en aan de andere kant van de Weichsel. Ul. Zlotej Kielni 1, tel.: 372441, deze jeugdherberg ligt ver buiten de stad.

De Hoge Tatra
Traject 21064 van Krakau. Dit hoogste gebergte van het land ligt in het uiterste zuiden en bereikt een hoogte van 2490 m (Rysy, in Polen) en 2655 m (de Gerlachtop, die zich al in Tsjechoslovakije bevindt). De druk gebruikte spoorlijn leidt van Krakau naar het beroemde **Zakopane**, een plaats in het gebergte, aan de voet van de Hoge Tatra. Uiteraard trekt Zakopane veel bezoekers, maar het is dan ook, mede door de prachtige omgeving, zeer de moeite waard. Er is een kuurbad, en er zijn veel skiliften en restaurants. Met kabelbanen kun je naar de nabij gelegen bergtoppen Kasprowy Wierch (1988 m) en Gubalówka (1123 m). In de Hoge Tatra behoren adelaars, lynxen en beren tot de beschermde diersoorten. Er zijn 2 **campings** en 2 **jeugdherbergen**: Przewodników Tatrzanskich 3 in Zakopane; vanaf station 3 km, busverbinding; tel.: 3537. Schronisko Mlodziezowa in Zakopane (erg smerig), Ul. Nowotarska 45, tel.: 4203.

Masoerische meervlakte
Treintrajecten 21051/21052. In het noordoosten van Polen strekt zich de beroemde Masoerische meervlakte uit, met ontelbare meren en rivieren temidden van een heuvellandschap begroeid met berken en dennen. Er behoren ongeveer 3000 meren toe, van heel kleine, niet veel groter dan een vijver, tot reusachtige wateroppervlaktes. De treintrajecten 21051/21052 lopen midden door dit gebied en maken de belangrijkste stadjes en meren bereikbaar: van Osterrode (Ostroda) via Allenstein (Olsztyn), Rastenburg (Katrzyn) en Lötzen (Gizycko) naar Lyck (Elk).
Een bezoek waard is bijvoorbeeld het tijdens de Tweede Wereldoorlog ernstig beschadigde **Allenstein**; je ziet er een oude burcht van de Duitse Orde en een door Nicolaas Copernicus ontworpen zonnewijzer. **Jeugdherberg**: Kopernika 45, tel.: 274061.
Osterode ligt aan de oever van het Drewenz (Drweckie)-meer, dat via kanalen en beken met talloze andere meren verbonden is. Het is daarom een uitgangspunt voor talrijke bootexcursies. **Lötzen** ligt tussen twee grote meren: het Mauermeer (Mamry) en het Löwentinmeer (Niegocin). Deze stad is tegenwoordig een echt centrum voor watersport en biedt fantastische mogelijkheden voor tochten per boot of op de fiets door het landschap van Masoerië. Er zijn diverse **campings** in de plaats zelf en in de omgeving.

Portugal

Dit land, veel groener dan Spanje, is een bezoek waard. Het heeft, door de invloed van de zee, een aangenaam klimaat en heel mooie treintrajecten in het noorden van het land. Het is aan te bevelen aan een bezoek aan Portugal tevens een tocht langs de Spaanse Atlantische kust in de omgeving van Santiago te verbinden.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Rua do Sacramento à Lopa 4, 1200 Lissabon.
Nederlandse Consulaten in: Faro, Lissabon, Oporto en Vila Real de Santo Antonio.
Belgische Ambassade: Praca Marques de Pombal 14, Lissabon.
Belgische Consulaten in: Funchal, Oporto, Punta Delgada, Sao Bartolomeu de Messines.

Het geld: 1 Escudo = 100 Centavos
100 Esc. = *f* 1,30, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de in- en uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot Esc. 5.000,–; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij, mits bij invoer aangegeven.
Grensdocumenten: geldig paspoort.
Telefoon alarmnummer: 115
Telefoon naar Nederland: 00-31; **alleen in Oporto is het 07-31** (kengetal zonder 0 draaien)
Telefoon naar België: 07-32

Enige nuttige uitdrukkingen

Dank u/tot uw dienst	Obrigado/Faz favor
Goedemorgen/goedendag	Bom dia/Boa tarde
Tot weerziens	Adeus
Wat is de kortste weg naar…?	Qual é caminho mais curto para…?
Is deze plaats vrij?	Este lugar está livre?
Is dit de trein naar…?	É este o comboio para…?
Waar gaat deze trein heen?	Para onde vai estre comboio?
Moeten wij overstappen?	Temos de mudar?
Bagagedepot	o depósito de begagens
Vertrek/aankomst	Partida/Chegada

1=um; 2=dois; 3=três; 4=quatro; 5=cinco; 6=seis; 7=sete; 8=oito; 9=nove; 10=dez; 50=cinquenta; 75=setenta e cinco; 100=cento; 500=quinhentos; 1000=mil

Hoe je per trein naar Portugal komt

– Van **Madrid** over **Valencia de Alcantara** naar **Lissabon** (25516); het snelste traject.
– van **Madrid** over **Badajoz** naar **Lissabon** (25515).
– Van **Madrid/Irun** over **Salamanca** en **Vilar Formoso** naar **Midden-Portugal** (25540).
– Van Noordwest-Spanje/Galicië **(Orense)** of **Santiago de Compostela** naar **Noord-Portugal**: over Tuy en Valenca richting Porto (25520/25601).
– Van **Zuidwest-Spanje** naar **Zuid-Portugal**: van **Huelva** tot **Ayamonte**: per bus, 4 maal per dag, 's morgens, 's middags, de laatste om ca. 18 uur; rit duurt 1 uur (de spoorlijn is stilgelegd). In Ayamonte van de bushalte de straat door, dan de opgedroogde rivierarm rechts langs, dwars door het heel mooie stadje westwaarts naar de veerboot over de Rio Guadiana. Aan de overkant, in **Vila Real**, is een station aan de haven en nog een station in de plaats zelf (25512/-25600/25603). De veerboten varen in de lente tot 20 uur en in de zomer tot ca. 22 uur. Bij het binnenreizen op de Zuidexpres **Parijs-Lissabon** betaal je voor Frankrijk een toeslag. Wanneer je echter pas vanuit een Spaans station deze Zuidexpres gebruikt, kost het je ca. de helft.

Let op bij treinen **waarop reservering van plaatskaarten** vereist wordt ('R' in spoorboekje), zoals bijvoorbeeld tussen Porto en Lissabon, of Lissabon en de Algarve. Koop vóór het instappen een plaatskaartje (kost ca. *f* 3,50); anders krijg je last met de conducteurs die in dit geval de prijs voor 1e klasse vragen. Voor enkele sneltreinen tussen Porto en Lissabon wordt toeslag geëist!

Treintrajecten in Portugal

Overal waar bergen opduiken kun je hier prachtige treintrajecten verwachten. Aangezien de treinen zeer langzaam rijden, kun je in alle rust van de mooie panorama's genieten.
Heel mooi is de hoofdlijn **Spanje-Portugal**: van **Salamanca** over **Vilar Formoso, Guarda** naar **Figuera da Foz**; de **Beira-Alta-lijn** (25530/25540). In **Guarda,** de hoogste stad van Portugal (1000 m), buigt 7 km van het station verwijderd ook de bekoorlijke **Beira-Baixa-lijn** af: over **Abrantes** naar **Lissabon**.
In het noorden van het land een berglijn die het dal van de **Douro** volgt: **Salamanca-Barca de Alva-Tua-Régua-Porto** (=Oporto), 25540. In **Pocinho, Tua** en **Régua** buigen zijlijnen af naar het gebergte. Het absolute hoogtepunt is de tocht van **Tua** door woeste kloven naar **Bragança**. Dit traject alleen al maakt een bezoek aan Portugal de moeite waard!
Voor de kaart van treintrajecten Portugal: zie Spanje.

Onderweg in Portugal

Het eten is er goedkoop en je kunt voordelig overnachten, ook in kleine hotels of op campings. Financiële problemen zullen hierbij niet ontstaan. Je kunt ook goedkoop eten in de restauratiewagens, maar die zijn alleen bij belangrijke trei-

nen aanwezig.

Algarve
Traject *Vila Real-Lagos* (25603). De Atlantische kust in het zuiden van Portugal; voller dan aan de noordelijke stranden omdat de toeristen via Faro per vliegtuig aankomen. Landschappelijk bestaat de kust uit twee delen: in het westen de interessantere maar druk bezochte rotskust en naar het oosten, ongeveer vanaf Albufeira, de zandstranden met daarvoor gelegen lagunes. Hoe verder je naar het oosten komt, hoe minder toeristen.
Als je vanuit het Spaanse Ayamonte komt, ligt bij het eerste mooie Portugese stadje **Vila Real de Santo Antonio-Guadiana** een schitterend mooi zandstrand (ongeveer 35 min. lopen in zuidwestelijke richting). Zelfs midden in de zomer is het hier niet zo vreselijk vol als in de baaien van de West-Algarve. In Vila Real veel goedkope eetgelegenheden en goedkoop onderdak. Er is ook een **jeugdherberg:** Dr. Sousa Martins 40, tel.: 081-44565 (alleen juli en augustus open).
Het strand, of eventueel het heerlijke dichte dennenbos, volgend kom je in **Monte Gordo** (station 10 minuten van het strand) met een heel mooi zandstrand, maar wel drie pas gebouwde hoge flats. Dan in westelijke richting **Manta Rota**, een aardig wit dorp met een groot strand, ook hier nooit overvol. Vervolgens **Cacela**, een beeldig plaatsje dat rondom de oude kerk op een heuvel ligt; van hieruit kun je het hele strand en het hier beginnende lagunelandschap overzien. Wie naar het strand met duinen op de ca. 1 km verder liggende landtong wil, moet bij vloed door de lagune waden, bij eb ligt deze droog. In de nabijheid is een camping.
Ook bij **Cabañas** ligt een reusachtig en meestal leeg strand. De lagune vóór dit mooie plaatsje kun je bij eb doorwaden en bij vloed kun je voor een gering bedrag door een visser overgeroeid worden. In het plaatsje zijn cafeetjes en er is onderdak te vinden.
Ilha de Tavira met haar vissershaven ligt schilderachtig aan de door het heuvelland stromende rivier. Bij het bos een camping. Een boot brengt je over de lagune naar het 14 km lange eiland. Daar vind je een hele massa begroeide duinen. Het vertrekpunt van de boot, Quinta Agua, ligt 20 minuten gaans van Tavira (met de bus is ook mogelijk). Overvaart ieder uur.
In **Torres des Aires** (wijnbouw) kun je bij de boeren goedkoop een huisje huren. Wie baden wil, laat zich door een visser overvaren naar het zand-eiland; hier in de duinen slapen tallozen in de open lucht.
In **Olhão** vind je in de straten achter de haven veel kleine en goedkope eetgelegenheden; eveneens veel pensions. De Arabische **Dobbelhuizen** zijn de trots van dit oord. Wie in zee wil baden, gaat met de pont naar **Isla da Armona** (veel winkels en restaurants); je kunt hier tenten en houten hutten huren. Mooi dennenbos en groot strand, maar hier begint het al drukker te worden! Van Olhão uit kun je ook naar het grotere eiland **Ilha de Culatra** en hier zijn maar weinig toeristen, alleen vissers.
Faro is ondanks het lange strand niet aan te bevelen; te veel industrie en lawaai van de luchthaven. Voor wie er toch heen wil: met de bus tot Praia de Faro; naar het strand kun je alleen te voet over de ca. 300 m lange houten brug die over het zoutmoeras naar de landtong voert; daar kun je dan via een knuppeldam door het begroeide duingebied verder.
Relatief leeg zijn daarentegen de stranden ten westen van Faro, bijvoorbeeld bij **Quinta do Lago**, met mooi, bebost heuvelland.
Een heel mooi oord aan de steile kust, met riffen en klippen, rotspunten, spleten en nissen, dennen en kleine baaien, is

Olhos de Agua, waar echter steeds meer nieuwbouw opschiet.
Albufeira, de grootste badplaats van de Algarve, is overvol, maar bezit een bijzonder leuke Oude Stad, gebouwd op een rots en met een heel aparte sfeer. Het is er wat duurder dan in de omgeving; er is veel onderdak bij particulieren en er is een camping. De stranden zijn over het algemeen heel vol; betrekkelijk leeg en schoon is bijvoorbeeld het strand vóór het centrum, dichtbij de vismarkt en het buiten de stad gelegen (te voet of per boot bereikbare) **Praia de Castelo**, in een diepe nis tussen twee rotsen, met fijn zand.
Lagos, de witte stad, eindpunt van het treintraject heeft een gevarieerd verleden; hier woonden grote scheepsbouwmeesters en zeelieden die naar de verste kusten reisden, maar hier was ook de eerste slavenmarkt van Europa. Onder de Oude Stad liggen zalige stranden in verborgen rotsspleten. Veel mogelijkheid tot overnachten bij particulieren.
Van Lagos met de bus naar **Salema**, een vissersplaatsje en trefpunt voor jonge, alternatieve reizigers.
In de zuidwesthoek van Europa rijst de vuurtoren van **Sagres** op uit de wilde golven van de Atlantische Oceaan, beschut door hoge rotsen. Het is hier betrekkelijk stil; veel stranden met fijn zand en zelfs een tegen de wind beschutte baai om te baden. De woeste verlatenheid van het land in de omgeving doet aan Schotland denken. Op het rotsachtige schiereiland **Pramontoria Sagre** en beeldschoon gelegen zelfs een **jeugdherberg:** tel.: 64129, met de bus vanuit Lagos bereikbaar.

De Westkust

Traject *Valenca-Lissabon* (25601). Komend van **Vigo** in Spanje reis je door kustgebieden die nog heel verlaten zijn.
Viano do Castelo, een aardig plaatsje in de nabijheid van de kust, heeft een romantische Oude Stad en, op kleine afstand van de stad, mooie stranden. De **kathedraal Santa Luzia** is een bedevaartsheiligdom en ligt op een heuvel boven de stad.
Iets van de kust af ligt **Braga**, een oud stadje met veel **kerken** en eindstation van een zijlijn (afbuigend van 25601).
Ten zuiden van **Porto** (Oporto) zijn weer stranden zonder veel toerisme te vinden.
De mooiste stad is hier **Coimbra** (25601), 20 km landinwaarts gelegen aan de rivier de **Mondego**. Het is een gezellige universiteitsstad met een Universiteit uit 1252 en een bezienswaardige romaanse kathedraal. Coimbra heeft twee stations: sneltreinen stoppen in **Coimbra B** (ca. 2½km van de binnenstad), buurtverkeertreinen rijden na aankomst van de sneltreinen verder naar **Coimbra A** in de binnenstad. **Jeugdherberg:** Rua António Henriques Seco 12, vanaf Coimbra B met bus no. 7 tot Liceu José Falcão. Er is een camping naast het stadion, ca. 3 km van de binnenstad.
Het overigens heel schilderachtige vissersplaatsje Nazaré (bij Leiria: 25602) wordt tegenwoordig overstroomd door toeristen met alle gevolgen vandien; je kunt beter naar een of ander kustplaatsje in de omgeving gaan. Oostwaarts, aan het traject 25601, ligt **Fatima**, een van de bekendste en belangrijkste bedevaartsplaatsen.
Waar het schiereiland **Estremadura** oostwaarts – richting Lissabon – afbuigt, ligt **Cascais**, de oude vesting van de hoofdstad. Met het stadslijntje ben je in 20 minuten in Lissabon. Er zijn hier ontelbare visrestaurants en de veiling van de vers gevangen vis is een attractie.
In de nabijheid ligt de **Boca do Inferno: de Mond van de Hel**, waar de golven hoog tegen de rotsen opstuiven. Bij het naburige **Estoril** vind je grote zandstranden, waar het echter wel vol en druk is.

Noordwaarts ligt **Sintra**: overal kleine **paleizen**, **bronnen**, met **tegels** versierde huizen (je zult overal in Portugal tegelversiering aantreffen) en verder de beroemde parken van **Monserrate** en **Pena**. Daar staat ook het **Moorse Slot** en bovenop de berg ligt een **citadel**. Nog wat verder westelijk, spoorwegstation Praia das Marcas, ligt de **Cabo da Roca**, de kaap op de meest westelijke punt van ons werelddeel, met een subliem uitzicht.

Lissabon

Een 2000 jaar oude stad, op vele heuvels gebouwd; cultureel en economisch het centrum van Portugal. De door de Romeinen gestichte stad telt talrijke musea, fraaie bouwwerken zoals het kasteel São Jorge en er is een Botanische Tuin.

Levensonderhoud en overnachten zijn goedkoop.

De kaart voor alle openbare vervoermiddelen van de hoofdstad kost per week maar *f* 15,– (ca. B. frs. 300,–).

Er zijn vier stations:

– Apolonia: treinen naar Spanje, Frankrijk.

– Cais de Sodre: treinen naar Cascais, Estoril.

– Rossio: treinen naar Sintra.

– Barreiro (ten zuiden van de Taag, met de pont oversteken!): treinen naar de Algarve.

Bezienswaardigheden:

De oude Stad, **Alfama**, waar de armen wonen, is het enige stadsdeel dat tijdens de aardbeving van 1775 niet verwoest werd. Ten zuiden van Alfama ligt de prachtige **kathedraal** en aan de andere kant troont, hoog gelegen, het fort **São Jorge**. Bekend zijn de kerken **São Roque** en **São Vicente**.

Over de Taag spant zich de reusachtige, meer dan 3 km lange hangbrug: **de Brug van de 25e april** (de dag van de revolutie).

In de tuinvoorstad **Belém** bevindt zich het **Klooster São Hieronimo** uit de 16e eeuw. De Paco de Belém is de residentie van de Portugese president. Hier in de nabijheid staat ook de **Toren van Belém**, gebouwd om de monding van de Taag te beschermen en lange tijd als staatsgevangenis gebruikt. Je kunt hier met een oud, waggelig stadstrammetje heen en het is alleen al de moeite waard omdat je bij de Toren van Belém het beroemde Monument voor **Hendrik de Zeevaarder** kunt zien (niet voor niets waren de Portugezen eens de concurrenten van Nederland bij de zeevaart en de ontdekkingsreizen).

In het hart van de stad, aan de Taag, staat het **Museum voor Oude Kunst** en in het noorden bevindt zich het **Gulbenkian-Museum**.

Bekend zijn de gelegenheden (restaurants en/of nachtclubs) waar de **Fado** wordt gezongen: *het* lied waarin de Portugees zijn gevoel uitdrukt, vervuld van weemoed en verlangen dat in het Portugees wordt samengevat als **'saudade'**. Meestal moet je hier behoorlijk veel voor betalen, maar als je goed zoekt zul je wel kleine cafeetjes aantreffen waar de inwoners van Lissabon zelf, in eenvoudige sfeer, van de **Fado** genieten. In ieder geval zul je de goedkope gelegenheden vinden in de buurt waar het minder toeristisch toegaat, in de omgeving van de Botanische Tuin.

Aan te bevelen uitstapjes vanuit Lissabon: naar **Cascais** en de **Algarve**.

Jeugdherberg: Rua Andrade Corvo 46, van station Apolonia tot Marqués de Pombal; tel.: 01-532696; pas vanaf 17.30 uur geopend. **Camping:** Nacional de Turismo, ca. 8 km van het centrum, met bus 14 vanaf Figueiroplein. 's Zomers slapen ontelbare trekkers vóór het Apolonia-Station. Wees echter voorzichtig voor diefstallen en drugdealers!

Porto (Oporto)

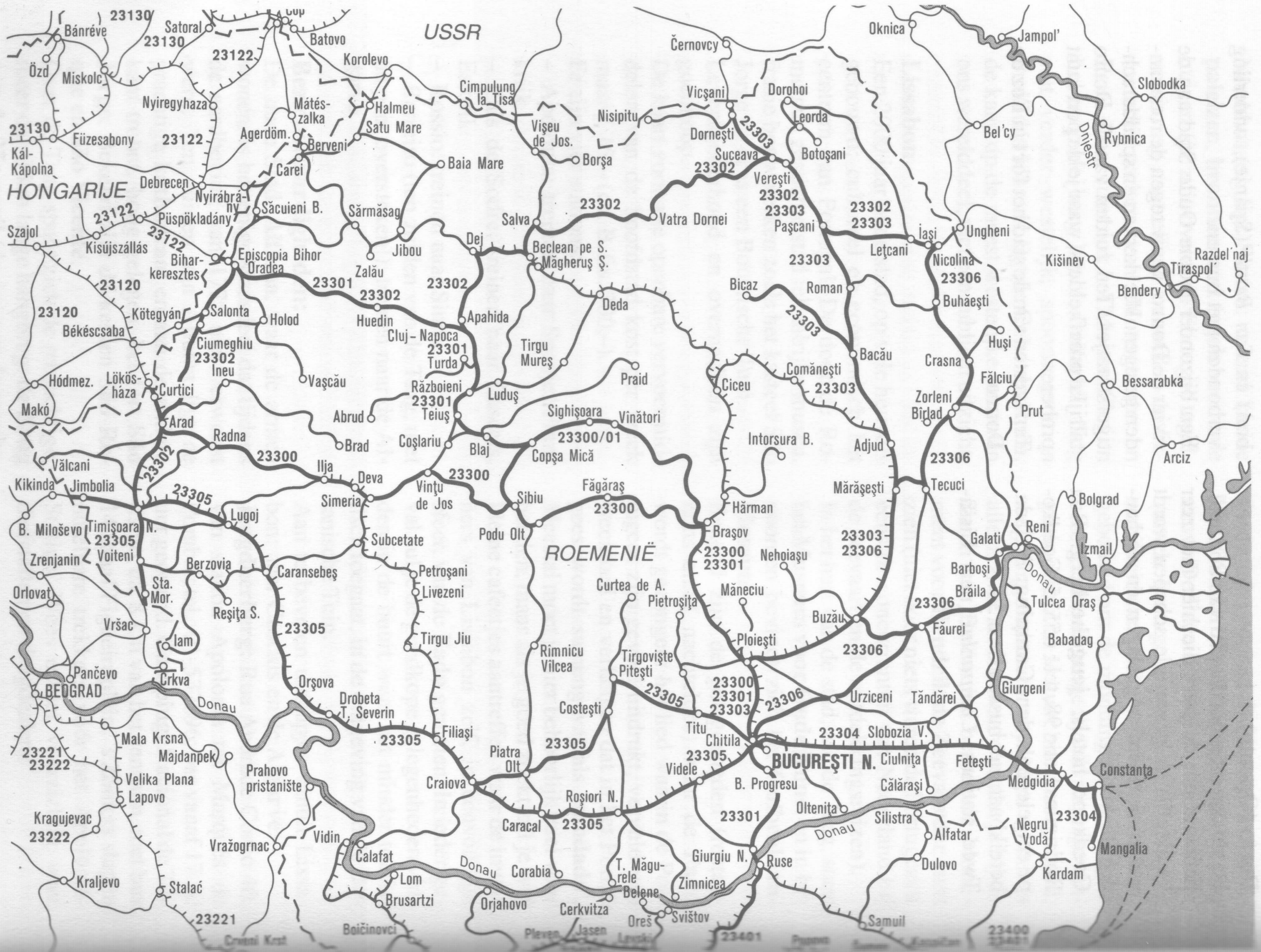
De op een na grootste stad van Portugal, befaamd om de **port** die hier met zeer karakteristiek gevormde schepen wordt aangevoerd om opgeslagen en verhandeld te worden.

Goedkope hotels; **jeugdherberg**: Rua Rodrigues Lobo 98, tel.: 65535. Goedkope eetgelegenheden. **Camping:** Prelada, bereikbaar met bussen 6 en 54.

Twee stations: *Campanha* (naar Lissabon) en *San Bento* (Spanje), onderling verbonden met bussen.

Een bijzonder mooie Oude Stad aan de rivier de **Douro**, nauw tegen de rotswanden gelegen. Veel kerken en schilderachtige straatjes. Ten zuiden van de Douro talrijke proefkelders, waar je de port kunt proberen.

Ten westen van de stad het **fort** in **Foz de Douro**.

USSR
ROEMENIË
HONGARIJE
Dnjestr
Donau
Oknica
Jampol'
Bel'cy
Slobodka
Rybnica
Razdel'naj
Tiraspol'
Bendery
Bessarabka
Arciz
Kišinev
Ungheni
Iaşi
Nicolina
Buhăeşti
Huşi
Fălciu
Prut
Crasna
Zorleni
Bîrlad
Tecuci
Leţcani
Paşcani
Botoşani
Leorda
Dorohoi
Vicşani
Suceava
Vereşti
Roman
Bacău
Adjud
Mărăşeşti
Comăneşti
Bicaz
Ciceu
Intorsura B.
Hărman
Braşov
Černovcy
Dorneşti
Vatra Dornei
Nisipitu
Borşa
Vişeu de Jos.
Salva
Beclean pe S.
Măgheruş Ş.
Deda
Praid
Vînători
Sighişoara
Copşa Mică
Tirgu Mureş
Luduş
Apahida
Dej
Cimpulung la Tisa
Baia Mare
Jibou
Zalău
Halmeu
Satu Mare
Korolevo
Batovo
Satoral
Sărmăsag
Săcueni B.
Carei
Berveni
Mátészalka
Agerdöm.
Nyirábrány
Episcopia Bihor
Oradea
Huedin
Cluj - Napoca
Turda
Războieni
Teiuş
Blaj
Coşlariu
Vinţu de Jos
Sibiu
Podu Olt
Făgăraş
Vaşcău
Holod
Abrud
Brad
Ilja
Deva
Simeria
Subcetate
Petroşani
Livezeni
Tirgu Jiu
Salonta
Ciumeghiu
Ineu
Radna
Arad
Curtici
Kötegyán
Bihar-keresztes
Püspökladány
Debrecen
Nyiregyhaza
Miskolc
Füzesabony
Bánréve
Özd
Kál-Kápolna
Kisújszállás
Szajol
Békéscsaba
Lökösháza
Hódmez.
Makó
Vălcani
Kikinda
Jimbolia
Timişoara N.
Voiteni
B. Miloševo
Zrenjanin
Orlovat
Lugoj
Berzovia
Caransebeş
Reşiţa S.
Sta. Mor.
Vršac
Iam
Crkva
Pančevo
BEOGRAD
Orşova
Drobeta T. Severin
Filiaşi
Craiova
Piatra Olt
Caracal
Roşiori N.
Costeşti
Rimnicu Vilcea
Curtea de A.
Pietroşiţa
Tirgovişte
Piteşti
Titu
Videle
Chitila
BUCUREŞTI N.
B. Progresu
Ploieşti
Măneciu
Nehoiaşu
Buzău
Urziceni
Făurei
Brăila
Barboşi
Galati
Reni
Bolgrad
Izmail
Tulcea Oraş
Babadag
Giurgeni
Ţăndărei
Slobozia V.
Ciulniţa
Feteşti
Medgidia
Constanţa
Mangalia
Negru Vodă
Kardam
Călăraşi
Silistra
Alfatar
Dulovo
Samuil
Olteniţa
Ruse
Giurgiu N.
Zimnicea
Svištov
T. Măgurele
Belene
Oreš
Cerkvitza
Corabia
Orjahovo
Lom
Brusartzi
Calafat
Vidin
Boičinovci
Pleven
Jasen
Prahovo pristanište
Majdanpek
Vražogrnac
Mala Krsna
Velika Plana
Lapovo
Stalać
Kraljevo
Kragujevac
23300
23300/01
23301
23302
23303
23304
23305
23306
23120
23122
23130
23221
23222
23400
23401

Roemenië

Dit land achter het IJzeren Gordijn is bij ons, ondanks alle aandacht van de media voor de politieke ontwikkelingen, nauwelijks bekend. Midden door Roemenië lopen de Karpaten, met een hoogte tot 2500 m. In het zuiden van het land stroomt de Donau de Zwarte Zee tegemoet en aan de oostkant hiervan kan naar hartelust gebaad worden. In het westen de Banaat, een laagvlakte die vroeger en ten dele ook nu nog bewoond is door uit Duitsland stammende emigranten, de Zevenburger Saksen, die zich eveneens in het bergland van het Karpatenbekken vestigden. Het is verstandig om bij de ANWB (Afd. Centrale Informatie, tel. 070-3141420) te informeren naar recente veranderingen m.b.t. deviezenbepalingen e.d.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Strada atena 18, 71271 Boekarest.
Nederlands Consulaat: Boekarest.
Belgische Ambassade: Bd. Dacca 32, Boekarest.
Belgische Consulaten in: zie ambassade.
Het geld: 1 Roemeense Leu = 100 Bani (het meervoud van Leu = Lei)
Neem voor de geldende koers contact op met je bank.

Zwart omwisselen brengt natuurlijk veel meer op, maar het is verboden en de controle is scherp! In- en uitvoer van Roemeens geld is verboden! Reischeques en Eurocheques worden in Roemenië gehonoreerd. N.B. denk om de verplichte omwisseling, zoals hierboven omschreven!

Enige nuttige uitdrukkingen

Dank u/tot uw dienst	Mulţumesc! Cu plăcere
Hoe kom ik in (naar)…	Unde dece drumul la…?
Goedendag	Bunã ziua
Goedemorgen	Bunã dimineaţa
Neem me niet kwalijk	Scuzaţi
Drinkwater	Apã de bãut
Waar staat de trein naar…?	Unde merge trenul cãtre…?
Stopt deze trein in…?	Opreşte acest tren la..?
Waar kan ik kopen?	Unde pot sã cumpãr?
Pardon, is deze plaats nog vrij?	Scuzaţi' este liber acest loc?

1=un; 2=doi; 3=trei; 4=patru; 5=cinci; 6=şase; 7=şapte; 8=opt; 9=nouă; 10=zece; 50=cincizeci; 75=saptezeci si cinci; 100=sută; 500=cinci sută; 1000=mie

Deviezenbepalingen: zelf nog verder navragen!
Grensdocumenten: geldig paspoort met visum. Visum moet persoonlijk worden aangevraagd bij de Roemeense ambassade in Den Haag.
Telefoon alarmnummer: 061
Telefoon naar Nederland: alleen via officiële instanties.
Telefoon naar België: idem.

Treintrajecten in Roemenië

De Roemeense spoorwegen zijn in twee grote groepen te verdelen: de berglijnen door de **Karpaten** en het **Apusenigebergte** en de trajecten door de **Donauvlakte**, **Walachije**. Natuurlijk zijn de treintrajecten door het gebergte van grotere bekoring dan die door de laagvlakte. Daarom moet je proberen om alle trajecten die de Karpaten doorsnijden of dit gebergte volgen overdag af te leggen, zodat je van het landschap kunt genieten. De tochten door de lage gebieden zul je vermoedelijk minder aantrekkelijk vinden. En er zijn heel wat heerlijke reizen door het gebergte te maken; in Roemenië vindt het verkeer grotendeels per trein plaats en dus kun je alle delen van het land zonder problemen per trein bereiken.
Op de hoofdlijn van **Boedapest** naar **Boekarest** (23300) is bijzonder de moeite waard de afbuiging van **Braşov** naar **Sinaia** – een vakantieoord middenin de Karpaten, met slot en klooster – en door naar Ploieşti, waar de trein het gebergte verlaat. Eveneens interessant: de van deze lijn afbuigende trajecten door het gebergte van **Simeria** over Petrosani naar **Filiasi** en van **Podu Olt** over Rimnicu Vilcea naar **Piatra Olt**. Een van de mooiste Karpatenlijnen gaat echter door het noordelijk deel van dit gebergte: van **Cluj-Napoca** (vroeger **Klausenburg**) dat je, van Hongarije komend, direct bereiken kunt (traject 23301), rijdt de trein over Dej naar **Beclean** (23302). Hier buigt de landschappelijk fraaie lijn over Deda en Ciceu af naar **Braşov**. Ik zou echter willen adviseren van Beclean door te reizen, over **Salva** regelrecht de Karpaten in. Nu kom je in het Dal van de Kloosters, want op dit traject liggen links en rechts veel prachtige kloostergebouwen: **klooster Moldovita** (overstappen in Vama); direct aan de spoorlijn **klooster Voronet** en ten noorden hiervan **klooster Humor**. De stad **Suceava** moet je gaan bekijken; mooie kerken en kloosters lonen een bezoek. Naar het zuiden toe wordt het landschap minder mooi; wanneer het je begint te vervelen kun je in **Bacău** (traject 23303) overstappen op de trein naar **Bicaz** (23303). Op deze wijze bereik je **Piatra-Neamt**, een aardige bergstad, die zich 'Rots der Duitsers' noemt. Terug via Bacău kom je op de lijn Ploieşti-Boekarest. Als je naar de **IJzeren Poort** wilt – een vernauwing in de zuidelijke boog van de Karpaten, waar de Donau zich tussen de hier 700 m hoge rotsen doorperst – moet je het traject Boekarest-Belgrado nemen (traject 23305). In de nabijheid van de stad Orsova versmalt de tot dusver brede rivier zich tot 150 m en werkt zich door de rotsen van de Kazanpas. Weliswaar bevindt zich hier, bij de stad **Turnu-Severin**, een grote sluis waardoor tegenwoordig het water plus de daarop varende schepen geleid worden. Hier is de Donau van stuwen voorzien; het oude Orsova verzonk in de golven. De stad **Baile Herculane** was al bij de Romeinen bekend om het warme water dat hier uit de grond komt. Zij wijdden de bron aan Hercules, de beschermgod van keizer Trajanus. Al

deze plaatsen liggen aan het traject 23305 Boekarest-Belgrado, in de nabijheid van de IJzeren Poort.
Misschien ben je echter ook naar Roemenië gekomen voor de strandgenoegens aan de **Zwarte Zee**. In dat geval ga je regelrecht van **Boekarest** naar **Constanta** en langs het water verder naar **Mangalia** (23304). Hier is overal gelegenheid om te baden. 's Zomers is het hier echter verschrikkelijk vol en enorme hotelcomplexen trachten de toeristenstroom op te vangen. In **Constanta** is een bezoek aan het **Openluchtmuseum** ook de moeite waard en eventueel het bezichtigen van de **moskee**.

Onderweg in Roemenië

Het eten en drinken is in de gelegenheden middelmatig, ofschoon de keuken op zichzelf heel veelzijdig en uitgebreid is. In de 'Comtourist'-zaken kun je met westelijke valuta alles krijgen wat je maar wilt! Pas op voor zakkenrollers!
Jeugdherbergen zijn er niet. Ergens bij particulieren overnachten is verboden. In het hoogseizoen zijn er jeugdhotels, maar die worden vaak volgeboekt met groepen. De campings zijn goedkoop, zelfs in de naaste omgeving van Boekarest. Wat overblijft zijn de hotels en die zijn natuurlijk duur. Maak gebruik van mijn tip en overnacht in de slaapwagen van de trein. Als je toch al zoveel geld hebt moeten omwisselen, zul je je ook wel een reis per slaapwagen kunnen veroorloven. De treinen zijn ook 's nachts vol, maar plaatsen in de slaapwagen zijn goedkoop. Bovendien rijden de treinen zo langzaam dat je ook op kortere trajecten best kunt uitslapen. Je moet in die treinen echter niet hetzelfde comfort verwachten als wij gewend zijn.

Timişoara (Temesvár)
Traject 23305: *Belgrado-Boekarest*. De hoofdstad van de Banaat ligt aan het bevaarbare Begakanaal. Er zijn veel kerken, in het bijzonder de **dom** uit de 18e eeuw, die de zetel is van zowel een katholieke als een Grieks-orthodoxe bisschop. De vesting uit het jaar 1212 kon niet verhoeden dat de stad reeds in 1241 door de Mongolen verwoest werd. In 1552 verschenen de Turken en veroverden de stad, die in hun macht bleef tot het jaar 1716. Na de Eerste Wereldoorlog kwam de Banaat – en daarmee ook het tot dat moment Hongaarse Temesvár – bij Roemenië.

Sibiu (Hermannstadt)
Traject 23300: *Boedapest-Boekarest*. Deze stad aan de rand van de Karpaten heeft een mooie Oude Stad, die in een boven- en benedenstad verdeeld is, verbonden door trappen en steile straatjes. In de 12e eeuw door kolonisten uit Nürnberg gesticht, werd de stad in 1241 door de Mongolen verwoest. In de 14e eeuw werd de stad het middelpunt van de Zevenburger Saksen. Honderd jaar later werd zij door de Turken belegerd, maar toch bleef veel van de invloed der Zevenburger Saksen bewaard. Daarom vinden wij ook grote bouwwerken uit oude tijden: **muren en torens van vestingwerken** uit de 15e eeuw, de protestantse **Stadskerk** uit de 14e eeuw, het **Stadhuis met toren**, alsmede het **Bisschoppelijk Paleis** en het **Brukenthal-Paleis**. Dit laatste is tegenwoordig een **museum** met werken van Nederlandse kunstenaars en een enorme bibliotheek. Verder is er het **Museum voor Natuurwetenschappen** en het **Astra-Museum** met Roemeense volkskunst.

Braşov (Kronstadt)
Traject 23300 + 23301: *Boedapest-Boekarest*. Aan drie kanten door bergen omgeven ligt deze stad met 18.000 inwoners aan de rand van de Karpaten. Reeds in 1211 door de Duitse Orde gesticht en door Saksische emigranten bewoond leefden de inwoners van Kronstadt van de verkoop van hun handwerksprodukten overal in Midden-Europa. Goed bewaard gebleven is de uit de middeleeuwen daterende **stadsmuur** en enige muurtorens. Middenin de stad staat de protestantse **Zwarte Kerk** uit 1477 en daarbij het **stadhuis**. In de Oude Stad de **Bartholomeuskerk** (14e eeuw) en in de bovenstad de Grieks-orthodoxe **Nicolaaskerk**. In de 17e eeuw werd de stad door de Oostenrijkers gebrandschat en 100 jaar later werd zij door de Russen veroverd. Pas in 1921 kwam zij aan Roemenië.

Bucureşti (Boekarest)
De hoofdstad van Roemenië is direct van *Wenen-Boedapest* te bereiken (23300 + 23301) en bovendien ook vanuit het *Donaustation in Belgrado* (23305). De bussen en trams zijn heel goedkoop, maar overnachten is vreselijk duur!
De stad is Turks geweest en ook door Hongaren en Russen veroverd en bezet. Bezienswaardig: het **Natuurhistorisch Museum** en het **Archeologisch Museum**. In het westen van de stad ligt het **Slot Cotroceni** met een grote botanische tuin. Er is ook nog een **dierentuin**, in de nabijheid van het **Militair Museum** (dit laatste heeft niet bepaald mijn voorkeur). Pompeus is het **Atheneum**, typisch voor de naoorlogsjaren de **Hal van de Republiek**, aan het **Plein van de Republiek**.

Donaudelta
Station/Tulcea Oraş, zijlijn van Megidia (*Boekarest-Constanta*: 23304).
Het gebied waar de Donau zich in verscheidene armen splitst en uitmondt in de Zwarte Zee is tegenwoordig nog een paradijs van natuurlandschappen waarvan men het bestaan niet meer vermoedde. Tussen de drie voornaamste Donauarmen: **Kilija** in het noorden, aan de grens met Sovjet-Rusland; **Sulina** in het midden en **St. Georghe** in het zuiden, strekt zich een landschap uit met rietvelden en wouden, met een unieke rijkdom aan dieren- en plantenleven. Sinds duizenden jaren kon de natuur hier ongehinderd haar werk doen en zonder menselijke invloed de aarde gestalte geven. De hele delta is 2560 km² groot en neemt in de richting van de zee nog jaarlijks in omvang toe. Miljoenen trekvogels nestelen hier: aalscholvers, ooievaars, reigers, wilde ganzen, pelikanen, flamingo's en zee-arenden. In de ondoordringbare rietvelden leven bisamratten, wilde katten, visotters en wolven.
Inmiddels zijn er echter plannen voorhanden om de hele delta te cultiveren en economisch te benutten en van overal ter wereld komen protesten binnen.
Tulcea Oraş is een aardige, op zeven kleine heuvels gebouwde stad, kort vóór de plaats waar de **Sulina-Arm** en de **St Georghe-Arm** uit elkaar lopen. Hier zijn informaties en goede kaarten over het reusachtige deltagebied te verkrijgen (tourist-info Isacceastraat 2). Probeer echter niet om op eigen gelegenheid in het gebied van de delta door te dringen, want je verdwaalt er zó. Excursies per motorboot of roeiboot met gids zijn goedkoop. Er zijn ook verscheidene goedkope campings (onder andere in Tulcea).

Spanje

Dit grote land in het zuidwesten van Europa is, afgezien van de toeristencentra, verreweg nog onbekend. Aangezien de meeste automobilisten door de enorme afstanden niet verder komen dan de stranden in het noordoosten waar hele volksstammen liggen te roosteren in de zon, terwijl de mensen die per vliegtuig gaan regelrecht overgebracht worden naar de betonblokken van de hotels in de omgeving van Malaga, is het haast uitsluitend aan reizigers per trein voorbehouden om de oneindigheid van dit uitgestrekte, verlaten land te doorkruisen en de wonderbaarlijke wereld van bizarre berggebieden en dorre woestenijen op zich in te laten werken. Of je nu in het noorden van de Pyreneeën of ver in het zuiden in de met sneeuw bedekte Sierra Nevada komt, Spanje heeft aan landschappelijk schoon onnoemelijk veel te bieden! Wie de betoverende sfeer van de steden, van Granada tot Santiago de Compostela, van Sevilla tot Barcelona, leert kennen en in de trein meemaakt hoe gastvrij en vriendelijk de Spanjaarden zijn, zal iets van de fascinatie van dit land ervaren.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Paseo de la Castellana 178, Madrid 16.
Nederlandse Consulaten in: Algeciras, Alicante, Almeria, Barcelona, Benidorm, Bilbao, Cadiz, la Coruña, El Ferrol, Gandia, Gerona, Gyón, Huelva, Ibiza, Jerez de la Frontera, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Port Mahón, San Sebastian, Santander, Sevilla, Tarragona, Valencia en Vigo.
Belgische Ambassade: Paseo de la Castellana 18, Madrid.
Belgische Consulaten in: Alicante, Barcelona, Bilbao, Cadiz, Carthagena, Gerona, Grenada, La Coruña, Las Palmas, Malaga, Palma de Mallorca, Santa Cruz de Tenerife, San Sebastian, Sevilla, Tarragona, Valencia, Vigo.

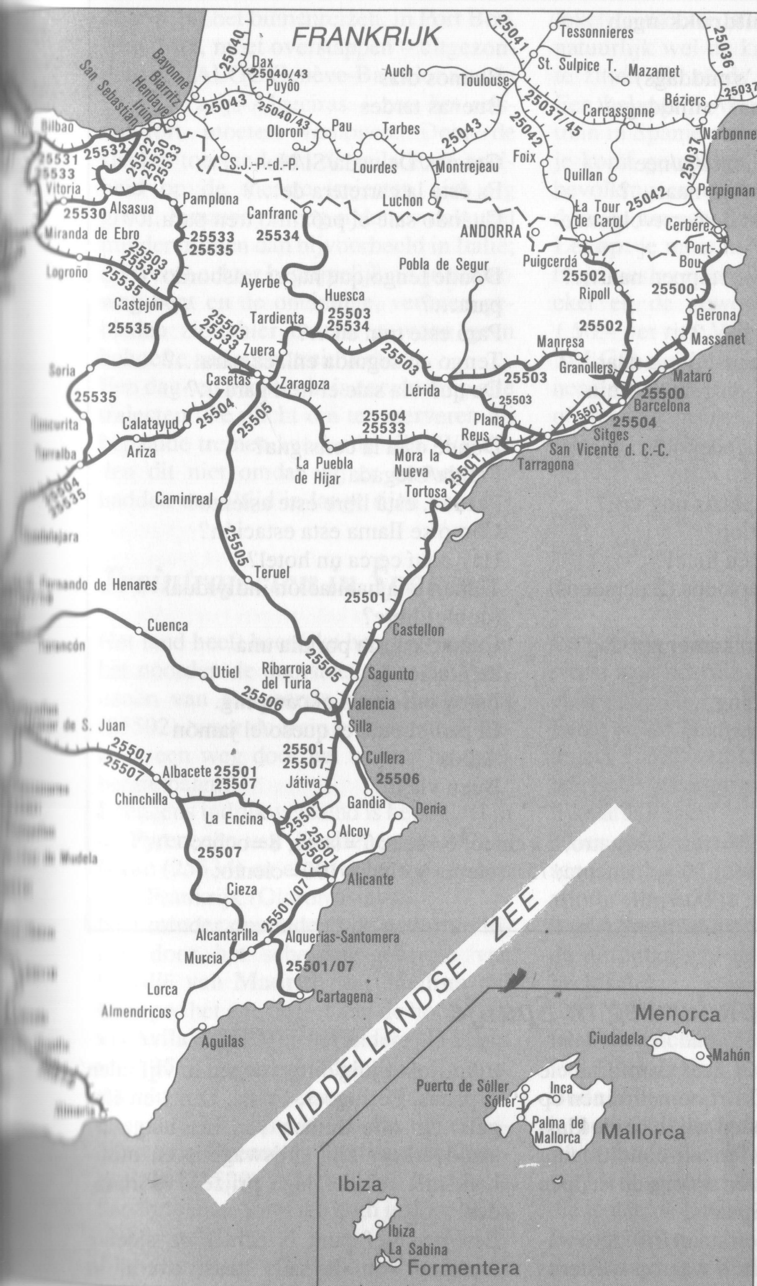
Het geld: 1 Peseta = 100 Centimos
100 pts. = *f* 1,65, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: de invoer van binnenlandse valuta is vrij tot pts. 150.000,–; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot een tegenwaarde van pts. 80.000,– **daarboven** vrij mits bij invoer aangegeven.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 091
Telefoon naar Nederland: 07-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 07-32.

ATLANTISCHE OCEAAN
PORTUGAL
SPANJE

El Ferrol
La Coruña
25522
Ribadeo
Betanzos-Infesta
Avilés
Gijón
Santander
Oviedo
Trubia
Soto de Rey
El Entrego
25532
Collanzo
Reinosa
25523
25520
Santiago de Compostela
Lugo
25522
25520
Monforte de Lemos
25522
Ponferrada
La Robla
Astorga
León
Quintanilla
Mataporquera
Pontevedra
25522
Orense
25520/22
Vigo
Guillarey
Tuy
Monção
Valença
25601
P. d. Sanabria
Bragança
25520
25522/23
25523
Palencia
Venta de Baños
25503/22/23/30
Aranda de Duero
Viana do Castelo
Braga
Arce de Baúlhe
Chaves
D. I. Miranda
Valladolid
Zamora
25520
Famalicão
Fafe
25604
Tua
Medina d. C.
25503
25530
25540
25520/22/23/30
Porto
Livração
Régua
Pocinho
Barca de Alva
Salamanca
Espinho
25601
Sernada
Viseu
25530/40
Vilar Formoso
25530
25540
Fte. de S. Esteban
25521
Segovia
Aveiro
Guarda
S. Comba Dão
Fuentes de Oñoro
Avila
Villalba
25520
25521
25522
25530
Pinar
MADRID
Figueira da Foz
Coimbra
Pampilhosa
Serpins
Amieira
Alfar.
25530
25540
25601
25602
Leiria
Plasencia
Palazuelo
25516
Talavera de la Reina
25516
Parla
Algodor
Toledo
25514
25515
Caldas da Rainha
Lamarosa
Tomar
Abrantes
Entron-camento
Marvão B.
Valencia d. Alc.
Cáceres
25602
25515/16/30/40/601
Setil
Torre d. Vargens
Portalegre
25516
25513
LISBOA
Mora
Estremoz
25515
25515
Elvas
Badajoz
Aljucén
Mérida
25515
Cabeza del Buey
Ciudad Real
P. Novo
Vendas Novas
Barreiro
Setúbal
25600
Casa Branca
V. Viçosa
Évora
Reguengos de M.
25513
25515
Zafra
Puertollano
25600
Ermidas-Sado
Moura
Llerena
Sines
Aljustrel
Beja
25513
25600
Funcheira
Castro Verde-Almodôvar
Córdoba
25501
25510
25501
25510
25501
25510
Los Rosales
Gibraleón
25510
25512
Sevilla
S. Jerónimo
Sevilla S.B.
25511
Puente Genil
25603
Tunes
25600
25603
25512
Huelva
25510
25511
Lagos
Albufeira
Faro
V. R. de Santo António Guadiana
Ayamonte
25510
Utrera
La Roda
25511
Bobadilla
25501
Málaga
25510/11
25510
Puerto de S. Maria
Ronda
25509
Fuengirola
Cadiz
Algeciras
Gibraltar (Brit)
Tanger
Ceuta (Span.)
29001

FRANKRIJK
Bayonne
Biarritz
Hendaye
Irún
San Sebastián
Bilbao
Vitoria
Alsasua
Pamplona
Miranda de Ebro
Logroño
Castejón
Soria
Calatayud
Ariza
Caminreal
Teruel
Cuenca
Utiel
Ribarroja del Turia
Albacete
Chinchilla
La Encina
Cieza
Alcantarilla
Murcia
Lorca
Almendricos
Aguilas
Cartagena
Alquerías-Santomera
Alicante
Alcoy
Játiva
Gandia
Denia
Cullera
Silla
Valencia
Sagunto
Castellón
Tortosa
Mora la Nueva
La Puebla de Hijar
Reus
Tarragona
Plana
Lérida
Zaragoza
Casetas
Zuera
Tardienta
Huesca
Ayerbe
Canfranc
Dax
Puyôo
Oloron
S.J.-P.-d.-P.
Pau
Tarbes
Lourdes
Montrejeau
Luchon
Auch
Toulouse
Tessonnieres
St. Sulpice T.
Mazamet
Béziers
Carcassonne
Narbonne
Foix
Quillan
La Tour de Carol
Perpignan
Cerbère
Port-Bou
ANDORRA
Puigcerdá
Pobla de Segur
Ripoll
Gerona
Massanet
Manresa
Granollers
Mataró
Barcelona
Sitges
San Vicente d. C.C.
MIDDELLANDSE ZEE
Menorca
Ciudadela
Mahón
Puerto de Sóller
Sóller
Inca
Palma de Mallorca
Mallorca
Ibiza
La Sabina
Formentera
25040
25040/43
25043
25040/43
25043
25041
25036
25037
25037/45
25042
25037
25042
25532
25531
25533
25522
25530
25533
25530
25533
25535
25534
25503
25533
25535
25535
25503
25534
25503
25533
25503
25502
25500
25502
25503
25503
25500
25501
25504
25504
25533
25504
25505
25535
25504
25535
25505
25501
25501
25505
25506
25501
25507
25501
25507
25501
25507
25506
25501
25550
25550
25507
25501/07
25501/07

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedendag (tot 's middags)	Buenos días
Goedendag (vanaf 's middags)/ goedenavond	Buenas tardes
Dank u/tot uw dienst/ja/nee	Gracias/De nada/Si/No
Is dit de straat (weg) naar…?	Es ésta la carretera de…?
Wanneer vertrekt de eerstvolgende trein naar…?	Cuándo sale el próximo tren para…?
Waar moet ik overstappen naar…?	Dónde tengo que hacer trasbordo para…?
Stopt deze trein in…?	Para este tren en…?
Heb ik meteen aansluiting naar…?	Tengo en seguida enlace para…?
Van welk spoor vertrekt de trein naar…?	De qué via sale el tren para…?
Waar is het bagagedepot?	Dónde está la consigna?
Vertrek/aankomst	Salida/Llegada
Pardon, is deze plaats nog vrij?	Perdón, está libre este asiento?
Hoe heet dit station?	Cómo se Ilama esta estación?
Is hier dichtbij een hotel?	Hay aquí cerca un hotel?
Heeft u een 1 persoons (2 persoons) kamer vrij?	Tienen una habitación individual (doble) libre?
Hoeveel kost een kamer per dag?	Cuánto cuesta por dia una habitación?
Ik zoek de camping	Estoy buscando el camping.
Brood/koffie/kaas/ham	El pan/el café/el queso/el jamón
Tot weerziens	Adiós
Goede reis	Buen viaje

1=uno; 2=dos; 3=tres; 4=cuatro; 5=cinco; 6=seis; 7=siete; 8=ocho; 9=nueve; 10=diéz; 50=cincuenta; 75=setenta y cinco; 100=ciento; 500=quinientos; 1000=mil

Met de trein onderweg in Spanje

Spanje beschikt over zeer comfortabele treinen; overal, zelfs in boemeltreinen op neventrajecten, vonden wij in beide klassen zachte kussens en air-conditioning wagons. Dat de deuren tijdens de rit open blijven, is typisch Spaans.
In de TALGO-treinen staan in iedere wagon twee kleuren-t.v.'s waarop westerns of films over dieren vertoond worden. Hierin worden ook alle stations waar de trein stopt tijdig omgeroepen in vijf talen (Spaans, Portugees, Frans, Duits en Engels). In alle treinen van het lange-afstandverkeer zijn spijswagens en minibars met relatief lage prijzen voorhanden.
Een negatief punt is echter de slechte toestand van de rails haast overal in Spanje. De grotere spoorbreedte (1676 mm in plaats van 1435 mm) waar-

door je bij het binnenreizen, in Port Bou, resp. Irun, moet overstappen – uitgezonderd de TALGO Genève-Barcelona en de Expres Parijs-Algeciras – zou het reiscomfort moeten verhogen. Door de slechte toestand van de rails is de snelheid op de meeste trajecten niet erg groot. Jammer genoeg rijden er ook veel minder treinen dan bijvoorbeeld in Italië; dit wordt echter begrijpelijk als je onderweg bent en de oneindige, verlaten gebieden ziet; hier bestaat gewoon geen behoefte aan meer treinverkeer.
Een dag- en nachttrein is er echter op alle trajecten. De plicht om te reserveren bij bepaalde treinen kan lastig zijn. Wij deden dit niet omdat wij er genoeg van hadden om altijd in lange rijen voor het loket te moeten staan, maar liepen dan natuurlijk wel de kans vaak op plaatsen te zitten die reeds gereserveerd waren. Een belangrijk voordeel van reizen per trein in Spanje zul je zeker ondervinden; je komt gemakkelijk in contact met de bevolking en er wordt je vaak eten en drinken aangeboden.
Let op: je moet in Spanje soms extreem hoge toeslagen betalen op het Interrail-ticket en de gewone plaatskaarten (tot *f* 50,– per rit). Vergeet daarom liever de TALGO-, Intercity-, ELEC- en TER-treinen en stap over op Rapidos-, Expresos- of gewone treinen, die bijna even snel zijn en waarvoor meestal geen toeslag behoeft te worden betaald.

Treintrajecten in Spanje

Het land heeft heerlijke bergtrajecten: in het noorden de doorsteek door de Pyreneeën van **Puigcerda** naar **Barcelona** (25502), waar de trein zich vanuit Frankrijk een weg door het woeste hooggebergte baant.
Eveneens indrukwekkend is het traject in de Pyreneeën van **Tardienta** naar **Canfranc** (25534) en evt. verder met de bus naar Frankrijk (Oloron-Panu).
Niet minder opwindend de gedurfde lijnen door het scheidingsgebergte van Castilië van **Madrid** naar **Medina del Campo**; het ene traject van de hoofdstad via Avila (25520) en het andere via Segovia (25523) naar Medina del Campo. Aansluitend aan deze beide lijnen de interessante berglijn van **Medina** over Zamora naar **Orense** en **Santiago de Compostela** (25520). Alleen al van Puebla de Sanabria naar Santiago kom je door bijna 180 tunnels!
Al even rijk aan afwisseling is het traject in het noordwesten tussen **Leon** en **Ponferrada** (25522), waar de trein zich bij **La Granja** in een koene spiraal opwaarts werkt naar het ruim 1000 m hoge Branuelas.
Een van de hoogtepunten in Europa is traject 25523 van **Oviedo** door het Cantabrische gebergte naar **León** – ongelooflijke afdalingen!
Maar ook in het zuiden vind je verrassend avontuurlijke bergtrajecten, bijvoorbeeld de lijn van **Linares Baeza** naar **Almeria** door de woeste gebieden in de uitlopers van de Sierra Nevada, het beeldschone gebergte van Andalusië (25510). Ongelooflijk door welk een verlaten rotsenchaos de treinen hier kronkelen! Door de vele kloven loopt de rit van **Bodadilla** naar **Malaga** (25510). Ook al is het eindpunt minder interessant, de rotsmassa's van El Chorro vormen een vergoeding voor de vele betonblokken die je aan de kust te zien krijgt.
Bekoorlijk ook het zuidelijkste traject van Spanje: van **Bodadilla** door het Ronda-gebergte richting **Algeciras** (25510). Kloven (in de richting Algericas links),

rivieren, romantische kleine stations, een waterval die uit een nauwe rotsspleet in een klein meer valt (richting Algeciras rechts), verlenen deze lijn een bijzondere bekoring. En helemaal in het zuiden – bij San Roque – zie je de machtige Rots van Gibraltar uit zee opduiken.

De mooiste spoorlijnen van Spanje langs de zee: Meteen na de grensovergang bij **Port Bou** (25000), waar je nog geen 500 m van het station af in een leuke baai kunt baden, maar daarna vooral op het traject van **Barcelona** naar **Valencia** waar je kilometers lang vlak langs het strand rijdt. Vanaf de stations kom je vaak na enkele meters meteen op het strand (bijvoorbeeld Sitges, Torredembarra, Salou; 25501). Ook de treinen van **Valencia** in de richting Gandia (25206) volgen de kust, begeleid door talrijke hoge flatgebouwen.

Het lange strand van Cullera is hier nog geschikt voor badgenoegens.

Tjokvol toeristen is de lijn in het zuiden van **Malaga** naar **Fuengirola** (25509).

Fascinerende kusten vind je ook in het uiterste noordwesten tussen **Santiago de Compostela**, **Pontevedra** en de Portugese grens (25522). Hier strekken zich de met sagen omweven Rias Bajas uit, de riviermondingen met de verdronken dalen.

Maar ook een treinrit door het verlaten binnenland maakt diepe indruk: de uitgestrektheid van La Mancha ten zuidoosten van Madrid bij Alcazar de San Juan (25510) – de streek vol windmolens en de bakermat van Don Quichotte – is voor ons Noorderlingen even onvoorstelbaar als het eenzame landschap vol bloemen en prachtige kleuren tussen Madrid en Lissabon (25516).

Om dit veelzijdige landschap beter te leren kennen zou ik een rondreis door Spanje en Portugal willen aanbevelen. Je kunt deze in 8 dagen uitvoeren, maar je zult er veel meer plezier aan beleven als je er twee à drie weken de tijd voor neemt. Voor Spanje loont het om de toeristenkaart te benutten, waarbij de kaartjes in Portugal er extra bijkomen voor ca. *f* 6,50 per 100 km. Voor Inter-Railers gratis.

Na **Port Bou** gaat het met de TALGO verder tot **Barcelona** (25500). Na een uitvoerige bezichtiging van deze stad is het de moeite waard om het traject langs de kust van de Middellandse Zee tot **Valencia** (25501) te volgen. Na de bezichtiging van Valencia gaat het landinwaarts over Albacete naar **Alcazar de San Juan** in La Mancha (25501). Van Alcazar, waar vlak bij het station een witte windmolen staat, gaat de reis naar het zuiden (25510). Een van de hoogtepunten van de gehele reis is het landschap tussen **Guadix** en **Almeria**, waar de trein door de wilde kloven aan de rand van de Sierra Nevada kronkelt en pas kort vóór Almeria weer vruchtbaar land bereikt. Wie een tocht met de lijnbussen vanuit Almeria langs de kust tot **Malaga** niet te vermoeiend vindt, kan ik deze interessante trip aanbevelen. Maar dan weer snel verder, met de trein van Malaga door de kloven van **El Chorro** (25501) via Bonadilla naar Granada, dat ook vanuit Almeria per trein (via Moreda) bereikbaar is.

Granada en een bustocht de **Sierra Nevada** op zijn een onverbiddelijke MUST voor alle vakantiegangers in Andalusië. Zelfs 's zomers ligt hier, in het diepste zuiden, nog sneeuw!

Van Granada verder naar **Ronda** (25511/25510) en **Algeciras**.

Directe treinen verbinden **Algeciras** met **Cordoba** (25510), waar de bezichtiging van de Arabische wijk de moeite waard is. Van hier is het niet ver meer naar **Sevilla** (25510), met de prachtige Oude Stad. Van Sevilla naar het meest afgelegen deel van Spanje: naar Huelva, waar je in de 'Damas'-bus kunt stappen naar

Ayamonte. Hij rijdt de 25 km viermaal daags (ca. ƒ 10,–). Van Ayamonte (vanaf de eindhalte linksaf, steeds de straat volgend, dan rechts de uitgedroogde rivierarm volgend, door het bijzonder mooie witte stadje – met een opvallend fraai, met tegels versierd marktplein – naar de Rio Guadiana) met de veerboot over de rivier naar **Villa Real** in Portugal. Hier vind je niet alleen een beeldig stadje met goedkope gelegenheden, maar ook zalige zandstranden aan de Atlantische Oceaan (zie bij Portugal).

Van Villa Real rijdt de trein steeds langs de kust van de Algarve. In Tunes buigt de lijn naar het noorden af (25600).

In Barreiro ligt de veerboot naar Lissabon vlak bij het station (vooraan rechts, vóór de rails). Voor **Lissabon** moet je genoeg tijd incalculeren om de heerlijke sfeer van deze stad te kunnen ondergaan.

Onderweg in Spanje

Helaas is Spanje niet meer zo goedkoop als weleer. Maar je kunt nog relatief goedkoop overnachten in eenvoudige pensions 'Caseas de Huespedes' (CH), 'Hostels' (HS) en 'Fondas' (F) waar je vanaf 650 peseta's onderdak kunt.

Verse levensmiddelen kun je kopen op de 'Mercados' (markten), die overal te vinden zijn.

In Spanje heeft niemand iets tegen slapen in de open lucht; buiten de overvolle streken levert dit ook geen problemen op. Met de jeugdherbergen is de toestand minder gunstig; vaak zijn ze slechts enkele maanden van het jaar open en heel vaak compleet vol en bovendien is het er nauwelijks goedkoper dan in de voordelige 'Hostals'.

Behalve in het hoogseizoen zijn veel treinen, behalve op vrijdag en zondag, erg leeg.

De treinen naar **Porto** (25601) vertrekken vanaf Station Santa Apollonia (van het punt waar de veerboot aankomt naar rechts ca. 1 km steeds de hoofdstraat af). Na het bezichtigen van Porto verlaten wij Portugal in de richting Valenco do Minho en schakelen in Tuy Frontera (25601) weer over op de Spaans-Middel-Europese tijd. Via Pontevedra rijdt de trein langs de Rias Bajas door een wonderschoon landschap naar **Santiago de Compostela**, een schitterende bedevaarts- en studentenstad. Van Santiago over Orense leidt een van de opwindendste bergtrajecten naar **Medina del Campo** (25520). Van hier naar Madrid rijden twee lijnen, beide op koene wijze door het gebergte voerend. Ter afsluiting van de toer de bezichtiging van de Spaanse hoofdstad. Daarna òf via het Baskenland òf over Barcelona naar Frankrijk.

Algeciras

Een vuile stad met veel drugscriminaliteit, maar ook veel voordelige 'Hostals' en eetgelegenheden. Goedkope overnachtingsmogelijkheid: La Paloma, Calle Emilia Gamir, 150 m links van station, ca. 800 pts. Stad alleen belangrijk als **haven** naar Marokko en Ceuta. In nog geen 10 minuten gaans kom je van het station langs de Oude Stad bij de veerboot. In de kleine Oude Stad (de straat vóór het station ca. 100 m naar links volgen) heel veel 'Hostals' met billijke prijzen.

Wie naar **Marokko** wil, kan dit op dure wijze via Tanger of goedkoper via de Spaanse enclave Ceuta. Vandaar met de bus goedkoop naar Tetuan en door met de bus naar Tanger. Op de veerboot iets warms aantrekken; in de Straat van Gibraltar, waar je de Rots van heel nabij passeert, staat een straffe bries! Ceuta is

de overvaart echter nauwelijks waard: een zeer Europees aandoend stadsbeeld met ettelijke supermarkten aan de haven, waar je tolvrije (en dus goedkope) waren kunt kopen. Mooi uitzicht vanaf de vesting boven de stad, die op een schiereiland ver in zee uitsteekt.

Atlantische kust

Dit is eigenlijk het onbekendste deel van Spanje en toch is het landschappelijk gezien heel mooi.

De grens passerend bij **Hendaye/Irun** (een industriestad) kom je in **San Sebastian** (25530), met een heel mooie Oude Stad onder de berg **Urgull**. Hier, in het centrum van het **Baskenland**, staat het **Baskisch Folkloristisch Museum** en in de nabijheid het **Klooster San Telmo**, met een grote schilderijenverzameling. Door de ligging aan de zeebaai Concha (= Schelp) heeft de stad een bijzondere sfeer. Vele (overigens vrij dure) cafés en eetgelegenheden, talrijke disco's en bars en een groot aantal feesten tijdens de hele zomer maken San Sebastian tot een vrolijk oord.

Langs de kust naar **Bilbao**, **Santander**, **Oviedo** en **El Ferrol** rijdt een privélijn (25532) waarvoor je extra betalen moet. Je kunt deze plaatsen ook per Inter-Rail met zijlijntjes bereiken, maar dan rijd je wel door industriegebieden. Het enige interessante is de **Grot van Altamira**, met prehistorische wandschilderingen, 3 km van Santander (ook 25523).

Bijzonder mooi wordt de omgeving echter bij **La Coruña** en **Santiago de Compostela** (25520). Hier, aan de kust van Galicië, zou men zich af en toe in Noorwegen kunnen wanen: als fjorden doorsnijden de rivieren het gebergte om in de Atlantische Oceaan uit te monden. Het landschap is er ook heel groen, omdat het veel regent. Veel toeristen zul je hier niet aantreffen. Buitengewoon mooi is de monding van de **Ria de Navia**; station **Navia** vóór **La Coruña**.

Santiago de Compostela is door de aanwezigheid van het graf van de apostel Jacobus één van de belangrijkste bedevaartsplaatsen. Er is een mooie Oude Stad.

Nog interessanter wordt het verder zuidwaarts, op traject 25522 naar **Vigo**. Je passeert de kust en de 'verdronken' dalen, waar rivieren in zee uitmonden: een bizar rotslandschap met zandstranden, waar het vaak heel verlaten is. Tot **Pontevedra**, een al even charmante plaats als Vigo, rijd je door een van de mooiste gebieden van Spanje. Je kunt de tocht vervolgen over **Tuy**, met een heel mooi traject (25601), naar Portugal, of – wat al even fraai is – over **Orense** naar **Medina del Campo** (25520).

Barcelona

De op een na grootste stad van Spanje en de culturele hoofdstad. Overnachten in goedkope kleine hotels, of in de **jeugdherbergen** Hostal de Joves, Passeig Pujades 29, tel.: 93/3003104. Pere Tarres Numanica 149, tel.: 93/2301606, bij station *Sants*. Verge de Montserrat, Passeig de Nostra Senyora del Coll 4, in de noordelijke buitenwijken van de stad, tel.: 93/2138633; metro tot Vallarca of bus 25 of 28, vanaf het Hoofdstation *(Termino)* 300 m.

Voornaamste bezienswaardigheden: **Geologisch Museum** of het **Museum voor Moderne Kunst** in het **Parque de la Ciudadela**. In het hooggelegen park **Montjuich**, te bereiken te voet of per kabelbaan vanaf de haven, bevindt zich een groot, nagebouwd Spaans dorp, omgeven door heerlijke plantengroei.

Het trefpunt van de stad is de **Rambla**, een brede avenue met schaduwrijke bomen. In de nabijheid de kerk **Sagrada Familia**, die nooit voltooid is, en verder de mooie Oude Stad: **Barrio Gotico**, met nauwe straatjes en het stadhuis. Een uit-

stapje vanuit Barcelona: naar het **Klooster Montserrat**; spoorwegstation vóór **Manresa** (25503) en met de bus verder. Het klooster, reeds in de 10e eeuw gesticht, troont hoog op een rots.

Cordoba

Van alle steden van Andalusië heeft Cordoba de sterkste Moorse invloed: een wirwar van nauwe straatjes, huizen met beeldschone binnenhoven (patios), de granieten brug over de Guadalquivir en de reusachtige **kathedraal 'La Mezquita'**, de vroegere Grote Moskee, die in de 8e tot 10e eeuw op liefst 860 (!) zuilen gebouwd werd. In de nabijheid staat het machtige **Alcazar** met schitterend aangelegde tuinen met vijvers; 's avonds is dit geheel sprookjesachtig mooi verlicht. Rondom La Mezquita veel voordelige eetgelegenheden en 'Hostals' om in te overnachten: steeds rechtuit vanaf het station.
De moderne **jeugdherberg** ligt aan de rand van de jodenwijk. **Camping**: Campamento Municipal, tel.: 275048, ligt naast het zwembad.

Granada

Deze stad en haar omgeving vormen het hoogtepunt van alle reizen door Spanje. Overkoepeld door de tot 3500 m hoge pieken van de Sierra Nevada – die met de sneeuwmassa's het hele jaar door voor watertoevoer zorgt – ligt temidden van een dor aandoend landschap een bloeiend natuur- en cultuurwonder: **Granada**.
De stad was het middelpunt van het laatste Moorse koninkrijk in het zuidwesten van Europa, tot zij in 1492 weer in handen van de christenen viel. Vele herinneringen aan het Moorse tijdperk zijn nog overgebleven, zoals het bevloeiingssysteem dat in en om de stad voor een rijke plantengroei zorgt.
Van het station steeds rechtuit de door bomen in twee helften gedeelde straat volgen, tot je de voornaamste straat, de Gran Via, bereikt. Daarna naar rechts en blijven doorlopen, dan bereik je in 10 minuten gaans de **Oude Stad**. Hier zijn talrijke goedkope 'Hostals' en eetgelegenheden (vooral rondom de Gran Via en in de nabijheid van de kathedraal, maar ook – rustiger en in de frisse lucht – op de weg die omhoogvoert naar het Alhambra).
Kort vóór de Gran Via scherp naar rechts buigt: de **kathedraal**, ietwat verdekt rechts vanaf de straat gelegen en omgeven door scharen bedelaars. In de 16e eeuw werd de kerk als tegenpool van het Alhambra gebouwd. Nog interessanter echter de oude **Arabische wijk**, het Albaicin (links van de Gran Via, tegen de berghelling), waar witte huizen aan lange, smalle straatjes tegen de helling oprijzen. Ook hier veel gelegenheden waar de flamenco gedanst wordt. Op het voorplein van de kerk San Nicolas ontvouwt zich een verrukkelijk panorama over de hele stad en over het ravijn van de Rio Darro heen op het Alhambra. Daarachter rijzen de witte toppen van de Sierra Nevada op. Het allermooiste uitzicht op Granada is vanaf de Sacromonte: de berg naast het Albaicin.
Het Alhambra zelf bereik je vanuit het centrum van de Oude Stad via een met steenslag bedekte weg. Al wemelt het er van de toeristen, toch biedt het Alhambra met haar tuinen – het Generalife – een sprookjesachtig mooie aanblik, vooral 's avonds als alles verlicht is.
Wie in Granada verblijft, moet absoluut een tocht met de bus naar de **Sierra Nevada** maken (maar ca. 400 peseta's heen en terug!). De tocht zelf en de wandeltochten door het gebergte zijn uniek! De bussen vertrekken 's morgens om negen uur: net mooi voor degenen die tegen acht uur met de nachttrein in Granada aankomen! Het vertrekpunt is op ca. 30 minuten gaans van het station; steeds de

Gran Via af, achter de kathedraal naar rechts, 300 m verder de Gran Via volgen naar links, daarna nog 300 m en je ziet de bussen al staan. Maar om aan kaartjes te komen: eerst naar de bar rechts, waar een enorme rij mensen voor staat. De bustocht gaat meer dan een uur lang opwaarts naar Solynieve (= Zon-en-Sneeuw) op een hoogte van 2000 m, vanwaar je per kabelbaan of misschien ook wel te voet naar de Pico Veleta en de Pico Mulhacen (3470 m) kunt. Hier heb je een overweldigend uitzicht op het vruchtbare gebied rondom Granada, de dorre vlaktes verderop, het kustgebied van de Costa del Sol (30 km verwijderd) en soms moet je zelfs tot Madrid kunnen kijken.
De **jeugdherberg** is niet goedkoper dan de eenvoudige Hostels en ligt afgelegen in de nieuwbouw: Emperador Carlos, Camino de Ronda 171, tel.: 958/272638.
Campings: Los Alamos, tel.: 275743; Il Ultimo, tel.: 123069; Sierra Nevada, tel.: 270956. Ze liggen alle buiten de stad, richting Sierra Nevada.

Madrid

Het middelpunt van Spanje, met veel prachtige dingen uit een rijk verleden, maar ook met verschrikkelijk druk autoverkeer waardoor sommige stadsdelen één stuk jachtend lawaai zijn.
De stations van Madrid: Chamartin: het nieuwe grote station in het noorden van de stad, buiten het centrum, dat met de voorstadlijnen en metro no. 1 steeds gemakkelijk bereikbaar is (om de 10 minuten). Voor treinen uit het noorden; Irun, Barcelona, enz.: Atocha: een klein, oud station met een mooie hal, middenin het hart van de stad, met veel billijke 'Hostals' in de omgeving. Treinen uit het zuiden ondergrondse verbinding met station Chamartin. Hotelbemiddeling in het station; plattegrond van de stad gratis verkrijgbaar. Jammer genoeg gaat men het verkeer omleiden naar Chamartin. P. Pio (= Estacion de Norte): treinen naar Galicië, metro-station, in de nabijheid van het centrum van de stad.
Overnachten en eetgelegenheden: over het algemeen verrassend goedkoop, vooral in de omgeving van het station Atocha, bijvoorbeeld in de Calle Atocha en Calle de Toledo. **Jeugdherbergen**: Calle Santa Cruz de Mercenado 28, tel.: 91/2474532, metro 3 richting Moncloa, station Argüelles; Richard Schirrmann, Casa de Campo, tel.: 91/4635699, metro 10 richting Aluche, station Lago.
Bezienswaardigheden: Park El Retiro, met dierentuin, meteen ten oosten van station Atocha. Ten westen daarvan het hart van de stad; langs het **Prado**-museum met duizenden schilderijen uit de tijd dat Spanje een wereldmacht was; langs het voornaamste plein, de Puerta del Sol, naar Plaza Mayor, waar 's avonds van alles te doen is, met links de **kathedraal San Isidro**, rechtuit naar het **stadhuis**, de **Almudenakathedraal**, het **kasteel** en het park Casa de Campo (hier liggen de jeugdherbergen en het zwembad). In het centrum verder nog het **Klooster van de Barrevoetsmonniken** en de grote **Opera**.
Tochten per trein naar het **Escorial** (25250), het prachtige paleis uit de 16e eeuw; naar **Avila** (25520), met de oude stadsmuren, en naar **Segovia** (25523).

De Middellandse-Zeekust

In het noorden de **Costa Brava**, een woeste en heel mooie rotskust, maar heel erg vol en druk. Zuidwaarts rijdt de trein een stukje het binnenland in, vanuit Gerona een excursie per bus naar de kust. Heel mooi is ook **Tossa de Mar**.
Ten zuiden van Barcelona rijdt de trein over een mooi traject langs de **Costa Dorada** (25501). In **Sitges**, een plaatsje met een mooie palmenboulevard, veel kleine straatjes, mooie intieme pleinen in het hart van de stad en een markante kerk

met één voltooide en één onvoltooide toren, stopt de trein vlak aan het strand. Dit geldt ook voor **Torredembarra**, dat Romeins van oorsprong is en romantische, nauwe straatjes heeft. De kerk en de ruïne van het kasteel zijn zeer bezienswaardig. Veel billijke 'Hostals', in tegenstelling tot **Tarragona**, waar het veel duurder is. Dit was eens de hoofdstad van het Romeinse Hispania en heeft een schilderachtig tegen de berg gelegen Oude Stad, bekroond door de dom; een oude stadsmuur, een amfitheater, een aquaduct en het badstrand direct bij het station. In **Salou**, met een Promenade vol palmen, ligt het station ook niet ver van het strand; overnachten in deze keurigschone stad is echter duur en bovendien zijn de industriegebieden ten zuiden van Tarragona duidelijk zichtbaar. In het nabije Cambrils (met het station vlak bij het strand) bevindt zich een hooggelegen, pittoreske Oude Stad. Na de monding van de Ebro rijdt de trein langs de **Costa del Azahar**, waar tot dusver nog (zo goed als) lege stranden te vinden zijn. In Benicarlo vind je goedkope pensions, een leuke Promenade en een busverbinding naar **Peniscola**, waarvan de trotse burcht en de Oude Stad op een ver in zee uitstekende rots gelegen zijn. Om het oude stadsdeel ligt jammer genoeg veel nieuwbouw.

In **Oropesa del Mar**, waar het station eveneens dicht bij het strand ligt, begint langs hoge flatgebouwen een mooie kust met zand en rotsen. Rondom de ruïne van de burcht ligt de oude stadskern. Vlak daarna volgt **Benicasim**, dat temidden van grote sinaasappelplantages ligt; het station is weer dicht bij het strand; er zijn veel hoge flats maar een leuke boulevard. Ten zuiden van Valencia veel gelegenheid tot baden aan **Playa de Ganida** met directe verbinding vanuit Valencia (25506) en ook aan de overvolle **Costa Blanca** met een zijlijn van Alicante naar het noorden, richting Denia.

In Almeria (25510) ligt het badstrand – omgeven door hoge flats, en niet aan te bevelen – vlak achter het station (met een voetgangersovergang over het station); voor even baden na de rit door de woestenij bij Guadix is het echter wel geschikt. Langs de beroemde en tjokvolle **Costa del Sol** komt het traject 25509 en wel van **Malaga** tot **Fuengirola;** ideale zandstranden vlak bij de spoorweg, maar allemaal wemelend van liefhebbers van de zon. In het uiterste zuiden, vlak bij Gibraltar, ligt het grote, heel lege en erg mooie zandstrand van **La Linea de la Concepcion**, met uitzicht op de Britse Rots, per bus of te voet te bereiken vanaf het station San Roque, het laatste station vóór Algeciras. Nóg beter, leger en mooier het palmenstrand van **Sotogrande**, 10 km van San Roque, bereikbaar per bus. Het strand van Algeciras is niet aan te bevelen.

Pyreneeën

De mooiste treinrit door dit gebergte is de lijn van **Puigcerda** (25502) richting **Barcelona**, te bereiken vanuit de Franse steden Perpignan of Toulouse. **Puigcerda** zelf is een mooie kleine stad op een hoogte van 1170 m. In de nabijheid ligt **Andorra**, per bus bereikbaar. Aan het traject naar Barcelona liggen de vakantieplaatsen **Molina** en **Ripoli**, waar het gelijknamige klooster bewonderd kan worden. Aan de zuidwestelijke rand van de Pyreneeën ligt **Pamplona**, per trein vanuit **San Sebastian** of **Zarragoze** te bereiken (25533). Vooral in juli is het hier een drukte van belang, wanneer tijdens de **Fiesta** de stieren door de stad gejaagd worden en de dieren op hun beurt de jongemannen achterna zitten. In die periode barst Pamplona gewoon uit haar voegen.

Ronda
Een bijzonder mooi stadje aan de lijn **Bobadilla-Algeciras** (25510), met de hoog op een rots gelegen **Oude Stad**, die door een diepe kloof van de nieuwe stadsdelen wordt gescheiden. Een gedurfde brug (160 m hoog) leidt over het dal. Bovendien is Ronda een centrum van de paardenfokkerij en bezit een beroemde School voor Stierenvechters. Het traject vóór en na Ronda biedt heel fraaie uitzichten op de Sierra de Ronda.
Campings zijn er in Ronda niet, maar wel diverse goedkope Hostals en Fondas.

Salamanca
Een studentenstad met prachtige gebouwen en veel charme, 250 km ten noordwesten van Madrid (25521). Vanaf het station in ca. een kwartier te voet naar de oude Stad en de Plaza Mayor, waar ook veel billijke 'Hostals' zijn; campings buiten de stad. Veel voordelige eetgelegenheden. De **Plaza Mayor** past, als achtergrond en plaats van ontmoeting van ontelbare jonge mensen, precies in de sfeer van de stad met haar oude, schitterende bouwwerken: de oude **kathedraal** (1509-1733), de Casa Consistorial, de kerk San Martin, de San Esteban met kloostergang, de **Casa de las Conchas** (het Huis met de Schelpen) en de katholieke **Universiteit** die van de 13e tot de 16e eeuw naast die van Oxford, Parijs en Bologna tot de belangrijkste universiteiten van heel Europa behoorde. 's Avonds en 's nachts is hier in de stad en vooral op en om de Plaza Mayor ongelooflijk veel te doen. Kroegjes, dansgelegenheden en disco's volop!

Santiago de Compostela
Het belangrijkste bedevaartsoord van Spanje. Met de trein bereikbaar vanuit **Madrid** via een prachtig bergtraject over **Medina del Campo** (25520), of vanuit **San Sebastian** (25522). De stad is het centrum van Galicië en het eindpunt van de bedevaartsweg naar St. Jacob. Aangenomen wordt dat de apostel Jacobus in de crypte van de trotse **kathedraal** begraven ligt. Vlak naast de kathedraal het **Obradoiroplein**, een pronkstuk zoals je maar zelden te zien krijgt, en het middelpunt van de stad. Bezienswaardig ook de oude **Universiteitsgebouwen**, het **klooster San Agostin** en de verrukkelijke **arcades** (deze laatste komen goed van pas omdat het nergens in Spanje zóveel regent als hier). Tot middernacht straalt de stad een heel aparte sfeer uit, maar daarna wordt alles gesloten omdat het hier behoorlijk moet toegaan.

Segovia
Een oude en goed bewaard gebleven kleine stad ten noordwesten van Madrid, per trein over een interessant bergtraject (25523) te bereiken. De stad ligt op een rotspunt tussen twee diepe rivierdalen: hoog oprijzend met haast 40 kerken, met boven alles uit de geweldige **kathedraal**. De Burcht (Alcazar) is van een betoverende charme en stamt uit de Moorse tijd, maar werd later nieuw opgebouwd. Nog goed intact is het **Aquaduct** 'El Punte' dat met zijn 119 bogen wel het belangrijkste Romeinse bouwwerk van Spanje is. Verder is er nog de **stadsmuur** met bijna 90 torens die de gehele Oude Stad omgeeft.
In de richting Madrid zijn prachtige bergtochten mogelijk in de Sierra Guadarrama (vanaf stations als bijvoorbeeld Cercedilla). **Jeugdherberg** in Segovia (alleen met Pasen en 's zomers open): Conde Sepulveda, tel.: 420226.

Sevilla
Een reusachtige stad in Andalusië met 700.000 inwoners. Er is een prachtige Moorse **Oude Stad**, waarin de **Giralda**, de 100 m hoge klokketoren van de kathedraal. De Giralda werd eind 12e eeuw als

minaret van de belangrijkste moskee van de stad gebouwd en pas in de 16e eeuw van een hoge klokkestoel voorzien. De **kathedraal** zelf, een onvoorstelbaar mooi en ingewikkeld versierd wonderwerk, behoort tot de belangrijkste bouwwerken van het Avondland. Er tegenover, aan de Plaza del Triumfo, liggen het **Alcazar** en de **Lonja** (de Beurs), twee geweldige bouwwerken. Bezienswaardig zijn de smalle straatjes van de Oude Stad, vooral in het Barrio Santa Cruz; de wonderschone tegels in de binnenhoven en het ten noorden van de kathedraal gelegen **stadhuis** (Ayuntamiento). Veel kerken en kloosters in het 'Huis van Pilatus' completeren het charmante beeld van de Oude Stad. Verder zijn er ook nog heerlijke parken, zoals het **Parque de Maria Luisa**. Voordelige slaapplaatsen en eetgelegenheden vooral rondom de kathedraal. Ten noorden van het centrum ligt het station Estación de Córdoba, Plaza de Armas, aan de rivier Guadalquivir; van hieruit vertrekken de treinen naar het noorden, bijvoorbeeld Madrid, Barcelona. Het Station Estación de Cadiz, Calle San Bernardo (ten zuiden van het centrum) is voor treintochten in en naar het zuiden.
In de Paasweek trekken de grote processies enorme toeloop naar de stad. De Feria de Abril (ca. 20 april) is het hoogtepunt van het jaar en je kunt dan over de hoofden lopen. Het is echter een overweldigende belevenis en het wordt nog plezieriger omdat de temperatuur in die tijd nog goed te verdragen en niet gloeiend heet is.
Jeugdherberg in de Calle Isaac Peral 2 is alleen in het hoogseizoen geopend.
Campings: Club de Campo, tel.: 720250; Villsom, tel.: 720828.

Toledo
Een van de schoonste steden van Spanje, ten zuiden van Madrid (25514). Als een openluchtmuseum troont Toledo op de hoogvlakte, aan drie kanten omgeven door het nauwe dal van de Taag. Het station ligt ten oosten van de rivier; vandaar te voet of per bus naar de stad. Onderdak is naar Spaanse normen duur en eten eveneens. De **jeugdherberg** ligt in de buurt van het station: 'San Servando', tel.: 226155. **Campings** zijn ook voorhanden.
Nauwe straten uit de Moorse tijd kenmerken het beeld van Toledo, nog aangevuld met vele christelijke invloeden. Het in de Burgeroorlog van 1936 gedeeltelijk verwoeste **Alcazar** troont op het hoogste punt van de stad. Op deze plaats hadden de Romeinen reeds een fort gevestigd. Daarnaast de **kathedraal** met een wonderschone westgevel en bezienswaardige ramen; zij bevat tevens kunstwerken van de beroemde 17e-eeuwse schilder El Greco. Diverse Moorse moskeeën en synagogen werden omgebouwd tot christelijke kloosters en kerken, zoals San Juan de la Penitencia, San Juan de los Reyes en Santo Tome. Grote delen van de **stadsmuur** en de stadspoorten zijn bewaard gebleven. Bezienswaardig ook de beide bruggen over de Taag, de Puente de San Martin, en de Puente de Alcantara die van Romeinse oorsprong is.

Valencia
De op twee na grootste stad van Spanje, gelegen temidden van een vruchtbare kustvlakte. Het station met een heel mooi plein ervoor ligt centraal; vlak daarnaast een grote arena voor stierengevechten. In het centrum op de Plaza del Mercado goedkope 'Hostals'. Hier staat ook de Lonja (de Beurs) uit de 15e eeuw. **Jeugdherberg**: La Paz, Avinada del Puerte 69, tel.: 96/3690152. **Campings** rond de stad. De **kathedraal La Seo** heeft de plaats van de moskee ingenomen en in de Oudheid stond hier oorspronkelijk een Dianatempel: een teken van de rijke ge-

schiedenis van de stad die uit de Griekse of Fenicische tijd stamt. Tot 1939 bood Valencia ook weerstand aan de fascisten; drie jaar lang was hier de regering van Rood-Spanje gevestigd en pas in maart 1939 gaf de stad zich aan Franco over. Tegenwoordig bepalen industrie en hoge flats het beeld van de stad, zodat zij voor bezoekers minder interessant is dan vele andere Spaanse steden. Snelle treinverbinding (althans voor Spaanse begrippen) met Barcelona (25501).

Voormalig Tsjechoslowakije

Vanaf 1990 geldt het Interrailticket. Nadere gegevens ontbreken nog inz. de recente splitsing van Tsjechoslowakije in Tsjechië en Slowakije. Voor deze editie is daarom de tekst uit de vorige nog opgenomen. Op het ogenblik zijn er nog betrekkelijk weinig mogelijkheden om goedkoop te overnachten. Jeugdherbergen zijn hier niet bepaald talrijk en de officiële hotels zijn duur. Er zijn echter wel campings en misschien kun je ook onderdak bij particulieren vinden. Wat het eten betreft: ook op dit gebied zijn nog betrekkelijk weinig gelegenheden; het land zal zich eerst op de toeloop van toeristen uit het Westen moeten instellen. Treintrajecten zijn daarentegen rijkelijk voorhanden; alle delen van het land zijn goed en vaak bereikbaar. De treinen rijden echter nogal langzaam en zijn niet erg comfortabel. Wie geen Interrailticket gebruikt en pas in het land zelf treinkaartjes koopt zal verrast opkijken over de lage tarieven: 100 km voor ca. *f* 9,–.
Tot de voornaamste attracties van het land behoren oude, historische steden met veel charme en een sfeer die aan de Oostenrijkse gemoedelijkheid doet denken, zoals Praag, Bratislava en Brünn. Verder zijn er schitterende berggebieden zoals bijvoorbeeld het Bohemerwoud aan de grens met Beieren of de Hoge Tatra aan de Poolse grens. Jammer genoeg is ook hier de toenemende bedreiging van het milieu merkbaar; Tsjechoslowakije is een van de landen met de meest vervuilde lucht, hetgeen duidelijk aan de bossen te zien is. De schuldigen zijn echter niet alleen de industrie en de auto's maar ook de landen die westwaarts van Tsjechoslowakije liggen en wier kwalijke dampen op de wind meegevoerd worden, met name Duitsland. Vóór je reis contact opnemen met de ANWB (Afd. Centrale Informatie, tel. 070-3141420) voor informatie over deviezenbepalingen, grensdocumenten e.d.

Belangrijke punten

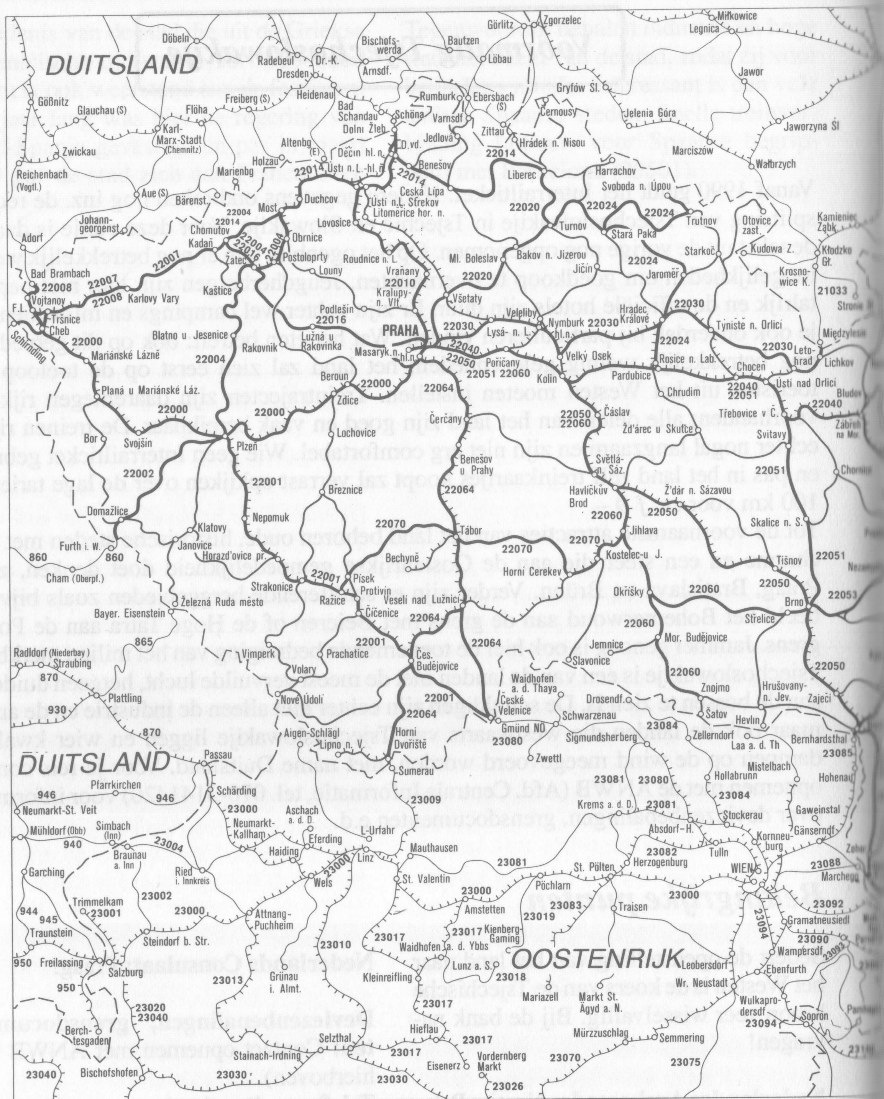
Sedert de openstelling van het land naar het Westen is de koers van de Tsjechische kroon zeer wisselvallig. Bij de bank navragen!

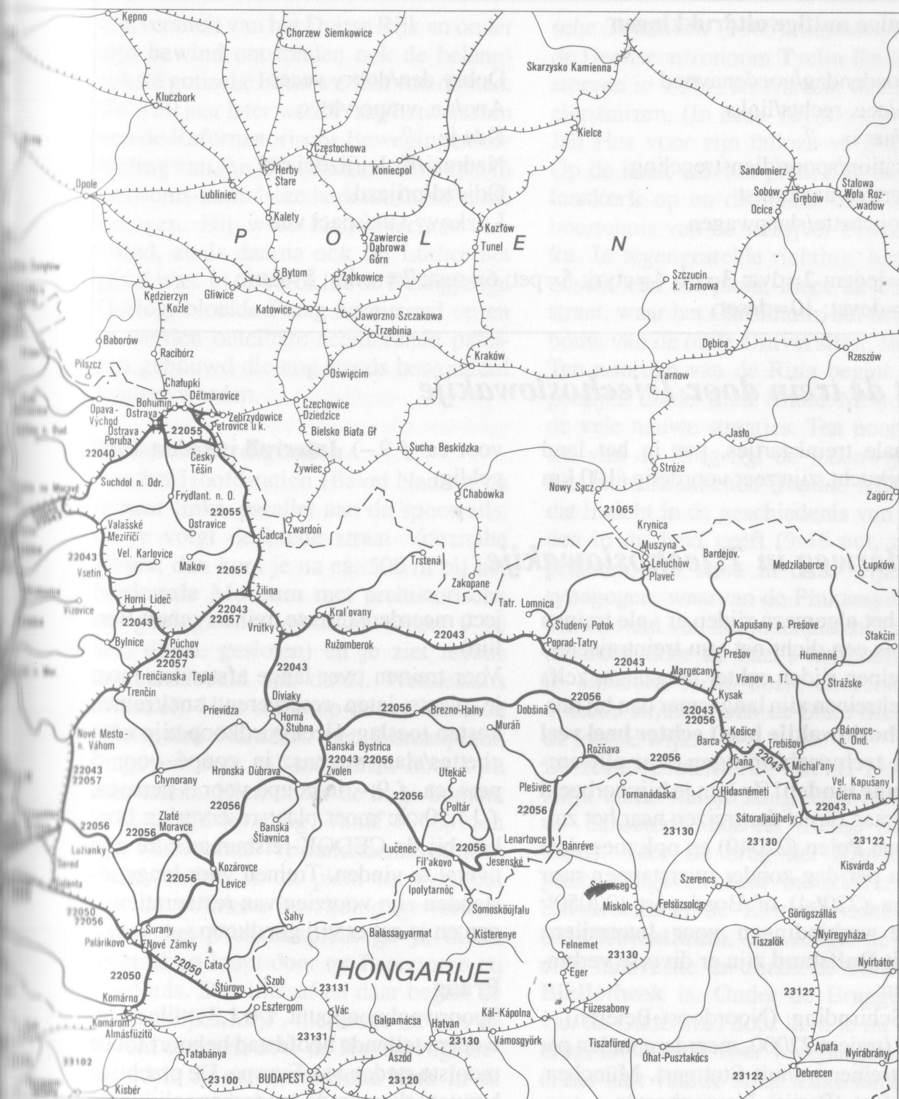
Nederlandse Ambassade: Nostitz Palace, Maltezske Namesti 1, 11000 Praag.

Nederlands Consulaat: Praag.

Deviezenbepalingen, grensdocumenten: Contact opnemen met ANWB (zie hierboven).

Telefoon: Regelrechte gesprekken zijn bij speciale automaten mogelijk.

DUITSLAND
Döbeln
Bischofswerda
Bautzen
Görlitz
Zgorzelec
Legnica
Miłkowice
Radebeul
Dr.-K.
Dresden
Arnsdf.
Löbau
Jawor
Gößnitz
Glauchau (S)
Flöha
Freiberg (S)
Heidenau
Rumburk
Ebersbach (S)
Gryfów Śl.
Karl-Marx-Stadt (Chemnitz)
Bad Schandau
Schöna
Varnsdf
Cernousy
Jelenia Góra
Jaworzyna Śl
Dolní Žleb
Zittau
Zwickau
Altenbg (E)
Děčín hl. n.
Jedlová
Hrádek n. Nisou
Marciszów
Holzau
Reichenbach (Vogtl.)
Marienbg
Ústí n. L.-hl. n.
Benešov
Liberec
Harrachov
Wałbrzych
Aue (S)
Bärenst.
Duchcov
Česká Lípa
Svoboda n. Úpou
Johanngeorgenst.
Most
Ústí n. L. Střekov
Litoměřice hor. n.
Turnov
Trutnov
Otovice zast.
Adorf
Chomutov
Lovosice
Obrnice
Stará Paka
Kadaň
Žatec
Postoloprty
Roudnice n. L.
Ml. Boleslav
Bakov n. Jizerou
Starkoč
Kudowa Z.
Kłodzko Gł.
Louny
Vraňany
Jičín
Jaroměř
Bad Brambach
Kralupy n. Vlt.
Krosnowice K.
Vojtanov
Karlovy Vary
Kaštice
Všetaty
Podlešín
Veleliby
Nymburk hl. n.
Hradec Králové
Týniště n. Orlici
Trsnice
Cheb
Bletno u Jesenice
Lužná u Rakovníka
PRAHA
Lysá n. L.
Schirnding
Rakovník
Masaryk n.
hl. n.
Mariánské Lázně
Poříčany
Velký Osek
Rosice n. Lab.
Choceň
Leto-hrad
Lichkov
Kolín
Pardubice
Ústí nad Orlicí
Beroun
Planá u Mariánské Láz.
Zdice
Chrudim
Čáslav
Třebovice v Č.
Čerčany
Žď'árec u Skutče
Svitavy
Lochovice
Bor
Svojšín
Plzeň
Benešov u Prahy
Světlá-Sáz.
Havlíčkův Brod
Žďár n. Sázavou
Breznice
Domažlice
Nepomuk
Jihlava
Skalice n. S.
Klatovy
Tábor
Furth i. W.
Janovice
Horažďovice pr.
Kostelec u J.
Tišnov
Cham (Oberpf.)
Bechyně
Horní Cerekev
Písek
Strakonice
Protivín
Okříšky
Brno
Železná Ruda město
Ražice
Veselí nad Lužnicí
Bayer. Eisenstein
Čičenice
Střelice
Mor. Budějovice
Jemnice
Slavonice
Radldorf (Niederbay)
Straubing
Vimperk
Prachatice
Volary
Čes. Budějovice
Znojmo
Waidhofen a. d. Thaya
Hrušovany n. Jev.
Zaječí
Plattling
Nové Údolí
České Velenice
Drosendf.
Šatov
Schwarzenau
Hevlín
Gmünd NÖ
Zellerndorf
Laa a. d. Th
Bernhardsthal
Aigen-Schlägl
Lipno n. V.
Horní Dvořiště
Sigmundsherberg
Passau
Zwettl
Mistelbach
Sumerau
Hollabrunn
Hohenau
Pfarrkirchen
Schärding
Neumarkt-St. Veit
Aschach a. d. D.
Krems a. d. D.
Stockerau
Gaweinstal
Neumarkt-Kallham
Absdorf-H.
Mühldorf (Obb)
Simbach (Inn)
L-Urfahr
Korneuburg
Gänserndf
Braunau a. Inn
Haiding
Eferding
Mauthausen
Linz
Tulln
Garching
Ried i. Innkreis
Wels
St. Valentin
St. Pölten
Herzogenburg
WIEN
Marchegg
Pöchlarn
Trimmelkam
Amstetten
Traisen
Attnang-Puchheim
Traunstein
Steindorf b. Str.
Kienberg-Gaming
Gramatneusiedl
Waidhofen a. d. Ybbs
Freilassing
Salzburg
OOSTENRIJK
Wampersdf.
Gmunden
Grünau i. Almt.
Lunz a. S.
Leobersdorf
Ebenfurth
Kleinreifling
Wr. Neustadt
Berchtesgaden
Mariazell
Markt St. Ägyd a. N.
Wulkaprodersdf
Sopron
Hieflau
Selzthal
Mürzzuschlag
Semmering
Stainach-Irdning
Eisenerz
Vordernberg Markt
Bischofshofen
DUITSLAND

POLEN
HONGARIJE
Kępno
Chorzew Siemkowice
Skarzysko Kamienna
Kluczbork
Kielce
Częstochowa
Koniecpol
Herby Stare
Opole
Lubliniec
Sandomierz
Stalowa Wola Rozwadów
Sobów
Grębów
Ocice
Kalety
Kozłów
Zawiercie
Dąbrowa Górn
Tunel
Bytom
Ząbkowice
Szczucin k. Tarnowa
Kędzierzyn Koźle
Gliwice
Katowice
Jaworzno Szczakowa
Trzebinia
Baborów
Racibórz
Pilszcz
Dębica
Rzeszów
Kraków
Oświęcim
Tarnów
Chałupki
Dětmarovice
Bohumín
Opava-Východ
Ostrava
Zebrzydowice
Petrovice u k.
Czechowice Dziedzice
Bielsko Biała Gł
Ostrava Poruba
22055
22040
Český Těšín
Sucha Beskidzka
Jasło
Żywiec
Stróże
Suchdol n. Odr.
Frýdlant. n. O.
Chabówka
Nowy Sącz
Zagórz
21065
Valašské Meziříčí
Ostravice
Zwardoń
Čadca
Krynica
Muszyna
22043
Vsetin
Vel. Karlovice
Makov
Trstená
Leluchów
Plaveč
Bardejov
Medzilaborce
Łupków
Zakopane
Horní Lideč
Žilina
22057
Tatr. Lomnica
Vizovice
Kraľovany
Vrútky
Studený Potok
Kapušany p. Prešove
Stakčin
Bylnice
Púchov
Ružomberok
Poprad-Tatry
Prešov
Humenné
Trenčianska Teplá
Trenčín
Margecany
Ŕanov n. T.
Strážske
Diviaky
Prievidza
Kysak
22056
Brezno-Halny
Dobšiná
Nové Mesto n. Váhom
Horná Štubňa
Muráň
Bánovce n. Ond.
Banská Bystrica
Košice
Barca
Trebišov
Rožňava
Čaňa
Michaľany
Chynorany
Hronská Dúbrava
Zvolen
Utekáč
Vel. Kapušany
Čierna n.
Plešivec
Tornanádaska
Hidasnémeti
Zlaté Moravce
Poltár
Sátoraljaújhely
Banská Štiavnica
23130
23122
Lužianky
Lenartovce
Bánréve
Lučenec
Fiľakovo
Jesenské
Kisvárda
Kozárovce
Levice
Ipolytarnóc
Szerencs
Miskolc
Felsözsolca
Somoskőújfalu
Görögszállás
22050
Šahy
Surany
Balassagyarmat
Kisterenye
Nyíregyháza
Palárikovo
Nové Zámky
Tiszalök
Felnemet
Čata
Eger
Nyírbátor
Štúrovo
Szob
23131
Komárno
Esztergom
Füzesabony
Komárom
Almásfüzitő
Vác
Kál-Kápolna
Galgamácsa
Hatvan
Vámosgyörk
Tiszafüred
Apafa
Nyírábrány
Tatabánya
Aszód
Ohat-Pusztakócs
Debrecen
23102
Kisbér
23100
BUDAPEST
23120

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedendag/goedenavond	Dobry den/dobry vecer
Ja/nee, rechts/links	Ano/ne, vrapo/vlevo
Waar is...?	Kde je...?
Station/spoor/dienstregeling	Nadrazi/Kolej/jizdni rad
Vertrek/aankomst	Odjezd/prijezd
Couchette/slaapwagen	Luzkovy vuz/spaci vuz

1=jeden; 2=dva; 3=tri; 4=ctyri; 5=pet; 6=sest; 7=sedm; 8=osm; 9=devet; 10=deset.

Met de trein door Tsjechoslowakije

Normale treinkaartjes, pas in het land zelf gekocht, zijn zeer voordelig (100 km voor ca. *f* 9,–). **Interrail** is sedert 1990 geldig.

Onderweg in Tsjechoslowakije

Over het algemeen rijden er vele treinen en er is een dicht net van treintrajecten. De treinen rijden echter langzaam, zelfs de sneltreinen zijn langzamer dan bij ons. **Tsjechoslowakije heeft echter heel veel goede treinverbindingen naar alle omliggende landen!** Zo kun je bijvoorbeeld van Praag direct doorreizen naar het zuiden van Polen (22040) en ook meerdere malen per dag zonder overstappen naar Wenen (22064) of Boedapest (22050): ideale verbindingen voor Interrailers. Vanuit **Duitsland** zijn er diverse verbindingen:
via Schirnding (Noordoost-Beieren) – Cheb (traject 22000, meerdere malen per dag, treinen vanuit Stuttgart, München, Frankfort, (Parijs), Neurenberg);
via Furth im Wald (Oost-Beieren) – Domaèlice (22002, 1 trein per dag: Zürich-Praag);
via Saksen: Pleuen-Bad Brambach-Vojtanov (22008, meerdere treinen per dag vanuit Berlijn);
bovendien via Dresden-Deèin (22010, vanuit Duitsland het meest gebruikte traject, meerdere directe treinen vanuit Berlijn).
Voor treinen over lange afstanden moet je plaats laten reserveren; sneltreinen kosten toeslag. Heel goedkoop zijn couchettes/slaapwagens: in coupé voor 5 pers. ca. *f* 9,–, in coupé voor 3 pers. ca. *f* 14,50. Je moet plaatsreservering boeken bij de CEDOK-reisbureaus; ze zijn overal te vinden. Treinen voor lange afstanden zijn voorzien van restauratiewagen en je eet er vrij goedkoop.

Praag
Spoorwegknooppunt. De 1,3 miljoen inwoners tellende hoofdstad behoort tot de mooiste steden van Europa. De prachtige bouwwerken en de landschappelijk zeer fraaie ligging maken een bezoek de moeite waard. Praag werd door Keltische, Germaanse en Slavische stammen bewoond. In de middeleeuwen werden links en rechts van de Moldau twee burchten gebouwd, onder wier bescherming de stad zich kon uitbreiden. In 1348 stichtte keizer Karel IV hier de eerste

Universiteit van het Duitse Rijk en onder zijn bewind ontstonden ook de belangrijkste gotische bouwwerken van de stad. Zo'n 50 jaar later werd Praag het centrum van de Reformatorische Beweging onder leiding van Jan Hus, die hervormingen in de rooms-katholieke kerk tot stand wilde brengen. Hij werd hierom echter vervolgd, zoals daarna ook bij Luther het geval was. In de barok, na de Dertigjarige Oorlog, bloeide Praag hernieuwd op en er werden ontelbare schitterende paleizen gebouwd die nog steeds bewonderd kunnen worden.

Bezienswaardigheden
Van het Hoofdstation Hlavni Nadrazi ga je naar links, parallel aan de spoorrails, en je volgt de brede straat Viteznáha Unora; dan kom je na ca. 500 m bij het **Nationale Museum** met prehistorische en geologische vondsten (open 9-16 uur, dinsd. gesloten) en je ziet tevens het standbeeld van de H. Wenceslaus (Wenzel). Hier sta je op de schitterende **Václavská Námásti**: het Wenzelplein, omgeven door talloze cafés, hotels en restaurants. Hier, onder de hoge bomen, is het altijd levendig. Vanaf 1968, toen hier de eerste vrijheidsdemonstraties plaatsvonden, is dit plein tot symbool van de politieke bevrijding geworden. Vanaf het Wenceslaplein ga je direct rechtsaf en loopt door tot Pepertoren en Raadhuis. Dan linksaf en daar begint de 'Koninklijke Mijl', die loopt tot aan de Burcht en voert over de Karelsbrug. Beroemd is de **astronomische klok** in de 70 m hoge toren van het stadhuis. Het uurwerk is uit 1410 en bij elke klokslag van ieder uur zijn diverse bewegende figuren uit de geschiedenis van het christendom te zien. Op het plein staat het **monument voor Jan Hus**, de kerkhervormer uit het begin van de 15e eeuw, die uiteindelijk in Konstanz verbrand werd. Op het plein zie je verder de gotische **Teynkerk** (1365) met het graf van de Deense astronoom **Tycho Brahe** (gestorven in 1601) en er staan oude patriciërshuizen. (In deze Teynkerk predikte Jan Hus voor zijn talloze volgelingen.) Op de hoek van het plein rijst de **Nicolaaskerk** op en daarnaast staat het geboortehuis van de schrijver **Frans Kafka**. In tegengestelde richting, het zuidoosten van het plein, loopt de Celetnastraat, waar het Carolinum, het hoofdgebouw van de oude **Universiteit**, staat. Ten noorden van de Ring begint de eigenlijke Oude Stad (Stare Mesto) met de vele nauwe straatjes. Ten noordwesten van de Ring ligt de jodenwijk met het indrukwekkende **Joodse Museum**, dat inzicht in de geschiedenis van de joden in dit land geeft (9-16 uur, zaterd. gesloten). Er staat in deze wijk twee synagogen, waarvan de Pinkassynagoge aan de rand van het jodenkerkhof aan de moorden door de nazi's herinnert. Wat je absoluut moet doen, is ronddolen door de straatjes van de Stare Mesto en de joodse wijk.
De Karlovastraat leidt van het zuidwestelijk einde van de Ring regelrecht naar de beroemde **Karels Brug** (Karluv most). Vóór de brug het Kruisherenplein, omgeven door barokkerken: de **Salvatorkerk**, de **Kruisherenkerk** en het **Clementinum**, dat vroeger de jezuïeten huisvestte en thans de **Nationale Bibliotheek** is. Onder de Bruggetoren van de Oude Stad door kom je nu op de brug, uitsluitend voor voetgangers. Hier is het hart van de stad: leuke lantarens, veel duiven, tientallen beelden en flanerende mensen uit alle delen van de wereld. De uit 1357 daterende brug is 505 m lang. Vooral 's avonds is de brug met al zijn drukte en het uitzicht rondom op de stad werkelijk uniek, met een heel aparte sfeer.
Aan de overzijde van de Moldau kom je via de Mosteckastraat meteen bij de an-

dere **Nicolaaskerk** (Svateho Mikulase) uit de 18e eeuw, met schitterende schilderingen in het dakgewelf. Naar rechts gaand kom je opwaarts naar de burcht. Hier staat het voor Wallenstein (veldheer uit de Dertigjarige Oorlog) gebouwde **Paleis**, in beeldschone barokstijl, dat alleen aan de achterkant te bezichtigen is. Vanuit dit stadsdeel dat algemeen bekend staat als Mala Strana (Kleine kant) en dat aan de zuidzijde ontelbare bezienswaardige huizen biedt, kom je via de trappen Zamecke schody bij de **Burcht**. Het beroemde **Hradschin** (Hradcany) – de burchtstad – heeft een machtige burcht die uit de 14e eeuw dateert en zetel van de koningen van Bohemen was. De eerste bouw van een vesting op deze plaats ontstond al in de 9e eeuw en sindsdien domineert Hradschin de gehele omgeving. Er staat hier een groot aantal gebouwen. Door de Matthiaspoort kom je op het tweede burchtplein. Het gebouw meteen rechts is thans de zetel van de president. Hiernaast de **Heiligekruiskapel**, waar de domschatten bewaard worden. Iets verder de **Schilderijengalerij** met werken van o.a. Rubens. Door een andere poort kom je op het derde burchtplein, waar de **St. Veithsdom** staat. Deze belangrijkste kathedraal van het land dateert uit de 10e eeuw en heeft 24 kapellen, één hoofdtoren en twee zijtorens. In de schatkamer worden de juwelen van de Boheemse koningen bewaard; in de **Wenzelkapel** – waar de koningen gekroond werden – tref je het graf, een standbeeld en een schilderij van de H. Wenceslaus aan. Naast de kerk het standbeeld van **St. Joris**; daarachter de Wladislawzaal in verrukkelijke gotische stijl. Daarnaast het **Landsgerecht** waar tot het midden van de 19e eeuw de Landdag van Bohemen bijeenkwam. Vervolgens de beroemde **Stadhouderszaal** waar in 1618 door Boheemse afgevaardigden twee gezanten van de keizer uit het venster geworpen werden; het resultaat was de Dertigjarige Oorlog. Naast de hoofdtoren van de vesting de **Gouden Poort**, die vroeger de voornaamste toegang tot het burchtcomplex vormde. Verder oostwaarts zie je de **St. George-basiliek**, een romaanse kerk waarvan de eerste opzet uit het begin van de 10e eeuw dateert: een van de bezienswaardigste kerken van de stad.

Zlata ulicka, het Gouden Steegje, vlak achter de basiliek, heeft een aantal kleine huisjes waar vroeger de dienstbodes woonden. Tegenwoordig is het hier vol toeristen die o.a. zoeken naar het huisje waarin Kafka een tijdje gewoond heeft. Achter het Gouden Steegje de **Daliborkatoren**: een deel van de vesting.

Ten noorden van Hradschin ligt het **Belvédèrekasteeltje**, een prachtig renaissancepaleisje. Ten westen van het burchtcomplex liggen drie paleizen uit de 16e en 17e eeuw, met musea zoals het **Nationale Museum**, de belangrijkste schilderijenverzameling van het land.

Een gebouw van historische betekenis is sedert 1989 het **Paleis Lobkowitz**, waarin zich de Duitse Ambassade bevindt (niet ver zuidwaarts van Hradschin). In augustus en september 1989 zochten duizenden mensen uit de voormalige DDR hier hun toevlucht tot zij een uitreisvisum konden krijgen... het begin van het einde van de dictatuur in de DDR.

Vervoermiddelen in Praag

De metro heeft 3 verschillende lijnen, waarvan wellicht de lijnen C en A voor jullie interessant zijn. Vanaf het station met lijn C richting Kosmonautu, één station tot halte Museum (het Nationale Museum); hier overstappen op lijn A richting Leninova, één halte tot halte Mustak (daar waar het Wenzelplein overgaat in de Prikopestraat). Je kunt de hierboven beschreven weg echter gemakkelijk lopen om de stad beter te leren ken-

nen.
De rit met de metro kost nog geen 2 kwartjes; metro en bussen zijn heel goedkoop. Kaartjes kopen bij een automaat of een kiosk; bij begin van de rit je kaartje door de automaat halen. Bij bus of tram moet je bij overstappen een ander kaartje kopen, maar bij de metro niet.

Overnachten
Hotels zijn vooral 's zomers erg duur (niet onder ƒ 50,– per persoon). De Hostels worden meestal door reisgroepen bezet en hetzelfde geldt voor de jeugdherbergen. Het is beter te proberen onderdak bij particulieren te krijgen, die je vaak al op de stations een kamer aanbieden (ca. ƒ 27,50). Je kunt dit ook laten regelen via een bemiddelingsbureau op het station (ca. ƒ 50,– per nacht voor 2 personen). Anders moet je je wenden tot de officiële organisatie: Pragotour, Obecniho domu 2, tel.: 2317281; deze is te vinden in de buurt van de Celetnastraat, bij het Carolinum (zie boven) en de Kruittoren. De andere officiële kamerbemiddeling CEDOK biedt hotels in de duurdere prijsklasse aan: Panska ulice 5, tel.: 225657 (in het zuiden van de stad). Het CEDOK-bureau in de Prikope 18 (het belangrijkste voetgangersgebied) verkoopt kaartjes voor couchettes en slaapwagens, geeft inlichtingen en wisselt geld om.
Jeugdherbergen (groepen hebben voorrang): 1. CKM, Zitna 12, 12105 Praag, tel.: 355165. 2. Spartakiadni 5, 16000 Praag 6, bus nrs. 176, 132, 143 en 149 van het station; tel.: 355165, ligt zuidwestwaarts, ca. 1 km van de Duitse Ambassade, in de buurt van het Spartakiadni-stadion. Plaatsen op **campings** worden eveneens bemiddeld door Pragotour (zie boven); je zult merken dat vooral 's zomers de campings heel vol zijn; bijv. in Motol, een voorstad van Praag: 'Motol-Caravancamp'. De restaurants zijn 's zomers ook vaak vol. Het best te doen zijn nog de eetgelegenheden rondom het Wenzelplein of direct in de omgeving van het hoofdstation (omdat je hier nog het snelst iets te eten krijgt). In de snackbars kun je vaak Bramboracky kopen: aardappeldeeg, gebakken; het smaakt erg lekker. De trefpunten in de stad zijn vooral het Wenzelplein en de Karels Brug die 's avonds vanzelfsprekend vol en druk zijn.

Brünn (Brno)
De voormalige hoofdstad van Moravië, met 400.000 inw. Vanuit Praag ongeveer elk uur bereikbaar (duurt 2½ uur). Tegenwoordig is het voornamelijk een industriestad; alleen in het centrum is nog iets te merken van de sfeer van de Universiteit en de historie van Brno. Het hoofdstation Hlavni Nadarzi ligt vlak bij de Oude Stad. Op nog geen 5 min. lopen afstand van het station zie je halflinks de **Petrus-en-Paulus-dom** waarvan de torens uit deze eeuw dateren. Van het dompark heb je een mooi uitzicht over de stad. In de buurt vind je het **Moravisch Museum** met schilderijen van o.a. Rubens en de **Capucijnerkerk** met de graven van edellieden uit de stad. Noordwaarts ben je in enkele minuten bij de Stara Radnice, het **Oude Stadhuis**, met op de binnenhof de 'Draak van Brünn', een monster uit de legendes dat het op de jonge maagden van de stad voorzien had. Halflinks zie je het **Nieuwe Stadhuis**, dat 500 jaar jonger dan het Oude Stadhuis is en uit de 18e eeuw dateert. Daarnaast een mooie kruisgang van een oud klooster en daarna de **St. Michaelskerk**. Van hieruit kom je in enkele minuten opwaarts naar de vesting, het symbool van de stad, tronend op de 283 m hoge **Spilberk**. Deze vesting, door Napoleon ten dele verwoest, diende in de 19e en ook de 20e eeuw als gevangenis voor hun politiek vervolgden en de nazi's hebben hier eveneens hun terreur uitgeoefend.

Zuidwestwaarts onder de burcht bevindt zich het **Augustijnerklooster** waar Gregor Mendel, de geleerde die de erfelijkheidstheorie ontwikkelde, gewerkt heeft. De moeite waard is een rit met de stadstram (lijn 3) naar Obrany, waar je **grotten** in het Moravische Karstgebergte bekijken kunt. De Info CEDOK ligt midden in de Oude Stad, op het Svobodyplein (rechts van het Nieuwe Stadhuis); hier tevens kamerbemiddeling. Als je 'door de week' in Brünn bent – dus van maandag tot vrijdag – is van 9-17 uur nog een andere Info geopend: CKM, 65704 Brno, Ceska 11, tel.: 23641; hier worden goedkope jeugdherbergplaatsen verdeeld.

Bratislava (Pressburg)

Deze op één na grootste stad van het land, met 450.000 inw., ligt precies 50 km van Wenen. Directe treinen vanuit Praag en Brünn (22050, duurt 5 uur vanuit Praag) en ook vanuit Wenen (23088) en Boedapest. Tot Hongarije is de afstand maar 20 km. De Oude Stad aan de noordkant van de Donau is bezienswaardig, met de hier hoog oprijzende burcht; van het station is het ca. 2½ km en je kunt het best de tram nemen. Van de burcht heb je een prachtig uitzicht over het 'Drielandenpunt': Hongarije, Tsjechoslowakije en Oostenrijk. Onder de **Burcht** aan de westzijde van de Oude Stad ligt de aan de H. Martinus gewijde **dom** waarin vanaf de 16e tot in de 19e eeuw de koningen van Hongarije gekroond werden (na de verovering van Boedapest door de Turken is Bratislava een tijd hoofdstad van Hongarije geweest). Aan de noordkant van de Donau ligt Slowenske narodna galeria: Het **Slowaakse Nationale Museum** met schilderijen en andere werken van Slowaakse kunstenaars. Verder naar het oosten ligt het **Slowaakse Historisch Museum** en landinwaarts de **Komensky-Universiteit** die reeds in de 15e eeuw gesticht werd. Bezienswaardig in de Oude Stad zijn ook het **Oude Stadhuis**, daarachter het **Aartsbisschoppelijk Paleis** met een schilderijenverzameling en iets verder noordwaarts de oudste kerk van de stad: de **Franciscanerkerk** uit 1297. Aan het noordeinde van de Oude Stad staat Michalska brana, de **Michaelspoort**, die het laatste overblijfsel van de oude stadsmuur is. Van Bratislava uit gaan schepen naar bijv. de **Vesting Devin**, waar de Morava in de Donau uitmondt (9 km westwaarts), en ook naar Wenen en in de richting Boedapest (heel duur: kost ongeveer *f* 55,– tot Wenen). Ten noorden van de stad ligt het **wijnbouwgebied** van de Kleine Karpaten, met stadsbussen en per trein bereikbaar. Kamers via het CKM; wanneer je hier maandag tot vrijdag tussen 9 en 17 uur aankomt: CKM, 81416 Bratislava, Hviezdoslavovo nam 16, tel.: 331607. Kamers via het CEDOK zijn duurder! **Jeugdherbergen:** Studentsky dmov J Hronca, Bernolakova 3, van station met tram 3, tel: 42612. Juniorhotel CKM, Drienova 14, bus 24, tel.: 294167. **Camping** Zlatá Piesky, vanaf het station met tramlijn 2.

Bratislava is beroemd om de wijnlokalen, waar de ten noorden van de stad verbouwde wijn wordt geschonken; in de Oude Stad en rondom de Franciscanerkerk diverse gelegenheden.

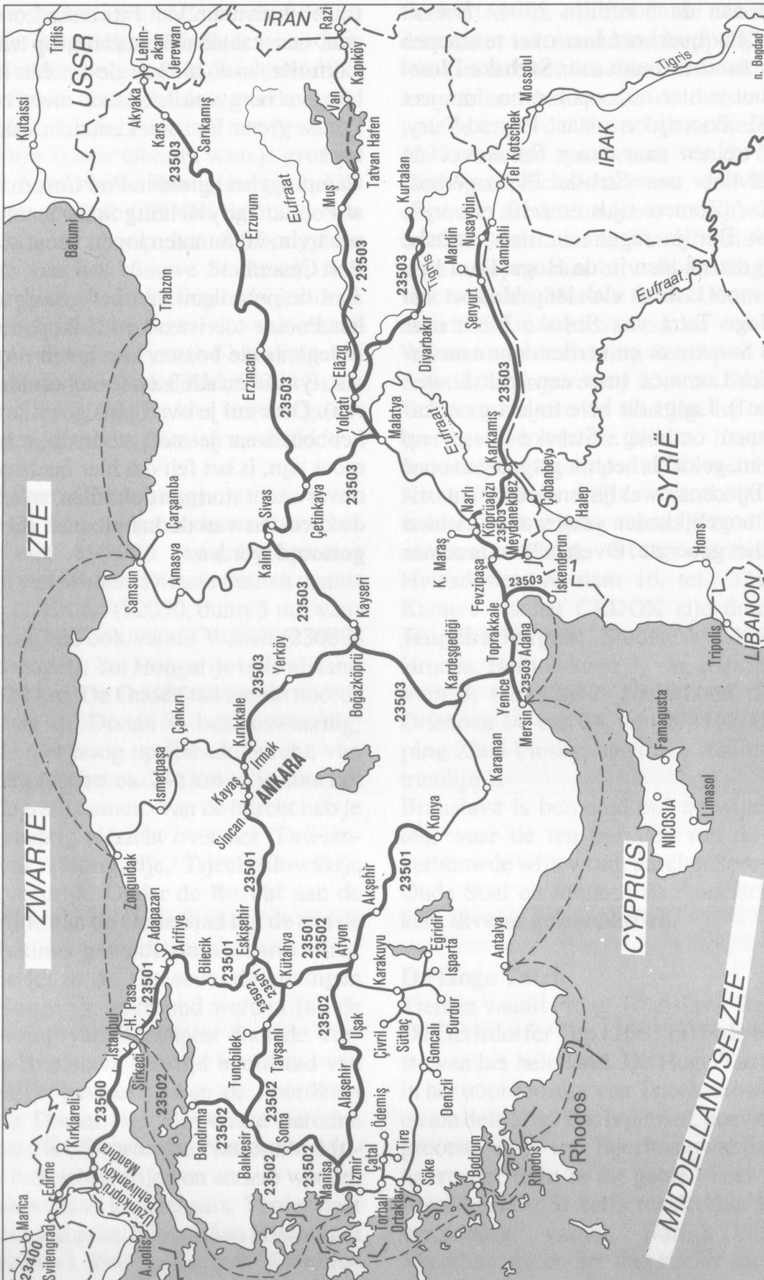
De Hoge Tatra

Treinen vanuit Praag, Bratislava, Berlijn. De Gerlsdorfer Top (2663 m) is de hoogste van het hele land. De Hoge Tatra ligt in het noordoosten van Tsjechoslowakije en ten dele al op Pools gebied, hoewel het grootste deel tot Tsjechoslowakije behoort. Per trein is dit gebied heel goed bereikbaar; er is zelfs regelrechte treinverbinding vanuit Berlijn-Dresden. Meerdere malen per dag zijn er sneltreinen vanuit Praag (22043) en ook vanuit Bratislava. Je zou kunnen uitstappen in

Strba aan de hoofdlijn 22043 (vanuit Praag ca. 8 uur) om hier over te stappen op de **tandradbaan** naar **Strbske Pleso**. Je kunt echter ook op het hoofdtraject 22043 doorrijden naar Poprad-Tatry, waar treinen naar Stary Smokovec en verder door naar Strbske Pleso gereedstaan. 's Zomers rijdt er zelfs een trein vanuit Berlijn regelrecht naar Strbske Pleso dat midden in de Hoge Tatra ligt. Heel mooi is de rit vlak langs de voet van de Hoge Tatra van Strbske Pleso naar Stary Smokovec en verder door naar Tatranska Lomnica (met een leuk houten station!). Langs dit hele traject gaan kabelbanen omhoog. Strbske Pleso, op 1350 m, geldt als het hoogstgelegen oord van Tsjechoslowakije en biedt fantastische mogelijkheden voor wandeltochten door het gebergte. Overnachten is echter moeilijk en duur. Van Tatranska Lomnica gaat een kabelbaan naar de top van de **Lomnitz**, met 2632 m de op één na de hoogste berg van het land, dicht bij de Poolse grens. Een uniek uitzicht vanaf de top!

Camping: heel grote in Pod Cesom. Vanaf Poprad Tatry richting Stary Smokovec per trein; 10 minuten lopen vanaf station Pod Cesom.

Aan de noordkant van het gebergte ligt het Poolse toeristenoord Zakopane (zie Polen). In de bossen hier leven nog beren, lynxen en adelaars (beschermde dieren). Daar zul je overigens geen last van hebben; waar je méér voor op je hoede moet zijn, is het feit dat hier heel snel en onverwacht stormen opkomen, waardoor de diensten van de kabelbanen dikwijls gestoord worden.

ZWARTE ZEE
USSR
IRAN
IRAK
SYRIË
LIBANON
CYPRUS
MIDDELLANDSE ZEE
ANKARA
NICOSIA
Famagusta
Limasol
Rhodos
Kutaissi
Tiflis
Batumi
Trabzon
Akyaka
Lenin-akan
Jerewan
Kars
Sarıkamış
Razi
Kapıköy
Van
Tatvan Hafen
Muş
Erzurum
Erzincan
Eufraat
Tigris
Elazığ
Yolçatı
Malatya
Diyarbakır
Kurtalan
Mardin
Nusaybin
Senyurt
Kamichli
Tel Kotschek
Mossul
n. Bagdad
Samsun
Amasya
Çarşamba
Sivas
Kalın
Çetinkaya
Kayseri
Boğazköprü
Yerköy
Kırıkkale
Çankırı
Irmak
Kayaş
Sincan
İsmetpaşa
Zonguldak
Adapazarı
Arifiye
Bilecik
Eskişehir
Kütahya
Afyon
Akşehir
Konya
Karaman
Karakuyu
Eğirdir
Isparta
Burdur
Antalya
Kardeşgediği
K. Maraş
Narlı
Fevzipaşa
Köprüağzı
Meydanekbez
Çobanbey
Halep
Iskenderun
Toprakkale
Adana
Yenice
Mersin
Homs
Tripolis
İstanbul
Sirkeci
H. Paşa
Edirne
Kırklareli
Svilengrad
Marica
A.polis
Uzunköprü (Pehlivanköy)
Mandıra
Bandırma
Balıkesir
Soma
Tunçbilek
Tavşanlı
Uşak
Alaşehir
Manisa
İzmir
Çatal
Torbalı
Ortaklar
Tire
Ödemiş
Söke
Bodrum
Denizli
Gonçali
Sütlaç
Çivril
23400
23500
23501
23502
23503

Turkije

Je Interrail-Ticket geldt tegenwoordig voor geheel Turkije; is dat niet geweldig? Vanuit Duitsland kun je regelrecht naar Turkije, met de Istanbul-Expres D 1293 die ongeveer 17.40 uur uit München vertrekt en op de morgen van de tweede daarop volgende dag om ca. 10 uur in Istanbul aankomt. Wees zo verstandig om voor de hele reis een couchette te reserveren; dat kost je ca. *f* 25,50. Zorg dat je ruim van tevoren een visum aanvraagt. Ergens onderweg uitstappen op de reis door Bulgarije is officieel verboden.
Wanneer je je al die moeite en extra treinkosten wilt besparen, kun je ook een directe trein vanuit Thessaloniki in Noord-Griekenland naar Istanbul nemen. Het duurt wel behoorlijk lang: vertrek uit Thessaloniki 14.45 uur, aankomst in Istanbul de volgende morgen om 6.30 uur. Terugreis: uit Istanbul om 22 uur en aankomst in Thessaloniki de volgende dag om 16.04 uur. Eventueel plaats laten reserveren: de trein heeft maar één wagon; in Turkije komen er echter wagons bij die meestal leeg zijn (dat was althans tot dusver het geval). Het gebeurt vrij vaak dat de train de aansluiting bij de grens mist en dat kan lang wachten betekenen. Neem extra eten en drinken mee, want je weet maar nooit!
De lolligste manier om in Turkije te komen is eigenlijk vanaf een van de Griekse eilanden; dat is heel wat boeiender – althans in één richting – dan de hierboven omschreven reizen. Schepen die Turkse havensteden aandoen vertrekken bijvoorbeeld van de Griekse eilanden Chios, Samos, Kos, Rhodos en Kastelorizo. Het gaat over het algemeen maar om enkele km, omdat deze eilanden vlak voor de kust van Turkije liggen, maar het kost je minstens *f* 35,–. Daar staat tegenover dat de verdere reis in Turkije zelf bijzonder goedkoop is. Haast vanuit alle kustplaatsen gaan bussen naar Izmir of Söke (beide treinstations) of regelrecht naar Istanbul. Van de zuidkust (bijv. Bodrum) naar Istanbul per bus kost ca. *f* 27,50. Als je al in Izmir weer op de trein overstapt, kost het je maar ongeveer *f* 11,–. Denk er dus maar eens goed over na of je aan een verblijf op de Griekse eilanden geen reis naar Zuid-Turkije wilt vastknopen. In dat geval moet je voor de totale kosten op de volgende rekenen: Athene-Kos of Samos of Rhodos ca. *f* 40,–, dan per schip naar de Turkse kust voor ongeveer *f* 50,– en vervolgens een bus voor ongeveer *f* 11,– tot *f* 27,50.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: in Ankara (Aziatische deel van Turkije).
Nederlands Consulaat: Istihlâl Caddesi 393, Beyoglu-Istanbul.

Het geld: Turkse lire (lt)
lt 100 = ca. *f* 0,02, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: Uitvoer van bin-

nenlandse valuta is vrij tot een bedrag met een tegenwaarde van US $ 1000,–. In- en uitvoer van buitenlandse valuta vrij, mits bij invoer aangegeven. Verzoek bij aankoop van Turkse Ponden altijd om een nota; er kan bij inwisseling een bewijs van aankoop verlangd worden.

Grensdocumenten: Geldig paspoort; bij doorreis door Bulgarije en/of Roemenië zijn visa vereist (het visum is **niet** aan de grens te verkrijgen).

Toeristenpolitie in Istanbul: Turizm Polissi, Alemdar Karakolu, tel.: 274504 (in de nabijheid van de Sultan Ahmed Moskee).

Telefoon naar Nederland: 9-931
De tijd: je horloge 2 uur vooruitzetten!

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedemorgen	Günaydiu!
Goedendag	Merhaba!
Goedenavond	Iyi aksamlar!
Dank u wel	Tesekkür ederim!
Waar is het station?	Istasyon nerede?
Hoe kom ik naar…?	…e nasil gidebilirim?
Moeten wij overstappen?	Aktarma yapacak miyiz?
Gaat deze trein via (over)…?	Bu tren… den gecer mi?
Stopt deze trein in…?	Bu tren… de durur mu?
Bagage	Bagaj
Bagagedepot	Emanetci; bagaj deposu
Vertrek	Hareket; halkis
Aankomst	Varis

Met de trein door Turkije

Istanbul
Stations: Sirkeci (in het centrum van het Europese deel, dicht bij de Galata-Brug). Treinen uit Griekenland en Bulgarije. Karaköy: aanleg veerboot in het Aziatische deel, dicht bij de Galata-Brug, 12 minuten gaans van Sirkeci.
Haydarpasa: in het Aziatische deel; directe veerboten van Karaköy (ca. 25 minuten varen) met om de 20 minuten afvaart. Treinen van Haydarpasa uit door het Aziatische deel van Turkije. Aan de Europese kant verbindt buurtspoorverkeer Sirkeci met Florya aan de Zee van Marmara. Op de Aziatische kant: van Haydarpasa naar Pendik. Er zijn heel veel goedkope stadsbussen. Een korte ondergrondse verbinding (tunnel) leidt van het Karaköy-plein naar het hoger gelegen Tunnelplein.Goedkope jeugdhostels en restaurantjes vanaf Blauwe Moskee richting Bosporus.
De **jeugdherberg** bevindt zich tegenover de Aya Sophia (Hagia Sophie). In de stad zijn echter ontelbare **hotels** die niet duurder zijn dan de jeugdherberg (ca. ƒ 35,–/ca. B. frs. 700,– per persoon), bijvoorbeeld:
'Bale': Refik Saydam Caddesi 62, Tepebasi.
'Cidde': Aksaray Cad. 10, Laleli.
'Kavak': Mesrutiyet Cad. 201, Tepebasi.
'Maya': Fevziye Cad. 19, Sehzadebasi.
'Opera': Inönü Cad. 38, Taksim.

'Suadiye': Play Yolu 51, Suadiye.
Camping: Aan de Zee van Marmara: Florya, Büyük Cehmece, Silivri. Aan de Bosporus: Sile, Kilyos, op de heuvel Camlica in Usküdar.
De bezienswaardigheden van de stad liggen in de nabijheid van het Sirkeci-Station. Voor bezichtiging kan ik twee alternatieven aanbevelen; hier volgt de eerste mogelijkheid:
Vanuit Station Sirkeci links naar de Muradiye Caddesi, deze over in zuidoostelijke richting tot de Alemdar Caddesi. Hier ligt rechts de **Hoge Porte**, de in Turkse rococo-stijl gebouwde ingang tot het Paleis van de Grootvizier; thans stadsbestuur. Er tegenover de serailmuur van het oude Sultanspaleis, **Topkapi-Serail** (= Kanonnenpoortpaleis).
Van hieruit keken de sultans naar het opmarcheren van gildelieden. De serailmuur zuidoostwaarts volgend bereik je **Bab-i Huymayun**, de buitenste poort van het serail, gebouwd in 1478. Eeuwenlang werden in de nissen ter weerszijde van de smalle doorgang als afschrikwekkend voorbeeld de hoofden van degenen die op bevel van de sultan in het paleis terechtgesteld waren opgehangen. Door de poort op de eerste voorhof komend, staat links de **Irene-kerk**, een van de oudste van de stad en tot de bouw van de eerste Aya Sophia de voornaamste kerk van Constantinopel, omtrent 300 gebouwd en ingewijd door keizer Constantijn (280-337). Over de voorhof naar de volgende poort, Ortakapi of **Bab-i-Selam** (Poort des Heils), die alleen door de sultan te paard gepasseerd mocht worden; alle anderen moesten afstijgen. In de torens werden de ter dood veroordeelden gevangengehouden. Rechts van de poort, bij de muur, de **Beulsbron**, waar de beulen na de terechtstelling hun bijlen schoonwasten. En daarachter een parkachtige aanleg, waar het eigenlijke **Paleis** begint. Rechts keukengebouwen, links woningen voor bedienden en het Kubbealti, het gebouw waar de regering vergaderde. De hofkeuken bevat tegenwoordig een belangrijke porseleinverzameling. Vervolgens **Bab-i Saadet** (Poort der Gelukzaligheid) en het nieuwe hof met de Arz Odasi, de **audiëntiezaal**. Daarachter de **Bibliotheek van Admed III**, geheel uit marmer opgetrokken, met over de 4000 waardevolle handschriften. Rechts de **Schatkamer**, tegenwoordig te bezichtigen. Door de boog naar de vierde hof, met rechts de toren van de opperarts, in het midden het Mustafa-Pasja-Paviljoen en links de wondermooie Bagdagkiosk. Daarvóór de tulpentuin met fontein en daarnaast de heel mooie Erewankiosk. Links in de hoek de Sünet Odasi, de **besnijdenisruimte**, waarin vroeger de prinsen besneden werden. Bezienswaardig ook de **Harem**, een reusachtig gebouwencomplex, alleen bewoond door de sultan en zijn familie. Rondleidingen in diverse talen.
Links van het paleis het Arkeoloji Müzesi, het Archeologisch Museum, met een enorme collectie voorwerpen uit de Antieke Oudheid. Daarnaast het Eski Sark Eserleri Müzesi, het Museum van de Oudheid van het Nabije Oosten, met vondsten uit het gehele Nabije Oosten, bijvoorbeeld uit Sumerië, Babylonië, Assyrië, Ninive. Vervolgens de Cinili Kösk, het Fayence-Paviljoen, het belangrijkste burgerlijke bouwwerk uit de Osmaanse tijd (1471); hierin is thans het **Fatih-Museum** gevestigd, met keramiek uit de Osmaanse tijd. Rechts van het museum het uitgestrekte Gülhane-Park. Aan het eind, achter het paleis, de **Gotenzuil**, 15 m hoog die in ca. 330 onder Constantijn opgericht werd. Nog verder, aan de landtong, het **Monument voor Atatürk** uit 1926.
Nu weer terug naar de andere poort, Bab-i Humayun. Er tegenover de Aya Sophia, de Kerk der Heilige Wijsheid: gedurende

916 jaar een kerk en gedurende 482 jaar een moskee, tot er in 1935 een museum van gemaakt werd. Het gebouw ontstond in 325-360 onder Constantijn, werd twee keer door brand verwoest, opnieuw opgebouwd en in 1453 tot moskee gemaakt. Rechts van de grote Aya Sophia, in de Yerebatan Caddesi, de Yerebatan Sarayi, de **Yerebatan-Cisterne** uit 527: zeer indrukwekkend! Dit reservoir moest paleizen en huizen van water voorzien, voor het geval dat de aquaducten door oorlogshandelingen vernield zouden worden.
Achter de Aya Sophia, steeds rechtuit, de Sultan-Ahmed-Moskee, ook de **Blauwe Moskee** genaamd; 1609-1616 gebouwd met 6 minaretten (lichtshow op zomeravonden om ca. 9 uur). In de nabijheid het in 203 gebouwde **Hippodrom**, waar 100.000 toeschouwers de paardenrennen konden bijwonen. Hier in de nabijheid ook het Türk ve Islam Sanatlari Müzesi, het **Museum voor Turkse en Islamitische Kunst**. Verder in het zuidwesten van de stad de Kleine Aya Sophia (Kücük Aya Sofya) uit 527 en de Sokullu-Mehmed-Pasja-Moskee uit 1571.
Onze tweede weg leidt van het Station Sirkeci rechtuit over de Resadiye Caddesi naar de **Galata-Brug**, die het oude Stambul over de Gouden Hoorn (Halic Horni) met de nieuwe stadsdelen Galata en Beyoglu verbindt (in 1912 gebouwd). 's Nachts wordt het middendeel van de brug verwijderd, zodat schepen passeren kunnen. De brug is het middelpunt van de stad; ervóór het Eminö-plein, het hart van alle activiteit. Hier staat de **Nieuwe Moskee** (Yeni Cami) uit 1663. Aan beide zijden van de brug veel visrestaurants.
Achter de Nieuwe Moskee bevindt zich de **Egyptische Basar** (Misir Carsisi) en de Rüstem-Pasja-Moskee (Rüstempasa Camii): zeer bezienswaardig! Ten zuidwesten hiervan de grote Süleymaniye Camii (Süleyman-Moskee), gebouwd in 1557. Ten noorden hiervan de **Botanische Tuin**; ten zuiden de **Universiteit**, de Bayazit-Toren en de Bayazit Moskee (Beyazit Camii). Ten oosten van deze moskee bevindt zich de Kapali Carsi, de **overdekte bazar**, zeer geliefd bij de toeristen: een doolhof van straatjes met verkoopkramen en 11 toegangspoorten. Hier vlak bij (oostwaarts) de Cemberli Tas (de **Verbrande Zuil**), door keizer Constantijn gebouwd. Daarnaast de Atik-Ali-Pasja-Moskee en niet ver daar vandaan de Nuruosmaniye-moskee (Licht van Osman Moskee) en de Mahmut-Pasja-moskee. Van hier in oostwaartse richting is het niet ver meer naar het Hippodrom en de Aya Sophia.
Helemaal ten westen van de Europese stad loopt de reusachtige **landmuur**, die met een lengte van 6,7 km van de Zee van Marmara tot de Gouden Hoorn reikt en de stad eens tegen aanvallen vanaf de landzijde beschutte.
Aan te bevelen is ook een boottocht over de **Bosporus**.
De moeite waard is ook een excursie naar **Usküdar**, het Aziatische deel van de stad, waar veel moskeeën staan en alles heel oosters toegaat. Vanaf de berg **Camlica** een prachtig uitzicht op Europa! (Met de boot vanaf de Galata-brug!)
Bezoek eens een Turks bad (bijv. Çemberlitas bath, Vezirhan Cad. nr. 8, waar je voor ca. *f* 12,50 het badhuis in mag en een massage krijgt).

Het Aziatische deel van Turkije

De treinen rijden erg langzaam; ze zijn vaak vol en allesbehalve comfortabel. Je krijgt echter wel de kans om in contact te komen met de Turkse bevolking. Een

couchette of een plaats in de slaapwagen is zo goedkoop (ca. *f* 8,– tot *f* 12,–) dat je je een dergelijke 'luxe' wel zult kunnen veroorloven. Zelfs zonder Interrailticket is reizen per trein door Turkije nog erg goedkoop: ca. *f* 5,50 voor 100 km. Zeer de moeite waard zijn de beroemde sintelterrassen van Pamukkale en de tufsteengebieden van Cappadocië.

Izmir en omgeving

Vanuit Istanbul per veerboot (ca. 4 uur), 's morgens of 's avonds, met directe aansluiting op de trein naar Bandirma en vandaar per trein (23502) naar Izmir (duurt ca. 6 uur). Wat ook kan – maar het is ingewikkelder – is van Istanbul met de trein en overstappen in Eskisehir (23501).

Izmir, een stad met 500.000 inw., is een bezoek niet waard en is alleen geschikt als overgangsstation om verder te reizen naar de Griekse eilanden of naar Pamukkale. Wie wil overstappen op de overlandbus naar een havenstad, moet vanaf het station Basmane per stadsbus of taxi (ca. *f* 7,–) naar het busstation in de buurt van de haven in de voorstad Alsancak. Rondom Station Basmane goedkope kleine hotels en pensions. Vanuit Izmir kun je per bus (ca. *f* 11,–) naar **Cesme**, een kleine toeristenstad 80 km westwaarts (van hier veerboten naar het eiland Chios, duurt ca. 1 uur, kost ca. *f* 38,50; van juni-september). Verder bestaat de mogelijkheid om per bus (ca. *f* 9,–) van Izmir naar het ca. 50 km zuidwaarts gelegen **Kusadasi** te gaan, daar vlak in de buurt de opgravingen van **Efese** te bekijken en dan per veerboot naar het 15 km verder gelegen eiland Samos (duurt 1 uur, ca. *f* 38,50; mei-september); bussen rijden elk uur. Weer een andere tocht is via **Bodrum** (ca. 100 km ten zuiden van Izmir, ca. *f* 11,–) naar het Griekse eiland **Kos** (10 km per boot, kost ca. *f* 33,–). Niet veel verder is het naar het toeristencentrum **Marmaris** (ca. *f* 11,–) en vandaar naar **Rhodos** (25 km per boot, kost ca. *f* 44,–). Alle hier genoemde Turkse steden hebben mooie stranden, maar gezien het hier heersende massatoerisme is er geen vergelijking met de steden in het binnenland van Turkije mogelijk.

Pamukkale

Bussen vanuit het nabij gelegen Denizli (bussen elk half uur; slechts 3 treinen per dag van Izmir naar Denizli en bovendien een nachttrein vanuit Istanbul; directe bussen ook vanuit Izmir om het uur, ca. *f* 5,50).

Pamukkale, in het zuiden van Turkije, biedt een natuurkundig wonder. Uit bronnen stroomt water met een temperatuur van 60 graden over sintelterrassen, die in de loop van eeuwen door kalkafzetting in het water ontstaan zijn. Jammer genoeg heeft de luchtvervuiling, ook door de vele auto's van de massa's toeristen, ertoe bijgedragen dat de oorspronkelijk spierwitte kleur van de terrassen steeds grijzer wordt. Je kunt in het warme water baden, een genoegen dat je vooral 's zomers met half Europa zult moeten delen. Je zou kunnen zeggen: wat het bad goedmaakt, gaat door de mensenmassa weer verloren.

Ankara

Trajecten 23501 vanuit Istanbul en 23503 Oost-Turkije. Deze op het hoogplateau gelegen stad is pas sinds 1923 de hoofdstad. 's Zomers is een bezoek hier door de haast ondraaglijke luchtvervuiling en de hoge temperatuur bepaald geen genoegen. Tegenwoordig heeft Ankara ruim 1 miljoen inwoners; in 1923 waren het ongeveer 30.000. Aangezien het aantal inwoners zo is toegenomen, lopen moderne woongebieden en oude stadskernen in elkaar over. In de voorsteden wonen talloze werkelozen, waar da-

gelijks nieuwe aantallen bijkomen. De moeite waard is een bezoek aan de Oude Stad, gelegen onder de Ak Kale, de **Witte Burcht**, ten dele een beschermd cultuurmonument. Vanaf de burcht een mooi uitzicht. Wie lekker relaxen wil kan in het park bij het station terecht.
Vanuit Ankara goede treinverbindingen met het oosten van Turkije (23503). Info niet ver van het station in de grote Cumhuriyetstraat (daar waar de Istanbulstraat erop uitloopt). Overnachten in veel goedkope kleine pensions en hotels aan het eind van de Cumhuriyetstraat (ca. 1 km van het station).

Kayseri
Traject 23503 van Ankara, rit duurt ca. 7 uur. Een grote stad in het oosten van het hoogland van Anatolië, gelegen onder het machtige Oostanatolische bergmassief, waarvan de vulkanen de hele omgeving met lava en as bedekten. In de loop van duizenden jaren werkten wind en water hierop in, zodat grillige en imposante vormen ontstonden. In de omgeving van Kayseri kun je deze bizar gevormde aardlagen bewonderen. De grootste attractie is de door de Verenigde Naties tot cultuurmonument uitgeroepen Cappadocische Kloosterstad bij het dorp **Göreme**. Deze ontstond in de eerste eeuwen na Chr. door het werk van christenen, die de natuurlijke vormen van dit landschap benutten en transformeerden tot kerken en kloosters.
Je kunt Kayseri vanuit Ankara meerdere malen per dag per trein bereiken. Vanuit Kayseri rijden dagelijks meerdere bussen naar Göreme en er komen – allicht! – veel toeristen.
(Uitgebreide gegevens over Turkije vind je bijvoorbeeld in de **Basisreisgids Turkije** door Carole en Chris Stewart, uitgave Mingus, Baarn.)

Zweden

Een enorm, haast eindeloos land: op 450.000 km^2 wonen niet meer dan 8 miljoen mensen, dat is 18 inwoners per vierkante km!
Van Malmö in het zuiden tot Kiruna in het noorden is net zo ver als van Malmö/Kopenhagen tot Florence! Wie droomt niet van dit land met zijn reusachtige bossen, grote meren en ongerepte natuur? Maar ook hier laat de beschaving je niet los: in het noorden van Zweden lazen wij vlugschriften die ons in diverse talen op de hoogte stelden van het sterven van de bossen en de vervuiling van de meren ten gevolge van zure regen.

Belangrijke punten

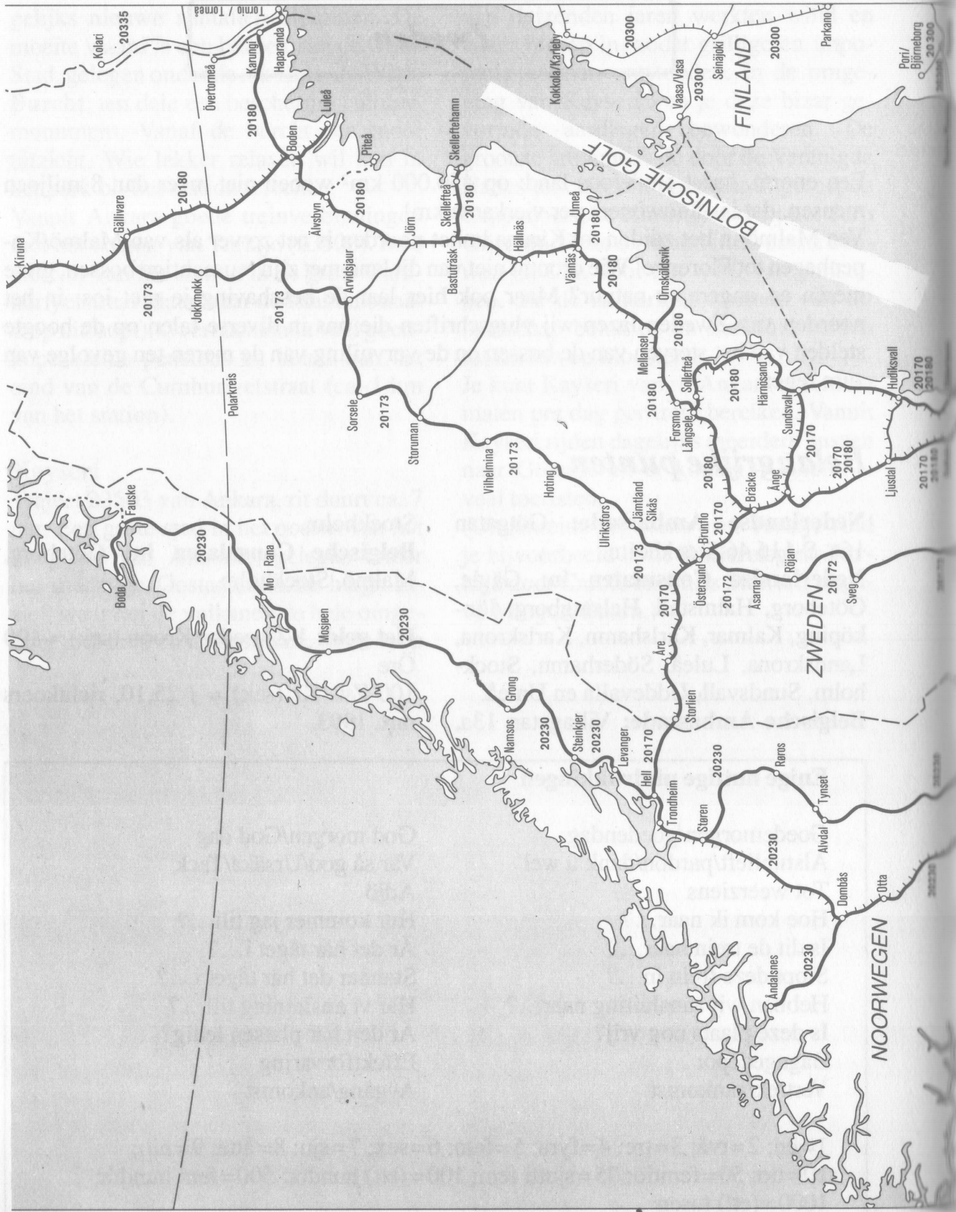
Nederlandse Ambassade: Götgatan 16a, S-116 46 Stockholm.
Nederlandse Consulaten in: Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Landskrona, Luleå, Söderhamn, Stockholm, Sundsvall, Uddevalla en Umeå.
Belgische Ambassade: Villagatan 13a, Stockholm.
Belgische Consulaten in: Göteborg, Malmö, Stockholm.

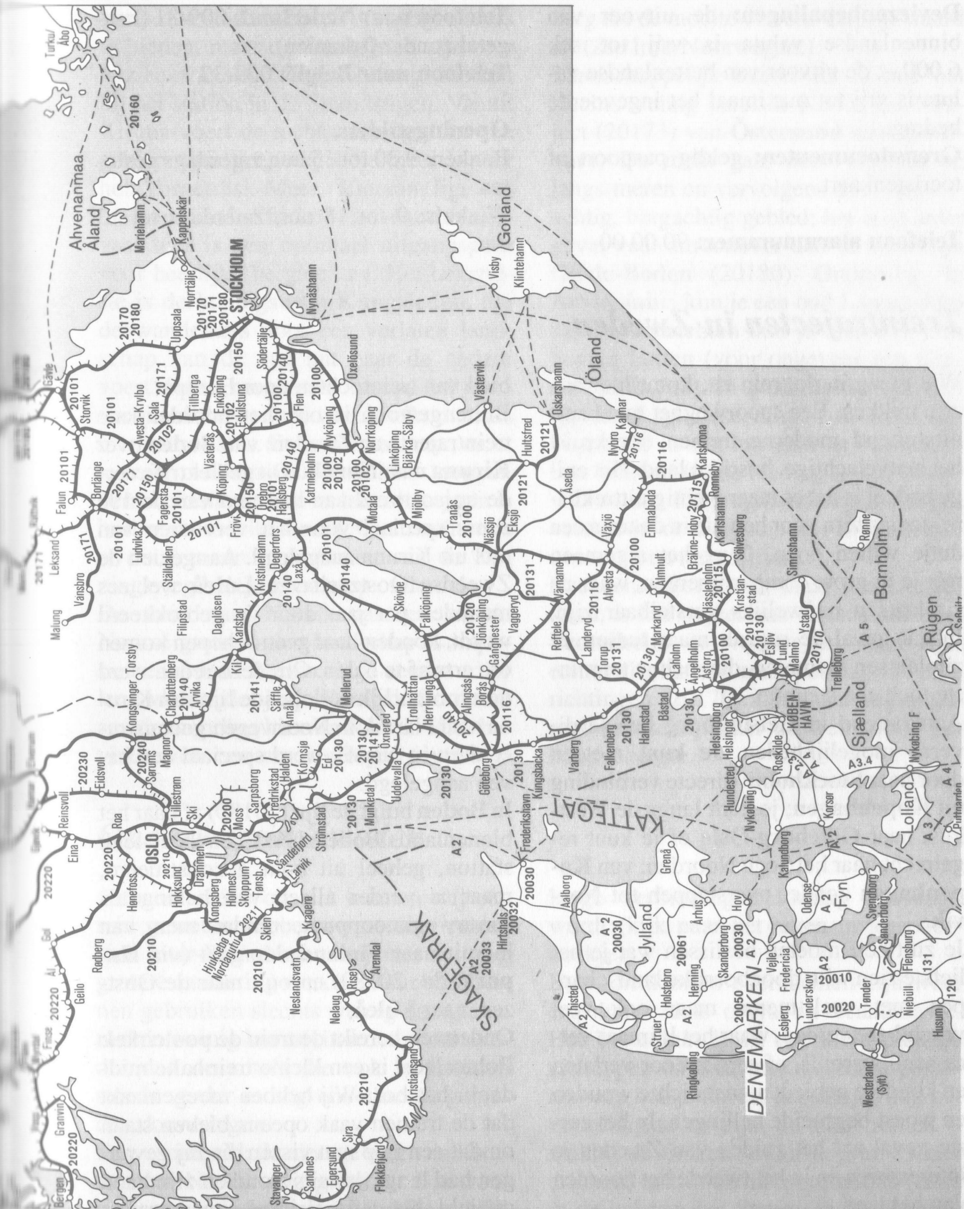
Het geld: 1 Zweedse Kroon (sek) = 100 Öre
100 Zw. Kr (sek) = *f* 25,10, richtkoers mrt. 1993.

Enige nuttige uitdrukkingen

Goedemorgen/goedendag	God morgen/God dag
Alstublieft/pardon/dank u wel	Var så god/Ursäka/Tack
Tot weerziens	Adjö
Hoe kom ik naar...?	Hur kommer jag till...?
Is dit de trein naar...?	Är det här tåget i...?
Stopt deze trein in...?	Stannar det här tåget i...?
Hebben wij aansluiting naar...?	Har vi anslutning till...?
Is deze plaats nog vrij?	Är den här platsen ledig?
Bagagedepot	Effektförvaring
Vertrek/aankomst	Avgång/ankomst

1=en; 2=två; 3=tre; 4=fyra; 5=fem; 6=sex; 7=sju; 8=åtta; 9=nio; 10=tio; 50=femtio; 75=sjutti fem; 100=(ett) hundra; 500=fem hundra; 1000=(ett) tusen

FINLAND
ZWEDEN
NOORWEGEN
BOTNISCHE GOLF
Polarkreis
Tornio / Torneå
Kolari
Karungi
Haparanda
Övertorneå
Luleå
Boden
Piteå
Kiruna
Gällivare
Jokkmokk
Älvsbyn
Arvidsjaur
Jörn
Skellefteå
Skelleftehamn
Bastuträsk
Hällnäs
Vännäs
Umeå
Örnsköldsvik
Mellansel
Sollefteå
Forsmo
Långsele
Härnösand
Sundsvall
Hudiksvall
Ljusdal
Ånge
Bräcke
Sorsele
Storuman
Vilhelmina
Hoting
Jämtland Sikås
Ulriksfors
Brunflo
Östersund
Åsarna
Röjan
Sveg
Åre
Storlien
Hell
Trondheim
Levanger
Steinkjer
Namsos
Grong
Mosjøen
Mo i Rana
Bodø
Fauske
Støren
Røros
Tynset
Alvdal
Otta
Dombås
Åndalsnes
Kokkola/Karleby
Seinäjoki
Vaasa/Vasa
Parkano
Pori/Björneborg
20335
20180
20173
20170
20172
20230
20300

STOCKHOLM
OSLO
KØBEN-
HAVN
DENEMARKEN
KATTEGAT
SKAGERRAK
Ahvenanmaa
Åland
Gotland
Öland
Bornholm
Rügen
Jylland
Fyn
Sjælland
Lolland

Deviezenbepalingen: de uitvoer van binnenlandse valuta is vrij tot sek 6.000,–; de uitvoer van buitenlandse valuta is vrij tot maximaal het ingevoerde bedrag.
Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 90 00 00

Telefoon naar Nederland: 009-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 009-32

Openingstijden:
Banken: 9.30 tot 15 uur, zaterdags gesloten.
Winkels: 9 tot 18 uur, zaterdags tot 13 uur.

Treintrajecten in Zweden

Wie graag in de trein zit, komt hier aan zijn trekken. Een spoorwegnet met haast uitsluitend moderne treinen doorkruist het heuvelachtige, bosrijke land. Het enige nadeel is dat er maar weinig uittrekbare stoelen zijn voor hen die in de trein een dutje willen doen. Over het algemeen reis je in grote compartimenten, waar de zitplaatsen nauwelijks verstelbaar zijn. In dat geval de rugzak maar tussen de zitplaatsen klemmen, dan heb je tenminste toch een steuntje.
Aankomend in **Helsingborg** heb je diverse mogelijkheden. Je kunt meteen door naar **Stockholm**: directe verbinding uit **Kopenhagen**; je kunt langs de Westkust naar **Göteborg-Oslo** of je kunt regelrecht naar het hoge Noorden: van **Kopenhagen** zonder overstappen tot **Narvik**.
Je zult zelf moeten beslissen wat je het liefste zien wilt: door bosrijke landschappen met veel meren maar ook veel vruchtbare velden, waar het klimaat verrassend warm is, of eerder door verlaten en koudere gebieden, met dichte wouden en woest begroeide hellingen. In het eerste geval zal het zuiden van Zweden je interesseren en in het tweede het noorden van het land.
Wat je onder geen enkele omstandigheid moet nalaten is de reis naar Noorwegen. De **Bergenbahn** en de **Nordlandbahn** naar Bodø zijn hoogtepunten op het gebied van treintochten door Europa.
Buitengewoon is ook het noordelijkste treintraject van Zweden: van **Boden** over **Kiruna** naar **Narvik**. Dit geëlektrificeerde traject werd aan het eind van de 19e eeuw speciaal voor het vervoeren van erts uit Kiruna aangelegd. Aangezien de Zweedse Oostzeehaven **Luleå** wel zes maanden per jaar door ijs geblokkeerd wordt, konden daar geen schepen komen om erts af te halen. Om deze reden werd de avontuurlijk verlopende lijn van Kiruna naar Narvik in Noorwegen geconstrueerd en in Narvik werd speciaal een haven aangelegd.
In **Boden** buigt de lijn (20180) af naar het binnenland. Boden heeft een heel leuk station, geheel uit hout geconstrueerd, maar is verder alleen van belang als spoorwegknooppunt, omdat men van hieruit naar **Finland** doorgaat (via **Haparanda**, 20180) en ook naar de Oostzee, naar **Luleå**.
Onderweg bereikt de trein de poolcirkel: **Polarcircel** is een kleine treinhalte middenin het bos. Wij hebben meegemaakt dat de treinen vaak opeens bleven staan omdat een Lap met vissen die hij gevangen had langs de rails stond en zijn hand ophield. Na de poolcirkel gepasseerd te hebben, kom je langs **Gällivare**, waar een lijn naar **Östersund** afbuigt (20173). Daarna wordt het woud lichter en gaat over in korter struikgewas; je bereikt **Ki-**

runa. De stad zelf heeft niets bijzonders te bieden, maar de **ertsmijnen** zijn zeer bezienswaardig. Jeugdherberg meteen bij het station in de Strandstigen. Vanuit Kiruna voert de tocht omhoog door een gebied waar geen vegetatie meer is naar het Torneträsk-Meer. Hieraan ligt het toeristenoord **Abisko**. Het natuurreservaat hier is een optimaal uitgangspunt voor heerlijke bergtochten. Het bekendste is de koningsweg: **Kungsleden**, die de wandelaars door een verlaten landschap van de ene hut naar de andere voert. Haast nergens in Europa zul je zó ver van de bewoonde wereld afkomen als hier het geval is. Eten, drinken, etc., moet je zelf meenemen. In Abisko stoppen verscheidene treinen en hier uitstappen is beslist de moeite waard. Overnachten is er duur, maar in de hutten van de Koningsweg heb je goedkoop onderdak.
De trein naar Narvik passeert nu de Noorse grens en het landschap is imposant en woest. Rechts zie je een kwartier lang vlak onder je de Rombaksfjord met aan de monding hiervan Narvik. Hier bevindt zich een mooi gelegen jeugdherberg die de moeite van een verblijf waard is! (Zie Info Noorwegen.)
Landschappelijk interessant is ook het slechts weinig bereisde Noord-Zuid-traject (20173) van **Östersund** naar **Gällivare**. De tocht gaat door wouden en langs meren en vervolgens door heuvelachtig, bergachtig gebied; het is in ieder geval veel attractiever dan de hoofdlijn **Gävle-Boden** (20180). Onderweg, in **Arvidsjaur**, kun je een oud Lappendorp zien. Overnachten kun je hier alleen in houten hutten (voor ongeveer een tientje/182 B.frs.). In **Jokkmokk** zijn veel typisch Laplandse dingen te zien, bijvoorbeeld in een museum en bovendien is er folkloristische kleding en Laplandse volkskunst. De **jeugdherberg** is hier gevestigd in de Solgatan 45. In Gällivare overstappen naar Kiruna.
Eveneens heel mooi, maar haast onbekend, is het traject van **Östersund** naar **Trondheim** in Noorwegen. Hier rijdt echter slechts één trein per dag in beide richtingen (20170). Door een nog ongerept landschap gaat de trein door het hooggebergte.

Onderweg in Zweden

Althans in één opzicht kunnen wij een rein geweten hebben, want door reizen met Inter-Rail dragen wij niet tot nog grotere aantasting van de natuur bij. Treinen gebruiken slechts weinig energie en maken weinig lawaai, in ieder geval minder dan de auto's die ook in Zweden steeds verder in nog onbedorven gebieden doordringen.
Een voorbeeld: de nieuwe weg van Kiruna naar Narvik. Dit grote land is trouwens per trein heel goed bereisbaar. Veel streken waar het lang winter blijft, zouden geheel van de buitenwereld afgesneden zijn als er geen spoorwegen waren. Een nadeel is echter wel, dat op sommige lange verbindingen toeslag gevraagd wordt (kijk naar het teken in je spoorboekje).
Eten, drinken en overnachten zijn weer erg duur, zoals overal in Scandinavië. Het beste kun je in een klein plaatsje uitstappen en daar met meerdere personen een huisje huren, dat schijnt nog het voordeligste te zijn. In alle treinen – vlakbij de deuren – kun je gratis water drinken; ook in de meeste stations (zelfs in de hal van het Station in Stockholm, meteen links) is daartoe gelegenheid. Iets drinken is in Zweden verschrikkelijk duur! Meestal ontstaat na het vertrek van een trein een 'run' van Inter-Railers op de

waterkaraffen. Zorg dat je erbij komt! Kampeerders zullen buiten altijd wel ergens water ontdekken en in het noorden kun je gerust water uit de vrije natuur drinken. En kamperen is overal toegestaan.
Wat de invoer van sterke drank, etc., betreft zijn ze in Zweden lang niet gemakkelijk; alcohol mag slechts door personen van boven de 20 in geringe mate ingevoerd worden en wel: 2 liter bier, 1 liter sterke drank van meer dan 22% + 1 liter wijn (of **alleen** 2 liter wijn!). Alcohol is in Zweden alleen te krijgen in winkels met staatsmonopolie.

Malmö
Traject: *Helsingborg-Malmö* (of van Kopenhagen met de veerboot). **Jeugdherberg** in de Backavägen 18, bus 36 vanaf kopstation. Een goede tip: met de Malmökortet die 3 dagen geldig is en ca. *f* 16,– (290 b. frs.) kost, krijg je een huurfiets, reductie op buskaartjes en vrij toegang in musea zoals het **Scheepvaartmuseum**, of in het **Malmöhus Slot** en zelfs het overdekte zwembad. Toeristeninformatie in de Hamngatan 1, vanaf het station links.
Spoorwegstation van Malmö naar het noorden is **Lund** (20100): met een heel fraaie Oude Stad, een prachtige **dom** en veel studenten. De dom heeft een 600 jaar oude klok met bewegende figuren (te zien om 12 uur en 15 uur).

Kalmar
Traject 20116: *Alvesta-Kalmar*. Alvesta ligt aan de lijn Helsingborg-Stockholm (20100). **Jeugdherberg** in de Rappegatan 1. Vlakbij het station ligt een mooi, door water omgeven **Slot** uit de 12e eeuw, dat lang dienst heeft gedaan als zuidelijke grensvesting tegen Denemarken. De stad heeft mooie parken. Bovendien kun je hier over de Ölandbrug naar het eiland Öland, dat heel dicht met bos en heide begroeid is en waar je maar heel weinig mensen zult tegenkomen. Tegenover Kalmar ligt op het eiland de **jeugdherberg** Skogsby in Färjestaden, 17 km met de bus of de fiets vanuit Kalmar.

Gränna
Met de stadsbus vanuit **Jönköping**, vanaf het station 100 m, rechtuit (van Helsingborg komend in Nässjö overstappen: 20120). **Jeugdherberg:** Grännastranden.
Gränna is een schilderachtig vakantieoord aan het **Vättermeer**, met fantastisch mooie stranden, waar het water 's zomers vaak lekker warm is. Vanaf de Grännaberg heb je een schitterend uitzicht, vooral bij zonsondergang. Het is een ideaal landschap voor voettochten, langs watermolens in de dalen. Heel leuk is een boottocht naar de eilanden; geweldig fijne fietswegen en stranden om te baden. In Gränna kun je in de suikerbakkerijen gaan bekijken hoe suikerspinnen gemaakt worden. In Gränna heerst 's zomers een sfeer die aan zuidelijke streken doet denken.

Göteborg
Traject 20130: *Helsingborg-Göteborg*. **Jeugdherberg** in de Mejerigaten 2, bus 62 en 64 vanaf het station. Dit is de op één na grootste stad van Zweden, daterend uit de 17e eeuw; men leeft er van de industrie en van de haven. Het **Industriemuseum** is gewijd aan de ontwikkeling van de zware industrie in deze stad. Bovendien is er een **Kunstmuseum** op de **Götaplatsen** met kunst uit het noorden en in het stadsdeel **Stigbergskajen** staat het **Scheepvaartmuseum** dat eveneens een bezoek waard is.
Mooie parken, zoals **Slottskogen**, zijn per tram te bereiken. Inlichtingen aan de Nordstan, rechts van het station. Interessant is ook het vestingcomplex **Skansen Kronan** met de arbeidersstad daaronder.

Te bereiken met de tram tot de halte Järntorget.

Stockholm

Voor Stockholm is het zeer de moeite waard om een toeristenkaart (Tourist-Card) aan te schaffen: het kost voor 3 dagen ca. ƒ 24,50 en geeft recht op gratis rit met alle bussen en vrij toegang tot Skansen en Tivoli (ook verkrijgbaar voor 1 dag of 2 dagen).

Stockholm is een van de mooiste wereldsteden van Europa. In het centrum, in **Gamla Stan**, heerst een heel uitzonderlijke sfeer die bijna zuidelijk aandoet. Van het station kom je, steeds rechtuit, op het plein van de moderne stad, **Sergelsstorg**. Hier kun je – in het Culturele Centrum – internationale kranten lezen, naar grammofoonplaten luisteren en tentoonstellingen bezoeken… Allemaal gratis! Iets verder, aan de **Kungsträdgården**, vind je het V.V.V.-kantoor. Nu echter naar rechts, langs de **Koninklijke Opera**, een brug over naar het eiland Stadsholm, waarop **Gamla Stan** (Oude Stad) ligt. Op de voorgrond het **Koninklijk Paleis** uit 1750, gebouwd nadat het oude was afgebrand. Je kunt hier onder andere de **schatkamers** en de kamer van de koning bezichtigen. De aflossing van de wacht vindt hier heel rustig en zonder ophef om 12 uur plaats. Naast het paleis de machtige **Storkyrka**, waarin de koningen gekroond werden en in het huwelijk traden. Van hieruit kom je aan het grote plein **Stortorget**, met mooie gebouwen. Hier ligt ook de **Duitse kerk St. Gertrud**. Daarna kom je in de romantische wirwar van straatjes in de Oude Stad. Terug in de richting van het station, maar verder westwaarts, staat het **Ridderhuis** en de **Riddarholmskerk**, waarin de koningen begraven werden.

Op het gedeeltelijk groene eiland **Skeppsholmen** bevindt zich het **Moderne Museum**, met werken van moderne kunstenaars. Het **Nationale Museum** ligt bij de brug die naar Skeppsholm leidt en het herbergt een grote collectie schilderijen, van Breughel tot Rubens.

Op het achter Skeppsholmen gelegen eiland **Kastelholmen** zijn ettelijke rustige, groene plekken te vinden. Het best vermaak je je echter op het eiland **Djurgården**. Je kunt hier tevens een bezoek brengen aan het **Noorder Museum**, het **Biologisch Museum**, het heerlijke **Openluchtmuseum Skansen** met huisjes uit Lapland (entree ca. ƒ 6,–/110 B. frs.), het amusementspark **Gröna Lund** en vlak daarnaast het oorlogsschip *Wasa* uit de 17e eeuw, dat enkele jaren geleden ontdekt werd in de haven van de stad. Vanaf de **Kaknäs-Toren** heb je een mooi uitzicht over de stad.

Op het gebied van muziek en vermaak is in Stockholm een massa te doen: op Djurgården het 'Country Palace'; in Gamla Stan 'Stampen' voor liefhebbers van jazz en de disco's 'Gamlingen' en 'Kolingen'.

Jeugdherbergen

- Zeilschip 'af Chapman', Skeppsholmen, tel.: 08-103715; het schip ligt vóór het eiland als je het Nationale Museum gepasseerd bent, kost ca. ƒ 22,–.
- Skeppsholmen, Västra Brobänken, tel.: 08-202506; vlak naast het jeugdherbergschip, eventueel ook camping mogelijk.
- Zinken, Zinkenräg 20, tel.: 08-685786; met metro 13 tot Zinkensdam, dan bij Hornsgatan 103-107 de trappen afgaan.
- Columbus Student Hotel, Tjärhousgatan 11; tel.: 08-441717. De hotels zijn heel duur. **Camping** op 10 km afstand van de stad, met de metro naar Ägby.

Uppsala

Traject 20170/20180: *Stockholm-Gävle.*

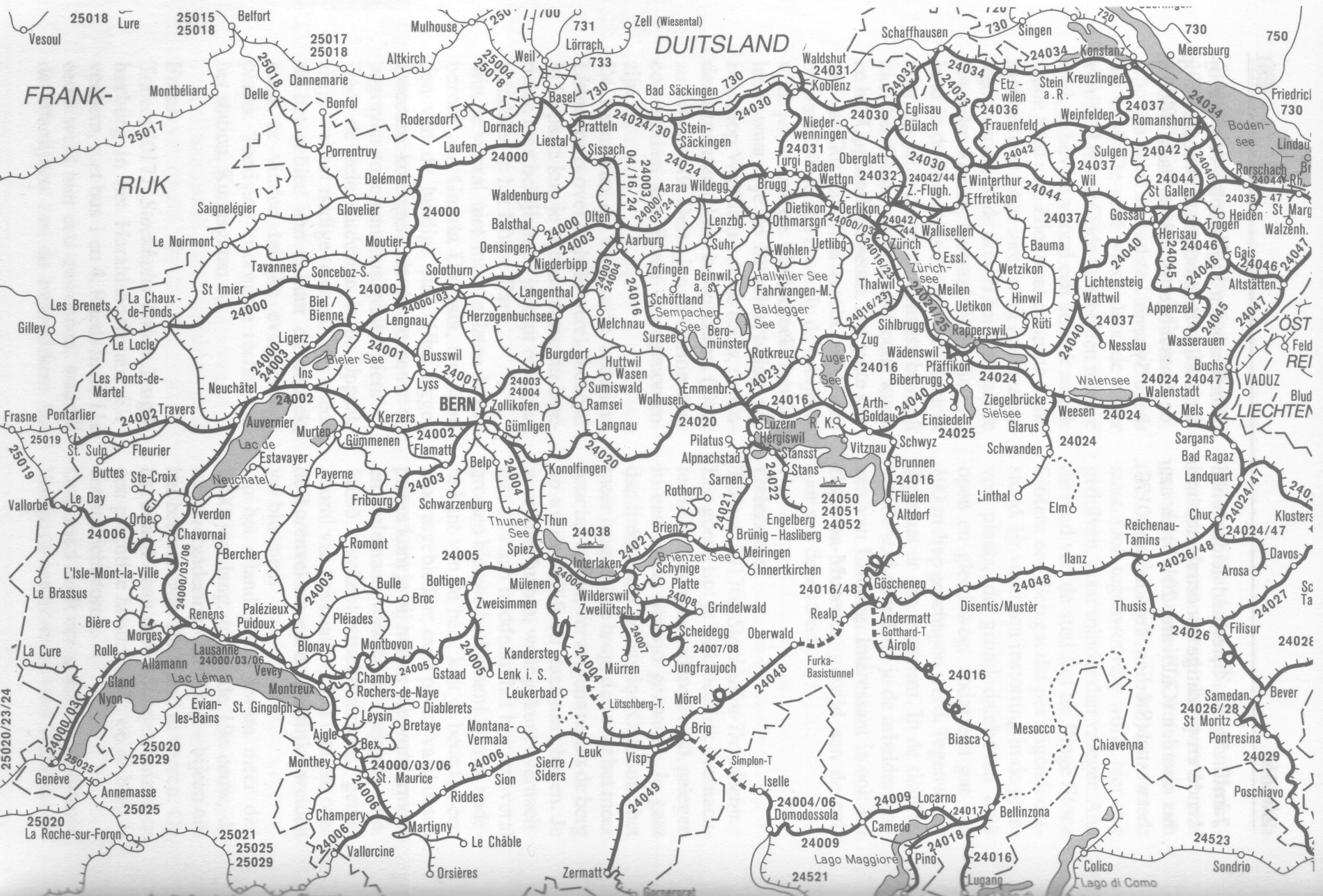
Jeugdherbergen: Norrbyvägen 46 (tel.: 108060) en Sunnerstavägen 24 (tel.: 324220). Camping in Sandvikens.
Uppsala heeft de oudste Universiteit van het land. De stad wordt door de rivier verdeeld in een Oude Stad en een nieuwe stad. Ik beveel vooral een bezoek aan de Oude Stad aan. Hier staat de grote **dom**, met de twee hoge torens; hij kan bezichtigd worden. In de dom is het graf van de Zweedse koning Gustaaf Wasa die zijn land in de 16e eeuw tot een grootmacht wist op te werken. Daarnaast bevindt zich het **Gustavianum** met oude kunst en het **Uppland Museum**. Het grote kasteel van Gustaaf Wasa staat boven de stad en stamt uit de 16e eeuw. In de nabijheid vind je de oudste **bibliotheek** van het land, waarin je de **Bijbelvertaling** van Bisschop Wulfila uit de 6e eeuw, de **Codex argenteus**, kunt bewonderen. (Deze zou tijdens de Dertigjarige Oorlog door een soldaat uit Praag 'meegenomen' zijn.)
De naam van de vermaarde botanicus **Linnaeus** is over de hele wereld bekend. In Uppsala kun je zijn als **museum** ingerichte huis bekijken en je kunt ook gaan wandelen in het **Linné-Park**.
Wat je vooral niet moet nalaten is een bezoek aan **Gamla Uppsala**, ten noorden van de huidige stad. Hier liggen Zweedse koningen uit de 6e eeuw (!) begraven en je kunt hun graven zien.
Door de vele studenten is in Uppsala altijd wel het nodige te doen: niet alleen op het gebied van cultuur en muziek, maar er vinden talrijke evenementen plaats. Toeristen-informatie rechts van het station, Kungsgatan 40.

Falun
Traject 20171: *Stockholm-Falun*. **Jeugdherberg** in het Haraldsboskolans Elevenhem, met bus 1 en 4. Reeds in de 11e eeuw werd hier erts gewonnen, waarbij de ertsmijnen aan de mijnwerkers behoorden. Via de kooplieden van de Lübecker Hansa werd de waardevolle grondstof verhandeld. Later kwam een deel van de mijnen in handen van de staat. Ook tegenwoordig wordt hier nog gedolven, maar minder dan vroeger. Aan de rand van de stad ligt de **Pinge Stora Stöten**: een diep gat dat per ongeluk ontstond. Er vond een instorting in de groeven plaats, de grond daarboven brak open en gleed weg, zodat een gat van 100 m diep geschapen werd. Tegenwoordig staat er een **museum**. In de richting van de stad gaand zie je de arbeidershuizen van **Elsborg**. Interessant is ook het **Dalarna-Museum**, gewijd aan de cultuur van deze streek.

Östersund
Traject 20170: *Stockholm-Trondheim*. Een goede tip: je kunt heerlijk overnachten in hutten op het eiland Frösö, gelegen in een meer, Storsjö genaamd. Je gaat dan links vanaf het station Östersund het meer langs tot de brug; dan over het meer naar het eiland; vervolgens rechts de berg op tot de skilift en daar naar boven. Je vindt hier hutten, waar je kunt overnachten; ze staan middenin het bos en overal groeien blauwe bosbessen! Aan de andere kant van de berg kun je beneden een moerasgebied in; over paden van houten platen kom je bij hutten die wondermooi en helemaal verscholen gelegen zijn. Frösö betekent vruchtbaarheid; geniet vooral van bovenaf van het uitzicht over de korenvelden en de heerlijke weiden vol bloemen.
Op het eiland Frösö kwam meer dan 1000 jaar lang, tot in de 19e eeuw, de raadsvergadering – de **Ting** – bijeen om het bestuur over Jämtland te voeren. Op het eiland staan mooie houten huizen en een prachtige houten kerk; op de berg is een uitzichtstoren.
Östersund heeft een goed strand, diverse kerken en een museum voor **Volkskunst**:

Jamtli. Vanuit Östersund leiden onbekende en prachtige spoortrajecten naar het noorden (Gällivare, 20173) en naar het westen (Storlien, Trondheim, 20170).

Storlien is een uitgangspunt voor heerlijke, rustige bergtochten, bijvoorbeeld op de Snasahögerna, of de haast 1800 m hoge Sylarna.

FRANK-
RIJK
DUITSLAND
LIECHTEN
ÖST
REI
Vesoul
Lure
Belfort
Montbéliard
Delle
Dannemarie
Bonfol
Mulhouse
Altkirch
Weil
Lörrach
Zell (Wiesental)
Basel
Rodersdorf
Dornach
Laufen
Liestal
Pratteln
Sissach
Porrentruy
Delémont
Waldenburg
Saignelégier
Glovelier
Le Noirmont
Moutier
Balsthal
Olten
Oensingen
Aarburg
Tavannes
Sonceboz-S.
Solothurn
Niederbipp
Langenthal
St Imier
La Chaux-de-Fonds
Les Brenets
Le Locle
Gilley
Les Ponts-de-Martel
Biel / Bienne
Lengnau
Herzogenbuchsee
Ligerz
Bieler See
Ins
Busswil
Lyss
Neuchâtel
Auvernier
Travers
Fleurier
St. Sulp.
Buttes
Pontarlier
Frasne
Vallorbe
Le Day
Ste-Croix
Orbe
Yverdon
Chavornai
Lac de Neuchâtel
Estavayer
Payerne
Murten
Kerzers
Gümmenen
Flamatt
BERN
Zollikofen
Gümligen
Belp
Burgdorf
Huttwil
Wasen
Sumiswald
Ramsei
Langnau
Konolfingen
Fribourg
Schwarzenburg
Romont
Bercher
L'Isle-Mont-la-Ville
Le Brassus
Bière
Morges
Renens
Lausanne
Rolle
La Cure
Allamann
Gland
Nyon
Lac Léman
Genève
Annemasse
La Roche-sur-Foron
Evian-les-Bains
St. Gingolph
Vevey
Montreux
Palézieux
Puidoux
Blonay
Bulle
Broc
Pléiades
Montbovon
Chamby
Rochers-de-Naye
Gstaad
Boltigen
Zweisimmen
Lenk i. S.
Diablerets
Leysin
Bretaye
Aigle
Bex
Monthey
St. Maurice
Champery
Martigny
Vallorcine
Le Châble
Orsières
Riddes
Sion
Sierre / Siders
Montana-Vermala
Leuk
Leukerbad
Visp
Zermatt
Gornergrat
Brig
Mörel
Simplon-T
Lötschberg-T.
Iselle
Domodossola
Kandersteg
Mülenen
Spiez
Thun
Thuner See
Interlaken
Wilderswil
Zweilütsch.
Mürren
Schynige Platte
Grindelwald
Scheidegg
Jungfraujoch
Brienz
Brienzer See
Meiringen
Innertkirchen
Brünig-Hasliberg
Rothorn
Sarnen
Alpnachstad
Pilatus
Hergiswil
Luzern
Stansst.
Stans
Engelberg
Emmenbr.
Wolhusen
Sursee
Sempacher See
Beromünster
Baldegger See
Hallwiler See
Fahrwangen-M.
Beinwil a. S.
Schöftland
Zofingen
Melchnau
Aarau
Wildegg
Lenzbg.
Suhr
Brugg
Baden
Turgi
Wettgn
Dietikon
Othmarsgn
Wohlen
Uetlibg.
Oerlikon
Zürich
Zürichsee
Thalwil
Sihlbrugg
Zug
Zuger See
Rotkreuz
Arth-Goldau
Vitznau
Brunnen
Schwyz
Flüelen
Altdorf
Göschenen
Andermatt
Gotthard-T
Airolo
Realp
Oberwald
Furka-Basistunnel
Biasca
Bellinzona
Locarno
Camedo
Lago Maggiore
Pino
Lugano
Mesocco
Chiavenna
Colico
Lago di Como
Sondrio
Poschiavo
Pontresina
St Moritz
Samedan
Bever
Filisur
Thusis
Disentis/Mustèr
Ilanz
Reichenau-Tamins
Chur
Arosa
Davos
Klosters
Landquart
Bad Ragaz
Sargans
Mels
Walenstadt
Walensee
Weesen
Ziegelbrücke
Glarus
Schwanden
Linthal
Elm
Einsiedeln
Sielsee
Biberbrugg
Pfäffikon
Wädenswil
Rapperswil
Uetikon
Meilen
Essl.
Wallisellen
Z.-Flugh.
Winterthur
Effretikon
Bauma
Wetzikon
Hinwil
Rüti
Lichtensteig
Wattwil
Nesslau
Wil
Gossau
Herisau
St Gallen
Appenzell
Wasserauen
Gais
Altstätten
Trogen
Heiden
Walzenh.
Rorschach
Bodensee
Lindau
Friedrich
Meersburg
Konstanz
Kreuzlingen
Romanshorn
Weinfelden
Sulgen
Frauenfeld
Etzwilen
Stein a. R.
Singen
Schaffhausen
Eglisau
Bülach
Oberglatt
Niederweningen
Koblenz
Waldshut
Bad Säckingen
Stein-Säckingen
Buchs
VADUZ
Feld

Zwitserland

Het spoorwegparadijs van Europa! Onvergelijkelijk fraaie landschappen met een wonderschone bergwereld worden met een elders nooit bereikte perfectie ontsloten door de Zwitserse Spoorwegen: er is in het hele land nauwelijks een oord dat niet om de paar uur met een of andere trein of bus bereikbaar is.

Belangrijke punten

Nederlandse Ambassade: Kollerweg 11, 3006 Bern.
Nederlandse Consulaten in: Bern (ook voor Liechtenstein), Davos-Platz, Genève, Lugano en Zürich.
Belgische Ambassade: Weststrasse 6, Bern.
Belgische Consulaten in: Genève, Lugano, Lausanne, Luzerno, Neuchâtel, Zürich.

Het geld: 1 Zw. fr. = 100 Rappen
1 Zw. fr. = *f* 1,24, richtkoers mrt. 1993.

Deviezenbepalingen: geen.

Grensdocumenten: geldig paspoort of toeristenkaart.

Telefoon alarmnummer: 117.
Telefoon naar Nederland: 00-31 (kengetal zonder 0 draaien).
Telefoon naar België: 00-32.

Enige nuttige uitdrukkingen:
Voor Duitssprekend Zwitserland: zie Duitsland.
Voor Franssprekend Zwitserland: zie Frankrijk.
Voor Italiaanssprekend Zwitserland: zie Italië.

Met de trein door Zwitserland

Interrail
Geldt voor de Zwitserse Spoorwegen (Bundesbahnen). Er zijn echter veel privélijnen die meestal in handen van een bepaald Kanton zijn en hierop moeten Interrailers 50% betalen. Wie Zwitserland goed zien wil en in het hele land wil rondreizen – en dit is absoluut de moeite waard! – kan zich beter een Schweizer Ferienkarte aanschaffen.

Op de volgende lijnen krijgen Interrailers 50% korting

AB	Appenzeller Bahn
BAM	Bière-Apples-Morges
BGF	Grindelwald-First
BLM	Lauterbrunnen-Mürren
BOB	Berner Oberland-Bahnen
BOW	Oberdorf-Weissenstein

BrS	Brienzer See	MC	Martigny-Châtelard
BTI	Biel-Täuffelen-Ins	MGI	Montreux-Glion
BVB	Bex-Villars-Bretaye	MO	Martigny-Orsières (incl. Buslijnen)
BVZ	Brig-Visp-Zermatt		
CEV	Chemins de fer Veveysans	NStCM	Nyon-Saint-Cergue-Morez
CJ	Chemins de fer du Jura	OeBB	Oensingen-Balsthal
		OJB	Oberaargau-Jura
CMN	Chemins de fer des Montganes Neuchâteloises	PBr	Point-Brassus
		RVT	Régional du Val-de-Travers
DPB	Davos-Parsenn-Bahnen	SBN	Beatenberg-Niederhorn
DSB	Davos-Schatzalp	SGA	St. Gallen-Gais-Appenzell-Altstätten
EBT	Emmental-Burgdorf-Thun		
		SGV	Vierwaldstätter See
FB	Forchbahn	SMB	Solothurn-Moutier
GBS	Gürbetal-Bern-Schwarzenburg	SMtS	St.-Imier-Mont-Soleil
GFM	Chemins de fer fribourgeois (incl. Buslijnen)	SNB	Solothurn-Niederbipp
		STB	Sensetalbahn
		STI	Steffisburg-Thun-Interlaken (incl. Buslijnen)
GFM/VMCV	Vevey-Châtel-St. Denis-Bossonnens		
GGB	Gornergratbahn	SZB	Soluthurn-Zollikofen-Bern
GN	Glion-Rochers-de-Naye		
		SZU	Sihltal-Zürich-Uetliberg-Bahn
JB	Jungfraubahn		
LAF	Adliswil-Felsenegg	TB	Trogener Bahn
LAS	Les Avants-Sonloup	TBB	Thuner See-Beatenberg
LEB	Lausanne-Echallens-Bercher		
		ThS	Thuner See
LLB	Leuk-Leukerbad	URh	Untersee und Rhein
LLPR	Lenzerheide-Parpaner Rothorn	VBW	Bern-Worb
		VCP	Vevey-Mont-Pèlerin
LSE	Luzern-Stans-Engelberg	VHB	Vereinigte Huttwil-Bahnen
LSM	Stöckalp-Melchsee-Frutt	WAB	Wengernalpbahn
		WB	Waldenburger Bahn
LSMS	Stechelberg-Schilthorn	WSB	Wynental- und Suhrentalbahn
LSSt	Schatzalp-Strelapass	YSteC	Yverdon-Ste-Croix
LWW	Wengen-Männlichen	ZSG	Zürichsee

Met de trein door Zwitserland

De Zwitserse Spoorwegen vormen als het ware een groot spinneweb over het hele land. Er is werkelijk geen plaats te bedenken die niet door treinen, bussen of schepen te bereiken is. En op de koop toe: alle trajecten hebben, zoals gezegd, optimale verbinding met elkaar, zodat treinen en bussen over het algemeen op elkaar wachten en ook elk uur (of op neventrajecten om de twee of drie uur) prompt op de minuut vertrekken en aankomen. Het hele land is één groot spoorwegverband en dit systeem werkt ongelooflijk goed! Punctueel en snel en bovendien met comfortabele, keurig schone treinen laten de Zwitserse Spoorwegen alle concurrentie achter zich. Desondanks streven de Zwitsers nog naar verbetering van het treinverkeer: 'Spoorwegen 2000' richt zich op nóg snellere treinen, betere overstapmogelijkheden en grotere onafhankelijkheid van de auto. Om deze reden bestaat in Zwitserland ook het halve-prijs-abonnement waarmee ieder met 50% reductie reizen kan. Wie dit unieke net van treinen, bussen en schepen beter wil leren kennen, raad ik dringend aan zich de Zwitserse **Swiss Pass** aan te schaffen. Voordien eerst zorgen voor de prospectus: 'Die Schweiz entdecken... per Bahn, Schiff und Postauto' (Ontdek Zwitserland...per trein, boot en postbus). Een geweldig goed overzicht!

De mooiste treintrajecten in Zwitserland

Gezien de grote keus aan mooie trajecten laat ik hier alleen enkele van de allerfraaiste volgen:

Bernina-Expres (24026/24029)
De route van de Bernina-Expres loopt door de oosthoek van Zwitserland en Graubünden. Een van de hoogtepunten van treinreizen door Europa! De treinen rijden 's morgens om de 2 uur en 's middags elk uur. De tocht gaat van **Chur** in het Rijndal (585 m) over vele bruggen, langs Bergün en Preda, een sprookjesachtig landschap, waar op slechts 12,6 km een hoogteverschil van 416 m voorkomt. Bij het passeren van de Albula-tunnel wordt op 1820 m de hoogste alpentunnel bereikt. Nu komen wij in **St. Moritz** in het Engadin, waar de lijn naar Scuol afbuigt. Het thans beginnende traject over de Bernina-pas vertoont al adembenemende aspecten: zonder tandstangen stijgt de trein met 70 km per uur naar een hoogte van 2253 m. Bij **Montebello** ontvouwt zich een uniek panorama over het hooggebergte, met uitzicht over de Morteratsch-gletsjer en de ijzige regionen van de Bernina-groep.
Langs het gletsjermeer bereikt de trein **Alp Grüm**, met een uniek uitzicht over een wereld van eeuwig ijs en sneeuw, voor mij een van de indrukwekkendste treinhaltes van Europa. Temidden van een onvergelijkelijk landschap met bergen, gletsjers, meer, dalen en weiden liggen precies drie huizen: het station met eetgelegenheid en te gekke overnachtingsmogelijkheid, uniek gelegen (kamer ca. Zw. frs. 30,– p.p. of op matras voor ca. Zw. frs. 20,–) en dan nog een hut om in te overnachten. Na Alp Grüm verlaat de trein de hoge bergwereld en werkt zich langs ontelbare haarspeldbochten naar het dal, naar **Poschiavo**. Na **Brusio** met een heel bijzonder gebouwd viaduct bereikt men dan de Italiaanse grens om bij Tirano op een hoogte van nog maar 429 m uit te komen. Hier bestaat aanslui-

ting op de Italiaanse lijnen naar het Como Meer. Met de Zwitserse **Swiss Pass** en met Inter-Rail gratis! Laat je dit niet ontgaan.

Brienzer Rothorn-Bahn
Grappige stoom-smalspoor-tandradbaan van Brienz aan het Meer van Brienz naar boven, naar de Rothorn (trein Interlaken-Meiringen heel mooi!).
Prachtig landschap, heerlijke wandelingen, maar duur! Jammer genoeg geen reductie voor het treintje.

Brünig-Bahn (24021)
Verrukkelijke smalspoorlijn over de Brünig-Pas. Van **Luzern** gedeeltelijk langs het Vierwoudstedenmeer (in Alpnachstad buigt de leuke tandradbaan af die naar de Pilatus gaat; met **Ferienkarte** 25% reductie), dan naar Sarnen en langs het **Sarner Meer** naar **Giswil**, waarbij je het Lungerner Meer passeert. Na **Lungern** werkt de trein zich met tandradaandrijving naar een hoogte van ruim 1000 m, naar het station **Brünig-Hasliberg**, in een wonderschone omgeving. Op een steil traject verlaten wij dan de pas om naar **Meiringen** af te dalen; vandaar gaat het in de richting **Brienz** en **Interlaken**. Met **Ferienkarte** en Inter-Rail gratis.

Centovalli-Bahn (24009)
Romantische smalspoorlijn in Tessin van **Lacarno** aan het Lago Maggiore (te bereiken vanuit Bellinzona); begint als een tram vóór het station en rijdt door het heerlijke Centovalli-dal, langs het Valle Maggia-dal (station Ponte Brolla; bus) naar **Camedo** en dan ruim 100 km door Italië afdalend door **Domodossola** aan de Simplon-Lötschberg-Bahn. Gratis reis, ook in Italië, met de **Ferienkarte** (Inter-Rail 50%).

Glacier-Expres (24026/24048/24049)
Deze beroemdste van alle Zwitserse lijnen doorkruist de hoge alpen in oostwestelijke richting en toont hierbij de indrukwekkendste aspecten van de sprookjesachtig-mooie bergwereld. Het gehele traject wordt door normale treinen – die meestal leger zijn dan de Express zelf – om de twee uur uitgevoerd. Uitgangspunt: **St. Moritz** in het Engadin op 1822 m: trefpunt met de Bernina-Expres. Door de Albula-tunnel daalt de trein steil af naar **Bergün**, temidden van een verrukkelijk landschap. In Filisur buigt een mooi traject van de Rhätische Bahn af naar Davos, Klosters en Landquart. Bij Tiefencastel gaat de Expres over het beroemde **Landwasserviaduct** en bereikt dan bij Thusis de **Via Mala**, de befaamde duistere kloof van de Achter-Rijn (met de postbus naar de kloof, gratis met de **Ferienkarte**). Op het diepste punt van de rit kom je op slechts 604 m hoogte in **Reichenau** aan, waar vlak bij het station de Achter- en Voor-Rijn samenvloeien. Hier verandert de trein van richting en volgt nu de Voor-Rijn het gebergte in.
Door de kloven van het dal van de Voor-Rijn werkt hij zich opwaarts naar **Disentis** (1143 m) – hier neemt de Furka-Oberalp-Bahn over – en bereikt in de woeste verlatenheid van het berglandschap na Sedrun met de **Oberalp-Pas** op 2033 m het hoogste punt van de rit. Dan zien de passagiers ver in de diepte de stad **Andermatt** liggen, waar de beroemde Gotthard-Bahn door de **Gotthard-tunnel** zuidwaarts rijdt. Vanaf de Oberalp-pas daalt de trein nu in ongelooflijk nauwe haarspeldbochten af. Tot Realp blijft de hoogte ongeveer gelijk (1447 m); daarna kom je in de 15,4 km lange **Furka-tunnel** (de Furka-pas zelf wordt alleen 's zomers door speciale treinen bereden) om in Oberwald het **Oberwallis** te bereiken. Langs wondermooie dorpjes met prachti-

ge huizen van donker hout volgt de trein thans het langzaam breder wordende dal en komt in Brig samen met de Simplon-, Lötschberg- en Wallistal-Bahn. Bij Visp verlaten wij het Wallis op ca. 650 m hoogte. Via Stalden (hier met de bus naar Saas Fee; steeds langs de kloof; gratis met de **Ferienkarte**) en St. Niklaus bereiken wij het **Matter-dal** dat vanaf Täsch voor autoverkeer afgesloten is. De Brig-Visp-Zermatt-Bahn stijgt op naar 1616 m om tenslotte, met een grandioos uitzicht op de Matterhorn, in **Zermatt** het eindpunt van de Glacier-Expres te bereiken. Een superlatieve bergrit! Je kunt echter beter de normale treinen nemen en in Reichenau, Disentis en Brig overstappen om de meestal volle exprestreinen te vermijden. Gratis met de **Ferienkarte** (met Inter-Rail alleen het traject St. Moritz-Disentis; rest duur!).

Gotthard-Bahn (24016)

De beroemde lijn die de Alpen van noord naar zuid doorsnijdt en sedert 1880 door de aanleg van de Gotthard-tunnel (15 km lang) op grandioze wijze de verbinding met Tessin tot stand brengt. Vanuit **Luzern** om het Rigi-massief heen en langs het **Zuger Meer** komt de trein in Arth-Goldau samen met het traject uit Zürich (dat eerst langs het Meer van Zürich loopt en dan langs het Zuger Meer). In Arth-Goldau begint ook de lijn naar de Rigi. Langs het Lauerzer Meer en Schwyz bereikt de trein bij **Brunnen** dan weer het Vierwoudstedenmeer en volgt dit tot **Flüelen** (van Luzern tot hier ook in 3½ uur met de boot bereikbaar; gratis met de **Ferienkarte**). Na Altdorf en Erstfeld (458 m) kronkelt de trein nu opwaarts om door meerdere keertunnels in **Göschenen** 1101 m hoogte te bereiken en de tunnel in te rijden. Ook al is het in het noorden heel vaak slecht weer, zodra je op 1175 m in **Airolo** uit de tunnel komt, schijnt gegarandeerd de zon: Tessin met zijn subtropische plantengroei is bereikt. Helaas worden grote delen van het mooie dal door de nieuwe autoweg bedorven. De trein, zich aanpassend aan het rotsige landschap, gaat door verscheidene keertunnels en begint geleidelijk steeds verder af te dalen tot in **Bellinzona** de afbuiging naar Locarna bereikt wordt. Na Bellinzona gaat de trein opnieuw opwaarts, om naar **Lugano** te kunnen komen, waar een totaal andere plantengroei en het prachtig tussen de rotsen gelegen meer de reizigers meteen in verrukking zullen brengen. Vanaf het station de stad in en naar de Boulevard zijn maar enkele schreden en ook het badstrand is niet ver: volg de oever van het meer ongeveer 500 m naar links. **Jeugdherberg** van Lugano in Crocifisso, 20 minuten van het station, tel.: 562728. Bij Melide rijdt de trein over een dam dwars over het meer en bereikt vervolgens Capolago (hier buigt de lijn naar de Monte Generoso af) en **Chiasso** aan de Italiaanse grens. Traject kan gratis bereden worden met **Ferienkarte** en Inter-Rail.

Lötscheberg-Simplon-Bahn (24004/24006)

Naast de Gotthard-Bahn de tweede grote lijn die de Alpen van noord naar zuid doorsnijdt. Deze loopt van **Bern** naar **Thun** en **Spiez** langs het **Meer van Thun** om dan voortdurend opwaarts, na verscheidene S-bochten en tunnels, bij **Kandersteg** op 1176 m de **Lötschberg-Tunnel** te bereiken. Pas na 15 km kan men weer een blik werpen op het **Wallis**, waarin de trein kilometers lang langs de rotswanden rijdend slechts langzaam afdaalt om bij **Brig** (681 m) een belangrijk station te bereiken. Nog geen 5 km ten zuiden van Brig gaan we dan de 20 km lange **Simplon-tunnel** in, de langste van Europa. Pas in het Italiaanse Iselle di Trasquera en dan in **Domodossola** komt de trein weer te voorschijn. Hier bestaat

aansluiting met de Centovalli-Bahn naar Tessin. Zowel **Ferienkarte** als Inter-Rail zijn op de Lötschberg-Simplon-Bahn geldig.

Monte Genroso-Bahn

Bergbaan in het zuiden van Tessin, van **Capolago** (vanaf station links, ca. 50 m) aan het Meer van Lugano de Monte Generoso (1704 m) op: een uniek panorama van het centrale alpengebied tot aan de Apennijnen in Italië, met het meer van Lugano en het Muggio-dal aan onze voeten. Heerlijke bergtochten in het romantische Muggio-dal; geweldig uitzicht vanaf de toppen en onderweg vanuit de trein. De afdaling naar het dal verloopt zo langzaam, dat het aan te bevelen is te voet naar beneden te gaan. Gratis met de **Ferienkarte**.

Panoramic-Expres (24005)

Deze nog vrijwel onbekende expres rijdt het heerlijke traject van **Montreux** aan het Meer van Genève naar Gstaad, Zweisimmen en Spiez aan het Meer van Thun. In Montreux werkt de trein zich langs ontelbare haarspeldbochten omhoog, waarbij zich een uniek panorama over het Meer van Genève en omgeving ontvouwt. Daarna rijdt de blauwwitte trein door een romantisch, lieflijk landschap tot 1000 m hoogte naar **Gstaad**. Fraaie Alpengezichten trekken aan ons voorbij. Van **Zweisimmen** door het Simmental tot **Spiez**. Hier vanuit het station heerlijk uitzicht over het Meer van Thun en aansluiting naar Thun/Bern en Interlaken. Gratis reizen met de **Ferienkarte** en Inter-Rail. De treinen rijden in uurdienst.

Rhätische Bahn

Op deze lijn krijg je de mooiste landschappen van heel Zwitserland te zien. Met de Bernina-Expres en het oostelijke trajectdeel van de Glacier-Expres voert deze lijn ons door unieke en overweldigende landschappen. Overigens mogen de overige lijnen van de Graubündner Bahn zeker ook niet vergeten worden, bijvoorbeeld het traject van Chur naar Arosa (24047) of van Landquart naar Klosters, Davos, Filisur (24027), die in beide gevallen verrukkelijke dalen in het hooggebergte te zien geven. Eveneens geweldig mooi is de **Engadin-Lijn** (24028) van St. Moritz over Samedan (overstappen uit de richting Chur), de loop van de Inn volgend, naar Zernez, waar het Zwitserse Nationale Park begint: een vredig en rustig natuurgebied waar je kunt wandelen temidden van de woest bergwereld. Na Zerner gaat de trein weer naar de noordkant van het dal over, met fantastisch uitzicht in de kloof met de ver in de diepte stromende Inn en de bergmassieven daarboven. Lieflijke kleine dorpen als Lavin en Guarda zijn een bezoek waard; de houten huisjes liggen alle op de helling boven het station geschaard. In Scuol, het eindpunt van de Engadin-Bahn, is het dal weer breder; het kenmerk van de streek is het vanuit de trein duidelijk zichtbare **Schloss Tarasp**. Vanuit Scuol rijden postbussen (gratis met **Ferienkarte**) naar Martina, het laatste dorp in Zwitserland, en verder door naar Landeck in Oostenrijk. Rhätische Bahn gratis met **Ferienkarte** en Inter-Rail.

Rigi-Bahn

Van **Arth-Goldau** aan de Gotthard-Bahn voert de Rigi-Bahn per tandrand naar de **Rigi** met een fantastisch panorama over het **Zuger- en Vierwoudstedenmeer**. Niet alleen door het uitzicht vanaf de top op 1798 m hoogte maar ook door de ontelbare heerlijke vergezichten onderweg, zoals bij Klösterli op 1310 m, is de Rigi een Parel onder de beroemde bergtoppen-voor-toeristen. Als alternatief vertrekt van het bergstation Rigi-Kulm ook een tandradbaan over de zuidzijde van de

berg, waarbij je weliswaar geen uitzicht over het Meer van Zug hebt, maar wel een regelrechte blik op het Vierwoudstedenmeer. Aan de oever hiervan, in Vitznau, eindigt deze lijn; je kunt per boot verder naar Brunnen of Luzern. Met **Ferienkarte** 25% reductie; met Inter-Rail geen reductie voor Rigi-Bahn.

Wengernalpbahn en Jungfraubahn (24007)
In **Interlaken** Oost (om te overnachten beter naar Interlaken West; daar op het 1e perron gratis telefoneren met hotels) naar **Lauterbrunnen**, meestal door weiden en bos, dan langzaam stijgend. Overstappen op Wengernalpbahn die steil omhoog gaat naar **Wengen**. Wegrijdend uit Lauterbrunnen vooral kijken naar de bekende Staubbachwasserfall op de rechter rotswand. Wengen is autovrij en ligt heerlijk op een groen terras. Nu een rit met schitterende uitzichten naar de **Kleine Scheidegg**, waar wordt overgestapt op de Jungfraubahn, die stijgt naar een gebied dat zich niet laat beschrijven, zó overweldigend is het landschap. Het grootste deel van de rit vindt echter plaats in de rotstunnel, tot het station **Jungfraujoch** (noch steeds in de tunnel) op een hoogte van 3435 m bereikt is. Het hoogste station van Europa! Een panorama waarvoor woorden tekort schieten! De normale prijs is ca. *f* 115 en ca. B. frs. 2300; voor Inter-Rail 50% reductie; **Ferienkarte** gratis tot Wengen, daarna 25% reductie.

Onderweg in Zwitserland

Jammer dat de koers van de Zwitserse franc zo hoog is; daardoor blijft dit land voor wie het bezoekt nogal duur. Goedkope mogelijkheden voor overnachting zijn echter aanwezig en vaak zeer de moeite waard. Je kunt overnachten in berghutten, waar je de schitterende landschappen meteen voor ogen hebt, bijvoorbeeld bij het station Alpe Grüm. Slapen op een matras in zulke hutten is verrassend voordelig (ca. Zw. frs. 5,.). Wie in de grote warenhuizen of bij de Migros zijn inkopen doet of in de snackbar van een Migros eet, zal niet veel méér betalen dan bij ons en de bediening is goed.

Basel
Twee stations: Badischer Bahnhof, rechter Rijnoever en Station SBB, linker Rijnoever, in het centrum.
Jeugdherberg: St. Alban-Kirchrain 10, linker Rijnoever, precies tussen Wettsteiner- en St. Alban-Brükke, tel.: 230572. Basel is een industriestad met een mooie, maar slechts heel kleine Oude Stad. In het centrum de dom **(Munster)** met groot plein. Daar beneden de Rijn. In de nabijheid het **Kunstmuseum** met een grote en fraaie collectie schilderijen (van Cranach tot Dali). Verder nog het **Museum voor Volkenkunde** en het **Historisch Museum**.

Bern
Traject 24003: *Basel-Bern*. **Jeugdherberg:** Weihergasse 4, tel.: 226316. Bern is de gemoedelijke, kleine maar fijne hoofdstad van Zwitserland. Bij het hoofdstation op de **Grosse Schanze** de Universiteit. Aardig uitzicht. In de andere richting kom je meteen vanaf het station in de Oude Stad, die hoog boven de kronkelende rivier de Aar ligt. Hier vindt je de **Heiliggeistkirche**, de **Käfigturm**, de **Zeitglockenturm** met klokkenspel, het **stadhuis** en aan de andere kant de dom **(Münster)**. Het Parlementsgebouw, het **Bundeshaus**, ligt ook aan deze kant,

bij de jeugdherberg, en boven aan de andere kant van de Aar liggen de musea; het **Alpen Museum**, het **Historisch Museum** en het **Natuurhistorisch Museum**. De **Bärengraben** ligt aan dezelfde kant van de Aar, oostwaarts; hier zie je in een grote kooi beren, de wapendieren van de stad en heel leuke beesten.

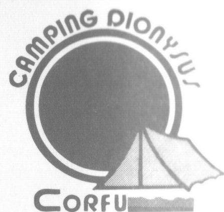
Fribourg
Traject 24003: *Bern-Lausanne*. **Jeugdherberg:** Rue de l'Hôpital 2, tel.: 037-231916.
Een stad aan de noordrand van de Alpen, met een bijzonder mooie Oude Stad.

Genève
Traject 24000/24003: *Basel/Bern-Genève*. **Jeugdherberg:** Rue Rothschild 28, tel.: 022-326260.
Langs het Meer van Genève staan veel fraaie gebouwen. In Genève bevindt zich de zetel van internationale organisaties, onder andere de Verenigde Naties (in het Volkenbondspaleis) en het Centrum voor Kernenergie-onderzoek. De Oude Stad is bijzonder mooi: hier vind je als middelpunt de **kathedraal**. Daar omheen ligt een winkelcentrum met heel dure zaken. Genève is een geschikt uitgangspunt voor tochten naar Frankrijk.

Lausanne
Traject 24003: *Bern-Genève*. **Jeugdherberg:** Chemin du Muguet 1, tel.: 265782. Deze stad, gelegen aan de noordelijke oever van het Meer van Genève, wordt door de zon verwend. Boven troont de **kathedraal**. Mooie winkels, maar heel erg duur! De tegen de helling liggende Oude Stad is prachtig, met nauwe trappen en straatjes.
Camping direct aan het Meer van Genève: Camping de Vidy, Chemin du Camping. Bus 1 of 4 vanaf het station en ca. 10 minuten lopen.
Het stadsdeel Ouchy is een waar watersportparadijs, te bereiken vanaf het station met de metro.

Zürich
Jeugdherberg: Mutchellenstrasse 114, Straba 7 bis Morgental, tel.: 4823544.
Dit is, wat geld betreft, de eigenlijke hoofdstad van Zwitserland. Langs het Meer van Zürich liggen dure villa's; de rijken bepalen het beeld van de stad. Feitelijk bestaat de stad uit twee delen: het Zürich van de beroemde bezienswaardigheden zoals de **Frauenmünster** (met de ramen van **Chagall**), het **Schweizer Landesmuseum**, het **Kunsthaus**, het **Indianermuseum** (Feldstrasse 89, alleen op zaterdagmiddag en zondagmorgen geopend) en de **Grossmünster** met kleine Oude Stad. Het andere deel beslaat nog niet de helft van de stad en bestaat feitelijk alleen uit de **Niederdorfstrasse** en naaste omgeving. Hier is meer het terrein van de 'normale' lieden. Er is altijd veel te doen: muziek, cafés… kortom, het is hier echt gezellig. Er zijn hier aardige gelegenheden te vinden, maar het is tevens het gebied van de prostituées.
Een tip in verband met de maaltijden: Zürich heeft goedkope **Centrale keukens** die 's middags een uur lang open zijn. Er zijn er verscheidene in de stad; informeer waar ze te vinden zijn (er is er bijvoorbeeld een op de Sihlquai 332). Verder kun je naar de Mensa's van de Universiteit: Rämistrasse 7 en Leonhardstrasse.

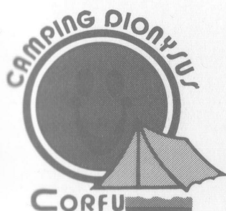
Camping Dionysus

Dionysus is een bijzonder gezellige camping met een groot aantal faciliteiten:

- Gratis vervoer van en naar de haven
- Receptie met kluisjes, telefoon en wisselmogelijkheden.
- Warme douches (gratis), toiletten en wasmachines, zwembad (gratis) en een keur aan sportmogelijkheden, zoals basketbal, volleybal, badminton en tafeltennis.
- Verhuur van twee- tot vierpersoonshutjes.
- Watersportmogelijkheden, strand en het gezellige uitgaansleven van Dassia in de onmiddellijke omgeving.
- Op de camping zelf vind je een bar waar je kunt eten en drinken en waar georganiseerde avonden plaatsvinden. Tevens is er een supermarkt aanwezig en kun je er scooters huren om het eiland te verkennen.
- Kortom: **Dionysus – The Ultimate Seduction**

Manager: S. Laskaris

Dafnilas Beach, Corfu, P.O. Box 185, tel. 0661-91417

K.C. WANNINGER

1993

INTERRAIL

REISGIDS

Enkele persstemmen over de elk jaar verschijnende en geactualiseerde Interrail Reisgids:

HAARLEMS DAGBLAD
Een boek waarvan de inhoud volledig tegmoetkomt aan de wensen van iedere vakantie houdende treinreiziger.

NIEUWE APELDOORNSE COURANT
... met korte, handige beschrijvingen van de landen waarin met een Interrail-ticket van NS kan worden gereisd. Een handige reiswijzer.

NEDERLANDS DAGBLAD
Niet alleen de jonge reiziger zal veel profijt hebben van dit boek, ook de oudere treinliefhebber komt ruimschoots aan zijn trekken.

PAUZE
... een gids waarin alles staat over de spoorwegverbindingen, goedkoop overnachten, enz.

ELSEVIER
Bevat spoorkaarten en korte stadsbeschrijvingen over alle landen waar het ticket geldig is, aangevuld met tips en een paar veelgebruikte uitdrukkingen in de gangbare talen.

ISBN 90-6564-210-2

MINGUS

NUGI 471